JACQUES SADOUL
•
HISTOIRE DE LA SCIENCE-FICTION MODERNE (1911-1984)
Edition r£vis£e et comptetde

JACQUES SADOUL
ISTORIA SF-ului MODERN
(1911-1984)
TRADUCERE DE SILVIA COLFESCU
EDIŢIE ÎNGRIJITĂ, POSTFAŢĂ ŞI ADDENDA DE ŞTEFAN GHIDOVEANU
EDITURA VREMEA BUCUREŞTI 1997
COPERTA DE SILVIA COLFESCU
ISBN 973-9162-72-X

Dedic această carte prietenului meu Jacques Bergier, care a avut primul încredere în mine.

J.S.

Notă asupra ediţiei

Prezenta lucrare reprezintă traducerea integrală a volumului HISTOIRE DE LA SCIENCE FICTION MODERNE (1911-1984), edition revisee et completee, apărută în 1984, la editura Robert Laffont din Paris. Faţă de original s-a renunţat la o serie de note irelevante pentru cititorul român, cum ar fi traducerea în limba franceză a lucrărilor anglo-saxone; acestea au fost înlocuite în subsol cu traducerile corespunzătoare în limba română. Pentru textele deja apărute la noi, au fost indicate toate datele necesare unei corecte identificări a acestora.

Cu excepţia notelor de subsol indicate expres ca fiind ak autorului, toate celelalte note aparţin traducătorului cărţii.

în ceea ce priveşte prescurtările folosite în note şi în lista traducerilor în româneşte, ele sunt următoarele:

-CPSF = Colecţia de povestiri ştiinţifico-fantastice, seria veche (numerele 1-466)

- CPSF Anticipaţia = seria nouă a CPSF (numerele de la 467 până la 541, la această dată)

- JSF = Jurnalul SF

S-a folosit în exclusivitate termenul anglo-saxon de Science jiction în locul mai vechiului ştiinţifico-fantastic, provenit din expresia în limba rusă naucinaia-fantastika.

Pentru aducerea la zi a lucrării, la sfârşitul volumului a fost inclusă o Addenda, cuprinzând informaţii despre evoluţia SF-ului după 1984, lista principalelor premii (Hugo, Nebula, Apollo, Grand Prix de l’Imaginaire) cu elemente de identificare a traducerilor corespunzătoare în româneşte, plus un sinopsis asupra science fiction-ului românesc.

Introducere

Am făcut cunoştinţă cu literatura Science fiction (prescurtat SF) în săptămânalele ilustrate de dinainte de război, Mickey, Robinson, Hop-lă! în paginile lor, Guy Fulgerul[1] vizita planeta Mongo, Diana detectiva se plimba printre astrele sistemului solar - Luc Braţdefier cobora în inima Terrei sau se micşora ca să pătrundă printre atomii unei monede, să viziteze lumile subatomice. Mă fascinau imaginile, căci, pe vremea aceea, nu ştiam să citesc. Ele mi-au fermecat copilăria cu visuri despre astronave, roboţi şi fete-fluture cu rochiţe scurte.

în 1941, capabil în sfârşit să descifrez un text, am citit primul roman, un foileton apărut la editura Robinson, din zona liberă: Metallopolis, de Raymond Dest, povestire Science fiction şi de aventuri pentru adolescenţi. Dacă-mi aduc bine aminte, în

povestire era descris un oraş metalic fabulos, populat de roboţi. După aceea, am devorat toate cărţile de Jules Veme din colecţia „Biblioteca Verde”. Unele dintre ele, povestind despre explorări sau călătorii pe suprafaţa globului, mă interesau prea puţin; în schimb, cum venea vorba despre călătorii prin spaţiu, pe fundul mărilor sau spre centrul Pământului, eram subjugat. Din epoca aceea am devenit un fan, adică un amator fanatic de SF.

însă numai la începutul anilor ’50 am descoperit existenţa SF-ului american şi m-am apucat să citesc pe nerăsuflate toate lucrările apărute în colecţia Le Rayon Fantastique[1]. Un lucru m-a mirat atunci: găseam alăturate în colecţie povestiri extrem de diferite: unele ţineau de romanul de aventuri, ba chiar de capă şi spadă; altele, din contra, erau mai greu accesibile, iar altele îmi păreau a fi de un nivel literar absolut comparabil cu cel al marii literaturi. Mi-ar fi plăcut să am la îndemână o cronologie, să aflu

[1] Guy Fulgerul - numele francez al celebrului Flash Gordon, personaj de bandă desenată creat de Alex Raymond, în 1934.

[1] Raza fantastică; joc de cuvinte: rayon = „rază”, dar şi „raion, raft” (într-un magazin sau librărie, de exemplu).

când şi unde apăruseră aceste cărţi, să am informaţii în plus despre autorii lor etc. Am început atunci să umblu prin librării în căutarea unei istorii a literaturii Science fiction. Nimeni nu ştia nici măcar ce e asta. în sfârşit, am ajuns în singura - pe vremea aceea - librărie specializată din capitală, numită La Balance[1] şi condusă de Val&ie Schmidt, o tânără care cunoştea foarte bine SF-ul. Ea mi-a spus că o asemenea istorie, de care aveam mare nevoie, nu exista, cel puţin nu Franţa. Am aflat de fapt, mai târziu, că nu exista nici în Anglia şi nici în Statele Unite. Din cauze pe care va trebui să încercăm să le înţelegem, nimeni n-a scris vreodată o istorie a SF-ului modem[2]. Or, în anul 1973, trei iubitori ai SF-ului au scris câte o asemenea carte. Englezul Brian Aldiss, cu Billion Year Spree, apărută în mai, americanul Alexei Panshin, cu SF in Dimension[3] din care o versiune restrânsă a fost publicată în Fantastic Stories* în 1972-1973, şi eu însumi. Pe de altă parte, un critic belgian, Jacques van Herp, pregătea o lucrare de consideraţii generale asupra SF-ului, intitulată Panorama Science fiction-ului. In sfârşit, într-o mare enciclopedie consacrată Utopiei, fânul Pierre Versins a dedicat genului care ne interesează numeroase paragrafe. Se pune deci o dublă întrebare: de ce n-a fost scrisă mai înainte o asemenea lucrare şi pentru ce scriitori de diferite naţionalităţi simt astăzi nevoia să o realizeze?

îi voi ceda cuvântul criticului american Damon Knight, ca să încerce să răspundă la prima întrebare; după cum mărturiseşte el

însuşi, Knight era gata, gata să scrie un studiu istoric. Ne povesteşte

[1] Balanţa -1. franc.

[2] Au apărut multe cărţi despre SF, mai mult de cincizeci, dar puţine din punct de vedere istoric. Nu prea văd altceva în afară de Pilgrims Through Space and Time (Pelerini prin spaţiu şi timp) de J.O. Bailey, dar care se opreşte în 1948, şi studiile lui Sam Moskowitz, care sunt biografii sau se referă la preistoria SF-ulbi. De altfel, după ce am redactat această introducere, am primit lucrarea lui Brian Aldiss, Billion Year Spree (Un chef de un miliard de ani), în care scrie, în pagina 2: „Scopul meu, scriind această primă istorie a genului, este...” (n. aut.).

[3] Studiul trebuia să apară în librării sub titlul The World Beyond the Hill (Lumea de după deal), în iunie 1973, dar până la urmă n-a mai apărut (n. aut.).

* Povestiri fantastice -1. engl.

despre asta într-un articol cu titlul Adio, Henry J. Kostkos, adio, apărut în antologia Clarion II, publicată în iunie 1972[1]: „Vă voi face o mărturisire: pe când aveam vreo treizeci de ani, eram convins că, într-o bună zi, am să scriu o istorie critică a literaturii Science fiction. Iată, de exemplu, care era una din ideile mele de bază: revistele SF au o continuitate, ceea ce este un factor care le face mai importante decât romanele SF, deşi acestea din urmă sunt, în general, de un nivel literar mai bun. Practic, aveam intenţia să recitesc şi să evaluez toate povestirile apărute în revistele de gen începând din 1926. O muncă enormă, dar necesară. Mă şi vedeam aşezat într-un fotoliu comod, seară după seară, cu o revistă deschisă pe genunchi, cu un pahar într-o mână şi un creion în cealaltă, ca să iau notiţe. Fără nici o îndoială că un editor ar fi fost interesat de o asemenea carte, dar, când am vrut să mă apuc de ea, am constatat că nu existau cititori. Investiţiile mele în povestirile lui Henry J. Kostkos şi ale lui J. Harvey Haggar s-au topit ca aurul din poveştile cu zâne. (...) Nimeni nu mai citeşte astăzi povestirile din anii ’20 sau ’30, pentru că, exceptând câteva, ele nu apar în nici o antologie. Mi-a trebuit ceva timp ca să înţeleg de ce: minunatele povestiri vechi, de care-mi aduceam aminte cu atâta emoţie, nu valorau doi bani. Desigur, cunosc unii critici, P. Schuyler Miller între alţii, care mai cred că vechile texte sunt excluse din reeditări printr-un fel de conspiraţie, dar realitatea este cu totul alta. Primii autori din revistele SF erau jalnici, nuli, fară nici o valoare. Nu ne dădeam seama de asta atunci când îi citeam, pe vremea copilăriei noastre, pentru că eram fascinaţi de lucrurile

'Henry J. Kostkos este un autor american care a publicat

douăsprezece nuvele între 1933 şi 1940. Cea mai cunoscută dintre ele este North's God Temple (Templul Zeului nordului[!]) apărută în numărul din august 1934 al revistei Amazing Stories (Povestiri uluitoare). Profesorul Norton percepe un mesaj mintal: „Suntem istoricii poporului Zeului Magnetic... de pe o planetă îndepărtată... am pătruns prin scoarţa pământului... intrat în fiordul Tana... într-un ocean sub ocean... rasa noastră se stinge rapid... în templul Zeului Magnetic...” Norton organizează o expediţie şi sfârşeşte prin a găsi locul în care este ridicat templul. Acolo îşi pierde viaţa, după ce descoperă că masa magnetică a acestui templu provoacă deplasarea polului magnetic în raport cu polul terestru (n. aut.).

extraordinare şi minunate de care vorbeau”.

Acest text al lui Damon Knight m-ar fi putut descuraja, dacă l-aş fi cunoscut înainte de a-mi începe munca pregătitoare, care a fost exact aşa cum a descris-o criticul american. Seară după seară, am citit nuvele şi romane apărute începând din 1911, cu creionul într-o mână, ca să-mi iau notiţe (dar fară un pahar în mâna cealaltă, pentru că, fiind mai puţin îndemânatic în această privinţă decât Damon, n-am reuşit niciodată să ţin vreuna din aceste reviste deschisă pe genunchi!). Or, am ajuns la o concluzie diametral opusă celei a lui Knight. Poate din cauză că exista o diferenţă esenţială între demersurile noastre: Damon Knight recitea povestirile pe care şi le aducea aminte din copilărie; cât despre mine, pe cele mai vechi le descopeream pentru prima oară. Fără îndoială că el n-a mai resimţit farmecul care-1 cuprinsese cu douăzeci sau treizeci de ani în urmă şi nu a fost capabil să judece obiectiv aceste texte ce trădau, în ochii lui, amintirea plină de emoţie pe care le-o păstrase. Cu totul alta era situaţia mea; eu am citit adesea, în cursul aceleiaşi zile, nuvele scrise în 1920 sau în 1940 şi ultimul roman apărut de câteva săptămâni. Era uşor să faci o apreciere: fie vechea povestire se ţinea bine, în ciuda poncifelor epocii, fie devenise de necitit. Un număr relativ ridicat de texte vechi a suportat bine povara anilor, după părerea mea. Aş zice că aproape 10%. Vă veţi gândi poate: atât de puţine! Ei bine, vă înşelaţi: 10% e mult. Nici măcar nu sunt sigur că, dintre apariţiile ultimului deceniu, 10% vor mai putea i citite peste cincizeci de ani. De altfel, acest rezultat este absolut conform principiului ' general enunţat de Theodore Sturgeon: „90% din orice nu face doi bani!” Revenind la subiectul nostru, >spre deosebire de Damon Knight, din aceste lecturi am tras concluzia că o istorie a literaturii Science fîction a acestui secol rămâne necesară şi ar fi folositoare noilor generaţii de cititori. După toate aparenţele, Brian Aldiss şi Alexei Panshin au ajuns la o concluzie asemănătoare. Astfel încât, aproape în

acelaşi timp, ne-am pus fiecare pe treabă.

Parcă-1 văd pe cititorul francez că începe să se neliniştească.

O istorie a SF-ului care porneşte de la revistele anglo-saxone; şi atunci, cum rămâne cu toate marile romane americane, puncte culminante ale genului? Ce se întâmplă cu literatura SF de 10 limbă franceză şi cu cea din ţările Estului? Staţi liniştiţi. Veţi regăsi toate romanele americane pe măsură ce vom înainta în istoria revistelor. în America, autorii îşi publică operele în foileton în paginile revistelor, înainte ca romanele să fie publicate în volum; mai mult, acest din urmă lucru se întâmplă abia de prin 1955. înainte de această dată, foarte puţine romane erau publicate altfel decât în reviste. în zilele noastre, în schimb, numeroase romane apar direct în volum şi, fireşte, voi ţine seama de aceasta când vom ajunge în perioada respectivă. Cât despre SF-ul francez şi apariţiile venite din ţările estice, traduse în limba noastră[1], voi trata subiectul în a doua parte a acestui studiu. Prefer să nu le amestec cu apariţiile americane, pentru că ele nu participă la acea lentă evoluţie provocată, cum spunea Damon Knight, de continuitatea revistelor, evoluţie care este sesizabilă în America.

Unii amatori de SF, cărora le-am vorbit despre acest proiect, mi-au adus câteva obiecţii. Un vechi prieten american, fan din primele clipe ale literaturii SF, considera că sunt de prea puţină vreme iubitor al acestui gen şi muit prea tânăr (treizeci şi opt de ani în 1973) pentru a realiza o asemenea lucrare; pe de altă parte, gândea că e absurd să se vorbească despre literatura Science fiction a ultimilor zece ani, în lipsa unei distanţări, suficiente. Spre deosebire de el, un tânăr care descoperise SF-ul cam de trei ani îmi reproşa că vreau să vorbesc despre toate vechiturile din anii ’20 până în anii ’70; pent2u el, SF-ul modern - adică singurul cu adevărat demn de interes - începea exact cu trei ani în urmă, din clipa în care îl descoperise. Fiind un vechi amator de jazz, ştiu prea bine cu câte precauţii Lebuie întrebuinţat cuvântul „modem”. Acest cuvânt, aplicat cercetărilor lui Charlie Parker şi Dizzy Gillespie, a rămas legat de muzica lor şi chiar în zilele noastre denumirea de , jazz modem” desemnează opere dinaintea anului 1950 şi care aparţin de-acum epocii clasice a acestui gen de muzică. De aceea am aplicat cuvântul „modem” ansamblului lucrării şi chiar, în mod mai larg, oricărui text SF care a apărut sau

[1] Această restricţie provine din faptul că nu cunosc limbile slave şi, din principiu, nu vorbesc decât despre textele pe care le-am citit personal (n. aut.).

va apărea în cursul acestui secol \ Astfel încât, dacă această

carte va fi primită aşa cum nădăjduiesc, titlul ei nu va fi un obstacol atunci când voi aduce la zi următoarele ediţii.

Alţi amatori de SF mi-au făcut recomandări insistente. Unii mi-au spus: „Lucrarea dumneavoastră va fi foarte folositoare, va fi cu adevărat un instrument de lucru, un izvor de date, dar aveţi grijă să nu o îngreunaţi cu aprecierile dumneavoastră asupra romanelor şi povestirilor menţionate în ea. Nu ne interesează deloc părerea dumneavoastră, ci doar informaţii precise, complete şi exacte!” Alţii, dimpotrivă, mi-au cerut să-mi dau cu părerea asupra fiecărui titlu, ca să-i ghidez în lecturile lor: nu voiau să citească decât cele mai bune texte şi nu aveau timp să le examineze pe toate ca să-şi facă singuri o opinie. Asta era efectiv o problemă! Am rezolvat-o când am luat în considerare masa totală a textelor apărute între 1925 şi 1984, numai în ţările anglo-saxone: peste treizeci de mii de nuvele şi romane. Or, în această lucrare, îmi va fi posibil să citez şi să analizez maximum cinci sute dintre ele. Astfel, prin însăşi această alegere, cartea de faţă va fi o lucrare critică şi nu una obiectivă: este o istorie parţială, în ambele sensuri ale cuvântului. Deci, nu voi şovăi să-mi dau cu părerea asupra unui text atunci când voi simţi nevoia, dar nu voi face sistematic acest lucru.

Terminând aceste consideraţii generale asupra genezei muncii mele, voi trece acum la subiectul ei: o istorie a literaturii SF apărute în cursul acestui secol. Am avea dreptul să punem întrebarea: ce este literatura science fiction? într-adevăr, nu există nici o definiţie satisfăcătoare a genului şi eu mă voi feri să propun vreuna. De altfel, nu acesta este rolul istoricului, după părerea mea. însuşi numele este înşelător, căci pare a presupune existenţa obligatorie a elementelor ştiinţifice în orice text SF. Nici gând să fie aşa. Desigur, în anii ’20, se punea mai uşor accentul pe ştiinţă

[1] Această opinie pare să prevaleze şi în Anglia. Vezi de exemplu, seria de articole a lui Walter Gillings, apărute în publicaţia Science Fiction Monthly (1974) intitulată Modern Maşters of Science Fiction (Maeştrii moderni ai SF-ului) şi consacrată lui A.C. Clarke, E.E. Smith etc. (n. aut.).

decât pe alte elemente ale povestirii, dar aceasta nu era o regulă absolută. Astăzi, lucrurile se petrec invers: o povestire în care ştiinţa joacă un rol preponderent se întâlneşte rarisim. Atât de rar, încât un scriitor american[1] a propus să fie înlocuit vechiul termen SF prin speculativefîction, cu avantajul că are aceleaşi iniţiale, dar care nu rezolvă problema. Cuvântul francez anticipation (anticipaţie) este tot atât de periculos, întrucât foarte adesea povestirile SF se desfăşoară în epoca noastră şi, uneori, chiar în trecut. Cel mai simplu mi se pare

să se păstreze terrr.snul Science fîction", care are avantajul că s-a încetăţenit şi că este înţeles de către toţi amatorii genului.

Să spunem, mai curând, că literatura SF este o ramură a literaturii dedicate imaginarului, alături de literatura fantastică şi de cea a miraculosului.

Aici se impune o remarcă: SF-ul poate să absoarbă o parte de fantastic şi de miraculos, luând numele de science-fantasy, dar continuând să aparţină domeniului SF. De altfel, este foarte greu de stabilit o graniţă distinctă între aceste genuri, care au adesea subiecte comune. Totul depinde de felul în care sunt tratate; istorii cu vampiri şi vrăjitori şi-au găsit perfect locul în povestiri de science fîction pur[2]. Deci, nu voi pune limite foarte stricte textelor ce vor figura în acest volum. Voi elimina, aşa cum se obişnuieşte, poveştile cu zâne şi istoriile cu fantome şi stafii, dar voi include fară ezitare opera lui H.P. Lovecraft, ai cărui zei şi demoni sunt în chip manifest creaturi extraterestre venite din alte dimensiuni sau

[1]Este vorba, se pare, de Robert Heinlein, Intr-un discurs pronunţat în 1941, la Convenţia de la Denver (n. aut.).

[2] Prietenul meu, Jacques Bergier, merge şi mai departe, atunci când face următoarea comparaţie: se spune că povestirile cu vampiri, de genul istoriei contelui Dracula, aparţin în mod cert genului fantastic. Aşa să fie oare? Dracula, de exemplu, se bazează pc fapte reale, iar personajul vampirului este calchiat după un domnitor din Europa Centrală care omora copii pentru a le bea sângele. Extrapolare plecând de la realitate şi nu fantasmagorie - oare nu este acesta un specific al science fiction-ului ? Pe de altă parte, dacă avem în vedere celebrul roman al lui H.G. Wells Maşina timpului (The Time Machine), am crcdc că avem exemplul perfect de roman SF. Or, din punct de vedere strict ştiinţific, o asemenea maşină este o absurditate, un produs pur al imaginaţiei, care nu are mai multă existenţă reală decât un spectru. Atunci, nu e vorba aici de fantastic? (n. aut).

din alt timp. Voi admite, de asemenea, şi lucrările lui J.R.R. Tolkien, în care lumea Hobbit-ilor este un univers paralel cu al nostru şi care, de altfel, exercită o influenţă certă asupra unor tineri autori SF.

O altă întrebare se pune în legătură cu SF-ul, şi anume cea a originii lui. Din punct de vedere al unor specialişti cam lacomi, nimic nu scapă acestui domeniu: bineînţeles Biblia[1], înainte de ea - Epopeea lui Gilgamesh şi, fară îndoială, încă mai de mult, câteva picturi rupestre în care neîndemânarea artistului a dăruit trei coame bizonului, în loc de două. în legătură cu aceasta, voi cita câteva cuvinte ale scriitorului

american Cyril M. Kombluth care scria în lucrarea lui, The Science Fiction Novei[1], apărută în 1964: „Unii amatori care s-au specializat în studiul literaturii SF au devenit nişte adevăraţi Hitler în dorinţa lor de a-şi extinde domeniul. Dacă descoperă, de exemplu, într-o satiră din secolul al XVI-lea, cine ştie ce element vag-speculativ, îl consideră ca făcând parte dintr-o minoritate persecutată şi terorizată, cer un Anschluss[3] şi anexează respectiva satiră la domeniul SF-ului.” Mă voi feri să cad într-o asemenea paranoia şi mă voi mulţumi să enumăr mai jos câteva scrieri care au fost indubitabil precursoarele genului.

Primul text indiscutabil îmi pare a fi dialogul Icaromenip de Lucian din Samosata, scriitor grec care a trăit între anii 125-185 d.C. Acest dialog povesteşte despre o călătorie pe Lună. Acelaşi autor a imaginat, într-un capitol din lucrarea Povestiri adevărate, o altă călătorie spre satelitul nostru şi, în aceeaşi carte, descrie aventuri misterioase care pot fi şi ele legate de SF.

Trebuie să notăm de asemenea, că Aventurile baronului Munchhausen sunt parţial o imitaţie a lucrării lui Lucian din Samosata.

în 1657, francezul Savinien Cyrano de Bergerac ne propune o altă călătorie pe Lună, în Istorii comice de Dl. Cyrano de Bergerac, confinând Statele şi Imperiile Lunii. Această lucrare postumă (căci Cyrano murise în 1655) a fost urmată în 1662 de Fragmente de

1 Fără a mai vorbi dc Iliada şi Odiseea (n. aut).

* Romanul SF -1. cngl.

3 Rcunificarc -1. germ. în text; termen sub care a fost denumită anexarea Austriei dc către Germania în 1938.

Istorii comice de Dl. Cyrano de Bergerac, conţinând Statele şi Imperiile Soarelui.[1]

Apoi vine rândul unui scriitor irlandez, Jonathan Swift, să contribuie cu o piatră la edificarea genului, prin Călătoriile lui Gulliver[2], apărute în 1726.

Vine după aceea un alt scriitor francez, Restif de la Bretonne, cunoscut mai mult pentru romanele lui erotice; el a publicat una dintre primele povestiri pe care le cunosc despre o lume pierdută, cu o civilizaţie neştiută: Descoperirea australă Jăcută de un om zburător sau Dedalul francez, apărută în 1781. Opt ani mai târziu, a publicat Anul 2000 sau Regenerarea, care aparţine în mod clar domeniului anticipaţiei.

Ajungem acum la Mary Shelley, soţia ilustrului poet; în 1817, ea a scris, în joacă, faimosul roman Frankenstein[3], popularizat de nenumărate ori prin cinematograf[4]. Brian Aldiss mi-a scris recent că el vede, în acest roman, originea SF-ului şi prima operă care aparţine realmente genului. Din punctul meu de

vedere, o asemenea opinie e exagerată, pentru că lucrările citate mai sus pot să fie considerate, tot atât de bine, ca fiind opere de science fiction.

De altfel, mi se pare absolut imposibil să determini un punct exact de origine şi, cu toate că am ales să încep această istorie în aprilie 1911, din motive pe care le voi expune, totuşi nu mi-ar veni ideea să pretind că atunci se situează începutul adevărat şi precis al genului. Mary Shelley a scris o lucrare importantă, desigur, dar, după părerea mea, această lucrare este numai urmaşa altora de acelaşi gen, şi nu mai mult. Mult mai important este poetul şi scriitorul american Edgar Allan Poe care, alături de Jules Veme şi H.'G. Wells, este unul din cei trei părinţi întemeietori ai SF-ului. Se poate spune, fără riscul de a greşi, că toată literatura science-fantasy decurge din opera lui Poe, fie că e vorba de apelul

[1] Ambele lucrări în volumul: Cyrano de Bergerac, Statele lunii; Statele soarelui, Ed. Minerva 1980, col. BPT, nr. 1034.

[1] Apărute la Ed. Univers, 1985, col. Clasicii literaturii universale.

[3] Frankenstein Ed. Univers, 1995.

[4] Amintim că doctorul este savantul care a construit monstrul, şi nu creatura însăşi. Dar astăzi, în cinema sau în banda desenată, adeseori monstrul este numit cu numele creatorului său (n. aut.).

la ştiinţele oculte, ca în Adevărul în cazul domnului Waldemar*, apărut în 1845, sau de întâlnirea cu entităţi străine venite dintr-un alt spaţiu şi dintr-un alt timp, ca în romanul scurt Aventurile lui Arthur Gordon Pym[2], publicat în 1837. Chiar şi opera pur fantastică a lui Poe a influenţat, fără nici o îndoială, o mulţime de autori de Science fîction, de ieri şi de azi.

Călătorie spre centrul Pământului, de Jules Veme, apărută în 1864, a fost urmată, un an mai târziu, de De la Pământ la Lună. Multe alte lucrări de anticipaţie ştiinţifică vor ţâşni de sub pana acestui autor: în jurul Lunii, Douăzeci de mii de leghe sub mări, Hector Servadac, Robur Cuceritorul, Stăpânul lumii, Insula misterioasă, Goana după meteor[3], Eternul A dam* etc. Toată adolescenţa am citit cărţile lui Jules Veme cu pasiune şi nu îl reneg nici astăzi. Desigur, în opera lui imensă mai sunt şi rebuturi şi nu poţi decât să deplângi naţionalismul şi dispreţul lui faţă de evrei. Jules Veme rămâne totuşi pentru mine unul dintre marii scriitori francezi, atât din punct de vedere literar cât şi din acela, mai special, al Science fiction-ului. De altfel, acuzaţiile de naţionalism exacerbat, de spirit reacţionar, care îi sunt adesea adresate, îmi par foarte exagerate. Eroul lui principal, căpitanul Nemo, care nu este

francez, nu reprezintă el, oare, însuşi tipul anarhistului contestatar?

Să ne întoarcem acum în Anglia unde, în 1886, Sir Rider Haggard a dat la iveală celebrul său roman She (Ea). Povestea acestei regine de legendă, cvasinemuritoare, care-1 atrage în imperiul ei ascuns, din inima Africii, pe un tânăr englez ce-i devine iubit, a influenţat la fel de mult ca şi opera lui Poe literatura science-fantasy şi a inspirat, de asemenea, numeroşi autori de SF. în acelaşi an, un alt scriitor englez, Robert Louis Stevenson, publică o lucrare ce se

[1] în Povestiri extraordinare - Opere alese, voi. I, Editura pentru literatură, 1965, col. BPT.

[1] Apărut la Ed. Dacia, 1970.

[3] Apărute la Ed. Ion Creangă, în col. „Jules Veme”, după cum urmează: nr. 1 - Călătorie spre centrul Pământului; nr. 13 - Douăzeci de mii de leghe sub mări; nr. 14 -De la Pământ la Lună şi In jurul lumii; nr. 19 - Goana după meteori; nr. 20-21 - Insula misterioasă; nr. 31 - Robur Cuceritorul şi Stăpânul lumii; nr. 34 - Hector Servadac.

[4] Eternul Adam, Ed. Libra, 1991.

leagă direct de SF: DrJekyll and MrHyde[1]. Cartea descrie o dedublare completă a personalităţii sub efectul unui preparat chimic.

Să revenim o clipă pe continent şi să notăm, în 1887, apariţia nuvelei Xipehuzii[1], datorate scriitorului francez de origine belgiană J.H. Rosny aînd. După câte ştiu, aici descoperim prima descriere a întâlnirii oamenilor cu o rasă de fiinţe minerale inteligente, al căror mod de gândire este total incompatibil cu cel al omului. Dar vom vorbi mai pe larg despre Rosny aîn6 în capitolul dedicat scriitorilor francezi.

în 1888, apare al doilea scriitor american care poate figura printre precursorii SF-ului: Edward Bellamy, cu utopia sociali-zantă Looking Backwards, 2000-1887[3]. Influenţa acestei lucrări asupra primilor autori specializaţi nu trebuie să fie subestimată, mai ales cea exercitată asupra lui Hugo Gemsback însuşi.

Ajungem, în sfârşit, la cel de al treilea părinte fondator al SF-ului: scriitorul englez H.G. Wells, care publică, în 1896, Maşina timpului*, iar în 1898, Războiul lumilor[5]. Sunt primele două opere clasice ale genului, dar Wells nu va rămâne numai la ele, ci va scrie numeroase povestiri care pot fi deja numite pe deplin Science fiction (ceea ce, de altfel, era valabil şi în cazul lui Rosny aîne), pentru a le deosebi de „Călătoriile extraordinare” ale lui Jules Verne.

Vom încheia cu un ultim scriitor american, Jack London, autor al câtorva remarcabile texte de anticipaţie. The Iron Heel[6]

(1907), o antiutopie ce prezintă viitoarea zdrobire a proletariatului de către clasele posedante, şi mai ales The Star Rover[1] în care ni se povesteşte despre un deţinut care învaţă să-şi trimită spiritul înapoi în timp şi să-şi retrăiască astfel câteva dintre existenţele anterioare.

Iată deci principalele repere care, începând din antichitate, pot

[1] Straniul caz al doctorului Jekyll şi al lui mister Hyde, Ed. Dacia, 1974.
[2] în CPSF serie veche, 1965, nr. 243.
[5] Privind înapoi, 2000-1887 -1. engl.
* în volumul Maşina timpului - Opere alese, voi. I, Ed. Tineretului, 1962.
[5] în volumul Războiul lumilor - Opere alese, voi. II, Ed. Tineretului, 1963.
[6] Călcâiul de fier, Editura pentru literatură, 1960, col. BPT, nr. 46.
[7] Rătăcitor printre stele, Ed. Galaxia Sud, 1991.

fi descoperite în lucrările de literatură generală ce poartă germenul a ceea ce a devenit, în secolul nostru, science fiction. Fără a cădea în capcana anexărilor abuzive, denunţate de Cyril M. Kombluth, trebuie să recunosc că aş fi putut cita multe alte opere, apărute de-a lungul secolelor. Nu mi s-a părut necesar, dintr-un motiv foarte simplu: cărţile citate au dat SF-ului aproape toate marile lui teme de bază.

Lucian din Samosata şi Cyrano de Bergerac: călătorii în spaţiu şi pe alte planete. Swift: gigantism, nanism, dar şi posibilitatea unei satire a civilizaţiei noastre prin intermediul SF-ului. Restif de la Bretonne: supravieţuirea civilizaţiilor dispărute. Mary Shelley: crearea monştrilor şi, prin extensie, a monştrilor metalici, adică a roboţilor. Sir Henry Rider Haggard: imortalitatea dobândită şi posibilităţile oferite de fantasticul mitic. R.L. Stevenson: dedublarea personalităţii sub efectul produselor chimice. Rosny aînd: moartea omenirii; dificultatea contactului între om şi o inteligenţă străină. Bellamy şi Jack London: folosirea anticipaţiei pentru a exprima critica socială a prezentului.

I-am păstrat la urmă pe cei trei mari strămoşi ai SF-ului: Poe, Verne şi Wells. Edgar Allan Poe (1809-1849) a arătat ce rezultate poate da folosirea aparent ştiinţifică a ştiinţelor oculte (magnetismul, de exemplu); de asemenea, el a imaginat creaturi străine de Pământ, dar care, ivite dintr-un alt spaţiu, din alt timp, bântuie lumea noastră (Aventurile lui Arthur Gordon Pym), inspirându-i astfel pe Lovecraft şi pe toţi autorii de science-fantasy. Jules Verne (1828-1905) a preamărit dragostea pentru ştiinţă şi a arătat că povestirile se pot baza

pe descrierile unor tehnologii ale viitorului. Din punctul de vedere al tematicii, Verne are o asemenea bogăţie încât dau doar câteva exemple: posibilităţile de viaţă în interiorul Pământului (Călătorie spre centrul Pământului); explorarea submarină (Douăzeci de mii de leghe sub mări); invizibilitatea (Secretul lui Wilhelm Storitz) şi, în sfârşit, tema foarte des întâlnită în literatura SF, veche sau modernă, şi care este rareori asociată cu opera lui Jules Verne: distrugerea totală a civilizaţiei noastre de către un cataclism ce nu cruţă decât câţiva supravieţuitori (Eternul Adam). H.G. Wells (1866-1946) a adus utopia sociologică, meditaţia filosofică asupra Omului şi, mai

precis, călătoria în timp, lupta împotriva invadatorilor extratereştri şi neumani, invizibilitatea obţinută prin mijloace ştiinţifice (Omul invizibil)[1] etc. Veţi recunoaşte uşor toate aceste teme în analizele numeroaselor povestiri SF ce vor urma. Ele formează însăşi temelia tematicii genului, care s-a dezvoltat şi s-a îmbogăţit, desigur, dar nu s-a îndepărtat niciodată complet de modelele sale de bază.

Se poate remarca din cele de mai sus că influenţa Europei a fost preponderentă în crearea acestui nou gen literar. în afară de Edgar Poe, Edward Bellamy şi Jack London, nici un scriitor american nu poate fi considerat ca unul dintre marii precursori ai SF-ului. De altfel, în decursul primului sfert al secolului nostru, dincolo de Atlantic genul se va dezvolta sub influenţa unui imigrant de origine europeană, luxemburghezul Hugo Gemsback. Anticipaţia ştiinţifică, inspirată de Jules Veme, Andr6 Laurie etc., va continua să prospere în Europa şi mai ales în Franţa până la războiul din 1940, când va dispărea aproape complet[2]. în concluzie, voi spune deci că literatura science fiction modernă este un gen de origine europeană, care şi-a găsit terenul propice în Statele Unite ale Americii şi s-a dezvoltat acolo mai bine decât oriunde în altă parte.

*

Lucrarea pe care o aveţi în faţă este o istorie a science fiction-ului şi nimic altceva. Ea nu are pretenţia că aduce o înţelegere globală a genului, că este un efort genial de sinteză sau că elaborează o metafizică. De altfel, pierdut în mozaicul sutelor de povestiri analizate, cu greu aş fi putut avea o viziune de ansamblu asupra căreia să aplic o reflexie sintetizatoare. Las această sarcină altora, sperând să fac un lucru util dându-le acest studiu cronologic, pe care să-l poată lua ca punct de plecare.

Pentru ca cititorul să nu se simtă el însuşi pierdut în marele număr de titluri citate, voi schiţa acum evoluţia SF-ului în Statele Unite, din 1911 în 1984, şi voi proceda la fel pentru

literatura SF franceză, în a doua parte a acestui studiu. în ceea ce priveşte lumea |

[1] în volumul Maşina timpului - Opere alese, voi. I, Ed. Tineretului, 1962.

[2] Era deja în declin din 1930. în linii mari, aş situa perioada ei de glorie între 1870 şi 1927-1930 (n. aut.).

B':.

anglo-saxonă, am împărţit perioada considerată în opt capitole de lungimi inegale, ce mi-au părut a corespunde perioadelor principale ale dezvoltării SF-ului. Titlul fiecărui capitol reprezintă ideea-forţă, cheia perioadei respective.

întemeierea (1911-1925): explic la începutul acestui capitol pentru ce am ales luna aprilie a anului 1911, dată arbitrară, dar practică, după cum se va vedea. în fapt, în ţările anglo-saxone, întemeierea SF-ului modem începe de la sfârşitul secolului al XlX-lea. Utopiile şi contrautopiile abundă, şi urmaşii lui Bellamy, de exemplu, sunt nenumăraţi. Imitaţiile după H. Rider Haggard invadează literatura populară, prezentă sub formă de dime novels, adică romane de doi bani publicate în fascicole sau mici reviste. Cărţile lui H.G. Wells aduc un nou izvor de inspiraţie autorilor populari, care vor adăuga temelor lor obişnuite călătoriile în timp şi spaţiu. în sfârşit, influenţa lui Jules Veme dăinuie şi se amestecă cu cea a lui Wells, în dime novels, ducând la crearea unor romane de aventuri pe bază pseudoştiinţifică (invenţii delirante, savanţi nebuni etc.). La sfârşitul acestui capitol, în 1925, ne vom afla în faţa unei întregi literaturi SF moderne sau de science-fantasy perfect închegată, deşi cei doi termeni care le definesc nu s-au inventat încă. Cea mai bună dovadă este faptul că reeditarea a numeroase romane apărute în acea epocă se face curent în zilele noastre în Statele Unite, în colecţii specializate. în 1925, SF-ul, aşa cum îl concepem astăzi, era bine stabilit, dar îi lipsea încă un punct de focalizare, un element cristalizator, care să-i permită să se diferenţieze de alte publicaţii populare ce apar în acelaşi timp.

Cristalizarea (1926-1933): adevăratul părinte al SF-ului modem, ca gen literar separat, este Hugo Gemsback, care, în aprilie 1926, va crea prima revistă science fiction, denumită Amazing Stories. Unii îi reproşează acest lucru, considerând că astfel a închis SF-ul într-un ghetto şi l-a tăiat complet de literatura generală. Aceasta este o absurditate, căci literatura SF a anilor 1900-1920 n-avea nici cea mai mică legătură cu literatura generală, ci doar cu romanul foileton şi cu operele populare de cel mai scăzut nivel (cu excepţia textelor lui Wells şi London, bineînţeles). Fără îndoială că ar fi continuat să băltească astfel ani de-a rândul, fără speranţe de scăpare, dacă

Gemsback nu ar fi înzestrat-o cu autonomie. 20
Potrivit însăşi mărturisirii lui Hugo Gemsback, trei maeştri vor determina destinul noii reviste: H.G. Wells, Jules Veme, Edgar Allan Poe. Nu ne miră. Ştiinţa (sau, mai curând ideile ştiinţifice) se află la baza aproape tuturor textelor acestei epoci. Maşina, produs şi totodată derivat al ştiinţei, joacă un rol preponderent. Cel mai adesea, ea stă în serviciul omului şi îi permite să cucerească alte lumi sau alte dimensiuni, dar uneori maşina se întoarce împotriva lui, fie din propria ei dorinţă, fie la ordinele vreunui savant nebun, începând cu 1930, un anumit număr de noi scriitori îşi vor utiliza povestirile science fiction ca vehicule ale unor critici aduse civilizaţiei contemporane. Clasele sociale, dreptul la proprietate, forţa banului, puterea băncilor, exploatarea muncitorilor etc. încep să fie puse sub acuzare. A fost un fenomen pe care, desigur, Gemsback nu l-a prevăzut şi care s-a dezvoltat în mod autonom, poate chiar împotriva dorinţei lui. La sfârşitul anului 1933, SF-ul a suferit prima lui mutaţie; acest cuvânt va fi titlul celui de al treilea capitol.

Mutaţia (1934-1938): această perioadă este influenţată de personalitatea lui F. Orlin Tremaine, redactor-şef al revistei Astounding Stories[1], creată în ianuarie 1930. Tremaine nu era un iubitor de literatură SF, ci un editor profesionist al cărui spirit era remarcabil de deschis la orice noutate. Scopul mărturisit de el era doar cel de a face o revistă mai bună decât cei doi concurenţi ai săi. Aşa încât a încercat să creeze o literatură science fiction bazată pe idei noi, provocatoare; şi, mai ales, nu a îngrădit în nici un fel subiectele pe care accepta să le publice. Astfel că au apărut nuvele axate direct pe problemele epocii, în care erau criticate rasismul, xenofobia, dezvoltarea totalitarismului nazist etc., totul sub formă de pure povestiri de aventuri spaţiale sau temporale. A ajuns chiar până la abandonarea principiului sacrosanct al textului cu fundament ştiinţific, acceptând în coloanele revistei autori de science-fantasy, ca H.P. Lovecraft sau Catherine L. Moore. Cu toate acestea, deşi ştiinţa nu mai joacă primul rol, ea rămâne aliata omului, iar maşina devine sprijinul cu ajutorul căreia va ajunge până la marginile galaxiei şi chiar mai departe.

[1] Povestiri uimitoare -1. engl.

21

Apogeul (1939-1949): calitatea revistei Astounding Stories şi şocul provocat publicului de ideile autorilor publicaţi de ea vor forma o nouă generaţie de tineri scriitori, care se va ivi între sfârşitul anului 1938 şi începutul anului 1940. F. Orlin Tremaine a abandonat direcţia revistei şi a ales un tânăr autor de space-opera (adică de aventuri spaţiale epice), J.W. Campbell

Jr, ca să-i ia locul. Noul director este un fanatic al SF-ului şi, în acelaşi timp, un spirit ştiinţific care a urmat cursuri de fizică de înalt nivel. înzestrat cu un temperament foarte autoritar, el va avea o influenţă considerabilă asupra tuturor tinerilor scriitori apăruţi în acea vreme, întrucât le-a cerut povestiri mult mai îngrijite din punctul de vedere al stilului şi bazate pe elemente ştiinţifice mai întemeiate. SF-ul clasic atinge atunci apogeul, stare care durează până în 1945: Homo triomphans[1], servit de maşinile prietene şi de ştiinţa fidelă, va cuceri universul. Când bomba atomică a fost aruncată asupra Hiroshimei, mitul ştiinţei „bune”, prietena omului, s-a prăbuşit. Şocul a fost cu atât mai greu pentru autorii de SF, cu cât crezuseră sincer în acest mit, poate mai mult decât ansamblul intelectualilor, exceptându-i pe savanţii înşişi. Numeroase povestiri întunecate, despre lumi postatomice, îşi fac apariţia de sub pana autorilor până atunci optimişti: de-acum ştim că nu savanţii nebuni sunt cei mai periculoşi. Dar Campbell are de propus o soluţie: în loc să vehiculeze miturile ştiinţei şi să cânte osanale maşinilor, SF-ul se va apuca acum să prevadă Viitorul. Era o idee isteaţă căci, în vremea aceea, lumea oamenilor trăia sub teroarea pericolului atomic, iar războiul rece între Est şi Vest începuse la sfârşitul celui de al doilea război mondial. Cum va fi de-acum viitorul omului, dacă va mai avea cumva vreun viitor? Fără îndoială că un numeros public a considerat că va putea găsi răspunsul la această întrebare în paginile revistelor SF, căci, la începutul anilor ’50, acestea s-au înmulţit considerabil, ceea ce îmi dă titlul capitolului următor.

Proliferarea (1950-1957): în decursul a trei ani, numărul revistelor de Science fiction va trece de la o duzină la mai mult de patruzeci. în acelaşi timp, are loc o metamorfoză: aşa-numitele

[1] Omul triumfător - 1. latină.

pulps[x], adică revistele populare de format destul de mare, care succedaseră micilor dime novels de la începutul secolului, dispar şi cedează locul formatelor de tip digest[2]. Dintre noile titluri, Galaxy va depăşi încă de la apariţie toate revistele vechi sau noi. Această revistă propune o literatură SF mai literară şi totodată mai adultă, cu subiecte adesea noi: de exemplu, recunoaşterea drepturilor androizilor în societatea viitorului. O asemenea temă subînţelege evident recunoaşterea drepturilor civice ale negrilor, iar revistele SF sunt aproape singurele organe în care va fi respectată libertatea de exprimare în această perioadă de McCarthysm. Cucerirea spaţiului nu mai este gândită doar în termenii exploatării şi ai războiului, ci esenţial din punct de vedere economic sau

comercial. Pe plan pur terestru, în afara pericolului atomic, autorii se mai preocupă şi de explozia demografică, de absurditatea civilizaţiei industriale şi de problemele poluării. Păşim deja în ziua de mâine. Şi apoi, în 1957, ruşii trimit în spaţiu primul sputnik. Un mare număr de tineri iubitori ai SF-ului (majoritatea acestui public are între treisprezece şi douăzeci şi cinci de ani) îşi dă seama cu stupefacţie că prezicerile autorilor de Science fiction devin realitate. Dar viitorul, preamărit de revistele cu coperte împestriţate în culorile aventurii şi ale epopeii, se dovedeşte în practică a fi doar o tehnică plictisitoare şi impersonală. Cum să te mai intereseze? Şi iată că a venit perioada de criză, de recesiune.

Recesiunea (1958-1965): într-o perioadă de câţiva ani, numărul revistelor va cădea de la patruzeci şi una la numai şase. Noii autori ignoră în mod deliberat ştiinţa sau chiar o dispreţuiesc. Li se pare că prezicerile nu mai prezintă interes, nici pentru ei, nici pentru cititori. Spre ce se vor îndrepta acum? Din punct de vedere economic, este o perioadă de marasm, iar pentru scriitori este o perioadă de tatonare; ei simt că trebuie să părăsească vechiul

[1] Cuvântul pulp, care înseamnă pulpă (pastă de hârtie), desemnează revistele tipărite pe hârtie proastă, foarte asemănătoare cu hârtia folosită astăzi pentru tipărirea cotidienelor (n. aut.).

[2] Rezumat; compendiu - în 1. engl. în text - cuvânt care desemnează publicaţiile populare de mărimea unei cărţi obişnuite, publicaţii ce oferă cititorilor rezumate facile ale unor opere importante, precum şi schiţe, povestiri în foileton etc.

fagaş, dar nu ştiu încă în ce direcţie să o apuce. Englezii cred că au găsit răspunsul în cercetările formale ale revistei New Worlds[1]. Forma prevalează asupra fondului şi calitatea scriiturii devine acum preocuparea lor dominantă. Vor merge încă şi mai departe, luând-o pe urmele lui Raymond Roussel şi ale autorilor unei îndepărtate „avangărzi”[2]. în sine, era o cale fără ieşire, dar pentru ansamblul autorilor genului s-a dovedit fecundă; ei au înţeles că problemele de stil şi de compoziţie trebuiau să treacă în primul plan al preocupărilor lor. A fost primul pas spre reînnoire.

Reînvierea (1966-1972): autorii contemporani încearcă de-acum să scrie în primul rând literatură bună şi abia după aceea Science fiction. De altfel, ei abandonează cu totul noţiunea de ştiinţă: o pun în paranteză, o uită în magazia de accesorii uzate. în paralel, science-fantasy-ul, acest amestec de SF pur şi de miraculos sau fantastic, care suferise o oarecare eclipsă în perioada clasică (din cauza dispariţiei pulp-urilor specializate, mai întâi Unknown[3], după aceea Weird Tales[4]),

revine în forţă, căpătând trăsăturile unui nou stil, mai epic, numit heroic-fantasy. De aceea ar fi o greşeală să simplificăm lucrurile, cum au încercat unii, pretinzând că toţi tinerii scriitori pot fi grupaţi într-o singură şcoală, aşa cum a fost cazul în Anglia. Bătrânii maeştri - dacă putem să-i numim astfel - şi tinerii autori de talent mai scriu încă literatură science fiction tradiţională; alţi autori experimentaţi, împreună cu noi scriitori, păşesc într-o etapă nouă şi îşi concep de acum operele de SF ca pe o critică a prezentului şi nu ca pe o investigare a viitorului. Se revine în fapt la ceea ce se încercase în anii 1933-1937, dar într-un fel mai aprofundat, mai adult, mai lucid. Omul - adesea neglijat în favoarea extratereştrilor sau studiat numai din punctul de vedere al reacţiilor lui la evenimente exterioare - devine acum primordial în această nouă formă de SF. Spiritul, fantasmele, chiar şi inconştientul lui sunt explorate, disecate. Acesta este de altfel şi motivul

[1] Lumi noi - 1. engl.

[2] Pentru aceşti scriitori, IMCUS solus de Roussel reprezintă suprema împlinire (n. aut.).

[3] Necunoscutul - 1. engl.

[4] Povestiri stranii - 1. engl.

pentru care vechii iubitori ai SF-ului nu mai recunosc genul literar pe care l-au îndrăgit şi consideră SF-ul contemporan stupid şi pretenţios, în timp ce noii cititori nu acceptă decât producţiile ultimilor ani, considerând toate vechiturile de dinainte de război ca fiind prăfuite şi perimate, judecată pe care ei o extind şi asupra unor opere mai recente. Aceste două atitudini, la fel de absurde, sunt doar o dovadă de extremism - adică de lipsă de maturitate intelectuală - din partea celor care le adoptă. Fiecare etapă a SF-ului, de la începutul secolului şi până în zilele noastre, dăruieşte mari bucurii celor ce ştiu cum să le descopere.

Regresul (1973-1984): paginile precedente au fost redactate în 1972; de-atunci, SF-ul a evoluat mult, dar nu în direcţia previzibilă. Se va înţelege uşor ce vreau să spun, dacă precizez că cei doi autori care domină începutul deceniului al nouălea sunt Isaac Asimov şi Arthur C. Clarke, doi maeştri mai vechi, ale căror opere esenţiale sunt scrise cu treizeci de ani în urmă. Nu se mai discută astăzi de new wave[1] sau de cearta între vechi şi modem, SF-ul actual se dezvoltă din nou pe cele două axe tradiţionale ale sale: hard Science (tipul Asimov, Heinlein) şi heroic-fantasy (tipul Burroughs, Merritt); autorii care nu se conformează acestor două arhetipuri sunt marginalizaţi. Inversarea tendinţelor a venit în principal dinspre fandom; apoi, de la public, în general. Astfel că Isaac Asimov primeşte

premiul Hugo pentru cel mai bun roman al anului la Convenţiile din 1973, apoi din 1983, iar Arthur Clarke este încununat cu acelaşi premiu în 1974; mai mult, romanele acestor doi autori au reuşit în 1981-82 să rămână timp de mai multe luni pe lista best-seller-urilor americane, ceea ce nu reuşise până atunci nici un roman SF. Imediat, alţi noi autori s-au pus pe lucru în cele două direcţii citate, bărbaţii alegând de preferinţă domeniul hard Science, iar femeile, în majoritate, linia heroic-fantasy. Fapt încă mai grav, autorii nu şi-au mai dat osteneala să inventeze, ci au preferat să scrie urmarea la operele lor de succes (astfel, Frank Herbert trebuie să fi ajuns la al şaselea volum din ciclul Dune, iar Asimov, van Vogt, Williamson n-au şovăit să reia teme ale unor lucrări scrise cu patruzeci de ani în urmă!). în cursul

[1] Noul val - 1. engl.

ultimilor ani, n-am văzut să apară nici o temă care să nu fi fost publicată în deceniile precedente; asistăm la o uluitoare întoarcere în urmă. Cu toate acestea, din ce în ce mai mulţi autori noi se îndreaptă către SF şi sunt convins că ei vor reuşi să scoată acest gen din făgaşul în care s-a înnămolit. La urma urmei, bătrânii maeştri nu sunt nemuritori, iar dacă în anul 2000 lucrarea de faţă va fi reeditată, sunt convins că viitorul capitol se va intitula: progres.

DOMENIUL ANGLO-SAXON

1. întemeierea (1911 -1925)

în aprilie 1911, revista Modern Electrics[1] a început publicarea în foileton a romanului lui Hugo Gemsback, Ralph 124C41+. De-atunci, autorul a primit numele de „părinte al SF-ului”, ceea ce e cam exagerat, după cum am văzut, dar, cu toată certitudinea, se poate spune că el a fost cristalizatorul expresiei modeme a SF-ului în Statele Unite, începând din 1926. De aceea, am ales data debutului său în SF ca punct de plecare a acestui studiu.

Hugo Gemsback nu e un om aparţinând Lumii Noi, ci un luxemburghez care şi-a petrecut primii douăzeci de ani ai vieţii în bătrâna Europă. S-a născut în 1884, chiar în Luxemburg, şi-a făcut studiile în acest oraş, apoi în Germania. La vârsta de treisprezece ani a devenit un fanatic al transmisiunilor fară fir şi al telefonului. La douăzeci de ani a plecat în America, unde a găsit mai întâi o slujbă în industria acumulatoarelor electrice. încă din 1906, Gemsback a încercat să comercializeze primul aparat ieftin de telegrafie fară fir; îl vindea la preţul de 7,50 dolari, preţ incredibil de ieftin pentru acea epocă. Alertată de ceilalţi constructori, poliţia a venit să-i ceară socoteala, dar n-a avut ce face, constatând că aparatul (care poate fi văzut şi astăzi în muzeul „Henry Ford” din Michigan)

funcţionează foarte bine.

în 1908, Hugo Gemsback a creat Modern Electrics, una din primele reviste tehnice de radio din lume. Ea şi-a schimbat numele de câteva ori în decursul anilor următori: Electrical Experimenter, Science and Invention, Radio News[2]. Astăzi se numeşte Radio Electronics şi este condusă de fiul lui Hugo Gemsback.

[1] Electricitatea modernă -1. engl.

[2] Experimentatorul în electricitate, Ştiinţă şi Invenţie, Noutăţi în radiofonie -1. engl.

Gernsback era un admirator al lui Jules Verne şi citise numeroase utopii ale scriitorilor anglo-saxoni, acest gen cunoscând o mare înflorire în cea de a doua jumătate a secolului al XlX-lea şi fiind un precursor al anticipaţiei. în 1911, a început să scrie un foileton, Ralph 124C41+. „Totuşi”, scria el după aceasta, „nu-mi aduc prea bine aminte ce m-a îndemnat să scriu Ralph, nici nu aveam un plan pentru ansamblul povestirii, nici vreo idee pentru deznodământul ei sau peripeţiile eroului”. Era un „romanţ ştiinţific”, adică unul dintre acele romane în care intriga amoroasă serveşte numai de pretext pentru descrierea unei tehnologii futuriste. Din punct de vedere literar, lucrarea lui Gernsback este astăzi de necitit; în schimb, din punctul de vedere al prezicerii realizărilor tehnice ce vor veni, este uluitoare. Iată mai jos o listă a principalelor profeţii conţinute în romanul Ralph, întocmită de E. Aisberg[1], într-un articol despre Gernsback: „Zborul spaţial, iluminarea fluorescentă, publicitatea prin litere şi cuvinte înscrise pe cer, mobilă din fibră de sticlă care evocă materialele plastice, agricultura complet reînnoită graţie întrebuinţării îngrăşămintelor lichide şi câmpurilor de înaltă frecvenţă care stimulează creşterea vegetalelor, de asemenea culturi hidroponice; înregistrări magnetice (mnemografe), ambalaj automat, tonomat, oţel inoxidabil, microfilme care înlocuiesc incomodele ziare, televizor şi telephot (telefon cu aparat de televiziune), radiodifuziune, tehnică de învăţare în timpul somnului sau hipnobioscop, distribuitor automat de mâncare şi băuturi, transmiterea materiei prin undele hertziene, stăpânirea condiţiilor atmosferice de către om.

Ultimele două preziceri nu s-au realizat încă; în schimb, cea mai uimitoare dintre toate invenţiile s-a realizat la un sfert de veac după ce Gernsback i-a enunţat principiul cu o precizie care atinge un adevărat dar de vizionar: în capitolul XI se găseşte descrierea radarului - aşa cum îl cunoaştem azi, ilustrată cu desene. Emiterea unui fascicul de unde dirijat cu ajutorul unui reflector parabolic, reflectarea undelor de către un obstacol din spaţiu, recepţionarea undelor reflectate cu un

aparat insensibil la unda directă, determinarea direcţiei după orientarea antenei, măsurarea distanţei după intervalul

[1] Inginer electronist şi specialist radio, autor al lucrării ,JZadioul pe în{e!esul tuturor" (n. aut.).

de timp scurs între emiterea şi recepţionarea undei reflectate”.

Hugo Gernsback a fost un bun profet şi, cum vom vedea în capitolul următor, un director de revistă priceput; în schimb, nu a fost un mare scriitor, şi va trebui să căutăm în alte publicaţii, pentru a găsi texte de calitate din domeniul Science fiction. Acestea sunt Frank A. Munsey Magazines, enormă serie de producţii populare spre care se va îndrepta atenţia noastră. La moartea lui, în 1925, Munsey şi-a câştigat dreptul la epitaful următor: „Frank A. Munsey, marele director de ziar, a murit. El a adus jurnalismului epocii sale un talent de cămăţar, o etică de cămătar şi un stil de cioclu. El şi semenii lui aproape că au reuşit să transforme o nobilă profesiune într-un plasament financiar cu dobândă de 8%”. Se prea poate, dar, dacă Munsey n-ar fi existat, SF-ul n-ar fi astăzi ceea ce este.

Argosy[1] şi alte Munsey Magazines

Trei reviste publică regulat, încă de la începutul secolului, romane ştiinţifice: Argosy, The Cavalier[2] şi All-Story Magazine. Vom examina cronologic, începând din 1911, cele mai interesante apariţii ale lor din domeniul SF-ului. în luna iulie a acelui an, The Cavalier a început publicarea unui nou roman al astronomului şi popularizatorului ştiinţific Garrett P. Serviss. Acesta era deja cunoscut, întrucât scrisese, la sfârşitul secolului trecut, o urmare, de altfel mediocră, la Războiul lumilor de H.G. Wells, intitulată Pursuit to Mars[3]. După aceea, publicase două romane de anticipaţie: The Moon Metal şi The Columbus of Space*. Născut lângă New York, la 24 martie 1851, Serviss a obţinut o diplomă în astronomie şi o licenţă în drept. Cu toate acestea, îl atrag jurnalismul şi literatura, astfel încât ajunge repede reporter la New York Tribune, iar apoi la New York Sun. Era un mare admirator al lui Jules Veme, căruia i-a dedicat romanul Columb al spaţiului. Astăzi, numele lui Serviss nu le este cu totul necunoscut amatorilor de SF

[1] Corabia -1. engl.

[2] Cavalerul -1. engl.

[3] Urmărire spre Marte -1. engl.

[4] Metalul lunar şi Columb al spaţiului - 1. engl.

de dincolo de Atlantic, pentru că, în ediţia americană a seriei germane „Perry Rhodan”, a reapărut în foileton romanul Pursuit to Mars.

The Second Deluge[1], de acelaşi autor, iniţial publicat în 1911, apoi în numerele din august-septembrie şi octombrie 1926

ale revistei Amazing Stories, a fost reluat în întregime în numărul din iama anului 1933 al lui Amazing Stories Quarterly[1] şi, în sfârşit, în numărul din iulie 1948 al revistei Fantastic Novels[3]. La fiecare dintre apariţii a fost primit cu entuziasm de către public şi trebuie să spun că am citit mult mai recent această lucrare cu o plăcere neschimbată.

Tema romanului e simplă: este vorba de o mare catastrofă naturală care distruge aproape întreaga viaţă de pe suprafaţa Pământului. Acest al doilea potop provine de la un nor cosmic uriaş, încărcat cu vapori de apă şi care pătrunde pe orbita planetei noastre. Prin condensare, norul provoacă ploi torenţiale care, treptat, fac ca nivelul apelor să urce deasupra nivelului uscatului. Numai un astronom amator, Cosmo Versal, a ştiut să prevadă dezastrul. El a trimis imediat comunicate presei, societăţilor ştiinţifice şi chiar preşedintelui Statelor Unite. în zadar. Este ridiculizat de către profesorul Pludder, directorul Observatorului din New York.

Dar Cosmo Versal nu se lasă şi, la fel ca Noe, porneşte la construirea unei Arce gigantice din levium, un metal ultrauşor şi ultrarezistent, inventat de el. îmbarcă pe Arcă perechi din principalele specii de animale, precum şi cinci sute de persoane, alese pentru calităţile lor intelectuale sau morale. Totul dă de înţeles că cel puţin jumătate erau femei, dat fiind că aceste persoane fiiseseră salvate în scopul perpetuării rasei umane. Totuşi, probabil că Versal le alesese pe toate fecioare, modeste şi discrete, pentru că în carte nu se pomeneşte de ele niciodată!

Potopul începe, iar Arca porneşte pe mare, nu înainte de a respinge asaltul disperat al unor nefericiţi care voiau să urce la bord. în ciuda chemărilor insistente, preşedintele Statelor Unite şi profesorul Pludder refuză încă o dată să se alăture lui Cosmo Versal.

[1] Al doilea potop -1. cngl.

[2] Quarterly = trimestrial -1. engl.

[3] Romane fantastice -1. engl.

Acesta va cutreiera de-acum înainte mările globului, aşteptând plecarea norului cosmic. întâlneşte un submarin francez, numit Jules Verne, care s-a salvat din cataclism. Versal şi căpitanul Yves de Beauxchamps fac împreună câteva explorări submarine şi izgonesc un monstru marin cuibărit sub Arcul de Triumf din Paris! întoarsă deasupra Statelor Unite, Arca eşuează pe un munte abia ieşit din ape. Versal are surpriza de a descoperi acolo o tabără de refUgiaţi, condusă de profesorul Pludder şi de preşedintele Statelor Unite. Cei doi foşti adversari se îmbrăţişează şi îşi unesc eforturile în vederea reconstituirii lumii. Jules Verne nu s-ar fi ruşinat să fi scris o asemenea

lucrare...

Şase luni după apariţia acestui roman, The Cavalier prezintă, în ianuarie 1912, o altă mare reuşită a SF-ului epocii, Darkness and Dawn[1] de George Allan England. Acest roman a mai apărut în Famous Fantastic Mysteries[2] în august 1940, şi a cunoscut acelaşi succes, în faţa noilor generaţii de cititori, ca şi la prima sa publicare. England a fost un scriitor profesionist. într-un articol biografic apărut în 1932 în Argosy, el şi-a descris cariera astfel:

„M-am născut în Nebraska, poposind în această vale a plângerii în 1877. Tatăl meu era ofiţer; astfel, copil fiind, am umblat prin diverse posturi militare... Bob Davis de la Munsey Magazines m-a ajutat să-mi fac debutul ca scriitor şi m-a format. într-o bună zi, m-a invitat la o partidă de canotaj pe un lac din Mâine. Chiar acolo mi-a sugerat să semnez cu el un contract pe cinci ani, în timp ce zgâlţâia barca, făcând-o să se balanseze în mod neplăcut. Cum nu ştiam să înot, iar apa lacului era extrem de rece, am semnat. Acestea se petreceau prin 1905 şi de-atunci n-am încetat să scriu pentru Munsey Magazines, probabil mai multe milioane de cuvinte.”

England a murit în iunie 1936, fără să fi pierdut nici o clipă preţuirea cititorilor.

Dacă povestea din The Second Deluge datorează mult aventurilor lui Noe şi ale fiilor lui, cea din Darkness and Dawn ne aminteşte de Adam şi Eva. într-o bună zi, toţi locuitorii planetei noastre mor dintr-o dată. Câteva (cel puţin cincisprezece) secole

[1] Bezna şi zorile -1. cngl.

[2] Faimoase mistere fantastice -1. cngl.

mai târziu, o fată - Beatrice Kendrick - se trezeşte într-un zgârie-nori din New York. Mai întâi îşi închipuie că a avut doar o ameţeală, dar apoi vede că în jurul ei totul s-a prefăcut în pulbere, în bucăţele de rugină etc. Hainele cad de pe ea ca un praf, de îndată ce se mişcă, astfel că rămâne goală-puşcă într-un decor de coşmar. Fata se repede în celelalte birouri ale firmei în care lucra ca secretară, dar nu găseşte decât pustietate şi dezolare. Din colegii ei n-au mai rămas decât grămăjoare de pulbere. în sfârşit, ajunge în biroul şefului său de serviciu, Allan Stern, aflat în aceeaşi stare de viaţă suspendată ca şi ea. La intrarea fetei, el se trezeşte încet, încet:

„Atunci, reacţionând din instinct ca o femeie, ea aleargă spre el. Uitând toate convenţiile şi lipsa hainelor, îl apucă de mână şi, cu o voce tremurândă, îi strigă:

—Ce se întâmplă? Ce înseamnă asta? Spune-mi!”

Noii Adam şi Eva îşi vor organiza treptat traiul, mai întâi

căutând arme, apoi haine pentru a se apăra de frig şi, bineînţeles, hrană. Creaturi degenerate, jumătate om, jumătate maimuţă, poate urmaşii noştri îndepărtaţi, încearcă să-i captureze. Ei reuşesc să scape şi, la sfârşitul romanului, părăsesc Manhattan-ul şi pleacă în sânul naturii, urmând cursul râului. Bineînţeles, între ei s-a născut dragostea şi iată ultimele cuvinte ale romanului:

„Cu lăcomia pasiunii nebune, buzele lor se atinseră şi se uniră , într-un sărut plin de dragoste şi de bucurie".

Acest scurt rezumat, precum şi citatele de mai sus demonstrează că spiritul cărţii era complet diferit de opera lui Garrett P. Serviss. Aici dragostea e pe locul principal, şi nu numai forma curtenitoare a dragostei, ci şi relaţiile fizice care sunt sugerate, deşi nu sunt descrise. Eroii sunt goi, se ating fară şovăire şi, când buzele li se unesc, îi cuprinde nebunia. Acest roman constituie prima parte a unei trilogii şi, în a treia parte, The Afterglow[1], Beatrice este însărcinată, ceea ce dovedeşte că iubiţii nu s-au mulţumit doar să schimbe între ei dulci priviri. Totuşi erotism nu există. Influenţa lui H.G. Wells este preponderentă, iar creaturile monstruoase care-i asaltează pe Allan şi pe Beatrice amintesc de

[1] Amurgul - 1. cngl.

anume fiinţe întrezărite de narator în Maşina timpului.

Succesul cărţii Darkness and Dawn a fost imediat, considerabil şi a durat mulţi ani. Lui George Allan England i s-a cerut să scrie urmarea; ea a apărut în ianuarie 1913, sub titlul Beyond the Great Oblivion[1]. îi vedem pe Allan şi pe Beatrice întâlnindu-i pe oamenii normali, descendenţi ai supravieţuitorilor cataclismului şi devenind căpeteniile lor. Seria se încheie cu The Afterglow, apărut câteva luni mai târziu. Volumul conţine o scenă care a fost socotită sublimă în acea epocă şi care astăzi pare ridicolă: Allan şi Beatrice descoperă în ruinele unei catedrale un fonograf cu manivelă, la care ascultă înregistrarea unei ceremonii de căsătorie. Jena cauzată de concubinajul lor dispare în clipa aceea, căci se consideră de-acum căsătoriţi! Romanul povesteşte despre înlăturarea monştrilor apăruţi în primul episod şi despre renaşterea civilizaţiei; el se încheie printr-o lungă profesiune de credinţă, cu nuanţă politică de stânga (G.A. England a fost influenţat de Jack London, după cum se poate constata în romanul lui progresist The Golden Blight[2], publicat în 1916), unde autorul scrie:

„Văd o lume în care tronurile s-au prăbuşit şi în care regii s-au prefăcut în pulbere. O lume în care aristocraţia trândăviei a pierit, a dispărut de pe Terra. Văd o lume fără sclavi: omul este, în sfârşit, liber..."

La începutul anului 1912, apare în SF un nou scriitor, a cărui

importanţă în dezvoltarea genului a fost şi rămâne considerabilă. Scriitori precum Serviss sau England adaptau la anticipaţia populară stilul unor autori ca Jules Verne sau H.G. Wells, dar nu scriau câtuşi de puţin operă originală. Cu totul altfel se întâmplă cu Edgar Rice Burroughs[3]. Nu spun că acest funcţionar la o fabrică de ascuţitori de creioane n-ar fi suferit nici o influenţă literară, dar, în mod vizibil, nu datorează nimic şcolii lui Verne sau celei a lui

[1] După trecerea marii uitări -1. engl.

[1] Năpasta aurită -1. cngl.

[3] Burroughs s-a născut la 1 septembrie 1873 la Chicago, în sânul unei familii avute. A intrat la Academia Militară din Michigan, dar a căzut la examenul de intrare la West Point. A vegetat apoi in armată ca simplu soldat, după care, părinţii sărăcind, a fost obligat să încerce să-şi câştige existenţa (n. aut.).

Wells. El deschide o a treia cale în literatura SF, fapt ce se va d.ovedi a fi de o mare importanţă. Burroughs, după ce a trecut prin câteva meserii, una mai mizerabilă decât cealaltă, a găsit o slujbă la nişte negustori care vindeau un medicament antialcoolic. Era foarte prost plătit şi, la naşterea celui de al doilea copil, Burroughs a fost silit să amaneteze bijuteriile soţiei şi propriul lui ceas. Munca lui consta în examinarea presei, în general, şi a pulp-urilor în special, pentru a căuta anunţuri. Nu era o slujbă prea obositoare, astfel încât Burroughs îşi petrecea majoritatea timpului citind conţinutul revistelor pe care le răsfoia, ceea ce i-a dat ideea să scrie şi el. Deci, fară nici o îndoială, autorii populari ai epocii şi-au pus amprenta asupra lui Burroughs; dar se simte la el şi o altă influenţă, cea a lui Walter Scott[1] şi mai ales cea a lui Ivanhoe[1]. Pentru a avea timpul necesar realizării proiectelor lui, părăseşte slujba de la Liga Antialcoolică şi începe să lucreze într-o fabrică de ascuţitori de creioane. în acest mediu cenuşiu va visa şi va scrie Edgar Rice Burroughs cea mai delirantă aventură interplanetară de capă şi spadă, Under the Moons of Mars[3], care apare din februarie până în iulie 1912 în All-Story Magazine. Această lungă povestire, completată mai apoi, va constitui primul roman din seria marţiană a autorului: A Princess of Mars*.

Iată, în câteva rânduri, tema ei - astăzi arhicunoscută. în 1866, John Carter, fost ofiţer în armata sudistă, se refugiază într-o peşteră din Arizona, fugind de indienii Apaşi. Acolo este copleşit de o stranie toropeală, după care se simte atras în chip inexplicabil de planeta Marte, ce străluceşte pe cer: „Atenţia mi-a fost iute atrasă de o stea mare, roşie, la orizont. Cum o priveam, m-a cuprins vraja unei puternice

fascinaţii: era Marte, zeul războiului, care exercita dintotdeauna asupra mea o atracţie magnetică de neînvins. în timp ce contemplam acea planetă în noaptea îndepărtată, ea păru să mă cheme peste imensitatea vidului, să mă tragă

[1] Burroughs a scris chiar şi câteva romane istorice, imitându-1 pe Walter Scott (n. aut.).

[2] Roman de W. Scott.

[3] Sub lunile lui Marte -1. engl.

[4] Prinţesa marţiană, Ed. Olimp, 1994, col. Heroic-fantasy, nr. 1.

spre ea, să mă atragă aşa cum atrage magnetul o bucăţică de fier.” Şi, imediat după aceea, John Carter se trezeşte pe planeta Marte.

Nu se propune nici o explicaţie â la Jules Veme, nu se dezvoltă nici o idee filosofică â la Wells. E aventura în stare pură. De îndată ce pune piciorul pe Marte, aventurile lui Carter se vor desfăşura într-un ritm nebunesc. Capturat mai întâi de uriaşii verzi, el le învaţă limba şi devine curând una din căpeteniile lor, după ce îi omoară pe doi dintre ei, graţie supleţii superioare a muşchilor lui de pământean, care îl ajută să facă salturi enorme pe o planetă cu gravitaţie mai scăzută, cum este Marte. în acest moment, răpitorii lui capturează o fată cu aspect omenesc, îmbrăcată numai cu câteva bijuterii sclipitoare, Dejah Thoris. Fata e de o mare frumuseţe şi Carter se îndrăgosteşte fară întârziere de ea şi o eliberează. Noi aventuri se înlănţuiesc, terminându-se destul de abrupt, printr-o pană la uzina de aer, care-i ameninţă cu moartea pe toţi locuitorii planetei Marte. John Carter încearcă să salveze situaţia dar, înainte de a reuşi, este rechemat pe Pământ unde, timp de zece ani, stă cu ochii aţintiţi asupra planetei roşii, gândindu-se la iubita lui care îl aşteaptă în zadar acolo, Dejah Thoris, prinţesa de pe Marte. Teoretic, povestea n-ar fi trebuit să aibă nici o urmare, pentru că este prezentată de Burroughs însuşi, care a asistat la moartea căpitanului John Carter şi a publicat apoi manuscrisul lăsat de el. Dar, chiar de la început, povestirea are un succes fabulos. Autorul îşi luase de altfel precauţia să precizeze că sicriul conţinând trupul lui John Carter era prevăzut cu o broască şi se putea deschide din interior. Nu ne miră deci că eroul renaşte în ianuarie 1913, în romanul intitulat The Gods of Marş[1], în care îi povesteşte naratorului cea de a doua călătorie a sa pe Barsoom, (numele marţian al planetei roşii), şi revederea cu Dejah Thoris.

între aceste două opere Science fiction, Edgar Rice Burroughs a scris o altă lucrare care-1 va face cunoscut întregii lumi şi va împinge în planul al doilea influenţa lui în domeniul care ne interesează. Numărul din 1912 al revistei All-Story Magazine

prezintă romanul Tarzan of the Apes[1], care-i va aduce autorului

[1] Zeii de pe Marte - 1. engl.

[2] Tarzan, omul-maimufă, Ed. Albatros, 1973 -1. cngl.

său bogăţia şi gloria, chiar şi după moarte. Practic, toate cărţile cu Tarzan au depăşit tirajul de un milion de exemplare, pentru fiecare titlu. Din punct de vedere comercial, opera lui Burroughs este cea mai mare reuşită literară a timpului nostru: peste 500 milioane de volume vândute, la un total de 58 titluri!

Cu tot succesul lui Tarzan, Burroughs nu a abandonat niciodată SF-ul propriu-zis (în fapt, jumătate din cărţile cu Tarzan aparţine acestui gen). Pellucidar, cel de al doilea mare ciclu SF al lui Edgar Rice Burroughs a debutat în aprilie 1914, prin publicarea romanului At the Earth's Core[1]. Autoiul dezvoltă aici tema Pământului gol pe dinăuntru, având în centru un mic soare şi conţinând, închis în el, un întreg univers: popoare primitive, sălbăticuţe frumoase şi dezbrăcate, vrăjitori cruzi, monştri preistorici. David Innes, eroul ciclului, pătrunde accidental aici, datorită dereglării unui prospector subteran inventat de prietenul lui, Abner Perry. Această maşină îi duce la opt sute de kilometri sub suprafaţa pământului. Acolo, sfredelul uriaş începe să se învârtească în gol, pentru că a pătruns iarăşi într-o atmosferă: Innes şi prietenul lui au intrat în imperiul subteran Pellucidar. Bineînţeles că, aici, David limes va întâlni o fiinţă de vis, numită Diana magnifica, a cărei dragoste o va cuceri după nenumărate aventuri şi împreună cu care va fonda primul imperiu din Pellucidar. Această serie a avut mai puţin succes decât lucrările consacrate lui John Carter şi mult mai puţin decât Tarzan. Cel de al patrulea din cele şase volume consacrate Pellucidar-ului, Tarzan at the Earth’s Core[1] (1930) a încercat să atragă asupra Lumii interioare ceva din succesul omului-maimuţă, dar autorul a reuşit destul de imperfect amalgamul.

Burroughs a scris, până la urmă, zece romane marţiene, plus câteva nuvele; şase romane a căror acţiune se desfăşoară în Lumea interioară şi patru nuvele; trei romane consacrate unui alt erou, Carson Napier, pe planeta Venus, şi patru nuvele; de asemenea, două romane foarte bune, având drept cadru Luna, precum şi o serie inspirată din The Lost World[3] de Sir Arthur Conan Doyle, intitulată

[1] în inima Pământului -1. cngl.

[1] Tarzan în inima Pământului -1. engl.

[3] Lumea pierdută -1. cngl.

The Land that Time Forgot \ Trebuie, în fine, luat în consideraţie faptul că o bună parte a romanelor consacrate lui Tarzan are intrigi ţinând de SF: civilizaţii dispărute,

incursiuni în preistorie etc. Se poate înţelege deci de ce a avut Edgar Rice Burroughs o influenţă preponderentă asupra tuturor viitorilor autori de SF dintre anii ’30-’50, care erau, în vremea aceea, cititori ai revistelor populare, în special, tot curentul numit heroic-fantasy trebuie să fie considerat ca fiind inspirat de opera lui Burroughs. El a influenţat tot atât de mult pe unii autori celebri de space-opera, cum este Edward Elmer Smith şi chiar pe unii scriitori moderni: mă gândesc, spunând acestea, la Philip Jose Farmer, care a scris, de altfel, în 1971, o poveste despre viaţa personajului imaginar care este Tarzan al maimuţelor.

Burroughs a avut foarte curând numeroşi imitatori. Primul care a atins o anume notorietate a fost Charles B. Stilson; el a publicat, începând cu numărul din decembrie 1915 al revistei All-Story Cavalier, un roman intitulat Polaris of the Snows[1]. Eroul, Polaris, este în chip manifest imitat după Tarzan. Este vorba despre un tânăr american care, din fragedă pruncie, a trăit împreună cu tatăl lui printre gheţurile arctice şi nu a cunoscut niciodată civilizaţia oamenilor. Tatăl l-a învăţat să vorbească mai multe limbi (printre care greaca), l-a învăţat să se bată şi să respecte femeile - din fericire! Căci întâmplarea o conduce curând spre Polaris pe o tânără americancă rătăcită, Rose Emer. Amândoi ajung în valea Sardanes, care păstrează în mod miraculos o climă temperată, graţie căldurii degajate de un vulcan. Locuitorii văii vorbesc greaca, întrucât se trag din membrii unei expediţii datând din secolul lui Pericle. Dar, spre deosebire de Polaris, regele Helicon ştie că femeile mai pot aduce şi alte bucurii în afară de cele ale conversaţiei, iar eroul nostru trebuie să o salveze pe Rose de o soartă „mai rea decât moartea”. Helicon fiind ucis, Polaris o readuce pe fată spre civilizaţie, în ciuda împotrivirii gărzilor noului rege Minos. Sfârşitul primului episod. Cel de al doilea, Minos of Sardanes, apare în august 1916 şi povesteşte despre

[1] Tărâmul uitat de timp, Ed. Albatros, 1973, col. Fantastic Club.

[2] Polaris, din ţinutul zăpezilor -1. engl.

distrugerea văii secrete, ca urmare a erupţiei vulcanului. Polaris, cavaler, se întoarce acolo pentru a-1 salva pe regele Minos şi pe soţia lui. Sfârşitul celui de-al doilea episod. Cel de al treilea apare în septembrie 1917, sub titlul Polaris and the Goddess Glorian[1]. Este mai puţin slab decât precedentele, întâi pentru că nu se petrece la polul Nord - nu pot să sufăr frigul! Polaris, Rose, Minos şi soţia lui sunt capturaţi de oamenii-amfibie din cetatea Adloz. Regina cetăţii, zeiţa Glorian, se îndrăgosteşte de Polaris, care o sileşte să oficieze căsătoria lui cu Rose. Or, şi acesta e momentul în care Stilson

dă dovadă de puţină isteţime, Glorian are puterea de a prelungi viaţa şi l-a supus pe Polaris acestui tratament, fară ca el să ştie. Deci, la moartea Rosei, regina v-a putea să-i ia locul. Trebuie doar să-ţi treacă prin cap...

Anii 1915 şi 1916 continuă să fie dominaţi de Burroughs care-şi continuă seriile cu Marte şi Pellucidar, ca să nu mai vorbim de Tarzan, bineînţeles. Anul 1917 vede debutul lui Abraham Merritt care, chiar de la început, se dovedeşte a fi unul dintre maeştrii acelui sector al SF-ului numit „fantasy”, influenţat de H. Rider Haggard şi de Edgar Allan Poe, ca şi de Wells sau de Veme. Influenţa lui Burroughs şi a doamnei Francis Stevens, de care ne vom ocupa curând[2], se simte de asemenea în opera lui, dar îmi pare mai superficială. Abraham Merritt s-a născut în ianuarie 1884 în New Jersey. Şi-a făcut studiile la Universitatea din Pennsylvania, dorind să devină avocat. Dar, situaţia lui financiară nepermiţându-i să-şi ducă studiile până la licenţă, a devenit jurnalist şi a lucrat succesiv la mai multe reviste şi hebdomadare, până în 1937, când a devenit redactor-şef la American Weekly. Merritt a murit la 30 august 1943, în urma unei crize cardiace. Cariera lui a început în numărul din 24 noiembrie 1917 al revistei All-Story Weekly, dar primul text important, The People of the Pit[3], i-a

[1] Polaris şi zeiţa Glorian -1. engl.

[2] Francis Stevens a debutat înaintea lui Meritt (să ne amintim de exemplu, de cxcelenta ei nuvelă fantastică, The Nightmare - Coşmarul - apărută în 1916), dar am preferat să prezint aici unul din romanele ei Science fiction, situat cronologic după apariţia lui Merritt (n. aut.).

[3] Făpturile abisului -1. engl.

apărut în ianuarie 1918. Lectura acestei scurte povestiri ne arată că ambiţiile literare ale lui Merritt erau cu mult superioare celor ale contemporanilor săi. Abraham Merritt a fost, cu certitudine, cel mai bun scriitor de SF, din punctul de vedere al stilului, până la apariţia lui H.P. Lovecraft, câţiva ani mai tându. în The People of the Pit, doi prospectori întâlnesc pe un anume Sinclair Stanton, aflat într-o stare jalnică. Mâinile, coatele, genunchii lui au răni adânci. înainte de a muri, le povesteşte cum a coborât într-o prăpastie din apropiere, un adevărat hău care păstrează urmele unei civilizaţii străvechi. Fiinţe translucide şi tentaculare locuiesc în acel hău; ele l-au făcut prizonier, dar el a reuşit să scape. A urcat pe treptele tăiate în stâncă; ascensiunea părea interminabilă şi, spre sfârşit, a înaintat în genunchi, apoi târâş. După moartea lui, cei doi prospectori părăsesc regiunea blestemată.

Un singur text n-ar fi ajuns pentru a saluta apariţia unui nou

mare autor în acest an 1918. Dar, în luna iunie a aceluiaşi an, Merritt publică o nouă povestire, intitulată The Moon Pool[1], iar în februarie-martie 1919 apare o urmare mult mai lungă, The Conquest of the Moon Pool[1], care încheie această suită. Este vorba iarăşi de tema unei civilizaţii subterane, la care se poate ajunge printr-o prăpastie în care cad accidental câteva persoane, împinse de o forţă necunoscută, ce pare emanată de Lună. Lakla, o fată strălucitor de frumoasă, îi va ghida printre pericolele acestei lumi subterane, care datorează mult mai mult lui Sir Henry Rider Haggard şi personajului Ayesha, celebra eroină din She, decât autorilor SF ai epocii[3]. Nu voi spune mai mult despre tema acestei lucrări... Voi preciza doar că, prin calitatea stilului, simţul poetic şi erotismul unor scene, Merritt se situează mult înaintea timpului

[1] Prăpastia Lunii - 1. engl.

[2] Cucerirea prăpastiei Lunii -1. engl.

[3] Scriitorul şi criticul Damon Knight are o teorie specială despre motivele de inspiraţie ale marilor scriitori de literatură SF cu caracter fantastic, teorie pc care a expus-o în cel de al doilea capitol al cărţii lui In Search ofWonder (în căutarea miraculosului): „Am impresia că toate marile romane de fantasy au fost scrise de oameni infirmi în plan emoţional. Howard... Lovecraft... şi Merritt, care n-avea bărbie, era chel şi semăna cu un Shmoo.” (Shmoo este un animal imaginat de M. Capp în banda desenată Li'l Abner) (n. aut.).

său. Poate fi citit perfect în zilele noastre, şi poate fi pus pe picior de egalitate cu autorii contemporani, ceea ce nu este deloc posibil îri privinţa altor scriitori de SF din anii ’20.

Astfel, de exemplu, vom descoperi acum un nou imitator al lui Edgar Rice Burroughs, numit J.U. Giesy, care a fost destul de cunoscut în timpul vieţii. James Ulrich Giesy, s-a născut în august 1877 în Ohio. A făcut studii medicale; în primul război mondial a fost căpitan şi medic. Cam din 1910, Giesy a fost atras de literatură şi a început să scrie nuvele şi romane poliţiste, westernuri, povestiri în care apăreau elemente de ocultism. Sub influenţa lui Burroughs, Giesy a scris mai multe povestiri SF, între care celebra lui trilogie, care începe cu romanul Paloş of the Dog Star Pack[1], apărut începând cu numărul din 13 iulie 1918 al revistei All-Story Weekly. Eroul lui este un medic numit Jason Croft. El a reuşit să-şi detaşeze de corp eul astral şi să-l proiecteze prin spaţii interplanetare până la planeta Paloş, din constelaţia Câinelui. Invizibil şi imaterial, Jason cutreieră această lume nouă, foarte asemănătoare Pământului şi locuită de făpturi omeneşti. Doctorul Croft se îndrăgosteşte fără întârziere de Naia, care - aşa cum se cuvine - e prinţesă. Dar cum să o înştiinţezi pe o femeie că o iubeşti,

când ea nu te poate vedea? Jason Croft e un om plin de resurse, astfel că găseşte repede un tânăr care moare de dragoste (la propriu, nu la figurat) pentru prinţesă. în clipa în care sufletul lui îşi ia zborul, eul astral al pământeanului ocupă corpul rămas vacant. De-acum, Jason va încerca s-o cucerească pe Naia, ceea ce este de altfel cu-atât mai uşor cu cât, din raţiuni de stat, ea a fost promisă unui prinţ pe care nu-1 iubeşte. Jason împinge cele două ţări spre război şi Tamarizia câştigă, cu ajutorul armelor „inventate” de el (praf de puşcă, motor cu explozie ce face posibilă folosirea tancurilor etc.). Jason Croft o primeşte pe Naia drept răsplată, apoi - la moartea regelui - i se oferă coroana. O refuză cu nobleţe, preferând să întemeieze Republica - a cărei preşedinţie şi-o atribuie însă!

Trebuie să notăm că, în ciuda profesiunii lui de credinţă democratice, J.U. Giesy a scris o carte deosebit de reacţionară, ba chiar mai mult, rasistă! Naia fiind cât pe ce să fie violată de un

[1] Paloş din constelaţia Câinelui -1. engl.

om albastru - aghiotantul prinţului cu care trebuia să se mărite - nu riscul violului îl înnebuneşte pe Croft de furie, ci mai ales ideea că un om albastru - un sălbatic, zice el - a îndrăznit să-şi pună mâinile pe alba prinţesă.

După o scurtă întoarcere pe Pământ, doctorul Croft îşi pără-seşte definitiv învelişul pământesc şi se întoarce pe Paloş. Acesta este subiectul celui de-al doilea roman al lui Giesy, intitulat Mouthpiece of Zitu[1], care a apărut în All-Story începând cu numărul din iulie 1919. Acest titlu straniu vrea să spună că Jason va deveni purtătorul de cuvânt al zeului Zitu, însărcinat să-i interpreteze profeţiile pentru popor. Ultima parte a trilogiei apare în 1921, sub titlul Jason Son of Jason[1]. Ea ne prezintă noile aventuri ale doctorului Croft, ajuns dictator al planetei Paloş pe care a introdus electricitatea, calea ferată etc. Aşa cum indică şi titlul romanului, trilogia se încheie prin împlinirea deplină a lui Jason: s-a căsătorit cu Naia, iar ea i-a dăruit un fiu, numit de asemenea Jason.

Argosy din februarie 1918 publică un nou roman Science fiction al uneia dintre primele autoare ale genului, Francis Stevens. Doamna Stevens, pe numele ei adevărat Gertrude Bennett, s-a născut la Minneapolis în septembrie 1884. Căsătorită în 1909, a rămas văduvă un an mai târziu, soţul ei dispărând în cursul unei expediţii de căutare de comori în Africa. Francis Stevens a rămas într-o situaţie financiară dificilă, cu atât mai mult cu cât era mama unei fetiţe de opt luni. Şi-a luat mai întâi o slujbă de secretară la Universitatea din Pennsylvania, apoi s-a apucat de scris. Şi-a vândut primul text profesionist în 1916, a încetat să mai scrie în 1920 şi de-atunci nu s-a mai auzit nimic

de ea![3] The Citadel of Fear* a apărut în septembrie 1918; este cea mai bună operă a lui Francis Stevens, alături de romanul fantastic Claimed[5]. Ea a exercitat o influenţă

[1] Vocea lui Zitu -1. engl.
[2] Jason fiul lui Jason -1. engl.
[3] în legătură cu aceasta, este interesant de consultat studiul lui Sam Moskowitz apărut în Under the Moons of Mars, a History and Anthology of the „Scientific Românce”, 1970 (Sub lunile lui Marte - O istorie şi antologie a „romanţului ştiinţific') (n. aut.).
[4] Fortăreaţa groazei -1. engl.
[5] Pârât -1. engl.

certă asupra lui Merritt, de exemplu în The Face in the Abyss[1]. Romanul ei The Citadel of Fear istoriseşte aventurile unui american, Colin O'Hara, în cetatea secretă Tlapallan din Mexic, unde s-a păstrat ştiinţa străveche a aztecilor. Colin şi tovarăşul lui nu prea cumsecade, Kennedy, pătrund pe teritoriul interzis al aztecilor. împrejurările îi despart, iar Colin este luat în grijă de o fată foarte frumoasă, care îi declară că este una din fiicele lui Quetzalcoatl şi-i promite să-l apere de preoţii ticăloşi: „Nu ţi-e frică să vorbeşti de preoţii voştri cu atât de puţin respect?” întrebă Colin. Ea scutură capul, cu dispreţ. „Sunt fiică a lui Quetzalcoatl. Capul meu nu trebuie să se plece în faţa fiinţelor din castele inferioare. L-ai văzut pe preotul acela cum te aţinteşte cu privirea? A văzut că eşti străin. Dac-ar îndrăzni, te-ar înhăţa şi te-ar duce la misterele lui, dar nu te teme! Eşti cu mine şi Quetzalcoatl ştie să-i păzească pe ale lui. Nici chiar Nacoc-Yaotl nu te poate smulge de lângă mine, sau măcar aşa sper”. Dar fata s-a încrezut prea mult în puterile ei şi, curând, preoţii pun mâna pe nefericitul Colin. Dragostea pe care i-o poartă fiica lui Quetzalcoatl îl va ajuta totuşi să scape de o soartă funestă şi el va fi doar alungat din teritoriul aztecilor; cât despre Kennedy, el va rămâne musafir fără voie al misterelor.

Intriga romanului are apoi o întrerupere de aproape douăzeci de ani. îl regăsim pe Colin O'Hara însurat şi aşezat la casa lui; din aventura mexicană n-a mai rămas decât o amintire îndepărtată a tinereţii. în acest moment, o serie de evenimente stranii se succedă şi fiinţe monstruoase atentează la viaţa lui şi la cea a soţiei sale. Vinovat este Kennedy care, cu ajutorul primejdiosului preot Nacoc-Yaotl, foloseşte ştiinţa străveche a aztecilor pentru a dezlănţui oroarea asupra lumii. El posedă o anumită substanţă, care transformă în gelatină orice corp animal sau omenesc, fără să-i distrugă viaţa sau inteligenţa. Apoi, gelatina aceasta poate fi modelată, redându-i o formă monstruoasă, care învie pe loc. O luptă sălbatică se porneşte

între Colin şi Kennedy, în laboratorul celui din urmă. Kennedy e distrus fară întârziere de propriii lui monştri; dar atunci se arată

[1] Chipul din abis - 1. engl. Merritt ajungând foarte repede celebru, mai târziu s-a răspândit chiar zvonul că Francis Stevens este imul din pseudonimele lui! (n. aut.).

adevăratul adversar Nacoc-Yaotl şi forţele răului înfruntă forţele binelui. Rezultatul luptei rămâne multă vreme indecis, apoi: „Deasupra Fortăreţei Groazei, flăcările se înălţau mugind. Când vântul tăcu o clipă, o limbă roşie de foc se abătu asupra casei. Apoi pâlpâi spre cer ca o suliţă, în timp ce o formă străvezie, gigantică, trecea printre ramurile copacilor vecini şi se arunca drept în mijlocul flăcărilor ce mugeau în jur. O formă enormă, impetuoasă, înconjurată de pene învârtejite şi al cărei chip păstra o veşnică tinereţe - Quetzalcoatl, domnul văzduhului, stăpânul vântului victorios”. Astfel, cu sprijinul zeului aztec, forţele binelui triumfa şi făpturile imunde, create de preotul renegat, dispar pe veci. Prima parte a romanului lui Francis Stevens, în care poezia şi calitatea scriiturii îl anunţă clar pe Merritt, este remarcabilă. Partea a doua este mai lentă şi mai plictisitoare, dar e regretabil că tânăra autoare (a scris această poveste înaintea vârstei de treizeci de ani) nu şi-a continuat cariera literară.

în numărul din 15 martie 1919 al revistei All-Story Weeklyîşi va face debutul un nou mare autor de SF, Ray Cummings, cu The Girl in the Golden Atom[1]. Raymond Cummings s-a născut la 30 august 1887 la New York, într-o familie înstărită. Părinţii lui cumpărând o moşie în Puerto-Rico, tânărul Ray a trebuit să părăsească colegiul Princeton şi a fost educat acasă, în mica insulă, de profesori particulari. O legendă susţine cu încăpăţânare că, mai apoi, Cummings a devenit secretarul lui Thomas Edison. Aceasta nu este adevărat; totuşi, Cummings a lucrat vreme de cinci ani pentru Edison, ocupându-se de mici sarcini redacţionale, apropiate de jurnalism. începând din 1919, s-a apucat să scrie povestiri SF şi romane poliţiste. în 1922, la Londra şi în 1923, la New York, romanului The Girl in the Golden Atom i s-a făcut cinstea, rarisimă la epoca aceea, de a fi publicat în volum, legat, de către mari editori. în 1925, Cummings era considerat de către toată lumea ca un autor important al genului, nefiind depăşit decât de Edgar Rice Burroughs însuşi![2]

[1] Fata din atomul de aur -1. engl.

[2] în plus, mai şi scria într-un stil foarte britanic, imitat totodată după Conan Doyle şi după Wells! (n. aut.).

„Deci, pretinzi că cea mai mică particulă a materiei n-ar

putea fi definită? întrebă tânărul”. Aceasta este prima frază din The Girl in the Golden Atom. Cummings reia ideea, foarte la modă în epocă şi complet abandonată de-atunci, că universul atomic ar putea fi analog universului stelar; adică, împrejurul nucleelor atomilor s-ar putea să existe mici sisteme solare de model redus, cu planete la scară infinitezimală, pe care ar trăi făpturi umane ultramicrosco- pice. Acesta este subiectul discuţiei care reuneşte, la începutul textului lui Cummings, pe Chimist şi pe prietenii lui: Tânărul, Bancherul, Grăsunul Om de Afaceri şi Doctorul. Chimistul a descoperit un drog, analog faimoasei băuturi „Bea-mă” care o măreşte sau o micşorează pe Alice în Ţara Minunilor. El şi-a invitat prietenii să fie martori la plecarea lui în sistemul subatomic al unui atom de aur dintr-un inel pe care-1 poartă de obicei pe deget. Le spune că a făcut deja observaţii, timp îndelungat, asupra universului subatomic conţinut de inel şi că, între altele, a zărit acolo o fată de o frumuseţe nemaipomenită, Lylda, de care s-a îndrăgostit. Le mărturiseşte că a trecut fără şovăire la etapa următoare, pentru a se întâlni cu fata cea frumoasă zărită la microscop: a pătruns el însuşi în atomul de aur., Am fost trezit de senzaţia că mâini blânde îmi atingeau capul şi obrajii. M-am ridicat dintr-o săritură şi m-am frecat tare la ochi, nedându-mi seama unde mă aflu. Când mi-am venit în fire, m-am trezit faţă în faţă cu o fată îngenuncheată jos, lângă mine. Am recunoscut-o în aceeaşi clipă. Era fata pe care o zărisem la microscop.”

Chimistul istoriseşte în continuare aventurile trăite în compania tinerei, în lumea atomului, apoi întoarcerea. Le împărtăşeşte intenţia lui de a se duce la Lylda o perioadă mai îndelungată, de fapt o săptămână terestră, ceea ce, din cauza relativităţii timpului, corespunde unei durate mult mai lungi în lumea subatomică. Le cere prietenilor să supravegheze inelul de aur minut cu minut, făcând de gardă cu schimbul, astfel încât drumul de întoarcere să-i rămână deschis. Aşa şi fac, dar, la capătul săptămânii, Chimistul nu mai reapare. Grăsanul Om de Afaceri hotărăşte să ducă inelul într-un muzeu, pentru eventualitatea puţin probabilă că prietenul lor se va întoarce vreodată.

E lesne de înţeles că o asemenea povestire se cerea continuată:

ce se întâmplase cu Chimistul şi cu Lylda? De ce nu se întorsese el la timpul cuvenit? în numerele din ianuarie-februarie 1920 apare partea a doua a trilogiei[1], People of the Golden Atom[1]. Povestea se reia, cinci ani mai târziu, printr-o nouă adunare a prietenilor Chimistului, care are loc, de data asta, acasă la Doctor. Acesta îi anunţă pe toţi că prietenul lor a lăsat o scrisoare, cerând ca ea să fie deschisă numai după trecerea a

cinci ani. Scrisoarea conţine formulele băuturilor care te fac să te micşorezi şi să te măreşti, precum şi propunerea Chimistului ca prietenii lui să vină să-l întâlnească în lumea atomului. După o discuţie îndelungată, cei patru se decid, Bancherul preferând totuşi să rămână, din cauza vârstei şi a afacerilor care-1 ţin pe Ioc. Şi apoi, oricum, trebuie ca cineva să rămână şi să supravegheze inelul. De data aceasta asistăm la toate amănuntele călătoriei prin care se pătrunde în universul subatomic, până la planeta pe care locuieşte Lylda. Când, în cele din urmă, se întâlnesc cu Chimistul şi cu soţia lui (între timp s-a căsătorit cu Lylda), ei află că poporul paşnic al acesteia este ameninţat de o invazie barbară. Graţie drogurilor care-i vor ajuta să devină nişte uriaşi pe această lume minusculă, ei vor restabili pacea, iar Tânărul îşi va găsi chiar şi o logodnică, pe blânda Aura.

Aceste povestiri sunt utopii â la Wells; întrebuinţarea unor expresii pentru a desemna personajele, în loc de a li se da nume, este, de altfel, direct imitată după Maşina timpului. Citită astăzi, trilogia are un aer cam bătrânicios, mai ales volumul al doilea şi al treilea, dar e lesne de înţeles că, în epocă, asemenea texte au constituit o noutate şi au fost imitate de numeroase ori. în primele rânduri ale plagiatorilor se aşază însuşi Cummings care, după câteva povestiri bune, scrise în primii ani ai carierei, s-a repetat la nesfârşit, neglijând din ce în ce mai mult stilul şi studiul personajelor.

Să ne întoarcem la revista All-Story Weekly şi, începând din 17 ianuarie 1920, să urmărim foiletonul lui Victor Rousseau, The Eye of Balamok[3]. Autorul, pe numele său adevărat Victor Emmanuel,

[1] Partea a treia, intitulată Princess of the Atom (Prinţesa atomului) apare în 1921 (n. aut.).

[1] Oamenii din atomul de aur -1. engl.

[3] Ochiul lui Balamok -1. engl.

era englez după tată, francez după mamă şi, în acelaşi timp, pe jumătate evreu şi catolic foarte credincios! Acest amestec oarecum neobişnuit a dat un excelent scriitor de literatură populară. The Eye of the Balamok povesteşte despre existenţa unei civilizaţii subterane, situată sub deşertul australian. Casta nobililor, de rasă albă, domină în aceste locuri asupra aborigenilor australieni, ajutată întru aceasta de câţiva dinozauri şi, mai ales, de nişte şerpi monstruoşi, dresaţi de preoţi. Un om de la suprafaţă, numit Gowan, ajunge să pătrundă în această lume subterană. El cucereşte dragostea prinţesei Hita şi luptă împreună cu ea, pentru a o ajuta să-şi recapete tronul. Nu reuşeşte şi amândoi sunt alungaţi într-un fel de no man's land\ unde timpul pare suspendat şi numai dragostea lor există. Intrarea este păzită de un şarpe. Autorul sugerează că legenda

grădinii Edenului şi a lui Adam şi Eva ar putea fi o amintire a şederii celor doi eroi în această ţară situată în afara timpului şi spaţiului nostru. Totuşi, Gowan şi Hita sfârşesc prin a-şi abandona şi ei Raiul, ca să încercp încă o dată să urce pe tron. Dar, când sosesc la palatul din oraşul lor - un oraş care-i surprinde prin modernismul lui - vedem că sunt de fapt doar doi bieţi bătrâni, iar personajele pe care ei le-au încarnat au devenit legende pierdute în noaptea timpurilor. în ciuda folosirii unui număr de poncife inerente epocii, Victor Rousseau a reuşit să scrie o povestire destul de originală, cu o reală forţă poetică şi care poate fi citită şi astăzi cu plăcere.

Numărul din 12 iunie 1920 al revistei Argosy ne oferă prima reuşită a unui nou scriitor de science fiction, Murray Leinster. Viitorul decan al autorilor genului şi-a început cariera în februarie 1918 şi, în mai puţin de doi ani, s-a înălţat la nivelul celor mai buni dintre ei. Leinster se numea în realitate Will F. Jenkins şi a semnat, de altfel, cu acest nume, câteva lucrări; cititorii colecţiei Le Rayon Fantastique îşi vor aduce aminte de primul număr al seriei, în care a fost publicată, sub numele Will Jenkins, nuvela Asasinarea Statelor Unite\ Leinster s-a născut în Virginia, în 1896. Dar familia lui şi-a schimbat de mai multe ori reşedinţa,

[1] Ţară a nimănui - 1. engl.

[2] The Murder of the U.S. A., în Argosy, 1942 (n. aut.).

apoi s-a stabilit în Irlanda, în Leinster County[1]. Tânărul Will Jenkins n-a prea avut succes la şcoală, iar cultura lui a fost mai mult cea a unui autodidact. întors în Statele Unite, Will a practicat diferite activităţi, înainte de a deveni scriitor cu normă întreagă. După Sam Moskowitz, el ar fi scris, în decursul carierei sale, numărul fabulos de o mie cinci sute de povestiri.

The Mad Planet[2] a apărut în iunie 1920 în Argosy, iar urmarea a fost publicată în aprilie 1921, în aceeaşi revistă. Mai târziu, în 1953, Leinster a scris Nightmare Planet[3], care completa seria: toate cele trei texte au apărut atunci în volum sub titlul Forgotten Planet*. Tema generală - care datează însă din 1953 - este inseminarea planetelor nclocuite[5], astfel încât condiţiile favorabile vieţii omului să se dezvolte în câteva secole. O planetă fără nume primeşte un program de inseminări progresive, începând cu microorganismele şi trebuind să se încheie cu vertebratele. Totuşi, în urma unui accident, programul se opreşte la insecte. Atunci, întrucât nu există nici păsări, nici rozătoare, nici reptile sau batracieni care să poată împiedica proliferarea insectelor, acestea devin curând rasa dominantă a planetei şi, printr-o serie de mutaţii, capătă dimensiuni enorme şi o ferocitate înspăimântătoare. Acesta este momentul în care un pachebot spaţial, Icar, cade pe planeta fară

nume. Pasagerii supravieţuitori vor înfrunta o existenţă de coşmar printre fluturii carnivori uriaşi, bondarii ucigaşi şi păianjenii antropofagi.

The Mad Planet începe după scurgerea a multe generaţii de la accidentul lui Icar. Coloniile oamenilor, decimate şi terorizate de insectele uriaşe, au uitat cu desăvârşire că pe alte lumi există o civilizaţie umană. Supravieţuitorii au ajuns să fie de-acum mult mai apropiaţi de omul de Cro-Magnon decât de fiinţa care a cucerit stelele. Un tânăr mai curajos decât ceilalţi, Buri, încearcă să pună tribul lui pe locul care i se cuvine în această lume ostilă. Desigur, nu

[1] Comitatul Leinster -1. engl.

[2] Planeta nebună -1. engl.

[3] Planeta coşmarurilor -1. engl.

[4] Planeta uitată, Ed. Neroandria, 1994.

[5] Temă tratată şi de James Blish, în seria The Seedling Stars (Stelele semănătoare), 1957 (n. aut.).

încearcă acest lucru în mod conştient, dar, silit să ucidă pentru a se apăra, descoperă folosirea armelor (în cazul lui, o antenă de bondar) şi-şi dă seama că fuga nu este singura soluţie în faţa atacului insectelor uriaşe. în felul acesta, nu câştigă preţuirea tribului său, ci numai pe cea a drăgălaşei Saya; tovarăşii lui, deranjaţi din obiceiurile lor, consideră că e o nebunie să te apropii de insecte, sub pretextul că este posibil să le străpungi pântecul fragil. în The Red Dust[1], un nou pericol îi ameninţă pe Buri şi pe supravieţuitorii tribului său: ciuperci cu sporii otrăviţi apar pe câmpie. Vântul duce peste tot sporii, care ucid oamenii: acesta este praful roşu. încă o dată, Buri trece în fruntea tribului şi-i sileşte pe ai lui să plece din câmpia unde trăiseră, să ia calea fluviului plin de primejdii şi să se ducă spre alte locuri, în care, poate, făpturi şi mai înspăimântătoare stau la pândă. La capătul călătoriei pe platourile înalte, speranţele le sunt împlinite. Bondarii nu mai au decât doi centimetri lungime, ca şi pe planeta noastră, iar celelalte insecte sunt şi ele mici, căci n-au găsit aici condiţiile bune de dezvoltare, de care ar fi beneficiat în câmpiile mlăştinoase. Buri, Saya şi tribul său sunt salvaţi.

începând din iulie 1920, decăderea revistelor Munsey se accentuează, iar Argosy şi All-Stories Weekly sunt obligate să fuzioneze. Sub acest dublu titlu va apărea în mai-iunie 1921 un roman, The Blind Spot[1], care a avut mult succes în epocă. Autorii lui sunt Austin Hali şi Homer Eon Flint; ei au fost, alături de Francis Stevens, printre primii scriitori care au utilizat ideea universurilor paralele în SF-ul contemporan. „Punctul orb”, care dă titlul romanului, este locul de trecere între două

universuri; de-acolo apar un individ foarte straniu, apoi un savant, apoi alte personaje. Urmează o aventură lentă, complicată, înecată în pălăvrăgeală. Mărturisesc că am terminat foarte greu de citit această lucrare, care a fost în mod inexplicabil foarte apreciată de cititori atunci când a apărut, astfel încât Austin Hali a trebuit să-i scrie o urmare, intitulată The Spot of Life[3], publicată în Argosy în 1932.

[1] Praful roşu -1. engl.
[1] Punctul orb -1. engl.
[3] Punctul vlefll -1. engl,

Această îndelungată amânare şi faptul că textul este semnat numai de Austin Hali se datorează morţii violente (în 1924) a lui Homer Eon Flint, în împrejurări tot atât de misterioase ca şi intriga romanelor lui. Flint a fost găsit pe un câmp, străpuns de osia din spate a unui automobil care mai avea şi o roată desprinsă; automobilul aparţinea unui cunoscut gangster. Revolverul lui Flint era aruncat la câţiva metri de el; pe scaunul din spate al maşinii, s-a găsit un sac conţinând unelte de care se folosesc spărgătorii. Or, Homer Flint nu făcuse parte din lumea interlopă şi nici nu avusese vreodată legături cu ea. Misterul nu a fost elucidat niciodată.

în 1923, Argosy All-Story Weekly prezintă un nou roman de Abraham Merritt, destul de scurt, dar dintre cele mai bune lucrări ale lui, The Face in the Abyss. Influenţa lui Francis Stevens este deosebit de clară în această aventură, al cărei început aminteşte în mod izbitor de The Citadel of Fear. într-o cordilieră din Peru, Nicholas Graydon şi trei dintre însoţitorii lui se găsesc în faţa unei civilizaţii misterioase, Yu-atlanchi. O fată de o rară frumuseţe, Suarra, cade în mâinile unuia dintre tovarăşii lui Graydon, care încearcă să o violeze. Graydon se opune şi astfel câştigă inima domnişoarei cu pricina. Ea îl încunoştinţează că tovarăşii lui merg la moarte şi că va încerca să-l salveze, dar că niciodată nu vor putea fi împreună. îl asigură că se află sub protecţia Maicii-Şarpe, dar îi mai spune şi că va trebui să înfrunte Chipul din abis, care dă titlul lucrării. Graydon şi însoţitorii lui, conduşi de Suarra, pătrund în valea interzisă, unde asistă la vânătoarea extraordinară a unei creaturi cu cap de om, dar cu trup de păianjen uriaş, urmărită de oameni călări pe dinozauri. în sfârşit, se apropie de aurul promis de Suarra. Creaturi invizibile îi atacă pe tovarăşii lui Graydon şi îi reduc la starea de fiinţe larvare. Doar Graydon este primit într-o peşteră uriaşă, înn care se află un puţ fără fund; pereţii seamănă cu un chip însufleţit, de pe care şiroiesc lacrimi de aur. Tovarăşii lui Graydon, aduşi aici, sunt transformaţi în statui de aur, în timp ce el se simte irezistibil atras de Chipul din abis. Un şarpe vine şi i se

încolăceşte în jurul picioarelor, îl trage înapoi şi rupe vraja. Maica-Şarpe s-a ţinut de cuvânt şi l-a salvat pe alesul inimii Suarrei. Graydon este după aceea silit să părăsească valea şi se întoarce, în stare jalnică, într-un sătuc din Anzi, unde-i povesteşte
49
naratorului aventura sa. Iată descrierea redutabilului chip:

„Chipul îl privea ţintă din partea cealaltă a peşterii. Ochii îi erau la aceeaşi înălţime ca şi ai lui. Lipsit de trup, bărbia i se rezema direct pe pardoseala cavernei; fusese sculptat în stânca neagră a peretelui. Era totodată chipul omului şi chipul diavolului. Luciferic, arogant, în afara credinţei şi a legii. Era colosal; avea peste patruzeci şi cinci de metri lăţime, de la o ureche la alta; se întindea puţin deasupra abisului, ca şi cum ar fi încercat să asculte... Peste toate, pe trăsăturile lui se citea însuşi secretul setei după aur a omului, veşnică şi nestinsă. Lăcomia şi zgârcenia erau întipărite pe el, alături de nepăsare şi risipă. Era chemarea aurului, căruia i se dăduse vocea pietrei. Ea promitea, atrăgea, ameninţa, dezmierda, poruncea!” Abraham Merritt ne povesteşte despre întoarcerea lui Nicholas Graydon în valea interzisă Yu-atlanchi în urmarea la acest roman, The Snake-Mother, apărută abia în 1930 şi despre'care vom vorbi ceva mai departe.

Tot în Argosy, anul 1924 a fost un an cu recoltă bună, care ne aduce trei romane interesante de Ray Cummings, Abraham Merritt şi de un nou-venit, Ralph Milne Farley. The Man who Mastered Time[1], de Cummings, se înscrie pe linia romanului The Girl in the Golden Atom. îi regăsim alături de savantul Rogers şi de fiul lui, Ludo, pe Bancher, Chimist, Doctor şi pe Grăsanul Om de Afaceri. Cei doi Rogers au inventat o televiziune temporală care îţi îngăduie să vezi viitorul. în acest fel, ei au o viziune despre viitorul Statelor Unite, foarte inspirată după cea a lui Wells, de altfel, şi despre sfârşitul civilizaţiei marilor metropole americane. Soarele a început să se răcească şi nu se mai vede decât ca un disc roşiatic ce luminează o zonă deşertică şi polară, chiar în locul unde se înălţa altădată oraşul New York. în cursul observaţiilor, Ludo a întrezărit o fată foarte frumoasă, de vreo şaisprezece ani (vom afla mai târziu că se numeşte Azeela), prizonieră a barbarilor. îndrăgostindu-se de ea pe loc, el decide să încerce aparatul de transfer '.omporal, inventat de tatăl lui, şi se lansează într-o călătorie în viitor. Puţin după aceea, tatăl şi prietenii lui primesc o lungă scrisoare de la el, în care îi înştiinţează că a fost şi el capturat, apoi că a reuşit să scape,

[1] Stăpânul timpului -1. engl.
50
împreună cu Azeela. Le cere ajutor, dar numai tatăl lui şi unul

dintre prieteni, numit George, îndrăznesc să înfrunte riscul. Urmează un roman de aventuri în care Anglesii (coborâtori din americanii zilelor noastre), strânşi în jurul tatălui Azeelei, vor lupta împotriva Noth-ilor. Sprijinul celor trei oameni veniţi din trecut va fi determinant şi, drept mulţumire, li se va îngădui să-şi aducă două soţii în epoca noastră, pe Azeela pentru Ludo şi pe Diane pentru George. Romanul, deşi mai animat şi mai bogat în întorsături neaşteptate decât The Girl in the Golden Atom, este net inferior acestuia, iar pretenţiile literare şi filosofice ale lui Cummings, direct inspirate din H.G. Wells, dispar din ce în ce mai mult, lăsând locul unei povestiri de aventuri pentru adolescenţi.

The Ship of Ishtar[1] este una dintre cele mai bune opere ale lui Merritt, originală în concepţie şi totodată în stil, încântătoare, erotică, plină de pasiune. John Kenton a primit, de la un prieten arheolog, o piatră găsită în ruinele Babilonului şi care, după literele cuneiforme gravate pe ea, datează din timpul domniei lui Sargon din Akkad, având deci o vechime de aproximativ şase mii de ani. Kenton despică în două piatra, lovind-o cu un ciocan, şi descoperă în interior o sculptură reprezentând o corabie. Pe puntea ei se găsesc figuri asemănătoare unor jucării, înalte de numai patru centimetri. Kenton va fi literalmente sorbit prin spaţiu şi timp prin magia degajată de corabia lui Ishtar - căci, aşa cum va afla în curând, nava îi este consacrată zeiţei. Kenton se simte deci proiectat pe vas şi, câteva momente, se află alături de echipajul lui. Când se întoarce în cameră, Kenton observă cu uimire că amplasarea figurinelor ce împodobesc puntea corăbiei în miniatură s-a modificat. Ea corespunde acum poziţiei reale a echipajului, aşa cum a putut-o vedea în decursul scurtei sale prezenţe la bord. Fascinat de mister, Kenton observă nava fară încetare şi, curând, este din nou atras la bord, unde este imediat capturat de câteva tinere care-1 conduc în faţa unei creaturi de o frumuseţe divină, „feciorelnică la trup, dar nu şi la suflet”. Este Sharane, preoteasa lui Ishtar. Ea l-a zărit pe Kenton pe punte, un scurt moment, cu câteva zile înainte şi crede că ghiceşte în persoana lui pe trimisul

[1] Corabia zeiţei Ishtar, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 57.

unui alt zeu babilonian. în acest fel, el reuşeşte să o facă să-i istorisească povestea navei fantastice pe care se află.

O slujitoare a lui Ishtar şi un preot al lui Nergal[1] s-au iubit, în ciuda regulilor stabilite, ceea ce a provocat mânia zeiţei dragostei şi a zeului războiului. Pentru a pune la încercare această dragoste omenească, ei au creat corabia, care este pe de o parte ocupată de Sharane şi de alte slujitoare ale lui Ishtar, iar pe de altă parte de Klaneth, preotul lui Nergal,

şi de servitorii lui. Cei doi îndrăgostiţi, Zerpanit, frumoasa fată şi Alusar, tânărul preot, sunt astfel supravegheaţi de către fidelii reprezentanţi ai zeilor lor respectivi. Dar, cu toate aceste obstacole, dragostea este mai puternică, iar Sharane şi Klaneth nu-i pot împiedica pe cei doi tineri să se unească în moarte. Mare a fost mânia zeilor şi, pentru a-şi pedepsi servitorii nepricepuţi, nava lui Ishtar a fost uitată pe fluviul erelor, înconjurată de un câmp de forţă care ţine prizonier echipajul. O ură ucigătoare creşte de-a lungul anilor între Sharane şi Klaneth, dar, fiecare din ei fiind protejat de zeul lui, nici unul nu-l poate răni pe celălalt. în acest context fantastic soseşte Kenton. El se hotărăşte să-i dezvăluie adevărul lui Sharane, stâmindu-i întâi mânia, apoi disperarea: „Uruk, pulbere, murmură ea. Casa lui Ishtar - pulbere, Babilonul - un deşert. Şi Sargon din Akkad a murit acum şase mii de ani, zici tu, acum şase mii de ani! (Se cutremură şi se smulse din braţele lui.) Dar, dacă spui adevărul, eu ce simt? şopti ea, cu buzele pălite. Da, ce simt? Şase mii de ani şi mai bine de când m-am născut şi încă trăiesc! Ce sunt eu atunci?

Panica pusese stăpânire pe ea, lacrimile îi şiroiau din ochi, strângea la piept pernele de pe pat. El se aplecă asupra ei şi ea îşi încolăci braţele în jurul gâtului lui.

—Mai sunt vie, strigă ea, mai sunt o fiinţă omenească, mai sunt femeie? Buzele moi se lipiră de ale lui, implorând. Parfumul stăruitor al părului ei îl îmbăta. Se strânse la pieptul lui, trupul ei zvelt se agăţa de al lui, disperarea îi înzecea nerăbdarea".

Urmează pentru Kenton descoperirea unei dragoste sălbatice cu Sharane şi o aventură fabuloasă, în care preotul negru Klaneth

[1] Ishtar corespunde Venerei romane în mitologia babiloniană; Nergal îi corespunde lui Marte, zeul războiului (n. aut.).

şi divinităţile babiloniene joacă un rol preponderent. Până la urmă, Sharane e ucisă de Klaneth, care, la rândul lui, primeşte moartea din mâinile lui Kenton, iar eroul este rănit de o săgeată. Când se întoarce definitiv în camera lui, figurina care o reprezintă pe Sharane, pe corabia lui Ishtar, are un mic pumnal înfipt în piept. Atunci când servitorii lui Kenton pătrund în cameră, îşi găsesc stăpânul scăldat în sânge, cu partea dreaptă a pieptului străpunsă de o săgeată.

The Radio Mart[1] de Ralph Milne Farley, se înscrie direct în linia lui Edgar Rice Burroughs. Dar, spre deosebire de povestirile care-i pun în scenă pe Polaris sau pe Jason Croft, aventurile trăite de personajele lui Farley sunt de foarte bună calitate şi tot atât de interesante ca şi cele ale lui John Carter. The Radio Man începe prin căderea unui meteorit în grădina lui Ralph Milne Farley. El conţine un mesaj adresat

scriitorului, ceea ce conduce la o întrebare amuzantă a doamnei Farley, nu prea uimită în aparenţă:

„Spune-mi, Ralph, cine ţi-ar putea trimite un mesaj într-un meteor? Surprinzător, nu?” Autorul mesajului este Myles S. Cabot, un expert în radio, pe care un accident în timpul manipulării l-a expediat drept pe Venus![2] El reuşeşte să nu fie devorat de o plantă carnivoră, apoi este capturat de nişte furnici uriaşe, inteligente, care, după cum va afla curând, constituie una dintre cele două rase dominante ale planetei, cealaltă fiind umanoidă, cu câteva mici diferenţe. Va rămâne multă vreme în captivitate şi va reuşi până la urmă să converseze cu Doggo, o furnică mai prietenoasă decât celelalte. Află astfel că, în urmă cu câţiva ani, a avut loc un război între Formieni şi Cupieni. Formienii sunt, bineînţeles, oamenii-fur- nici iar Cupienii, fiinţe umane înaripate şi înzestrate cu nişte antene mici pe cap. Cabot observă, nu mult după aceea, că o tânără şi frumoasă Cupiană este şi ea prizonieră a furnicilor. L-a zărit şi ea, timp de o clipă, şi i-a întors spatele cu scârbă, constatând

[1] Omul-radio -1. engl.

[2] Este prima apariţie a „transmiţătorului de materie”, adică a unei maşini care analizează un obiect şi-l trimite, atom după atom, la distanţă. Un asemenea procedeu nu reprezintă o absurditate ştiinţifică, dar ar fi de nefolosit: numărul de atomi existenţi în orice lucru sau fiinţă este atât de mare, încât transmiterea lor ar dura secole! (n. aut.).

că-i lipsesc antenele şi aripile. Tânărul e foarte mâhnit căci, pierdut în această lume străină, viziunea unei creaturi omeneşti, frumoasă şi atrăgătoare, îi umpluse inima de bucurie. El află că fata nu este alta decât prinţesa Lilla, fiica regelui Kew, deţinută ilegal de locuitorii din Formia. După ce-şi confecţionează un soi de hamaşament care-1 înzestrează cu antene false şi aripioare pur ornamentale, asemănătoare Cupienilor, Myles S. Cabot reuşeşte să se facă acceptat de fată şi să o scape din captivitate. Fireşte, o dată întoarsă lângă rege, tatăl ei, prinţesa va fi despărţită de salvatorul său prin intrigile unui prinţ care complotează să-l răstoarne pe suveran. Un nou război va izbucni între oamenii înaripaţi şi oamenii-fumici. Aceştia din urmă vor fi învinşi, cu ajutorul lui Cabot, iar în final el se va căsători cu Lilla.

Este deci într-adevăr o imitaţie a aventurilor lui John Carter şi ale lui Jason Croft, dar stilul alert, un oarecare umor, o inventivitate constantă şi multă mişcare fac ca volumul să constituie o lectură agreabilă. Ralph Milne Farley ştia să istorisească o poveste şi să facă interesante personajele puse în scenă, chiar când e vorba de veşnica prinţesă, garantat pură

şi prostuţă. Romanul a avut un succes binemeritat, ceea ce l-a determinat pe autor să scrie numeroase urmări, mai întâi The Radio Beasts[1], în 1925, apoi, în 1926, The Radio Planet[1], care poate că este cel mai amuzant de citit. Două alte romane completează seria, The Radio Man Returns[3], apărut în 1939 şi The Radio Minds of Mars*, povestire neterminată, publicată în iunie 1955 în revista Spaceway.

Weird Tales[5]

Luna martie a anului 1923 este o altă dată foarte importantă în istoria SF-ului şi a fantasticului: este data apariţiei numărului 1 al revistei Weird Tales.

1 Bestiile-radio -1. engl.
2 Planeta-radio -1. engl.
3 întoarcerea omului-radio -1. engl.
4 Radio-minţile de pe Marte - 1. engl.
5 Povestiri stranii - 1. engl.

54

Weird Tales se prezenta ca un pulp de dimensiuni clasice. Purta subtitlul: „The Unique Magazine", ceea ce nu mai are nevoie de traducere. Desenul copertei reprezenta un monstru ca o caracatiţă strângând cu un tentacul o tânără femeie, în timp ce un bărbat sărea în ajutor, înarmat cu un cuţit.

încă din plecare, această nouă revistă, condusă de Edwin Baird, s-a arătat preocupată de explorarea oribilului, a macabrului, a perversiunilor sexuale etc. Baird scria în primul lui editorial: „Weird Tales prezintă povestiri diferite de cele pe care le găseşti în alte reviste. Povestiri fantastice, extraordinare, uneori groteşti, istorii anormale şi stranii, în sfârşit, povestiri care să vă taie suflarea. Unele vor fi de coşmar, altele - scrise cu o mână de maestru - vor trata despre «subiecte interzise»... ”

Cititorii n-au fost dezamăgiţi, Weird Tales corespundea într-adevăr promisiunilor. De exemplu, în numerele din mai-iulie 1924 a fost publicat un serial al lui C.M. Eddy, The Loved Deads (adică Morţii iubiţi), având ca subiect necrofilia. Emil Petaja, un autor de Science fiction care a debutat în Weird Tales, îşi aminteşte[1] că, în aceeaşi epocă, Seabury Quinn a scris o povestire în care virilul erou este emasculat şi transformat în femeie, de un sinistru ticălos. Ea (sau el) a devenit atunci prietena fostei sale logodnice![2]

Noul pulp n-a fost tocmai un succes, nici pe departe. Baird a părăsit revista la începutul anului 1924 şi Weird Tales a mers înainte

1 în The Weirdest Tale of AII (Povestea cea mai ciudată dintre toate), articol inclus în numărul 3 al unei reviste fără nume, publicată în 1971 de către JPromethean Enterprises” (n. aut.).

2 Este acelaşi Seabury Quinn care l-a creat pe detectivul

supranaturalului Jules de Gandin, francez, după cum îl arată şi numele, şi a cărui expresie favorită era: „Morbleu, par la barbe d’un boue vert!” (aprox. „La dracu’, pe barba unui ţap verde!” n. trad.) în limba franceză în text, fireşte. Celebra lui aventură, The Tenants of Broussac (Arendaşii din Broussac), a apărut în numărul din decembrie 1925; coperta revistei îi era dedicată: pe ea era desenată o fată complet goală, dansând înlănţuită cu un şarpe python. Povestea ne spune că acest animal era reîncarnarea contelui de Broussac, un sinistru vrăjitor de altădată. El le procura senzaţii sexuale rare victimelor, hipnotizate în prealabil, după care le zdrobea încolăcindu-se în jurul lor (n. _aut.).

firă redactor, câteva luni; apoi, în noiembrie 1924, Famsworth Wright a preluat conducerea. Era un bărbat imens de înalt, scheletic, ale cărui mâini tremurau permanent, căci era atins de boala lui Parkinson (cu greu ţi-ai fi putut închipui un redactor-şef mai potrivit pentru o asemenea revistă!). S-a devotat muncii lui cu trup şi suflet, acceptând să nu primească nici un salariu timp de mai mulţi ani, dar n-a reuşit niciodată să facă din Weird Tales o revistă populară. Tot timpul existenţei ei, Weird Tales a fost la limita rentabilităţii, vânzările fiind mult prea slabe. Şi când te gândeşti că, astăzi, cel mai neînsemnat dintre numerele ei se vinde cu o sută de dolari bucata!

în timpul scurtei lui treceri prin redacţia revistei, Edwin Baird a avut meritul de a-1 fi adus printre autorii obişnuiţi ai revistei pe Howard Phillips Lovecraft. Relaţiile epistolare erau totuşi dificile cu acest autor care critica violent textele publicate de Baird şi-şi denigra chiar şi propriile opere! în octombrie 1923, a apărut Dagon[1], care marca debutul unuia dintre cei mai mari scriitori ai acestui secol.

S-a scris mult despre Lovecraft, chiar prea mult. Mă voi mulţumi deci să amintesc că s-a născut în 1890 în Providence, lângă Boston, că a trăit în sărăcie şi rescriind într-o bună engleză textele altor scriitori şi că a murit în 1937, nu de foame, aşa cum s-a zis, ci de un cancer la intestine. După aceste precizări, las cuvântul singurei persoane pe care o consider capabilă să vorbească despre H.P. Lovecraft, şi anume chiar lui însuşi: „Dintotdeauna, lucrurile stranii m-au atras mai mult decât orice altceva. Din toate poveştile ce se spun în general copiilor, cea mai profundă impresie mi-au facut-o poveştile cu zâne şi cele cu vrăjitoare şi fantome. Am început să citesc foarte de mic, de la vârsta de patru ani, şi am debutat cu Poveşti de Grimm. La cinci ani, am citit Poveştile celor o mie şi una de nopţi şi am fost înnebunit de entuziasm. I-am cerut mamei să-mi amenajeze un colţ arab în camera mea

(...) şi m-am împopoţonat cu personalitatea fictivă a lui Abdul Alhazred; un nume pe care, de-atunci, l-am îndrăgit mereu şi pe care, mai târziu, l-am folosit pentru a-1 numi pe autorul cărţii mitice Al Azif sau Necronomicon. (...)

[1] Dagon, în volumul cu acelaşi titlu, Ed. Dacia, 1993, col. „Licorn”, nr. 1.

Spre vârsta de şapte ani, imaginaţia mea saturată de mitologie mă împingea să-mi doresc să devin - şi nu numai să văd - un faun sau un satir. Mă sileam să-mi imaginez că vârful urechilor mele şuieră, că pe frunte încep să-mi apară cornițe şi plângeam amar văzând că picioarele mele nu par deloc grăbite să se transforme în copite! (...) Când, mai târziu, raţionamentul ştiinţific m-a silit să mă dezbăr de păgânismul meu infantil, am devenit complet ateu şi materialist. De-atunci, am studiat cu atenţie filosofia şi n-am găsit nici umbra unui motiv ca să cred că există ceva adevărat în spiritualism şi în ocultism. Foarte probabil, Cosmosul nu este decât o masă eternă de forţe acţionând unele asupra celorlalte, în mijlocul cărora universul nostru vizibil, micul nostru Pământ şi specia noastră nevolnică nu sunt decât un accident momentan şi lipsit de importanţă. Astfel încât concepţia mea despre realitate, atunci când vorbesc serios, este total opusă aceleia - absolut fantastică - pe care o apăr ca estet (...) Cred că straniul şi supranaturalul mă fascinează cu atât mai mult cu cât nu cred câtuşi de puţin în ele.”

Acestea fiind zise, viaţa lui Lovecraft dovedeşte că suferea de numeroase fobii şi, chiar dacă nu credea cu adevărat în ele, fantasticul îl fascina într-o măsură anormală.

Apariţia lui în paginile lui Weird Tales a fost salutată cu un concert de laude, nu numai ale cititorilor, ci şi ale scriitorilor, după cum se poate vedea citind corespondenţa cu cititorii din anii
1925 - 1926. Citez, între alte aprecieri elogioase:

„Cine, în numele Domnului, este H.P. Lovecraft? N-am auzit niciodată vorbindu-se de el. Dacă este un autor contemporan - ceea ce mi se pare puţin verosimil - atunci merită să fie cunoscut în întreaga lume” - Ray Cummings.

„The Outsider este de nivelul lui Poe şi, dacă pot să-mi permit, cred chiar că este mai bun decât tot ce a scris Poe. Nu pot găsi cuvinte destul de puternice pentru a exprima satisfacţia mea în faţa acestei magnifice povestiri” - August Derleth[1].

[1] Derleth va deveni mai apoi prietenul lui Lovecraft, apoi editorul lui postum. A semnat alături de Lovecraft un număr de „colaborări” postume; dar, cum se întâmplă adesea, Lovecraft a scris mult mai puţin bine după moarte... (n. aut.).

„Nu există decât un Lovecraft, iar cel fără nume este profetul lui, aş spune eu, parafrazând Coranul. (...) Este un geniu” - E. Hoffinan Price.

Anglia

Sir Arthur Conan Doyle şi Wells rămân maeştrii necontestaţi ai genului în Marea Britanie. Conan Doyle ne dă capodopera lui în 1912, cu The Lost World[1], cea mai celebră dintre aventurile profesorului Challenger. în povestire, îl vedem organizând o expediţie în America de Sud pentru a încerca să găsească un platou izolat, unde supravieţuiesc animale preistorice, dinozauri, pterodactili şi, de asemenea, hominizi. După aventuri pe cât de periculoase, pe atât de extraordinare, Challenger descoperă reprezentanţii acestei faune, care se credea că dispăruse. La întoarcerea în Anglia, îşi împărtăşeşte descoperirile unei societăţi ştiinţifice londoneze, dar este luat în râs. Atunci, cu un gest teatral, Challenger deschide o ladă în care se află un pterodactil viu, care se înalţă în zbor deasupra capetelor savanţilor prezenţi.

Anul 1914 aduce apariţia unui nou roman al lui H.G. Wells, The World Set Free[2], o utopie bazată pe întrebuinţarea bombei atomice în decursul unui răzlx>i. După câte ştiu, Wells a fost primul care a făcut această redutabilă prevestire, îndeplinită la Hiroshima, dar este întotdeauna periculos să afirmi că unul sau altul dintre autori a fost primul care a exploatat o idee sau care a utilizat un nou resort dramatic, căci imediat vine vreun erudit cu descoperirea că un obscur autor sârbo-croat, sau născut în Belucistanul interior, a facut-o cu şase luni mai înainte.

Facem un salt în timp până în 1923, pentru a vorbi de unul dintre ultimele romane science fiction ale lui H.G. Wells, Men Like Gods[3]. Wells pare a fi abandonat treptat acest gen literar,

[1] Lumea pierdută, în volumul Aventurile profesorului Challenger, Ed. Tineretului, 1966.

[2] Lumea eliberată -1. engl.

[3] Oameni ca zeii în volumul Hrana zeilor - Opere alese, voi. III, Ed. Tineretului, 1964.

întrucât un alt scriitor britanic, George Griffith, scria de-acum romane de anticipaţie populară al căror succes comercial era mult mai mare decât cel al bătrânului maestru! Men Like Gods este bazat pe tema universului paralel şi ne descrie o altă civilizaţie umană, cu moravuri cam uşoare! Cei câţiva englezi puritani, pe care Wells s-a amuzat să-i trimită din universul nostru în celălalt, sunt groaznic de şocaţi şi reacţiile lor constituie partea cea mai amuzantă a romanului, altfel destul de neinteresant. Această operă a lui Wells i-ar fi putut îndemna pe

tinerii autori de SF să nu mai descrie veşnica eroină, fecioară, castă şi naivă şi pe devotatul ei iubit; din păcate, influenţa lui nu era suficient de importantă în această epocă.

*

Ajunşi la sfârşitul acestui capitol, tragem concluzia că, la începutul anului 1926, exista deja o adevărată literatură Science fiction. De la Garrett P. Serviss la Lovecraft, trecând prin Burroughs şi Merritt, tot evantaiul genului, de la hard Science (romanul pur ştiinţific) până la fantasy, exista deja. Nu lipsea decât un conducător care să cristalizeze mişcarea. Hugo Gemsback publica de mai mulţi ani, cu regularitate, povestiri SF în noua lui revistă Science and Invention\ în 1925 el a prezentat în foileton romanul lui Cummings Tarrano the Conqueror[2], apoi a realizat un număr „special scientifiction” care a avut mare succes. Atunci a simţit că a venit momentul să lanseze prima revistă a genului.

2. Cristalizarea (1926 -1933)

Amazing Stories[3]

Lima aprilie a anului 1926 este una dintre datele cele mai importante pentru SF-ul modem. într-adevăr, în această lună a

[1] Ştiinţă şi invenţie -1. engl.

[2] Tarrano cuceritorul -1. engl.

[3] Povestiri uluitoare -1. engl.

apărut primul număr din Amazing Stories, nou pulp care, pe pagina de gardă, purta subtitlul: The Magazine of Scientifiction[1]. Coperta, desenată de Frank R. Paul, reprezenta o scenă din Hector Servadac, celebrul roman de Jules Veme. Desenul înfăţişa câţiva pământeni, izolaţi pe o cometă, trecând în zbor pe lângă planeta Saturn. Pe copertă erau înscrise numele celor trei autori ce figurau în sumar: H.G. Wells, Jules Veme şi Edgar Allan Poe. Era menţionat şi numele redactorului şef Hugo Gemsback. Revista era mult mai mare decât pulp-urile tradiţionale (17,5 x 25 cm.): formatul ei era de 21 x 29 cm. Marginile foilor, spre deosebire de celelalte pulp-uri, erau tăiate, ceea ce îi dădea un aspect mai îngrijit şi o făcea să poată fi citită mai uşor. în afară de cei trei scriitori citaţi mai sus, în sumar mai figurau şi George Allan England, Austin Hali şi G. Peyton Wertenbaker, un tânăr autor venit de la revista Science and Invention. Editorialul lui Gemsback, intitulat Un nou gen de revistă, avea deasupra o manşetă pe care se putea citi: Ficţiune[1] extravagantă astăzi... realitate mâine. Iată câteva citate din editorial: „Altă revistă de ficţiune! La prima vedere, pare imposibil să mai fie loc pentru încă o revistă de ficţiune în ţara aceasta. Cititorul ar putea să întrebe: «Oare n-avem destule, când se publică acum câteva sute?» Aşa e. Dar aceasta nu e încă o revistă de ficţiune,

Amazing Stories va fi un soi nou de revistă de ficţiune! Este în întregime nouă - în întregime diferită - e ceva care nu s-a mai făcut niciodată în ţara aceasta. De aceea Amazing Stories merită atenţia şi interesul dumneavoastră. Există reviste tradiţionale de ficţiune, cele cu poveşti de dragoste, cele dedicate sexului, reviste de aventuri etc., dar o revistă de scientiftcţiune este o pionieră în genul ei, în America. Prin scientificţiune înţeleg povestiri de felul celor scrise de Jules Veme, H.G. Wells, Edgar Allan Poe, adică povestiri în care în interesul romantic-literar se continuă cu fapte ştiinţifice şi viziuni profetice ale viitorului. De mai mulţi ani deja, am publicat povestiri de acest fel în revistele surori ale lui Amazing, adică în Science and Invention şi Radio

[1] Revistă de scienlificfiune -1. engl.

[2] Prin ficţiune se înţelege orice text aparţinând literaturii realiste sau imaginare, spre deosebire de biografii, documente, texte istorice etc. (n. aut.).

News... Edgar Allan Poe poate fi numit cu adevărat părintele scientificţiunii: el este primul care a folosit cu iscusinţă, în povestiri, fapte ştiinţifice, fie în intrigă, fie ca fundal al naraţiunii. Jules Veme, în uimitoarele lui romane, a amestecat cu tot atâta iscusinţă fapte ştiinţifice în naraţiune, aşa că vine pe al doilea loc. Un pic mai târziu a sosit, în fine, H.G. Wells, ale cărui povestiri de scientificţiune, ca şi cele ale predecesorilor lui, au devenit faimoase şi nemuritoare.”

în concluzie, Gemsback preciza însă: „Un anumit număr de povestiri germane, franceze şi engleze, aparţinând genului scientificţiunii şi scrise de cei mai buni autori ai momentului, au fost alese pentru a apărea în Amazing Stories.” Am citat această frază din urmă pentru a arăta că, la plecare, Gemsback acorda un loc important autorilor europeni. Este deci inexactă afirmaţia că literatura science fiction este strict de origine americană; se poate spune, mai curând, că ea a găsit în Statele Unite un teren deosebit de propice. Gemsback, creând noua revistă Amazing Stories, a cristalizat mişcarea şi a marcat punctul de plecare la ceea ce eu numesc SF-ul modem.

Acest prim Amazing, ca şi majoritatea numerelor din anii următori, nu este de mare interes, pentru că este compus în exclusivitate din retipăriri. The Facts in the Case of Mr Valdemar[1], de Edgar Poe, povestirea lui Wells şi romanul Hector Servadac al lui Jules Veme erau lucrări clasice; textele lui Allan England şi Austin Hali proveneau din Munsey Magazines; în sfârşit, nuvela lui G. Peyton Wertenbaker era o retipărire după Science and Invention. Al doilea număr a fost destul de asemănător cu primul: în afară de urmarea la Hector Servadac, a început Călătorie spre centrul Pământului de Jules Veme; mai

figurează în revistă un nou text de Wells şi o bună nuvelă a lui Murray Leinster, The Runaway Skyscraper[1], apărută iniţial în Argosy, în februarie 1919 (este istoria unui zgârie-nori new-yorkez, Metropolitan Tower, trimis înapoi în timp, într-o epocă în care insula Manhattan se află încă în stăpânirea

[1] Adevărul în cazul domnului Valdemar, în volumul Povestiri extraordinare - Opere alese, voi. I, Editura pentru literatură, 1965, col. BPT.

[1] Zgărie-nori-ul fugit -1. engl.

indienilor, care nu mai văzuseră om alb). Trebuie să aşteptăm cel de al treilea număr al lui Amazing, datând din iunie 1926, pentru a vedea apărând primul text original publicat de revistă: The Corning of the Ice[1], de G. Peyton Wertenbaker. Autorul, la acea dată în vârstă de nouăsprezece ani, avea deja în spate o carieră de trei ani de scriitor de scientifîcţiune! După aceea, el a abandonat acest gen literar, dar a rămas interesat de el şi astfel îl vedem, în 1953, colaborând la o publicaţie care studia în mod ştiinţific posibilităţile de viaţă pe Marte. The Corning of the Ice poartă distinct amprenta influenţei lui H.G. Wells. Este povestea ultimului om de pe Pământ şi acest om, nemuritor, s-a născut în 1930. Se numeşte Dennell şi este englez. Prietenul lui, celebrul chirurg Sir John, i-a făcut o operaţie având ca efect suprimarea definitivă a îmbătrânirii celulelor. Logodnica lui, Alice, trebuie să fie şi ea tratată la fel câteva zile mai târziu, dar un accident de automobil cauzează moartea chirurgului şi a fetei. Dennell rămâne deci singurul nemuritor şi, cum operaţia suferită l-a lipsit de facultăţile sexuale, îşi caută refugiul în studiu. Curând, devine cel mai mare savant al planetei, până în ziua în care, după multe secole, evoluţia generală a rasei îl depăşeşte. Dennell nu mai e decât o curiozitate, o relicvă a trecutului. în decursul erelor, puterea calorică a Soarelui se micşorează iar zăpada şi gheaţa acoperă puţin câte puţin pământurile locuite. Omul viitorului, o creatură firavă cu creier hipertrofiat, nu poate suporta frigul; ultimul supravieţuitor va fi Dennell, al cărui organism este mai rezistent. El va muri la rândul lui, într-0 iluminare subită, ce-i va redescoperi dragostea, sentiment uitat, prin puterea imaginii logodnicei lui, Alice, pe care crede că o va reîntâlni.

Cu toate acestea, în afară de câteva inedite, fondul revistei Amazing e format din retipăriri. Găsim în ea, de exemplu, The Second Deluge de Garrett P. Serviss, The Island of Dr Moreau[1] de H.G. Wells, The Mad Planet de Murray Leinster, Un drame dans Ies airs[3] de Jules Veme etc. Ca să nu lungim lista, voi spune doar

[1] Sosirea gheţurilor -1. cngl.

[1] Insula doctorului Moreau, în volumul Maşina timpului - Opere alese, voi. I, Ed. Tineretului, 1962.

[3] O dramă în văzduh - L franc.

că Gemsback a publicat, între 1926 şi 1929, vreo treizeci de povestiri de Wells, nouă romane de Jules Veme, şapte nuvele de Edgar Poe, plus numeroase povestiri reeditate după Munsey Magazines. Meritt n-a fost lăsat deoparte, deşi stilul lui este mai aproape de fantasy decât de scientijiction. The People of the Pit a fost reprodus în numărul din martie 1927, The Moon Pool în cel din mai. Hugo Gemsback nu s-a uitat nici pe sine, întrucât Ralph 124C41+ a reapărut - nefragmentat - în Amazing Stories Quarterly (iama 1929).

Să trecem acum la cele mai bune povestiri inedite care au fost publicate în Amazing în această perioadă. Primul text demn de interes este, după părerea mea, The Green Splotches[1] de T.S. Stribling, apărut în martie 1927. Numele acestui autor este cunoscut cititorilor revistei Mystere - Magazine, pentru că aceasta l-a publicat adesea, încă de la primul său număr. Eroul lui este profesorul Henry Paggioli, filosof psiholog şi criminolog. T.S. Stribling este un scriitor şi ziarist de valoare, care a obţinut Premiul Pulitzer pentru romanul The Store[2], în 1932. The Green Splotches este valoros mai ales prin verosimilul evocării întâlnirii între pământeni şi o rasă de vizitatori extratereştri. Nişte geografi pătrund într-o vale neexplorată din Peru, conduşi de un condamnat la moarte, graţiat pentru acest scop. Supravegheaţi de un personaj misterios, trag asupra lui; pe locul în care stătea, ei descoperă pete verzi, care se dovedesc a fi clorofilă. Personajul apare totuşi din nou şi dă de înţeles că-i socoteşte pe exploratori animale inferioare. Puţin după aceea, geografii sunt capturaţi de nişte mici făpturi umanoide, care-i duc pe o navă spaţială în formă de dirijabil. Bieţii geografi nu înţeleg nimic, pe când cititorul, dimpotrivă, îşi dă seama uşor că e vorba de creaturi extraterestre, venite să se aprovizioneze cu câteva specimene de faună terestră, pentru o grădină zoologică galactică. Nefericitul ex-condamnat la moarte este în cele din urmă ales drept cel mai reprezentativ pentru specia umană şi este îmbarcat la bordul astronavei pentru o călătorie fără întoarcere. Cât despre geografi, ei se întorc liniştiţi spre civilizaţie şi părăsesc

* Petele verzi -1. engl.

[2] Prăvălia -1. engl

curând Peru, plecând la New York. Acolo, directorul Societăţii de Geografie, Gilbert H. Delong, îi propune pentru Premiul Nobel într-un lung memoriu în care analizează aventura lor. Cei trei exploratori nu înţeleseseră absolut nimic, crezând că avuseseră de-a face cu oameni dintr-o altă specie, cu un zeppelin al

bolşevicilor şi în sfârşit, cu un complot legat de securitatea militară. Doctorul Delong demonstrează că geografii au întâlnit nu oameni, ci plante care, rănite, pierdeau clorofilă şi nu sânge; el arată că pretinsul zeppelin nu era altceva decât o navă spaţială. O notă, la sfârşitul povestirii, precizează că profesorul Delong a obţinut premiul Nobel pentru strălucitele lui deducţii! Vedem că autorul atâtor romane poliţiste clasice nu s-a putut abţine să nu adauge şi un pic de detecţie în povestirea lui de anticipaţie.

în septembrie 1927, avem surpriza să-l găsim în sumar pe Howard Phillips Lovecraft, cu un text de-acum clasic, The Colour out of Space[1]. Era pentru prima oară că Lovecraft apărea într-o revistă de literatură SF şi Hugo Gemsback a prezentat[2] nuvela în termenii următori: „...Din punct de vedere literar, această povestire este una dintre cele mai frumoase pe care putem avea norocul să le citim. Subiectul este original şi destul de extraordinar pentru a-i îngădui să depăşească de departe multe povestiri contemporane de scientifiction. Nu veţi regreta că aţi citit această magnifică nuvelă.” The Colour out of Space este o povestire de SF pur, în care vedem un aerolit căzând într-un puţ din regiunea Arkham, pe meleagurile îndrăgite de autor. Această piatră căzută din cer conţine globule colorate şi, curând, o boală stranie loveşte animalele, oamenii şi plantele. Anchetatorii sosiţi la faţa locului asistă la un fenomen înspăimântător: „în timpul acesta, snopul de lumină fosforescentă, care emana din puţ, devenea din ce în ce mai intens, aşa încât spectatorii, incapabili să conceapă conştient o imagine normală,

[1] Culoarea căzută din cer, în Almanahul Anticipaţia, 1993.

[2]H.P. Lovecraft nu a mai apărut în Amazing Stortes, dar un anume P.H. Lovering a publicat în revistă două povestiri. în prezentarea celei de-a doua, se precizează că Paul H. Lovering este autorul povestirii The Colour out of Space. Greşeală sau...? Stilurile sunt apropiate; tema inevitabilului conflict este războiul americano-mongol, U.S.A. fiind un gigantic matriarhat (n. aut'

aveau impresia că asistă la sfârşitul lumii. Dintre ghizduri nu mai ţâşnea doar o rază de lumină, ci un torent de culoare imposibil de descris, ce părea să se reverse drept în cer”.

în luna noiembrie a aceluiaşi an, aş cita The Machine-man of Ardathia[1] de Francis Flagg (pe numele lui adevărat George Henry Weiss), care a fost considerat în epocă drept un text important şi a fost reprodus de numeroase ori. A suportat greu trecerea timpului, tema respectivă devenind arhiuzitată. Un anume Mathews primeşte vizita unui om al viitorului, care se materializează brusc în apartamentul lui. Este o fiinţă mititică, umanoidă, cu

un creier enorm şi al cărui corp este închis într-un cilindru transparent, între mecanisme complexe. Mathews află astfel că omenirea a evoluat spre un soi de viaţă în simbioză cu maşinile, care-i dau atotputernicia. Revelaţiile omului din Ardathia îl înnebunesc în cele din urmă pe Mathews, dar jurnalul lui, în care a consemnat această întâlnire, precum şi o prevestire făcută de omul viitorului şi care se va adeveri mai apoi, dovedesc adevărul povestirii sale. Această nuvelă a avut şi o urmare, The Cities of Ardathia[1] (martie 1932), mult superioară primului text. Motto-ul ei a inspirat pe mulţi alţii, chiar şi dintre contemporani: „Ardathia nu este un mit. Iluzia timpului sau exigenţele scriitorului o pot plasa în trecut sau în viitor, dar în realitate civilizaţia ei este cât se poate de asemănătoare celei a timpului nostru. în zorile lumii sau într-un viitor îndepărtat, cum preferaţi, oamenii au creat o mare civilizaţie industrială, iar această civilizaţie a iscat o problemă. Cum a fost - sau cum n-a fost - ea rezolvată ne spune povestirea de faţă.” Subiectul ei, inspirat poate de filmul lui Fritz Lang Metropolis[3], prezintă lupta proletariatului, sclav al maşinismului modem, împotriva patronatului. Sfârşitul este o adevărată găselniţă, cu atât mai amară şi mai lipsită de iluzii cu cât este precedată de un fals „happy end”.

în vara anului 1928, Amazing Stories Quarterly a publicat o povestire în patru părţi a doctorului David H. Keller, The

[1] Omul-maşină din Ardathia -1. cngl.

[2] Oraşele din Ardathia -1. cngl.

[3] Autoarea scenariului a fost Thca von Harbou, pe atunci soţia lui Fritz Lang, care a publicat mai apoi Metropolis sub formă de roman (n. aut.).

Menace[1]. Ea are drept temă încercările liderilor politici şi ale savanţilor de culoare de a distruge Statele Unite. Autorul face dovada unui rasism evident, care, la vremea respectivă, nu a stârnit nici un fel de protest din partea cititorilor, cel puţin dacă ar fi să ne luăm după scrisorile trimise de aceştia şi publicate în numerele următoare ale revistei. Dimpotrivă, după război, când dr. Keller a vrut să revină la Science fiction, el a fost judecat cu foarte multă asprime de către membrii fandomului. Iată două scurte extrase din The Menace, nuvelă în care negrii au reuşit să-şi albească pigmentul pielii. Numai căpetenia lor, Ebony Kate, o femeie foarte frumoasă, a refuzat să devină albă, simţindu-se mândră de apartenenţa ei la rasa neagră. Eroul alb, Taine, îi spune: „Nu vă faceţi griji, doamnă, rasa dumneavoastră îşi poate schimba culoarea pielii, dar nu şi pe cea a sufletului. Albiţi-vă cât vreţi, înăuntrul vostru tot negri veţi rămâne.” Vrăjită de acest discurs, Ebony Kate i se oferă lui Taine spunându-i: „Nu vreau un negru. Vreau un tip cu

sufletul alb şi cu pielea neagră. De trei ani de când umblu cu indivizii ăştia albiţi, nu le-am văzut sufletul schimbându-se nici o iotă. Albi? Nici gând, singurul lucru alb pe care-1 au este pielea”.

Numerele din august, septembrie şi octombrie 1928 vor aduce revelaţia unui nou autor de SF, care va deveni în curând, pentru numeroşi ani, cel mai popular scriitor al genului: Edward Elmer „Doc” Smith. The Skylark of Space[1], publicat în aceste trei numere, fusese scris cu mulţi ani înainte, în 1915. Pentru scenele sentimentale, doctorul Smith ceruse asistenţă unei anume doamne Garby care, din nefericire, s-a dovedit a fi prea puţin înzestrată cu daruri literare. Potrivit spuselor lui Sam Moskowitz, pentru acest roman autorii au primit o sută douăzeci şi cinci de dolari, ceea ce era derizoriu chiar şi pentru vremurile acelea. Edward Elmer Smith, născut la 2 mai 1890 în Wisconsin, a murit la 31 august 1965, după ce a fost încununat la Convenţia SF din 1963, pentru ansamblul operei sale. A făcut studii de inginer chimist, apoi a găsit o slujbă la Washington, în cadrul căreia se ocupa de lucruri

[1] Ameninfarea -1. engl.

[1] Ciocârlia spaţiului -1. engl.

stranii cum ar fi toleranţa admisă la greutatea bucăţilor de unt sau mărimea standard a stridiilor! în 1915, a cunoscut-o pe sora unui coleg de universitate şi, într-un sfert de oră, s-a şi logodit cu ea. în acelaşi an a început şi redactarea romanului The Skylark of Space. Cititorii îşi amintesc bine aventura chimistului Richard Seaton (pe vremea aceea chimia nu era separată de fizică), inventatorul metalului X, care împreună cu prietenul său, miliardarul Reynolds Crane, a construit primul vehicul interstelar. Un coleg de laborator al lui Seaton, doctorul DuQuesne, persoană cu multă ştiinţă de carte, dar cu puţină moralitate, nu se dă înapoi de la nimic în încercarea de a le fura invenţia. După un prim eşec, le răpeşte fără şovăire pe Dorothy Vaneman, logodnica lui Seaton, şi pe o altă tânără ce se împotrivea proiectelor lui, Margaret Spencer, şi le duce în spaţiu pe o navă furată de la Seaton şi Crane. începe urmărirea şi cei doi prieteni reuşesc să-l ajungă pe DuQuesne şi să-i elibereze pe prizonieri, dar s-au îndepărtat foarte mult în spaţiu şi trebuie să aterizeze pe o planetă, unde sunt întâmpinaţi de făpturi umanoide. Urmează aventuri extraordinare, oarecum în genul lui Burroughs, dar mai bogate în implicaţii ştiinţifice şi în presupuneri tehnologice. Cititorii au fost entuziasmaţi până la delir, iar E.E. „Doc” Smith a cunoscut imediat o extraordinară popularitate.

Mulţi amatori de SF cunosc astăzi celebra bandă desenată Buck Rogers in the Twenty-fifth Century[1]; în schimb, se ştie mai puţin

faptul că ea îşi are originea într-o nuvelă, Ârmageddon 2419 A.D. de Philip Francis Nowlan, apărută în august 1928, în Amazing Stories. Este o povestire excelentă, situată foarte înaintea epocii ei, din punct de vedere al calităţilor narative. Ea istoriseşte povestea lui Anthony Rogers (diminutivul Buck nu va veni decât mai târziu) care, în 1927, trage în piept aer radioactiv şi rămâne aproape cinci sute de ani în stare de animaţie suspendată. Când se trezeşte, vede aterizând lângă el o fată, Wilma, încinsă cu o centură antigravitaţională şi cu un hamaşament cu mici rachete propulsoare. Dick Calkins va ilustra minunat acest moment în banda desenată. Stilul lui, adeseori apreciat de către specialiştii francezi ca fiind

[1] Buck Rogers în secolul al douăzeci şi cincilea -1. engl.

foarte personal, este în mod clar inspirat din desenele lui Frank R. Paul, ilustraţii la nuvela lui Nowlan în Amazing.

Tema generală a povestirii este aceea a unei Americi cucerite de popoarele de rasă galbenă, o Americă redusă la rezistenţa armată a partizanilor. Apariţia lui Buck Rogers determină o întorsătură hotărâtoare a conflictului şi teritoriul Statelor Unite este eliberat, cu excepţia a cincisprezece oraşe fortificate, rămase în mâna galbenilor. Această încheiere făcea necesară o urmare; ea a apărut în 1929, sub titlul The Airlords of Han\ şi va consacra triumful albilor. Găsim în povestire o remarcabilă previziune din domeniul armelor: simt menţionate în chip expres .jachete atomice cu dispozitiv de căutare a ţintei”. Nu mult după aceea, John Dile Company îi cerea lui Nowlan să scrie urmarea pentru o bandă desenată inspirată din povestirile lui originale, dar Anthony Rogers fiind considerat un nume prea lung, i s-a cerut să-l transforme în Buck Rogers, nume sub care este de-acum cunoscut în toată lumea.

în februarie 1929, găsim o altă povestire ce-1 aduce în scenă pe ultimul om de pe planetă, dar cuvântul „ultimul” trebuie luat în cu totul alt sens decât în nuvela lui Wertenbaker. The Last Man[1] a fost scris de un tânăr autor, Wallace G. West; el n-a avut niciodată un succes foarte mare la public, dar a făcut o carieră foarte îndelungată. Gemsback, în introducerea textului, scria: „Cum spune Kipling, femela e întotdeauna mai puternică decât masculul”. Nuvela lui West tratează un subiect foarte la modă în zilele noastre şi anume revolta femeilor împotriva presupusului lor stăpân, bărbatul. Autorul îşi imaginează că semenele noastre, sătule de condiţia lor, pe care o judecă drept inferioară, îi înlocuiesc treptat pe bărbaţi în diverse ramuri de activitate, apoi chiar la guvernare - sub pretextul evitării războaielor. Apoi, prin cercetări biologice, femeile îşi dau seama că pot să procreeze foarte bine şi fără ajutorul bărbaţilor şi, încet, încet, relaţiile sexuale cad în

desuetudine, iar cele din urmă sunt total interzise. în sfârşit, suprapoluarea provocând foametea, guvernul mondial feminin hotărăşte să extermine pur şi simplu bărbaţii - care, de-acum, nu mai joacă nici un rol esenţial în

[1] Stăpânii aerului din Han -1. cngl.

[1] Ultimul om -1. cngl.

societate, păstrând câţiva pentru a-i expune în muzee şi în grădini zoologice. în momentul începerii povestirii, n-a mai rămas decât un singur mascul, Ml, care-şi duce viaţa într-un muzeu, expus într-o cuşcă de sticlă. Din fericire pentru el, una dintre femeile epocii va suferi un fenomen de recesiune. De altfel, prin „femeie” trebuie să subînţelegem o făptură perfect asexuată, fără sâni, cu trup colţuros, cu chip lipsit de frumuseţe. Dintr-o dată, apare o făptură alcătuită după criterii estetice - aşa cum le înţelegem noi - şi modul de viaţă al tovarăşelor sale nu o satisface. Ea îl convinge pe bărbat să fugă împreună şi, folosind explozibile rămase din vremurile străvechi, distruge oraşul-stup locuit de femeile viitorului. Apoi hotărăşte în chip simbolic să dea uitării numele-număr şi să-şi ia numele Eva. Să remarcăm, în treacăt, că o asemenea anticipare nu era deloc absurdă, întrucât, acum câţiva ani, exista în Statele Unite societatea SCUM (Society for Cutting up Men) ceea ce înseamnă aproximativ „Societate pentru a li se tăia bărbaţilor”!

într-o dimineaţă din luna aprilie a anului 1929, Gemsback a fost trezit de un telefon. Un reporter îi cerea explicaţii asupra falimentului editurii lui. Gemsback a rămas trăsnit, dar curând a trebuit să se încline în faţa faptelor: fără să ştie nimic, dăduse faliment! Era, de fapt, o manoperă frauduloasă a unei alte companii, care dorea să cumpere societatea lui Gemsback! Compania respectivă profitase de o lege din 1929 care permitea ca o întreprindere să fie legal declarată în faliment, dacă trei debitori diferiţi făceau reclamaţie pentru facturi neplătite. Faptul că societatea lui Gemsback era perfect solvabilă şi avea beneficii mari nu a schimbat cu nimic lucrurile, iar autorităţile, deşi au recunoscut că acest faliment era rezultatul unei manevre mârşave a concurenţei, nu a putut face altceva decât să aplice legea. Singurul lucru pe care l-a mai putut face Gemsback a fost să împiedice compania instigatoare să înglobeze compania lui[1]. Deci, începând din aprilie 1929, Gemsback pierde controlul efectiv asupra lui Amazing Stories şi este înlocuit în postul de redactor-şef de către Arthur H. Lynch, cel puţin

[1] Aceste întâmplări extraordinare au fost povestite în amănunţime de către Sam Moskowitz, în articolul Domnul Science■ jiction - profil al lui Hugo Gemsback, Amazing Stories, 1960 (n.

aut.).

teoretic căci, de fapt, doctorul T. O’Conor Sloane, fostul lui asistent] va fi cel care va asigura efectiv redactarea revistei. Doctorul Sloane era un octogenar cumsecade şi încă vioi, care se distra grozav de scrierile publicate în Amazing, întrucât nu credea câtuşi de puţin în posibilitatea călătoriilor interplanetare şi nici în celelalte invenţii ale autorilor. El a continuat politica de reeditări din Wells şi Veme, începută de predecesorul lui şi a publicat câţiva scriitori noi, ca Dr. David H. Keller, Harl Vincent, Stanton A. Coblentz, Otis Aldebert Kline etc.

Singurul text cât de cât interesant, care a apărut până la sfârşitul lui 1929, a fost, probabil, Out of the Void[1], o space-opera de Leslie F. Stone, publicată în numerele din august şi septembrie, în timpul unei plimbări la iarbă verde, povestitorul este capturat de nişte extratereştri, a căror navă aterizează pe Pământ. Ei n-au intenţii ostile la adresa lui, ci încearcă numai să intre în contact cu un pământean, ca să-i înmâneze un mesaj pentru un anume profesor Rollins. Cu câţiva ani înainte, profesorul trimisese către Marte o rachetă inventată de el, pilotată de „asistenta” lui, Dana Gleason. Dar asistenta era, de fapt, chiar fiica profesorului, iar un tânăr îndrăgostit de ea, Richard Dorr, se furişase în rachetă înainte de decolare. Extraterestrul istoriseşte povestea acestei călătorii spaţiale şi aventurile Danei şi ale lui Richard pe planeta Abrui. O povestire de aventuri destul de banală, dar care poate fi citită fără plictiseală.

The Green Girl[1], excelent roman al unui nou autor, Jack Williamson, a debutat în martie 1930. Jack Stewart Williamson s-a născut la 29 aprilie 1908 în Arizona. într-o zi a anului 1927, tânărul a cumpărat un număr al revistei Amazing Stories, în care fusese reeditat The People of the Pit de Abraham Merritt. A fost de ajuns pentru a decide cariera lui Jack Williamson, care s-a pornit din 1928 să vândă revistelor texte SF, şi nu s-a mai oprit de-atunci. The Green Girl începe cu dispariţia Soarelui, în 4 mai 1999. Melvin Dane şi socrul lui se îmbarcă într-o navă inventată de ei, care zboară prin aer, merge pe pământ şi se poate transforma

[1] în afara vidului -1. engl.

[2] Fata verde - 1. engl.

şi în submarin. îţi aduci aminte, evident, de vehiculul lui Robur Cuceritorul, inventat de Jules Veme. Nava lui Melvin se afundă, în cele din urmă, în valurile Pacificului şi ajunge la un oraş submarin. Acolo, Melvin Dane o regăseşte pe fata pe care o văzuse de câteva ori în vis, o fată de o frumuseţe minunată,

dar cu pielea verde - de unde şi titlul romanului. Este Xenora, prinţesă a anticei cetăţi Lothar, pe care a capturat-o şi o ţine acum în sclavie the Lord of Flame - Domnul Flăcării, geniul rău care ameninţă mica lume subacvatică. Cu ajutorul omnimobilului său, Melvin Dane o salvează pe iubita lui şi o aduce la suprafaţă unde, din fericire, Soarele a reapărut. O decepţie, cel puţin din punctul meu de vedere, dar poate nu şi din cel al eroului: razele soarelui schimbă repede pigmentaţia verde a pielii fetei, care devine normală.

Rămânem sub semnul verdelui cu The Ivy War *, care a apărut în 1930, sub semnătura doctorului Keller. Ivy înseamnă iederă şi, într-adevăr, această plantă, de obicei inofensivă, porneşte la asaltul Omului şi al oraşelor lui. Bineînţeles, este vorba despre o specie de iederă mutantă, înzestrată cu judecată şi având capacitatea de a absorbi prin rădăcini sângele oamenilor şi al animalelor. Lupta se dă la început într-un orăşel din Statele Unite, numit Yeastford; apoi, folosindu-se de fluviu ca mijloc de transport, iedera atacă oraşul Philadelphia. Situaţia devine repede dramatică întrucât, dacă în orăşel s-a. putut folosi explozibilul, nici gând să se poată aşa ceva în Philadelphia, unde ar risca să provoace catastrofe şi imense pierderi de vieţi omeneşti. Situaţia va fi salvată de botanistul White, care studia această variantă de iederă încă de când apăruse şi care a găsit o metodă chimică de a o distruge.

Luna ianuarie a anului 1930 este marcată de apariţia unui nou autor hotărât să figureze în panteonul maeştrilor genului, John W. Campbell Jr, cu o povestire intitulată When the Atoms Failed[1]. Campbell s-a născut la 8 iunie 1910 la Newark, unde a avut parte de o copilărie foarte singuratică, fiind practic lipsit de tată şi răsfăţat şi maltratat alternativ de către mama şi mătuşa lui. S-a refugiat în

1 Războiul iederei -1. cngl.

2 Când atomii dau greş - L engl.

lectura romanelor de aventuri, mai întâi Burroughs, iar mai târziu E.E. Smith, al cărui discipol s-a hotărât să devină. In 1929, după studii strălucite, şi-a încercat norocul prezentând două povestiri la Amazing Stories. Povestirile au fost acceptate, dar nu a apărut decât una, căci pe cealaltă doctorul Sloane a pierdut-o... Tânărul Campbell, entuziasmat, s-a hotărât să-şi consacre viaţa SF-ului.

îl regăsim în sumarul numărului din vara lui 1930 al revistei Amazing Stories Quarterly. Noul text, The Voice of the Void, are subtitlul O istorie interplanetară. Tema, clasică deja, e cea a morţii Pământului prin răcirea Soarelui. Civilizaţia noastră, ajunsă la vârsta fabuloasă de zece miliarde de ani, se arată

numaidecât capabilă să fabrice astronave ultraluminice, care îi duc pe supravieţuitori în împrejurimile Betelgeusei. Acolo, locuitorii sistemelor planetare, care gravitează în jurul stelei, se opun invaziei Pământenilor, dar sunt masacraţi până la unul. Vedem cum apare deja la Campbell spiritul de superioritate rasială care va caracteriza tot sfârşitul carierei lui.

în acelaşi sumar figurează şi The Princess of Arelli[1] de Aladra Septama. Numele extravagant al acestui autor m-a intrigat dintotdeauna, dar n-am putut afla niciodată despre cine era vorba, nici măcar dacă era bărbat, femeie sau extraterestru! Povestirea lui urmează tradiţia lui Burroughs, adică vizita unui pământean pe o altă planetă; pământeanul se îndrăgosteşte de prinţesă, fiica regelui acestei noi lumi, şi se căsătoreşte cu ea. în cazul de faţă, pământeanul se numeşte Frederick X. Harding şi lumea pe care o vizitează este pur şi simplu Luna, denumită Arelli de locuitorii ei. Cât despre prinţesă, ea se numeşte Aitara şi va fi, bineînţeles, salvată din numeroase pericole de către tânărul sosit pe satelit la bordul navei lui, Terraluna. Un singur lucru îmi pare demn de semnalat în povestire: o ceremonie de căsătorie destul de extravagantă. Ca să respecte obiceiul de pe Lună - pardon, vreau să zic Arellia - logodnicul se găseşte pe un munte din Peru, iar fata în regatul părintesc. în felul acesta simt uniţi, la distanţă!

Numărul din august 1930 vede apărând Skylark Three, urmarea mult aşteptată a lui Skylark of Space. îl regăsim aici, încă din primul

[1] Prinţesa din Arelli -1. engl.

capitol, pe DuQuesne complotând moartea lui Seaton, apoi, în al doilea capitol, asistăm la vizita pe Pământ a navei osnomiene Kondal. Seaton, Crane şi soţiile îl întâmpină pe Dunark şi pe regina Sitar, veniţi să ceară ajutor. Şi imediat urmează o nouă plecare în spaţiu şi o povestire pe care-o citeşti cu sufletul la gură, presărată cu bătălii spaţiale, cu crucişătoare ce se înfruntă lovindu-se cu raze şi apărân- du-se cu scuturi energetice. Este culmea genului space-opera. Acest nou roman a fost întâmpinat cu entuziasm de cititorii lui Amazing, care au copleşit redacţia cu scrisori cerând urmarea la Skylark\ în numărul din iama anului 1930 al revistei Amazing Stories Quarterly, David H. Keller ne dă un scurt text demn de interes, în care se arată foarte contestatar la adresa noţiunilor cheie ale capitalismului, cum ar fi profitul şi proprietatea; titlul lui este Service First[1]. Doctorul Keller pleacă de la principiul că proprietarii caselor şi ai terenurilor îşi exploatează locatarii, cerându-le să plătească exagerat de scump dreptul de a locui acolo. El sugerează să fie create case menţinute în aer

cu ajutorul unor rotoare, ceea ce ar face inutilă cumpărarea terenurilor, atât de oneroase în marile oraşe.

Dar textul principal din acest număr este marele roman scris de doctorul Miles J. Breuer şi de Jack Williamson, intitulat The Birth of a New Republic\ Această nouă republică este Luna, pe care autorii o presupun locuibilă şi care, altădată colonie, îşi cucereşte independenţa printr-un război de secesiune. Să notăm că autorii nu anunţau o cucerire rapidă a satelitului nostru. Ei prevedeau crearea planurilor teoretice ale unei nave spaţiale în anul 1989, trimiterea primelor nave teleghidate în 2041 şi decolarea primei astronave cu echipaj abia în 2043. Şi astronava va fi distrusă de un meteorit! De-abia în 2130, un apatrid, numit Jean Colon (ca omagiu adresat lui Cristofor Columb, desigur), părăseşte Pământul

*Doc Smith nu era doar un povestitor înnăscut, ci şi un om de ştiinţă. Skylark Three expune pentru prima oară ideea potrivită căreia intervalul dintre particulele materiale, care poate fi numit spaţiu metric, vid polarizat sau, altădată, eter, conţine imense resurse de energie, superioare chiar energiei atomice. Astăzi, aceeaşi idee este exploatată de savanţi ca Louis de Broglie, David Bohm etc. (n. aut.).

[1] Serviciul, mai întâi! -1. engl.

[3] Naşterea unei noi republici -1. engl.

cu trei mici astronave. Nu vine nici o veste de la el timp de patru luni, apoi, întors în atmosferă, Jean Colon trimite prin radio informaţia următoare: „Spaţiul a fost cucerit şi Luna e a noastră. Semnat: Jean Colon”. Remarcăm că nu numai că autorii n-au prevăzut rapiditatea dezvoltării tehnologiei noastre, dar, mai ales, nu şi-au imaginat nici măcar o clipă că Pământul ar putea fi ţinut la curent, clipă de clipă, cu acţiunile oamenilor trimişi pe Lună. SF-ul căpătase un mare avans faţă de ştiinţă prevăzând cu mult înaintea ei cucerirea planetelor, dar ştiinţa şi-a luat revanşa graţie dezvoltării uluitoare a transmisiunilor electronice, care au permis să vedem primii paşi ai omului pe Lună, ceea ce nici un autor de SF n-a îndrăznit să profetizeze.

The Drums ofTapajos[1] de căpitanul S.P. Meek este un roman care, deşi cu personaje uşor învechite, rămâne demn de atenţia noastră, aducând mai multe idei originale. Romanul a apărut în foileton în numerele din noiembrie 1930 - ianuarie 1931 ale revistei Amazing Stories. Găsim în el descrierea unei societăţi în întregime organizate pe criterii ierarhice de tip masonic: fiecare locuitor poartă un veşmânt de culoarea gradului său (bărbaţii ca şi femeile); „fraţii” de grade inferioare pot fi primiţi în clasele superioare. A doua originalitate: energia care alimentează cetatea secretă Trojana este obţinută prin fisiunea cobaltului (alegerea fericită a acestui metal este,

evident, întâmplătoare). în sfârşit, în urmarea acestui roman, Trojana (februarie-aprilie 1933), se descoperă o succesiune de civilizaţii aşezate unele peste altele, fără contact între ele. Prima vorbeşte în limba ebraică şi este, poate, urmaşa triburilor pierdute ale lui Israel; ultima, ascunsă în străfundurile pământului, este de origine atlantă. Pădurea braziliană ascunde totul şi numai sosirea inopinată a patru foşti ofiţeri ai armatei americane scoate la iveală existenţa Trojanei.

în octombrie 1931, apare un roman al lui Jack Williamson, care şi-a avut momentul lui de celebritate, The Stone From the Green Star[1]. Subiectul este destul de convenţional; Richard Smith, un om al vremurilor noastre, este atras în viitor de către o

[1] Tobele din Tapajos -1. engl.

[1] Piatra de pe Steaua verde - 1. engl.

maşină a timpului inventată de un savant, Midos Ken, asistat de fermecătoarea lui fiică Thon Ahrora (vremuri fericite, când planetele sunt populate în principal de fete frumoase, cu rochiţe scurte!). Smith află că a fost capturat accidental, în timpul unei experienţe în cursul căreia Midos Ken încerca să-şi procure o substanţă minerală, necesară pentru crearea unui elixir al nemuririi. Ken spera să descopere substanţa în trecut, căci, în epoca lui, ea nu se mai găseşte decât pe Steaua verde, unde este păzită de făpturi inteligente, neumane, decise să nu se lase jefuite de o substanţă care le este şi lor necesară. Savantul, fiica lui şi Smith pornesc în expediţie şi reuşesc, în ciuda mişeliiilor Domnului Stelei Negre, care vrea să pună mâna pe descoperirea savantului şi să o transforme pe Thon Ahrora în podoaba haremului său. După cum vedem, nimic nou, totuşi lucrarea e plină de mici găselniţe, care justifică lectura ei. Astfel, când fata ajunge prizonieră în castelul Domnului Stelei Negre, Smith şi tatăl ei reuşesc să o elibereze şi fug cu toţii cu astronava lor, singura de pe planetă în stare de funcţionare. Oare în acest fel scapă de urmărirea duşmanului lor? Ei bine, nu! Planeta însăşi a Domnului Stelei Negre porneşte în urmărirea lor!

Faimoasa serie a Zoromilor, de Neil R. Jones, a debutat în Amazing Stories în iulie 1931, cu The Jameson Satellite[1]. Am numărat douăzeci de povestiri care au legătură directă cu aventurile profesorului Jameson în ţara Zoromilor, apărute de-a lungul anilor, fie în Amazing, fie în Astonishing, fie în Super Science, dar nu e imposibil să mai fie vreuna. în chip destul de ciudat, prima povestire începe cu moartea eroului ei, profesorul Jameson, în anul 1950. Profesorul le-a cerut asistenţilor lui să-i aşeze trupul într-o rachetă cu pilot automat, gata să plece în spaţiu. Când nava a ieşit din atmosferă, panourile s-au deschis şi aerul a fost evacuat: „Timp de mai mult de patruzeci

de mii de veacuri, trupul profesorului Jameson, în acord cu teoriile şi previziunile lui, a rămas absolut intact, neatins de trecerea timpului. Vidul spaţial i-a protejat cadavrul şi, după patru milioane de ani, când o expediţie venită de pe Zor îl descoperă, îl găseşte în aceeaşi stare ca în ziua

[1] Satelitul lui Jameson -1. engl.

morţii”. Zoromii capturează racheta-sicriu a profesorului Jameson, recuperează creierul şi îl pun într-un corp metalic, după care îl readuc la viaţă. într-adevăr, Zoromii au renunţat de mult la corpurile lor fireşti şi preferă corpuri le-robot. Astfel, ei au cucerit nemurirea şi puteri imense. împreună cu ei, profesorul Jameson va cutreiera neobosit spaţiul, trăind aventuri nenumărate. Damon Knight critică această 6erie, spunând că e vorba despre veşnica luptă între Bine şi Rău, lupta sfârşind întotdeauna prin triumful binelui. Această judecată este un pic inexactă, întrucât, deşi în ce priveşte majoritatea povestirilor Knight are dreptate, nu se întâmplă aşa chiar întotdeauna - cum ar fi, de exemplu, în cea de a doua povestire, The Planet of the Double Sun[1]. Zoromii şi Jameson explorează o planetă luminată de doi sori, unul portocaliu, celălalt albastru. Li se pare că discern un soi de păsări-fantomă, de la care nu percep decât foşnetul aripilor, apoi, pentru prima oară în istoria Zoromilor, creierele le sunt copleşite de un fel de nebunie, care îi împinge spre sinucidere. în această poveste nu există nici Bine, nici Rău, după cum arată şi Jameson atunci când, în sfârşit, înţelege fenomenul care s-a produs. în realitate, planeta este dublă, una existând în dimensiunea locuită de profesor şi de Zoromi - adică dimensiunea noastră - iar cealaltă într-o altă dimensiune, invizibilă ochilor vizitatorilor, în afară de momentele în care soarele portocaliu acoperă soarele albastru, în cursul unei eclipse. Deci nu e vorba aici de Rău, întrucât creaturile înaripate, a căror viziune fantomatică i-a împins pe Zoromi la sinucidere, nici măcar nu i-au perceput pe cei care aparţineau unei dimensiuni străine lor. Să-i păstrăm o amintire frumoasă profesorului Jameson care, ca şi Gerry Carlyle, a vizitat atâtea lumi pentru plăcerea noastră, a tuturor.

începând din anul 1932, absenţa lui Gemsback şi existenţa a două reviste concurente vor duce la o oarecare scădere a nivelului povestirilor, scădere care se va accentua după anul 1933. Vânzările, care atingeau 100.000 de exemplare în 1927, cad cam la 30.000. Voi reţine puţine texte din ultimii doi ani. The Metal Doom[1] de

[1] Plaxeta soarelui dublu -1. engl.

[2] Pieirea metalului -1. cngl.

doctorul Keller, în mai 1932 şi The Lady of Light[1] de Jack Williamson, în septembrie. The Metal Doom are ca subiect pieirea civilizaţiei, toate metalele acoperindu-se brusc cu un strat de rugină.

Din 1933 nu voi cita decât o nuvelă a scriitorului britanic John Russel Feam, The Intelligence Gigantic\ care reia tema lui Frankenstein: trei savanţi creează un om artificial, de cinci ori mai inteligent şi mai puternic decât un om normal, şi aproape nemuritor - imediat, individul se dovedeşte a fi un monstru încă mai rău decât cel creat de Mary Shelley[3] şi se hotărăşte să pună stăpânire asupra întregii lumi.

Science Wonder Stories

Hugo Gemsback, ale cărui posibilităţi financiare rămăseseră neatinse, nu s-a dat bătut şi a creat un nou pulp de scientifiction, începând din luna iunie a anului 1929, Science Wonder Stories*. O lună mai târziu, în iulie, a mai creat o revistă, Air Wonder Stories*, mai puţin importantă. în editorialul primului număr al lui Science Wonder avea să folosească Gemsback pentru prima oară sintagma science Jiction, care nu mai fusese folosită până atunci, cel puţin în scris: „Călătoriile interplanetare, astronavele, comunicarea cu Marte, transplantul creierelor omeneşti, raza morţii, antigravitaţia, transmutaţia elementelor: de ce nu? Dacă aceste descoperiri ştiinţifice încă nu s-au realizat astăzi, ei bine, mâine vor fi. Ne vor surprinde oare? Câtuşi de puţin, omul modem le aşteaptă. Deci nu trebuie să fim uimiţi că cei înzestraţi cu imaginaţie bogată cer sus şi tare povestiri în genul celor pe care Jules Veme şi H.G. Wells le-au făcut nemuritoare, povestiri cu un fond ştiinţific şi care sunt acum citite de un număr din ce în ce

1 Doamna luminii -1. cngl.

2 Gigantul inteligenţei -1. cngl.

3 Să notăm că romanul lui Mary Shelley a fost republicat în serial în Weird Tales, înccpând din 19 iunie 1932, fără îndoială în urma succcsului filmului realizat în acea vreme (n. aut.).

4 Povestiri despre minunile ştiinţei -1. engl.

5 Povestiri despre minunile aerului -1. engl.

mai mare de oameni inteligenţi. Science Wonder Stor ies apare pentru a răspunde nevoii acesteia de ştiinţă şi îi răspunde mai bine decât orice altă revistă. Eu am dat naştere mişcării Science fîction în America, în 1908, în prima mea revistă Modern Electrics. Pe vremea aceea, a fost o experienţă. Autorii de Science fîction erau rari; în întreaga lume, nu existau nici măcar o duzină care să merite să fie menţionaţi”. Gemsback îşi termină editorialul expri- mându-şi încrederea în viitorul literaturii SF în America, profeţie care s-a adeverit. Noul termen nu a fost adoptat imediat de ceilalţi redactori-şefi;

doctorul Sloane, de exemplu, nu l-a folosit înainte de 1931. Cât despre Famsworth Wright, care, în Weird Tales, utiliza termenul weird scientific stories[1], el a făcut un compromis în 1932 anunţând o povestire weird scientific, dar scrisă de un maestru al science fiction-u\ni. în schimb, Harry Bates, în Astounding Stories - pulp SF care a apărut începând din ianuarie 1930 - a admis imediat noua expresie ce, a sfârşit, în cursul acestui deceniu, prin a elimina complet vechea expresie „scientifiction”.

Ca şi primul număr din Amazing, primul Science Wonder a apărut împodobit cu o ilustraţie de Frank R. Paul, desenator favorit al lui Gemsback. Frank Rudolph Paul s-a născut în 1884, în Austria. în 1906, a plecat în Statele Unite, unde a devenit mai întâi desenator umoristic. A încercat, de asemenea, şi desenul publicitar şi astfel a avut prilejul să facă o lucrare pentru Hugo Gemsback. Acesta i-a cerut atunci să lucreze pentru Electrical Experimenter, apoi, fireşte, şi pentru celelalte reviste. Astfel, Paul a avut onoarea de a deveni primul desenator al SF-ului modem. Trăia la ţară, într-o fermă, împreună cu soţia şi cei patru copii. în general, facea un desen în alb-negru pe zi, sau o ilustraţie în culori pe săptămână. După propriile lui mărturisiri, nu citea întotdeauna până la capăt povestirile pe care le avea de ilustrat, ci se oprea de îndată ce îi venea în minte o idee pentru desen.[2] Paul a murit la

[1] Povestiri ştiinţifice ciudate -1. engl.

[2] Acestc informaţii provin dintr-un articol autobiografic, publicat de Paul în Fantasy Magazine, în decembrie 1934. Circa cincizeci dintre desenele acestui artist pot fi găsite în albumul Hier, Van 2000 {Ieri, anul 2000) pe care l-am consacrat la editura DenoCl, în 1973, ilustratorilor pulp-urilor SF. (n. aut).

23 iunie 1963. într-o scrisoare personală, Edmond Hamilton mi-a scris că a avut ocazia să-l întâlnească pe Frank R. Paul la începutul anilor ’30. I-a spus cât de mult îi admiră talentul şi Paul a rămas uimit: „Dar, i-a zis el, toată lumea îmi reproşează că personajele pe care le desenez parc-ar fi de lemn!” Atunci Hamilton i-a răspuns: „Păi, nu mi-ai spus chiar acum că autorii de literatură science fiction descriu personajele ca de lemn, aşa încât cum naiba ai putea să le desenezi altfel?” Paul a izbucnit în râs, iar din ziua aceea au devenit cei mai buni prieteni.

La fel ca şi în Âmazing, pe copertă erau anunţaţi trei autori, dar unul singur dintre ei era „clasic”: H.G. Wells, ceilalţi fiind doctorul D.H. Keller şi Stanton A. Coblentz. Povestirea lui David H. Keller se intitula The Threat of the Robots[1] şi prezenta o viziune a viitorului destul de apropiată de ceea ce

se întâmplă astăzi: enormă dezvoltare a mijloacelor de telecomunicaţie, preponderenţa audiovizualului, generalizarea folosirii televiziunii, utilizarea maşinilor electronice perfecţionate şi a roboţilor. Numai acest din urmă punct nu s-a realizat încă. Doctorul Keller trăgea concluzia că, înţepenit opt ore pe zi în faţa televizorului şi nemai- fiind obligat să se mişte ca să facă ceva, omul va deveni o fiinţă introvertită, asocială şi, în cele din urmă, lipsită de orice sentiment omenesc. Viitorul ne va spune dacă Keller a avut dreptate sau nu. într-un articol autobiografic, el s-a definit astfel: „Povestea mea este cea a unei vieţi de muncă, a unei vocaţii - medicina, a unei nevoi profunde - scrisul. Aveam paisprezece ani când am scris prima povestire şi patruzeci şi şapte când prima mea nuvelă a fost acceptată în mod profesional. (...) în ceea ce priveşte literatura science fiction, cred că va dăinui multă vreme ca mijloc de exprimare a speranţelor umanităţii, căci cu ajutorul ei pot fi arătate oribilele posibilităţi ale ştiinţei viitorului - dacă nu va fi folosită cu înţelepciune. Ştiinţa, separată de adevăratul umanism, devine o ameninţare pentru societate, un monstru de temut.”

Trebuie să notăm că această opinie „antiştiinţifică” a doctorului Keller, atât de răspândită astăzi printre tinerii autori ai noii generaţii, era rarisimă în epoca în care, urmându-i lui Jules Veme,

[1] Ameninţarea roboţilor -1. engl.

scriitorii SF-ului născând aveau, din contra, tendinţa de a crede că Ştiinţa va asigura fericirea omenirii, îi va permite să-şi rezolve toate problemele şi să cucerească universul.

Iată, de exemplu, o idee absolut vemiană pe care o găsim la baza nuvelei lui Stanton A. Coblentz, The MaHng of Misty /s/e[1]: geniul omenesc poate reuşi să facă să se ridice o insulă din adâncurile oceanului, cu ajutorul tehnicilor unei ştiinţe mai avansate decât este a noastră. Stanton A. Coblentz s-a născut la San-Francisco la 24 august 1896. A trecut prin marele cutremur din aprilie 1906 şi, după cum mărturiseşte, s-a inspirat mai apoi din aceasta pentru a descrie mari calamităţi în povestiri SF. După studii la Universitatea din California, s-a hotărât să-şi încerce norocul în ziaristică şi în cariera de scriitor. Câştigând un premiu pentru poezie, i s-au încredinţat câteva articole pentru jurnalele locale. în septembrie 1920, s-a hotărât să plece să facă avere la New York. Acolo a devenit critic literar, reporter (între altele, a avut privilegiul de a-i lua un interviu lui Einstein etc.); în 1923, a publicat prima culegere de poezie. A început apoi să se intereseze de literatura SF şi i-a vândut două sau trei povestiri lui Gemsback, pentru Amazing Stories. Când s-a lansat Science

Wonder, era normal ca redacţia să apeleze la el. După aceea, Coblentz a devenit redactorul-şef al principalei reviste americane de poezie, Wings[1]. A murit acum câţiva ani.

în iulie şi august a apărut The Alien Intelligence[3], roman al tânărului autor Jack Williamson, care tocmai îşi făcuse debutul, cu câteva luni înainte, în Amazing. Subiectul e banal: o civilizaţie pierdută, ascunsă în inima deşertului australian; un tânăr, Winfield Fowler, care întâlneşte acolo o fată frumoasă, Malvar, făcând parte din civilizaţia pierdută, şi se îndrăgosteşte de ea. Există totuşi şi ceva original: prezenţa unei rase de insecte a căror inteligenţă a crescut atât de mult, încât creierul li s-a mărit enorm, astfel că sunt silite să şi-l protejeze purtând pe cap un fel de cască de oţel, pentru a putea supravieţui.

[1] Crearea insulei înnegurate -1. engl.

[2] Aripi -1. engl.

[3] Inteligenţa străină -1. engl.

Doctorul Keller revine cu un foileton care a durat din septembrie în decembrie 1929, intitulat The Human Termites[1]. Subiectul este, pur şi simplu, eliminarea omului de către termitele devenite inteligente şi care au pregătit câteva miliarde de soldaţi-termite, model mare, ca să lupte cu omul. O scenă destul de extraordinară este cea în care tânăra eroină, Suzan, capturată de termite, este adusă în faţa căpeteniei lor, despre care mi-am închipuit întotdeauna că ar trebui să fie regină, ca la albine. Se pare că nu, căci termitul-şef o anunţă pe Suzan că ea va fi regina lui şi, cum relaţiile sexuale dintre ei riscă să fie cam dificile, el reuşeşte să pătrundă în spiritul unui om - capturat şi el de termite - ceea ce îi dă o formă omenească, mai potrivită cu situaţia. Liniştiţi-vă, nu va abuza de biata Suzan, întrucât ea îl ucide fară să clipească. Cea ce dovedeşte că femeile umane sunt mai periculoase decât termitele!

în aceeaşi lună septembrie, Ed Earl Repp, care atunci abia debuta, dar mai apoi a devenit un autor prolific, dă o amuzantă nuvelă intitulată The Radium Pool\ Ştiu că există îndrăgostiţi statornici, dar nici chiar aşa! Tânăra Allie Lane s-a rătăcit în Valea Morţii şi logodnicul ei, Sands, o caută de patruzeci de ani... Va sfârşi prin a o găsi, prizonieră a unor creaturi extraterestre, originare de pe Jupiter şi care trăiesc în peşteri subterane. Băi de radiu au conservat-o pe Allie într-o stare de veşnică tinereţe, ceea ce nu-1 împiedică pe îndrăgostitul ei, ajuns la vârsta de şaizeci de ani, să-i declare amorul lui înflăcărat. Din fericire, e şi el întinerit, la rândul lui, de radiul magic, dar numai cu atât nu rezultă un „happy end”, căci monştrii jupiterieni îi răpesc pe cei doi şi îi duc pe planeta lor, unde vor fi expuşi în chip de animale

ciudate.
începând din luna iulie a anului 1930, Science Wonder fuzionează cu Air Wonder şi ia titlul de Wonder Stories. Copertele, datorate în continuare lui Frank R. Paul, sunt extraordinare, dar acoperă un conţinut adesea sărăcăcios. De exemplu, pe coperta numărului din septembrie vedem o fată destul de sumar îmbrăcată, prinsă în pânza unui păianjen uriaş care se pregăteşte să o devoreze, în timp ce un bărbat încearcă să alunge insecta cu un soi

[1] Termitele umane -1. engl.
[2] Zăcământul de radiu -1. engl.

de lampă ce proiectează o rază. E vorba de o nuvelă a căpitanului S.P. Meek, The Tragedy of Spider Island[1], care povesteşte istoria unui grup de americani naufragiaţi pe o insulă, unde unele insecte sunt atinse de gigantism. Constatăm că lecţia oferită de povestirea clasică a lui Murray Leinster, The Mad Planet, n-a fost uitată.

Din contră, în aprilie 1931 apare o povestire originală şi interesantă, The Conquest of Gola[1], de doamna Leslie F. Stone. Gola este o planetă populată de făpturi umanoide, pe care domneşte matriarhatul. Regina planetei se numeşte Geble: „în jurul ei se află întotdeauna patru soţi, al căror rol este cel de a-i oferi plăcere, atunci când treburile statului îi lasă o clipă de răgaz.” Bărbatul este sortit muncii de jos şi satisfacţiilor sexuale ale femeilor - de îndată ce ele au ajuns la pubertate. Povestirea istoriseşte invadarea Golei de către exploratori masculi veniţi de pe o planetă vecină: unii sunt masacraţi, alţii cad într-o sclavie „specială”. Deşi am mai întâlnit texte în care sexualitatea juca un rol important, totuşi cred că acesta[3] este primul care abordează problema atât de direct.

[1] Tragedia din insula păianjenului - 1. engl.
[1] Cucerirea planetei Gola -1. engl.
[3] Criticul P. Schuyler Miller a vorbit chiar despre această problemă în cronica sa din revista Analog din august 1973: „Cei câţiva cititori ai revistei, care umblă astăzi în scaune cu rotile, îşi amintesc, poate, de numărul din iarna lui 1931 al revistei Wonder Stories Quarterly. Desigur că l-au pus înapoi pe masă, fără să-şi creadă ochilor şi un pic şocaţi, sau l-au ascuns să nu-1 vadă mama. Căci acest număr conţinea un scurt roman, The Scarlet Planet (Planeta roşie), de un anume Don M. Lemon, roman în care - pentru prima oară în literatura science fiction - autorul sugera că nobilii astronauţi nu se interesau doar de monştri, comori, secrete ale ştiinţei, fapte de vitejie etc. Nu, ceea ce voiau ei erau femei, sex!” Schuyler Miller spune adevărul, The Scarlet Planet este o lume plină de fete

frumoase, iar cei trei astronauţi, eroii povestirii, încearcă să le captureze în scopuri imorale şi clar exprimate. Astfel, pe când se pregătesc să distrugă o imensă sferă de materie vie, plină de ţepi, unul dintre ei îşi opreşte tovarăşii, sugerând că în ea s-ar putea să se ascundă o femeie: „Bailee şovăi. - în cazul ăsta, se schimbă treaba. Dar cum ai putea să faci dragoste cu o fată în interiorul unui arici viu?” Cu toate acestea, consider că tema sexualităţii este mai importantă în The Conquest of Gola, care, de altfel, a apărut cu cincisprezece zile înaintea povestirii lui Don Lemon şi nu cred că povestirea lui Lemon înseamnă o dată importantă în istoria SF-ului. (Oh, întâmplător, încă nu mă folosesc de un scaun cu rotile!) (n. aut.).

82

Trebuie să aşteptăm numărul din iulie 1931, pentru a asista la apariţia primei opere importante în Wonder Stories. Este vorba de nuvela de-acum clasică a lui Clark Ashton Smith: City of the Singing Flame[1]. Philip Hastane primeşte, într-o bună zi, jurnalul intim al prietenului lui, Giles Angarth, dispărut cu doi ani înainte. Astfel află că Giles a descoperit, într-o zonă muntoasă, greu accesibilă, un soi de poartă care dă spre altă dimensiune. Angarth a îndrăznit să treacă prin ea de câteva ori şi, treptat, a ajuns să cunoască extazul dăruit de Flacăra cântătoare. Acolo se află un fel de templu, în inima căruia arde o flacără uriaşă, care emite o muzică vrăjită. Făpturi de diverse specii vin aici să adore Flacăra, apoi, căzând într-o transă mistică, se aruncă în mijlocul rugului. Angarth însuşi a fost tentat s-o facă, dar a reuşit să se stăpânească. Atunci, hotărăşte să facă o nouă expediţie, însoţit de prietenul lui, desenatorul Felix Ebbonly. Câteva zile după aceea, asistă amândoi la ceremonia Flăcării şi, în faţa lui Angarth, împietrit de uimire, Ebbonly se aruncă în sânul Flăcării cântătoare şi dispare. Angarth se întoarce pentru ultima oară în lumea oamenilor ca să-şi scrie jurnalul şi să i-1 trimită prietenului său Hastane, după care se întoarce în oraşul Flăcării cântătoare. Clark Ashton Smith era un admirator şi prieten al lui Lovecraft şi se simte influenţa marelui maestru în tonalităţile poetice pe care a ştiut să le dea acestei foarte frumoase povestiri.

Romanul complet, publicat în numărul din vara anului 1931 al lui Wonder Stories Quarterly, a fost Vandals of the Void[1], al scriitorului britanic J.M. Walsh. E o space-opera foarte bună, care a avut onoarea să fie publicată în volum înainte de război. Eroul, Sanders, este un membru cu grad mare al Gărzii interplanetare. Aflându-se în călătorie de plăcere pe crucişătorul interstelar Cosmos, el e silit să preia comanda, atunci când nava e atacată de piraţi extratereştri. E ajutat de

o fată de origine marţiană, numită Jansca; din dragoste, ea îi trădează secretul unei arme marţiene. E vorba de un fel de alcool care îi protejează pe cei care-1 beau de efectele unei arme paralizante prin frig, întrebuinţate de

[1] Cetatea flăcării cântătoare -1. engl.

[2] Vandalii vidului -1. engl.

extratereştri. Cosmos şi echipajul lui se reped atunci în urmărirea piraţilor; bătălii spaţiale şi acţiuni de comando pe diferite planete se succed într-un ritm nebunesc. Această space-opera este, cu siguranţă, un model al genului.

în septembrie 1931, începe unul dintre cele mai importante romane publicate în această revistă: Exiles of the Moon[1] de Nat Schachner[2] şi Arthur Leo Zagat. Textul acesta merită să ne oprim mai mult asupra lui, pentru că afirmaţia că SF-ul de dinainte de război era reacţionar, chiar fascizant, a devenit un loc comun. Or, acest roman e fondat pe o intrigă politică, iar analiza lui demonstrează, în chip evident, că orientarea romanului, departe de a fi reacţionară, este, din contra, foarte progresistă.

în 2240, Pământul a ajuns în punctul de stabilitate a civilizaţiei. Familiile cele mai bogate din toate ţările s-au înţeles, în cele din urmă, pentru crearea unui Directorat mondial, ale cărui principale misiuni sunt, pe de o parte - menţinerea unui stătu quo în relaţiile puterii şi bogăţiei celor avuţi şi, pe de altă parte - menţinerea exploatării sălbatice a muncitorilor. Romanul are doi eroi: Garry Parker, un muncitor numit adesea de autori „prolat”[3] şi o fată, membră a clasei aristocratice a celor avuţi; Naomi des Fentons. Tatăl ei, Henry des Fentons, face parte din Consiliul mondial însărcinat cu menţinerea şi apărarea drepturilor aristocraţilor. Cei doi tineri se iubesc, dar legea interzice căsătoriile între membrii claselor sociale diferite[4]. Astfel încât Garry se revoltă şi, nu peste mult timp, este arestat, apoi deportat într-un lagăr de concentrare, unde sunt trimişi toţi muncitorii care au refuzat să se supună ordinelor, au sabotat ritmul de lucru, au încercat să încalce interdicţiile legale sau să reînfiinţeze sindicatele. Parker îşi dă seama repede că, de fapt, Consiliul a hotărât să scape de ei

[1] Exilaţii de pe Lună -1. engl.

[2]Nathan Schachncr (1895-1955) era un avocat pasionat de problemele sindicalismului în lumea muncitorilor. Mai întâi s-a distrat transpunându-şi ideile în povestiri SF, continuându-şi în acelaşi timp meseria, apoi şi-a abandonat biroul şi a devenit autor cu normă întreagă până în 1941, când l-a apucat o nouă pasiune: Istoria (n. aut).

[3] Peiorativ pentru „proletar” -1. engl.

[4] Metropolis a exercitat probabil o influenţă asupra autorilor

(n. aut.).

gazându-i, nu aşa cum vor facc naziştii câţiva ani mai târziu, ci folosind un gaz natural otrăvit, emanat dintr-un vulcan de lângă lagărul în care sunt închişi. Or, un muncitor chimist descoperă că acest gaz, amestecat în carburantul folosit pentru rachete, permite să se atingă o viteză suficientă pentru desprinderea de pe Pământ şi ajungerea pe Lună. Muncitorii atacă atunci o rachetă a poliţiei, caie-i supraveghează pe o insuliţă, nu prea departe de lagăr, şi pleacă toţi spre satelitul Pământului. Reuşind să scape de supravegherea părintească, Naomi participă şi ea la călătorie. Forţele de ordine atacă neîntârziat baza lunară a muncitorilor, dar atacul este respins, printr-o manevră pusă la punct de Parker. Grav rănit, Sadakuchi, unul din cei cinci consilieri care conduceau atacul poliţiei, este salvat In extremis de Parker şi Naomi des Fentons. Japonezul o recunoaşte pe fata pe care, altădată, visase s-o ia în căsătorie. Atunci, îl împinge cât colo pe Parker şi murmură: „Naomi... Ţi-ai trădat clasa. Nu... te mai vreau. Nu-i lăsa pe proletarii ăştia... să mă atingă... pe mine, un aristocrat. Prefer să mor... decât să fiu salvat de ei”. între timp, Parker şi prietenii lui au descoperit pe Lună o rocă având proprietatea de a absorbi oxigenul. Atunci dau Pământului un ultimatum, iar Consiliul mondial este obligat să le cedeze puterea, riscând altfel asfixia generală. Parker revine triumfător pe planeta natală şi proclamă: „Muncitori din întreaga lume, surţteţi liberi!” Căsătoria lui cu Naomi des Fentons va simboliza dispariţia noţiunii de clasă şi de exploatare socială.

După cum vom vedea, un asemenea text nu este unic în istoria literaturii Science fiction de dinainte de război şi, dacă este adevărat că un oarecare număr de scriitori erau reacţionari, nu este mai puţin adevărat că un număr egal de autori dădeau dovadă de idei liberale, ba chiar progresiste.

în numărul din toamna anului 1931, a apărut Beyond the Singing Flame[1] de Clark Asthon Smith, urmarea remarcabilei povestiri de care am vorbit mai devreme. Philip Hastane, ros de curiozitate şi neliniştit de soarta prietenului său Giles Angarth, hotărăşte să plece pe urmele lui. Cum Angarth a indicat exact locul' unde a descoperit trecerea spre o altă dimensiune, Hastane

[1] în spatele flăcării căntătoare - 1. cngl.

ajunge dincolo fără greutate. El găseşte cetatea Flăcării Cântă-toare; aceasta este înconjurată, în chip destul de ciudat, de turnuri gigantice, montate pe un soi de picioare metalice, care le permit să se deplaseze. Hastane rămâne uimit, căci Angarth nu-i spusese nimic despre asta. Doi fluturi uriaşi îl ridică şi-l poartă pe deasupra turnurilor, până în inima Cetăţii Flăcării

Cântătoare. Hastane care, precum Ulise, îşi luase precauţia de a-şi astupa urechile cu ceară, pentru ca muzica flăcării să nu-1 vrăjească, percepe totuşi o vibraţie interioară, care îl face să-şi uite hotărârea; el decide să se arunce în foc. Dar nu mai e nevoie să facă acest gest, întrucât cei doi fluturi, care-1 poartă, îl aruncă în Flacără. Spre marea uimire a lui Hastane, flacăra nu îl arde, ci îi permite să ajungă într-o altă dimensiune, unde îl aşteaptă Angarth şi Ebbonly. El află atunci că locuitorii lumii din care tocmai a venit, furioşi de faptul că populaţia lor se împuţinează din cauza puterilor Flăcării, au hotărât să o distrugă. Turnurile pe care le-a văzut sunt nişte maşini de război. Când Angarth, Hastane şi Ebbonly ajung, printr-o altă trecătoare, în dimensiunea în care se înălţa Flacăra Cântătoare, nu mai găsesc decât ruinele ei. Nu le mai rămâne atunci decât să se întoarcă pe Pământul nostru, cu moartea în suflet şi cu inima plină de veşnice regrete.

Wonder Stories a publicat, din decembrie 1931 până în februarie 1932, un roman de John Taine, The Time Stream \ Vom reveni la acest autor când vom întâlni lucrarea lui cea mai bună, Before the Dawn[2], care a apărut în librării în anul 1934. The Time Stream este o operă stranie, plină de referiri la Marea Operă alchimică. Cu toate acestea, nu este un roman alegoric şi subiectul lui este un SF pur. Oamenii de ştiinţă de pe planeta Eos au descoperit mijlocul de a plonja în „şuvoiul timpului”, fie pentru a urca pe cursul lui şi a învăţa să cunoască trecutul, fie pentru a-1 coborî până la epocile viitoare. Viziuni de groază le vor prevesti că, prin căsătoria unui bărbat şi a unei femei din epoca lor, se va dezlănţui „Fiara”, adică războiul cu toate catastrofele lui. Atunci, vor face totul ca să-l împiedice, dar în zadar. Deci, subiect „temporal” clasic, complicat cu episoade ale unei vieţi semireale pe care aceşti

[1] Şuvoiul timpului -1. engl.

[2] Înaintea zorilor -1. engl.

savanţi o duc pe Pământul nostru. Personajele păstrează aceleaşi nume, dar au relaţii oarecum modificate, ceea ce face lectura romanului destul de confuză. De aceea, deşi recunosc în John Taine un autor de prim plan, păstrez totuşi rezerve asupra acestei opere.

O surpriză! în iunie 1933, Wonder Stories publică un roman al unui autor francez[1], Eugene Thdbault, Radio-terreur[2], intitulat de Gemsback The Radio-terror, care a durat din iunie până în septembrie. Thdbault era un scriitor popular francez, născut la sfârşitul secolului trecut şi mort în 1942. A scris Radio-terreur, grand roman de mystere în 1927. Acţiunea se petrece în octombrie 1952, la Paris, unde difuzoarele transmit tot timpul o muzică blândă, spre marea satisfacţie a pietonilor (autorul n-a

prevăzut necazurile provocate de automobil). Dintr-o dată, difuzoarele încep să transmită vocea unui savant nebun, care-şi anunţă intenţia de a distruge lumea. Să nu ne speriem, directorul Oficiului de cercetări ştiinţifice va şti să-l neutralizeze pe dement şi totul va intra în ordine la sfârşitul acestui roman popular, despre care n-aş fi vorbit în nici un caz în acest volum, dacă Gemsback n-ar fi avut ideea ciudată de a-1 traduce în limba engleză.

Astounding Stories of Super-Science[3]

Printre marile date care punctează istoria SF-ului american, luna ianuarie a anului 1930 este, desigur, una dintre cele mai importante. în această lună apare primul număr al lui Astounding Stories of Super-Science, revistă care va domina lumea SF-ului timp de douăzeci de ani şi va păstra apoi (sub noul ei titlu, Analog) o certă importanţă până în zilele noastre.

Pentru a ne povesti naşterea ei grea în cadrul companiei

[1] De fapt, revista publicase deja Moartea fierului de S.S. Held (sub titlul de The Death oflron) în numerele din septembrie - decembrie 1932. Dar poate că a publicat povestea pentru că tema ei avea o asemănare neliniştitoare cu The Metal Doom a doctorului Keller. Romanul lui Held a fost publicat în Franţa în 1931, foiletonul lui Keller începând din mai 1932. Poate că doctorul cunoştca limba franceză şi Gernsback o fi vrut să,.repare” situaţia? (n. aut).

[2] Radio-teroare -1. franc.

Povestiri uluitoare ale superştiinfei -1. engl.

Clayton Publications Inc., îi dau cuvântul redactorului-şef de-atunci al revistei, Harry Bates, el însuşi remarcabil autor de SF şi căruia cinematograful i-a adaptat cu succes unul din primele romane, The Day the Earth Stood Still[1].

„Trebuie să recunosc că naşterea lui Astounding a fost rezultatul întâlnirii întâmplătoare între doi indivizi, unul dominat de pofta de câştig şi câtuşi de puţin de pasiune, celălalt plin de repiilsie şi fără nici o urmă de dorinţă. Această întâlnire s-a produs în feţa unei foi mari de hârtie lucioasă, pe care erau reproduse 13 coperte multicolore. Dacă ar fi fost 16, William Clayton nu s-ar fi hotărât niciodată să creeze Astounding Stories. Pe vremea aceea, el era editor de succes al unui grup important de reviste populare, pulp-uri de acţiune şi aventură. (...) Când a examinat acea foaie imprimată, Clayton şi-a făcut, cu siguranţă, socoteala următoare: «E stupid să pierd hârtia pentru trei coperte, cu atât mai mult cu cât desenele nu costă aproape nimic; cât despre tipărirea a trei noi pulp-uri, costul suplimentar ar fi atât de mic, încât nici măcar n-aş avea de plătit în plus la tipografie». Şi astfel, cele trei locuri libere de pe foaie l-au împins să creeze trei noi

reviste. Chiar dacă vânzările lor abia atingeau pragul rentabilităţii, totuşi el câştiga ceva, pentru că aceste noi titluri vor absorbi o parte din cheltuielile generale; cât despre redactare, ei bine, n-o să-l coste nici un sfanţ, pentru că o să i-o dea lui Harry Bates s-o facă, fără să-i plătească nimic în plus, dar făcându-1 să muncească de două ori mai mult... (Atunci Bates a primit ordin să creeze un pulp istoric, numit Torchlights of History[1], dar ideea displăcându-i, a făcut o contrapropunere - n. aut.) într-o bună zi, am cumpărat un număr din Amazing Stories. Am găsit că era de-a dreptul infam, plin de trivialităţi, de banalităţi, de lucruri puerile. Cât despre calitatea scrisului, nici nu-ţi venea să crezi cât era de proastă. Amintindu-mi de asta, m-am întrebat dacă n-ar exista loc pe piaţă pentru o revistă de acelaşi tip ca şi Amazing, dar scris mai bine şi cu autori mai buni. A doua zi, de dimineaţă, m-am prezentat la biroul lui Clayton, cât se poate de combativ. Dar n-a fost nevoie de asta, Torchlights of

[1] Ziua în care s-a oprit Pământul -1. engl.

[2] Lumini asupra istoriei -1. engl.

History s-a topit pe loc şi, în locul ei, s-a luat hotărârea să se creeze Astounding Stories of Super-Science. Nu-mi mai rămânea altceva decât să-l fac.”

Deci, în ianuarie 1930, apare primul număr al lui Astounding. Era un pulp cu dimensiuni clasice[1] (celelalte reviste ale acestui gen erau mult mai mari), cu o copertă ilustrată de Wesso. Pe ea era înfăţişat un coleopter uriaş şi monstruos, luptându-se cu un aviator, într-un peisaj înzăpezit, în timp ce o fată cu fustiţă scurtă contemplă terorizată scena. Acest desen ilustra povestirea lui Victor Rousseau, The Beetle Horde[1]. Nuvela lui Ray Cummings, Phantoms of Reality[3] avea şi ea onoarea de a fi prezentată pe această copertă. în sumar se găseau câteva scurte povestiri ale unor autori astăzi uitaţi, în afară de doi dintre ei, Murray Leinster şi căpitanul S.P. Meek. Povestirea lui Victor Rousseau, foarte banală, este astăzi absolut de necitit: era vorba despre un savant nebun, care vroia să cucerească lumea cu ajutorul unor coleoptere uriaşe, pe care reuşise să le creeze. Deşi fabricase miliarde de exemplare a fost învins de cei doi tineri eroi ai nuvelei. Cea mai bună povestire a acestui număr - deşi nu-mi place această temă - este, fară îndoială, cea a lui Murray Leinster, numită Tanks*. Ea istoriseşte despre un război între Statele Unite şi Imperiul Galben (japonez sau chinez), care ar avea loc în 1932. în acest conflict, strategia născută din războiul din 1914 este abandonată; nu se mai folosesc tranşee, nici fortificaţii. Infanteria nu joacă decât un rol limitat, esenţialul luptelor se bazează pe bătăliile între carele de asalt - tancurile - sprijinite de aviaţie, de

intervenţiile elicopterelor - viziune profetică deci, care a permis acestei povestiri să supravieţuiască şi să fie aleasă, destul de recent, pentru a apărea într-o antologie.

Brigands of the Moon[5], roman de Ray Cummings, a debutat în martie 1930. Această space-opera se desfăşoară la bordul navei Planetara, care asigură cursa Pământ, Marte, Lună, Pământ. Nişte

[1] Adică aproximativ 17,5/25 cm, ca şi Argosy şi Black Mask (n. aut.).

[1] Hoarda de cărăbuşi - 1. engl.

[3] Fantomele realităţii -1. engl.

[4] Tancuri -1. engl.

[5] Bandiţii Lunii -1. engl.

bandiţi plănuiesc să pună stăpânire pe ea, ca să fure încărcătura de radium care urmează să fie preluată de pe Lună. Unul dintre şefii lor este George Prince, un homosexual notoriu (ei da, se vorbeşte deja despre asta în SF-ul anilor ’30!), frate al adorabilei Amita. în timpul răscoalei, Prince este ucis, iar Amita, după ce-şi sacrifică pletele, reuşeşte să se dea drept fratele ei, atât de efeminat era. Amita şi iubitul ei, Gregg, al treilea locotenent al navei, reuşesc să dejoace planurile răzvrătiţilor. în 1958, romanul era încă reeditat în America, în formatul de buzunar.

Restul anului 1930 ne propune câteva texte interesante de Harl Vincent, R.F. Starzl, Arthur J. Burks şi, mai ales, Broad of the Dark Mâon[1] de Charles Villard şi Murder Madness[2] de Murray Leinster. Murder Madness are ca subiect înrobirea faţă de droguri şi felul în care acestea pot fi folosite, ca o armă, pentru a domina un întreg popor.

Ajungem în iulie 1931, lună care aduce o povestire foarte interesantă de Nat Schachner şi Arthur Leo Zagat, The Revolt of the Machines[3]. Acest text este destul de important din punct de vedere politic, întrucât pune faţă în faţă pe cei avuţi, numiţi Aristos şi pe muncitori, numiţi Prolats. Ideologia lucrării este clar de stânga, dar am mai vorbit deja, în capitolul de faţă, despre aceşti doi autori şi opţiunile lor politice, în legătură cu un roman apărut în foileton în Wonder Stories şi care e mult mai amplu decât scurtul text la care ne referim mai sus.

Noiembrie 1931 trebuie însemnat cu roşu în istoria lui Astounding Stories. Apare prima dintre cele patru nuvele care aveau să compună saga lui Hawk Carse. Entuziasmul trezit de publicarea acestei povestiri semnată Anthony Gilmore[4] nu va înceta în tot cursul deceniului următor şi, chiar după apariţia unei urmări foarte slabe, în 1942, în Amazing, cititorii vor continua să scrie la Astounding cerând urmarea aventurilor eroului spaţiului.

[1] Pe întinsul Lunii întunecate -1. cngl.

[2] Nebunia uciderii -1. cngl.
[3] Revolta maşinilor -1. cngl.
[4] Sub acest pseudonim se ascundea Harry Bates, redactorul-şef al revistei, in asociere cu asistentul lui, Desmond Hali (n. aut.).

Lui Anthony Gilmore i s-au cântat osanale, iar Harry Bates ne asigură că a primit o scrisoare de la un cititor care sugera că autorul nu poate fi decât H.G. Wells însuşi!

Căpitanul Hawk Carse, prietenul şi servitorul lui, negrul Friday (Vineri) şi marele savant Elliot Leithgow îl înfruntă pe teribilul doctor Ku-Sui, specialist în chirurgie pe creier şi în piraterie interstelară! El răpeşte cinci alţi mari savanţi, ca să le investigheze creierele. Cufundate într-o baie de substanţe nutritive şi conectate prin electrozi la o aparatură complicată, creierelor li se pot pune diferite întrebări. Ku-Sui a realizat astfel un ordinator inteligent, dar îi mai lipseşte creierul lui Elliot Leithgow pentru a-şi desăvârşi opera. Şi numai Hawk Carse ştie unde se ascunde savantul.

în prima povestire, intitulată Hawk Carse (noiembrie 1931), un locotenent al lui Ku-Sui, Judd the Kite[1], atacă ferma lui Hawk Carse, pe un satelit al lui Jupiter. Carse îl învinge şi îl obligă să-i spună unde se va întâlni cu Ku-Sui. în al doilea episod, The Affair of the Brains[2] (martie 1932), Hawk Carse se duce la întâlnire şi cade într-o cursă. Ku-Sui, cu ajutorul unui aparat foarte complicat, îl hipnotizează şi îi smulge secretul locului unde se ascunde Leithgow. Marele savant este imediat răpit, pentru a i se scoate creierul. Dar căpitanul Carse şi cu Vineri, deşi n-au arme şi sunt prizonieri, vor reuşi să-l scape pe Elliot Leithgow din ghearele lui Ku-Sui şi să fugă împreună cu el. Al treilea episod, The Bluff of the Hawk[3] (mai 1932), îl zugrăveşte pe eroul nostru localizând laboratorul secret al teribilului eurasian: este vorba de un asteroid protejat printr-un ecran care-1 face invizibil! în ultima parte, The Passing of Ku-Sui* (noiembrie 1931), Hawk Carse trece la atac, îl răpeşte pe Ku-Sui şi cele cinci creiere. El îl forţează pe criminal să grefeze din nou cele cinci creiere - nu în corpurile lor originare, de mult dispărute - ci în cele ale unor bieţi nenorociţi, ucişi în acest scop! Povestea se încheie prin căderea asteroidului-laborator

[1] Judd Eretele -1. cngl.
[2] Afacerea creierelor -1. cngl.
[3] Păcăleala Şoimului (Hawk = Şoim) -1. engl.
* Pieirea lui Ku-Sui -1. cngl.

în atmosfera terestră, unde ia foc. Doar Hawk Carse reuşeşte să scape; doctorul Ku-Sui a pierit, fără îndoială.

Astfel povestită, pe scurt, saga lui Hawk Carse pare delirantă, dar „Anthony Gilmore” era un autor talentat, care ştia să creeze atmosferă, tensiune, suspans - într-un cuvânt să povestească frumos. Am citit aceste patru nuvele după aproape 40 de ani de la data la care au fost scrise; m-au pasionat[1].

începând din ianuarie 1933, timp de două numere, Astounding îşi va regăsi titlul iniţial Astounding Stories of Super-Science. Dar Clayton era aproape în faliment şi a oprit publicarea revistei, după numărul din martie. Este de notat faptul că desenul copertei, executat de Wesso, ilustra romanul Triplanetary[1] de Edward Elmer Smith, pe care Harry Bates îl acceptase, dar, din lipsă de bani, fusese nevoit să-l abandoneze. Coperta, deja definitivată, a fost totuşi publicată şi a fost prezentaiă ca ilustrând o povestire de Jack Williamson!

Trebuie acum să spunem câteva cuvinte despre desenatorul Wesso, care a executat toate desenele în culori ale revistei şi toate ilustraţiile interioare în alb-negru. Hans Waldemar Wessolowski s-a născut în Germania în 1894. A studiat desenul la Academia Regală din Berlin, apoi, după ce a făcut de două ori înconjurul planetei, s-a stabilit în Statele Unite în 1914. A lucrat pentru aproape toate revistele pulp până la începutul anilor ’40, când a fost eliminat de noua generaţie de desenatori Science fiction. Unele dintre copertele pe care le-a realizat pentru primii ani ai revistei Astounding sunt de o înaltă calitate estetică.

Cu numărul din martie 1932 se încheie prima parte a vieţii acestei reviste. Firma Street and Smith preia atunci revista, care va reapărea lunar, începând din octombrie 1933. Harry Bates părăseşte redacţia, dar îl regăsim destul de des în sumar, în calitate de autor. Ce-am putea spune despre începuturile istoriei acestei reviste, care rămâne cea mai importantă publicaţie de Science fiction? Pur şi simplu că a avut o pornire promiţătoare, în sensul

[1] Acestc povestiri au fost reeditate în volum în anul 1953 sub titlul Space Hawk (Şoimul spaţiului) (n. aut.).

[1] Triplanetar -1. engl.

că nu a fost axată, ca Amazing sau ca Wonder Stories, pe ilustrarea cu orice preţ a unei idei pseudoştiinţifice, ci că a pus în primul plan al preocupărilor interesul omenesc şi calitatea redactării. Trebuie totuşi să spun că stilul povestirilor rămâne încă elementar şi este greu de suportat astăzi. Dacă n-am păstra decât o povestire din aceşti primi trei ani, ar trebui, evident, să alegem Hawk Carse, căci ea înseamnă această perioadă cu o amprentă de neşters şi încă lizibilă în zilele noastre.

Primul număr publicat de Street and Smith în octombrie 1933 nu diferă prin nimic de precedentele. Regăsim în sumarul lui pe Anthony Gilmore, Nat Schachner etc. Redactorul-şef al noii reviste este F. Orlin Tremaine, un important redactor al firmei Street and Smith, care va lua cu forţa în mâini soarta acestui pulp, hotărât să-i dea o nouă orientare. In acest scop, el primeşte ajutor printr-o decizie curajoasă a firmei. Până atunci, povestirile din pulp-urile SF erau plătite cu un cent cuvântul. Acesta era tariful general al autorilor de westem-uri, de scrieri poliţiste, de aventuri etc. în unele pulp-uri jalnice, preţul cobora până la sume derizorii, cum ar fi o jumătate sau un sfert de cent cuvântul! Dar, din acest moment, Astounding Stories va plăti doi cenţi cuvântul. Această decizie simplă va schimba complet faţa lucrurilor, dat fiind că toţi autorii vor prezenta de-acum textele cu prioritate lui Astounding. Ca urmare, practic cele mai bune texte de science fiction vor apărea în această revistă, iar celorlalte nu le vor mai rămâne decât fărâmiturile. în numărul din noiembrie, F. Orlin Tremaine îşi precizează astfel intenţiile:

„Următorul număr din Astounding Stories va conţine o nuvelă care va da naştere la mai multe controverse decât oricare alta, publicată vreodată într-o revistă science fiction: Ancestral Voices[1] de Nat Schachner. Textul acesta tratează cu curaj despre miturile, legendele şi basmele folclorice cele mai importante ale omenirii şi atacă fară frică prezentul val de isterie rasistă. Nu e doar încă o povestire. Fie că vă place, fie că o veţi detesta, oricum veţi reciti Ancestral Voices în numărul pe decembrie al lui Astounding Stories".

[1] Vocile strămoşilor - 1. engl.

Coperta acestui număr este efectiv consacrată textului lui Schachner. Se văd pe ea temple greco-romane asaltate de huni, pe fond de incendii. în primul plan, într-un fel de cuşcă cu geamuri în care se zăresc complicate aparate ştiinţifice modeme, un om din timpurile noastre, îmbrăcat în costum modem, cu revolverul în mână, e asaltat de un barbar, ce încearcă să-l stranguleze. Coperta nu e semnată. Ancestral Voices e o nuvelă cu adevărat remarcabilă din mai multe puncte de vedere. Subiectul este astăzi banal, întrucât a fost des folosit, dar în epocă era mult mai nou. Inventatorul unei maşini de călătorit în timp se duce în trecut, în epoca hunilor. Acolo, printr-un accident, ucide pe unul dintre cei care-1 atacau. Fără să ştie, el şi-a eliminat astfel unul dintre strămoşi, ceea ce antrenează imediat inexistenţa sa în epoca noastră, precum şi pe aceea a mai multor mii de persoane, de-a lungul istoriei.

Interesant în povestirea lui Schachner este mai ales mediul social şi politic descris. Povestirea SF propriu-zisă este

presărată, în contrapunct, cu momente din actualitate, prezentând manifestările de isterie rasistă a nazismului, luările de poziţie politice ale lui Adolf Hitler şi, totodată, urmărim fazele unui meci de box în care se înfruntă, la Berlin, un campion arian cu un campion evreu. Or, în deznodământul nuvelei, în afara morţii nefericitului inventator, se mai povesteşte şi că moartea hunului duce la moartea lui Adolf Hitler, a unor demnitari nazişti şi a unor evrei. Mai mult, cei doi campioni de box, cel al rasei stăpânitorilor şi cel al poporului ales, dispar fără urmă. Povestirea a provocat o furtună de proteste din partea admiratorilor celui de al Treilea Reich, care au ameninţat cu atacarea birourilor redacţiei! în schimb, a fost lăudată peste măsură de cititorii antinazişti sau de orientare progresistă. Literatura SF a părăsit astfel vârsta adolescenţei, în care stagna de la începutul secolului şi a intrat în vârsta adultă.

Argosy

Crearea pulp-urilor SF nu a facut-o pe Argosy să abandoneze acest gen. Doi autori dominau revista, Abraham Merritt şi Ray Cummings.

94

Seven Footprints to Satan[x], de Merritt, a fost publicat începând din 2 iulie 1927. Debutul povestirii este foarte incitant: James Kirkham este răpit în plină zi la New York, fără violenţă. Când vrea să ceară ajutor unui poliţist, din acte lui i-a dispărut numele, iar la clubul pe care-1 frecventează o sosie i-a luat locul! Din nefericire, urmarea romanului nu prea mai are de-a face cu SF-ul şi este doar o povestire poliţistă destul de mediocră. Publicul însă n-a fost de această părere, astfel încât ediţia de buzunar a cărţii a atins un milion de exemplare.

A Brand-New World\ de Ray Cummings, a debutat în Argosy All-Story Weekly în 22 septembrie 1928. Este istoria intrării unui astru rătăcitor, Xenephren, în sistemul solar. El se plasează pe orbită între Venus şi Mercur, fără să creeze perturbaţii pe Pământ, ceea ce, din punctul de vedere al ştiinţei, nu se prea poate admite. Xenephren este o planetă locuită. Eroul povestirii, Peter, vede apărând o fată înaripată, care execută un zbor planat pe deasupra grădinii lui. Se numeşte Zetta şi, după o perioadă de adaptare necesară pentru stabilirea unui mod de înţelegere între ei, ea îl duce pe noua planetă. Acolo, Peter descoperă existenţa unei întregi civilizaţii şi face cunoştinţă cu un savant, numit Graff, care plănuieşte invadarea Pământului. Peter îl va împiedica s-o facă şi va câştiga dragostea drăgălaşei Zetta. încă o povestire de Cummings, autor a cărui reputaţie nu a supravieţuit trecerii timpului.

începând din 25 octombrie 1930, Abraham Merritt publică, în

sfârşit, în Argosy, The Snake-Mother[3], urmarea atât de aşteptată a romanului The Face in the Abyss. Asistăm astfel la întoarcerea lui Graydon în Yu-Atlanchi, unde Suarra îl aşteaptă cu dragoste. Trebuie să se lupte cu Nimir, vechiul zeu al răului, altădată închis în „Chipul din abis”, care ameninţă cu o nouă domnie a terorii pe Pământ. Din fericire, Nicholas Graydon este ajutat în lupta lui supraomenească de către creatura fantastică Maica-Şarpe. Bătălia între Nimir, zeul căzut, oamenii-păianjen, dinozaurii din Valea interzisă, credincioşii Maicii-Şarpe, fascinanta Suarra şi

[1] Şapte paşi spre Satan - 1. engl.
[2] O lume nou-nouţc - 1. engl.
[3] Maica-şarpe -1. engl.

americanul modem, înarmat cu puşca lui cu repetiţie, este una dintre capodoperele epice ale lui Merritt.

The Shadow Girl[1], de Ray Cummings, apare în acelaşi an. Deşi nu-şi regăseşte inspiraţia începuturilor sale, bătrânul maestru dă o operă onorabilă. El descrie lupta între două grupuri de oameni care posedă aparate de călătorit în timp. Una dintre aceste maşinării se materializează brusc în epoca noastră, în Central Park, şi din ea iese o fată, Lea. Scena a fost captată de un ecran de televiziune cu proprietăţi speciale, inventat de doi tineri, Allan şi Edwards. Ei n-au linişte până când n-o regăsesc pe fată, apoi pleacă împreună cu ea în viitor. Acolo află că un anume Tumer, un om din epoca lor, pe care îl mai întâlniseră, posedă un aparat de călătorit în timp asemănător celui al lui Lea şi, cu ajutorul acestuia, încearcă să devină dictatorul lumii.

Allan şi Lea, îndrăgostiţi unul de celălalt, pornesc o luptă pe viaţă şi pe moarte cu Tumer, luptă cu atât mai grea cu cât Tumer a răpit-o pe sora lui Allan, Nanette, şi a dus-o într-o altă epocă. Acest roman, rapid şi bogat în situaţii noi, poate fi încă citit fără plictis şi n-a îmbătrânit prea mult.

în ianuarie 1932, Argosy începe publicarea romanului Dwellers in the Mirage[1] care este, după părerea mea, capodopera lui Abraham Merritt şi unul dintre cele mai importante romane science-fantasy apărute până acum. Această carte este, într-o oarecare măsură, autobiografică: după cum mărturiseşte autorul, eroul romanului, Leif, nu este altul decât însuşi tânărul Abraham Merritt, pe vremea când cutreiera munţii arizi ai Mexicului, însoţit de o călăuză indiană, pe care o regăsim în povestire sub numele de Tsantawu. în roman, Leif este adus de călăuză, printre munţi şi gheţari, până într-o vale pustie, care dă o impresie stranie:

„în timp ce vorbeam, lacul se înfiora. Se revărsă în mijlocul piramidelor negre, inundându-le până la jumătate, stingând

fumurile ce se ridicau din sacrificii. Acoperi piramidele. Un fior îl străbătu din nou. Dispăru. Din nou, în locul lacului nu mai era decât solul văii, presărat de stânci.”

[1] Fata-fantomă -1. engl.

[2] Rătăciţi în miraj, Ed. Nemira, 1996, col. Nautilus, nr. 112.

96

Leif ajunsese în valea mirajului. Curând, tânărul pătrunde într-un univers la prima vedere feeric. E întâmpinat de un popor de omuleţi aurii, condus de Evalie, o fată de o frumuseţe strălucitoare şi, ceea ce-1 interesează mai ales pe Leif, de talie normală. Dar de-abia atunci încep necazurile. Leif află că el este reîncarnarea groaznicului Domn Dwayanu, fostul stăpân al Ţării Mirajului, iubitul vrăjitoarei Lur, blestemata femeie-lup. I se dezvăluie că pe aceste tărâmuri locuieşte şi o rasă de făpturi omeneşti normale, care vânează fară milă nefericitul popor al omuleţilor. Aceste făpturi, acum conduse de frumoasa vrăjitoare Lur, sunt de o cruzime nemaipomenită şi adoră o divinitate oribilă: Khalk’ru, un monstru derivat din Kraken-ul nordic. Zeul pretinde sacrificii de o natură specială: trebuie să-i fie oferite femei foarte tinere, însărcinate, care sunt legate, goale în jurul altarului lui. în vremurile de altădată, Dwayanu, cel care avea Puterea, chema atunci spiritul lui Khalk’ru. Un frig glacial pătrundea asistenţa atunci când entitatea extraterestră stabilea un punct de contact între universul ei şi al nostru. Apoi, în timp ce entitatea absorbea nefericitele victime, cei ce asistau întrezăreau forma unui Kraken gigantic.

Leif, care a fost capturat de oamenii lui Lur, femeia-lup, se dă drept Dwayanu, dar, pentru a-şi dovedi spusele, i se cere să-l cheme pe Kraken. Or, în cursul ceremoniei, Leif simte cum spiritul lui Dwayanu îl invadează pe de-a-ntregul şi, fără să vrea, trimite la moarte - cea mai oribilă dintre morţi - o duzină de femei tinere „cu pântecul încărcat de fructe”. De-acum, Leif trebuie să lupte nu numai împotriva lui Lur şi a vrăjilor ei, ci şi împotriva lui însuşi şi împotriva Domnului Dwayanu, a cărui reîncarnare vie este. Graţie dragostei Evaliei, el reuşeşte să alunge pentru totdeauna creatura venită din alt spaţiu, iar poporul omuleţilor îi masacrează pe acoliţii vrăjitoarei Lur. Ea însăşi cade sub lăncile lor, împreună cu lupul ei alb favorit. La sfârşitul romanului, Leif şi Evalie pot în sfârşit să se bucure de dragostea lor, dar tânărul ştie că Dwayanu nu a murit şi că riscă oricând să se trezească. Nu te poţi stăpâni să nu citeşti şi să reciteşti cu admiraţie crescândă acest Dwellers in the Mirage scris superb, alternând scene de violenţă, poezie, erotism, uneori chiar de sadism.

97

The Golden City[1] de Ralph Milne Farley, a început să fie

publicat în Argosy în mai 1933. El povesteşte despre legendarul continent Mu, dispărut acum cincisprezece mii de ani. Un matelot, Adams Mayheu, trece printr-o falie temporală în continentul dispărut şi trăieşte acolo doi ani în timp real. Totuşi, căzut în mare în 1891, e salvat de o altă navă abia în 1932! în timpul şederii lui în Cetatea de aur din Mu, Mayheu a fost oaspetele unui notabil, Julo, tată al unei fete încântătoare, Eleria, care, contrar tradiţiei, rămâne insensibilă la farmecul eroului nostru. Matelotul e răpit curând de Păianjen, un criminal care complotează împotriva guvernului din Mu. Păianjenul are un aparat cu ajutorul căruia îşi poate teleporta servitorii - ca să comită altundeva un asasinat sau să răpească vreo tânără femeie. Criminalul, cu puterea lui hipnotică, o determină apoi pe prizonieră să i se dăruiască de bunăvoie. Păianjenul o răpeşte pe Eleria, dar Adams Mayheu veghează! Povestirea se termină o dată cu cataclismul care scufundă continentul Mu; doar Mayheu supravieţuieşte, fiind aruncat înapoi, în epoca noastră. Romanul se citeşte cu plăcere, la fel ca şi seria Radio Man, datorită stilului lui Ralph Milne Farley, dar personajele şi situaţiile sunt teribil de convenţionale.

Weird Tales

Pentru Weird Tales, anul 1926 începe cu apariţia unui foarte frumos text fantastic al lui Lovecraft, The Tomb[1]. Dar vechii maeştri nu sunt daţi uitării: în numărul din martie, de exemplu, găsim republicări ale povestirii The Mask of the Red Death[3] de Edgar Allan Poe şi ale povestirii SF A Dream of Armageddon[4] de H.G. Wells.

Numărul din aprilie ne va aduce una dintre marile capodopere

[1] Cetatea de aur -1. cngl.

[z] Cavoul, în volumul Hypnos, Ed. Dacia, 1993, col. Licorn, nr. 2.

[3] Masca morţii roşii, în volumul Povestiri extraordinare - Opere alese, voi. I, Ed. pentru literatură, 1965, col. BPT.

[4] Un vis apocaliptic, în volumul Oul de cristal - Opere alese, voi. IV, Ed. Tineretului, 1965.

ale lui Lovecraft, The Outsider[1]: „Nefericit e acela căruia amintirile din copilărie nu-i aduc decât teamă şi tristeţe. Nenorocit e cel a cărui memorie e plină de ore petrecute în vaste încăperi însingurate şi lugubre, cu draperii întunecate şi cu şiruri obsedante de cărţi străvechi, şi de lungi, înspăimântate nopţi de veghe petrecute în păduri crepusculare, alcătuite din copaci absurzi şi gigantici, încărcaţi de liane care, în tăcere, îşi întind mereu mai sus braţele şerpuitoare. Asta e soarta pe care zeii mi-au hărăzit-o mie, uluitul, alungatul, dezamăgitul, zdrobitul.” Această făptură exilată de omenire e oare un monstru sau un mutant? Nimeni nu ştie. Pentru

purişti, în primul caz povestirea ar aparţine genului fantastic, în cel de al doilea caz - Science fiction-ului, dar cui îi pasă de ciorovăielile astea? The Outsider rămâne o capodoperă.

Numerele din august şi septembrie ale revistei Weird Tales scot la iveală un nou mare scriitor de Science fiction, Edmond Hamilton. El publică în august o povestire influenţată de Lovecraft, The Monster-God of Mamurth[1]. Dar, timp de trei luni - începând din septembrie - serialul lui, intitulat Across Space[3] a dezvăluit toate posibilităţile acestui tânăr autor. Aventura începe în clipa când povestitorul, Allan, vede un vânzător de ziare agitând un jurnal pe care scrie cu litere enorme: „Sfârşitul lumii”. Eroul cumpără imediat un exemplar şi citeşte în el un comunicat oficial: „Washington D.C., 4 iunie. Observatorul de Stat a descoperit de curând că planeta Marte, care până acum şi-a păstrat locul obişnuit în sistemul solar, cade cu mare viteză în direcţia Pământului. Pentru moment, astronomii n-au putut descoperi cauzele acestui fapt extraordinar şi nici nu ştiu dacă el va avea vreo influenţă asupra mişcării celorlalte planete”. Nu va avea totuşi loc nici o ciocnire, căci Marte nu cade câtuşi de puţin, ci este atras spre Pământ cu ajutorul ştiinţei marţienilor exilaţi din vremuri imemoriale pe planeta noastră şi care trăiesc în oraşe subterane. Aceşti marţieni nu ne sunt total necunoscuţi, ei semănând cu statuile de pe Insula Paştelui, vestigii ale epocii când ei trăiau la suprafaţa Pământului

[1] Cel de dincolo, tn culegerea Antares - 4, Ed. Baricada, 1995.
[2] Zeul monstruos din Mamurth -1. engl.
[3] De-a lungul şi de-a latul spaţiului -1. engl.

(să notăm că acest gen de explicaţii delirante a originii statuilor de pe Insula Paştelui se întâlnesc adesea astăzi, sub pana unor autori care pretind că fac dezvăluiri pe care ştiinţa oficială ni le refuză!).

Edmond Hamilton s-a născut în Ohio în 21 octombrie 1904. La vârsta de 15 ani, a devenit un cititor fanatic al revistelor Argosy şi All-Sîory Weekly. La douăzeci de ani, a lucrat câtva timp la Societatea Căilor Ferate din Pennsylvania, dar a abandonat repede acest post, începând să scrie. Din 1926 şi până la moarte, în 1977, Edmond Hamilton n-a încetat a fi unul dintre autorii cei mai dotaţi şi mai prolifici ai genului.

Printre alte texte interesante, publicate în Weird Tales, în această perioadă 1926 - 1929, să notăm şi Pikman’s Model[1] de H.P. Lovecraft, apărut în octombrie 1927. E o povestire de SF pur, dat fiind că citim în ea despre un pictor care pictează demoni după fotografii! Demoni care să impresioneze pelicula fotografică nu se poate să vină din iad, ci din cine ştie ce altă dimensiune a spaţiului. Ca urmare, textul este mult mai

sărac în evenimente monstruoase sau în implicaţii fantastice. în schimb, în 1928, a apărut una dintre cele mai însemnate capodopere ale autorului, The Dunwich Horror[2], care împleteşte minunat poezia fantastică, dragă lui Lovecraft, cu teme apropiate de science fiction, cum ar fi evocarea unor fiinţe dintr-un alt spaţiu sau din alt timp, plecând de la formule rituale scoase din mormintele Străvechii Ştiinţe. în acelaşi timp, prinde un contur mai precis acea regiune imaginară din Noua-Anglie, visată de Lovecraft, având în centru oraşul Arkham, precum şi cele două îngrozitoare oraşe Innsmouth şi Dunwich: Innsmouth, pe malul mării, unde s-ar putea să reapară creaturi jumătate peşte, jumătate om, altădată aflate sub stăpânirea teribilului zeu Dagon, iar, la opusul lui, Dunwich, punct de contact între dimensiunea noastră şi alte spaţii în care sălăşluiesc entităţi însufleţite de dorinţe perverse şi gata să tabere asupra lumii oamenilor şi să o distrugă. Zeii ne-au creat din glumă sau din greşeală, îi plăcea lui Lovecraft să repete, dar, lu el, cuvântul „zeu” nu e încărcat de nici un fel de misticism. Ei sunt creaturi cât

[1] Modelul lui Pikman -1. engl.

[2] Monstrul din Dunwich, în culegerea Antares - 4, Ed. Baricada, 1995.

se poate de tangibile, făcute din came şi, dacă nu din sânge, măcar dintr-un alt fluid vital. Sunt, în realitate, nu demonii tradiţionali, ci cu adevărat nişte extratereştri, veniţi de dincolo de spaţiu, de timp sau de dimensiuni, gata să-şi reia pe Pământ locul care, într-un trecut aflat dincolo de orice amintire, le-a aparţinut poate.

în august 1928, un tânăr autor debutant publică primul lui text profesionist, The Vengeance o/Nitocris[1]. Scriitorul, Thomas Lanier Williams, era originar din Tennessee. Astăzi este un dramaturg celebru în toată lumea sub numele de Tennessee Williams.

Skull-face[1], un roman format din mai multe episoade, de Robert E. Howard, a fost prezentat în Weird Tales în cursul ultimului trimestru al anului 1929. Autorul, publicat deja în revistă încă din 1925, îşi făcea astfel adevăratul debut în Science fiction, înainte de a deveni nemuritor, în acest gen literar, prin crearea lui Conan Cimerianul, în 1932. Robert Erwin Howard s-a născut în 1906 în Texas, unde, de altfel, a trăit cea mai mare parte a vieţii. După unele studii sporadice la Universitate, s-a lansat în cariera literară. în primii ani ai vieţii fusese un copil firav, ţinta batjocurilor colegilor, ceea ce cu siguranţă i-a influenţat opera, care are întotdeauna drept eroi nişte uriaşi cu forţă herculeană. El însuşi, practicând constant educaţia fizică şi sportul, a reuşit să devină un atlet: la

vârsta adultă, avea peste un metru nouăzeci înălţime şi cântărea o sută de kilograme. Totuşi, era nemulţumit de sine, introvertit, pradă unor exaltări nemăsurate, urmate de depresiuni extreme. în 1936, ca urmare a morţii mamei lui, s-a sinucis, punând astfel capăt unei cariere promiţătoare. Unii dintre prietenii săi, cu care coresponda în mod regulat, cum ar fi Howard Phillips Lovecrafl sau Clark Ashton Smith, şi-au manifestat public părerea de rău; o dată cu moartea lui Robert E. Howard, literatura science-fantasy a pierdut un maestru.

Skull-face este istoria unui drogat, Stephen Costigan. El e sclavul opiumului şi al haşişului şi devine o adevărată larvă umană, care şi-ar ucide şi mama pentru o pipă. Patronul localului

[1] Răzbunarea lui Nitocris -1. engl.

[1] Chip de mort -1. engl.

unde fumează îi dă un alt drog, care pare a-i vindeca total nevoia de opium şi a-i reda toaxe facultăţile. Drogul are, de asemenea, puterea de a-i mări facultăţile de percepţie extrasenzorială. în schimbul drogului, Costigan va trebui să comită un asasinat[1]. Graţie dragostei pe care i-o poartă Zuleika, o tânără servitoare din local, eroul reuşeşte să fugă, dar rămâne sclavul drogului, pe care nu i-1 poate da decât omul cu „chip de mort”, stăpânul secret al localului. Acesta se dovedeşte a fî Cathulos, un savant-magician din imperiul dispărut al Atlantidei, care, cu ajutorul ştiinţei sale, a reuşit să scape din cataclismul care i-a distrus patria. Cathulos, după multe secole, a revenit la viaţă în Egipt, unde şi-a exercitat din nou ştiinţa, apoi, sub formă de mumie, a rămas în catalepsie până în zilele noastre. Skull-face povesteşte despre lupta dusă de Costigan, Zuleika şi un agent al Intelligence Service-ului împotriva magicianului din Atlantida, care nu visează nici mai mult, nici mai puţin, decât să devină stăpânul lumii, cu ajutorul super-ştiinţei epocii lui.

The Phoenix on the Sword[2], de acelaşi autor, apare în decembrie 1932[3]: Conan Cimerianul îşi face intrarea în lumea literaturii heroic-fantasy. Acest nou personaj este un erou din epoca hyboriană, civilizaţie care a succedat celei a Atlantidei. Iată cum îl prezintă autorul său: „Dar cel mai mândru regat din lume era Aquilonia, perla fabulosului Occident. Pe aceste tărâmuri veni Conan Cimerianul, cel cu păr negru, ochi întunecaţi, mereu cu spada în mână, hoţ, tâlhar, asasin, cu mâhnirile lui nesfârşite şi cu bucuriile nemăsurate, cel care a strivit sub talpa sandalelor tronurile strălucite ale Pământului. în vinele lui Conan curgea sângele Atlantidei, înghiţită de apele mării cu opt mii de ani înaintea naşterii lui”.

'Regăsim aici tradiţia fumătorilor de haşiş, haşişinii - adică

membrii scctei „asasinilor” (n. aut.).

[2] Phoenix-ul de pe spadă -1. engl.

[3] în Statele Unite, povestirea a fost reeditată în culegerea Conan the Usurper (Conan uzurpatorul), care nu este prima din serie. L. Sprague de Camp, care a condus această reeditare, a încercat să stabilească o cronologie logică, după aventurile personajului - dc altfel, în mod destul de gratuit! După succesul filmului inspirat din aventurile acestui personaj, apar doi sau trei „Conan” falşi în fiecare an! Şi cei adevăraţi şi cei falşi pot fi regăsiţi în colecţia Titres SF a editurii Lattes (n. aut.).

în aceste povestiri, magia, sângele, sexul, animalele monstruoase, pofta de aur joacă un rol preponderent. Personaj total extravertit - pe când autorul lui era un introvertit caracterizat - Conan zdrobeşte, cu puterea lui, o lume sălbatică, în care omul supravieţuia doar prin forţa săbiei, iar dragostea se reducea la viol brutal. Aventurile lui Conan, povestite de Howard, au trecut cu uşurinţă proba timpului şi, în ciuda unei oarecare perimări a stilului, rămân şi astăzi pasionante. în schimb, povestirile completate şi - trebuie s-o spunem - falsificate de Sprague de Camp şi Lin Carter sunt mult mai puţin interesante. în această primă povestire, The Phoenix on the Sword, Conan Barbarul a uzurpat tronul Aquiloniei, dar nu se simte mulţumit: „Visurile mele n-au ajuns destul de departe, Prospero. Când regele Numedides a căzut mort la picioarele mele şi i-am smuls coroana ca să mă încununez cu ea, am atins capătul viselor mele. Mă pregătisem să iau coroana, nu să o păstrez”. în fapt, oamenii se pregătesc să-l asasineze pe noul rege, unii cu armele, alţii prin vrăji; dar înţeleptul Epimetreus, mort de o mie cinci sute de ani, se întoarce şi gravează un phoenix pe sabia lui Conan. Cu ajutorul acestui talisman, va ucide singur cei douăzeci de duşmani şi Oroarea monstruoasă pe care unul dintre ei a adus-o la viaţă.

în noiembrie 1933, Weird Tales publică un nou autor, C.L. Moore, cu un text care a izbucnit ca un trăsnet în lumea amatorilor de literatură SF: Shambleau. Iată comentariul lui Howard Phillips Lovecraft: ,JShambleau este o lucrare mare. Povestea începe absolut admirabil. Pe nota de teroare care convine perfect, cu aluzii tenebroase, care evocă necunoscutul. Natura în chip subtil sinistră a entităţii, sugerată prin inexplicabila oroare pe care o provoacă oamenilor, produce un efect de extremă forţă - iar descrierea lucrului însuşi, atunci când cade masca, nu ne dezamăgeşte. Atmosfera şi tensiunea sunt reale, calităţi pe care le întâlneşti arareori în povestirile populare tradiţionale, în care scriitura e rapidă şi fragmentată, iar personajele şi imaginile sunt poncife lipsite de viaţă. Singura

scădere importantă constă în convenţiona- litatea cadrului interplanetar, ales de scriitor.”

Famsworth Wright, redactorul-şef al revistei, a fost atât de mulţumit de povestire, încât a decretat acordarea unei zile

suplimentare de concediu, în cinstea lui C.L. Moore, „orice-ar fi el, bărbat, femeie, animal sau extraterestru”[1]. Catherine Lucile Moore era, de fapt, o fată tânără, născută în ianuarie 1911 la Indianapolis. în copilărie a avut o sănătate atât de fragilă, încât a împiedicat-o să ducă o viaţă normală. Viaţa aceasta, întoarsă spre sine, a făcut-o să-şi creeze numeroase fantome şi un întreg univers interior, pe care a început să le aştearnă pe hârtie de la vârstă foarte fragedă. Când a apărut Shambleau, avea douăzeci şi doi de ani!

Forrest J. Ackerman, de care vom mai vorbi curând, a fost unul dintre primii ei corespondenţi şi nu a întârziat să-i devină prieten. între optsprezece şi douăzeci şi doi de ani, starea sănătăţii Catherinei s-a ameliorat, astfel încât fata s-a putut înscrie la Universitatea din Illinois. Dar criza din 1929 a obligat-o să-şi abandoneze studiile şi să lucreze ca funcţionară la bancă. Atunci s-a gândit să înceapă o carieră literară şi a prezentat lucrarea Shambleau revistei Wonder Stories, apoi, după ce i-a fost refuzată, revistei Weird Tales. A trebuit, după aceea, să aştepte ca F. Orlin Tremaine să ia în mână destinul revistei Astounding Stories pentru a putea pătrunde în revistele de Science fiction propriu-zise. în 1936, a primit o scrisoare plină de admiraţie de la tânărul scriitor Henry Kuttner, scrisoare adresată domnului C.L. Moore[2]. Nu mică a fost uimirea lui Kuttner când a primit răspuns de la domnişoara Moore! S-au întâlnit la puţin timp după aceea şi s-au hotărât să scrie câteva texte în colaborare; patru ani mai târziu, la 7 iunie 1940, s-au căsătorit la New York.

în Shambleau, Catherine Moore a creat personajele Northwest Smith, aventurier din vestul Americii, transportat pe alte planete, şi prietenul lui, Yarol venusianul. Shambleau, creatură feminină venită din străfundurile spaţiului şi a cărei amintire imemorială a

[1] Aşa cum povesteşte Sam Moskowitz în articolul C.L. Moore - Catherina cea mare, în Amazing Stories din august 1962 (n. aut.).

[2] E.E. Doc Smith dezvăluise deja în 1934 faptul că „C.L. Moore” este o femeie, în poşta redacţiei revistei Astounding Stories, aşa încât mă cam îndoiam dc autenticitatea accstci anecdote povestite de Sam Moskowitz. I-am scris deci doamnei Moore în legătură cu aceasta şi ea mi-a confirmat realitatea faptului, dar a admis că e foarte posibil ca prima scrisoare a lui Henry Kuttner să fi fost scrisă în 1934, şi nu în 1936 (n. aut.).

creat mitul Meduzei, este o femeie lascivă şi frumoasă, al cărei cap, în loc de păr, este acoperit cu tentacule roşii şi colcăitoare, ca nişte viermi. Shambleau le ascunde sub un şal şi, ca să-şi atragă victimele pe care le devorează, îşi oferă farmecele trecătorilor, dăruindu-le plăceri sexuale nebănuite. Northwest Smith cade în capcană. „Buzele îi fremătară într-o şoaptă care se potrivea de minune cu unduirea înspăimântătoare a ... părului ei, murmurând blând, pasionat:

—Am să-ţi vorbesc... acum... în propria mea limbă... O! prea-iubitule!

Venea spre el. El tremura de groază, dar era o repulsie perversă, dorea lucrul pe care-1 ura. îşi petrecu braţele în jurul trupului ei, sub mantaua jilavă şi caldă, hidos de vie. Corpul adorabil se lipi de al lui şi, cu un foşnet brusc, nespusa oroare se închise asupra lor”. Northwest Smith va fi salvat de Yarol venusianul, dar alte pericole tot atât de insidioase îi aşteaptă pe Marte şi pe alte planete, pe care Catherine Moore situează aventurile personajului ei. Shambleau rămâne, după părerea mea, una dintre capodoperele literaturii SF din toate timpurile.

Alte reviste

în 1931 a fost creat un nou pulp SF, Miracle Science & Fantasy, din care nu au apărut decât două numere. Cel care va deveni, începând din 1934, desenatorul vedetă - al revistei Astounding Stories, Elliot Dold, şi-a făcut aici debutul promiţător. în 1934, o altă revistă, de data aceasta semiprofesionistă, Marvel Tales[1] şi-a luat avânt, dar a căzut după şapte numere.

Singurul nou pulp interesant în domeniul SF-ului a fost Doc Savage[2], lansat în martie 1933 de firma Street and Smith. Era o revistă de aventuri axată pe un erou excepţional, doctorul Clark Savage - Omul de bronz - creat ca un fel de pereche a lui The Shadow[3], înspăimântătorul apărător al dreptăţii, care-şi începuse

[1] Povestiri minunate -1. engl.

[2] Doctorul Savage -1. engl.

[3] Umbra -1. engl.

cariera în noiembrie 1931. Doc Savage era semnat cu pseudonimul Kenneth Robeson; el a fost creat de Lester Dent, care este autorul al 165 dintre cele 181 de aventuri ale personajului.

Aproape toate aventurile lui Doc Savage se petrec într-un climat de invenţii superştiinţifîce, de civilizaţii dispărute, de arme fenomenale care pun în pericol întregul univers. Să mai precizăm încă, pentru cei care nu ştiu, că Doc Savage nu acţiona niciodată singur în apărarea cauzei binelui, ci în tovărăşia a cinci prieteni inseparabili: Monk, un chimist urât şi

sentimental; Ham[1], un avocat strălucit înarmat cu un baston-spadă; Johnny, un arheolog care vorbeşte toate limbile moarte; Renny, un inginer înzestrat cu o forţă herculeană şi micul Long Tom, un as al electricităţii. Lor li se alătura uneori frumoasa Patricia Savage, verişoara lui Doc; nu există forţă omenească sau supraomenească să poată veni de hac curajului şi geniului lor ştiinţific. Fireşte, povestirile sunt foarte inegale iar unele, trebuie s-o recunoaştem, sunt de-a dreptul proaste. Totuşi, din multe povestiri cu Doc Savage se degajă un farmec naiv, care face lectura lor infinit de agreabilă. De când au fost reeditate în ediţie de buzunar, în 1965, seria a atins deja o vânzare record de 70 de milioane de exemplare în Statele Unite! Dacă mi s-ar cere să spun care este episodul meu favorit, aş alege The Fortress of Solitude[2] (octombrie 1938) şi urmarea ei The Devii Genghis [3] (decembrie 1938), încă şi mai extraordinară. Doc Savage înfruntă în aceste povestiri un duşman, John Sunlight, al cărui geniu ştiinţific îl egalează pe al său, şi trebuie să se depăşească pe sine pentru a-1 învinge. Dar mai am încă aproape o sută de Doc Savage de citit...

Lucrări apărute în librărie

începând din această epocă, apar direct în librărie câteva lucrări de SF. Este cazul unui roman apărut în 1927, Out of the

[1] Monk înseamnă Călugăr, iar Ham - Şuncă, aluzie la o glumă proastă pe care Monk i-o făcuse avocatului, în timpul primului război mondial (n. aut.).

[2] Fortăreaţa singurătăţii -1. engl.

[3] Diavolul Genghis -1. engl.

Silence[1], al autorului australian Erle Cox, pe care l-aş fi trecut cu vederea dacă nu s-ar fi bucurat de o reputaţie nemeritată. O traducere a acestei cărţi a apărut în Franţa, înainte de război, cu titlul Sfera de aur, într-o colecţie de romane poliţiste şi, SF-ul american fiind atunci aproape total necunoscut în Europa, a impresionat numeroşi cititori. Cartea povesteşte despre un tânăr australian, Alan Dundas, care a descoperit o uriaşă sferă de aur, îngropată în pământ. Reuşeşte să pătrundă în interior şi găseşte acolo o tânără de o frumuseţe strălucitoare, aflată în stare de animaţie suspendată. Cu ajutorul unui prieten medic, Alan o trezeşte pe frumoasa Hidranie, de care s-a şi înamorat. învăţând foarte repede să vorbească englezeşte, ea le dezvăluie că este reprezentanta unei civilizaţii străvechi, având cunoştinţe ştiinţifice extrem de avansate. Ea şi un bărbat pe nume Andax, adormit într-o sferă identică undeva în Tibet, sunt cele mai perfecte exemplare ale rasei lor. Graţie maşinilor aflate în cele două sfere, ei vor putea curând să impună lumii civilizaţia lor. Dar, tocmai când istoria începe în sfârşit să devină interesantă, o domnişoară

din satul vecin, îndrăgostită de Alan, o înjunghie pe frumoasa Hieranie şi cortina cade. Out of the Silence e într-adevăr un exemplu de lucrare-tip, care beneficiază de o reputaţie întru nimic justificată.

Să lăsăm Australia şi să ne îndreptăm către Anglia, unde, în 1930, a fost publicat un roman de anticipaţie destul de neobişnuit. E vorba de celebra lucrare a lui Olaf Stapledon Last and First Men[2], grandioasă viziune profetică a viitorului, care a impresionat profund pe cititorii englezi. Nu s-ar spune că şi pe americani, dat fiind că, deşi cartea a apărut în U.S.A. în 1931, n-a avut mare succes la amatorii de SF. îl voi cita în legătură cu aceasta pe Donald A. Wollheim, care scria în excelentul lui studiu, The Universe Makers[3]: „Dar ce efect a avut cartea lui Stapledon asupra literaturii Science fiction?” Din păcate, un efect mai mic decât ar fi meritat, din mai multe motive - cel puţin aşa cred. Când Last

[1] în afara tăcerii -1. engl.

[2] Ultimii şi primii oameni - 1. engl.

[3] Creatorii de universuri - 1. engl.

and First Men a fost publicată în Statele Unite, cartea nu vorbea de energia atomică, nu părea să creadă în călătoriile interplanetare, iar profeţiile ei politice imediate nu erau prea convingătoare. Cât despre Star Maker[1], care ar fi avut cu siguranţă un impact mult mai mare, ea n-a fost publicată în Statele Unite decât mult după cel de al doilea război mondial.

Olaf Stapledon (1886 - 1950) s-a născut la Liverpool. A făcut studii superioare şi, mai târziu, a fost profesor într-o universitate a acestui oraş. în timpul vieţii, Stapledon a fost apreciat, dar celebritatea lui n-a ajuns niciodată atât de mare precum cea a lui Wells. Pare că, în spiritul lui Stapledon, n-a existat dorinţa de a face operă profetică - iar science fiction încă şi mai puţin, bineînţeles - ci că a ales ficţiunea anticipaţiei pentru a-şi exprima ideile filosofice şi mistice. Stapledon era, de altfel, doctor în filosofie. Cartea se prezintă ca şi cum ar fi dictată autorului de ultimul dintre oameni, care trăieşte într-un viitor atât de îndepărtat, încât este aproape de neconceput. El povesteşte istoria viitorului, începând de pe la 1930. Lucrarea fiind tradusă în franceză, nu voi rezuma direcţiile principale ale acestei istorii. Să spunem numai că prezicerile pe scurt termen au fost deja infirmate de fapte. E culmea eleganţei să-l lauzi fără rezerve pe Stapledon şi opera lui şi să consideri Last and First Men o capodoperă nepieritoare. O să dau încă o dată dovada nimicniciei mele spunând că, desigur, ideile filosofice, religioase şi mistice ale autorului sunt adesea de o mare elevaţie spirituală, dar că romanul în sine se citeşte astăzi cu mare plictiseală. De

altfel, e cam abuziv să vrei cu orice preţ să-l înghesui pe Stapledon în cadrul literaturii science fiction, întrucât e evident că habar n-avea de ea şi nu s-a gândit nici un moment să scrie o lucrare aparţinând acestui gen.

Doi ani mai târziu, un alt scriitor englez, Aldous Huxley (1894 - 1963), publică o antiutopie situată în viitor, Brave New World[2], care are toate aparenţele unui roman de science fiction. Huxley a refuzat cu hotărâre să admită acest epitet, pe care îl judecă a fi nedemn de lucrarea lui. Autorul propune, opera

[1] Făuritorul de stele -1. cngl.

[2] Minunata lume nouă, Ed. Univers, 1997.

dispune, Brave New World este considerat astăzi ca un clasic ăl SF-ului de către un mare număr al admiratorilor lui.

Această contrautopie ne oferă tabloul unei lumi viitoare în care individualitatea şi personalitatea au dispărut cu desăvârşire. Nu mai există naşteri, copiii sunt creaţi în laboratoare şi, dintr-un singur ovul, se pot obţine până la 96 de gemeni. „Nouăzeci şi şase de gemeni identici conducând nouăzeci şi şase de maşini identice! Vocea îi vibra de entuziasm. Pentru prima oară în decursul istoriei, ştim cu adevărat încotro ne îndreptăm. Şi rosti deviza planetei: Comunitate, Identitate, Stabilitate”. Aceşti gemeni nu sunt egali între ei, ci sunt condiţionaţi pentru a fi conducători sau muncitori manuali. Sportul, dragostea fizică dusă până la saţietate şi un drog euforizant, soma\ elimină toate tensiunile vieţii de sclavie care îi este impusă omului; femeile sunt obligate ca, începând de la douăzeci şi unu de ani, să accepte un fel de înlocuitori de graviditate. Dragostea, ambiţia, curiozitatea, spiritul descoperitorilor sunt definitiv abolite. Condiţionaţi din clipa în care vin pe lume, abrutizaţi de soma, oamenii trăiesc de-acum fericiţi, în cea mai bună dintre lumile posibile.

Vom termina acest rapid tur de orizont printr-un titlu care a cunoscut o clipă de glorie în epocă: When the Worlds Collide[1] de Balmer şi Wylie, publicat în 1933 la Stokes - New York. De fapt, această lucrare a apărut întâi în foileton, începând din luna septembrie a anului 1932, în revista de aventuri Blue Book[3]. Romanul, rod al colaborării între astronomul Edwin Balmer şi scriitorul Philip Wylie, foarte apreciat pe atunci de cercurile literare, avea ca subiect coliziunea cu Pământul a unui astru rătăcitor. O mână de pământeni, în majoritate savanţi care au prevăzut dezastrul, reuşesc să fugă din calea lui în câteva nave-arcă. Pământenii aterizează pe

[1]Huxlcy îl pune pe eroul lui, Sălbaticul, să spună despre soma: „Nu lua drogul ăsta groaznic. E otravă... otravă pentru suflet, la fel ca şi pentru trup”. Or, la sfârşitul vieţii,

Huxley a făcut campanie pentru folosirea drogurilor psihedelice, fără să-şi dea seama, după toate aparenţele, că folosirea acidului lisergic (L.S.D.) nu este dccât o primă etapă spre civilizaţia somei, pe care el o denunţase în Brave New World (n. aut.).

[2] Când lumile se ciocnesc -1. engl.

[3] Cartea albastră -1. engl.

un satelit locuibil al planetei care a intrat în coliziune cu Pământul. When the Worlds Collide e un roman de suspans interesant, bine povestit şi destul de înaintat în ceea ce priveşte problemele sexuale: în navele-arcă, femeile fiind mai puţine decât bărbaţii, sunt puse în comun şi nu se admit decât unirile libere. în faţa succesului acestui roman (din care, mai târziu, Paramount s-a inspirat pentru un film), autorii i-au scris o urmare, After the Worlds Collide[1] care a apărut în librării în anul 1934. Fusese publicată mai înainte în Blue Book, începând din noiembrie 1933. Urmarea povesteşte despre stabilirea pământenilor într-o lume nouă şi despre războiul în care înfruntă fiinţele omeneşti de rasă galbenă, originare de pe acest corp ceresc. Cel de-al doilea roman e departe de a-1 egala în valoare pe primul. Se crede că desenatorul Alex Raymond a luat din el ideea benzii lui desenate SF, Flash Gordon, în care Gordon, logodnica lui, Dale Arden, şi profesorul Zarkov ajung cu astronava pe o planetă, Mongo, ce ameninţă să intre în coliziune cu Pământul. Acolo trebuie să lupte cu o rasă de oameni galbeni, conduşi de crudul împărat Ming. Se poate constata similitudinea temelor.

Fandomul

Tot în această perioadă, spre anul 1930, constatăm apariţia fenomenului numit fandom (adică cfomeniul rezervat fanaticilor). Probabil că Gemsback este la originea acestei mişcări, sau cel puţin hotărârea lui de a publica scrisorile amatorilor în coloanele revistei, ceea ce nu se făcea în general în pulp-urile poliţiste sau western. Amatorii de Science fiction au căpătat astfel obiceiul de a se cunoaşte între ei şi, cum Gernsback indica şi adresele personale la sfârşitul scrisorilor, au început să corespondeze, apoi au format mici grupuri. Se consideră că primul dintre acestea, atât cât se poate spune cu certitudine, a fost The Cornet[1], un grup de amatori întruniţi în jurul lui Raymond Palmer, care a publicat primul fanzin de Science fiction cunoscut, purtând acelaşi titlu. Cel care

[1] După coliziunea lumilor - 1. engl.

[2] Cometa -1. engl.

avea să fie - şi rămâne şi acum - imul dintre principalii fani ai istoriei SF-jului, Forrest J. Ackerman, era pe vremea aceea

foarte tânăr, fiind născut pe 24 iunie 1916. Dar citea deja cu asiduitate Amazing Stories şi celelalte titluri de Science fiction. Prima lui scrisoare a apărut la poşta redacţiei în numărul din toamna anului 1929 al revistei Science Wonder Quarterly. Debutul lui merită să f e păstrat pentru posteritate: „Deşi am numai douăzeci de ani, am c itit cu mare plăcere revistele dumneavoastră în ultimii patru ani. f ă ovaţionăm deci revista Science Wonder Stories, hip, hip, ura!” în 1934, Ackerman a devenit membru al lui Science Fiction jeague[1], o asociaţie de amatori foarte serioasă care le impunea candidaţilor un fel de examen. La examenul scris, la întrebarea: ,Care sunt cei doi fani cei mai activi ai SF-ului?” Ackerman a răspuns: „Să fim modeşti”. Răspuns care a fost considerat de către examinatorii lui drept foarte corect! între timp, Ackerman s-a alăturat unui fanzin lansat de Julius Schwartz şi Mort Weisinger, The Time Traveler[1]. în 1933, fanzinul şi-a schimbat titlul în Science Fiction Digest[3] şi a început să fie multiplicat prin tipar în loc de roneotip. în 1934, a fost rebotezat Fantasy Magazine şi, sub acest din urmă titlu, a devenit cel mai celebru fanzin din istoria SF-ului. Vom avea, de altfel, ocazia să vorbim despre el în următorul capitol.

După părerea lui Harry Warner Jr, exprimată în remarcabilul său studiu dedicat fandomului, intitulat^// our Yesterdays[4], existau cam două sute de fani spre mijlocul anilor ’30, apoi trei sute, atingând cifra de patru sute la începutul anilor ’40. Dar asemenea estimări sunt, desigur, întotdeauna incerte. în orice caz, încă din acea epocă fandomul a avut o acţiune directă, cerând redacţiilor revistelor un anume autor mai mult decât pe altul şi ridicând în slăvi, în fanzine, anumiţi scriitori, în timp ce alţii erau sistematic ignoraţi. Această acţiune nu s-a exercitat întotdeauna în direcţia favorabilă, căci fanii preferau cel mai adesea tipul de SF cu care

[1] Liga SF-ului -1. cngl.

[1] Călătorul în timp -1. engl.

[3] Revista SF -1. engl.

[4] Toate zilele noastre de ieri -1. cngl.

erau obişnuiţi, decât să se angajeze pe drumuri noi. Astfel, mai mulţi autori de prim-plan au fost condamnaţi de fandom, în vreme ce publicul obişnuit al pulp-urilor SF îi aprecia enorm[1]. Or, în vremea aceea, publicul număra în jur de 100.000 de cititori, pe când fanii nu depăşeau numărul de trei sute. Suntem siliţi să recunoaştem că influenţa exercitată de ei n-avea nici o legătură cu numărul lor.

3. Mutaţia (1934 -1938)

Marea criză economică din 1929 a redus la mai puţin de jumătate numărul cititorilor pulp-urilor SF, care a coborât de

la 100.000 la aproximativ 45.000. Cu toate acestea, în afara operelor unor autori ca Zagat, Schachner şi Francis Flagg, ecourile acestor crize se percep puţin în textele de la începutul anilor ’30: tipul de SF creat de Jules Veme şi promovat de Gemsback continuă să se dezvolte cu totul în afara problemelor vremii.

încă de la sfârşitul anului 1933, începe o schimbare, sub influenţa noului redactor-şef al revistei Astounding Stories, F. Orlin Tremaine, care încearcă să înnoiască revista, prezentând - în acelaşi timp - povestiri distractive, texte mai literare şi texte reflectând climatul social şi politic al epocii. Am întâlnit astfel, în cursul precedentului capitol, Ancestral Voices, care este un prim exemplu al acestei noi orientări. Dar mutaţia ce transformă în aceste momente SF-ul esţe mai puţin brutală decât cea care se va produce mai târziu, la începutul anilor ’50, şi se percepe mai ales în tratarea temelor. Citind numerele din anii 1934 - 1938, această mutaţie îmi apare ca foarte evidentă, dar îmi dau seama că-mi va fi destul de greu să vă fac s-o percepeţi.

[1]A fost şi cazul lui Nat Schachner. Popularitatea acestuia în rândurile cititorilor lui Astounding este atestată de faptul următor: între 1931 şi 1941, Schachner a avut celc mai multe texte anunţate şi ilustrate pe copertă, cam douăzeci, pc când copertele dedicate lui E.E. Smith, alt autor iubit de public, au fost doar vreo douăsprezece (n. aut.).

Un exemplu: extratereştrii erau până atunci ori monştri, ori creaturi aproape omeneşti; în plus, povestirea se făcea întotdeauna prin optica oamenilor veniţi de pe Pământ. Lucrurile se vor schimba de-acum înainte. Raymond Z. Gallun pune în rolul eroului un marţian inteligent, poreclit Old Faithful, dar total non-uman; povestirea o istoriseşte din punctul de vedere al marţianului şi îl înzestrează pe extraterestru cu sentimente mai altruiste decât ale oamenilor, care apar numai la sfârşitul nuvelei. Stanley Weinbaum[1] imaginează un alt marţian, Tweel, creatură non-umană, înzestrată cu raţiune, care se arată prietenoasă cu omul, rămânând în acelaşi timp complet de neînţeles pentru el.

E clară diferenţa care separă aceşti extratereştri de furnicile uriaşe din Radio Man sau de fetele înaripate de pe planeta Xenephren. Dar mutaţia survenită în această perioadă 1934 - 1938 merge mai departe decât înnoirea şi modul de tratare a temelor, intervenind şi în felul de a scrie. Până atunci, cu excepţia lui Abraham Merritt şi a lui Lovecraft, toţi autorii de SF scriau cu o platitudine extremă; acum se face simţit un efort, încă slab în comparaţie cu cel al anilor ’50, dar totuşi perceptibil. Literatura SF se desprinde, în sfârşit, din

constrângerile impuse de literatura populară, în sânul căreia se dezvoltase o dată cu începutul secolului.

Astounding Stories

Astounding Stories este cea mai bună revistă a genului - şi va rămâne astfel timp de douăzeci de ani - în primul rând pentru că plăteşte mai bine şi deci atrage cele maLbune texte, în al doilea rând datorită metodelor lui F. Orlin Tremwne. în loc să se limiteze la un mic grup de autori cunoscuţi, care au dat dovada talentului lor, Tremaine acceptă să examineze de pe poziţie egală orice text ce-i era prezentat. Făcea un teanc din toate povestirile destinate revistei şi, cu câteva zile înainte ca revista să intre la tipar, citea

[1] Să-i dăm lui Gernsback cc-i al lui! El l-a descoperit pe Weinbaum şi a publicat istoria lui Tweel, A Marţian Odyssey (O odisee marţiană) în Wonder Stories. Dar, după cum vom vedea, Weinbaum n-a întârziat să se alăture grupului de autori al lui Tremaine (n. aut.).

din ele până când găsea destule ca să întocmească un număr. Atunci, din spirit de echitate, întorcea teancul cu susul în jos, ca să nu-i nedreptăţească pe autorii ale căror texte erau în josul teancului[1].

Povestirea-vedetă a numărului din ianuarie 1934 este, fără îndoială, Colossus[1] de Donald Wandrei. Acest scriitor, care, de la moartea lui August Derleth, conduce editura specializată în science-fantasy, Arkham House, a fost unul dintre marii autori de SF de dinainte de război. în Colossus, Wandrei porneşte de la o idee opusă celei a lui Cummings în The Girl in the Golden Atom; propria noastră galaxie este o moleculă infimă într-un univers mult mai vast, pe care o navă l-ar putea atinge, depăşind limitele cosmosului - aşa cum îl concepem noi. Asta va face eroul povestirii, Duane, la comanda astronavei White Bird[3]. Amintesc în trecere că Duane părăseşte Pământul în împrejurări dramatice: Statele Unite ale Americii, victime ale unui atac-surpriză din partea Japoniei, tocmai au suferit un teribil bombardament aerian (Wandrei şi-a scris povestirea cu şapte ani înainte de Pearl Harbor!).

în Colossus, în cursul acestui atac, logodnica lui Duane, Anne, este ucisă de o bombă, astfel încât el pleacă singur să treacă de limitele universului cunoscut. White Bird ajunge, în sfârşit, în superuniversul în care universul nostru e doar un atom şi, când pilotul îşi revine în simţiri după teribilul moment al trecerii dintr-un continuum în celălalt, se trezeşte pe lamela unui microscop, studiat de Titani. El reuşeşte să le dea de înţeles că e o fiinţă vie, inteligentă ca şi ei, şi evită astfel să fie disecat. După multe dificultăţi, între ei se stabileşte comunicarea, iar uriaşii îl trimit, la comenzile

navei White &rd, să exploreze pentru ei lumea planetei Valadom, populată de fimţe minuscule, despre care Titanii cred că ar putea să fie de talia lui Duane. Pilotul pleacă să-şi îndeplinească misiunea şi este întâmpinat pe planetă de o fată strălucitor de

[1] După cum povesteşte Frank Gruber în autobiografia lui, intitulată The Pulp Jungle (Jungla pulp-urilor) - Sherbourne Press, Inc., Los Angeles 1967, adăugând că unul dintre prietenii lui avea un text situat în mijlocul teancului şi că a rămas acolo mai mult de un an de zile! (n. aut.).

[1] Colosul -1. engl.

[3] Pasărea albă -1. engl.

frumoasă. Nici nu-i .uv câ cititorii au cerut urmarea povestirii, trimiţând numeroase scrisori stăruitoare. Se prea poate ca urmarea să fii rămas destul de multă vreme la mijlocul teancului de povestiri destinate lui Astounding Stories, căci n-a apărut decât în decembrie 1934, sub titlul Colossus Eternal[1]. Povestirea începe exact din situaţia în care fusese lăsat episodul precedent, şi ne dezvăluie că frumoasa fată de pe planeta Valadom se numeşte Shyma. Ea este logodită cu primul savant al planetei, un bărbat de o longevitate fenomenală, numit Nrm 17[3]1, dar, de la prima privire, Shyma se îndrăgosteşte de pământeanul Duane Sharon. Pilotul devine miza unei lupte între prea puţin simpaticul Nrm 17[3]1 şi Titanii care l-au trimis pe Valadom, Lucrurile merg din rău în mai rău, până când se ajunge la un război între cele două planete, război care va provoca distrugerea întregii galaxii, date fiind armele superştiinţifice ale beligeranţilor. Duane reuşeşte s-o ia pe Shyma la bordul navei White Bird şi încearcă să treacă încă o dată în universul următor. Reuşeşte, dar descoperă că, de data aceasta, â atins limitele universului în expansiune şi înaintează puţin câte puţin, spre spaţiul inform, non-creat. Asistăm atunci la o călătorie halucinantă, în care nava nu poate înainta decât pe măsură ce spaţiul ia naştere! Desigur, moartea îi aşteaptă pe Duane şi Shyma, dar poate că celulele organismelor lor vii, singurele existente în acest superunivers, vor constitui un germene de viaţă pentru viitor.

Să ne întoarcem în ianuarie 1934 şi să semnalăm apariţia în această lună a unei povestiri de aventuri de Nat Schachner, Redmask of the Outlands[1], care a avut un mare succes de public. La fel s-a întâmplat şi cu urmarea 'povestirii, The Son of Redmask[3]. Sunt două povestiri fără pretenţii, care pun în scenă un misterios apărător al dreptăţii, Redmask, care se ascunde sub înfăţişarea unui biet violonist jucând rol de bufon la curtea puternicilor zilei. Vioara lui trucată îi serveşte de emiţător portativ, prin care îşi poate chema ajutoarele.

[1] Colosul veşnic -1. cngl.
[2] Mascăroşie din Ţara de Dincolo - 1. cngl.
[3] Fiul lui Mascăroşie -1. cngl.

în numărul din aprilie 1934 începe o nouă space-opera de Jack Williamson, The Legion of Space\ care a rămas de-atunci unul din romanele science fiction cele mai populare. în această carte, personajele negative sunt absolut josnice; cele pozitive simt de-a dreptul sublime; ercina, Aladoree Anthar, e incredibil de seducătoare. Cât despre subiect, sunt sigur că a fost păstrat în memorie de către toţi cei care au citit povestirea. Unui tânăr, John Star, de-abia ieşit de pe băncile şcolii Legiunii Spaţiale, i se încredinţează paza fiicei profesorului Anthar, un savant care a inventat o armă fabuloasă, AKKA, şi care a dispărut. Numai preafrumoasa Aladoree cunoaşte secretul acestei arme înspăimântătoare, astfel că viaţa ei trebuie să fie apărată. Or, în urma unei trădări, groaznicii extratereştri reuşesc să o răpească pe fată. John Star şi cei trei tovarăşi ai lui, nişte personaje foarte pitoreşti[2], îi vor urmări pe răpitori până la planeta Yarkand, unde vor lupta pentru a o salva pe Aladoree şi secretul ştiut numai de ea. în ciuda convenţionalismului subiectului şi al personajelor, povestirea rămâne şi astăzi pasionantă, datorită entuziasmului juvenil depus de Williamson în zugrăvirea aventurilor dezlănţuite ale celor patru prieteni în căutarea frumoasei răpite.

în august a debutat cel de-al treilea Skylark de Edward Elmer Smith, intitulat The Skylark of Valeron ; el a trezit, aşa cum se şi cuvine, entuziasmul tuturor cititorilor. Această a treia parte a povestirii este axată mai ales pe cursa-urmărire între DuQuesne şi Seaton, primul dintre ei declarând: „O să-l găsesc, chiar dacă va trebui să controlez toată Galaxia, stea după stea, planetă după planetă!” în fapt, Seaton e cel care reuşeşte să pună mâna pe DuQuesne şi să-l dematerializeze, închizându-i intelectul - imaterial şi veşnic - într-o capsulă temporală, pe care o aruncă departe în spaţiu. S-ar fi părut că asta a fost ieşirea definitivă din scenă a doctorului DuQuesne, cu atât mai mult cu cât nici un Skylark n-a mai apărut în cursul anilor, apoi în cursul deceniilor ce au urmat. Dar, surpriză! Un al patrulea Skylark, intitulat Skylark DuQuesne

[1] Legiunea spaţiului -1. engl.

[2] După cum mărturiseşte el însuşi, Williamson i-a luat ca model pe Athos, Porthos şi Aramis (n. aut.).

şi-a făcut apariţia în numerele din iunie - septembrie 1965 ale revistei if. Dar asta e altă poveste.

în noiembrie, nu ne vom interesa de povestirile-vedetă ale lui Murray Leinster şi Nat Schachner, ci mai curând de un text scurt

al lui Don A. Stuart, Twilight[1]. Ştiind că soţia lui John W. Campbell se numea Donna A. Stuart, ne putem da seama, fară greutate, cine se ascunde sub acest pseudonim. Twilight este scris într-un stil complet diferit de cel al povestirilor interplanetare ale lui Campbell, iar diverşii redactori-şefi, cărora autorul le-a propus textul, l-au refuzat. Campbell s-a îndreptat atunci către F. Orlin Tremaine, oricând în căutare de noutăţi, oricând gata să accepte o povestire de un gen total diferit faţă de cele pe care le publicase până atunci, cu condiţia să i se pară bună. Tremaine a acceptat povestirea. Nu a publicat-o sub numele lui Campbell, pentru că începuse deja să facă publicitate în revistă pentru un mare roman al lui Campbell, ce urma să înceapă să apară în decembrie, şi nu vroia să creeze confuzii în mintea cititorilor. Twilight este o scurtă povestire despre sfârşitul omenirii pe Pământ, pe care un călător în timp, rătăcit în vremea noastră, i-o spune unui automobilist care l-a luat în autostop. Valoarea povestirii nu constă nici în dezvoltarea subiectului, nici în deznodământ, ci în tonul remarcabil în care este scrisă, un ton fară speranţă, de o poezie sfâşietoare, tonul unui om ce a văzut Pământul pustiit, un Pământ pe care oamenii au uitat cum să trăiască, înainte de a se stinge, lăsând locul maşinilor create de ei, ce continuă să lucreze veşnic, fară a mai fi de folos la nimic şi nimănui. Această nuvelă mai apropiată de H.G. Wells decât de Jules Veme, anunţă deja operele psihologice care-şi vor face apariţia începând din 1939 - 1940.

Numărul din decembrie 1934 a avut reputaţia, printre old fans (vechii amatori), de a fi cel mai bun număr al revistei, care a apărut şi va apărea vreodată. Alva Rogers, în studiul lui A Requiem for Astounding[3], publicat în 1964, mult după debutul revistei Analog, se face ecoul acestei opinii şi o găseşte întemeiată.

[1] Dacă -1. engl.

[2] Asfinţit - 1. engl.

[3] Recviem pentru Astounding -1. engl.

, i vedem, aşadar, cuprinsul acestui număr nemaipomenit. Trebuie să spun, mai întâi, că se prezenta în cel mai atrăgător mod, datorită unui desen destul de remarcabil al lui Howard V. Brown. în revistă găsim urmarea lui The Skylark of Valeron, debutul unui nou roman al lui Campbell, The Mightiest Machine[1] şi, de asemenea, o lungă nuvelă de Donald Wandrei, Colossus Eternal, despre care am vorbit deja, ea fiind urmarea la Colossus. Trebuie să mai amintim şi o lungă povestire de Raymond Z. Gallun, Old Faithful[1], aleasă de cititori şi care este realmente unul dintre cele mai bune texte[3] scrise de acest excelent autor, astăzi destul de uitat. Cât despre povestirile scurte, în afară

de Stanton A. Coblentz, îl mai găsim în acest număr pe Don A. Stuart, cu cea de a doua apariţie a lui în Âstounding Stories, şi pe un anume Karl van Campen, care nu e altul decât un nou pseudonim al lui Campbell!

The Mightiest Machine a fost într-adevăr apogeul unei anume literaturi SF născute din scrierile lui Jules Veme şi pe care o regăsim în textele publicate de Gemsback la începuturile revistelor Amazing şi Wonder Stories. Decorul romanului este cel al unei space-opera, aşa cum îi plăceau lui Campbell, care, de altfel, nu a ascuns niciodată faptul că îi era dator, în calitate de autor, lui Edward Elmer Smith. Dar era vorba numai de un decor, subiectul esenţial al romanului fiind ştiinţa, sau, mai curând, posibilităţile de aplicare tehnologică ale ştiinţei. în cadrul istoriei astronavei Sunbeam şi a genialului ei inventator Aam Munro, un om născut pe Jupiter şi înzestrat cu o forţă herculeană, autorul reuşeşte un tur de forţă: acela de a descrie şi a pune în practică o nouă invenţie la fiecare două sau trei pagini. Când traducerea cărţii a apărut în Franţa, în 1963, a trecut neobservată; e şi normal, după părerea mea, căci opera lui Campbell a fost, poate, entuziasmantă pentru cititorii din 1934, dar, dacă o citeşti astăzi, nu simţi altceva decât o posomorâtă plictiseală.

Nu tot aşa se întâmplă, nici pe departe, cu remarcabila nuvelă

[1] Maşina supremă -1. engl.

[2] Bătrânul credincios -1. engl.

[3] A fost ales şi de Carol şi Frederik Pohl să figureze în antologia Science fîction: the Great Years (Anii de atir ai Science Jiction-ului), 1973 (n. aut.).

Old Faithful de Raymond Z. Gallun. în autobiografia apărută în numărul din iunie 1942 al revistei Amazing Stories, Raymond Z. Gallun nu îşi dezvăluie data naşterii. El precizează numai că s-a născut într-o mică fermă din Wisconsin, care aparţinuse odinioară unui inventator, şi sugerează că anumite materiale şi substanţe chimice trebuie să-i fi influenţat mintea copilăroasă şi să-l fi împins, fără ştirea lui, spre science fiction. A avut o copilărie frumoasă, deşi era de două ori să se sfârşească brusc, o dată printr-o cădere din copac, apoi prin trecerea cam violentă printr-un parbriz. Raymond Z. Gallun se descrie pe sine ca pe un leneş, un visător: aşa se face că a petrecut două semestre la Universitatea din Wisconsin, doar ca să se bucure de atmosferă, fără nici un alt scop. Se pare că a mai exercitat şi alte activităţi în afara meseriei de scriitor, dar nu prea dă amănunte despre ele. Precizează că şi-a scris povestirea Terror Out of the Past[1] (Amazing, martie 1940) la Paris. îşi urmează cariera până prin anii ’60. Dar să ne întoarcem la Old Faithful, care începe cu cuvintele următoare: „Dacă Nr. 774 ar fi fost o

fiinţă omenească, ar fi înjurat furios sau ar fi plâns. Şi desigur că ar fi avut motive să se poarte astfel. Dar Nr. 774 nu era o fiinţă omenească. Silueta lui fragilă nu avea nici cea mai mică asemănare cu aceea a unui om. Nu putea nici să zâmbească, nici să se încrunte, nici să plângă şi, oricare ar fi fost emoţiile care îi bântuiau spiritul sever, rece şi tăios, ele rămâneau ascunse până şi membrilor propriei lui rase”.

Nr. 774 este un savant marţian care încearcă de vreo zece-doisprezece ani să comunice cu cea de a treia planetă a sistemului solar, adică Pământul. Or, Consiliul guvernanţilor de pe Marte a considerat lucrările lui inutile şi i-a dat ordin să se sinucidă. Totuşi, Nr. 774 a reuşit să atragă atenţia unui pământean, proiectând spre Pământ fulgere de lumină şi a primit răspuns. în ciuda problemelor foarte grele puse de comunicare şi de înţelegere, cele două făpturi din lumi diferite au reuşit să priceapă ce spun fiecare şi chiar să schimbe între ei câteva idei simple, însă Nr. 774 nu ştie ce fel de creatură este aceea care-i răspunde din depărtările spaţiului. Când primeşte ordin să se sinucidă, el se hotărăşte ca,

[1] Teroare venită din trecut -1. engl.

pentru prima oară, să nu respecte tradiţia marţiană şi să nu se supună obiceiurilor. Profită de trecerea unei comete pe lângă Marte şi fuge la bordul unei nave, care, atrasă de coada cometei, reuşeşte în cele din urmă să ajungă pe Pământ. înainte de asta, trimisese un ultim mesaj: „Sosesc cometă. Sosesc cometă”. Pe Pământ, profesorul Waters descifrează mesajul corespondentului său spaţial, pe care-1 numeşte Old Faithful şi cu care conversează deja de doisprezece ani. Dar, deşi profesorul şi asistentul lui sunt oameni de bine, îl aşteaptă pe marţian cu revolverul în mână, căci aşa e făcut pământeanul: el atribuie vizitatorului venit de aiurea propriile lui vise de cucerire! Aterizarea pe Pământ a Nr. 774 este dezastruoasă şi el moare, fericit, fără îndoială, în braţele corespondentului său. O povestire foarte frumoasă deci, şi care avea meritul de a nu sucomba, urmându-1 pe Wells, în principiul extraterestrului cel rău, venit să atace Pământul. Aici, de la început şi până la sfârşit, marţianul are rolul personajului pozitiv, iar cititorii îi vor fi recunoscători lui Gallun pentru aceasta!

Acest număr din decembrie 1934 a fost cel mai bun pe care revista l-a publicat vreodată? N-aş putea să mă pronunţ. în orice caz, a încheiat un an excepţional, un an în care alegerile făcute de

F. Orlin Tremaine, împingând cu hotărâre literatura SF în afara fagaşurilor în care o adusese imitarea vechilor maeştri, i-au dat un nou elan. De altfel, acesta este motivul pentru care am stăruit atâta asupra apariţiilor acestui prim an, sub

conducerea lui Tremaine. Voi trece acum mai repede în revistă câteva texte apărute între anii 1935-1938.

Ne vom opri mai întâi la numerele pe aprilie şi mai 1935, în care au apărut cele două părţi ale lucrării The Einstein Express[1] de J. George Frederick. Acest autor era foarte popular în revistele nespecializate şi scria rar povestiri science fiction. The Einstein Express este o povestire de superştiinţă, în sensul campbellian al termenului. Arthur Woodlock şi partenerul lui, Gregory Slocum, au inventat un aparat cu care poate fi disociată orice materie, inertă sau vie, în elementele ei constitutive iniţiale, transformate apoi în particule luminoase; cu ajutorul unei matrice imprimate,

[1] Expresul lui Eitistein -1. engl.

fiinţa sau obiectul, trimise astfel în spaţiu, pot fi aduse înapoi. Un câine, numit Dog Star[1] a efectuat astfel o duzină de asemenea călătorii fantastice. Unul dintre inventatorii aparatului declară: „Asta înseamnă triumful asupra timpului, asupra materiei. Am creat expresul lui Einstein către Veşnicie!” Dar alţi savanţi judecă experienţa ca fiind periculoasă şi o campanie de presă cere ca experienţele lui Woodlock şi Slocum să ia sfârşit. în plus, un personaj negativ, numit Ackerman[2] încearcă să o seducă pe logodnica lui Arthur Woodlock, Amelia Carr. Cei doi tineri, împreună cu fata, hotărăsc atunci să dovedească valabilitatea invenţiei lor luând cu toţii expresul lui Einstein şi sunt dezintegraţi de un asistent în laborator. Aici se încheie prima parte a acestui text, o povestire de aventuri ştiinţifice după moda vremii. Dar partea a doua este foarte diferită de prima: este o stranie reverie metafizică, în care îi regăsim pe cei trei eroi ai noştri călătorind prin spaţiu sub formă de particule dematerializate, înzestrate cu gândire. Ei îşi dau seama că, toţi trei împreună, formează o imitate analogă cu protonul, neutronul şi electronul. Unele referiri la dragostea pe care cei doi tineri i-o poartă fetei, precum şi câteva aluzii, ne îngăduie să interpretăm gândul autorului: se pare că vrea să spună că un menaj ar trebui să fie compus dintr-o femeie şi doi bărbaţi, pentru a avea o completă stabilitate! în călătoria celor trei eroi prin spaţiile infinite, ei au prilejul să intre în comunicare cu o inteligenţă galactică (dar care nu este Dumnezeu). Călătoria le confirmă că întregul univers a luat naştere plecând de la un atom originar care a explodat şi care, la ora actuală, explodează în continuare, de unde ideea de univers în expansiune. Cei trei prieteni, sudaţi de-acum ca elemente electronice constitutive ale atomului, vor trebui să călătorească veşnic în nesfârşitele spaţii intersiderale, fără speranţa de a se mai întoarce vreodată pe Pământul natal.

Anul 1935 aduce şi apariţia în Astounding a şapte nuvele de Stanley Weinbaum, autor descoperit în 1934 de revista Wonder Stories şi despre care vom mai vorbi. Chatherine L. Moore şi-a

[1] Steaua Câinelui - 1. engl.

[2] Oh, Forrest... (n. aut.).

121

găsit şi ea locul în revista lui F. Orlin Tremaine, primul redactor-şef al unei reviste SF care i-a acceptat povestirile. Până atunci, toţi ceilalţi le consideraseră prea intimiste sau prea fantastice pentru gustul lor. Mai găsim în Astounding (iunie 1935) şi o nuvelă bună a lui Harry Bates, fostul redactor-şef al revistei, Alas, all Thinking![1], cu un subiect comparabil cu cel al povestirii Twilight de Don A. Stuart: unul dintre contemporanii noştri este atras într-un viitor foarte îndepărtat, pentru a asista la ultimele clipe ale omenirii. în iulie, fiul lui Old Faithful, Nr. 775, ajunge teafăr pe Pământ şi îi îngăduie astfel lui Raymond Z. Gallun să fie vedeta numărului, cu The Son of Old Faithful\ Fiii fiind la modă, numărul din august ni-1 aduce pe The Son of Redmask de Nat Schachner, de care am vorbit deja. în acelaşi număr, figurează şi Jack Williamson cu o lungă povestire, The Galactic Circle[3], care exploatează o idee interesantă: dacă spaţiul este curb, tot aşa este şi timpul, iar aplicarea acestei idei o vedem în călătoria întreprinsă de doctorul Jarvis Thom la hotarele universului. Imensa lui navă spaţială, construită dintr-un material care-i permite o expansiune infinită, sfârşeşte prin a se ivi în propria grădină a savantului, răsărind lângă tija unei flori exact în clipa în care aceeaşi navă îşi ia zborul în călătoria sa cosmică! în această povestire, nu numai ideea este interesantă; Williamson a ştiut să scrie un adevărat roman, în care sentimentele personajelor evoluează pe măsură ce speranţa înapoierii pe Pământ se îndepărtează, iar perspectiva morţii se apropie. Astfel, fiinţele care se sfâşiau între ele, se iubeau sau se urau în momentul plecării, îşi văd sentimentele complet modificate o fracţiune de secundă mai târziu în timp real, dar în multe luni în timpul aparent scurs la întoarcerea lor, întoarcere care, vă reamintesc, are loc chiar în acelaşi timp în care nava spaţială decola. Un text interesant.

Numărul din februarie 1936 a făcut senzaţie printre fani. Coperta ilustra o scenă din romanul scurt al lui Howard Phillips Lovecraft, At the Mountains of Madness*. Era prima oară când un

[1] Vai, gândul la toate! -1. engl.

[2] Fiul lui Old Faithful -1. engl.

[3] Cercul galactic -1. engl.

[4] în munţii nebuniei -1. engl.

122

redactor-şef avea destulă încredere în el, încât să acorde uneia

dintre povestirile lui ilustraţia copertei. Oricât de ciudat părea, Famsworth Wright nu i-a dat niciodată o copertă a revistei Weird Tales! Tremaine a prezentat textul lui Lovecraft drept „a Science fiction word picture”, adică „un tablou SF pictat cu cuvinte”. Voi aminti numai faptul că această lungă povestire este urmarea romanului lui Edgar Allan Poe The Narrative of Arthur Gordon Pym[1] şi nu e cu nimic inferior originalului. Jules Veme încercase şi el să dea o urmare celebrului text al lui Poe, Sfinxul gheţarilor[2], dar romanul lui e cât se poate de mediocru, comparat cu cel al lui Lovecraft. Autorul american a redat mai bine ca niciodată oroarea absolută pe care o pot trezi „lucrurile” venite din alte lumi sau din alte timpuri şi cărora le simţi urmele prezenţei malefice.

The Cometeers[3] de Jack Williamson, a debutat în numărul din mai 1936. Era urmarea mult aşteptată a aventurilor legiunilor spaţiale, şi această space-opera, epică şi dezlănţuită, nu i-a dezamăgit pe amatori.

Luna iunie a anului următor îl readuce pe Lovecraft pe copertă cu The Shadow Out of Time*, o lungă nuvelă SF, de o calitate egală cu cea a nuvelei At the Mountains of Madness. E istoria înspăimântătoare a unui profesor de economie politică, N.W. Peaslee, al cărui corp a fost locuit timp de cinci ani de o entitate aparţinând Marii Rase, care trăia altădată pe Pământ şi oare avea puterea de a-şi proiecta spiritul peste hăurile timpului. în acest timp, Peaslee însuşi a trăit în trupul conic al fiinţei care-i luase în stăpânire spiritul. Or, când redevine normal, Peaslee îşi descoperă treptat amintiri ale existenţei lui monstruoase în sânul Marii Rase. O povestire halucinantă.

în iulie 1936, Nat Schachner ajunge din nou vedeta revistei, cu Pacifica, o nuvelă tratând despre riscul foametei pe Pământ, din cauza suprapopulării. Ceva foarte modem, foarte „noul val”. Dar, aşa cum se întâmplă adesea atunci când vrei să demonstrezi

[1] Aventurile lui Arthur Gordon Pym -1. engl.

[2] Apărut la Ed, Tineretului, 1958.

[3] Cometarii - 1. engl.

[4] Umbra din abisul timpului - 1. engl.

ceva cu tot dinadinsul, povestirea în sine nu este prea interesantă.

Schachner e mai inspirat, în noiembrie 1936, cu The Eternul Wanderer[1], care evocă un supliciu mai presus de orice imaginaţie. Un pământean răzvrătit e condamnat de un cuceritor marţian să fie expus la radiaţia unei arme înspăimântătoare: ea nu dezintegrează, ci disociază fiinţele în miliarde de particule, răspândite apoi pe tot cuprinsul spaţiului-timp. Soarta aceasta este mai rea decât moartea, căci fiecare particulă păstrează o fărâmă de conştiinţă şi marele merit a lui Schachner a fost

ac6la de a-1 face pe cititor să împărtăşească gândurile acestui „veşnic rătăcitor”, ale acestui om disociat, aflat peste tot şi nicăieri, în spaţiu ca şi în timp, fără speranţa de a-şi găsi unitatea.

Anul 1937 a debutat cu anunţarea pe copertă a unui text de Chan Corbett, Beyond Infînity[1]. Chan Corbett nu era altul decât un pseudonim al lui Nat Schachner. Beyond Infînity e o excelentă povestire de aventuri, bine gradată, şi care în plus e înzestrată cu un sfârşit umoristic foarte diferit de cele ce apăreau de obicei în acest gen de text. Pământul fiind cucerit de extratereştri, un savant, asistentul lui şi logodnica acestuia se dematerializează. Prin puterea gândului, cei doi tineri creează un nou univers; dar nu prevăzuseră că se vor reîncarna în acest univers sub formă de amibe!

Acelaşi Nat Schachner începe, în numărul din septembrie 1937, seria Past, Present and Future[3], serie de aventuri, pe Pământul viitorului, a trei oameni veniţi din epoci diferite: Kleon, atenianul din vremurile clasicismului grecesc, Sam, americanul contemporan şi Beltan, oligarhul viitorului.

Galactic Patrol* de Edward Elmer Smith, debutează în acelaşi număr. Este urmarea mult aşteptată la Triplanetary, şi nu i-a dezamăgit pe amatori. Citind-o, ei au făcut cunoştinţă cu Kimball Kinnison, „lensman”-ul, cel mai celebru purtător al giuvaierului Arisiei, arma fabuloasă ce va permite pământenilor să ia parte la războiul în care sunt încleştate, din zorii timpurilor,

[1] Rătăcitorul etern -1. engl.

[1] Dincolo de Infinit -1. engl.

[3] Trecut, prezent şi viitor -1. engl.

[4] Patrula galactică -1. cngi.

Arisia şi Eddore. Galactic Patrol este una din cele mai bune space-opera pe care le cunosc şi un roman absolut pasionant. Să notăm că, din punctul de vedere al continuităţii dramatice, romanul First Lensman[1], publicat direct In volum în 1950, se intercalează între Triplanetary şi Galactic Patrol.

Cu toate acestea, textele publicate în numărul din septembrie 1937 al lui Astounding Stories au mai puţină importanţă decât schimbarea intervenită în interiorul revistei. F. Orlin Tremaine a fost chemat într-o funcţie importantă în cadrul firmei Street and Smith şi a abandonat redacţia revistelor pe care le conducea. Ca succesor, a hotărât să-l angajeze pe John W. Campbell, pe vremea aceea în vârstă de douăzeci şi şapte de ani şi unul dintre autorii cei mai îndrăgiţi de public. Totuşi, cum Tremaine mai păstrează în mâna lui revistele firmei, influenţa sa nu va dispărea înainte de mijlocul anului 1938. Abia atunci, el va rupe definitiv orice legătură cu grupul Street and Smith.

Schimbarea nu va fi deci imediat perceptibilă pentru cititori, iar scrisorile lor sunt în continuare adresate cu cuvintele „Scumpe Domnule Tremaine”. Abia în numărul pe ianuarie Campbell va schimba formula în „Scumpe Domnule Editor” şi, trei luni mai târziu, în „Scumpe Domnule Campbell”.

Primul gest al lui Campbell a fost de a schimba acele „thought variant stories”[2] atât de dragi lui Tremaine, cu „mutant stories”, care sunt povestiri cu o idee complet nouă! O altă schimbare, mai reală de data aceasta, inaugurată de Campbell, a fost cea a titlului - începând cu numărul din martie 1938, Astounding Stories a fost schimbat cu Astounding Science Fiction. John W. Campbell considera, într-adevăr, că titlul Astounding (care înseamnă „uluitor”) este dezonorant pentru o revistă de calitatea la care înţelegea el să o ridice. Pe de altă parte, era stânjenit să vadă revista figurând printre pulp-uri, proliferare de literatură populară cu coperte pestriţe, pe care o dispreţuia. Ideea lui era deci de a scoate progresiv în evidenţă cuvintele „Science fiction”, ca să-l poată abandona pe „Astounding” la prima ocazie. Din păcate pentru el, Charles Homig avea să lanseze curând - aşa

[1] Primul om-lentilă -1. engl.

[2] Povestiri cu idei în variante noi -1. engl.

cum vom vedea mai departe - o revistă intitulată Science Fiction, ruinând astfel intenţiile lui Campbell.

The Legion of Time[1] de Jack Williamson, a apărut în numerele din iunie - august 1938; era o time-opera foarte originală şi care a lăsat o impresie durabilă. Unui tânăr, Dennis Lanning, îi apare imaginea unei femei foarte frumoase, Lethonee, care îl avertizează cu privire la un zbor cu avionul pe care el trebuia să-l facă a doua zi, spunându-i: „Nu zbura mâine, altfel Jonbar va fi distrus”. Dennis nu înţelege semnificaţia exactă a mesajului, dar lasă un prieten să zboare în locul lui; prietenul moare într-un accident. Tânărul, foarte impresionat, pleacă din America într-o croazieră, în cursul căreia îi apare o altă femeie, tot atât de frumoasă - dar într-un fel mai provocator, mai sălbatic - Sorainya. Ea pare a pluti în spaţiu, pe lângă vapor, într-un fel de cochilie aurită. Femeia îl pofteşte pe Dennis Lanning să sară de pe punte şi să vină lângă ea; Lethonee îl împiedică, în ultima clipă. Cochilia era doar o simplă imagine temporală, iar nefericitul tânăr ar fi căzut în marea plină de rechini. Lethonee îi spune atunci că este reprezentanta oraşului Jonbar din viitor, pe când Sorainya este regina războinică a oraşului Gyronchi, situat în aceeaşi epocă, dar într-o altă probabilitate a viitorului. Or, cele două probabilităţi se exclud una pe cealaltă. La existenţa reală vor ajunge fie Jonbar şi locuitorii lui, fie Gyronchi. De aceea,

Lethonee trebuie să-l ţină în viaţă pe Dennis Lanning, cheie a viitoarei alegeri temporale, pe când, pentru acelaşi motiv, Sorainya trebuie să-l împingă spre moarte. Nu voi dezvălui peripeţiile şi deznodământul surprinzător al acestui excelent roman, pentru că un editor francez pare a avea intenţia să-l publice. Sper s-o facă, dat fiind că această time-opera de Williamson se citeşte cu pasiune de la un capăt la celălalt.

în numărul din august 1938, în care lua sfârşit acest roman, s-a publicat o lungă nuvelă de Don A. Stuart, Who Goes There?[1]. Această nuvelă, care a fost ecranizată în două rânduri (al doilea film a fost turnat în 1982) sub titlul The Thing[3], poate fi considerată

[1] Legiunea timpului -1. cngl.

[2] Cine-i acolo ?, în CPSF Anticipaţia, nr. 481-482.

[3] Creatura -1. engl.

adevăratul punct de plecare al SF-ului clasic al anilor ’40. în orice caz, această povestire a decis cariera lui A.E. van Vogt, după cum vom vedea mai departe. Who Goes There? povesteşte despre o expediţie ştiinţifică în Antarctica, în decursul căreia este descoperit într-un bloc de gheaţă trupul unei creaturi extraterestre, în aparenţă moartă de sute de mii de ani. Biologul expediţiei cere să fie topit blocul de gheaţă care încătuşează monstrul, ca să-l poată diseca. Or, monstrul nu e mort şi evadează imediat; înconjurat din toate părţile, rănit de gloanţe şi ars cu aruncătoarele de flăcări, el dă la iveală o proprietate uluitoare a metabolismului său, anume posibilitatea de a imita forma unei alte fiinţe vii. Extraterestrul se transformă astfel într-unul din câinii expediţiei. începe coşmarul, căci fiinţa din altă lume nu are numai această proprietate, ci şi pe aceea de a se scinda. Savanţii înţeleg curând că animalele aparţinând expediţiei pot fi în realitate doar nişte cdpii identice, adăpostind monştri şi că la fel se întâmplă şi cu membrii expediţiei! La capătul unei bătălii înfricoşătoare, în care inteligenţa şi ştiinţa oamenilor vor lupta cu posibilităţile nemaiuzite ale fiinţei venite din adâncurile spaţiului, monstrul va fi definitiv distrus. Tonul acestei remarcabile povestiri era realmente nou, mai sobru, mai adunat, mai serios. In ciuda caracterului senzaţional al situaţiei, scriitorul pune în valoare mai ales reacţiile psihologice omeneşti şi aplicaţiile tehnicilor ştiinţifice şi nu posibilităţile extraordinare oferite de capacităţile creaturii extraterestre. Straniu destin a fost cel al lui Campbell care, sub pseudonimul Don A. Stuart, a infirmat valabilitatea a tot ceea ce a scris sub numele lui adevărat, ajungând să fie considerat ca un autor de-acum depăşit!

în numărul pe decembrie descoperim un nou autor, Lester del

Rey. Una din povestirile lui fusese deja publicată în numărul pe aprilie a aceluiaşi an, dar adevărata lui intrare în lumea marilor autori de SF şi-o face cu nuvela Helen O'loy. Ramon F. Alvarez del Rey s-a născut la 2 iunie 1915. Mama i-a murit pe vremea când era mic copil. Tatăl lui, un biet fermier, era ciung. în acest climat destul de sordid a fost crescut tânărul Ramon, care a suferit adesea de lipsa hranei. La vârsta de doisprezece ani, la sfârşitul şcolii primare, tatăl i-a îngăduit să plece în turneu cu un circ, ca băiat la grajduri, şi a fost prima oară în viaţa lui când a putut să
127
mănânce pe săturate în fiecare zi. A făcut diverse meserii, printre care şi pe cea de bucătar[1]. în 1930, într-un orăşel din New Mexico, tânărul Ramon, pe atunci în vârstă de cincisprezece ani, a întâlnit o fată cu trei ani mai mare decât el. A cerut-o pe loc în căsătorie şi a reuşit să facă oficialităţile să creadă că are vârsta legală, dar tânăra soţie a murit trei luni mai târziu, în urma unei căderi de pe cal. în 1932, viitorul scriitor Lester del Rey a început să citească în mod regulat Amazing Stories şi Weird Tales. în
1937, după o ceartă violentă cu iubita lui din vremea aceea, care nu-1 credea în stare să scrie o povestire acceptabilă pentru o revistă, del Rey a scris o nuvelă şi i-a trimis-o lui Campbell. Redactorul-şef nu i-a răspuns, dar i-a trimis un cec. Acesta a fost debutul carierei literare a lui Lester del Rey.

Helen O’loy este numele unui fermecător robot feminin creat de doi inventatori, Dave şi Phil. Nici o diferenţă, nici fizică nici intelectuală, nu te lasă s-o distingi pe Helen de o femeie adevărată. Cei doi prieteni o concepuseră ca pe un soi de gadget ultrasofis- ticat, care să le întreţină casa curată şi să facă bucătărie. Dar Helen e o reuşită prea perfectă: e o femeie în toată puterea cuvântului, şi curând se îndrăgosteşte de Dave. Mai întâi, tânărul rezistă, pentru că întreaga lui educaţie îl împiedică să accepte ideea de a deveni iubitul unei creaturi artificiale. Ajunge chiar să-şi părăsească locuinţa, apoi, fără să vrea, se întoarce la robotul lui feminin. Timp de câţiva ani după aceea, Dave şi Helen trăiesc marital, până în ziua în care o criză cardiacă îl va ucide pe Dave. Phil este anunţat printr-o scrisoare de Helen, care-i cere să facă în aşa fel încât să fie îngropată o dată cu soţul ei. Ea mai cere şi ca amândouă trupurile lor să fie distruse cu acizi, astfel încât să nu se afle niciodată că nu e o fiinţă de came şi sânge. Phil se îngrijeşte ca dorinţele ei să fie îndeplinite şi mărturiseşte, în ultimele rânduri ale nuvelei, că nu s-a căsătorit niciodată pentru că, vai, n-a existat decât o singură Helen O’loy.

[1] Vezi articolul lui Sam Moskowitz: SF Profila - Lester del Rey (Profil SF, Lester del Rey), în Amazing Stories din aprilie 1963

(n. aut.).

Această perioadă a anilor 1934 - 1938 va fi cea a prăbuşirii revistei Amazing a cărei vânzare va cădea la aproximativ 25.000 de exemplare. Trebuie să recunoaştem că textele, chiar cele semnate de autori cunoscuţi, erau de o mare mediocritate; cele mai bune fuseseră reţinute de F. Orlin Tremaine şi numai cele refuzate de el puteau apărea în revista doctorului T. O'Conor Sloane. Voi cita două excepţii: The Inner World[1] a paleontologului A. Hyatt Verrill şi The Golden Planetoid[1] de Stanton A. Coblentz.

The Inner World a început să apară din luna iunie a anului 1935. Textul povesteşte aventurile unui om de ştiinţă, doctorul Thurlow, în interiorul Pământului, unde trăieşte o rasă ciudată, descrisă ca un amestec între caracatiţă, furnică, fiinţă omenească şi liliac, rasă numită Tss'Zors! Aceste creaturi se arată prietenoase şi îl plimbă pe doctorul Thurlow prin lumea din interiorul Pământului, arătându-i uzinele şi plantaţiile lor cavemicole. Dar un război civil izbucneşte; doctorul Thurlow devine un aliat preţios, salvând o altă rasă, Iss'dors. Totuşi, aceştia masacrează fără milă pe toţi ceilalţi locuitori ai lumii interioare, şi doctorul ştie că, în curând, va veni şi rândul lui. Scrie un memoriu pe care reuşeşte să-l trimită la suprafaţa Pământului, printr-o falie; drept care ne este îngăduit să aflăm aventura lui în lumea interioară. O istorie conformă tradiţiei lui Burroughs, dar bine condusă şi de un nivel superior mediei povestirilor revistei.

în numărul din august 1935, apare The Golden Planetoid de Stanton A. Coblentz. Acest planetoid auriu a căzut pe Pământ şi numai un singur om poate pătrunde în el. Aici se trezeşte în faţa unei rase de extratereştri uriaşi şi înzestraţi cu facultăţi telepatice. Omul capătă şi el puterea de a citi gândurile celorlalţi şi, când părăseşte planetoidul auriu (o navă cosmică nevoită să aterizeze ca să-şi facă nişte reparaţii), compatrioţii lui încep să-l privească ca

[1] Lumea interioară -1. engl.
[2] Planetoidul de aur -1. engl.

pe un monstru. E internat fără întârziere într-un azil de nebuni, dar nu înainte de a fi descoperit că nevasta lui îl înşală, lucru pe care nu-1 bănuise niciodată. Nefericitul reuşeşte totuşi să evadeze şi, în cele din urmă, ajunge în Uniunea Sovietică, unde obţine un post de inginer şi se căsătoreşte cu o rusoaică tânără şi frumoasă, cu care va trăi foarte fericit!

Situaţia revistei Amazing Stories va rămâne neschimbată până

la începutul anului 1938, când compania Ziff-Davis o cumpără. Prima grijă a noilor proprietari a fost să-l dea afară pe doctorul T. O'Conor Sloane, iar Ralph Milne Farley a propus să-i fie încredinţat postul de redactor-şef lui Raymond Palmer. Am mai vorbit despre acest fan care pare să fi editat primul fanzin din istoria SF-ului. Ray Palmer s-a născut la 1 august 1910 în Milwaukee. Având coloana vertebrală atinsă într-un accident, pe vremea când avea şapte ani, băiatul a fost silit să stea mult timp nemişcat şi a devenit un cititor pasionat. Amazing Stories îşi sărbătorea abia prima aniversare, când Palmer a jurat că va fi într-o bună zi redactorul ei şef. Când a aflat că s-ar putea ca Ziff-Davis să-i încredinţeze acest post, în loc să trimită un curriculum vitae, a luat imediat trenul. A sosit la birourile revistei la ora zece şi douăzeci şi două de minute, a început să se pună la curent cu treburile la zece şi patruzeci şi unu, a fost confirmat în postul de redactor-şef la ora şaptesprezece şi unsprezece minute şi s-a întors acasă la ora douăzeci şi unu. N-a mâncat şi n-a băut timp de douăzeci şi şapte de ore![1] Palmer a schimbat stilul copertelor, începând să folosească fotografii, a înnoit grupul de autori al revistei, n-a păstrat decât 1% din textele reţinute de T. O'Conor Sloane şi a dat astfel o nouă viaţă revistei Amazing, care avea mare nevoie de asta. Când a luat în mână revista, vânzările se situau la douăzeci şi cinci de mii de exemplare; au urcat repede la patruzeci şi cinci de mii. (Cât despre Palmer, el susţinea sus şi tare că au atins o sută patruzeci şi cinci de mii!)

[1] Aceste detalii au fost precizate de Palmer însuşi, într-o scrisoare datată 15 februarie 1938, adresată prietenului său, Julius Schwartz. Scrisoarea a fost reprodusă în numărul din septembrie 1940 al revistei Stardust (n. aut.).

Wonder Stories

Vom asista, de asemenea, la o prăbuşire a revistei Wonder Stories, al cărei sfârşit se va produce în aprilie 1936. Cu toate acestea, la începutul anului 1934 revista încă vindea patruzeci şi cinci de mii de exemplare şi Hugo Gernsback dibuise un tânăr debutant, Stanley Weinbaum, al cărui prim text, A Marţian Odyssey[1], a apărut în luna iulie. Povestirea, devenită clasică, rămâne una dintre capodoperele SF-ului tuturor timpurilor şi a fost republicată în nenumărate antologii. Isaac Asimov a ales-o ca prim text al unei antologii pe care a realizat-o în 1972. Subiectul nuvelei este o plimbare pe care o fac pe planeta Marte un om, Jarvis, şi un marţian, supranumit Tweel, semănând cu un fel de casoar. Această creatură este inteligentă, dar cu un spirit total incompatibil cu înţelegerea omenească. Esenţialul povestirii rezidă în lipsa putinţei de comunicare între cele două fiinţe, între care există totuşi o

atracţie bazată pe simpatie, atât de mare, încât, atunci când pământeanul se va afla în pericol, Tweel va lupta alături de el, apărându-1. Apoi, va dispărea pur şi simplu. Textul lui Weinbaum este de o mare frumuseţe, poetic şi sobru, principalul său merit fiind acela de a reuşi să ne facă să simţim cum ar putea fi o fiinţă înzestrată cu inteligenţă, dar complet diferită de om. Tweel este cu adevărat prima creatură gânditoare pe care literatura Science fiction americană a reuşit să o creeze fără nici o urmă de antropomorfism.

într-o scrisoare personală adresată redactorului revistei Fantasy Magazine, Julius Schwartz, şi publicată mai târziu în numărul din septembrie 1940 al revistei Stardust, H.P. Lovecraft îşi exprima astfel opinia asupra povestirii A Marţian Odyssey. „Constat cu plăcere că cineva a scăpat, în sfârşit, de jalnicele banalităţi care compun 99% din povestirile SF. Aici, din contra, mă bucur să văd că cineva a putut să-şi imagineze o altă planetă în alţi termeni decât cei cu regi şi prinţese frumoase antropomorfe, sau bătălii

[1]O odisee marţiană, în antologia Odiseea marţiană. Maeştrii anticipaţiei clasice, Ed. Minerva, 1976, col. BPT, nr. 863.

între nave spaţiale înarmate cu tunuri cu raze, sau cu atacuri ale unor suboameni cu sistem pilos dezvoltat, venind de pe partea întunecată a planetei sau din regiunea polară (...)• Cred că povestirea despre Marte este cea mai bună lucrare a lui Weinbaum; mă refer la cea în care figurează fiinţa aceea stranie şi simpatică, Tweel”.

Stanley Weinbaum s-a născut în 1900 şi a murit de cancer la 14 decembrie 1935. Cariera lui se întinde doar pe doi ani; totuşi, mai multe texte scrise de el şi pe care nu le-a prezentat revistelor, sau care au fost refuzate, au fost publicate după moartea lui. Weinbaum ar fi putut fi, în aceşti doi ani, cel mai mare atii al revistei Wonder Stories, dacă noul redactor-şef, Charles Homig, în vârstă doar de optsprezece ani, n-ar fi refuzat cea de a treia povestire care i-a fost prezentată. Weinbaum i-a trimis-o atunci lui F. Orlin Tremaine, care n-a comis aceeaşi greşeală şi a recuperat acest nou talent pentru Astounding Stories. Influenţa lui Weinbaum asupra lui John W. Campbell şi a tuturor autorilor din anii ’40 este clară. Graţie lui, pentru prima oară într-o revistă SF, un extraterestru a îndrăznit să se comporte altfel decât un om.

N-aş vrea să-l las deoparte pe Weinbaum, fără să vorbesc aici de remarcabilul lui roman, The Black Flame[1], apărut la câţiva ani după moartea lui (mai precis, în 1939) în alte reviste[2]. Romanul a fost scris în 1935 şi are locul mult mai logic aici decât în capitolul următor. Povestirea este una dintre rarele anticipaţii care prevăd prăbuşirea civilizaţiei noastre într-un război

atomic; operele lui Weinbaum sunt întotdeauna originale şi nu se înscriu niciodată în tradiţia Jules Veme - Hugo Gemsback, în ciuda tinereţii autorului, în această suită romanescă, autorul descoperă poezia şi sensul epicului, fără să folosească reţetele genului science-fantasy. Prima jumătate a povestirii, Dawn of Flame[3] este înainte de toate istoria unei femei minunat de frumoase şi extraordinar de crude, Margo cea Neagră. Ea şi fratele ei Joaquin au fost făcuţi nemuritori prin ştiinţa savantului şi magicianului Martin Sair. Amândoi domnesc

[1] Flacăra neagră -1. cngl.

[1] Startling şi Thrilling Wonder (n. aut.).

[3] Zorile flăcării - Apărută în numărul din ianuarie 1939 al revistei Startling (n. aut.).

asupra unei părţi a omenirii, care a supravieţuit holocaustului atomic, căzând însă la nivelul de civilizaţie al Evului Mediu. în cea de a doua parte a povestirii[1], un om al trecutului, Tom Connor, un condamnat la moarte pe care electrocutarea l-a adâncit în catalepsie în loc să-l omoare, se trezeşte cu multe secole după aceea. Doar el va şti cum s-o înfrângă pe Margo, Flacăra neagră, dezvăluindu-i un sentiment ce-i fusese până atunci necunoscut: dragostea.

The Living Galaxy[1] de Laurence Manning, apărut în numărul din septembrie 1934 al revistei Wonder Stories, e poate prima povestire consacrată temei generaţiilor omeneşti succedându-se la bordul unei astronave pornite într-o călătorie de secole, temă astăzi clasică. Textul în sine nu e prea interesant, prezentându-se prea didactic: un fel de învăţător ţine lecţii copiilor născuţi pe nava spaţială, învăţându-i despre istoria omenirii în general şi cea a astronavei care-i transportă, în particular. Semnalez deci această povestire în treacăt, ca pe o curiozitate.

Din septembrie în decembrie 1934, Gemsback a iniţiat traducerea şi publicarea unui nou roman al unui autor francez, The Fall of the Eiffel Tower[3] de Charles de Richter. Titlul în franceză al romanului este La menace invisible*, lucrare editată în volum în 1937, dar care a apărut probabil înainte, în vreun periodic. De Richter e un scriitor popular, născut în 1887, care a scris şi unele lucrări aparţinând genului anticipaţiei.

în sumarul numărului din martie 1935, găsim o nuvelă de Mort Weisinger, fan binecunoscut, coeditor al revistei Fantasy Magazine, şi deja agent literar al unor tineri autori; nuvela se numeşte Pigments is Pigments. Acest ciudat titlu an ti gramatical[5],

[1] Apărută în numărul din iunie 1939 al revistei Thrilling Wonder sub titlul de The Black Flame, care a devenit mai apoi

titlul întregii opere, la apariţia în volum (n. aut.).
[1] Galaxia vie -1. engl.
[3] Căderea turnului Eiffel -1. engl.
[4] Ameninţarea invizibilă -1. franc.
[5] Acest titlu, care înseamnă „Pigmenţii este pigmenţi”, este inspirat dintr-o celebră nuvelă umoristică americană, Pigs is Pigs (Porcii este porci). In ea se povesteşte despre înmulţirea purceluşilor de India înghesuiţi într-o mică gară, în care curând nu mai încap (n. aut.).

în legătură cu pigmentaţia pielii, este unul din rarele texte mai vechi de literatură SF ce pot fi legate de problema negrilor din Statele Unite, în afara seriei rasiste a doctorului Keller, despre care am vorbit deja. în cazul de faţă, este vorba de un tânăr cercetător, Robert Raynell, căruia un financiar, Max Dribben, i-a furat invenţia. Raynell reuşeşte atunci să-i schimbe culoarea pielii lui Dribben, făcându-i-o să se întunece, până când ajunge negru. Pentru financiar, e o soartă mai rea decât moartea. Soţia lui pleacă de-acasă, de cum dă cu ochii de noua lui înfăţişare. Astfel încât bogătaşul acceptă să-i dea lui Raynell un milion de dolari, dacă savantul îl face din nou alb. E un târg păgubos, pentru că Raynell într-adevăr îl face alb, dar alb complet; de fapt îl transformă în albinos. Pe financiarul veros îl va costa încă un milion de dolari, ca să-şi recapete culoarea iniţială. Nu se face nici o referinţă directă la problema negrilor, dar reacţiile diferitelor personaje demonstrează limpede că a fi un om de culoare este soarta cea mai înjositoare posibil pentru un american.

începând din 1935, dificultăţile financiare ale lui Gemsback cresc. Sumarele revistei lui suferă din cauza asta. El publică mai ales texte puţin interesante, scrise de necunoscuţi şi câteva povestiri mai mult sau mai puţin bune, datorate unor scriitori din planul al doilea, cum ar fi Festus Pragnell, Leslie F. Stone, Raymond Palmer,-Arthur K. Bames, plus câteva povestiri minore ale lui Stanley Weinbaum[1]. Revista se prăbuşeşte definitiv în aprilie 1936. Ca s-o salveze, Gemsback încearcă s-o vândă prin subscripţie, imaginând un sistem demenţial. Cititorul comanda printr-o carte poştală numărul următor al revistei; la primirea lui îl plătea prin mandat. Se crede că la acest apel au răspuns numai două mii de cititori. Aşa a sfârşit Wonder Stories, deşi istoria sa nu se opreşte aici. Căci firma Thrilling dorea să adauge şi un pulp de science fiction la revistele ei de aventuri, western şi poliţiste,

[1] Fără să mai vorbim de „Epaminondas T. Snooks D.T.G.”, un pseudonim delirant al lui C.P. Mason (sau poate chiar al lui Charles Homing). Iniţialele D.T.G. au intrigat numeroşi cititori care se întrebau cărei ciudate diplome universitare puteau să-i

corespundă. Ele însemnau însă: „Don't tell Gemsback", adică: „Nu-i spuneţi lui Gemsback!" (n. aut.).

aşa că a cumpărat revista lui Gemsback. Astfel, după o întrerupere de două luni, ea a reapărut, datată iulie-august 1936, sub titlul Thrilling Wonder Stories[1]; conducerea ei o asigura de-acum Mort Weisinger.

Primele numere au prezentat un buchet impresionant de autori buni: Abraham Merritt însuşi, în numerele din august şi din octombrie, Ray Cummings, Ralph Milne Farley, Stanley Weinbaum, Eando Binder[2], Edmond Hamilton, John W. Campbell, Raymond Z. Gallun etc. Totuşi, revista nu se ridica nici pe departe la nivelul lui Astounding Stories. Cea mai mare parte a povestirilor erau de aventură, space-opera care ar fi putut fi scrise cu zece ani în urmă. Ne aflăm deja la sfârşitul anului 1936, şi brusca mutaţie intervenită în science fîction, sub influenţa lui F. Orlin Tremaine, nu se simte câtuşi de puţin în Thrilling Wonder Stories, ceea ce va da curând acestui nou pulp un caracter de revistă destinată adolescenţilor, spre deosebire de spiritul adult care domneşte în Astounding Stories încă din 1933. în iunie 1937, debutează în Thrilling Wonder Stories seria populară de aventuri ale lui Gerry Carlyle, sub titlul Green Hell[3] de Arthur K. Bames. Gerry Carlyle era o tânără a cărei meserie consta în capturarea specimenelor de faună galactică destinate grădinii zoologice din Londra. Gerry poseda crucişătorul ei spaţial personal, comandat de căpitanul Tommy Strike, iubitul ei. Aventurile domnişoarei Carlyle formează un şir de vitejii planetare în care ea se înfruntă cu monştri de neînchipuit şi sfârşeşte întotdeauna prin a-i captura, nu fară să rişte de o mie de ori cele mai înfiorătoare pericole.

Spre sfârşitul acestui an, găsim în revistă numele unor excelenţi autori, cum ar fi Henry Kuttner, Clifford D. Simak, Otis Aldebert Kline, Arthur J. Burks, Frank Belknap Long Jr, Manly Wade Wellman etc., dar nu cunosc nici un text care să merite să fie citat.

[1] Povestiri minunate şi înfricoşătoare - 1. engl.

[2] Eando Binder - sub acest nume se ascund doi autori, Earl şi Otto Binder, până spre 1940, dată la care Otto şi-a urmat singur cariera de autor SF. Pronumele „Eando" înseamnă „E and O", adică E şi O (n. aut.).

[3] Iadul verde - 1. engl.

Argosy

Această revistă publică de-acum din ce în ce mai puţin SF demn de interes. în perioada despre care este vorba aici, Ray Cummings a semnat câteva romane noi, dar lipsite de orice interes. în schimb, Abraham Merritt a mai dat un excelent roman,

Creep, Shadow, Creep[1], publicat în 1934, dar care este pur fantastic, pe linia celebrului său Bum, Witch, Bum[2], apărut cu doi ani înainte.

Mai apoi, operele lui Merritt se răresc şi Argosy nu mai publică decât episodic texte SF. Ultimul roman aparţinând genului a fost Earth, Last Citadel[3], un roman „în stilul” lui Merritt, datorat colaborării între C.L. Moore şi Henry Kuttner, apărut în 1943.

Weird Tales

în această revistă, voi semnala numai noua serie a lui C.L. Moore, axată pe o eroină, Jirel de Joiry, care a debutat în numărul din octombrie 1934. Textul are de altfel onoarea de a inspira ilustraţia copertei[4], pe care vedem un idol negru cu un singur ochi, îmbrăţişat strâns de o foarte frumoasă tânără, pe jumătate goală. Titlul povestirii este The Black God’s Kiss[s]; ea ne spune povestea castelanei din Joiry, splendida şi sălbatica Jirel. Acţiunea se petrece în Franţa, în Evul Mediu. Jirel şi castelul ei au căzut în mâinile lui sire Guillaume. Jignită de faptul că a suportat - nu fără o oarecare plăcere - onorurile virile ale învingătorului ei, Jirel jură să se răzbune crunt. în vederea îndeplinirii acestei răzbunări, ea nu şovăie să înfrunte oroarea fără nume a unui pasaj secret, care duce într-altă dimensiune, de unde speră să capete

1 Furişează-te, umbră, furişează-te -1. engl.
2 Arzi, vrăjitoare, arzi -1. engl.
3 Pământul, ultima citadelă -1. engl.
4 Remarcabil desenată de Margaret Brundage, care a fost, de departe, cea mai bună ilustratoare a revistei (n. aut.).
5 Sărutul zeului negru -1. engl.

mijloacele pentru a se răzbuna. Cu simţurile în delir, este atrasă irezistibil de statuia Zeului Negru, a cărui îmbrăţişare îngheţată îi conferă o putere ucigătoare. Şi când, întoarsă în castelul din Joiry, se preface că se abandonează din nou sărutărilor lui Guillaume, ceva oribil de malefic se furişează afară din sânul ei şi înşfacă sufletul războinicului, carecade mort la picioarele ei. Jirel înţelege atunci că a ucis pe singurul bărbat pe care l-ar fi putut iubi.

0 aventură obişnuită, Quest of the Star-Stone[1],. îi reuneşte în numărul pe noiembrie 1937 al revistei Weird Tales pe Northwest Smith şi pe Jirel de Joiry. Povestirea e scrisă, în colaborare, de Catherine Moore şi Henry Kuttner. „Piatra-stea”, de care e vorba în titlu, este o bijuterie purtată la gât de Jirel şi pe care un magician din viitor o râvneşte. El îi trimite în trecut pe Northwest Smith şi pe Yarol venusianul, ca să pună mâna pe ea. (Cu titlu de curiozitate, semftalez că aventura începe cu un cântec al lui Smith, intitulat The Green

Hills of Earth. Acest titlu i-a inspirat lui Robert Heinlein o lucrare cu acelaşi nume[2], publicată în februarie 1947 în Saturday Evening Post. Multă vreme, Catherine L. Moore a refuzat ca povestirea Quest of the Star-Stone să fie reeditată sau tradusă, dar eu am reuşit să obţin permisiunea de a o include în ediţia îngrijită de mine a aventurilor lui Jirel de Joiry, în 1974).

Autoarea a interzis, de asemenea, multă vreme, reeditarea unei aventuri a lui Northwest Smith pe care a scris-o în colaborare cu Forrest J. Ackerman, Nymph of Darkness[3], apărută în 1935, în numărul special al revistei Fantasy Magazine, consacrat revistei Weird Tales. Se spune că unii amatori au cutreierat pe jos Statele Unite, ca să-şi facă rost de acest exemplar, devenit un adevărat mit[4]. Povestirea este împodobită cu un desen al lui Catherine Moore însăşi, reprezentându-1 pe Northwest Smith cu o formă feminină fantastică în braţe. Trebuie să recunoaştem însă un fapt:

[1] Seria consacrată eroinei Jirel de Joiry cuprinde cinci povestiri, în afară de Quest of the Star-Stone (Căutarea pietrei-stea) (n. aut.).

[2] Dealurile verzi ale Pământului, în culegerea Cronici metagalactice, Ed. Tchnică, 1990.

[3] Nimfa întunericului -1. engl.

[4] Desigur că nu s-ar fi mulţumit cu reeditarea lui, din decembrie 1939, în Weird Tales (n. aut.).

Catherine Moore scria mult mai bine decât desena! A?** ă aventură a lui Northwest Smith se desfăşoară pe Venus. într-o noapte, plimbându-se, aventurierul spaţiului aude zgomot de alergătură şi-i zăreşte pe urmăritori, dar nu-1 vede pe cel urmărit. Se repede după ei şi, ghidându-se după sunetul unei respiraţii gâfâite, înşfacă orbeşte trupul gol şi invizibil al unei femei. O ajută să se ascundă şi ea îi mărturiseşte că este Nyusa[1], fiica unei femei pământene şi a unei entităţi extraterestre, numită întunecimea. O sectă secretă venusiană, Nov, adoră această divinitate, iar Nyusa, care trebuie să execute un dans sacru în templul lor ascuns, îl duce acolo pe Northwest Smith, ascunzându-1 de privirea spectatorilor. Dar, în timpul ceremoniei, pământeanul este descoperit şi venusienii hotărăsc să-l omoare. Nyusa, considerată până atunci doar o simplă executantă, dă la iveală puterile cu care o înzestrase partea extraterestră a ascendenţei ei şi cheamă întunecimea asupra asistenţei înfricoşate. Northwest Smith va putea să plece nestingherit din sanctuarul sectei Nov, după ce a auzit-o pe Nyusa cum se ridică în spaţiu, urcând treptele unei scări de asemenea invizibile. înainte de a pleca, ea şi-a abandonat corpul gol în braţele pământeanului şi textul sugerează - fără s-o spună de-a dreptul - că i s-a dăruit. Am citit de două ori

acest text fără să mă plictisesc; este puţin mai slab decât alte povestiri din ciclul lui Northwest Smith, dar cred că autoarea, Catherine Moore, l-ar fi putut lăsa să fie republicat fară nici un inconvenient[2].

The Circus of Dr Lao[3] (1935) ar fi făcut cinste paginilor lui Weird Tales, dar a apărut direct în volum. Autorul lui, Charles G. Finney, este un ziarist american născut în 1905. A petrecut doi ani în armata americană, în China, şi a păstrat din această epocă un gust pronunţat pentru orientalism. Subiectul cărţii este destul de uimitor: circul doctorului Lao soseşte într-un orăşel din Arizona.

[1] Recunoaştem aici o şmecherie a lui Ackerman: Nyusa = N.Y.U.S.A., adică New York, United States of America (n. aut.).

[2] S-a remarcat în cele din urmă, la sfârşitul anilor ’70, ca urmare a unei apari{ii pirat, şi am putut astfel să-l includ în Les mcilleurs recits de Weird Tales (Cele mai bune povestiri din Weird Tales), volumul II, în 1979, sub titlul La nymphe des tenebres (Nimfa întunericului) (n. aut.).

[3] Circul doctorului Lao -1. engl.

Localnicii descoperă uluiţi că în el se află monştri şi semizei din Antichitate. Printre ei se găseşte o Gorgonă adevărată, iar zeul Pan este realmente prezent; dar viaţa cotidiană îşi reia curând cursul, la urma urmei nu-i decât un circ... Romanul acesta a fost ecranizat în 1963 sub titlul The Seven Faces of Dr Lao[1]. Ray Bradbury a recunoscut că a fost influenţat de opera lui Finney.

Anglia

Trecând acum pe ţărmurile Angliei, ne găsim din nou pe frontul revistelor. în 1934, a apărut un săptămânal numit Scoops[2], care purta subtitlul „Ziarul de mâine”. Primul număr a fost publicat în 10 februarie 1934, având pe copertă o hoardă de roboţi uriaşi, dintre care unul ducea un biet om, îmbrăcat încă pijama. Această experienţă îndrăzneaţă n-a durat decât douăzeci de săptămâni. în cursul iernii anului 1937 a fost creată, de către Walter H. Gillings, adevărata mare revistă SF engleză de dinainte de război, Tales of Wonder[3], cu subtitlul „Science fiction surprinzător”. în sumarul numărului 1 găsim autori britanici: John Russel Feam[4], Festus Pragnell, John Beynon[5] şi Eric Frank Russell. Revista era trimestrială şi a apărut până în vara anului 1942, când chemarea la armată a lui Gillings a pus capăt carierei ei. Gillings, care refuza să poarte arme pe motive de conştiinţă, şi-a efectuat stagiul pe post de chelner într-o cantină militară.

în cele patru numere ale anului 1938, câţiva autori americani îşi fac deja apariţia: doctorul Keller, Edmond Hamilton, Stanton A. Coblentz. în numărul din iama anului 1938 figurează numele

unui tânăr om de ştiinţă care semnează un articol: Arthur C. Clarke. în
1938, încurajat de succesul primei reviste, Walter H. Gillings a vrut

[1] Cele şapte chipuri ale doctorului Lao -1. engl.

[2] Ştiri senzaţionale - 1. engl.

[3] Povestiri despre lucruri miraculoase -1. engl.

[4] Care a adoptat mai târziu pseudonimul Vargo Statten, sub care este mai cunoscut în Franţa (n. aut.).

[5] Pe numele lui adevărat, John Beynon Harris. A căpătat mai târziu faimă şi avere scriind literatură generală sub numele John Wyndham. Cu acest din urmă nume a semnat şi câteva excelente romane SF (n. aut.).

să-i dea un frăţior, un pulp consacrat genului science-fantasy şi intitulat chiar Fantasy, cu subtitlul „Science fiction palpitant”. Revista n-a avut decât trei numere, unul în 1938 şi două în 1939. în ea se regăseau cam aceeaşi autori ca şi în Tales of Wonder, la care s-au mai adăugat doi autori britanici, J.M. Walsh şi S. Fowler Wright.

Pe partea apariţiilor în volum, vom găsi acum câteva lucrări demne de interes datorate autorilor englezi. Mai întâi Before the Dawn, un remarcabil roman preistoric al matematicianului scoţian John Taine. Numele lui adevărat a fost Eric Temple Bell; s-a născut la Aberdeen la 7 februarie 1883, dar încă din 1902 s-a instalat în Statele Unite. A fost profesor la mai multe universităţi, între care şi Harvard. A murit în 1969. A scris numeroase romane, din care trei, în afară de Before the Dawn, au fost traduse în franceză: The Iron Star[1], apărut în 1930, Seeds of Life[1], publicat în 1931 şi The Time Stream, despre care am vorbit deja.

Before the Dawn povesteşte istoria unui grup de savanţi care au reuşit să fabrice un aparat de viziune temporală. Inventatorii îl folosesc pentru a căuta în era secundară motivele dispariţiei dinozaurilor uriaşi. Unul dintre ei, un Tyrannosaurus rex, poreclit de observatorii săi Belshazar, este eroul povestirii. Lupta lui pentru viaţă, utilizarea inteligenţei reduse şi a forţei lui colosale, cataclismele care zgâlţâie scoarţa terestră, vor fi singurele elemente dramatice ale acestui roman, care rămâne totuşi una din culmile SF-ului epocii.

Sidney Fowler Wright s-a născut în Anglia la 6 ianuarie 1874. A scris mult, mai ales în domeniul fantasticului şi al SF-ului[3]. S. Fowler Wright a fost întotdeauna extrem de ostil faţă de controlul naşterilor şi faţă de maltusianism, în general. De altfel, a reprezentat el însuşi un exemplu, având şase copii cu prima soţie şi patru cu cea de-a doua! în aproape toate

scrierile sale, el a luptat cu ardoare contra oricărei idei de planning familial. în

1 Steaua de fier - 1. engl.

2 Seminţele vieţii -1. engl.

3 Printre operele lui de calitate pot fi citate The Island of Captain Sparrow (Insula căpitanului Sparrow) şi The World Below (Lumea de dedesubt) - 1929, capodopera lui (n. aut.).

1938, a publicat The Adventure of Windham Smith, o anticipaţie clasică. Om al timpului nostru, Windham Smith, internist într-un spital, este atras într-un viitor foarte îndepărtat. El descoperă o civilizaţie ajunsă la cel mai perfect grad de dezvoltare a tehnologiei şi, în ochii autorului, la cea mai completă degradare morală, pentru că ea practică un control strict al naşterilor. Orice femeie are dreptul să aducă pe lume trei copii. La al patrulea, atât mama, cât şi bebeluşul sunt executaţi. Or, o femeie a reuşit să ascundă trei sarcini suplimentare. Doar la a şasea naştere, autorităţile au descoperit „crima” şi au ordonat executarea mamei şi a copiilor, cu excepţia ultimului născut, pe care femeia a avut timp să-l ascundă, schimbându-1 cu un copil dintr-o creşă. Guvernul, care ezită să-i omoare pe toţi cei cinci bebeluşi de la creşă pentru a distruge astfel nou-născutul ilegitim, are slăbiciunea să renunţe la respectiva măsură. Douăzeci de ani mai târziu, o tânără, Vineta, îşi imaginează că este acest copil ilegal şi nutreşte gânduri de independenţă. De aceea, când oamenii hotărăsc să recurgă la eutanasia generală, deoarece umanitatea nu mai are nimic de aşteptat de la viitor, Vineta reuşeşte să-l convingă pe Wyndham Smith să fugă cu ea şi să încerce întoarcerea la viaţa sălbatică şi naturală. Prima parte a romanului e plină de pălăvrăgeală şi foarte lentă, în schimb a doua, care povesteşte fuga tinerei perechi urmărite de roboţii însărcinaţi să-i omoare, se citeşte cu viu interes.

în acelaşi an 1938, a debutat trilogia lui C.S. Lewis, cu Out of the Silent Planet[1], care a fost urmată, în 1943, de Perelandra, apoi, în 1945, de That Hideous Strength[2]. Clyde Staple Lewis s-a născut în 1898. A avut o tinereţe de dandy, interesându-se de tineri şi de ştiinţele oculte, până-n ziua când a început să se teamă să nu-şi piardă sufletul. A urmat o convertire dramatică, după care doar fîlosofîa şi metafizica l-au mai preocupat. Citea revistele SF ale epocii - care, după părerea lui, simbolizau Răul - şi a hotărât să aleagă această formă literară pentru a ilustra ideile teologice şi teza lui asupra luptei dintre Bine şi Rău. Eroul din Out of the Silent Planet este un profesor de la Cambridge, numit Ransom,

1 Plecarea de pe planeta tăcută -1. cngl.

1 Acea putere hidoasă -1. engl.

care a fost răpit şi transportat pe Marte. înţelege atunci că această planetă, la fel ca şi Perelandra (Venus), face parte în continua: din grădina Edenului lui Dumnezeu; ele sunt conduse de îngeri, creaturi făcute din lumină şi din energie, care asigură fericirea poporului lor, în gloria divină. Lucrurile nu se petrec tot astfel şi pe Pământ, condus de un înger căzut (Diavolul), care l-a izolat pe Om de Dumnezeu. De aceea, pe când celelalte lumi sunt în comuniune cu Creatorul lor, doar Pământul rămâne tăcut şi dominat de rău. După cum mărturiseşte el însuşi, inspirându-se din Stapledon şi H.G. Wells, C.S. Lewis evită predica pisăloagă în primul volum, Out of the Silent Planet, şi ne înfăţişează un tablou al civilizaţiei edenice de pe Marte şi al formelor de viaţă care-1 locuiesc, demn de cele mai bune romane SF. Din păcate, nu la fel se întâmplă cu al doilea roman, în care Ransom este transportat de data aceasta pe Venus, şi a cărui acţiune lâncezeşte teribil şi nu se mai termină. Dar cel mai prost este, în chip clar, al treilea, The Hideous Strength; aici forţele drăceşti şi puterile divine se înfruntă în colegiile britanice, într-o atmosferă de bâlci. Oricât am admira prima parte a trilogiei, suntem siliţi să recunoaştem că, după aceea, se afundă în plictiseală[1].

Fandomul

Subiectul acesta ne obligă să vorbim despre Fantasy Magazine, care este fanzinul numărul 1 în anii 1934-1937[1]. La cea de-a doua aniversare a revistei, în septembrie 1934, Abraham Merritt a acceptat să-i dea o nuvelă inedită, The Drone[3]. Dar excepţionale au fost numerele de la cea de a treia şi a patra aniversare. în

[1] Să notăm că în 1937 un alt profesor britanic, J.R.R. Tolkien, a publicat The Hobbit (Hobitul), roman de science-fantasy care a trecut atunci neobservat şi de care vom avea ocazia să vorbim mult mai târziu (n. aut.).

[2] Fantasy Magazine era mai mult decât un fanzin; era o revistă de nivel profesionist, dar realizată de amatori şi nu încerca să fie doar un buletin de legătură între fani sau un depozit pentru textele lor nepublicabile, cum erau alte publicaţii de acest gen. Astăzi, Algol şi Locus au preluat ştafeta şi sunt demne de a fi numite reviste profesioniste (n. aut.).

[3] Trântorul -1. engl.

septembrie 1935, editorii revisi . Fantasy Magazine au cerut unui număr de cinci autori de science fiction şi cinci autori de science-fantasy să scrie o povestire pe o temă comună, impusă, flecare autor redactând două sau trei pagini de text, apoi lăsându-i pana următorului. Titlul povestirii, pentru ambele categorii, a fost The Challenge from Beyond[1]. Versiunea science fiction a fost scrisă de Stanley Weinbaum, Donald Wandrei,

Edward Elmer Smith, Harl Vincent şi Murray Leinster. Versiunea fantasy a fost opera Catherinei L. Moore, a lui Abraham Merritt, H.P. Lovecraft, Robert Howard şi Frank Belknap Long Jr, o serie de nume care ar fi onorat oricare revistă profesionistă a epocii, şi chiar a zilelor noastre. Trebuie să recunosc că nuvela SF era foarte slabă şi că nici una din părţile ei nu poate fi salvată. Situaţia e alta în cazul povestirii fantasy, în care, e drept, doi autori s-au dovedit mediocri - Catherine Moore şi Robert Howard - dar în care ceilalţi trei au scris pasaje demne de interes, mai ales Lovecraft: el a scris un text lung cât cel al celorlalţi patru! Anul următor, în septembrie 1936, textul-vedetă al numărului a fost o nouă povestire science fiction, compusă de cinci autori, Eando Binder, Jack Williamson, Edmond Hamilton, Raymond Z. Gallun şi John Russel Feam, dar cu o dificultate suplimentară. Povestirea a început să fie scrisă de la sfârşit, adică de Feam, care a scris concluzia, apoi i-a trimis textul lui Raymond Z. Gallun, care a scris partea a patra etc. Nu aveau un plan de ansamblu. Iată cu ce comentarii şi-a însoţit Gallun lucrarea: „Sfârşitul ăsta al povestirii era complet anapoda când l-am primit şi cred că acum e şi mai rău”. Despre partea lui, Edmond Hamilton a spus: „Aş da cu plăcere un premiu de o mie de dolari oricărei persoane care mi-ar explica despre ce vorbesc ultimele două părţi. Şi-aş da un premiu de zece mii de dolari persoanei care mi-ar putea explica despre ce este vorba în partea scrisă de mine însumi. Povestea asta mi se pare nuvela cea mai trăsnită din toată istoria literaturii SF!”

Jack Williamson a comentat mai sobru: „După părerea mea, ar fi o excelentă povestire SF, dacă ar avea un subiect care ar putea fi înţeles!”

[1] Provocare din lumea de dincolo - 1. engl.

Eando Binder a adăugat, în fine, după ce a terminat, scuzaţi, adică a început povestirea: „Am făcut tot ce mi-a stat în puteri să continuu într-un fel cât se poate de demenţial, ca să urmez exemplul celorlalţi, şi sunt sigur că nu m-am lăsat mai prejos decât ei în încercarea de a face această povestire total inexplicabilă. Poate, cu un mic efort suplimentar, aş fi putut chiar s-o fac absolut de neînţeles pentru orice cititor. Dar, în orice caz, cred, am reuşit şi aşa destul de bine.”

Ei bine, în ciuda acestor păreri pesimiste ale autorilor, The Great Illusion[1] este desigur o povestire fară mare valoare, dar perfect inteligibilă şi logică de la un capăt la celălalt...

Dacă Fantasy Magazine era incontestabil fanzinul numărul 1, totuşi nu era singurul, căci fandomul se dezvoltase bine în aceşti ani. Mai multe mici convenţii au reunit amatorii, înainte ca primul World Con[1], ce s-a ţinut la New York, în iulie 1939, să adune pentru prima oară întregul fandom. Printre cei mai celebri

fani ai epocii putem să-i cităm pe Forrest J. Ackerman, Jack Darrow, Olon F. Wiggins, Harry Warner Jr, Erle Korshak, Donald A. Wollheim, Sam Moskowitz, Robert W. Lowndes, domnişoara Morojo, W. Lawrence Hamling, Bob Tucker, Ray Bradbury şi Larry T. Shaw.

Totuşi, în 1939, fandomul fusese victima unei crize grave: „războiul agrafelor”, dezlănţuit între Wilson „Bob” Tucker, un viitor autor de romane poliţiste şi de science fiction şi Donald A. Wollheim, care va deveni mai târziu unul dintre cei mai mari editori de SF. Toată discuţia se învârtea în jurul întrebuinţării agrafelor metalice la legarea revistelor SF. Poşta redacţiei revistei Astounding Stories a păstrat luni întregi ecoul acestor certuri, până când F. Orlin Tremaine a primit o scrisoare de la o tânără, care pretindea a fi logodnica lui Bob Tucker. Ea îi anunţa moartea lui Tucker, trimiţând alăturat o ultimă misivă pe care acesta ar fi avut intenţia s-o trimită revistei, înainte de moarte. Tremaine a publicat-o fără să bănuiască deloc că era victima unei farse de prost gust, întrucât Tucker nu avusese nici un fel de accident mortal!

[1] Marea iluzie - 1. engl.

[1] Convenţia mondială -1. engl.

Astfel se încheie acest capitol consacrat unei perioade a literaturii SF, pe care old fans, vechii amatori din primele momente, o consideră adesea ca fiind vârsta de aur a genului. Dar nu prea cred în aceste vârste de aur, care se fixează sistematic în trecut. Un prieten a descoperit la poşta redacţiei unei reviste a firmei Munsey o scrisoare referindu-se la vârsta de aur din anii 1880-1890! Există în istoria fiecărei forme de artă - iar literatura science fiction este şi ea o artă - perioade mai pasionante decât altele şi ani în care nu se întâmplă nimic[1]. Vârsta de aur, pentru mine, a fost 1918-1923, apoi 1933-1936, apoi 1940-1944 etc. inclusiv până în anul viitor. Acestea fiind zise, nu trebuie să neglijăm importanţa perioadei pe care tocmai am retrăit-o împreună, o epocă de mutaţie în SF care, din stadiul tinereţii, trece în stadiul adult, atât sub influenţa redactorilor-şefi hotărâţi să iasă din făgaşurile trasate '•ie Hugo Gemsback, cum ar fi F. Orlin Tremaine, cât şi datorită autorilor al căror talent s-a copt, cum ar fi John W. Campbell, Raymond Z. Gallun sau Nat Schachner, fără să-i uităm pe noii veniţi, mai ales pe Stanley Weinbaum. Seminţele bune au fost semănate, nu mai rămâne decât să fie culeasă recolta.

4. Apogeul (1939-1949)

Intrăm acum în perioada clasică a literaturii science fiction. Este cea mai cunoscută în Franţa, întrucât toate operele ei principale au fost editate aici în cursul ultimilor treizeci de

ani. Amatorii le cunosc bine, ceea ce îmi va îngădui să expun mai pe scurt subiectele povestirilor citate. Foarte numeroşi noi autori vor apărea în numai trei ani, formaţi de lectura revistelor SF, care au de-acum între zece şi cincisprezece ani de existenţă: A.E. van Vogt, Robert Heinlein, Theodore Sturgeon, Ray Bradbury, Frederik Pohl, Lester der Rey, Fritz Leiber, Fredric Brown, Raymond F. Jones etc.

[1] Ar fi o greşeală să refuzi să crezi în realitatea vârstelor de aur, sub pretextul că, de obicei, ele reflectă numai nostalgia cititorilor în căutarea tinereţii lor. în orice artă există, cu certitudine, perioade privilegiate (n. aut.).

145

John W. Campbell este omul important al perioadei. Domneşte cu mână de fier asupra principalei reviste a genului şi dispune de o pepinieră de noi autori. îi va obliga să muncească, să dea tot ce au mai bun, dându-le idei, sugerându-le teme ştiinţifice, punându-i s-o ia de la început, dacă era necesar. Toţi mi-au afirmat că John Campbell nu rescria niciodată textele autorilor săi, dar nu ezita niciodată să refuze un manuscris, chiar dacă era al unuia dintre autorii săi vedetă. Pentru el, Ştiinţa rămâne primordială, dar îi va adăuga un alt pol al interesului: previziunea Viitorului. Campbell socotea că rolul SF-ului era acela de a prevedea civilizaţia de mâine, în mod plauzibil, realist şi, desigur, ştiinţific. Cel mai pur produs al şcolii lui va fi la început Robert Heinlein, apoi, mai târziu, Hal Clement.

Paralel cu acţiunea revistelor specializate, SF-ul a căpătat un elan în 1938, datorită faimoasei emisiuni de radio a lui Orson Welles, care a transpus pe unde The War of the Worlds de H.G. Wells. Emisiunea a fost atât de realistă, întreruptă de false buletine de ştiri dând veşti despre lupta împotriva invadatorilor extratereştri, şi chiar de o declaraţie „liniştitoare” a unui ministru, încât un val de panică a copleşit auditorii şi unii dintre ei au vrut să se sinucidă[1]. Nu ştiu dacă datorită acestei emisiuni a reînviat interesul editorilor pentru literatura SF, dar în orice caz asistăm la o înmulţire a numărului revistelor. Numărul lor, stagnând de patru ani la cifra trei, a trecut la douăzeci în numai trei ani!

Marvel Science Stories[2] ia naştere prima, în vara anului 1938 şi vom mai vorbi despre această publicaţie, pentru că este singura revistă SF care a încercat să alieze anticipaţia şi erotismul. Apoi, au fost o serie de titluri obţinute prin sciziparitate. Vreau să spun că cele trei reviste care existau deja şi-au alăturat frăţiorii: Fantastic Adventures[3] pe lângă Amazing, Startling Stories* pe lângă

[1] Nu-1 putem învinui pe Welles de imprudenţă. Am ascultat discul pe care e înregistrată emisiunea: genericul indică

limpede că e vorba de o adaptare a romanului lui Wells, iar secvenţele sunt întrerupte de anunţuri - e drept, foarte scurte - reamintind titlul emisiunii care se asculta (n. aut.).

[2] Minunate povestiri ştiinţifice -1. engl.

[3] Aventuri fantastice -1. engl.

[4] Povestiri uimitoare -1. engl.

Thrilling Wonder şi Unknown[1] pe lângă Astounding, acest din urmă pulp publicând mai degrabă science-fantasy decât science fîction strict. Tot în 1939, găsim şi Famous Fantastic Mysteries, un pulp dedicat reeditării vechilor succese ale revistei Munsey Magazines; apoi Planet Stor ies[1], Dynamic Science Fiction[3], Future Fiction[4] şi Science Fiction. în 1940, apar Fantastic Novels[5], o revistă-soră cu Famous Fantastic Mysteries, apoi Captain Future[6], Cornet Stor ies[1], Super-science Stories[8] şi Stardust[9]. în sfârşit, sosite cam după bătălie, ceea ce exprimă, fără îndoială, moartea lor rapidă, Cosmic Stories[10], care a avut trei numere, şi Stirring Stories[u], care a avut patru.

Evident că nu-mi mai este posibil de-acum să examinez în amănunţime apariţiile a nouăsprezece pulp-uri, douăzeci cu Weird Tales, aşa cum am făcut până acum, căci acest volum ar căpăta dimensiunile unei enciclopedii! De altfel, ar fi absurd din partea mea să pretind că am citit tot ce a apărut în reviste, dintre care unele au devenit absolut de negăsit. Mă voi mulţumi deci să urmăresc Astounding, aşa cum am făcut încă din capitolul 3 - şi vom vedea că 75% din textele importante au apărut acolo - şi să semnalez apoi care sunt principalele povestiri ale celorlalte reviste.

Astounding Science Fiction

O space-opera a lui Clifford D. Simak, Cosmic Engineers[12], a debutat în numărul din februarie 1939. Autorul voia să rivalizeze •

[1] Necunoscutul -1. engl.

[2] Povestiri planetare -1. engl.

[3] Science fîction dinamic -1. engl.

[4] Ficţiunile viitorului - 1. engl.

[5] Romane fantastice -1. engl.

[6] Căpitanul Viitor - 1. engl.

[7] Povestiri cu comete -1. engl.

[8] Povestirile superştiinţei -1. engl.

[9] Praf de stele -1. engl.

[10] Povestiri cosmice -1. engl.

11

Povestiri tulburătoare -1. engl.

12

Inginerii cosmosului, Ed. Elit comentator, 1994.

cu Edward Elmer Smith, dai in mod vizibil genul cpis nu era adevărata sa cale. în ciuda tuturor ingredientelor unei bune space-opera, Intre care o frumoasă fat& descoperită în stare de animaţie suspendată într-un fel de capsulă spaţială, nişte misterioşi Ingineri ai Cosmosului care trăiesc la ani-lumină depărtare de Pământ, un univers gata să intre în coliziune cu al nostru, extraterestri răi, lupte de astronave etc., n-a reuşit în cele din urmă să fkcă decât un fel de imitaţie nu prea convingătoare.

în luna următoare notăm ultima apariţie a unuia dintre marii autori ai revistei, Don A. Stuart, pe care Campbell l*a trimis definitiv la magazia de accesorii[1]. în aprilie, Jack Williamson istoriseşte cea de a treia parte a aventurilor Legiunii spaţiului, in One Against the Legion[1]. Dar textul-vedetă al numărului a fost, incontestabil, Worlds Don't Care[3] de Nat Schachner. Subiectul este de o simplitate tragică: un soi de ciumă venită din străftmdu- rile spaţiului atinge populaţiile marţiene, dar cruţă pământenii şi venusienii. Or, se constată că dacă intră în contact cu un marţian, un pământean se poate molipsi. Toţi marţienii care trăiesc pe Pământ sunt deci condamnaţi să fie deportaţi pe Japhet, un satelit al lui Saturn. în afara povestirii SF propriu-zisă, care este pasionantă, ne reţine mai ales atenţia accentul pus de autor asupra dramei persoanelor strămutate; să nu uităm că Schachner a scris această povestire în 1939.

Acest scriitor se arată încă şi mai pesimist în numărul din iunie, în care şi-a permis să scrie When the Future Dies\ cu un deznodământ pe care nici unul dintre predecesorii lui nu îndrăzniseră să-l gândească: extratereştrii au invadat Terra şi sunt pe cale să câştige bătălia împotriva omului. Un inventator fabrică o maşină capabilă să meargă în viitor pentru a le cere urmaşilor noştri o superarmă cu care să-i poată învinge pe invadatori. Dar,

[1] John W. Campbell vindea încă altor reviste povestiri semnate cu numele lui adevărat, dar a încetat curând, consacrându-se numai conducerii revistei, sugerând idei autorilor, punându-i să rescrie textele etc. (n. aut.).

[1] Singur împotriva Legiunii -1. engl.

[3] Lumilor nu le pasă -1. engl.

[4] Când moare viitorul -1. engl.

când ajunge, îşi dă seama cu groază că nu există viitor pentru om, pentru că, în acea epocă, extratereştrii au câştigat efectiv!

Numărul din luna iulie merită o menţiune specială, căci găsim în sumar, alături de autori cunoscuţi, cum ar fi Catherine L. Moore, Nat Schachner sau Ross Rocklynne, doi nou-veniţi, A.E.

van Vogt, vedeta numărului cu povestirea Black Destroyer[1] şi Isaac Asimov, al cărui text se intitula Trends[1]. Acest din urmă scriitor îşi văzuse deja două povestiri publicate de Amazing, pe când van Vogt era abia la prima apariţie profesionistă. Vedem astfel cum îşi fac împreună debutul, în Astounding, doi dintre cei mai mari autori ai perioadei clasice a literaturii SF (cel de al treilea fiind Robert Heinlein, bineînţeles). Dacă citim rubrica The Analytical Laboratory[3] din septembrie următor (clasificarea povestirilor după preferinţele exprimate de cititori prin poşta redacţiei), vedem că van Vogt vine primul, devansând în ordine pe C.L. Moore, Asimov şi Schachner. Probabil că Isaac Asimov a fost foarte mândru că l-a întrecut pe Schachner care, aşa cum declarase într-o scrisoare apărută în anul precedent la poşta redacţiei, era autorul lui preferat. Dar, pentru a vorbi mai pe larg despre acest scriitor, voi aştepta data apariţiei unuia dintre textele lui de primă importanţă.

Alfred Elton van Vogt s-a născut la 26 aprilie 1912 în Canada. La ora actuală trăieşte în Statele Unite, la Hollywood, într-o scrisoare personală, mi-a descris începuturile carierei lui de scriitor SF: „La vârsta de paisprezece ani am citit numărul din noiembrie 1926 al revistei Amazing Stories şi am devenit cititorul ei asiduu timp de mai mulţi ani. Cu toate acestea, când redac- torul-şef de-atunci a dispărut, am abandonat-o. Am încetat să mai citesc literatură Science fiction până în anul 1938, când mi-a căzut în mână un număr din Astounding, acela în care figurează Who Goes There? de Don A. Stuart. Am citit jumătate din povestire acolo, stând în picioare lângă chioşcul de ziare, apoi am cumpărat revista, ca să o termin de citit acasă. Am fost atât de entuziasmat de această povestire extraordinară, încât am hotărât să trimit

[1] Ucigaşul negru -1. engl.

[2] Tendinţe -1. engl.

[3] Laboratorul analitic -1. engl.

imediat redactorului-şef al revistei, Campbell, o idee pentru o povestire de science fiction. Dacă nu mi-ar fi răspuns, probabil că n-aş fi devenit niciodată scriitor de SF. Dar mi-a răspuns şi, am observat mai târziu, răspundea la toate scrisorile de genul acesta. Fiind astfel încurajat, am scris pentru el două povestiri: Vault of the Beast[1] şi Black Destroyer. în cele din urmă, n-a publicat Vault of the Beast decât după ce mi-a admis alte trei nuvele. Avea el motivele lui la vremea aceea, dar astăzi nu-mi mai aduc aminte de ele.” în fapt, nici nu e nevoie ca van Vogt să recunoască datoria pe care o are faţă de Who Goes There?, pentru că, citind Black Destroyer, înrudirea e mai mult decât evidentă. La fel se întâmplă, de altfel, şi cu Discord in

Scarlett[1] apărut în decembrie al aceluiaşi an, ca şi cu toate textele care, mai târziu, vor compune osatura romanului său The Voyage of the Space Beagle[3]. Acest roman istoriseşte o explorare spaţială de mai mulţi ani, efectuată de o imensă astronavă, Space Beagle („beagle" este o rasă de câini de vânătoare, dar acest titlu este de fapt o aluzie la nava HMS Beagle, la bordul căreia Darwin a făcut faimoasa lui călătorie în mările Sudului, în special în Galapagos - în traducere franceză, astronava a fost rebotezată Fureteur[4], ceea ce arată că traducătorul n-a înţeles nimic). în afara echipajului, nava duce o armată de savanţi aparţinând tuturor disciplinelor, între care şi Elliot Grosvenor, un nexialist. Această nouă ştiinţă inventată de van Vogt (de la cuvântul latin nexus, participiul trecut al verbului nectere - „a lega", de unde şi ideea unei ştiinţe ca o intersecţie în care se întâlnesc toate celelalte ştiinţe) este o adevărată eroină a romanului. Space Beagle îl va întâlni mai întâi pe Coeurl (eroul lui Black Destroyer, botezat în versiune franceză Zori!), care e un soi de felină al cărei metabolism are nevoie de potasiu. El se lasă dus la bordul lui Space Beagle, unde masacrează numeroşi oameni pentru a le extrage potasiul din celule. Ba mai mult, Coeurl se

1 Cupola fiarei -1. engl.

2 Neînţelegere în stacojiu -1. engl.

3 Odiseea navei Space Beagle, Ed. Albatros, 1978, col. Fantastic-Club; reeditată sub titlul Fauna spaţiului, Ed. Vremea, 1996, col. Super-fiction.

4 Scotocitorul, scormonitorul -1. franc.

dovedeşte a fi capabil să controleze sursele de energie şi, curând, oamenii de pe astronavă vor trebui să ducă o luptă disperată cu el. Numai sfaturile nexialistului Grosvenor îi vor ajuta să elimine cumplita creatură. La fel se va întâmpla şi atunci când astronava îl va întâlni pe Xtl (în versiune franceză Ixtl), vedeta povestirii Discord in Scarlett. Acest monstru posedă puteri fabuloase; el îşi poate adapta structura atomică la orice metal şi astfel poate trece prin el, sau poate absorbi cantităţi de energie care ar ucide orice altă creatură. El se lasă să fie capturat, vârât în cuşcă, apoi, o dată ajuns în interiorul navei, evadează. Capturează câţiva oameni, pentru a-şi depune ouăle în cavitatea lor abdominală şi, curând, va fi înconjurat de Xtl mititei, dar Grosvenor dă ordin ca oamenii să părăsească Space Beagle. Monstrul se repede şi el afară, în urmărirea prăzii şi se loveşte de ecranul energetic de netrecut care a fost ridicat. Şi multe alte pericole îi mai aşteaptă încă pe membrii echipajului astronavei.

Un tânăr autor îşi face debutul în numărul din septembrie 1936, Theodore Sturgeon, cu scurta sa povestire Ether Breather[1].

Cititorii l-au clasat în fruntea textelor lunii, îngăduindu-i astfel lui Sturgeon să devanseze scriitori cu experienţă, ca Raymond Z. Gallun sau Manly Wade Wellman. Ether Breather e o fermecătoare povestire umoristică despre emisiunile de televiziune în culori (care nu existau pe vremea aceea). Vorbele crainicilor, ale actorilor, ale politicienilor etc., înregistrate de televiziune, sunt percepute deformat de public: de pildă, un secretar de stat se întrerupe şi începe să povestească un banc deocheat! Sturgeon presupune existenţa unor fiinţe lipsite de trup, care trăiesc în eter şi sunt capabile să altereze emisiunile TV pe parcursul dintre emiţător şi receptor.

Theodore Sturgeon, pe numele lui adevărat Edward Hamilton Waldo, s-a născut la 26 februarie 1918 în statul New York. A primit o educaţie religioasă severă (în familia lui se numărau vreo zece preoţi ai cultului protestant). Mama lui, poetă, l-a iniţiat în literatură, dar copilăria băiatului a fost tulburată de divorţul părinţilor. Nu s-a înţeles cu tatăl vitreg şi fară îndoială că, prin

[1] Cei care respiră eterul -1. engl.

reacţie, a fost un elev mediocru, îndreptându-şi eforturile către sport. La vârsta de cincisprezece ani, un reumatism cardiac l-a îndepărtat de stadion pentru totdeauna. Tânărul s-a pus atunci pe lectură: Veme, Wells, apoi reviste, în special Unknown. SF-ul şi-a câştigat astfel imul din cei mai celebri scriitori ai săi.[1]

In octombrie, doctorul Edward Elmer Smith revine cu o nouă urmare la seria lui, Triplanetary: Grey Lensman. Urmarea aventurilor lui Kimbal Kinnison, „purtătorul cristalului” - giuvaerul din Arisia, care dă celui ce îl deţine facultăţi telepatice şi puteri enorme - a fost aleasa cititorilor care, timp de trei luni, au clasat pe primul loc romanul lui Edward Smith. O şi merita.

Ianuarie 1940 marchează adevăratul debut în Astounding al celui de-al treilea mare scriitor al SF-ului clasic, Robert Heinlein. Fusese deja publicat de două ori în revistă în anul precedent, dar cu opere minore, astăzi uitate. Acum, cu Requiem[1], nuvelă care a devenit mai apoi sfârşitul romanului său The Mart who Sold the Moon\ el ia loc în plutonul marilor scriitori. Heinlein s-a născut în iulie 1907 în Missouri. După studiile obişnuite, a intrat într-o şcoală militară preparatoare şi se părea că e destinat unei cariere strălucite în armată, când o boală severă, în 1934, l-a trimis la reformă pe viaţă. Cinci ani mai târziu, cum sănătatea i s-a îmbunătăţit, a încercat o carieră de scriitor, întrucât era o activitate care îi permitea să se cruţe mai bine. Requiem povestea istoria unui bătrân, Harriman, omul care a finanţat prima rachetă lunară. Heinlein,

ca un bun american liberal ce era, dar prea puţin realist din punct de vedere financiar, nu şi-a închipuit nici o clipă că programul de cucerire a Lunii va fi un program naţional, ci a

[1] Să notăm că doi autori şi-au făcut debutul in numărul din septembrie 1939 al revistei Astounding, Sturgeon şi un oarecare Don Evans. John Campbell, căruia i s-a lăudat atât de mult arta de a descoperi noi talente, scrie în editorialul lui: „Un mare procent din noii autori, pe care noi i-am prezentat, au devenit imediat scriitori de prim plan. (...) Ţin să precizez că aşa se va întâmpla şi cu Don Evans, care-şi face în acest număr intrarea în domeniul scicnce fiction-ului”. Cât despre cititori, ei nu s-au înşelat în privinţa asta! (n. aut.).

[1] Recviem -1. engl.

[3] Omul care a vândut luna -1. engl.

presupus că va fi lăsat iniţiativei private. Or, Harriman are inima prea slabă ca să-şi poată realiza visul vieţii: să meargă pe Lună. Sfârşeşte prin a mitui doi piloţi, care-1 conduc pe Lună, unde moare fericit.

în martie 1940, Nat Schachner ne dă un text de primă importanţă, Cold[1], cu un subiect foarte îndrăzneţ atât pentru epoca lui, cât şi pentru a noastră: solidaritatea interrasială trebuie să fie preferată imperativelor patriotismului. Trei pământeni şi doi marţieni se află pe Ariei, un satelit al lui Uranus. Ei extrag de-acolo un mineral indispensabil pentru economia planetelor lor. Or, în mod imprevizibil, filonul se termină. Rămâne doar un stoc de minereu care ajunge pe trei ani pentru fiecare planetă. Pământenii şi mar- ţienii primesc ordin, de la guvernele lor respective, să-şi captureze tovarăşii, astfel încât planeta lor să poată dispune de tot stocul existent şi să capete un răgaz de şase ani pentru a descoperi noi zăcăminte. După o dramatică frământare de conştiinţă, cei cinci tovarăşi refuză să se supună ordinelor guvernelor lor şi îşi unesc eforturile pentru a rezista.

Numeroase nuvele de Robert Heinlein, care vor constitui mai târziu tot atâtea părţi ale seriei lui Istoria viitorului, vor jalona anul 1940. în aceeaşi epocă apar şi alţi autori, dar cu texte mai puţin importante, de exemplu L. Ron Hubbard sau Leigh Brackett. In sumarele revistei se regăseau mereu Lester del Rey, Raymond Z. Gallun, Harl Vincent, Sprague de Camp etc. în septembrie, debutează unul din cele mai faimoase foiletoane ale revistei, Slan de A.E. van Vogt. Toţi amatorii cunosc astăzi tema lui: Slanii sunt mutanţi, oameni superiori care trăiesc ascunşi printre noi, în mijlocul nostru. Când oamenii normali îşi dau seama de existenţa Slanilor, un reflex atavic de apărare îi împinge să urmărească aceste făpturi care-i depăşesc, ca să-i masacreze. Istoria a obţinut un succes fabulos în rândurile

cititorilor, iar aventurile tânărului Slan Jommy Cross s-au alăturat curând isprăvilor lui Hawk Carse sau ale lui Kimball Kinnison, în panteonul eroilor revistei Astounding.

îl regăsim pe Isaac Asimov în numărul din aprilie 1941 cu

[1] Răceală -1. cngl.

Reason[1], un text care, mai târziu, va face parte din celebra lui lucrare despre roboţi, I, Robot[1]. Prima nuvelă din acest ansamblu fusese publicată în Super-science Stories. Isaac Asimov s-a născut în 1920 la Smolensk, în Uniunea Sovietică; aşa cum indică prenumele lui, făcea parte dintr-o familie de evrei, care a emigrat în Statele Unite la puţin timp după naşterea lui. Tânărul Isaac a devenit un excelent cetăţean american, dovedindu-se a fi foarte înzestrat pentru studiile ştiinţifice. Şi-a obţinut diploma de studii superioare la Universitatea Columbia. începând din 1938, devine un fan foarte activ şi nu întârzie să încerce să scrie el însuşi. Primul lui text apare în Amazing, dar Asimov va trebui să aştepte apariţia, în mai 1942, a romanului Foundation, pentru a fi-acceptat printre marii autori ai genului. Istoriile cu roboţi ale lui Asimov se întemeiază pe ideea că aceste făpturi de metal, mai întâi grosolane şi rudimentare, apoi din ce în ce mai asemănătoare omului, vor fi înzestrate de la început cu o programare care le va împiedica să facă rău fiinţelor omeneşti. Era o idee cu totul opusă tradiţiei monstrului lui Frankenstein, care era aproape întotdeauna prezentă în literatura SF[3]. Roboţii lui Asimov sunt teoretic perfecţi şi nu pot în nici un caz să se opună stăpânilor lor umani. Or, toate povestirile din I, Robot şi din urmarea sa, The Rest of the Robots* descriu cazuri în care roboţii par a se ridica împotriva omului. Doctorul Asimov, care era şi un mare amator de romane poliţiste, îşi imaginase legile roboticii numai ca să caute să le răstălmăcească mai bine şi să le descopere portiţele de scăpare! Ca să spunem adevărul, enunţul legilor care fac şi astăzi gloria lui Asimov nu-i aparţine lui, ci lui John Campbell... Acestea fiind zise, trebuie să recunoaştem că aceste legi erau implicite în textele lui Asimov şi i-au permis să ne dea o serie de nuvele foarte reuşite.

Methuselah's Children[5], noul roman al lui Robert Heinlein, a

[1] Raţionament, în volumul Eu, Robotul, Ed. Teora, 1994, col. SF, nr. 6.
[1] Eu, robotul -1. engl.
[3] Facc cxccpţic scria Adam Link dc Eando Binder, a cărei primă povestire se intitula, de asemenea, I, Robot (n. aut.).
* Povestiri cu roboţi, Ed. Teora, 1995, col. SF, nr. 13.
[5] Copiii lui Matusalem - L engl.

debutat în numărul din iulie 1941. El face parte din seria Istoria viitorului, dar se poate citi şi separat. Tema lui de bază se apropie de cea a romanului Slan de van Vogt, întrucât este vorba de un număr de familii pământene care au reuşit să obţină secretul unui soi de semiimortalităţi. Când acest lucru se află, oamenii normali încearcă să le smulgă secretul şi să-i masacreze. Familiile se unesc atunci, pentru a pleca la bordul unei nave spaţiale şi a-şi căuta altă planetă printre stele. Scheletul acestui foarte agreabil roman este format din relatarea aventurilor lor extraordinare. în sumarul aceluiaşi număr, în afară de apariţia lui Alfred Bester pe care pe care o notăm în treacăt, figura şi o scurtă nuvelă de A.E. van Vogt, The Seesaw[1], care avea să devină punctul de plecare al ciclului Arsenalelor. Povestirea se desfăşoară în vremurile noastre, într-un orăşel din Statele Unite. într-o dimineaţă, locuitorii au surpriza să vadă o nouă prăvălie, un magazin de arme, care expune maşinării ciudate. Sloganul magazinului, înscris cu litere luminoase, este tot atât de uimitor: „Să fii înarmat înseamnă să fii liber. Iată cele mai bune arme energetice din întregul univers cunoscut”. Un ziarist, McAllistair, intră şi... se trezeşte în cel de-al 4784-lea an al Casei Imperiale din Isher. Consiliul Ghildei Armurierilor încearcă să-l trimită înapoi în trecut, dar McAllistair începe să penduleze între trecut şi viitor; el devine un adevărat pendul temporal. Doar moartea poate de-acum să-l elibereze, o moarte ce eliberează enorma cantitate de energie temporală cu care este încărcat; această energie duce la formarea planetelor sistemului solar.

Isaac Asimov revine în septembrie cu o nuvelă bună, Nightfall[2], care are ca punct de plecare un citat din Ralph Waldo Emerson: „Dacă stelele n-ar apărea decât într-o singură noapte dintr-o mie de ani, cum ar putea oamenii să creadă, să adore şi să păstreze timp de generaţii amintirea Cetăţii Domnului?” John W. Campbell era de părere că oamenii ar înnebuni şi i-a sugerat lui Asimov să scrie o nuvelă plecând de la această idee. Rezultatul a fost Nightfall, o povestire amuzantă, în care Asimov ne arată că nebunia nu e singura reacţie posibilă pentru om, într-o asemenea situaţie.

[1] Scrânciobul - 1. engl.
[2] Căderea nopţii, în culegerea Nici un zeu în cosmos, Ed.

Politică, 1985.

în noiembrie 1941, Astounding şi-a pierdut unul dintre autorii ei de bază din ultimii doisprezece ani. Beyond AII Weapons[1] de Nat Schachner, a fost ultima lui operă de Science fiction. Acest autor se va consacra de-acum înainte literaturii generale, şi în special istoriei, scriind biografiile lui Thomas Jefferson şi Alexander Hamilton (doi dintre „părinţii fondatori" ai Statelor Unite), biografii care sunt şi astăzi de referinţă. înaintea lui Ray Bradbury şi a lui Kurt Vonnegut Jr, Schachner este primul scriitor SF care a reuşit să iasă din acest ghetto. Putem totuşi să regretăm că a făcut-o abandonând genul drag nouă şi căruia i-ar fi putut încă aduce atât de mult.

Beyond AII Weapons face parte din ciclul povestirilor lui orientate politic şi axate în special pe lupta împotriva fascismului. Este istoria dezagregării puterii într-o ţară supusă dictaturii militare, sub acţiunea unui adevărat război psihologic, dus întâi de un singur om, apoi de o mulţime din ce în ce mai mare. Fără să egaleze cele mai bune opere ale acestui autor, este o nuvelă foarte bună.

Anul s-a încheiat cu un nou serial al lui Edward Elmer Smith, Second Stage Lensmen, urmarea aventurilor lui Kimball Kinnison. A.E. van Vogt revine în forţă în numărul pe martie 1942, cu Recruiting Station[1], o lungă nuvelă care va servi mai târziu drept bază pentru romanul său Earth, Last Fortress[3]. Trimişi din viitor angajează soldaţi din toate epocile istoriei Pământului, ca să-şi facă rost de trupe proaspete pentru sângerosul război ce se desfăşoară în viitorul nostru îndepărtat. Ideea nu e nouă în literatura science fiction, iar relaţiile „anacronice" între personaje sunt mai puţin importante decât, de exemplu, în seria Post, Present and Future, a lui Nat Schachner. Cu toate acestea, nuvela se citeşte cu mult interes. Nu şi romanul, lungit din cale-afară.

Mai 1942 aduce apariţia primei părţi a capodoperei - cuvântul nu este exagerat - lui Isaac Asimov, Foundation*. Această imensă saga a viitorului va continua până în 1949, întrucât - lucru care îi va surprinde pe cititori - această trilogie nu este de fapt decât o

[1] Mai presta de toate armele -1. engl.

[1] Centrul de recrutare -1. engl.

[3] Pământul, ultima fortăreaţă -1. engl.

* Fundafia, Ed. Nemira, 1993, col. Nautilus, nr. 14.

succesiune de nuvele atât de iscusit scrise, încât o dată puse cap la cap, formează trei romane complete[1].

în Franţa, Foundation este unul din best-seller-urile literaturii SF. Iată tema generală a cărţii: doctorul Asimov

presupune existenţa unui imens Imperiu galactic uman. (Este una dintre primele apariţii ale acestei idei, astăzi deja demodată). Omul, pornind de pe Pământ, a împânzit planetele întregii galaxii. Capitala Imperiului este Trântor, centru al tuturor intrigilor, simbol al putreziciunii imperiale. Cu ajutorul ştiinţei sale bazate pe studiul matematic al faptelor istorice, un psihoistoric, Hari Seldon, prevede prăbuşirea Imperiului şi întoarcerea la barbarie, pe timp de milenii. Atunci are ideea să creeze două Fundaţii, situate la câte un capăt al galaxiei, ca să reducă această perioadă de barbarie la numai o mie de ani. Arestat şi judecat pentru complot împotriva siguranţei Statului, Seldon îi convinge pe judecători că doreşte numai să păstreze ştiinţa Imperiului, prin mijlocirea unei fundaţii enciclopedice. Primeşte atunci învoirea să creeze o astfel de instituţie pe o mică planetă de interes minor şi aproape izolată de restul Imperiului. Seldon pleacă acolo, împreună cu o echipă de enciclopedişti. După moartea şefului lor, enciclopediştii află cu profundă uimire că psihoistoricul n-avusese nici o intenţie să facă o enciclopedie, ci să schimbe istoria! Fiecare faţetă a Fundaţiei povesteşte despre schimbările provocate Imperiului ca urmare a acţiunilor unui grup, sau uneori chiar a unui singur om (acţiuni infime în aparenţă, dar despre care legile psihoistoriei pot prevedea că vor avea consecinţe imense). Această suită de romane este una dintre cele mai frumoase opere ale literaturii SF clasice.

Lester del Rey ne dă în septembrie 1942 opera sa principală, Nerves[2], care, în chip ciudat, n-a fost tradusă în franceză până în 1976. Subiectul ei rămâne actual şi în epoca noastră, când uzinele atomice ameninţă cu riscul dublu al imploziei şi al poluării atmosferice. în Nerves, se întâmplă un accident; el poate duce la

[1] Trcizcci dc ani mai târziu, în 1982, Asimov a mai adăugat un al patrulea şi acum îl anunţă pe al cincilca! (n. aut.) în fapt, până la urmă Asimov a totalizat şase romane în seria Foundation (n. trad.).

[2] Nervi -1. engl.

explozia unei uzine atomice uriaşe, ceea ce riscă să distrugă jumătate din Statele Unite. Un om, doctorul Blake, ar putea să mai salveze situaţia, dar, în cursul accidentului, el a fost rănit şi îngropat sub rămăşiţele radioactive. Această temă generează un roman în care SF-ul concurează cu povestirea de suspans; el a întrunit unanimitatea aprecierilor cititorilor revistei Astounding, aşa cum se poate constata în The Analytical Laboratory; Nerves a primit cota maximă de 1,00, ceea ce înseamnă că toţi cititorii au clasat această povestire pe primul loc.

Să notăm, în treacăt, în numărul din decembrie, apariţia povestirii The Weapon Shops[1] de van Vogt, care se va integra mai târziu în saga Fabricanţilor de arme, a cărei piesă principală, The Weapon Makers[2], a debutat în numărul din februarie 1943. Acest roman povesteşte urmarea istoriei imperiului Isher, situat într-un viitor îndepărtat. Două puteri duşmane se înfruntă: aceea - legală - a împărătesei Innelda şi cealaltă - ocultă - a Ghildei Armurierilor, între ele, ascuns tot timpul sub diverse pseudonime, Robert Hedrock, un nemuritor. Fără ca nimeni să ştie, Hedrock a fost întemeietorul Ghildei şi primul împărat al dinastiei din Isher. Recunoaştem aici complicaţia temelor vanvogtiene şi loviturile de teatru pe care le poate suscita o situaţie atât de complexă. Dar acestea nu sunt de ajuns autorului, care va mai adăuga pe deasupra şi o rasă de fiinţe extraterestre, cu aspect de păianjen, care ameninţă imperiul Isher. Şi aici rolul lui Hedrock, nemuritorul, va fi determinant. La sfârşitul romanului, extratereştrii vor pleca, pronunţând fraza rămasă de-acum celebră: „Cel puţin am învăţat un lucru: aceasta e rasa care va domni asupra sevagram-ului”. Cel mai admirabil în această frază este faptul că niciodată nu a fost vorba de „sevagram” în cursul povestirii. L-am întrebat de semnificaţia lui pe van Vogt însuşi, dar răspunsul lui n-a fost prea convingător[3]. Trebuie să precizăm că acest autor e un scriitor de

[1] Arsenalele - acest text, la fel ca şi The Seesaw, face parte integrantă din Arsenalele din Isher (n. aut.).

[2] Făuritorii de arme, Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 3.

[3] Ghandi a scris: „Satul (sevagram) este universul”, iar acest cuvânt i-a plăcut lui van Vogt, care s-a hotărât să-l folosească (n. aut.).

inspiraţie, nu de meserie. Van Vogt nu compune o schemă a povestirilor sale, se aşează în faţa maşinii de scris şi începe povestirea, uneori din mijloc sau de la sfârşit. Nu ştie nici unde începe, nici unde se va termina; ignoră ce personaje va pune în scenă, ceea ce contribuie la a face intrigile sale atât de complexe şi explică unele contradicţii interne. Criticul brazilian de science fiction Jos6 Sanz, organizator al simpozionului de la Rio de Janeiro, din 1969, i-a răspuns, în prezenţa mea, unui tânăr autor care afirma că van Vogt este lipsit de talent: „Da, aşa este, ceilalţi au talent, dar el are geniu”.

Un alt text remarcabil care figurează în sumarul aceluiaşi număr este semnat Lewis Padgett şi se intitulează Mimsy Were the Borogoves[1]. Sub acest pseudonim se ascunde familia Henry Kuttner - Catherine L. Moore. Este una din primele povestiri bazate pe capodopera lui Lewis Carroll, Alice in Wonderland[1]. Tema era cu

totul originală: câţiva copii descoperă nişte jucării care vin din viitor. Aceste jucării le dau posibilitatea de a pătrunde într-un univers non-euclidian, în care dispar pentru totdeauna. Cititorii revistei nu s-au înşelat şi au clasat nuvela în frunte, chiar înaintea primei părţi a romanului The Weapon Makers.

Gather, Darkness![3], un roman care a debutat în mai 1940, ne dezvăluie un nou mare scriitor al perioadei clasice a SF-ului, care rămâne şi la ora actuală unul dintre cei mai buni autori ai genului, Fritz Leiber. în realitate, el debutase în 1939 în revista de fantasy Unknown, soră cu Astounding, cu aventuri gen heroic-fantasy ale unor personaje pitoreşti, Grey Mouser şi Fafhrd. Fritz Leiber s-a născut la 24 decembrie 1910 la Chicago. După studii liceale, a intrat într-un seminar de teologie, apoi a pornit să predice binele, timp de câteva luni. Dar Leiber nu avea cu adevărat vocaţie, aşa că nu după multă vreme a abandonat predica. Găsim ecouri ale experienţei lui religioase chiar în Gather, Darkness! Acest roman povesteşte lupta adoratorilor lui Satan împotriva îngerilor, a reprezentanţilor lui Dumnezeu şi a Consiliului Oamenilor de Ştiinţă.

1 Frazbile şi granchioase, în Almanahul Anticipaţia, 1989.

2 Alice în ţara minunilor -1. engl.

3 Adună-te, beznă / -1. cngl.

Dar trebuie să ştim că dreptatea şi adevărata calitate sunt de partea sataniştilor şi că religia, savanţii care o susţin prin trucaje şi artificii, precum şi îngerii falşi - purtătorii ei de cuvânt - nu sunt decât reprezentanţii unei teocraţii totalitare şi fascizante. „Miracolele” ştiinţifice se opun manifestaţiilor satanice, dracii îi „dezumflă” pe îngeri etc.; într-un cuvânt, un roman totodată surprinzător prin mentalitatea lui, original în modul de dezvoltare a subiectului şi pasionant din punctul de vedere al temei lui generale. Gather, Darkness a avut un succes de public binemeritat.

Catherine L. Moore revine în august 1943, cu un scurt roman, Judgement Night[1], ultima ei operă în stilul „Northwest Smith - Jirel de Joiry”. Eroina romanului e Juille, tânăra prinţesă din Ericon. Cea mai mare parte a povestitrii se desfăşoară pe satelitul plăcerilor, Cyrille, unde fata vine să ardă în plăcerile dragostei şi să cocheteze cu moartea. Romanul este valoros şi prin personalitatea unei creaturi extraterestre, numită Liard, a cărei bizarerie - absolut diferită de om - este perfect redată de autoare. Roman oarecum uitat, poate, dar care se citeşte cu infinită plăcere.

începând cu numărul din noiembrie, John W. Campbell reduce dimensiunile revistei sale, aducând-o la dimensiunile noilor reviste digest[1] care încep să apară în această epocă. Motivul

acestei schimbări este acelaşi[3]: Campbell voia să-şi diferenţieze revista de pulp-urile tradiţionale şi să o facă mult mai cunoscută, ca pe o revistă de literatură de un nivel superior. Toţi colecţionarii au urlat de furie la vederea noii schimbări a formatului, dar marea majoritate a cititorilor revistei au urmat-o, fără dificultate. Deşi am avut acest număr în mână mult după apariţie, îmi aduc aminte de oroarea mea profundă - cuvântul nu e exagerat - la vederea acestor revistuţe care înlocuiau frumoasele pulp-uri pe care le ştiam. Desenele ieşeau mult mai puţin în evidenţă, coperta era

[1] Noaptea judecăţii -1. engl.

[2] Rezumat (1. engl.) - cuvântul desemnează şi revistele care public i rezumate ale unor cărţi aflate pe piaţă.

[3] Vreau să spun motivul real, motivul oficial fiind restricţiile de hârtie impuse de război. Dar, în mod ciudat, numai Astounding şi-a schimbat forma în această perioadă (n. aut.).

mult mai puţin frumoasă, cât despre texte, ei bine, şi textele au început să scadă valoric o dată cu apariţia acestor numere de format mai mic. Fără îndoială că e o simplă întâmplare, dar mi se pare suficient de simbolică pentru a o semnala![1] Astfel, în aceste reviste vom găsi texte interesante, dar nu mai mult, ale unor autori cum ar fi: Murray Leinster, Hal Clement, George O. Smith, Malcom Jameson, Anthony Boucher şi Edna Mayne Huli (doamna van Vogt).

Desigur, numărul din martie 1944 ne aduce un text celebru, Deadline[2] de Cleve Cartmill, celebru nu din motive literare, departe de asta. Ca nuvelă SF, e una din cele mai proaste pe care le-am citit vreodată. Povestirea a apărut cu câteva luni înainte de explozia bombei A, iar istoria se învârteşte în jurul unui agent secret, care trebuia să meargă în ţara duşmană şi să anihileze bomba pregătită de inamic. Partizanii locali îi pun mai întâi beţe-n roate, apoi îl ajută, înainte ca un trădător să nu se manifeste printre ei şi să-i facă aproape să eşueze. în cele din urmă, agentul, Igor Sebrov, reuşeşte să-şi ducă la bun sfârşit misiunea. O temă arhicunoscută, a cărei unică originalitate constă în amănuntele furnizate de autor despre bomba atomică: „Aţi auzit vorbindu-se de uraniu 235? Este un izotop al uraniului (...) Cu el poţi face o bombă de o forţă neînchipuită (...) Practic, sunt două emisfere de oţel încastrate peste segmentele de aliaj de cadmiu. Cât despre sistemul de detonare, iată-1: un mic receptacul de aliaj de cadmiu, având în el un pic de radiu conţinut în berii, şi un exploziv suficient de puternic ca să spulbere pereţii de cadmiu ai cutioarei. Atunci, oxidul de uraniu se precipită în cavitatea centrală, radiul îşi trimite neutronii în masa critică şi

uraniul 235 ia naştere.” Iar o pălăvrăgeală pseudoştiinţifică, o să spuneţi,' iar eu aş fi de aceeaşi părere[3], dar nu aceeaşi părere au avut Serviciile Secrete militare însărcinate

[x]Ca să spunem drept, această scădere a calităţii se explică şi prin chemarea în armată a numeroşi scriitori (n. aut.).

[1] Termen limită -1. engl.

[3] E efectiv o trăncăneală, dar în prima bombă atomică, atunci în curs de realizare, se găseau cu adevărat două emisfere de uraniu fisionabil, care erau proiectate una peste cealaltă, pentru ca împreună să formeze masa critică, ce exploda spontan. S-ar putea crede că cineva i-a explicat acest principiu autorului, care s-a servit de aceste dezvăluiri, fără să le înţeleagă în realitate (n. aut.).

cu Proiectul Manhattan, denumirea însemnând realizarea bombelor atomice destinate a fi aruncate peste câteva luni asupra Japoniei, într-o scrisoare personală trimisă lui Alva Rogers în 1961, iată cum descrie Cleve Cartmill desfăşurarea evenimentelor: „La o săptămână sau două după ce povestirea mea a apărut în Astounding, am fost vizitat acasă, în Manhattan Beach, de un tânăr de la contraspionajul militar. M-a interogat timp de cinci sau şase ore. I-am arătat corespondenţa mea cu J.W. Campbell, în care îmi comanda o povestire despre bomba atomică, fară să precizeze amănuntele. Mi-a luat hârtiile ca să le facă fotocopii. Buna mea credinţă n-a fost pusă la îndoială, dar se pare că aş fi încălcat regulile de prudenţă şi de securitate pe care fiecare american trebuie să le... etc., etc. N-am aflat niciodată ce reguli de securitate am încălcat, toate faptele citate de mine găsindu-se în publicaţiile ştiinţifice curente. De fapt, lucrul de care se temeau era că eu (sau poate cumva Campbell) am avut acces la informaţiile secrete conţinute în Proiectul Manhattan. Cel mai rău lucru a fost asemănarea numelor Proiect Manhattan şi Manhattan Beach[1] unde locuiam, care era evident întâmplătoare, cele două locuri fiind de altfel despărţite între ele de o jumătate din suprafaţa Statelor Unite! L-au interogat, de asemenea, îndelung, pe John (Campbell), care mi-a povestit despre asta când ne-am întâlnit la Westercon, după vreo cincisprezece ani. Au încercat să-i smulgă promisiunea că nu va mai publica nimic privitor la fisiunea nucleară, iar el le-a răspuns spunându-le să se ducă la naiba, cu atomii lor cu tot.”

Campbell a fost încântat de succesul literaturii science fiction predictive şi, tot atât de mult, de interesul pe care ştabii guvernamentali păreau să-l poarte revistei lui. întrucât eu, personal, sunt impresionat mai mult de valoarea unei povestiri din punctul de vedere al ideilor şi al stilului, consider ca mult mai interesant un text apărut în numărul din

mai 1944.

Este vorba de City[2], care va da titlul nemuritoarei saga a lui Clifford D. Simak. Şi aici, ca şi în cazul ciclului Foundation, este vorba de o serie de nuvele - dintre care nici măcar una nu făcea

[1] Plaja Manhattan -1. engl.

[2] Oraşul -1. engl.

parte din ansamblul propriu-zis - care au fost mai apoi reunite de autor pentru a forma un tot complet. City este una dintre rarele capodopere ale literaturii SF. Tema ei generală, care o depăşeşte considerabil pe cea a primei nuvele, este eliminarea progresivă de pe Pământ a rasei umane, în favoarea câinilor, dar a câinilor aduşi la inteligenţă prin operaţii practicate de om asupra unora dintre ei[1]. Omul părăseşte atunci Pământul şi se duce pe Jupiter, unde, printr-o metamorfoză fizică, va cunoaşte fericirea totală. Câinii, un robot-paznic numit Jenkins şi câţiva oameni din familia Webster care se afla la originea acestei experienţe, rămân singuri pe lumea noastră. Această temă se amestecă cu cea a universurilor paralele, căci, puţin câte puţin, câinii sunt împinşi să treacă pe un alt Pământ, abandonând prima lume furnicilor care s-au înmulţit şi au invadat totul. E un roman foarte frumos, filosofic, poetic, cu un ton lipsit de iluzii, o operă literară în sensul deplin al cuvântului.

Renaissance[1], un roman de Raymond F. Jones, a debutat în iulie 1944. Scris în clipele cele mai negre ale războiului, acest roman se prezintă ca o utopie sociologică, descriind o societate totalitară, în care libertatea de a gândi a dispărut. împotriva acestor tabu-uri se revoltă tânărul tehnician Ketan, care nu poate accepta să fie guvernat de o maşină inumană, Karildex-ul, şi doreşte să pătrundă misterele templului naşterii. Este şi un roman mistic, pentru că eroul trebuie să treacă printr-o moarte simbolică, pentru a renaşte într-o lume nouă, mai vastă decât universul artificial din Kromweld, unde a trăit. Cu acest roman, Raymond F. Jones ne-a dat o operă frumoasă şi puternică.

Theodore Sturgeon revine în noiembrie 1944 cu o povestire de acţiune, Killdozer[3]; este vorba de o entitate extraterestră care a pus stăpânire pe un enorm buldozer şi încearcă să masacreze oamenii care muncesc pe un şantier. Aceştia rezistă urcaţi la bordul unei maşini pentru terasamente; bătălia între cele două maşinării gigantice te duce cu gândul la o luptă între dinozaurii din era secundară.

[1] Ceea ce este o erezie ştiinţifică, întrucât caracterele dobândite nu sunt transmisibile ereditar (n. aut.).

[2] Renaştere -1. franc.

[3] Cuvânt compus din kill - a ucide şi bulldozer - buldozer -1.

engl.
163

Cel de-al doilea volum al ciclului Foundation a început să fie publicat în aprilie 1945, cu nuvela Dead Hand\ La fel ca în povestirile cu roboţi pe care Asimov le scrie în unicul scop de a prezenta cazuri de încălcare a propriilor lui legi ale roboticii, şi aici previziunile psihoistoriei vor fi nimicite prin apariţia unui om cu puteri paranormale, un mutant numit Catârul*. Această a doua parte a ciclului are deci scopul de a povesti cum vor face faţă urmaşii lui Hari Seldon, aflaţi în fruntea primei Fundaţii, crizei provocate de existenţa mutantului şi cum vor putea modifica ei cursul istoriei, pentru a o readuce pe direcţia prevăzută de întemeietor. Fără a fi chiar de aceeaşi calitate cu prima parte a acestei gigantice saga a Imperiului galactic, noua seric - reunită mai târziu în volum sub titlul Foundation and Empire[3] - este de un nivel absolut remarcabil şi se numără printre cele mai bune opere SF ale epocii.

Numărul din august 1945 se prezintă în aparenţă banal, cu o copertă desenată de Timmins. Pe copertă se distinge un bărbat, întovărăşit de o fată, mergând noaptea pe străzile slab luminate ale unui oraş. în depărtare se zărea o clădire luminată, care putea fi luată drept o catedrală. Cu litere roşii, scria simplu: World of non-A* de A.E. van Vogt. Astfel s-a prezentat, pentru prima oară, ochilor amatorilor, romanul care avea să fie, şi rămâne încă, opera cea mai celebră şi mai controversată din toată istoria literaturii SF. în Franţa, acest titlu este best-seller-ul tuturor categoriilor genului. S-au vândut, în total, aproape 350.000 exemplare, fapt remarcabil pentru că, în Statele Unite, diversele ediţii de buzunar ale acestui titlu n-au depăşit 370.000. în America, recordul lui van Vogt este de 700.000 exemplare vândute pentru romanul Slan. Nu poţi rezuma World of non-A, te laşi doar dus de torentul vanvogtian ce descrie aventurile lui Gilbert Gosseyn, în căutarea propriei lui identităţi. Nu poţi nici măcar să ai pretenţia să analizezi intenţiile autorului, dus şi el de un subiect care îmbrăţişează în acelaşi timp

[1] Mână moartă - 1. cngl.

[2] în engleză the Muie, ceea ce înseamnă „hibridul” sau „metisul”, păstrând şi ideea de sterilitate (n. aut.).

[3] Fundaţia şi imperiul, Ed. Nemira, 1993, col. Nautilus, nr. 25 -1. franc.

* Lumea lui non-A, Ed. Cristian, f.a.

164

esenţa Omului şi pe cea a universului. I s-au reproşat uneori acestui roman unele contradicţii, unele obscurităţi, dar vina e de fapt a slabei noastre capacităţi de înţelegere în faţa unei

opere cu totul noi, în raport cu vechile noastre moduri de gândire. Cititorii revistei Astounding au reacţionat cu entuziasm, acordând primelor două părţi ale povestirii nota maximă 1,00, pe care am mai întâlnit-o numai în cazul textului Nerves. Cea de a treia şi ultima parte n-a obţinut decât nota 1,50, dar a luat primul loc la Analytical Laboratory. Trebuie să recunoaştem că această primă versiune a romanului World of non-A era cam neverosimilă în ultima ei parte, ca urmare a rolului lui Eldred Crâng, personaj prezentat ca adversar al lui Gosseyn, pe când logica internă a actelor lui ar fi pretins să-i fie aliatul cel mai fidel. Când A.E. van Vogt a lucrat din nou romanul, pentru apariţia în volum, a modificat complet orientarea lui Crâng, şi aceste nepotriviri au dispărut. Vorbesc deci despre versiunea definitivă, în volum, atunci când desemnez fără şovăire World of non-A drept una dintre operele de căpetenie ale literaturii Science fiction clasice.

Textele lui Asimov sau ale lui van Vogt nu trebuie să ne facă să uităm faptul că nivelul general al revistei scade, comparativ cu explozia SF de la începutul anilor ’40. Numele autorului pe care îl întâlnim cel mai des în sumar este, de altfel, cel al unui scriitor al anilor ’20, Murray Leinster. Revista începe deja să se sclerozeze într-un anumit tip de science fiction pe bază ştiinţifică, eliminând din ce în ce mai mult visul, ca şi fantezia sau nebunia; John W. Campbell are o idee foarte precisă asupra genului de text pe care vrea să-l publice şi se mărgineşte la acesta. Nu pot să mă abţin să nu regret prezenţa unui om ca F. Orlin Tremaine, care ştia să întâmpine cu bucurie noutatea şi să exploreze în toate direcţiile. Din fericire, pentru moment ne rămâne încă perechea Kuttner şi Moore, care ne aduce mari satisfacţii cu aproape toate povestirile. Tot sub pseudonimul lor, Lewis Padgett, a apărut, în ianuarie şi în februarie 1946, The Fairy Chessmen[1] (în volum, acest roman va fi intitulat The Far Reality[1]). Romanul începe cu o frază de neuitat:

[1] Şahul fermecat -1. engl.

[1] Realitatea îndepărtată -1. engl.

„Clanţa uşii deschise un ochi albastru şi se uită la el”. Acest act cam neobişnuit - aş spune chiar criticabil - din partea unei clanţe de uşă a fost provocat de Falangişti, europeni aflaţi în război cu Statele Unite ale Americii, şi are ca scop să-l înnebunească pe unul dintre conducătorii lor, Robert Cameron. Situaţia se agravează atunci când câteva bombe ale Falangiştilor străbat impenetrabilele ecrane energetice americane. Analiza bombelor neexplodate, făcută de cei mai buni tehnicieni, dovedeşte că ele nu puteau, în nici un caz, să treacă prin acel câmp de forţă. E o imposibilitate. Cheia misterului constă în

soluţia unei ecuaţii de neînţeles pentru savanţii educaţi în spiritul regulilor logicii noastre. Studiul problemei îi înnebuneşte. Rolul lui Cameron fiind chiar acela de a descoperi un spirit suficient de deschis pentru a rezolva această ecuaţie, adversarii lui vor şi ei să-l înnebunească. Un strălucit exerciţiu de stil, în maniera lui van Vogt, având în plus un strop din Alice in Wonderland, care-i dă un farmec special.

A Son is Born[1], de A.E. van Vogt, a apărut în mai 1946. Era începutul unui nou ciclu de romane, acel al Imperiului din Linn, situat în viitorul îndepărtat, când astronavele atomice mai funcţionează încă, pe când civilizaţia a regresat până la stadiul arcului cu săgeţi, iar tot ce e ştiinţific este denumit prin cuvântul „magie”. Aşa cum Asimov, în seria Foundation, a fost inspirat de lucrarea istoricului britanic din secolul al XlX-lea, Edward Gibbon: Decline and Fall of the Roman Empire[2], la fel şi van Vogt a fost foarte impresionat de romanul lui Robert Graves, I, Claudius[3]. Deci, în această civilizaţie a viitorului, vor fi descrise personaje romane, şi n-o să ne mire faptul că primul obstacol în calea lui Clane Linn, mutantul, atunci când vrea să ia sceptrul imperial, al cărui moştenitor legitim este, va fi propria lui familie, şi mai ales mama, care încearcă să-l asasineze. Apoi, mai sunt şi hoardele barbare, conduse de Czinczar, care asaltează Imperiul încă nesigur al lui Clane, după care - şi aici regăsim o schemă mai tradiţională a literaturii SF - vin extratereştrii ostili omului, care invadează sistemul solar

[1] S-a născut un fiu - 1. cngl.

[2] Declinul şi căderea imperiului roman -1. engl.

[3] Eu, Claudius împărat - 1. cngl.

şi pe care Lordul Clane Linn trebuie să-i izgonească. Desigur, am anticipat cu lărgime asupra ciclului de nuvele care debutează cu povestirea A Son is Born şi pe care, mai apoi, van Vogt le va reuni sub forma a două romane, Empire of the Atom[1] şi The Wizard of Linn\ Aceste două opere nu sunt considerate a fi printre cele mai bune ale lui van Vogt, dar rămân cu mult deasupra producţiei curente a momentului.

în această epocă apar noi autori: William Tenn, Fredric Brown, A. Bertram Chandler, cărora li se alătură câţiva mai vechi, cum sunt Jack Williamson, Frank Belknap Long Jr, Ross Rocklynne şi, bineînţeles, Murray Leinster. Vedem chiar că reapare Arthur L. Zagat, fostul coautor al primelor povestiri ale lui Nat Schachner. în acelaşi număr în care apare Zagat (septembrie 1946), Raymond F. Jones ne dă o excelentă nuvelă, The Toymaker[3]. Tema e foarte isteaţă: în faţa ameninţării unui război care riscă să distrugă sistemul solar, profesorul Theom, supranumit The Toymaker, răspândeşte peste tot un fel de păpuşele mici,

numite Imaginos. Or, aceste jucării au o acţiune pacifică; această acţiune se exercită mai întâi asupra copiilor, pentru a ajunge până la urmă să provoace modificarea planurilor şefilor de state. Ele vor face să se nască o doctrină a păcii, care va fi mai puternică decât forţele războiului.

în sumarul aceluiaşi număr găsim o capodoperă, Vintage Season[4], semnată Lawrence O'Donnell . Sub acest pseudonim se ascundea Catherine L. Moore, singură de data aceasta. Tema e de o frumuseţe clasică: vizitatori din viitor se duc în trecut cu câteva zile înainte de începutul unor evenimente grandioase sau Oribile, la care pot deci să asiste. în cazul de faţă, câţiva din aceşti călători în timp au închiriat o casă în Statele Unite. Proprietarul ei înţelege treptat realitatea şi, deşi nu ştie nimic despre catastrofa care se pregăteşte, îi imploră pe urmaşii noştri îndepărtaţi să intervină pentru a o preveni. Dar călătorii în timp şi-au luat angajamentul de

1 Imperiul atomului, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 39.
2 Vrăjitorul din Linn -1. engl.
3 Fabricantul de jucării - 1. engl.
4 Culesul viitor - 1. engl.

a nu interfera niciodată cu trecutul şi nici Kleph, tânăra femeie din viitor care, totuşi, pare să-l fi iubit o clipă pe omul epocii noastre, nici Cenbe, venit să capete inspiraţie pentru o nouă simfonie picturală şi muzicală, nu se vor lăsa înduplecaţi. Cu câteva ore înainte de plecarea lor, ciuma albastră va lovi oraşul şi va face milioane de victime, între care primul va fi omul vremurilor noastre, care a descoperit secretul călătorilor în timp.

Intrăm acum în perioada 1947-1949 a revistei Astounding Science Fiction. Desigur, serii remarcabile apar în continuare, Foundation şi I, Robot de Asimov, City de Simak, ciclul Linn de van Vogt. Dar, pe lângă ele, puţine texte importante: cam jumă-tate de duzină în trei ani! Primul este un serial care a debutat în mai 1947, Fury[1] de Lawrence O'Donnell, nume care-i acoperea de data aceasta pe Catherine L. Moore şi Hemy Kuttner. Acest roman era oarecum urmarea unei povestiri datate din martie 1943, Clash by Night[1] şi semnat cu acelaşi pseudonim, dar scris numai de Kuttner. Istoria se desfăşoară după moartea atomică a Pământului, temă care în acest moment abundă la toţi autorii SF. Aceştia, până acum, exprimaseră cea mai desăvârşită încredere în ştiinţă, fideli spiritului lui Jules Veme, şi îl urmaseră rareori pe Wells în ipoteza lui privitoare la un Pământ pustiit de atom (The World Set Free); există totuşi o excepţie, The Black Flame de Stanley Weinbaum, scris în 1935 şi publicat în 1939. După explozia de la Hiroshima, lucrurile se schimbă. Autorii de SF, mai mult decât ceilalţi scriitori, au perceput

acest masacru ca pe o trădare a lor de către ştiinţă, aşa încât va urma o perioadă de pesimism şi de ranchiună împotriva ştiinţei, perioadă care va dura până la sfârşitul anilor ’50. Fury este unul dintre aceste romane care au, ca punct de plecare, moartea atomică a planetei noastre. De şapte secole, omul a emigrat pe Venus. Viaţa pe suprafaţa planetei i s-a părut imposibilă, şi s-a stabilit pe fundul oceanului, în oraşe construite sub cupole gigantice. Un copil, Sam Harker, condotier al vremurilor viitoare, va smulge omul din adâncuri, prin violenţă şi crimă, îl va sili să cucereas că solul planetei Venus. în urma acestor evenimente, Omul va câştiga

[1] Furie -1. engl.

[2] Ciocnire în noapte -1. engl.

nemurirea, dar Harker, binefăcătorul lui, va trebui să nu se aştepte la nici un fel de recunoştinţă. Dimpotrivă, va fi condamnat la somnul veşnic, un somn din care singura ieşire este moartea.

Semnalăm, începând din noiembrie 1947, apariţia, timp de patru luni, a unui roman de Edward Elmer Smith, Children of the Lens[1], a nu ştiu câta urmare la Triplanetary. în ianuarie 1948, să m;ii semnalăm Now You See It[1] de Isaac Asimov, care este prima povestire ce va compune mai târziu sfârşitul ciclului Foundation; a apărut în volum sub titlul Second Foundation\ dar nu atinge n .ci pe departe valoarea primelor două părţi ale trilogiei. Tema e;,te cea a unui roman poliţist ultraclasic: Catârul, mutantul pe cire-1 cunoaştem deja şi care nu era înscris în ecuaţiile lui Hari fieldon, a aflat de existenţa celei de a doua Fundaţii, o Fundaţie .ibsolut secretă şi a cărei localizare era necunoscută chiar şi onducătorilor primei Fundaţii. Şi unii şi ceilalţi încearcă s-o găsească pentru a o distruge şi, în cazul unei interminabile confruntări finale, demnă de cel mai slab dintre romanele lui ăllery Queen, fiecare personaj va propune soluţia lui şi va deduce logic locul celei de a doua Fundaţii. Bineînţeles, toţi se înşală şi numai în ultimele rânduri ale lucrării este dezvăluit locul ascuns, dezvăluire care, crede autorul, ar trebui să-l uluiască pe cititor. Din păcate, e mai mult decât probabil că cititorul a sărit de mult la ultimele pagini ale volumului, atât sunt de plictisitoare toate explicaţiile acestea! Ultima parte a textului a fost publicată sub titlul And Now You Don't[4] în numerele din noiembrie şi decembrie 1949, şi s-a terminat în ianuarie 1950.

And Searching Mind[s], un roman de Jack Williamson, care a debutat în martie 1948, este mult mai cunoscut sub titlul sub care a apărut în volum, The Humanoids[6]. Tema lui e bazată pe invazia unor roboţi inventaţi de un savant genial, a căror

deviză este: „Să

[1] Copiii lentilelor -1. engl.
[1] Acum vezi -1. engl.
[3] A doua Fundafie, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 29.
[4] Şi acum nu... -1. engl.
[5] Şi minte căutătoare -1. engl.
[6] Umanoizii -1. engl.

serveşti, să te supui şi să-l aperi pe om de orice pericol”. Eroul istoriei, doctorul Forrester, consideră că aceşti umanoizi îi fac omului mai mult rău decât bine, răpindu-i orice spirit de iniţiativă, orice libertate individuală. Doctorul, împreună cu câţiva prieteni, va pomi o luptă disperată împotriva roboţilor, luptă de altfel zadarnică şi a cărei concluzie va fi încă şi mai tragică prin convertirea forţată a lui Forest la cauza umanoizilor. Mintea lui va fi „adusă la ordine”. Cu acest sfârşit foarte pesimist se încheie acest roman, care a fost considerat multă vreme ca una dintre capodoperele genului; aşa mi s-a părut şi mie când l-am citit prima oară, prin anul 1950, dar la a doua lectură, recent, mi-am schimbat părerea.

în mai 1948, A.E. van Vogt revine în primul plan creând una din acele făpturi extraterestre, al cărui secret e numai al lui, în The Rull[1]. Această nuvelă, alături de alte câteva, va da mai târziu romanul The War Against the Rull\ povestire fără mari pretenţii, dar care se citeşte cu uşurinţă şi plăcere. Dar, pentru van Vogt, importanţa acestui an constă mai ales în apariţia, începând din numărul pe octombrie, a romanului The Players of non-A[3], urmarea mult aşteptată a lui The World of non-A. Câmpul de acţiune al personajului principal, Gilbert Gosseyn, s-a întins nemaipomenit, cuprinzând de-acum întreaga galaxie. Un aparat cu proprietăţi ciudate, distorsorul, folosit în primul volum pentru a domina creierul electronic al Maşinii Jocurilor, poate transporta instantaneu omul de pe o planetă pe alta. Gosseyn, singur, va interveni într-un imens război galactic, în care se înfruntă imperiul lui Enro cel Roşu cu planetele confederate ale Ligii. La acest tablou, deja complex, al situaţiei, se adaugă factorul necunoscut al unei fiinţe, Discipolul, al cărui trup pare făcut din umbră şi, pentru a mai spori încă dificultăţile, nimeni nu ştie exact ce rol joacă zeul, al cărui corp este, dimpotrivă, cât se poate de material! Cu ajutorul lui Eldred Crâng, şi el erou al primei părţi a romanului, Gilbert Gosseyn reuşeşte să-l înlăture de la putere pe Enro cel Roşu şi să

[1] Rulul - 1. engl.
[2] Războiul împotriva rulilor, Ed. Vremea, 1995, col. Super-fiction.
[3] Jucătorii non-A, Ed. Cristian, f.a.

împiedice războiul. Dar răspunsul la lupta lui de căutare a identităţi nu-i va fi dat în chip definitiv. în cursul unei conversaţii private, van Vogt mi-a spus că se gândeşte de douăzeci de ani să scrie o urmare şi un sfârşit la seria „non-A”. A adăugat că ştie care va fi deznodământul istoriei, dar că n-a putut să „vizioneze” evenimentele care duc de la situaţia lăsată la sfârşitul volumului The Players of non-A, până la scenele ultime ale acestei saga, aşa cum şi le închipuia. în ciuda cererilor mele repetate, n-a vrut să-mi dezvăluie soarta finală a lui Gosseyn şi nici cine este el în realitate. Singurul lucru pe care a consimţit să mi-1 spună a fost că numele personajului era bazat pe un joc de cuvinte şi că trebuia înţeles în sensul de Go-sane[1], adică omul care, singur, merge sănătos la minte într-o lume a nebuniei[2].

în iulie 1949 găsim Agent of Vega[3] de James H. Schmitz, un bun autor secundar al revistei. Acest text era debutul unei serii consacrate agenţilor zonei Confederaţiei Vega care, mai târziu, va fi reunită în roman sub titlul primei povestiri. Facem astfel cunoştinţă cu agentul de zonă Illif, un omuleţ curajos şi descurcăreţ, şi cu o creatură feminină umanoidă din rasa Lannai, Pagadan. împreună în această povestire sau separat în altele, Illif şi Pagadan vor şti să rezolve problemele puse de supravieţuirea în armonie a unui ansamblu de optsprezece mii de civilizaţii. O serie fară pretenţii, care se citeşte cu mare plăcere şi în care autorul dă dovadă de inteligenţă, sensibilitate şi umor. Şi cu acest text vom părăsi Astounding Science Fiction pentru capitolul de faţă.

Amazing Stories

în faţa acestui prodigios palmares al revistei Astounding, oare ce ne va putea oferi Amazing Stories? Nu mare lucru, ca să spunem drept. Toţi marii autori scriu de-acum pentru revista rivală

[1] Mergi sănătos (1. engl.) are o pronunţare similară cu numele personajului, Gosseyn.

[2] Abia în 1984 a apărut cea de a treia parte a ciclului non-A, intitulată Nult-A 3 (Non-A 3) (n. aut.).

[3] Agentul confederaţiei Vega -1. engl.

şi Raymond Palmer prezintă cu greu câteva nume cunoscute, in sumarele lui. O excepţie fericită face seria Adam Link, de Eando Binder, care a debutat în ianuarie 1939 cu nuvela I, Robot[1], titlu care va fi utilizat mai târziu de Isaac Asimov pentru o culegere de povestiri. Adam Link va fi primul robot eliberat de complexul Frankenstein, dar nu e decât o copie servilă a Omului; strălucirea lui nu e comparabilă cu cea a seriei lui Asimov şi influenţa exercitată de el a fost neglijabilă.

Un alt text interesant este lunga povestire a scriitorului britanic William F. Temple, The Four Sided Triangle*. Autorul îl va lungi (din păcate!) în 1950, pentru a-1 transforma în roman. Ideea c amuzantă: doi tineri savanţi, legaţi printr-o prietenie trainică, iubesc aceeaşi fată, logodită cu unul dintre ei. Ei se hotărăsc, cu acordul fetei, să-i construiască un duplicat. Reuşesc să fabrice aparatul necesar şi obţin o copie perfectă a fetei, destinată aceluia dintre ei pe care fata nu-1 iubeşte. Din nefericire, copia e prea perfectă şi duplicatul are aceleaşi sentimente ca şi originalul, adică cele două femei îl iubesc pe acelaşi bărbat! Din acest moment, romanul încetează să mai fie Science fiction propriu-zis şi devine o dramă psihologică, după tradiţia englezească, greoaie şi lentă - cel puţin în versiunea lungită.

încercând să mai înviorezе revista, Raymond Palmer face apel la câteva vechi glorii ale SF-ului. Se adresează în special celui care rămăsese autorul numărul 1 al genului, de mai bine de douăzeci de ani, Edgar Rice Burroughs. în numerele din iunie şi din octombrie 1941, Burroughs publică două povestiri aparţinând ciclului marţian, Black Pirates of Barsoom[3] şi Invisible Men of Mars*. Harry Bates a acceptat şi el să scrie pentru revistă, dând The Return of Hawk Carse[s], sub vechiul său pseudonim Anthony Gilmore. Dar miracolul John Carter aparţinea unei alte epoci şi reapariţia doctorului Ku Sui n-a reuşit cu adevărat să-l scoată pe

[1] Eu, robotul -1. engl.
[1] Triunghiul cu patru laturi -1. engl.
[3] Piraţii negri din Barsoom -1. engl.
[4] Oamenii invizibili de pe Marte -1. engl.
[5] întoarcerea lui Hawk Carse -1. engl.

căpitanul Carse din mormânt. Palmer a făcut atunci apel la Stanley Weinbaum, în februarie 1943. Desigur, Weinbaum murise încă din 1935, dar scrisese în tinereţe un roman filosofic, The New Adam[1]. E o poveste stranie şi sinistră, în care un geniu, înzestrat cu un creier dublu, trebuie să ia conducerea rasei ce-i va succeda omului. De fapt, acest om, Edmond Hali, este un precursor al Slan-ilor. Din dragoste pentru o tânără, Vanny Marten, el va renunţa la misiunea lui. Alt bărbat, Paul, se interpune între Hali şi aleasa inimii lui, şi gustul morbid de autodistrugere îl va împinge pe supraom la sinucidere.

în martie 1945 apare o lungă nuvelă semnată de un autor până atunci necunoscut, Richard S. Shaver, numită / Remember Lemuria[2], text care va schimba înfăţişarea revistei precum şi cursul vieţii redactorului ei şef, Raymond Palmer. Povestirile lui Shaver sunt prezentate ca fiind documente ale istoriei reale şi nu opere de ficţiune. Shaver pretindea că a descoperit în nişte

caverne, în care numai el ştia cum se poate intra, un alfabet din care ar deriva toate limbile actuale şi prin care a cunoscut istoria vechii Lemurii, continentul dispărut Mu. Lectura elucubraţiilor lui Shaver arată lămurit că e vorba de o povestire de pură ficţiune, inspirată din Lovecraft. Astfel, primul text, I Remember Lemuria, povesteşte cum poporul vechiului continent Mu a fost ameninţat de fiinţe ce amintesc de marii Zei Străvechi ai lui Lovecraft şi cum eroii lui Shaver au reuşit să îndepărteze pericolul cu ajutorul zeilor nemuritori. La început, prezentarea acestei povestiri ca fiind fapte reale i-a agasat pe mulţi dintre fani. Apoi, lucrurile au început să ia o întorsătură şi mai urâtă, când Palmer a consacrat întregul număr din iunie
1947 lui Shaver, sub titlul The Shaver Mystery[3]. Numărul cuprindea patru povestiri ale acestui autor, formând oarecum o suită, şi prezentate ca fiind nişte adevăruri dezvăluite lumii! Forrest J. Ackerman a fost unul dintre primii care s-au indignat public de această escrocherie intelectuală. Numeroşi fani l-au urmat şi au cerut excluderea lui Ray Palmer din fandom. Cea mai mare parte a

[1] Noul Adam -1. engl.
[2] Mi-aduc aminte de Lemuria -1. engl.
[3] Misterul Shaver -1. engl.

publicului a apreciat totuşi povestirile pseudoistorice din Lemuria lui Shaver şi vânzările revistei s-au ridicat la 180.000 exemplare! După care, cu brutalitate, Ray Palmer a fost dat afară de la firma Ziff-Davis, la începutul anului 1950, fără să se fi aflat vreodată motivul exact al acestei concedieri. Iată ce a scris Palmer despre această întâmplare: „Un groaznic accident de parcurs l-a făcut pe redactorul vostru şef să cadă din scaunul de conducător al acestei reviste şi, atunci când a vrut să-şi reia locul, a fost prea târziu. Literatura SF şi-a pierdut interesul omenesc şi, după cât se pare, nu mai e de nici un interes pentru oameni". După ce a făcut această declaraţie sibilinică, Palmer s-a retras, dedicându-se creării unor reviste ce slăveau farfuriile zburătoare şi preamăreau revelaţiile lui Shaver.

Un ultim text din Amazing ne va reţine atenţia, The Star Kings[1] de Edmond Hamilton, apărut în numărul din septembrie 1947. Această space-opera era o nouă combinare a unor situaţii pe care autorul le exploatase deja într-un scurt roman, The Prisoner of Mars[1], publicat de Startling Stories în mai 1939. în acest prim text, un tânăr american, Philip Crain, e transportat brusc pe Marte de o maşină pe care o inventase. Acolo află că este, de fapt, fiul regelui decedat şi fratele vitreg al lui Lanu, actualul suveran. Or, acesta din urmă tocmai a fost răpit, iar Philip, necunoscând nimic despre situaţie, este silit să-i joace

rolul. Mai mult, asemănarea cu fratele lui este atât de perfectă, încât logodnica regelui, Mara, care nu-1 iubea câtuşi de puţin pe Lanu şi fusese logodită cu el din motive politice, se îndrăgosteşte de Philip, ceea ce va mai complica lucrurile, cu atât mai mult cu cât eroul mai avea o logodnică pământeană, Kay. în The Star Kings, un mic funcţionar din New York, John Gordon, îşi schimbă spiritul cu prinţul unui imperiu galactic al viitorului, Zarth Am. împăratul, tatăl prinţului, este asasinat, iar fratele lui mai mare este rănit. Zarth Am, sau mai curând John Gordon care trăieşte în învelişul lui, este silit să ia conducerea armatelor galactice împotriva unui grup de planete disidente. în acelaşi timp, o poveste de dragoste se desfăşoară

[1] Regii stelelor -1. engl.

[2] Prizonierul din Marte -1. engl.

între Gordon şi logodnica lui Zarth Am, principesa Lianna, care nu-1 iubea deloc pe viitorul soţ impus de necesităţile politice, dar care îl descoperă într-o lumină nouă de când în trupul lui sălăşluieşte spiritul lui Gordon. Situaţia se mai complică însă şi prin aceea că Zarth Am, pentru a alunga agresorul, trebuie să folosească o armă extraordinară, un distruptor, al cărui secret numai el îl cunoştea. Dar John Gordon nu ştie nimic despre această armă. Nu trebuie să credem că această space-opera epică ar fi o operă de serie în enorma creaţie a lui Hamilton. Faptul că autorul a revenit de două ori asupra aceluiaşi subiect, şi că The Star Kings a avut onoarea să apară în volum legat în 1949 (lucru rarisim în epocă), arată interesul autorului pentru această temă precum şi calitatea povestirii[1].

Startling Stories şi Thrilling Wondcr Stories

Vom face acum un rapid tur de orizont al celorlalte pulp-uri care şi-au luat avânt spre 1940. Bineînţeles, nu vom cita decât textele capabile să susţină comparaţia cu cele publicate de Astounding.

Numărul 1 al revistei Startling Stories este datat ianuarie 1939 şi conţine Dawn of Flame, scurtă povestire postumă care, împreună cu The Black Flame (apărut în luna iunie a aceluiaşi an în Thrilling Wonder Stories) formează romanul lui Weinbaum despre care am avut deja ocazia să vorbim când ne-am aplecat asupra operei acestui scriitor prematur decedat.

După acest remarcabil debut, Startling a intrat în ritmul normal şi, curând, a devenit evident că redactorul-şef, Mort Weisinger, voia să facă din ea o revistă de aventuri pentru adolescenţi şi nu o revistă de prestigiu. Stâlpii ei au devenit autori ca Henry Kuttner, Edmond Hamilton, Eando Binder, Jack Vance etc. Cu toate acestea, consider că este cazul să reţinem patru povestiri: The Blue Flamingo[2] a desenatorului Hannes Bok, The

[1] Unul dintre meritele ei eşte performanţa literară a autorului care a ştiut să păstreze personajului Gordon mentalitatea de mic funcţionar din New York, chiar şi atunci când a devenit generalisim şi a fost recunoscut de către toţi drept prinţ al stelelor (n. aut.).

[2] Flamingul albastru - 1. engl.

Valley of Creation[1] de Edmond Hamilton, What Mad Universe[2] de Fredric Brown şi Against the Fall of Night[3] de Arthur C. Clarke.

Hannes Bok s-a născut la 7 februarie 1914 şi a murit la 11 aprilie 1964. A fost unul dintre desenatorii cei mai originali în SF şi e regretabil faptul că a avut o carieră atât de scurtă, cu atât mai scurtă cu cât, în ultimii ani ai vieţii, a încetat practic să mai deseneze ilustraţii, pentru a deveni astrolog consultant. Dar Hannes Bok este de asemenea autorul câtorva povestiri de Science fiction, în special al povestirii The Blue Flamingo, apărută în numărul din ianuarie 1948 al revistei Start ling. Este o povestire de science-fan- tasy, în care vedem trei criminali care fug în mlaştinile din Everglades şi întâlnesc acolo un flamingo albastru; acesta le arată intrarea într-o lume subterană, unde sălăşluieşte o civilizaţie necunoscută. Schemă veche aşadar, dar tratată într-un mod cu totul original de către Bok; foarte interesantă e şi personalitatea flamingului albastru, Sesam al acestei lumi la marginile universului nostru şi totodată ultimă închisoare a sufletelor ce rătăcesc pe acolo.

Edmond Hamilton părăseşte cu totul space-opera în romanul heroic-fantasy The Valley of Creation, publicat în numărul din iulie 1948. într-o vale inaccesibilă din Tibet s-a dezvoltat o civilizaţie în care creaturile omeneşti sunt legate telepatic de animale. Astfel, frumoasa Nsharra este în contact permanent cu vulturul Ei, cu lupul Tark şi cu tigrul Quorr. Sosirea aventurierului Eric Nelson în valea L'lan va arunca această mică lume în haosul războiului. Eric însuşi îşi vede spiritul smuls din trup, pătrunzând apoi în corpul unui lup, formă sub care va trebui să lupte alături de fraţii lui cu patru labe. Reuşeşte totuşi să-şi recapete forma omenească şi, după ce câştigă dragostea Nsharrei, se aşază pentru totdeauna în valea L'lan.

1948 este un an bun pentru Startling; în septembrie apare celebrul roman al lui Fredric Brown, What Mad Universe. Brown

[1] Valea creaţiei - L cngl.

[2] Universul nebun -1. engl.

[3] Împotriva căderii nopţii -1. cngl.

s-a născut în 1906 şi a murit în 1972. A făcut mai întâi carieră în domeniul romanului poliţist, apoi s-a interesat şi de literatura SF, în principal sub aspect umoristic. What Mad Universe este romanul cel mai delirant care s-a scris vreodată

pe tema universurilor paralele. El povesteşte trista aventură a lui Keith Winton, redactorul-şef al unei reviste de anticipaţie, care se trezeşte deodată pe un Pământ puţin diferit faţă de al nostru: dolarii sunt înlocuiţi cu creditele galactice, extratereşuii în trecere pe Pământ se plimbă pe străzi, femeile circulă tot atât de dezbrăcate ca şi pe copertele revistelor SF din anii 1940-1950 şi, dacă încerci să-ţi cumperi un simplu pachet de ţigări, rişti să fii arestat pentru spionaj! Lucrurile nu se ameliorează pentru bietul Keith, atunci când o găseşte pe fata iubită logodită cu un alt bărbat, Dopelle, cel mai mare erou al momentului. Ba chiar se şi înrăutăţesc, atunci când se întâlneşte cu sine însuşi, Keith Winton (deşi uşor diferit la înfăţişare), ocupând propria lui funcţie de redactor-şef al unei reviste SF. Cu acest roman, Fredric Brown a scris o capodoperă de fantezie şi K umor.

în sfârşit, în luna noiembrie a aceluiaşi an, Arthur C. Clarke dă revistei Startling Stories un scurt roman, Against the Fall of Night, care se numără printre operele sale majore. Sub acest titlu a apărut în volum, apoi autorul l-a reluat şi l-a lungit simţitor, republicându-1 sub titlul The City and the Stars[1]. Personal prefer versiunea scurtă, dar părerile sunt împărţite. Povestirea descrie viaţa ultimilor oameni din Diaspar, minunatul Oraş perfect. Curiozitatea, spiritul de aventură, invenţia - au dispărut cu totul. Omul era pe punctul de a cuceri stelele, dar invadatori extratereştri l-au alungat de pe planetele cucerite. Astăzi nu i-a mai rămas decât Pământul, pe care altădată a reuşit să-l salveze în cursul înspăimântătoarei bătălii de la Shalmirane. Cu toate acestea, când un Om va refuza fericirea eternă oferită de Diaspar şi va părăsi oraşul, ceea ce nu mai făcuse nimeni de secole, va descoperi cu stupoare că n-au existat niciodată invadatori veniţi din Cosmos şi că bătălia de la Shalmirane nu s-a dat vreodată. Arthur C. Clarke a scris o foarte frumoasă meditaţie poetică, plină de lirism, de o

[1] Oraşul şi stelele, Ed. Multistar, 1992, col. Dimensiuni, nr. 3.

mare puritate a stilului şi care se numără printre operele cele mai de seamă ale literaturii science fîction britanice.

în geamăna revistei Startling, Thrilling Wonder Stories, găsim aproximativ aceiaşi autori; uneori, pe lângă ei, apar texte de William Tenn, Ray Bradbury, Margaret St. Clair, Alfred Bester, Theodore Sturgeon, Arthur C. Clarke, James Blish. Totuşi, trebuie să recunoaştem că nici una dintre aceste povestiri nu se ridică deasupra mediei şi e mai mult decât probabil că ele sunt texte refuzate de Astounding. Avem, de asemenea, surpriza să găsim în cuprinsul revistei, în 1948, semnătura lui F. Orlin Tremaine, care scrie o cronică ştiinţifică lunară. Texte care

merită a fi citite? Puţine, ca să spunem adevărul. Pentru amatorii de space-opera voi semnala totuşi seria Gerry Carlyle de Arthur K. Bames, în care îndrăzneaţa exploratoare continuă să captureze cu vioiciune monştri. O curiozitate în legătură cu ea: nuvela The Seven Sleepers[1] (apărută în 1940), în care Gerry Carlyle face echipă cu eroul lui Henry Kuttner, producătorul hollywoodian Tony Quade. Povestirea este semnată de ambii autori. în cuprinsul său, o vedem pe Gerry acceptând să plece la vânătoare de extratereştri - numiţi „Proteani” - în compania lui Tony Quade, refuzând însă să fie vedeta unui film pe care acesta doreşte să-l turneze în cursul expediţiei. Miss Carlyle îşi atinge ţelul şi capturează un „Protean” la adăpost de aparatele de filmat ale lui Quade, dar producătorul are ultimul cuvânt: extraterestrul are puterea de a proiecta imagini mintale ce impresionează pelicula şi acceptă să imagineze un film în care Gerry are rolul principal!

Mai semnalăm, în februarie 1947, apariţia unui scurt roman de A.E. van Vogt, The Weapon Shops oflsher[1]. Ei, da! Este chiar povestirea care, restructurată şi alăturată povestirilor The Seesaw şi The Weapon Shops, apărute mai înainte în Astounding, va constitui romanul ce poartă titlul acestui nou text. O dată mai mult, constatăm că ansamblul final este mai bun decât fiecare din părţile lui. în sfârşit, cel mai bun text publicat în Thrilling Wonder Stories a fost un scurt roman al lui Leigh Brackett, apărut în iunie 1949,

[1] Cei şapte somnoroşi -1. engl.

[2] Arsenalele din Isher, Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 4.

The Sea-Kings of Mars[1], republicat mai târziu în volum sub titlul The Sword of Rhiannon[2]. Pe Marte, un aventurier pământean numit Matt Carse (un omagiu adus lui Hawk Carse, fără îndoială) ajunge să pătrundă în mormântul legendar al lui Rhiannon Blestematul. Acest personaj trăise cu o mie de ani înainte, pe vremea când Marte era o planetă verde şi fertilă ca şi Pământul; el fusese una dintre supercreaturile care, mai târziu, au părăsit planeta roşie şi au plecat spre stele. Toate, în afară de Rhiannon, căci el dăruise arme unei rase de umanoizi de pe planetă, care le folosiseră în scopuri rele. în chip de pedeapsă, Rhiannon fusese zidit într-o închisoare energetică, aflată în străfundurile unui mormânt. Carse, pătrunzând înăuntru, îl eliberează pe Blestemat, care se introduce în spiritul lui. Când aventurierul iese din mormânt, la lumina zilei, constată cu stupefacţie că, pe locul unde lăsase deşertul roşu marţian, valurile oceanului se sparg la poalele dealurilor. A făcut un salt în timp de aproape un milion de ani. în această lume străveche şi sălbatică, eroul va trăi aventuri epice - aparţinând genului heroic-fantasy - şi îl va ajuta pe Rhiannon să-şi răscumpere greşeala şi să-i

nimicească pe fiii Şarpelui. Leigh Brackett, soţia lui Edmond Hamilton, a reuşit să scrie o povestire de aventuri pitorească şi încărcată de pasiune, un model al genului. Când am recitit acest roman, după douăzeci şi trei de ani de la apariţie, nu se învechise câtuşi de puţin.

Alte reviste

Aşa cum am văzut, în 1939 Amazing Stories a lansat o revistă orientată mai ales spre fantasy, Fantastic Adventures. Nivelul ei era şi mai scăzut - dacă aşa ceva e posibil - decât cel al revistei-surori. Autorii erau cam aceiaşi, în special Robert Bloch[3], Eando Binder, Ray Cummings, William P. McGivem, Robert

[1] Regii mărilor de pe Marte -1. engl.

[2] Spada lui Rhiannon -1. engl.

[3] Robert Bloch, născut în 1917, este un foarte mare autor de povestiri fantastico sau de horror, cum ar fi cclcbrul roman Psycho (Psycho, Ed. Ncmira, 1995, col. Babel-Paranormal - n. trad.). Este un povestitor inteligent şi înzestrat cu mult umor, dar care s-a simţit întotdeauna mai la largul lui în domeniul iraţionalului decât în SF-ul pur (n. aut.).

Moore Williams, şi, mai ales, Don Wilcox, care apare foarte adesea în sumar. Pentru a ilustra genul de povestiri care figurau în această revistă, am ales acest din urmă autor, cu The Land of Big Blue Apples[1], apărută în mai 1946. Este istoria unui american contemporan, Joe Banker; la un concurs de frumuseţe, el remarcă
o fată frumoasă, numită Donna Londeen, şi se îndrăgosteşte de ea. Deşi destul de puţin îmbrăcată, ea apare la concurs purtând pe cap un fel de turban extravagant, ale cărei capete îi cad pe umeri. Donna câştigă concursul, iar unul dintre membrii juriului îi scoate extraordinarul turban, descoperind cu stupoare că umerii şi capul fetei sunt împodobiţi cu coame ascuţite, lungi de douăzeci, treizeci de centimetri! Donna fuge; curând, Joe o ajunge din urmă. Fata îl duce la o mică astronavă, cu care merg pe planeta ei natală, Marte. Joe află că toţi marţienii au coame la fel ca şi Donna; coarnele le folosesc pentru a prinde cu iscusinţă în ele merele albastre otrăvite care cad din copaci într-unul din anotimpuri. Dar Banker va constata în curând că marţienii mai folosesc coamele şi în alte scopuri, atunci când va vedea o fată urmărită de o hoardă de băştinaşi care o aleargă şi o iau în coame. Nefericita va fi în cele din urmă trasă în ţeapă de vie. După o serie de aventuri care le amintesc întrucâtva pe cele ale lui John Carter, Banker va sfârşi prin a cuceri inima Donnei şi va accepta să o ia de soţie, cu toate că are coame. Ceea ce dovedeşte o frumoasă lărgime de spirit din partea lui, dar şi o anumită imprudenţă...

Planet Stories[1] este unul din cele două pulp-uri care, împre-

ună cu Marvel[3] au făcut din erotism un fundament al politicii lor. Dar, spre deosebire de cealaltă revistă, care punea accentul pe textele erotice, Planet va adopta acest stil numai din punctul de vedere pictural, al ilustraţiilor de interior şi pentru copertă. N-a existat un autor tipic al revistei Planet; în ea se regăsesc, claie peste grămadă, Ray Cummings, Ross Rocklynne, Neil R. Jones, Eando Binder, Gardner F. Fox, Isaac Asimov, Ray Bradbury şi,

[1] Ţara marilor mere albastre -1. cngl.

[1] Poveşti planetare -1. engl.

[3] Minune -1. engl.

de asemenea, tineri specialişti ai SF-ului, cum ar fi Donald A. Wollheim sau Sam Moskowitz. în numărul din vara anului 1946 a apărut The Million Year Picnic[1] de Ray Bradbury, care va forma mai târziu finalul celebrei sale lucrări The Marţian Chronicles[2]. De altfel, în Planet au apărut mai multe cronici ale acestei cuceriri poetice şi reacţionare a planetei Marte. Poetică - în stil, cu un farmec puţin desuet al ideilor, cu o amărăciune secretă a personajelor. Reacţionară - căci toată povestirea, ca de altfel cele mai multe dintre operele lui Bradbury, e orientată spre părerea de rău după trecut, spre întoarcerea la formele de viaţă ale secolului trecut şi este marcată de fiica de tehnică şi de ura faţă de ştiinţă. The Milion Year Picnic, ultima dintre cronicile marţiene şi totodată prima care a fost scrisă, povesteşte cu sobrietate istoria unui picnic al unei familii pământene, pe Marte, după cucerire; familia găseşte câteva ruine ale unor construcţii marţiene vechi de un milion de ani. Copiii îi cer cu insistenţă tatălui să le arate marţieni, aşa cum le-a promis. Tatăl, care ştie că Pământul a fost distrus între timp, într-un holocaust atomic, le arată propria lor imagine reflectată în apă, spunându-le: „Iată marţienii!”

Ray Bradbury s-a născut la 2 august 1920, în Illinois. Foarte de timpuriu a devenit un cititor pasionat al revistelor SF, apoi un fen activ. Sfătuit de prietenul lui, Forrest J. Ackerman, a editat curând propriul fanzin, Imagination[3]. în 1937, toate povestirile trimise de Bradbury la revistele profesioniste îi sunt refuzate. Trebuie să aştepte anul 1941 pentru a-şi vedea primul text, Pendulum*, acceptat de Super-science Stories, şi nici măcar nu este singurul autor al lucrării, întrucât a scris-o în colaborare cu Henry Hasse. Dar, după aceea, reuşeşte să fie publicat cu regularitate în Weird Tales şi Planet. Campbell i-a refuzat toate povestirile trimise la Astoundlng, în afară de una, pentru că le considera a nu fi îndeajuns de ştiinţifice. Atunci, agentul lui a reuşit să-i plaseze

[1] Picnicul de un milion de ani -1. engl.

[2] Cronicile marţiene, Ed. Gama Press 2000,1994, col. Albedo,

nr. 2.
[3] Imaginaţie -1. engl.
[4] Pendulul -1. engl.

câteva opere la revistele de mare tiraj[1], cum ar fi Collier's, Mademoiselle etc.

Din cauza atitudinii dispreţuitoare pe care au avut-o faţă de el revistele de Science fiction, Bradbury a reuşit să treacă bariera ghetto-ului SF şi a fost citit de un public mai vast. Totuşi, nu a fost acceptat de literatura generală, aşa cum este astăzi Kurt Vonnegut Jr.

Tot planeta Marte serveşte drept cadru unei mari serii a scriitoarei Leigh Brackett; seria debutează în Planet Stories în vara anului 1949, cu Queen of the Marţian Catacombs[1], reeditată în 1964 sub titlul The Secret of Sinharat[3], urmată în 1951 de Black Amazon of Mars[4] (publicată în volum cu titlul The People of the Talisman[5] - 1964). Alte povestiri separate s-au legat de ciclul aventurilor lui Eric John Stark, omul fară trib, N'Chaka cel crescut pe Mercur de pământeanul Ashton. în primul episod, el încearcă să regăsească miraculoasele coroane ale lui Rama, care înlesnesc transferul spiritual şi dăruiesc posesorului o formă de imortalitate. Este un fantasy puternic inspirat din Burroughs, dar cu un ton, un elan şi o vioiciune ce nu-i aparţin decât lui Leigh Brackett şi pe care nici una dintre doamnele creatoare de fantasy din ultimii ani n-au reuşit să le egaleze. în fapt, alături de John Carter, Eric John Stark a devenit, din acel moment, arhetipul eroului unor aventuri în care inteligenţa primează asupra forţei (prin opoziţie cu Conan).

în luna august a anului 1938, o nouă revistă îşi ia avânt, Marvel Science Stories. Ea a dăinuit până în 1952, deşi n-a avut cu totul decât cincisprezece apariţii! Iar continuitatea acestor cincisprezece numere a fost subminată de patru schimbări succesive de titlu. Cu toate acestea, revista prezintă interes, fiind singura tentativă de creare a unui pulp sexy SF. Lucrul acesta devine

[1] Numite sticks (slik - neted, lucios, lin - 1. engl.), prin opoziţie cu revistele populare mult mai groase, pulp-urile. Hârtia revistelor slicks era mult mai bună decât cea a pulp-urilor (n. aut.).
[1] Regina catacombelor marţiene -1. engl.
[3] Secretul din Sinharat -1. engl.
[4] Amazoana neagră de pe Marte -1. engl.
[5] Poporul talismamdui -1. engl.

evident încă de la apariţia copertei celui de al doilea număr, în care Frank R. Paul reprezintă o fată goală, torturată de nişte creaturi metalice. Dar intenţia de a amesteca sexul şi SF-

ul apare evidentă mai ales la citirea povestirilor. Autorii erau aceiaşi ca şi în alte reviste Science fiction ale epocii: Kuttner, Williamson, Stanton A. Coblentz, Harl Vincent, Burks etc. Când textele erau exagerat de îndrăzneţe, aceşti scriitori se ascundeau sub pseudonime, aşa încât nu ştiu cine este acel „John Wallace” care a semnat Perfecţionist Perdition *, din care voi da mai jos un scurt extras:

„Cu sălbăticie, ea îşi smulse propriile veşminte, apoi lenjeria, până când rămase cu totul goală în faţa noastră. Atunci, se aruncă lacom asupra unui bărbat şchiop şi diform. Se lipi de el, gemând răguşit, cu o pasiune primitivă ce se manifesta în fiecare mişcare a corpului ei minunat. (...) Splendida blondă fu rapid ajunsă din urmă şi trântită la pământ. Unul dintre bărbaţi îi înfipse pumnalul în sâni, sfaşiindu-i-i sălbatic. Un alt bărbat scoase din buzunar un instrument mare, în formă de dovlecel. Se aruncă bestial asupra unei fete roşcate, o dezbrăcă, apoi o aruncă jos şi îi înfipse brutal instrumentul de tortură între coapse; îl împinse adânc, mormăind de plăcere la vederea şiroaielor de sânge care se scurgeau din nefericită”.

Celelalte texte sunau cam la fel, aşa că te-ai fi crezut în lumea revistelor spicy pulps[2] şi nu în universul cuviincios al SF-ului.

Popular Publications[3], care cumpăraseră fondul Frank A. Munsey, i-au încredinţat unei femei, Mary Gnaedinger, fostă colaboratoare a lui Abraham Merritt, conducerea a două reviste destinate reeditării romanelor şi nuvelelor de succes din cele două decenii precedente: Famous Fantastic Mysteries şi Fantastic Novels*. Aceste două pulp-uri sunt printre cele mai interesante din acea vreme, căci permit din nou accesul la romanele şi nuvelele unor autori ca Abraham Merritt, Garrett P. Serviss, George Allan England, doamna Francis Stevens, Ralph Milne Farley, fără a uita

[1] Pierzania perfecţionistului -1. cngl.
[2] Pulp-uri piperate -1. engl.
[3] Publicaţii populare -1. cngl.
[4]Romane fantastice -1. engl.

Polaris, Jason Croft, The Blind Spot[1] şi autorii lor „nemuritori”.[2] Trebuie să notăm că Fantastic Novels a trebuit să fie întreruptă, la numărul din aprilie 1941, din cauza raţionalizării hârtiei, datorată războiului, care i-a lovit pe toţi editorii. Revista nu a fost reluată decât în martie 1948. Nu vom vorbi mai mult despre aceste pulp-uri de reeditări. Vom repeta numai că au prezentat texte excepţionale care, deja, înjur de 1940, erau imposibil de găsit şi deci sunt nepreţuite pentru cel ce vrea să cunoască vechea literatură science

fiction.

îl găsim pe F. Orlin Tremaine ca redactor-şef al unei noi reviste, Cornet[3], al cărei prim număr a apărut în 1940. Nici aceasta nu a avut decât cinci apariţii, din cauza lipsei de hârtie, care i-a obligat pe editorii ei să o sacrifice în favoarea altor titluri, cu o rentabilitate mult mai sigură. E mare păcat pentru că, încă de la primul număr, Tremaine reuşise să se ridice aproape la nivelul vechii serii a lui Astounding Stories. Poşta redacţiei în numerele următoare deborda, de altfel, de scrisori entuziaste, în special două sau trei de la Isaac Asimov. Autorii erau oarecum cei pe carc-i publicase Tremaine în Astounding. Ultimul număr, datat din iulie 1941, este cel mai căutat de amatori, întrucât conţine prima povestire dintr-o nouă serie de Edward Elmer Smith, The Vortex Blaster*. Eroul ei este Neal Cloud, un aventurier cu o profesie extrem de periculoasă: sarcina lui este cea de a sparge vârtejurile de energie provenite de la energia atomică a centralelor scăpate de sub control!

Charles Homig, fostul asistent al lui Gemsback, lansează în martie 1939 un prim pulp intitulat Science Fiction, apoi, în luna noiembrie a aceluiaşi an, un al doilea pulp, Future Fiction[s]. în cele din urmă, cele două au trebuit să fuzioneze în octombrie 1941, sub numele de Future[6]. De reţinut sunt copertele lui Frank R. Paul, pentru prima revistă. Textele se înscriau direct în tradiţia

1 Punctul mort -1. engl.

2 Sunt interesanţi şi din punctul de vedere al ilustraţiilor, întrucât aici şi-a dat Virgil Finlay - revelat de Weird Tales - întreaga măsură a marelui său talent, devenind demnul urmaş al lui Paul şi al lui Elliot Dold (n. aut.).

Cometa -1. cngl.

4 Spărgătorul de vârtejuri -1. engl.

5 Literatura viitorului - 1. engl.

6 Viitorul -1. engl.

revistei Wonder Stories şi nu sunt deosebit de interesante. Nu e mare lucru de spus despre primele numere din Future, dar, după fuzionare, revista, condusă de Robert W. Lowndes, a devenit cea mai interesantă, prezentând numeroase texte ale tinerilor autori, la început Isaac Asimov, apoi James Blish, Bob Tucker, Richard Wilson, Hannes Bok etc. Lowndes, născut în 1916 în Connecticut, era de mai mulţi ani un fan activ şi îi vom regăsi adesea numele în sumarul unor reviste, a căror redactare o va asigura. Aducem încă o precizare: Lowndes îi urmase lui Homig la conducerea revistei pentru că acesta din urmă era mobilizat într-o tabără a armatei, în Oregon, unde tăia conştiincios copaci - din motive de conştiinţă, refuzase să lupte cu armata,

în război.

Ceea ce ne poartă cu gândul către alt fan de la sfârşitul anilor ’30, Frederik Pohl, membru al clubului Futurians[1] din New York, fondat de Donald A. Wollheim, care va ajunge, la sfârşitul anului 1939, redactor-şef al unei reviste profesioniste. Astonishing Stories* a debutat în februarie 1940, iar Super-science Stories\ în luna următoare. Fred Pohl le conducea pe amândouă; pe vremea aceea avea douăzeci şi unu de ani. Astonishing se vindea cu numai zece cenţi, pe când concurentele ei costau cincisprezece sau douăzeci, ceea ce totuşi nu a ajutat-o să cucerească un public prea larg, dat fiind că revista n-a avut decât şaisprezece apariţii şi a pierit o dată cu numărul din aprilie 1943. Cu toate că tariful cu care erau plătite textele era foarte scăzut, Fred Pohl a reuşit să prezinte un impresionant buchet de autori de prima mână (în ordinea apariţiei): Clifford D. Simak, Isaac Asimov, Neil R. Jones, Raymond Z. Gallun, Alfred Bester, Ralph Milne Farley, L. Ron Hubbard, L. Sprague de Camp, Ross Rocklynne, Leigh Brackett, Edward Elmer Smith, Henry Kuttner, Robert Bloch şi Ray Bradbury. Bineînţeles că textele nu erau de valoarea celor publicate în Astounding în aceeaşi epocă, dar nivelul general al revistei era mai mult decât onorabil şi o antologie din Astonishing Stories mi s-ar părea astăzi absolut posibilă.

[1] Futurc = viitor -1. engl.

[2] Povestiri uluitoare -1. engl.

[3] Povestiri super-ştiinfifice -1. engl.

Super-science Stories a avut şi ea şaisprezece numere, care au apărut între martie 1940 - mai 1943. Apoi s-a publicat o nouă serie, între ianuarie 1949 - august 1951. Lista autorilor precedentei reviste rămâne valabilă în linii mari şi pentru aceasta, dar nivelul povestirilor din Super-science Stories mi s-a părut întotdeauna ceva mai scăzut decât a celor din Astonishing. Trebuie totuşi să semnalăm că în paginile acestei reviste au apărut două texte importante: Strânge Play Fellow[1] de Isaac Asimov, în septembrie 1940 şi Pendulum de Ray Bradbury şi Henry Hasse, în noiembrie 1941. Prima povestire vă este cu siguranţă cunoscută, întrucât Asimov, după ce a mai retuşat-o, a utilizat-o ca prim capitol al cărţii sale I, Robot, sub titlul de Robbie. Acest monstru metalic, al cărui rol este cel de doică la copii, este primul robot vindecat de complexul lui Frankenstein şi în acelaşi timp nu este o copie servilă a omului, ca Adam Link; apariţia lui trebuie deci însemnată cu o pietricică albă. Cât despre Pendulum, aşa cum am mai avut ocazia să spun, este primul text care i-a fost acceptat lui Bradbury într-o revistă profesionistă. El povesteşte despre un anume John Layeville, un savant cu idei neconvenţionale, care demonstrează

funcţionarea unei maşini de călătorit în timp, în faţa tuturor savanţilor epocii lui. Un accident provoacă explozia aparatului şi aproape toţi spectatorii sunt ucişi, în afară de inventator. Drept pedeapsă, savantul este închis într-un pendul de sticlă, ale cărui oscilaţii îl feresc de îmbătrânire. Layeville, prizonier al timpului, e condamnat pe veci. Şi astfel asistă la stingerea rasei omeneşti, apoi la venirea vizitatorilor extratereştri etc.

Donald A. Wollheim a avut mai puţin noroc cu cele două reviste al căror redactor-şef a devenit în 1941, Stirring Science Stories[2] şi Cosmic Stories[3], apărute în patru şi, respectiv, trei numere. în paginile lor şi-a făcut debutul Cyril M. Kombluth. Don Wollheim s-a născut în 1914. A fost un fan al SF-ului încă de la începutul anilor ’30; foarte curând a publicat fanzine, apoi a fondat clubul Futurians, al cărui lider necontestat a rămas. Primul lui titlu

[1] Tovarăş la un joc straniu -1. engl.

[2] Povestiri ştiinţifice -1. engl.

[3] Povestiri cosmice -1. engl.

de glorie, în ceea ce priveşte literatura Science fiction, a fost cel de a-i fi convins pe editorii de la Pocket Books să publice prima antologie de SF în ediţie de buzunar. Cred chiar că acesta este primul volum SF apărut în acest format redus, cu preţ mic şi tiraj mare. Antologia a apărut în 1943, sub titlul The Pocket-Book of Science Fiction \ cu texte alese de Donald A. Wollheim. Sumarul cuprindea zece nuvele, patru clasice (Wells, Ambrose Bierce, John Collier, Vincent Benet) şi şase modeme: The Green Splotches[2] de T.S. Stribling, The Last Man[3] de Wallace G. West, A Marţian Odyssey de Stanley Weinbaum, Twilight de Don A. Stuart, Microcosmic God[4] de Theodore Sturgeon şi And He Built a Crooked House[5] de Robert Heinlein. Listă cam amestecată, din care m-aş fi lipsit cu plăcere de doi sau trei clasici; cât despre textele lui Sturgeon şi Heinlein, ele sunt minore în cadrul producţiei acestor autori. De altfel, este o listă incompletă, întrucât lipsesc din ea mai multe nume mari ale SF-ului, cum ar fi Edward Elmer Smith, Nat Schachner, Raymond Z. Gallun, A.E. van Vogt, Jack Williamson, Edmond Hamilton, ca să nu cităm decât câteva. Totuşi, cartea a contribuit mult la difuzarea genului în rândurile marelui public, datorită marii puteri de vânzare a colecţiei Pocket Books.

Primul dintre cele şaptesprezece numere ale revistei Captain Future este datat iama 1940. Subtitlul revistei este Wizard of Science[6]; este porecla lui Curtis Newton care, în fiecare număr, trăieşte o aventură spaţială dezlănţuită. Aproape toate aceste povestiri au fost scrise de Edmond Hamilton, iar reeditarea lor recentă, în carte-format de buzunar, arată că nu şi-au pierdut

nimic din savoare.
înainte de a trece la revistele de fantasy, trebuie să mai spun două vorbe despre o revistă semiprofesionistă, Stardust[7], care a

[1] Cartea SF de buzunar -1. engl.
[2] Petele verzi - 1. engl.
[3] Ultimul om - 1. engl.
[4] Dumnezeu pentru un microcosmos, în JSF, 64.
[5]Şi i-a construit o casă în dungă, o casă în dungă..., în culegerea Povestiri despre invenţiile mileniului III, Ed. Ştiinţifică şi enciclopedică, 1986.
[6] Vrăjitorul ştiinţei -1. engl.
[7] Praf de stele -1. engl.

apărut de cinci ori între martie şi noiembrie 1940. Redactorul ei şef era Lawrence Hamling, şi în sumar se regăsesc aproape toţi fanii importanţi: Julius Schwartz, Sam Moskowitz, Bob Tucker, Mort Weisinger, Harry Warner Jr etc. Din acest punct de vedere, mica revistă este interesantă, pentru că dă o imagine clară a fandomului epocii. Numărul ei din septembrie 1940 publică, de exemplu, lista celor patruzeci şi opt de fknzine apărute în acel an. Printre editorii lor îi regăsim pe toţi fanii mari ai timpului, cei care apăreau în Stardust, dar şi pe Forrest J. Ackerman, Erle Korshak, Jimmy Taurasi şi o fată-fan, Morojo.

Weird Tales

Ca să încheiem cu această privire de ansamblu asupra producţiei anilor 1940-1950, ne mai rămâne să spunem un cuvânt despre două reviste de science-fantasy, Weird Tales şi Unknown, şi să vedem ce s-a întâmplat în Marea Britanic în cursul acestor ani. Pentru Weird Tales este începutul sfârşitului. Revista va merge din ce în ce mai rău în tot timpul deceniului 1940-1950. Va avea din ce în ce mai mult tendinţa de a tipări texte vechi, de exemplu Lovecraft, în timp ce anunţă la sumar: „Numai povestiri noi, nici o retipărire!” Voi semnala doar că în martie 1948 a apărut celebrul text al lui Bradbury, The October Game[1] care, împreună cu alte nuvele, a fost după aceea inclus în antologia lui, Dark Carnaval[2].

Unknown

Unknown a fost o creaţie a lui John W. Campbell. Primul număr a apărut în martie 1939 şi ultimul în octombrie 1943: era cel de al treizeci şi nouălea număr. După părerea lui Campbell, această revistă trebuia să cuprindă toate povestirile care, în absenţa unui suport ştiinţific, nu puteau fi publicate în Astounding, cum ar fi, de exemplu, Flame Winds[3] de Norwell P. Page, foarte

[1] Jocul din octombrie -1. engl.
[1] Carnavalul întunecat -1. engl.

[3] Vântul flăcării -1. engl.
188
reprezentativ pentru tipul de povestiri publicate. Genul heroic-fân- tasy, îndrăgit de Sprague de Camp, s-a dezvoltat liber în Unknown, şi la fel o serie întreagă de povestiri legate de SF, dar în care aspectul ştiinţific era neglijat în favoarea elementelor omeneşti ale povestirii. Ca urmare, cu toate că a avut o existenţă atât de scurtă, Unknown a exercitat o influenţă foarte importantă asupra autorilor anilor 1950-1960, dându-le ideea unei literaturi Science fiction din care ştiinţa ar fi treptat exclusă.

Printre cele mai bune texte publicate în această revistă poate fi citat, în martie 1939, un excelent roman al lui Eric Frank Russell, scriitor britanic născut în 1905, dar care şi-a făcut aproape întreaga carieră în Statele Unite. Romanul numit Sinister Barrier[1], povesteşte despre o epidemie de sinucideri, care îi loveşte pe cei mai mari savanţi din toată lumea. Bill Graham, un inspector de la Finanţe, devenit agent secret în urma legăturilor lui de prietenie cu unul dintre savanţii decedaţi, porneşte o anchetă prin lumea întreagă şi constată că toţi savanţii şi-au găsit moartea la puţin timp după ce au făcut o descoperire asupra unui anume subiect. Descoperirile sunt privitoare la Vitoni, fiinţe superioare care se hrănesc cu energie omenească; fără ei am fi buni, eliberaţi de instinctele noastre de ucidere, de agresivitate, de toată frenezia noastră. Dar cum să scăpăm de Vitonii invizibili? Acesta este subiectul romanului, în care farmecul SF-ului se împleteşte cu calităţile unui thriller.

Un foileton de L. Ron Hubbard, Death Deputy[2] a debutat în februarie 1940. El dezvoltă tema omului care atrage asupra lui accidentele şi poartă noroc celor din jur. în asemenea condiţii, va putea el să-şi întemeieze un cămin, să aibă prieteni etc.? Dar textul cel mai celebru publicat în revistă este, incontestabil, romanul lui L. Sprague de Camp, Lest Darkness Fall[3], care a apărut începând cu luna decembrie a anului 1939. A fos* considerat - şi mai este încă - drept o nemuritoare capodoperă a genului şi, de altfel, mă întreb din ce motiv? Tema romanului este foarte simplă: un

[1] Barieră sinistră -1, engl.
[2] Reprezen[1] xtul morţii -1. engl.
[3]De teama întunericului -1. engl.
189
arheolog se vede precipitat din epoca noastră în Roma decadentă a secolului al Vl-lea. El îşi foloseşte cunoştinţele ştiinţifice în primul rând pentru a supravieţui, apoi pentru a dobândi bogăţie şi putere. Romanul se vrea alert, umoristic şi satiric. Mărturisesc că am rămas insensibil la farmecul acestei povestiri

pe care am citit-o de două ori, de fiecare dată cu la fel de multă plictiseală.

Jack Williamson, începând cu numărul din decembrie 1940 al revistei Unknown, ne dă unul din cele mai bune romane ale lui de science-fantasy, Darker than You Think[1]. Această operă are ca subiect licantropia, adică existenţa în sânul omenirii a unor oameni care se pot transforma în lupi fioroşi. Temă fantastică, veţi spune poate, dar nu şi în cazul acesta, pentru că este tratată în mod ştiinţific. Williamson presupune că germenii licantropiei există în sângele fiecărui om şi că pot ieşi la iveală în anumite împrejurări. Povestirea începe într-un aeroport, unde patru arheologi se întorc după ce au făcut o descoperire extraordinară, cea a existenţei unui duşman neştiut al Omului, care conspiră printre oameni şi pregăteşte sosirea Copilului Nopţii, un Mesia negru care va da semnalul războiului civil la scară planetară. Antropologul care face această declaraţie în public se prăbuşeşte, curând după aceea, mort şi Will Barbee, unul din foştii lui elevi, ghiceşte că a fost asasinat de o fată fermecătoare, cu ochii verzi şi cu păr roşu, April Bell. Se constată, într-adevăr, că fata avea în geantă un pisoi, pe care l-a strangulat în acelaşi moment în care profesorul s-a prăbuşit: nu este oare un semn clar de vrăjitorie? Din aceste câteva rânduri se poate vedea că Jack Williamson a ştiut să amestece în chip admirabil fantasticul tradiţional cu science fiction-ul, dând un roman de fantasy pasionant şi totodată cu un mod foarte nou de a trata ideile. O reuşită totală.

Dar, încă mai mult decât în romane, spiritul Unknown s-a manifestat în nuvele. Voi cita numai trei exemple, dar s-ar putea alege numeroase altele. Trouble with Water[1] de H.L. Gold, a apărut în martie 1939. Gold (născut la Montreal în 1914) este cunoscut mai ales ca fiind cel ce a creat Galaxy, în 1950, şi l-a

[1] Mai negru decât credeţi -1. engl.

[2] Necazuri cu apa -1. engl.

condus timp de un deceniu. Povestirea lui vorbeşte despre blestemul aruncat de un gnom al apelor asupra unui nefericit pescar: apa se retrage la contactul cu el, astfel încât nu mai poate nici să bea, nici să se spele, nici să se scalde; un text tot atât de isteţ pe cât este de plin de haz. Yesterday was Monday[1], de Theodore Sturgeon, datează din iunie 1941. Titlul pare banal până în clipa când aflăm că protagonistul istoriei este Miercuri! Plecând de la acest fapt tulburător, Sturgeon pune în discuţie întregul nostru univers: noi suntem doar nişte actori, iar „ieri”, „astăzi”, „mâine”, nu sunt timpi, ci numai decoruri. „Regizorul” are o armată de asistenţi: unii distrug

decorurile din ajun, ceilalţi le ridică pe cele de mâine; între acestea două, noi ne jucăm rolul. Snulbug, de Anthony Boucher, a fost publicat în luna decembrie a aceluiaşi an. Boucher (1911-1968) îşi face astfel debutul ca autor. Snulbug povesteşte existenţa demnă de milă a unui demon jalnic, nenorocos şi căruia nimic nu-i reuşeşte.

Luna octombrie 1943 ne aduce un scurt roman de A.E. van Vogt, The Book of Ptath[2], pe care l-a reluat apoi pentru a-i da dimensiuni mai importante. Deşi s-a vorbit mereu de rău despre stilul acestui autor, trebuie să recunoaştem că începutul romanului are maiestatea unui text clasic englezesc: „El era Ptath. Nu că s-ar fi gândit la numele lui. Acesta era pur şi simplu acolo, prezent ca o parte a lui însuşi, ca trupul lui, cu braţul şi picioarele lui, ca solul pe care călca. Nu, această din urmă impresie era falsă. Solul nu facea parte din el însuşi. Exista, desigur, o anume relaţie între sol şi el, dar era de o natură ceva mai surprinzătoare. El era Ptath şi călca pe sol şi mergea spre Ptath. Se întorcea spre cetatea lui Ptath, capitala Imperiului lui din Gonwonlane, după o lungă absenţă”. Ca să spunem drept, traducerea nu poate da o idee perfectă despre stilul original. Fiinţa aceasta care merge este Dumnezeul viu al imperiului din Gonwonlane. Fără ca el să ştie, spiritul lui coabitează cu cel al unui căpitan al armatei americane, Peter Hollroyd, ucis în luptă în timpul celui de al doilea război mondial. Preoteasa Ineznia, prin vrăji, l-a făcut pe Dumnezeul viu să-şi piardă

[1] Ieri era luni -1. cngl.
[2] Cartea lui Ptath - 1. engl.

memoria, pentru a-i lua tronul. Dar Ptath este Dumnezeu şi, chiar amnezic şi locuit de o entitate străină, ce forţe omeneşti s-ar putea opune marşului lui orb şi nebun?

Titluri apărate în volum

în perioada aceasta, foarte puţine cărţi apar direct în volum. Putem totuşi cita un roman al scriitorului american Ward Moore, Greener than You Thin/c[1], care povesteşte despre sfârşitul lumii sufocate de vegetaţie. La începutul povestirii vedem un comis-voiajor vânzând un îngrăşământ pentru iarba de pe peluze, îngrăşământ care se dovedeşte a fi atât de eficace, încât iarba invadează nu numai grădina, ci şi casa, cartierul, oraşul, 'apoi întreaga regiune. La sfârşitul cărţii, tot uscatul a fost acoperit de vegetaţie, iar viaţa omenească nu mai subzistă decât pe vapoare, pe care iarba blestemată începe să apară! Ideea era interesantă, dar felul de a povesti al lui Ward Moore este lent şi plicticos; îţi vine să crezi că citeşti un autor britanic din prima epocă[2].

Anglia

După dispariţia revistelor Tales of Wonder şi Fantasy, în timpul războiului, trebuie să aşteptăm anul 1946 pentru a vedea apărând o nouă revistă, New Worlds[3]. Redactorul ei şef era John „Ted” Camell, iar în sumarul ei găsim autori britanici ca William F. Temple sau John Russel Feam. Un al doilea număr a apărut în

[1] Mai verde decât credeţi -1. engl.

[2] Ward Moore a publicat în 1955 un roman mult mai bun, Bring the Jubilee (Să vină jubileul) care începc printr-o frază admirabilă: „Deşi scriu aceste rânduri în anul 1877, nu m-am născut înainte de 1921”. Totuşi nu voi vorbi mai mult despre acest roman, pentru că el este interesant mai mult pentru publicul american, tema lui fiind cea a unui univers paralel în care Sudul a câştigat războiul de Secesiune. Cartea este excelentă, dar trebuie să fii realmente familiarizat cu diversele episoade ale războiului civil american pentru a putea s-o apreciezi pe deplin (n. aut.).

[3] Lumi noi -1. engl.

acelaşi an, apoi un al treilea la sfârşitul anului 1947. Dar vânzările nu au atins 3.000 de exemplare şi echipa redacţională a fost silită să-şi recunoască eşecul, la una din tradiţionalele şedinţe săptămânale pe care le ţinea la White Horse Tavern[1] din Londra. Dar, la începutul anului 1949, un nou editor a preluat New Worlds, care a reapărut de atunci destul de regulat, tot sub conducerea lui Ted Camell. începând cu numărul al patrulea, remarcăm în sumar prezenţa lui Arthur C. Clarke, în calitate de nuvelist şi totodată de autor de texte de ştiinţă popularizată. Cu toate acestea, după cele două apariţii din anul 1949, nimic nu lasă să se întrevadă că New Worlds va deveni una dintre cele mai importante publicaţii ale genului, în cursul deceniului următor.

în acelaşi an, 1949, a apărut în librărie, în Anglia, celebrul roman 1984 de George Orwell (1903-1950)[2]. Această antiutopie descrie o lume kafkiană, unde domneşte cel mai radical totalitarism, care, gândeşte autorul, poate proveni tot atât de bine din fascism ca şi din comunism. Unul dintre sloganurile-forţă al acestei civilizaţii este: „Libertatea este sclavie”, iar viaţa cetăţenilor este condusă în principal de trei ministere: Ministerul Dragostei - al cărui scop este cel de a împiedica dragostea, cel al Adevărului - având ca funcţiune ascunderea tuturor minciunilor partidului unic, şi cel al Belşugului - care are menirea de a impune raţii cetăţenilor. Şi în acest caz ne găsim în prezenţa unei lucrări despre care poate că e un abuz să vorbim aici, pentru că George Orwell n-a avut niciodată intenţia să scrie un roman SF, nici măcar de anticipaţie, ci numai un pamflet politic, în care utopia nu are

alt scop decât acela de a-i ilustra ideile.

Fandomul

Am văzut deci că prima Convenţie mondială a avut loc la New York, în iulie 1939. Cea de a doua s-a ţinut la Chicago, iar a treia la Denver, în 1941. Apoi, războiul a întrerupt seria, care s-a reluat, în 1946, cu conferinţa Pacijicon de la Los Angeles.

[1] Cârciuma La Calul Bălan -1. engl.

[2] 1984, Ed. Univers, 1991.

Mi s-a părut interesant să aflu care erau autorii şi lucrările preferate ale fandomului în această epocă. Or, între 1944 şi 1947, doi fani notorii, Gerry de la Ree şi Art Widmer, au efectuat serii de referendumuri printre ceilalţi amatori. în 1947, Gerry de la Ree le-a cerut fanilor să desemneze zece autori care au fost cel mai des pomeniţi în decursul anilor precedenţi şi să indice cea mai bună operă a fiecăruia. Rezultatele au fost publicate în numărul din septembrie 1947 al fanzinului Sun Spots[1], număr special, consacrat Convenţiei de la Philadelphia. Gerry de la Ree, astăzi vestit colecţionar şi specialist în domeniul operei lui Virgil Finlay, a avut amabilitatea să-mi trimită o copie a listei:

1. A.E. van Vogt (Slan)

2-3. H.P. Lovecrafît (The Outsider)
Abraham Merritt (The Moon Poot)

4-5. H.G. Wells (The Time Machine)
Stanley Weinbaum (A Marţian Odyssey)

6-7. Robert A. Heinlein (Methuselah's Children)
Henry Kuttner (Mimsy Were the Borogoves)

8. John W. Campbell (Twilight)

9. L. Sprague de Camp (Lest Darkness Falt)

10. E.E. Doc Smith (Grey Lensman)[1]

[1] Pete solare -1. engl.

[2] Cu titlu de comparaţie voi da aici rezultatele unui sondaj analog, efectuat printre fanii din Quebec. Sondajul a fost publicat în nr. 3 (martie 1975) al interesantului fanzin canadian Requiem. Autorul nu precizează numărul total de răspunsuri, dar indică faptul că 35% provin de la fete şi că media de vârstă al celor care au răspuns este de 20 ani. Se cerea să se desemneze cei mai populari autori ai momentului: 1. Asimov - 100%; 2. A.E. van Vogt - 78%; 3. C.D. Simak - 50%; 4. A.C. Clarke - 34%; 5. R. Bradbury, R. Heinlein, R. Silverbcrg, Th. Sturgeon - 31%. Urmau: 9. K. Vonnegut; 10. H.G. Wells; 11. Ph.J. Farmer; 12. R. Sheckley; 13. J. Brunner; 14. H. Ellison; Ph.K. Dick şi E.F. Russell. Nu putem decât să admirăm stabilitatea lui van Vogt, Wells şi Heinlein (n, aut.).

5. Proliferarea (1950-1957)

în anul 1950 se produce o transformare sensibilă a SF-ului, o dată cu apariţia a două noi reviste de format „digest”: The Magazine of Fantasy[1], la sfârşitul anului 1949 şi, mai ales, Galaxy care, încă de la început, îi va răpi revistei Astounding primul loc. Aceste reviste, de o orientare foarte diferită de aceea a revistelor întâlnite până acum, n-au apărut din întâmplare. Din momentul exploziei bombei de la Hiroshima, în SF se facea simţită nevoia de schimbare; o schimbare care să exprime marea frică atomică, desigur, dar şi neîncrederea în ştiinţă, teama de viitor; o schimbare care să dea primul loc omului, şi nu tehnologiei,, Este rolul pe care-1 vor juca perfect aceste două reviste.

în paralel, SF-ul va cunoaşte perioada sa de mare prosperitate economică şi un mare număr de noi reviste de mic format se vor ivi, în timp ce ultimele pulp-uri dispar. între 1950 şi 1957, putem astfel să descoperim pe piaţă mai mult de patruzeci de titluri SF, unele apărând de altfel doar o singură dată! Aceste reviste erau consacrate fie povestirilor de aventuri, fie unor texte mai ambiţioase, în genul lui Campbell, încercând prezicerea viitorului. Poate că şi asta căuta publicul pe-atunci, când războiul rece şi frica de Bombă făceau ca viitorul să fie nesigur. Trebuie să recunoaştem că astăzi n-a mai rămas mare lucru din ceea ce au publicat atunci unii sau alţii.

Galaxy

De-acum înainte vom regăsi această revistă în fruntea fiecăruia dintre viitoarele capitole ale cărţii. Primul ei număr este datat octombrie 1950, avându-1 ca redactor-şef pe H.L. Gold. Acest personaj ciudat trăia retras în străfundurile apartamentului său, din

[1] Revista de fantasy -1. cngl.

care se spune că nu ieşea niciodată, suferind de agorafobie. în calitate de autor, publicase mai multe texte în Astounding şi în Unknown, fie sub numele lui, fie sub pseudonimul C. Crane Campbell. în primul lui editorial, Horace Leonard Gold îşi anunţa intenţia de a crea o revistă de science fiction matură, rezervată unor cititori adulţi. Sumarul primului număr era excepţional: Clifford D. Simak, Theodore Sturgeon, Richard Matheson, Fritz Leiber, Fredric Brown, Isaac Asimov. Textul lui Simak constituie începutul faimosului său roman Time Quarry[1] (publicat în volum sub titlul Time and Again[1]). Subiectul lui este cel al recunoaşterii egalităţii în drepturi între androizi şi oamenii care i-au creat. Această recunoaştere pare a fi fost stabilită, datorită cărţii scrisă de eroul romanului, Asher Sutton, sau mai curând datorită cărţii pe care o va scrie, întrucât, atunci când începe romanul, Sutton n-a avut niciodată intenţia de a scrie nici măcar un rând şi, oricum, este mort.

Totuşi Sutton se întoarce pe Pământ, se întoarce într-o navă care nu mai poate să zboare, fără aer, fără provizii, fără combustibil; revine în momentul când un om al viitorului îi cere lui Christopher Adams, şeful şi prietenul lui Sutton, să-l ucidă pe loc, de îndată ce se va întoarce. Simak a scris astfel o time-opera gigantică, în care nobleţea sentimentelor şi delicateţea analizei psihologice a personajelor contrastează cu vechile opere SF. Era cu adevărat textul adult, care corespundea perfect definiţiei date de Gold revistei sale.

Aproape toate celelalte povestiri din acest număr ar merita să fie citate. Mă voi mulţumi doar să semnalez frumoasa nuvelă a lui Theodore Sturgeon, The Stars are the Styx[3]. în noiembrie, găsim o scurtă nuvelă de umor negru a lui Damon Knight[4], pe care l-am mai întâlnit în calitate de fan, cu câţiva ani în urmă, şi care-şi află acum locul printre maeştrii noii generaţii. Knight (născut în 1932)

[1] Fuga timpului -1. engl.

[1] Timpul repetat -1. cngl.

[3] Stelele sunt Styxul -1. engl.

[4] Damon Knight este autorul unui foarte bun roman, Hell’s Pavement (Pavajul iadului) - 1955. Să mai precizăm că Damon Knight este căsătorit cu scriitoarea Kate Wilhelm şi că a tradus, în Statele Unite, mai multe texte franţuzeşti, în Statele Unite (n. aut.).

este tipul însuşi al autorului intelectual, cultivat, cu un ascuţit spirit critic, ceea ce îl va face, în cele din urmă, mult mai apt pentru analizele textelor confraţilor lui, decât pentru crearea personală a unor opere de anvergură. Povestirea lui, To Serve Man[1] povesteşte sosirea pe Pământ a Kanamiţilor, fiinţe extraterestre, în aparenţă pline de cele mai bune intenţii în privinţa Omului. Ei îl învaţă cum să termine războiul, cum să îngrijească bolile, cum să evite foametea. Nu cer nimic în schimb. Organizează chiar plecări masive ale oamenilor spre planeta lor, pentru ca aceştia să-i poată cunoaşte mai bine. Totul este deci perfect în cea mai bună dintre lumi, până în ziua când autorul, fost membru al Naţiunilor Unite, reuşeşte să facă rost de un dicţionar, cu ajutorul căruia traduce faimosul manual al Kanamiţilor: Cum să serveşti omul. Şi atunci îşi dă seama că este o carte de bucate...

The Fir eman[1], o lungă nuvelă de Ray Bradbury, a apărut în februarie 1951. Autorul a reluat-o după aceea, transformând-o în Fahrenheit 451[3]. Această temperatură, 451° F, este cea la care ia foc hârtia. Or, pompierii care sunt eroii acestui roman pesimist nu au câtuşi de puţin sarcina de ă stinge incendiile, ci pe cea de a da foc cărţilor, revistelor sau oricărei altă sursă de

cunoaştere pe care o descoperă şi a cărei deţinere este interzisă. Bradbury a imaginat un univers concentraţionar în care studiul personal nu este permis, în care gândirea individuală constituie o crimă şi toţi trebuie să se topească într-o masă anonimă ca o turmă. Eroul lui Fahrenheit 451 este Montag, un pompier care, într-o bună zi, şi-a uitat îndatoririle şi a citit o carte, iar de-atunci a devenit un paria, un fugar urmărit de foştii lui colegi, pentru a fi ucis. Regizorul francez Franţois Truffaut a ecranizat această carte, făcând din ea un film cu oarecare succes.

în septembrie 1951, Robert Heinlein îşi face o intrare de răsunet în sumarul revistei Galaxy, cu debutul romanului său de suspans The Puppet Maşters*. Un soi de farfurie zburătoare

[1] Să serveşti omul -1. engl.
[2] Pompierul -1. engl.
[3]Fahrenheit 451, Ed. Tineretului, 1963.
[4] Mânuitorii de zombi, Ed. Antet XX, f.a.

aterizează în statul Iowa şi mii de minuscule creaturi extraterestre ies din ea. Ele pun stăpânire pe toţi oamenii din împrejurimi şi stabilesc cu ei o formă de asociaţie simbolică, extraterestrul cuibărindu-se pe ceafa omului. Oamenii, parazitaţi în acest fel, se transformă în marionete supuse. Romanul povesteşte, în mod realist şi dramatic, lupta oamenilor cu acest flagel, până la exterminarea completă a paraziţilor veniţi din stele. O temă minoră deci, pe baza căreia Heinlein a reuşit un roman cu mare forţă de şoc.

Nouă lovitură de trăsnet în ianuarie 1952[1], o dată cu apariţia romanului lui Alfred Bester, The Demolished Man[1]. S-a crezut atunci că Bester va deveni unul dintre cei mai mari scriitori ai genului, dar, după ce a mai dat un roman şi câteva nuvele de aceeaşi calitate, el s-a orientat spre o profesiune comercială, mai lucrativă. Am avut ocazia să-l cunosc şi l-am întrebat dacă este vreo şansă să înceapă din nou să scrie. M-a asigurat că nu, dar cu toate acestea a reînceput să scrie în 1974. The Demolished Man este un soi de superroman poliţist al secolului al XXIV-lea. Detectivii au mijloace de sondaj telepatic, care, teoretic, le dau posibilitatea să descopere fară greş orice criminal, în câteva minute după producerea crimei. Or, un om aproape atotputernic, Ben Reich, comite un omor şi îi ţine în şah pe cei mai buni telepaţi ai poliţiei. Se încinge o bătălie halucinantă între minţile lor, luptă în care Ben Reich riscă să piardă mai mult decât viaţa. Dacă este descoperit, el riscă să fie „demolat”. Deci un roman foarte sofisticat, dar scris cu un aplomb atât de extraordinar, niciodată întâlnit în literatura SF, încât constituie o operă de neuitat. La Convenţia de la Philadelphia, în 1953, fanii au decis să decemeze anual premii,

numite Hugo (în cinstea lui Gemsback), celor mai bune romane, nuvele etc. apărute în cursul anului. The Demolished Man a primit premiul Hugo.

[1]în cursul acestui an 1952, desenatorul Emsh (Ed Emshwiller, căsătorit cu scriitoarea Carol Emshwiller) dă întreaga măsură a talentului său. Copertele pe care le-a realizat atunci sunt printre cele mai remarcabile opere SF şi, datorită lor, Emsh se alătură lui Paul, Bok şi Finlay în panteonul marilor ilustratori ai genului (n. aut.).

[2] Omul demolat, Ed. Pygmalion, 1994, col. Cyborg, nr. 1.

Gravy Planet[1], un serial de Fred Pohl şi Cyril M. Kombluth, care a debutat în numărul din iunie 1952 al revistei Galaxy, a devenit celebru în volum, sub titlul The Space Merchants[2]. Este o anticipaţie sociologică, pornind de la modul de viaţă al Americii modeme. Autorii au presupus, şi din păcate au avut oarecare dreptate, că în curând ţările vor fi suprapopulate, degradate de poluare, iar confortul şi calitatea vieţii indivizilor vor scădea din ce în ce mai mult. în schimb, publicitatea va avea o importanţă din ce în ce mai mare, până când guvernele vor deveni numai nişte fantoşe în mâinile trusturilor publicitare. în această lume destul de înspăimântătoare, omul nu mai este decât un animal hăituit de publicitate, un consumator forţat, o vită de muncă. Plăcerile tradiţionale, cum ar fi plimbarea la ţară, au devenit total imposibile, toate locurile fiind betonate. Chiar şi mersul pe jos prin oraş a devenit un chin, din cauza gazelor care sufocă străzile şi te obligă să porţi mască de gaze. Există, desigur, oameni care ar vrea să revină la un mod de viaţă mai omenesc, adică al nostru, dar partidul lor, cel al Conservatorilor, este scos în afara legii, în numele zeului Progres. Romanul istoriseşte aventura unui om cu o funcţie înaltă în publicitate, Michel Courtenay, care, în momentul colonizării planetei Venus, printr-o totală schimbare a situaţiei lui, se trezeşte în josul scării sociale. Ajutat de Conservatori (fără să ştie, de altfel), el reuşeşte să păstreze planeta Venus pentru oamenii pe care publicitatea nu i-a adus în ultimul hal al abrutizării. Marion Zimmer Bradley ne-a prezis, în 1955, în romanul The Climbing Wave[3], că omul se va întoarce la natură şi la înţelep-ciune, dar tare mă tem că Pohl şi Kombluth au fost, din nefericire, profeţi mai buni şi că ne-au descris lumea secolului viitor aşa cum va fi ea. Singura mea consolare, o consolare laşă de altfel, este să mă gândesc că o să mor înainte ca aceasta să se întâmple.

Theodore Sturgeon devine vedeta numărului din octombrie 1952, în care apare lunga lui nuvelă, Baby is Three*. Subiectul ei,

[1] Planeta jefuită -1. engl.

[2] Neguţătorii spaţiului -1. engl.
[3] Valul care urcă - 1. engl.
[4] Bebe est* trei 1. engl.

homo gestalt - adică o entitate compusă din mai multe fiinţe umane distincte, dar înzestrată cu unitate psihică - l-a pasionat atât de mult pe Sturgeon, încât a hotărât să o transforme în roman. A scris mai întâi un text tot atât de lung, plasat înaintea nuvelei Baby is Three şi numit The Fabulous Idiot\ apoi un text final, intitulat Morality*, care formează concluzia. Cartea a căpătat titlul More than Human[3]. Lucrarea este considerată, pe bună dreptate, a fi una dintre cele mai perfecte reuşite ale genului. Tema ei este deci cea a reunirii unor fiinţe incomplete, anormale, care reuşesc să alcătuiască împreună un tot de o esenţă superioară. Avem mai întâi un idiot al satului, apoi două mici gemene care pot să apară sau să dispară după cum vor, o fetiţă înzestrată cu puteri telekinetice şi un prunc mongoloid, cu un geniu prodigios. Or, toate aceste ratări ale naturii formează laolaltă un homo gestalt, treaptă supremă în dezvoltarea omenirii: pruncul mongoloid este creierul lui homo gestalt, gemenele îi sunt membrele, fetiţa - inima, iar idiotul îi este conştiinţă şi conducător. încă o operă adultă, în înţelesul deplin al cuvântului, în care Sturgeon a ştiut să exprime singurătatea omenirii, condiţia tragică a unora dintre membrii ei dezmoşteniţi, ura omului faţă de ceea ce-i este necunoscut şi dragostea curată, care poate uni unele făpturi simple. More than Human îmi pare a fi o operă literară tot atât de desăvârşită ca şi oricare operă clasică de literatură generală.

în luna următoare, noiembrie 1952, Isaac Asimov revine cu o nuvelă, intitulată The Marţian Way*. Lucrarea tratează despre problemele care opun colonia pământeană de pe Marte planetei mame. Povestirea porneşte de la ideea că lipsa de apă de pe Marte şi costul enorm al transportului fac ca oamenii din colonia marţiană să fie dependenţi de Pământ, iar unii politicieni încearcă să aţâţe xenofobia publicului, împiedicând trimiterea apei de pe Pământ pe Marte. Colonii sunt deci siliţi să încerce să facă o expediţie foarte periculoasă, pentru a-şi procura apa sub formă de gheaţă de pe

[1] Idiotul fabulos -1. engl.
[2] Morală -1. engl.
[3] Mai mult decât oameni, Ed. Vremea, 1994, col. Super-fietion.
[4] Calea marţiană, în revista Quasar SF, nr. 4-5/1993.

planetele exterioare; acesta este subiectul nuvelei, o povestire de aventuri tradiţionale, dar care se citeşte cu plăcere.

O lună mai târziu, în decembrie, Clifford D. Simak devine din

nou vedeta numărului, cu debutul noului său roman Ring Around the Sun[1]. Romanul cuprinde două teme care, deşi se împletesc şi se completează, nu mi s-au părut niciodată perfect potrivite una cu alta. Pe de o parte, o temă puternică şi percutantă: nişte necunoscuţi pun în vânzare lame de ras care nu se uzează niciodată, apoi becuri electrice care durează veşnic, apoi, în cele din urmă, un automobil etern, cu capota sigilată. Toate, la un preţ care desfide concurenţa. După ce trec câteva luni, economia Pământului se prăbuşeşte, Bursa cade, industria oţelului este la pământ, şomajul şi foametea ameninţă să se generalizeze. în acest moment, aceiaşi necunoscuţi încep să distribuie gratuit carbohidraţi, un soi de hrană sintetică, foarte folositoare şomerilor, dar care nu rezolvă problemele patronilor şi ale guvernului. Cea de a doua temă este existenţa unei rase distincte în sânul rasei omeneşti, desigur nişte mutanţi care posedă facultatea de a trece planeta noastră într-o lume paralelă, Terra nr. 2, prin simplă concentrare mintală. Locuitorii acestei Terra nr. 2 au cucerit astfel, în mod paşnic, Pământul nostru, ca să ofere oamenilor toate posibilităţile unui lanţ de Pământuri care se învârt în jurul Soarelui (de unde şi titlul romanului). Povestitorul este un scriitor, Jay Vickers, care asistă mai întâi la evenimente din postura unui martor indiferent, apoi începe să investigheze faptele şi, până la urmă, descoperă că el însuşi este o parte dintr-unul dintre supraoamenii de pe Terra nr. 2. Toate acestea se îmbină într-un roman pasionant în prima parte, dar care devine apoi confuz şi complicat.

[1] Lanţ în jurul soarelui (1. engl.). Cartea a fost publicată în Franţa sub numele Chaîne autour du soleil, la editura Gallimard, care l-a botezat pe autor Kurt Simak, prin confuzie cu Kurt Siodmak, autorul lucrării Donovan’s Brain (Creierul lui Donovan - 1. engl.). Acest din urmă roman este o operă de science fiction, deşi în Franţa a fost publicat într-o colecţie de literatură poliţistă. El povesteşte despre creierul unui mare criminal, ţinut în viaţă prin mijloace artificiale, creier care încearcă să pună stăpânire asupra minţii oamenilor (n. aut.).

Mai multe nuvele de Robert Sheckley figurează deja în revista Galaxy, dar numai în numărul din aprilie 1953 Sheckley s-a dovedit cu adevărat a fi un autor de prim plan, cu celebra lui povestire Seventh Victim[1]. Născut în 1928, Sheckley avea deci douăzeci şi cinci de ani când a scris această povestire, care a marcat adevăratul debut al unei cariere excepţionale. în 1965, s-a turnat un film după povestire, sub titlul A zecea victimă, avându-i ca interpreţi principali pe Marcello Mastroiani, Ursula Andress şi Elsa Martinelli. Povestirea lui Sheckley se desfăşoară într-o lume în care violenţa a fost

instituţionalizată. Crima legală este acum permisă, cu condiţia ca ucigaşul să accepte să-şi expună la rândul lui viaţa, riscând să devină victima unui asasin. Astfel, orice bărbat şi orice femeie care doresc să-şi satisfacă instinctele de agresivitate se pot înscrie pentru a deveni, rând pe rând, vânător sau vânat. Vânătorii au dreptul să ucidă prin toate mijloacele posibile victima care le-a fost desemnată - dar numai pe aceea, iar dacă se înşală cumva, sunt arestaţi şi condamnaţi pentru omor. Victimele - care nu cunosc identitatea vânătorului - au dreptul de a se apăra şi a-1 ucide, dar, dacă greşesc, sunt şi ele judecate pentru omor. Un joc extraordinar de periculos şi de sofisticat. Cel care a fost de cinci ori vânat şi vânător, iese din concurs şi are dreptul la cele mai mari onoruri. Povestitorul este un vânător, Frelaine, care face greşeala de a se îndrăgosti de cea de a şaptea lui victimă, Janet, ceea ce-i va fi fatal. Cu această povestire, care se citeşte cu sufletul la gură, Sheckley a reuşit să creioneze o pasionantă imagine a unui viitor posibil - în două cuvinte, o totală reuşită.

Isaac Asimov publică, în numărul din octombrie 1953, prima parte a romanului său The Caves of Steel[1]. Cavernele de oţel sunt oraşele pământene ale viitorului, îngropate adânc în pământ şi populate de făpturi omeneşti care n-au văzut niciodată soarele. Tema este de roman poliţist, dar căutarea criminalului este mai puţin importantă decât rivalitatea între cei doi anchetatori, Lije Baley şi R. Daneel Olivaw. Rivalitate datorată faptului că iniţiala

[1]A şaptea victimă - 1. engl.

[1] Caverne de oţel, Ed. Univers, 1992, Colecţia romanelor ştiinţifico-fantastice, nr. 13.

R înseamnă că Daneel Olivaw nu este om, ci robot. Cine va câştiga, mintea omenească sau creierul pozitronic, teoretic perfect? Acesta este adevăratul subiect al romanului lui Asimov.

Să facem acum un salt până în iunie 1954, când apare prima parte a romanului lui Frederik Pohl şi Cyril M. Kombluth, Gladiator-at-Law\ Lumea descrisă în acest roman este oarecum exacerbarea lumii noastre, în care violenţa, pasiunea profitului şi arivismul feroce îşi dau frâu liber în oraşe de coşmar, construite din beton. Povestirea se referă la lupta unui mărunt avocat necunoscut, Charles Mundin, împotriva trustului imobiliar „G.M.L. Homes”, care ne aminteşte de lupta avocatului american Ralph Nader împotriva companiei „General Motors”. Ca decor, Pohl şi Kombluth au imaginat jocuri sângeroase, cu gladiatori care se ucid între ei ca în circurile romane.

Numărul din septembrie 1954 ne aduce revelaţia unui nou autor, Daniel F. Galouye[2], care va scrie mai târziu romane de calitate, despre care vom mai vorbi. în acest număr, el publică o nuvelă

intitulată Satan’s Shrine[3], ce se înscrie între povestirile postatomice care abundă începând din 1945. Tema este ingenioasă: după cel de al treilea război mondial, un dictator de origine franceză, Jomal Sakoran, a creat, în fundul unui crater, un sanctuar absolut de neatins, perfect apărat de scuturi energetice. De aici, sub ameninţarea tunurilor lui atomice, el cere de la restul lumii un tribut fabulos. Toate naţiunile Pământului se unesc în lupta împotriva dictatorului, supranumit Satan. Nenumărate expediţii încearcă în zadar să pătrundă în vizuina lui ca să-l ucidă. Povestirea istoriseşte despre o nouă expediţie; eroul, Art Grant, va ajunge până la Satan însuşi; acolo va afla că Sakoran a murit de mult. Supravieţuitorii din expediţiile anterioare i-au urmat la putere ca să asigure permanenţa unui soi de abces de fixaţie, care constrânge statele lumii să se unească în lupta împotriva dictatorului, unire ce împiedică întoarcerea la războaiele locale şi la

[1] Era gladiatorilor - 1. engl.

[2] Galouye s-a născut în 1920 în New Orleans. A făcut studii ştiinţifice, apoi a devenit jurnalist şi scriitor (n. aut.).

[3] Sanctuarul lui Satan -1. engl.

riscurile de holocaust. Satan al XlV-lea îi transmite astfel puterile sale lui Art Gram, Satan al XV-lea.

The Laxian Key[1] de Robert Sheckley, apărută în noiembrie 1954, este, poate, exemplul cel mai perfect al SF-ului umoristic - rămânând, în acelaşi timp, perfect plauzibil. Doi coţcari, Gregor şi Amold, de la agenţia A.A.A., prosperă făcând tot soiul de şmecherii. Unul dintre ei aduce, într-o bună zi, un „producător spontan” descoperit la fiare vechi şi cumpărat pe un preţ de nimic. El provine din Străvechea Cunoaştere a savanţilor planetei Meldge. O dată pus în mişcare, producătorul spontan merge veşnic, fără să aibă nevoie de energie din exterior, şi nu poate fi oprit decât cu o cheie laxiană. Cei doi prieteni constată că aparatul produce tangreese, un praf cenuşiu care este un material de construcţii ieftin şi, în acelaşi timp, hrana planetei Meldge, dar curând îşi dau seama că aceste două produse nu sunt cerute de nimeni. Or, tangreese continuă să curgă din aparat şi, în lipsa unei chei laxiene, Gregor şi Amold sunt invadaţi de praful cenuşiu. Chiar atunci, Compania de electricitate descoperă că produsul lor spontan a captat cantităţi gigantice de curent şi le trimite factura celor doi cumetri, distruşi de durere! Aceştia hotărăsc atunci să plece pe planeta Meldge, unde speră să vândă producătorul. Dar acolo constată că planeta întreagă este acoperită cu acelaşi praf cenuşiu şi sunt goniţi imediat. Totuşi, un vameş le spune că, dacă s-ar întoarce aducând o cheie laxiană, li s-ar ridica multe statui!

The Discovery of Morniel Mathaway[1] de William Tenn, publicată în octombrie 1955, este unul din cele mai frumoase paradoxuri temporale pe care ni le-a oferit vreodată SF-ul. Momiel Mathaway este un pictor contemporan ratat. O maşină a timpului apare deodată în atelierul lui şi un critic din viitor vine să-i prezinte omagiile. El ţine în mână un catalog al operelor lui Momiel Mathaway, opere care se dovedesc a fi într-adevăr geniale. Abuzând de credulitatea criticului, pictorul ratat îl îndepărtează un moment, pune mâna pe catalogul operelor lui şi pleacă în viitor, strângând catalogul sub

[1] Cheia laxiană -1. engl.

[1] Cum a fost descoperit Morniel Mathaway, în Almanahul Anticipaţia, 1986.

braţ. Rămas în prezent, pentru a putea supravieţui criticul îşi va asuma personalitatea lui Momiel Mathaway şi va începe, încet, încet, să picteze din memorie tablourile atribuite idolului său. Dar, cu trecerea vremii, criticul uită din ce în ce mai tare operele lui Mathaway, al căror autor devine în realitate.

Robert Sheckley ne prezintă în acelaşi număr utopia A Tichet to Tronai[1]. Tranai este planeta perfectă. Un tânăr, Jack, hotărăşte să se ducă să se stabilească acolo. Este primit cu braţele deschise,
i se dau de toate gratis, i se pare că perfecţiunea domneşte în această lume. îşi găseşte imediat un loc de muncă potrivit diplomei lui de inginer în robotică, într-o uzină unde este însărcinat să micşoreze perfecţiunea roboţilor; oamenii se tem să nu devină sclavii acestor monştri mecanici şi să nu le placă să fie serviţi prea repede; ei cer mereu maşini mai lente şi mai proaste. Pe Tranai nu există impozite, dar perceptorii atacă la întâmplare cetăţenii şi îi jefiliesc pentru a face ca banii să circule. Cetăţenii, la rândul lor, au dreptul să-i jefuiască pe alţi cetăţeni. Cât despre femei, ele trăiesc cel mai adesea în Drssin, un aparat care le ţine invizibile, în stare de animaţie suspendată. Astfel, ele nu îmbătrânesc şi sunt întotdeauna zâmbitoare şi disponibile, atunci când soţii lor le cheamă. Jack nu întârzie să se căsătorească cu o fată din partea locului, Janna, dar, crescut fiind în obiceiurile pământene, crede că-i face o plăcere debranşând Drssin-ul. Tot atunci i se propune să devină preşedintele ţării şi, tocmai când să accepte, îl vede pe fostul preşedinte decapitat de explozia unui sigiliu pe care-1 poartă la gât. Sigiliul este de fapt o bombă conectată la un soi de ordinator uriaş, care contabilizează nemulţumirile supuşilor. Jack înţelege că a scăpat ca prin urechile acului şi se întoarce acasă pe neaşteptate: acolo îşi găseşte soţia în braţele unui amant. Ea îi reproşează atunci cruzimea de a o fi lăsat să îmbătrânească şi să se plictisească acasă, în loc s-o pună, aşa

cum trebuie s-o facă bărbaţii, în Drssin, ca să rămână pentru totdeauna tânără şi frumoasă. Ea îi dezvăluie şi că, divorţul fiind interzis, este obiceiul ca amantul să-l omoare pe soţ şi să-i ia locul. Jack nu are decât timpul necesar să ajungă la astroport şi să fugă spre bătrânul

[1] Un bilet pentru Tranai -1. engl.

Pământ, ca să scape de lumea perfectă de pe Tranai!

Luna februarie a anului 1956 ne aduce o povestire excepţională a lui Christopher Grimm, Bodyguard[1]. Este istoria unui anumit Gabriel Locquard, un bărbat frumos, stângaci şi laş, care pare a fugi tot timpul de ceva. Soţia lui, Helene, observă că un bărbat pare a-i urmări, apărându-1 pe soţul ei. Bărbatul nu are niciodată acelaşi aspect fizic, dar, cu toate acestea, ea îşi dă seama că de fapt e vorba mereu de aceeaşi persoană. Află atunci despre jocul ciudatul joc Zarquil, organizat ilegal de creaturi extraterestre, joc în care doi oameni pot să-şi schimbe corpurile între ei. Adevăratul Gabriel Locquard i-a furat trupul în timpul unei partide măsluite de Zarquil. Urmează o aventură extraordinară, cu tot felul de întâmplări neaşteptate, datorită schimbărilor permanente de personalitate ale protagoniştilor. Bodyguard m-a entuziasmat, atunci când a apărut. Când l-am recitit, înainte de a scrie aceste rânduri, n-am fost dezamăgit, dimpotrivă. Un singur regret, totuşi: unde să găseşti un loc în care să joci Zarquil ?

în iulie 1956, Theodore Sturgeon dă un text de o mare frumuseţe poetică, The Skills of Xanadu[1]. Este tot o utopie, dar planeta Xanadu este foarte diferită de Tranai. Trimisul unei planete suprapopulate, militarizate şi însufleţite de dorinţe de cucerire, Brii, soseşte pe Xanadu. Este întâmpinat, într-un peisaj câmpenesc şi bucolic, de nişte oameni fermecători care, din primul moment, îl primesc ca pe un vechi prieten. Educaţia severă a lui Brii se revoltă împotriva acestei purtări. El este, de altfel, complet dezorientat de modul de guvernare al planetei Xanadu, condusă de patruzeci şi unu de senatori care nu se întâlnesc niciodată în şedinţe de guvern, ci comunică între ei prin telepatie. Brii mai este scandalizat şi de hainele xanadienilor, sau mai curând de lipsa lor de haine, întrucât localnicii nu poartă decât o centură cu cataramă mare, metalică şi, uneori, câteva bucăţele de ţesătură care fâlfâie în vânt. Din păcate, un accident îi distruge uniforma lui Brii şi el e silit să se îmbrace după moda xanadiană. în clipa în care încheie catarama metalică, are revelaţia secretelor

[1] Garda de corp - 1. engl.

[2] Talentele xanadienilor, în Almanahul Anticipaţia, 1986.

civilizaţiei utopice xanadiene. Secretul constă în însăşi

această centură şi, spre marea lui uimire, Brii constată că formula realizării acestui obiect miraculos este gravată pe cataramă. El aduce centura pe planeta lui, care, din militarizată, ierarhizată şi violentă, devine un rai, ca şi Xanadu. După cum spun xanadienii după plecarea lui, este cea de a şaptesprezecea planetă cucerită de ei.

în luna octombrie a aceluiaşi an, începe noul roman al lui Alfred Bester, The Stars My Destination[1]. Punctul de plecare îl constituie o răzbunare: Gulliver Foyle, unicul supravieţuitor al unei catastrofe interstelare, cere ajutor, prin semne disperate, unei alte nave spaţiale, Vorga, dar astronava îl ignoră în chip deliberat. Foyle, salvat în cele din urmă, va căuta, prin întregul univers şi chiar dincolo de timp, pe vinovaţii pentru această trădare. Temă clasică, dar tratată în mod foarte sofisticat şi voit neobişnuit. Personaje care tranzitează (teleportându-se) o întreagă planetă, interacţiunea trecutului cu prezentul şi a prezentului cu viitorul, apariţia unui Om de foc cu rol nedefinit, multiple intrigi amoroase, toate contribuie la a enerva subiectul în mod artificial. Bester a dorit, în chip vizibil, să întreacă atmosfera de senzaţional pe care a creat-o în The Demolished Man. Acest al doilea roman, deşi pasionant, nu mi-a lăsat o impresie durabilă, fiind mult prea artificial pentru a mă emoţiona.

Anul 1957 va vedea apărând ultimele texte aparţinând acestui stil foarte special, impus de H.L. Gold autorilor revistei Galaxy. Deşi Gold rămâne redactor-şef până în octombrie 1961, începând din 1958 este evident că spiritul revistei se schimbă, se transformă. Din acest an 1957, voi reţine două texte. în primul rând, Advance Agent[1] de Christopher Anvil. Este o povestire despre un agent secret al lui Galactic Entreprises[3], Dan Redman, trimis în misiune pe planeta Pocys. în acest scop, i s-au procurat haine după moda locului, dar, din păcate, el observă că, deşi toată lumea de pe stradă poartă pelerine, numai pelerina lui este albastră. O statuie reprezentând un personaj îmbrăcat la fel ca el şi având gravate pe soclu cuvintele „Libertate, salopetă, fraternitate” îi confirmă faptul ;ă nu

[1] Destinaţia mea, stelele -1. engl.

Agentul progresului -1. engl.

[3] întreprinderile galactice -1. engl.

prea are şanse să treacă neobservat. Efectiv, când agenţii unei întreprinderi comerciale rivale companiei Galactic Entreprises invadează planeta, lui i se adresează localnicii pentru a restabili situaţia. Temă tradiţională, dar tratată într-o manieră foarte iscusită, care intrigă cititorul şi face ca lectura să fie pasionantă, de la un capăt al povestirii la celălalt.

Părăsim revista Galaxy cu un ultim text al lui Robert Sheckley, autorul care reprezintă cel mai bine primul stil al acestei reviste, The Deaths of Ben Baxter\ Tema este tot cea a modificării prezentului prin acţiuni asupra trecutului. Prezentul este reprezentat ca probabilitatea temporală nr. 1, cu infime variaţii posibile. Marile modificări sunt desigur interzise. Or, problemele poluării (deja!) apărute în timpurile modeme sunt agravate de dispariţia a numeroase păduri din Statele Unite ale Americii, păduri care ar fi trebuit să fie plantate de un om numit Ben Baxter, dacă acesta n-ar fi fost asasinat de mult. Trei fascicule temporale li se par posibile manipulatorilor viitorului, astfel că în trecut sunt trimişi agenţi care să încerce să-l salveze pe Ben. Istoria este povestită de trei ori, cu variante care arată diferenţele de evoluţie a civilizaţiilor. Dar este greu să schimbi trecutul şi, dacă în prima variantă a istoriei Baxter este asasinat, în cea de a doua moare din cauza unei boli, iar în cea de a treia se sinucide! O mică operă de artă a lui Sheckley![1]

F&SF

The Magazine of Fantasy a debutat în toamna anului 1949. Era condusă de Anthony Boucher şi publicată de aceiaşi editori ca şi revista poliţistă Ellery Queen's Mystery Magazine[3], ceea ce

[1] Morţile lui Ben Baxter -1. engl.

[2] Bogăţia revistei Galaxy este atât de mare în această epocă, încât a trebuit să trec sub tăcere operele unei duzini de autori de un nivel aproape egal cu al celor citaţi. Ţin să-i semnalez aici: Charles van de Vet, Evelyn E. Smith, Lloyd Biggle Jr, James E. Gunn, Alan E. Nourse, Kurt Vonnegut Jr, Roger Dee, Jerome Bixby, fără să-i uităm şi pc Fritz Leibcr şi Floyd L. Wallace. în sfârşit, Clifford D. Simak a publicat în Galaxy numeroase nuvele, care sunt tot atâtea reuşite poetice sau umoristice (n. aut.).

[3] Revista de mister a lui Ellery Queen -1. engl.

explică marea proporţie de autori de literatură poliţistă pe care o găsim în primele ei numere. De la al doilea număr, numele i-a fost schimbat în The Magazine of Fantasy and Science Fiction[1]. Spre deosebire de Galaxy care, încă de la primul număr, s-a dovedit a fi o revistă de primă mână, F & SF (sub această denumire abreviată vom desemna revista de-acum înainte) n-a devenit realmente importantă decât începând din 1954. în primii patru ani, ea a publicat, desigur, excelente texte fantastice sau insolite, dar puţine de science fiction. Textul lui Theodore Sturgeon, apărut în nr. 1, The Hurfde is a Happy Beast[1] este o povestire minoră şi nu merită să vorbim despre ea. Mai bună a fost povestirea lui Ray Bradbury, The One who Waits[3], publicată în februarie 1951. Este o povestire de horror, în care o

creatură aşteaptă de milenii, ascunsă pe Marte, în fundul unui soi de puţ. Când exploratorii veniţi de pe Pământ ajung lângă ea, îi absoarbe, apoi începe din nou să aştepte.

Arthur C. Clarke îşi pune amprenta asupra numărului din august 1951 al revistei F & SF cu scurta sa povestire Superiority*. După cum afirmă textul de prezentare*, acest text a fost chiar inclus obligatoriu în programa şcolilor militare. Tema lui este foarte simplă: în cursul unui război între doi adversari de forţă egală, dacă unul dintre ei se dotează cu arme noi, care în aparenţă îi asigură o superioritate zdrobitoare, are totuşi toate şansele să piardă lupta; nici comandamentul, nici combatanţii, nici tehnicienii nefiind în măsură să se recicleze suficient de repede. Această nuvelă a fost întâmpinată cu un adevărat concert de laude, ceea ce m-a surprins întotdeauna; recunosc că ideea ei este foarte isteaţă, dar, ca povestire, Superiority rămâne absolut minoră.

Un nou autor feminin, Zenna Henderson, şi-a făcut apariţia în 1952 cu Ararat. Textul este primul dintr-o serie consacrată unui grup uman, numit Poporul, venit într-o bună zi din stele şi trăind ascuns printre noi. Făpturile au puteri parapsihologice: telekinezie,

[1] Revistă de fantasy şi Science fiction -1. engl.

[1] Hurkle este un animal fericit -1. engl.

[3] Cel care aşteaptă - 1. engl.

[4] Superioritate -1. engl.

[s] Cel puţin în ediţia franceză (n. aut.).

premoniţie etc., pe care le ascund cu grijă, ca să nu fie identificate de către Oameni. Acest prim text, care este poate cel mai bun dintre toate, povesteşte despre problemele puse de educarea copiilor într-un sat locuit în întregime numai de membri ai Poporului, unde este greu să aduci un învăţător şi, mai ales, să-l faci să stea acolo. Bătrânii satului reuşesc în cele din urmă să aducă o fată tânără, miss Carmody, o excelentă învăţătoare care, în chip inexplicabil, a fost dată afară din toate posturile. Deznodământul neaşteptat va fi că Valancy Carmody era ea însăşi urmaşa unei alte colonii a Poporului şi era înzestrată cu puteri supranaturale, din cauza cărora fusese concediată din precedentele posturi. De-acum, Poporul are o datorie: aceea de a intra în contact cu ceilalţi reprezentanţi ai săi, răspândiţi pe toată suprafaţa Terrei. Acesta va fi subiectul nuvelelor următoare; primele patru au fost destul de bune, şi mai apoi Zenna Henderson le-a reunit în volum, sub titlul Pilgrimage[1], în 1961. Scopul autoarei era de a scrie o povestire care să facă pereche cu exodul biblic, de unde, de altfel, purcede şi alegerea titlurilor: muntele Ararat, Iordanul, „Galaad” etc. Primele povestiri, intimiste şi de o

emoţionantă simplitate, au avut un succes binemeritat. Din nefericire, autoarea nu a rămas aici, ci a dat numeroase povestiri - urmare la cronica Poporului - ceea ce ar fi fost mai bine să nu facă.

în februarie 1953, a debutat o serie a scriitorului scoţian J.T. Mclntosh, One in Three Hundred[1]. Romanul a fost completat în ianuarie 1954 cu One in a Thousand[3] şi, în septembrie al aceluiaşi an, cu One Too Many*. Subiectul este simplu, deşi foarte artificial: Pământul este condamnat la dispariţie şi omenirea trebuie să migreze spre Marte. Dar nu există suficiente rachete pentru a transporta toată populaţia Pământului. Fiecare pilot trebuie să-şi aleagă propriii pasageri, cam o persoană din trei sute. Tema primei povestiri este deci drama omenească impusă de această alegere. A doua povestire istoriseşte călătoria, care n-are

1 Pelerinaj -1. engl.
2 Unul din trei sute -1. engl.
3 Unul dintr-o mie -1. engl.
4 Unul în plus -1. engl.

decât o şansă dintr-o mie să ajungă pe Marte, întrucât, fără ca piloţii să ştie, multe dintre rachete nu au suficient combustibil pentru drumul până la planeta roşie. în sfârşit, ultimul text povesteşte despre dificultăţile stabilirii comunităţii pământene pe Marte. Opera lui Mclntosh se citeşte cu mult interes, dar este absolut falsă şi gratuită din punctul de vedere al psihologiei personajelor. Când o citeşti după douăzeci de ani, nu mai rămâne mare lucru din ea.

în schimb, Charles Hamess ne oferă o capodoperă nemuritoare în numărul din iunie 1953: Child by Chronos[1]. Este cu siguranţă cea mai perfectă istorie de paradox temporal care a fost scrisă vreodată. E suficient să spun că în această povestire este vorba de cinci personaje: o mamă şi o fiică, tatăl fetei, amantul mamei şi viitorul soţ al fetei. Şi, cu toate acestea, doar un bărbat şi o femeie sunt eroii acestei povestiri absolut extraordinare, şi n-aş vrea să vă divulg desfăşurarea subiectului, dat fiind că aţi putea-o citi într-o antologie accesibilă.

Nuvela lui Robert Abemathy, Axolotl, care a apărut în ianuarie 1954 şi i-a impresionat mult pe cititori, a fost complet infirmată de cucerirea spaţială. într-adevăr, autorul presupunea că omul este un fel de axolotl, un animal marin care nu ajunge niciodată să se metamorfozeze complet pentru a atinge forma adultă; el presupunea, de asemenea, că fiinţa omenească, o dată ajunsă în spaţiu, va reuşi metamorfoza. Tema era frumoasă şi ambiţioasă, dar primul zbor al lui Gagarin a redus-o la neant.

The Inner Worlds[1] de William Morrison, publicată în aprilie

1954, este interesantă din mai multe motive. Autorul presupune că pe o planetă îndepărtată, de-abia colonizată de oameni, există nişte fiinţe parazite, numite Endo, ce pot comunica între ele printr-un soi de telepatie şi conduc corpurile unor mari animale, în care locuiesc. Oamenii şi fiinţele Endo sfârşesc prin a intra în contact, iar unul dintre oameni propune să se încerce o experienţă de simbioză, întrucât Endo sunt perfect capabili să distrugă toţi microbii care atacă organismul, ca şi celulele canceroase. întregul

[1] Copil lângă Chronos - 1. engl.

[2] Lumile interioare -1. cngl.

beneficiu va fi al omului - se gândeşte acesta; întregul beneficiu va fi al fiinţelor Endo, se gândeşte parazitul, care vede în asta o posibilitate de a-şi multiplica rasa la infinit, în stele.

în mai 1954, Anthony Boucher dă o lovitură de maestru, cumpărându-i lui Robert Heinlein un roman în trei părţi: Star Lummox[1]. Povestirea face parte din operele lui Heinlein destinate adolescenţilor, dar poate foarte bine să fie citită şi de adulţi. Star Lummox este povestea unui enorm prunc extraterestru, rătăcit pe Pământ. în realitate, această făptură, cunoscută familiar sub numele de Lummox, este Alteţa sa Imperială, Infanta rasei ei, cea de a două sute treisprezecea urmaşă a neamului împărătesc, moştenitoarea matriarhală a celor Şapte Sori, viitoarea suverană a nouă miliarde de creaturi în viaţă. Fiinţele din specia ei, Hiroshii, vin să o ceară înapoi, ameninţând să distrugă Pământul, în timp ce poliţia locală, deosebit de stupidă, încearcă să o ucidă pe biata Lummox. Cu ajutorul unui băiat şi al unei fete de pe Pământ, doi năzdrăvani cu caractere groaznice, Infanta imperială va reuşi să iasă din acest impas, iar cei doi tineri vor deveni primii ambasadori pământeni care vor ocupa un post în exteriorul planetei noastre. Un roman bine condus, foarte amuzant, o excelentă reuşită la un nivel minor.

în decembrie 1954, descoperim primul text important al lui Philip K. Dick, The Father-thing[2]. Dick s-a născut la Chicago în 1928. După ce a practicat diverse meserii, a devenit elevul lui Anthony Boucher şi a început să scrie în 1952. Primele lui texte au fost interesante la nivel mediu. The Father-thing este o nuvelă de horror pur, cu un stil sobru; un băiat îşi dă seama că un animal, venit fără îndoială din altă lume, a absorbit substanţa tatălui lui şi i-a reconstituit artificial corpul. O mamă trucată este în pregătire, precum şi un copil trucat, menit să-i ia locul. Ajutat de un puşti din vecini, el reuşeşte să distrugă monştrii, arzându-i cu gaz. Fără ca lumea să ştie, Terra a scăpat de un flagel înspăimântător. Să notăm că ultimele

rânduri ale traducerii franceze: „La sute de kilometri depărtare de-acolo, un alt animal, asemănător cu primul,

[1] Lummox din stele -1. engl.

[2] Tatăl trucat -1. engl.

ieşi din vizuina lui de sub pământ şi se piti într-o râpă”, nu figurează în textul original şi sunt o pură invenţie, adăugire a traducătorului francez.

SF-ul predictiv şi chiar profetic câştigă teren în numărul din februarie 1955, cu lunga povestire a lui Marion Zimmer Bradley, The Climbing Wave. Tema ei, interesantă la vremea aceea, este încă şi mai interesantă astăzi: asistăm la întoarcerea primei rachete interstelare venite din Alpha Centauri, unde oamenii trimiseseră cândva o expediţie (adică prin epoca noastră). Piloţii acestei prime rachete nu au văzut niciodată Pământul şi, în locul marilor metropole şi al astroporturilor pe care se aşteptau să le descopere, nu găsesc decât nişte sătuleţe izolate. în disperare de cauză, şeful expediţiei se adresează unui soi de ţăran, Frobisher şi îi spune povestea lui. „A, aşa!” face ţăranul. Astronauţii, evident destul de dezamăgiţi de lipsa de interes pe care o suscită, intră în panică aflând că întregul Pământ a renunţat la tehnologie şi, pe cât se pare, şi la ştiinţă. în cele din urmă, oamenii veniţi din spaţiu îşi vor da seama că pământenii nu au renunţat în totalitate la binefacerile tehnicii ştiinţifice, dar că i-au lăsat doar un loc foarte redus în viaţa lor; un scurt citat vă va lămuri:

«Frobisher zise cu un ton dezgustat: „Priviţi încă lucrurile din punctul de vedere al barbarului, după câte văd. Radioul, de exemplu. Barbarii aveau chiar şi radio cu imagine, şi se mulţu-meau să se aşeze să asculte şi să se uite cum se agită şi cum fac alţii treburile, în loc să le facă ei. Fireşte, ei trăiau într-un fel destul de primitiv.” „-Primitiv?” îl întrerupse Brian. „Dar voi? Aveţi avioane, şi toată lumea umblă pe jos!” Frobisher răspunse iritat: „-Şi de ce nu? De ce atâta grabă? Esenţialul este să dispui de mijloace de transport rapide, pentru rarele ocazii în care e nevoie de ele.”»

Nuvela a fost considerată reacţionară[1] la apariţie; în zilele noastre, ea ne pare doar premonitorie, dar utopică. într-adevăr,

*La Convenţia de la Toronto (31 aug.-3 sept. 1973), doamna Bradley mi-a afirmat că este din toată inima de partea fanilor de stânga, care laudă astăzi acest text şi consideră, în mod destul de paradoxal, că el arată calea adevăratului „progres” (n. aut.).

autorul presupune că cel mai grav pericol care ameninţă planeta noastră, explozia demografică, cu tot ce aduce ea ca poluare şi degradare, se poate rezolva în clipa când se dau femeilor

mijloace anticoncepţionale eficace. Orice asistentă socială ştie foarte bine că singurele, sau aproape singurele femei care folosesc asemenea mijloace sunt cele care oricum aduc foarte puţini copii pe lume. Deci, la urma urmei, Marion Zimmer Bradley n-a scris chiar o povestire SF predictivă, ci o poveste cu zâne, pe care toţi am vrea s-o vedem transformată în realitate.

A Canticle for Leibowitz[1], de Walter M. Miller Jr, a apărut în aprilie 1955. Era prima dintr-o serie de povestiri despre Ordinul Sfântului Leibowitz, reunite mai târziu într-un volum, sub titlul primei nuvele. Este iarăşi o povestire postatomică, în care civilizaţia nu subzistă decât în mici comunităţi, în timp ce barbaria domneşte peste tot, în jurul lor. Ştiinţa a dispărut, la fel şi cărţile, şi doar câţiva călugări pioşi, din Ordinul Sfântului Leibowitz (Leibowitz fusese un savant şi nu un reprezentant al religiei), mai păstrează câteva fărâme din străvechea ştiinţă, recopiind cărţi pe care le cred cărţi religioase. De fapt, sunt lucrări ştiinţifice şi planuri de maşini. în urmarea povestirii, vom vedea sosirea noii Renaşteri, ce va readuce civilizaţia la nivelul pe care îl atinsese în secolul XX, şi, profilându-se la orizont, ameninţarea unui nou holocaust. Viaţa monahală a părintelui Francis, orientată în întregime spre transcrierea fidelă a vechilor cărţi şi planuri ce i-au fost încredinţate, este descrisă cu un realism şi o minuţiozitate care dau un farmec cu totul particular cărţii lui Walter M. Miller şi fac din ea una dintre lucrările clasice ale genului.

Celebrul text al lui Poul Anderson, Time Patrol[2], apărut în 1955, are aceeaşi bază ca şi The Deaths of Ben Baxter de Sheckley. Dar Poul Anderson este mult mai optimist în privinţa posibilităţilor de manipulare a timpului. El imaginează o organizaţie, Patrula timpului, însărcinată cu menţinerea istoriei pe cursul ei, aşa cum a fost prevăzut şi stabilit de descendenţii noştri îndepărtaţi. Membrii Patrulei au misiunea de a merge în diferite

[1] Canlică pentru Leibowitz, Ed. Fahrenheit, 1996.

[2] Patrula timpului, în Almanahul Anticipaţia, 1987.

epoci cruciale ale omenirii, pentru a veghea ca anumite evenimente istorice să aibă loc sau, din contra, să fie evitate. Deci Poul Anderson ne propune povestiri despre o istorie divergentă, dar o istorie care se va întâlni cu cea pe care o cunoaştem, graţie acţiunii trimişilor Patrulei timpului. Cele patru nuvele aparţinând acestui ciclu au fost mai apoi reunite în volum.

Philip Jos6 Farmer publicase deja mai multe texte în F & SF, atunci când a apărut Father[1], în iulie 1955. Farmer devenise celebru în mica lume a SF-ului la apariţia scurtului său roman, The Lovers[2], în numărul din august 1952 al revistei Startling

Stories, despre care vom vorbi în acest capitol. Father este o lungă nuvelă foarte ambiţioasă, care începe totuşi în mod cât se poate de clasic. O astronavă în dificultate trebuie să aterizeze pe o planetă necunoscută. Căpitanul Tu şi echipajul coboară pe planetă, împreună cu părintele John Carmody şi cu episcopul Andrew. Or, pe această planetă, se vor găsi, pur şi simplu, faţă în faţă cu Dumnezeu. Este un personaj biblic, care cere să i se spună Tatăl; are o statură uriaşă şi o voce ca de tunet, care are darul de a face să li se taie picioarele celor ce o aud. Această creatură îşi dovedeşte divinitatea sculând din morţi câteva animale care tocmai au murit. Dar este oare această fiinţă cu adevărat Dumnezeu? Aceasta este grava problemă teologică, căreia trebuie să-i facă faţă episcopul Andrew şi părintele Carmody. Asupra acestui subiect, cu adevărat ieşit din comun, Philip Jos6 Farmer reuşeşte să ne pasioneze, atât prin drama omenească a personajelor, cât şi prin extraordinarul situaţiei. O reuşită excepţională.

în martie 1956, voi cita o bună nuvelă a lui Poul Anderson, Superstition[3], în care se confruntă vechile tehnici magice cu ştiinţa viitorului. Magia câştigă, căci savanţii au neglijat dintotdeauna să studieze facultăţile „psi” ale creierului: telekinezie, precunoaştere, telepatie etc. O povestire care se citeşte cu foarte mare plăcere.

în luna octombrie a aceluiaşi an, Robert Heinlein revine cu unul dintre cele mai bune romane ale sale, The Door Into the

[1] Tatăl -1. cngl.

[2] îndrăgostiţii -1. engl.

[3] Superstifie -1. engl.

Summer[1]. Eroul ei este (după părerea mea, cel puţin) un motan numit Pete, care are obiceiul să caute „uşa care dă spre vară”. El îi cere stăpânului lui să-i deschidă, una după alta, toate uşile casei, întrucât, când e vreme urâtă, presupune că cel puţin una dintre ele s-ar putea deschide spre vreme frumoasă. Când stăpânul lui, Daniel Boone Davis, vede că afacerile îi merg rău, caută şi el la rândul lui o uşă care să dea spre vară şi o găseşte, mulţumită noului sistem de animaţie suspendată, prin congelare. Toate acestea dau un roman alert şi sclipitor în care, staţi liniştiţi, motanul Pete va pleca alături de stăpânul lui în viitor.

Robert F. Young este unul dintre acei excelenţi autori care, din cauză că nu au scris romane celebre, trec întrucâtva neobservaţi. Totuşi talentul lui este original, după cum dovedeşte nuvela Goddess in Graniţe[1], apărută în numărul din februarie al revistei F & SF. Una dintre cele opt minuni ale galaxiei este Fecioara, un lanţ de munţi Alpha Virginis. Acest lanţ de munţi a fost sculptat astfel încât, privind de sus, să

întruchipeze un corp feminin întins pe spate. Două lacuri artificiale formează ochii; în jurul capului şi în josul pântecului, păduri sugerează pletele şi părul pubian. Povestirea istoriseşte urcuşul lui Marten pe munte; Marten este un nevropat care şi-a pus în gând să se sinucidă aruncându-se într-unul din ochii statuii cioplite. El socoteşte că astfel va şterge eşecurile sentimentale şi profesionale ale vieţii lui, devenind, într-un fel, primul iubit al Fecioarei. Dar, când ajunge la orbitele scobite, zăreşte, în fundul lor, oseminte care dovedesc că nebunia lui nu este nici pe departe atât de originală pe cât crezuse. Atunci îi întoarce spatele Fecioarei, ca un iubit ce descoperă dintr-o dată că fata pură pe care o iubeşte nu este decât o târfă.

Vom termina această privire generală asupra revistei F & SF cu piesa de televiziune a lui Gore Vidai, Visit to a Small Planet[3], ale cărei dialoguri au fost publicate în numărul din martie 1957. Piesa fusese jucată cu un an înainte la televiziunea americană şi, având un foarte mare succes, a fost reluată apoi pe o scenă din

[1] Uşa care dă spre vară -1. engl.

[1] Zeiţa de granit -1. engl.

[3] Vizită pe o planetă mică -1. engl.

Broadway. îl vedem pe Kreton, un vizitator extraterestru, coborând dintr-o farfurie zburătoare şi luând legătura cu o familie tipic americană. în momentul când, din simplă plăcere, Kreton vrea să declanşeze un război atomic, apare alt vizitator spaţial şi îl duce înapoi în creşa viitorului, din care n-ar fi trebuit niciodată să iasă. Piesa se prezintă ca o satiră a burgheziei americane şi a armatei, unul dintre personajele aflate în casa în care a debarcat Kreton fiind un general al Pentagonului. Totul este scris într-un stil caustic şi foarte sclipitor[1].

Astounding Science Fiction

Ajungem acum la Astounding, care şi-a pierdut leadership-ul[2]. Povestirile din paginile ei sunt în continuare scrise de autori buni, desigur, dar sunt atât de îngreunate de încărcătura de ştiinţă, scumpă inimii redactorului-şef, încât devin greu de citit. Autorul tipic campbellian al perioadei este Hal Clement. în perioada despre care este vorba, voi cita mai întâi, în aprilie 1950, apariţia romanului The Wizard of Linn, de A.E. van Vogt, urmarea la Empire of the Atom. îl vedem aici pe Lordul Clane Linn ameninţat de o extraterestră, venită din străfundurile spaţiului. E un roman interesant, dar nu dintre cele mai mari opere ale lui van Vogt.

James Blish îşi face intrarea în Astounding în aprilie 1950, cu Okie, prima povestire din seria lui cu oraşe nomade, pe care a continuat-o timp de ani de zile, tot atât de mult ca şi seria

Zoromes, după cum a scris Damon Knight, cu răutatea lui obişnuită! în cele din urmă, toate povestirile au fost adunate în patru volume, They Shall Have Stars[3], publicat în 1957, apoi A Life for the Stars\

[1]F & SF a lansat în 1957 o altă revistă de Science fiction, Venture (Aventura), care a durat până în iulie 1958. Ea a publicat cel puţin două texte bune de Theodore Sturgeon, The Girt Had Guts (Fata avea curaj) şi The Comedian's Chitdren (Copiii comediantului), în mai 1959. Notăm şi influenţa exercitată de excelentul scriitor de fantasy, Avram Davidson, asupra revistei F & SF, pe care a condus-o o vreme (n. aut.).

[2] Rolul conducător -1. engl.

[3] Vor avea stele -1. engl.

[4] O viată pentru stele -1. engl.

Earthman, Come Home[1] şi, în sfârşit, Triumph of Time[1]. Tema generală este cea a unor oraşe de pe Pământ, care se smulg în întregime din solul planetei, cu ajutorul unui sistem antigravitaţio- nal şi, la adăpostul unor cupole protectoare, pleacă să exploreze spaţiul. Ultimul titlu al seriei este cel mai bun, dar celelalte trei mi se par foarte plictisitoare.

Luna mai a anului 1950 aduce o cotitură în cariera lui John W. Campbell. în acea lună, el publică un articol al lui L. Ron Hubbard, Dianetics: the Evolution of a Science[3]. Numeroşi savanţi au demonstrat că dianetica lui Hubbard, noua ştiinţă a spiritului, era de fapt lipsită de orice valoare. Campbell a prevăzut-o ca pe o cercetare ştiinţifică de primă importanţă şi şi-a pus în joc toată autoritatea morală pentru a o face să fie luată în serios, descalificându-se astfel singur în faţa oamenilor de ştiinţă adevăraţi. Dianetica a însemnat un dezastru pentru Campbell, dar măcar nu şi-a pierdut slujba. A avut mai mult noroc publicând, în luna octombrie a aceluiaşi an, The Hand of Zei* de L. Sprague de Camp, o poveste science-fantasy de cea mai bună calitate. Nemaipomenitele aventuri ale celor doi pământeni pe planeta Krishna nu se povestesc, ci se savurează.

Iceworld[5], de Hal Clement, apare începând din octombrie 1951. Are ca subiect ancheta lui Sallm?n Ken, băştinaş de pe Sarr, asupra introducerii unui drog necunoscut şi foarte periculos pe planeta lui. Să notăm că lumea de gheaţă despre care se pomeneşte în titlu nu e alta decât Pământul. Romanul nu este chiar prost, dar este scris într-un mod atât de lent şi de minuţios, încât devine foarte plictisitor. Un an mai târziu, în octombrie, apare un roman minor al lui Isaac Asimov, The Currents ofSpace[6], legat de ciclul planetei Trântor, dar fară să aibă amploarea seriei Foundation. Citâm apoi noul foileton al lui Hal Clement, care debutează în

[1] Pămănteanule, întoarce-te acasă -1. engl.

[2] Triumful timpului -1. engl.
[3]Dianetica: evoluţia unei ştiinţe -1. engl.
[4] Mâna lui Zei -1. engl.
[5] Lumea gheţii -1. engl.
[6] Curenţii spaţiului, Ed. Teora, 1994, col. SF, nr. 4.

aprilie 1953, Mission of Gravity[1]. Clement a avut ideea unei planete gigantice, Mesklin, care se învârteşte foarte repede: o zi întreagă durează mai puţin de douăzeci de minute! Din această cauză, greutatea unui om, care este, la ecuator, doar de trei ori mai mare decât pe Pământ, ajunge la polul planetei uriaşe de nouă sute de ori mai mare! Subiectul romanului este axat pe recuperarea unei sonde trimise de către pământeni la polul sud al planetei Mesklin, sondă care nu transmite informaţiile aşteptate. întrucât sonda a costat sume fabuloase, nici gând să poată fi trimisă alta. Pământenii îl conving pe un indigen, un fel de scolopendră, numită Barlennan, să încerce să plece spre pol, în locul lor. Hal Clement ne povesteşte minuţios această odisee, precum şi relaţiile dificile între pământeni şi băştinaşul de pe planeta Mesklin. Aşa cum este, romanul nu este lipsit de interes, dar ar fi câştigat mult dacă ar fi fost debarasat de amănuntele de prisos şi dacă povestirea ar fi fost mai puţin greoaie. E adevărat că, pe planeta Mesklin, toate au probleme de greutate...

în schimb, Fredric Brown ne dă o capodoperă de umor spumos cu Martians, Go Home![1], în septembrie 1954. Faimoasa invadare a Pământului de către marţieni, prevăzută de către H.G. Wells, se produce, în sfârşit. Or, marţienii nu sunt nişte monştri războinici, ci un soi de spiriduşi mici, verzi, care pot să treacă prin ziduri şi uşi şi se mulţumesc să-i observe pe oameni, cu multe rânjete şi diverse insulte. Nimic nu rezistă în faţa lor, nici secretele de stat, nici cortina de fier, nici casele de bani ale băncilor, iar bucuria lor cea mai mare constă în divulgarea secretelor militare sau personale. Se înţelege că civilizaţia noastră nu suportă multă vreme proclamarea publică a tuturor adevărurilor, mai ales a celor pe care nu e sănătos să le spui cu voce tare. Autorul povesteşte: „La patruzeci şi şase de zile şi cincizeci de minute după prima lor apariţie, marţienii se volatilizează”. Recitită astăzi, această carte, care datează de acum douăzeci de ani, îşi păstrează toată prospeţimea.

După un an 1955 mediocru, luna februarie a anului 1956 a Misiune gravitaţională -1. engl. Marţieni, căraţi-vă acasă! -1. engl.

fost marcată de revenirea lui Robert Heinlein, cu romanul Double Star[1]. Tema lui o aminteşte, după cum vom vedea, pe cea a

romanului The Star Kings de Edmond Hamilton, dar aceasta nu este tratată ca o space-opera, dat fiind că literatura Science fiction s-a maturizat. Marele Lorenzo, un actor fără slujbă, e angajat ca dublură a omului politic John J. Bonforte, actualmente şeful opoziţiei, omul cel mai urât şi totodată cel mai iubit din întregul sistem solar. Dar rolul lui Lorenzo îl depăşeşte pe cel al unei adevărate dubluri, atunci când Bonforte este răpit de adversarii lui şi supus unei spălări a creierului. Amărâtul actor trebuie să se substituie realmente personajului său. La sfârşitul romanului, Bonforte va muri în urma tratamentului suferit, dar ziarele vor anunţa sfârşitul marelui actor Lorenzo, căci adevăratul actor a devenit de-acum John J. Bonforte, omul de care atârna soarta a nouă planete. Double Star a primit premiul Hugo pentru cel mai bun roman la Convenţia de la New York, în 1956[2].

Terminând această rapidă prezentare a revistei Astounding, vom spune două vorbe despre The Naked Sun[3] de Isaac Asimov, apărut începând din numărul pe octombrie 1956. Acest roman este urmarea la The Caves of Steel, apărut mai înainte în Galaxy. îi regăsim pe cei doi detectivi ai noştri, Lije Baley şi R. Daneel

[1] Stea dublă, Ed. Cristian, col. Hugo Award, f.a.

[1] In acclaşi an 1956, The Star (Steaua, în culegerea Artele marţiale moderne, Ed. Celelalte cuvinte, 1990) de Arthur Clarke obţine premiul Hugo pentru cea mai bună nuvelă. Povestirea apăruse în noiembrie 1955 în Infinity Science Fiction, una dintre nenumăratele mici reviste pe care le-am citat, dar pe care nu le-am examinat în amănunţime, din lipsă de spaţiu. The Star poate fi considerat un canular religios. Credinţa în Dumnezeu a unui preot este serios zguduită de o dramă cosmică. O întreagă civilizaţie a unor fiinţe umanoide a fost transformată în cenuşă de explozia unui soare aflat în apropiere. Or, expediţia veniţi de pe Pământ a găsit unele urme istorice, care arată perfecta valoare morală şi intelectuală a acestor fiinţe. De ce a îngăduit Dumnezeu aşa ceva? Expediţia, calculând data exploziei soarelui şi data la care această nouă a putut fi văzută de pe Pământ îşi pune mai ales întrebarea: de ce a îngăduit Dumnezeu distrugerea acestei civilizaţii remarcabile, pentru ca o nouă stea să apară într-o anumită seară pe cerul Betleemului? (n. aut.)

[3] Soarele gol, Ed. Univers, 1975, Colecţia romanelor ştiinţifico-fantastice, nr. 2; Ed. Teora, 1993, col. SF, nr. 2.

Olivaw, robotul, trimişi pe îndepărtata Solaria, unde a fost comisă o crimă, pentru prima oară în istoria planetei. Densitatea populaţiei este atât de redusă încât oamenii au renunţat la contactul fizic şi acceptă numai să se vizioneze prin proiecţii televizate. Ca urmare, omorul este imposibil

pentru că nici un solarian n-ar avea suficientă forţă nervoasă pentru a se apropia de vreunul dintre compatrioţii lui. Aceasta este problema pe care trebuie să o dezlege Lije Baley şi R. Daneel Olivaw. Un roman poliţist-fiction care-i încântă pe amatorii acestui gen şi-i va plictisi pe ceilalţi.

Alte reviste

Vom arunca acum o rapidă privire de ansamblu asupra celorlalte publicaţii de Science fiction ale epocii. Nimic interesant de semnalat în Amazing Stories. în schimb, Fantastic Adventures ne rezervă o surpriză plăcută în numărul din februarie 1950, o dată cu publicarea romanului The Dreaming Jewels[1] de Theodore Sturgeon. Efectul-şoc al primului paragraf se păstrează neschimbat peste ani: „L-au prins pe puşti făcând ceva dezgustător pe peluza stadionului liceului şi l-au dat afară de la şcoală, trimţându-1 acasă. Avea pe atunci opt ani şi obişnuia să facă deja de mult timp treaba asta”. Acest copil, Horty, mănâncă furnici, pentru că este un mutant, al cărui organism are nevoie de acid formic. Chinuit de părinţii adoptivi, el fuge curând de-acasă şi se refugiază într-un circ ambulant, unde este primit de două tinere pitice, care îl apără cum pot de ferocele director al circului, poreclit „Canibalul”. în acest mediu, Horty va intra în legătură cu o ciudată colecţie de cristale, cristale ce gem şi pot să viseze. Cu acest roman de science fiction psihologic, Sturgeon a reuşit o operă de o înaltă calitate literară şi intelectuală.

înainte să dispară, în octombrie 1955, Startling Stories ne dă câteva texte demne de interes. Mai întâi, în ianuarie 1950, apare The Shadow Men[1] un scurt roman de A.E. van Vogt, pe care autorul l-a reluat mai târziu, l-a mărit şi l-a publicat în volum, sub

[1] Nestemate visătoare, Ed. Vremea, 1995, col. Super-fiction.
[2] Oameni-umbră -1. engl.

titlul The Universe Makers[1]. Primul capitol rămâne una din culmile operei lui van Vogt; nu cunosc pe nimeni care să-l fi putut lăsa din mână, după ce a început să-l citească. Locotenentul Morton Cargill, beat mort, face cunoştinţă cu o tânără, numită Mărie Chanette, care îi cere s-o conducă acasă. Cargill primeşte, deşi e atât de beat, şi are un accident din care scapă nevătămat, dar fata moare. Cu speranţa că nu l-a văzut nimeni, Cargill fuge, ducându-se la unitatea lui, gata de plecare în Coreea. Un an după aceea, întors la Los Angeles, primeşte următoarea scrisoare: ,JDragă căpitane Cargill, te-am zărit ieri pe stradă şi am constatat că încă mai figurezi în cartea de telefon. Ai putea avea amabilitatea să treci astă-seară, miercuri, la ora 20.30, pe la hotelul Jiffbrd? Te aştept acolo. Cu cea mai sinceră curiozitate, Mărie Chanette".

Stupefiat şi înspăimântat, Cargill răspunde acestei stranii invitaţii; femeia care-1 aşteaptă este chiar cea pe care a omorât-o cu un an înainte, în accidentul de maşină. Cargill încearcă să nege, dar fata îi arată fotografii - extrem de clare - ale accidentului, în care se vede bine propriul ei corp strivit şi frânt, în timp ce Cargill, alături de ea, deschide portiera ca să iasă din maşină. Apoi, îi întinde căpitanului un fel de cartonaş pe care scrie, cu litere luminoase:
„Societatea inter-temporală pentru reajustare psihologică
Recomandă o cură pentru:
Subiectul care va fi tratat: căpitanul Morton Cargill Data: 5 iunie 1954 Crima: asasinat
Terapia: asasinarea subiectului."
Dacă, după ce citiţi asta, lăsaţi din mână Universe Makers, înseamnă că nu vă place cu adevărat literatura Science fiction.
în mai 1952, apare Hell Flower[1] de George O. Smith; „floarea iadului”, asemănătoare cu o gardenie, este, pentru femei, un drog afrodisiac. Oricare dintre ele ia acest drog, cade imediat pradă unei irezistibile dorinţe sexuale, şi chiar cea mai feciorelnică făptură se transformă instantaneu într-o nimfomană absolută.

[1] Făuritorii de univers, în CPSF Anticipaţia, 1992, nr. 485-488.
[2] Floarea iadului -1. engl.

Pentru a lupta împotriva acestui drog, serviciul antinarcotice îl angajează pe Charles Farradyne, pilot de astronavă trecut în civilie, cu misiunea de a ancheta în mediul traficanţilor de droguri. Misiunea îl va duce mult mai departe decât era prevăzut, până la bătălia cu extratereştrii, al căror scop este cel de a pune stăpânire asupra sistemului solar. O space-opera, dacă te gândeşti bine, dar plecând de la un subiect foarte modern pentru cititorul de astăzi!
Mult mai importantă a fost apariţia, în august 1952, a primului text al lui Philip Jos6 Farmer, The Lovers. Farmer debuta târziu în cariera de scriitor, întrucât s-a născut la 26 ianuarie 1918, în Indiana. A citit foarte devreme povestiri SF, dar s-a hotărât foarte târziu să şi scrie asemenea literatură. Prima lui încercare - şi prima lui capodoperă - a fost această scurtă nuvelă, The Lovers, pe care i-a prezentat-o lui J.W. Campbell, pentru Astounding. Acesta, surprins de noutatea tonului şi scârbit de apariţia sexualităţii într-o povestire SF, a refuzat-o, calificând-o drept dezgustătoare. H.L. Gold a refuzat-o de asemenea, pentru Galaxy, dar din alte motive. într-adevăr, povestirea presupunea existenţa unui stat Israel, ajuns una dintre primele puteri ale planetei, şi a unei religii întemeiate de un om pe jumătate evreu, despre care autorul nu

ascundea că are un caracter jalnic. în cele din urmă, Samuel Mines, redactorul-şef al revistei Startling Stories, a acceptat să publice The Lovers, dând astfel naştere unei puternice agitaţii în lumea amatorilor de Science fiction. Tema povestirii este cea a dragostei sexuale care leagă un om de pe pământ şi o lalitha, creatură extraterestră cu forme feminine, a cărei rasă a evoluat pornind de la creaturi insectoide. în contrapunct, scriitorul descrie o societate omenească ultrapuritană, în care tot ce are legătură cu sexul este ascuns cu grijă, şters. Consecinţele biologice ale unirii omului cu lalitha formează trama reală a lucrării, în care sexualitatea propriu-zisă nu joacă, de fapt, decât un rol minor, ceea ce nu i-a împiedicat pe cititorii „de bine” să fie scârbiţi.

Jack Vance ne propune o povestire mult mai clasică, în numărul pe septembrie 1952: Big Planet[1]. Jack Vance era deja un

[1] Planeta uriaşă -1. engl.

au iui ca experienţă, întrucât scria încă din 1945, dar nu dăduse decât literatură SF populară, de un nivel destul de scăzut. Big Planet este o povestire de aventuri din familia celor ale lui Edgar Rice Burroughs, dar mai amănunţită în zugrăvirea personajelor şi mai inventivă în privinţa situaţiilor. De altfel, după cum vom vedea, umorul nu lipseşte din povestire: pe scurt, un trimis de pe Pământ, Claude Glystra, vine să-l ancheteze pe misteriosul Bajamum din Beaujolais (ţara vinurilor bune), care ameninţă să subjuge întreaga planetă uriaşă. Astronava lui cade în junglă, în urma unui sabotaj. Glystra şi frumoasa Nancy, împreună cu câţiva însoţitori, trebuie să parcurgă, pe jos, modesta distanţă de 75.000 kilometri! Jack Vance ne povesteşte cu multă vervă această odisee, respectând regula jocului: Bajarnum din Beaujolais este, fără ca Glystra să ştie, tovarăşul lui de drum, şi îl supraveghează îndeaproape. Cât despre drăgălaşa Nancy, ea pare să-l trădeze la un moment dat, pentru ca la sfârşit să apară cu atât mai inocentă, şi să-i cadă în braţe. De fapt, personajul cel mai uimitor al romanului este însăşi planeta uriaşă, care domină celelalte personaje cu măreţia ei.

îl regăsim pe Philip Jose Farmer în Thrilling Wonder Stories, cu Mother[1] (aprilie 1953) şi Daughter[1] (iama 1954). Important este mai ales primul din cele două texte, Mother. Ideea i-a fost sugerată autorului de lectura operei lui Freud, de teoria dorinţei inconştiente a omului de a se întoarce la sânul matern. Textul povesteşte despre doi exploratori spaţiali, o mamă dominatoare şi fiul ei, care ajung pe o planetă unde trăiesc nişte creaturi feminine neobişnuite, care se înfăţişează ca nişte utere uriaşe, semănând cu nişte dealuri pietroase. Ele emit mirosuri ce corespund perioadelor de împerechere ale

diverselor specii animale ale planetei. Animalele, astfel atrase, pătrund în vaginul gigantic şi, zgâriind, muşcând şi agitându-se, declanşează procesul concepţiei în femela colosală. Fiinţa capturată este atunci digerată pur şi simplu. Eddie Fets, fiul, cade pradă uneia dintre aceste creaturi: „în alte împreju-rări, ar fi vomitat, dar stomacul lui nu avu timpul să ia o hotărâre.

[1] Mama -1. engl.

[2] Fiica, în Almanahul Anticipaţia, 1991.

Tentaculul deja îl înhăţase; îl ridică şi îl aruncă peste un lucru moale şi mlădios - cărnos şi feminin, asemănător unui sân prin textura, căldura şi curbele lui.” Cu ajutorul aparatului lui de radio, Fetts va reuşi să intre în legătură cu matricea uriaşă. Curând, între ei se vor stabili relaţii stranii, o împletire de dragoste şi dependenţă reciproce. Eddie va renunţa la adevărata lui mamă, preferând să trăiască de-acum înainte în adăpostul imensei peşteri vaginale: „Dormi, culcat pe-o parte, cu genunchii la gură, cu braţele încrucişate, cu bărbia proptită în piept. La fel ca şi ceasul postului de pilotaj, al cărui mers se inversase după accident, orologiul corpului său se ducea înapoi, mereu înapoi... în întuneric, în căldura umedă, apărată, hrănită, iubită.” Farmer a înmănuncheat în 1960 aceste două nuvele cu Father[1] (F & SF, iulie 1955), Son[1] (Argosy, martie 1954) şi My Sister's Brother[3] (Satellite, iunie 1959), sub titlul Strânge Relations*.

în martie 1953, Hugo Gemsback a încercat să relanseze o revistă SF, intitulată Science Fiction +. Redactorul ei şef era Sam Moskowitz, directorul artistic era Frank R. Paul, iar formatul corespundea formatului primelor Amazing, dar povestirile din ea nu aveau nici o legătură cu literatura SF a anilor ’20. Găseai în revistă chiar şi o altă povestire „biologică” de Philip Jos6 Farmer, Strânge Compulsion[5] (oare paraziţii pot să te împingă la incest?), dar, din nefericire, mai puţin bună decât celelalte texte ale acestui autor. Notăm, de asemenea, şi întoarcerea lui Harry Bates, fostul redactor-şef al revistei Astounding Stories, cu textul Death of a Sensitive[6], fină analiză psihologică pe tema tradiţională a invadatorilor veniţi de pe altă planetă. Cu toată prezentarea foarte frumoasă, nu au apărut decât şapte numere din Science-fiction +. A fost ultima tentativă a lui Gemsback în domeniul care ne interesează.

[1] Tatăl - 1. engl.

[1] Fiul -1. engl.

[3] Fratele surorii mele -1. cngl.

[4] Relaţii stranii -1. engl.

[5] Viciu straniu -1. engl.

[6] Moartea unei Jăpturi sensibile - 1. cngl.

225

După cum am văzut, peste patruzeci de reviste SF şi-au făcut apariţia la începutul anilor ’50. Unele nu au avut decât un număr, altele au fost mai durabile. Nu este posibil să le examinăm aici pe toate, cu atât mai mult cu cât, de cele mai multe ori, textele au fost publicate după cum s-a nimerit. Desigur, uneori ai surpriza să găseşti, în sumarul unei reviste prea puţin cunoscute, un text mult mai cunoscut. De pildă, descoperim prima versiune a romanului The Great Judge[1] de A.E. van Vogt în numărul 3 al revistei Fantasy Book[1], revistă obscură, care nu a apărut decât de opt ori în cinci ani! Nici revista Other Worlds[3], care a debutat în acelaşi timp cu F & SF, nu este deosebit de interesantă. Până la urmă, numai un titlu nou îmi pare demn de a fi studiat mai cu atenţie, If- Worlds of Science Fiction*, care şi-a început cariera în martie 1952. Să notăm că If astăzi soră a revistei Galaxy, aparţinea pe vremea aceea unui alt editor şi ducea deci o politică diferită. Astfel, unul dintre redactorii ei, Larry T. Shaw, a acceptat să publice romanul lui James Blish, A Case of Conscience[5], care, din cauza subiectului său, fusese refuzat de mai multe alte reviste. Blish abordează fără şovăire problemele religiei, presupunând descoperirea unei planete ideale, o adevărată grădină a raiului, în care răul este necunoscut, dar unde Dumnezeu nu este adorat. Aşa încât o comisie de iezuiţi, trimisă să studieze problema pusă de planeta Lithia, ajunge să se întrebe dacă lumea aceasta nu este cumva opera diavolului şi nu creaţia Domnului, fiind astfel în primejdie de a cădea în erezia manicheistă. Povestirea este foarte interesantă, dar trebuie să recunoaştem că sfârşitul imaginat de James Blish este total ratat şi de un neverosimil grosolan. Cu toate acestea, datorită originalităţii subiectului, A Case of Conscience este o carte care trebuie citită şi, în orice caz, este cel mai intersant roman apărut în primii ani ai revistei If El a obţinut premiul Hugo la Convenţia din Detroit, în 1959.

[1] Imperiul marelui judecător, Ed. Rao, 1994.
[2] Cartea fanteziei -1. engl.
[3] Alte lumi -1. engl.
[4] Dacă, lumi ale Science fiction-ului -1. engl.
[5] Un caz de conştiinţă, Ed. Cristian, col. Hugo Award, f.a.

226

Anglia

New Worlds are acum o revistă soră, Science-fantasy, al cărei prim număr datează din vara anului 1950. Această nouă revistă a fost condusă mai întâi de Walter Gillings, apoi, începând cu numărul 3 (decembrie 1951), de Ted Camell. în paginile ei şi-a făcut debutul Brian Aldiss cu Criminal Record\ în iulie 1954. John Brunner a publicat tot aici, începând din septembrie 1955,

The Talisman[2], dar mai publicase şi în Statele Unite în Astounding, în martie 1953, sub pseudonimul John Loxmith. Două texte ne vor reţine în special atenţia; în primul rând, The Sentinel[3] de Arthur C. Clarke, apărut în New Worlds în aprilie 1954. Aceasta scurtă povestire i-a servit lui Clarke drept punct de pornire pentru scenariul romanului 2001. A Space Odyssey[4], pe care filmul lui Stanley Kubrick l-a făcut celebru în întreaga lume. The Sentinel povesteşte doar despre descoperirea unui monolit misterios pe Lună şi sfârşeşte lăsându-i pe exploratorii pământeni într-o aşteptare plină de temeri: „Poate că cei care au construit monolitul vor să ajute civilizaţia noastră aflată încă în stadiul copilăriei. Dar cu siguranţă că sunt bătrâni, foarte bătrâni, iar vârstnicii sunt adesea geloşi nebuneşte pe cei tineri... Iertaţi-mă că fac o comparaţie atât de banală, dar am spart geamul de pe o gură de incendiu, iar acum nu ne mai rămâne decât să aşteptăm. Şi nu cred că va trebui să aşteptăm mult."

Brian Aldiss a fost vedeta numărului din decembrie 1955, cu o nuveletă intitulată Non-stop[5], care va servi mai târziu drept osatură romanului său cu acelaşi nume. Tema nu este nouă, fiind vorba de una din călătoriile în spaţiu, în care generaţiile se succed timp de sute de ani la bordul astronavelor. Am întâlnit deja un

1 Proces-verbal al crimei -1. engl.

2 Talismanul -1. engl.

3 Santinela, în CFSF serie veche, 1967, nr. 295.

4 2001. O odisee spaţială, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 5.

Fără oprire - 1. engl. Prin poziţia sa de scriitor şi critic, Brian Aldiss este şeful de necontestat al şcolii britanice contemporane. El s-a născut în 1925 (n. aut.).

exemplu cu douăzeci de ani mai înainte, Laurence Manning. Aldiss a scris despre o navă pe care, în cursul unei călătorii spre constelaţia Câinelui mic, s-a stricat ceva, astfel încât nava s-a întors spre Pământ şi a început să graviteze pe o orbită în jurul lui, pentru ca nefericitele făpturi care se mai află la bordul ei să poată fi salvate. Locuitorii navei sunt desigur oameni, dar nişte oameni care au uitat că strămoşii lor au călcat vreodată solul unei planete şi care îşi închipuie că universul se reduce la dimensiunile navei lor. Ciclul lor de viaţă s-a schimbat, devenind de patru ori mai rapid decât cel normal, talia li s-a redus. Fiinţele au suferit numeroase modificări psihologice. Pământul trimite spre navă specialişti, priviţi de către locuitorii navei ca nişte Veniţi de afară şi Uriaşi şi care provoacă, în cele din urmă, o confruntare

sângeroasă. Aldiss a tratat această temă cu un realism subtil; lectura romanului este pasionantă, de la început şi până la sfârşit. Non-stop este o reuşită de prim ordin a literaturii SF britanice.

Ne întoarcem la New Worlds pentru a descoperi, în decembrie 1957, începutul unui roman al lui John Brunner, Threshold of Eternity[1], o strălucită time-opera. Istoria începe prin căderea unui sculptor califomian şi a unei infirmiere franţuzoaice într-o gaură temporală; eroii se trezesc departe, în viitor, şi iau parte la lupte între urmaşii noştri îndepărtaţi şi fiinţe venite din spaţiu. Ei ajung astfel să facă operaţii delicate de schimbări temporale în propriul nostru trecut. Desigur că Brunner a ales ca erou un sculptor din motive simbolice, căci de-a lungul întregului roman, timpul apare ca o materie brută ce poate fi sculptată de fiinţele ce posedă suficiente cunoştinţe. Brunner a realizat astfel o operă influenţată încă de van Vogt, dar în care se întrevede deja talentul marelui scriitor, ce se va împlini după câţiva ani.

Lucrări apărute în volum

Pentru a termina această rapidă trecere în revistă a principalelor apariţii engleze dintre 1949 şi 1957, trebuie să spunem câteva cuvinte despre lucrările apărute direct în volum şi care, în

[1] în pragul veşniciei -1. engl.

consecinţă, nu figurează în capitolele dedicate revistelor specializate. Se pare că prima colecţie SF de cărţi de buzunar[1] a fost, în 1950, seria Avon Fantasy Novels[1], condusă de Donald A. Wollheim. Nu a avut, de altfel, decât două sau trei apariţii (Princess of the Atom, de Ray Cummings, The Green Girl, de Jack Williamson). Au apărut apoi Galaxy Novels[3], editate de revista cu acelaşi nume, dar care păstrau încă formatul acestei reviste. Un pic mai târziu, Ace Books, Ballantine etc. au început să editeze colecţiile lor de cărţi SF de buzunar. Cele mai multe erau reeditări ale romanelor apărute anterior în reviste, uneori adăugite şi deseori înzestrate cu un nou titlu, ca să sune a nou. A fost totuşi şi un număr de romane apărute direct în volum şi care sunt de o calitate excelentă. Wine of the Dreamers[4], de John D. MacDonald, a apărut în 1951. E o povestire cu nuanţe subtile, despre o civilizaţie care s-a dăruit cu totul visului şi ale cărei vise cutreieră vidul galactic, pătrunzând în minţile oamenilor adormiţi. în acelaşi gen, John Wyndham publică, în Anglia, The Day of the Trijjids[5], un roman pe care cinematograful l-a popularizat. Ca şi în The Ivy War al doctorului Keller, despre care am vorbit deja, Wyndham îşi imaginează apariţia unor plante inteligente, trifidele. Dar aceste plante sunt mult mai primejdioase decât iedera, căci

ating doi sau trei metri înălţime, se pot deplasa şi, mai ales, aruncă ţepi care îi orbesc pe oameni. Dar cei scăpaţi de otrava trifidelor nu-şi vor salva vieţile, pentru că o ploaie de stele căzătoare verzi, cum nu s-a mai văzut vreodată pe pământ, orbeşte şi restul omenirii. La sfârşitul romanului, trifidele sunt stăpânele întregului Pământ. N-au mai rămas decât câteva grupuri de oameni pe insule unde, printr-o întâmplare fericită, au reuşit să-şi păstreze vederea. Ei rezistă, pregătind în taină recucerirea Pământului. John Windham a reuşit să scrie un roman înspăimântător, în care caracterul minuţios al descrierilor asigură credibilitatea totală a povestirii.

[1] Ediţii populare cu format mic - de unde şi numele - şi cu tiraj mare.

[1] Romanele fantasy Avon -1. engl.

[3] Romanele Galaxy - 1. engl.

[4] Vinul visătorilor -1. engl.

* Ziua trifidelor -1. engl.

Limbo de Bernard Wolfe, apărut în 1952, este unul dintre cele mai importante romane SF pe care le cunosc şi în acelaşi timp, unul din cele mai bine scrise. Până-ntr-atât, încât anumiţi critici au vrut să-l recupereze în favoarea literaturii generale, situându-1 în aceeaşi categorie cu Brave New World de Huxley. Voi preciza deci, înainte de toate, că încadrarea în literatura science fiction a acestei lucrări este de netăgăduit, dat fiind că una dintre temele ei fusese deja exploatată de autor într-o nuvelă apărută în Galaxy, Seif Portrait[1], în noiembrie 1951, şi reluată apoi, pentru ca, amestecată cu numeroase alte ingrediente, să alcătuiască uimitoarea operă Limbo. De altfel, aşezarea ei lângă lucrarea lui Huxley este absurdă, întrucât opera lui Wolfe nu este câtuşi de puţin o utopie sau o antiutopie, ci mai curând o povestire de coşmar, în care umorul negru atinge, la limită, oroarea pură. Iată, pe scurt, tema ei: după războiul atomic din 1972, carnetele unui medic, doctorul Martine, au devenit fundamentul unui soi de nouă religie, Immob. Pentru a se feri de război, oamenii au acceptat să se mutileze voluntar, dar curând intervine o schismă între cei care acceptă să poarte proteze şi cei care consideră că această practică este blasfematorie. Când doctorul Martine, care îşi găsise refugiul pe o insulă din Oceanul Indian, se întoarce printre semenii lui, izbucneşte cel de al patrulea război mondial.

în acelaşi an apare, în Anglia, o operă foarte stranie, The Sound of His Horn[2], semnată Sarban, pseudonim al scriitorului John W. Hali. Este o lucrare pe tema universurilor paralele. Un prizonier, scăpat din lagărele naziste, este azvârlit într-un alt univers, unde Adolf Hitler a câştigat de mult războiul, iar

visul de fier al mileniului german continuă de decenii. în acest univers nazist, în întregime axat pe sadism şi ferocitate, nefericitul va fi folosit ca vânat într-o vânătoare - inspirată din vânătoarea contelui Zaroff. O carte stranie, pe care nu poţi să o închizi fără un sentiment de stânjeneală.

Arthur C. Clarke ne dă, în 1953, romanul Childhood's End[3],

[1] Autoportret -1. engl.

[2] Sunetul cornului său - 1. engl.

[3] Sfârşitul copilăriei, în CPSF Anticipaţia, 1990, nr. 467-473.

bazat pe lunga sa nuvelă Guardian Angel[1], apărută în aprilie 1950 în Famous Fantastic Mysteries şi reluată în New World. în lumea noastră, împletită de violenţe şi ameninţări cu războiul, competiţia ruso-americană pentru cucerirea spaţiului e în toi, până în ziua când cincizeci de astronave extraterestre apar din cer şi coboară pe Pământ. Făpturile spaţiului sunt binevoitoare, dar atotputernice; ele impun Omului pacea, un guvern mondial, reforme radicale. Extratereştrii acţionează prin intermediul secretarului general al Naţiunilor Unite, căci, timp de cincizeci de ani, ei nu se vor arăta niciodată. Ei spun că rolul lor este de a uşura trecerea oamenilor de la stadiul copilăriei la cel al maturităţii şi nu de a se amesteca printre aceştia. Au un motiv temeinic s-o facă, întrucât au mai făcut o tentativă similară cu o strălucită civilizaţie omenească, astăzi pierdută în uitare, o tentativă soldată cu un eşec îngrozitor şi care a lăsat în subconştientul Omului o imagine de neşters; aspectul fiinţelor venite din spaţiu este legat definitiv de noţiunea de rău. Când, după cincizeci de ani, extratereştrii consideră că pământenii sunt suficient de pregătiţi pentru a suporta şocul pe care-1 vor suferi la vederea lor, se arată, în sfârşit: aspectul lor ar fi aproape omenesc, dacă nu ar avea copite, cornițe şi o coadă lungă, terminată cu o ţeapă în formă de săgeată. Aceasta este tema povestirii Guardian Angel, prima parte a romanului lui Clarke; în cea de a doua, autorul a vrut să descrie cu mai multă precizie trecerea omului la vârsta adultă şi a încercat deci să scrie primei părţi o urmare metafizică. Un lucru e sigur: Arthur C. Clarke n-are nici un fel de har în metafizică.

Tot în 1953, mai găsim un text poetic, datorat lui Charles L. Hamess, The Rose[2] (de fapt, acest scurt roman a apărut mai întâi într-o nouă revistă britanică de Science fiction, Authentic Science Fiction[3], prea puţin importantă). Tema romanului The Rose este foarte simplă: arta şi ştiinţa pot oare să fie complementare sau trebuie, fatalmente, să se opună una alteia? Pe această temă metafizică, Hamess ne istoriseşte povestea a trei personaje,

[1] înger păzitor - 1. cngl.

[2] Trandafirul -1. engl.

[3] Science fiction autentic - 1. engl.

Ruy Jacques, un om nevolnic, decadent, dar îndrăgostit de adevăr, Anna van Tuyl, o compozitoare de mare talent şi Martha, nevasta lui Ruy, o savantă cu minte rece, care lucrează în secret la o armă care va conferi ştiinţei o supremaţie definitivă asupra artei.

Am semnalat, în 1937, apariţia în Anglia a unei cărţi pentru copii, semnată de J.R.R. Tolkien, The Hobbit[1]. Autorul, un profesor englez de la Oxford, s-a îndrăgostit de personajul lui şi a început o muncă imensă, care a durat şaptesprezece ani: el a recreat din temelii o lume paralelă cu a noastră unde, alături de oameni, ar exista făpturi ca hobiţii, elfii etc. A stabilit calendarul, alfabetul lor, le-a studiat filologia limbajului, a desenat hărţile ţării lor, pe scurt, a reuşit o creaţie imaginară completă, căreia nu-i văd nici un echivalent în istoria literaturii. Hobiţii sunt personaje mititele, de mărimea unui spiriduş, cărora le cresc de la natură pe labe un soi de papuci de blană. Sunt mai mult fricoşi, le place peste măsură mâncarea bună, viaţa liniştită şi pălăvrăgeala nesfârşită. Bilbo, cu toată împotrivirea lui, a fost smuls de acasă de Gandalf cel Cenuşiu, vrăjitorul şi, cu ajutorul unui inel care te face nevăzut - inel purtat de elfi - poate să combată duşmani mult mai puternici decât el şi ajunge să recucerească o comoară fabuloasă. Acesta este subiectul volumului Bilbo the Hobbit, roman pentru adolescenţi, desigur, dar care poate fi citit cu interes şi de către adulţi. The Lord of the Rings[1] începe prin recapitularea evenimentelor anterioare, apoi acţiunea se înnoadă în jurul nepotului lui Bilbo, hobitul Frodo, căruia Bilbo i-a lăsat moştenire inelul care te face nevăzut. Or, Gandalf cel Cenuşiu a descoperit că acest inel nu este altul decât Primul inel, care comandă tuturor celorlalte inele de putere. Frodo este atunci obligat să fugă în grabă din căsuţa lui liniştită din Shire[3], urmărit de înspăimântătorii Cavaleri Negri din Mordor. Până la urmă, după aventuri înfricoşate şi bătălii disperate, hobiţii ajung la casa lui Elrond, în ţara elfilor. Acesta este rezumatul începutului primului

[1]0 poveste cu un Hobbit, Ed. Ion Creangă, 1975, col. Biblioteca pentru toţi copiii.

[2] Domnul inelelor - 1. engl.

[3] Comitat - 1. engl.

volum al trilogiei Domnul inelelor, The Fellowship of the Ring[1]. Rezumat foarte înşelător, deşi exa*., ^entru că ar putea să dea de înţeles că această operă este un roman heroic-fantasy, ceea ce nu este, sau, mai bine zis, ceea ce el este din punctul de vedere al tramei subiectului, dar nu şi din cel al scriitorului.

Dacă privim ceva mai îndeaproape evenimentele care duc la fuga grăbită a lui Frodo şi la sosirea sa la castelul lui Elrond, vedem că termenul eroic, conţinut în sintagma heroic-fantasy nu se potriveşte deloc. Când Gandalf vine să-l avertizeze pe Frodo de pericolul de moarte care îl ameninţă chiar atunci, hobitul tergiversează zile după zile, înainte de a se împăca măcar cu ideea de a părăsi Shire. Când, în sfârşit, vrăjitorul îl convinge, Frodo hotărăşte să aştepte până la petrecerea lui de la aniversarea zilei de naştere, peste câteva săptămâni, întrucât n-are nici un chef să renunţe la perspectiva unui ospăţ îmbelşugat sub pretext că este în pericol de moarte! Cât despre înfricoşătorii Cavaleri Negri din Mordor, care-l urmăresc pe Frodo, pe Gandalf şi pe prietenii lor, abia dacă vedem de departe umbra unuia dintre ei, şi încă s-ar putea să fie de fapt doar umbra unui copac uscat care-i înspăimântă pe bieţii hobiţi mititei, în sfârşit, în ceea ce priveşte traversarea pădurii vrăjite, singurul incident tragic este că Frodo se împiedică într-o rădăcină şi cade cât e de lung! Cu toate acestea, micul grup are nevoie de o masă foarte îmbelşugată într-un han din vecinătăţi, ca să-şi vină în fire după groaza îndurată la trecerea prin pădure. După cum se vede, în cazul operei lui J.R.R. Tolkien, rezumatele nu pot da nici un fel de idee asupra conţinutului real al cărţilor, fie că e vorba despre prima parte a trilogiei despre care am vorbit, despre a doua, intitulată The Two Towers[1], sau despre ultima, The Return of the King[3]. Trebuie să feci un efort ca să pătrunzi în universul fantastic creat de Tolkien, un univers legat de poveştile cu zâne şi minuni, un univers care, prin repetările necontenite şi prin acumularea de detalii nesemnificative, este uneori iritant, uneori plictisitor, dar care se dovedeşte fascinant, atunci când îţi dai osteneala să intri în adâncul lui.

1 Frăţia inelului - 1. engl.

2 Cele două turnuri -1. engl.

3 întoarcerea regelui -1. engl.

Cu I Am Legend[1], Richard Matheson ne oferă, în 1954, un roman foarte original, care tratează la modul Science fiction pur una dintre temele arhiclasice ale fantasticului, vampirismul. Autorul porneşte de la presupunerea că un soi de epidemie a schimbat metabolismul omenesc, astfel încât oamenii nu se mai pot hrăni decât cu sânge. Istoria este povestită din punctul de vedere al ultimului om normal, dar mai eşti oare normal atunci când ai rămas ultimul din specia ta, împotriva tuturor celorlalţi reprezentanţi ai speciei umane? Pentru Robert Neville, privit ca un monstru de toţi oamenii vampiri, nu mai rămâne decât o soluţie: moartea. Iar drept consolare postumă, va avea sentimentul că a devenit o legendă pentru urmaşii noii

omeniri.

Să trecem acum la un best-seller care a depăşit un milion de exemplare vândute! Un Heinlein, un Asimov, sau un van Vogt, vă veţi gândi: câtuşi de puţin! E vorba de o lucrare pentru adolescenţi, scrisă de doamna Andr6 Norton, ale cărei prenume adevărate sunt Alice Mary, cunoscută şi sub numele Andrew North. Cartea aceasta, intitulată Daybreak 2250 A.D.[2], publicată de Ace Books\ apăruse cu doi ani în urmă, sub un alt titlu, la o editură de cărţi pentru copii. Acest fapt surprinzător este semnalat de Donald A. Wollheim, pe vremea aceea director literar la Ace Books, în lucrarea lui The Universe Makers, unde scrie: „Ei bine, mai mult de un milion de exemplare vândute până acum, după estimarea mea, dar fară îndoială că e mai puţin decât cifra adevărată”. Este un roman postatomic, în care eroul, un băiat, este alungat din clanul lui pentru că este bănuit a fi mutant, din cauza părului lui alb. El va trebui să înfrunte toate tabuurile, să se ducă în regiuni în care tribul lui nu s-a aventurat niciodată şi să se expună unor pericole nenumărate, înainte de a fi, în sfârşit, acceptat de trib. Mai apoi, Andr6 Norton a scris, direct pentru publicarea în cărţi-format

[1] Sunt o legendă -1. engl.

[2] Revărsat de zori 2250 A.D -1. engl.

[3] în legătură cu Ace Books, am auzit mulţi critici francezi comparând această seric cu seria Fleuve Noir. Această afirmaţie mă surprinde puţin, întrucât Ace a editat cele mai bune titluri de van Vogt, Ph. Dick, Aldiss, Farmer, Heinlein, Zelazny, Delany sau Frank Herbert! (n. aut.).

de buzunar, o serie interminabilă lucrări de space-opera, dintre care, de altfel, unele nu sunt lipsite de interes; de exemplu, The Time Traders[1], sau Star Gate[2], amândouă apărute în 1958.

Brain fVave[3], de Poul Anderson, a apărut de asemenea în 1954; este un roman cu o temă foarte ambiţioasă. Un val de inteligenţă se revarsă asupra Pământului şi îi transformă în inteligenţi pe cei mai lipsiţi de minte, prefacându-i în adevărate genii pe cei normal înzestraţi. Din păcate, nici Anderson nici cititorii săi nefiind genii, autorul a fost incapabil să redea în mod veridic efectele acestui val de inteligenţă, astfel încât romanul lui este un divertisment care se citeşte cu plăcere, dar nu mai mult. în acelaşi an a apărut A Mirror for Observers[4] de Edgar Pangbom, un roman ultrarealist, a cărui acţiune se desfăşoară într-un orăşel din Massachusetts, unde doi marţieni, deghizaţi în oameni normali, se luptă cu ferocitate între ei, pentru a pune stăpânire pe mintea unui ' copil genial. Mărturisesc că nu prea înţeleg de ce se bucură de atâta reputaţie acest roman, care mi s-a părut întotdeauna extrem de plicticos.

în 1956, Richard Matheson publică un nou roman menit să devină

best-seller, The Shrinking Man[5]; Hollywoodul, pentru care e limpede că a fost scris acest roman, a turnat curând un film după el. întreaga temă a cărţii este dezvăluită de titlul ei. Un bărbat, Scott Carey, observă că se micşorează din ce în ce mai mult, cu fiecare zi ce trece; de la 1,80 m coboară puţin câte puţin la 1,50 m, apoi la 1 m, apoi 10 cm, apoi 2 cm. Este foarte impresionantă povestirea realistă a lui Matheson, descriind cum se luptă acest om cu lucrurile obişnuite, cum ar fi un degetar, un creion, sau cu încântătoarele animale de casă, o vrabie sau un pisoi, care se transformă în nişte monştri înspăimântători pentru bietul Scott Carey. Dar, citind această carte, să nu ne aşteptăm la mai mult decât la un divertisment.

[1] Negustorii de timp -1. engl.

[2] Poarta stelelor -1. cngl.

[3] Povara cunoaşterii, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 20.

[4] O oglindă pentru cei care observă -1. engl.

[5] Omul care se micşorează -1. engl.

Fredric Brown, nu prea inspirat, publică în 1957 Rogue in Space[1]. Este vorba iarăşi de un monstru vanvogtian care pluteşte prin spaţiu, aşteptând să întâlnească niscaiva călători pământeni ca să mai capete un pic de gust de viaţă. Romanul este foarte slab; o singură parte ar merita să fie salvată, descrierea destul de pitorească a unui loc de dezmăţ galactic. în sfârşit, vom încheia cu Doomsday Morning[1], ultima operă apărută sub semnătura C.L. Moore, editat tot în 1957 şi care ne descrie o Americă fascizantă, într-un viitor foarte apropiat. Tonul este dur, complet diferit de cel întrebuinţat până atunci de autoarea romanelor Shambleau şi Jirel de Joiry. Cartea a fost primită fără mare entuziasm.

Fan domul

în cursul ultimului deceniu, fandomul s-a organizat, s-a structurat, iar World Con (Convenţia mondială anuală) a ajuns de-acum o instituţie. în mod tradiţional, doi sau trei scriitori profesionişti sunt poftiţi ca invitaţi de onoare şi trebuie să ţină discursuri. Xoneroase alte comunicări ţinute de fani completează partea serioasă a Convenţiei. Partea de divertisment a acestei mari chermeze a SF-ului o constituie un ospăţ prietenesc, o defilare cu costume inspirate de personajele SF (cu desemnarea laureaţilor) etc.

Dar, începând din 1953, clipa cea mare a Convenţiei este cea a votului şi a înmânării premiului Hugo, care răsplăteşte cele mai bune romane, nuvele, scurte povestiri, desenatori, reviste, fanzine[3] etc. Aceste premii au fost numite Hugo în cinstea lui Gemsback, „tatăl SF-ului” în ochii vechilor iubitori de SF. Aşa cum am văzut, primul scriitor încununat a fost Alfred Bester, pentru romanul The Demolished Man, în 1953. în anul următor

premiul Hugo nu s-a decernat, dar apoi, din 1955 încoace, el s-a atribuit în fiecare an.

[1] Rătăcitor în spaţiu -1. engl.

[2] Dimineaţa Judecăţii de apoi -1. engl.

[3] Pentru lista completă a premiilor Hugo acordate pentru beletristică, a se vedea Addenda de la sfârşitul volumului.

6. Recesiunea (1958-1965)

Anul 1957 a fost anul lansării primului sputnik. Una dintre temele de bază ale SF-ului, cucerirea spaţiului, înceta de-acum să mai fie o ficţiune, intrând în domeniul realului. Şi ce dezamăgire în această realitate! Tehnologie plictisitoare, utilizarea ştiinţei în scopuri politice, lipsa totală a neprevăzutului; unde era aventura exaltantă şi epică, pe care o cântaseră vechii autori ? Rezultatul nu s-a lăsat mult aşteptat: a urmat prăbuşirea. Din cele patruzeci de reviste existente în 1953, curând nu vor mai rămâne decât şase sau şapte, dintre care numai una, Analog, are realmente succes.

Trădată astfel în 1945 de Ştiinţă, apoi în 1957 de Tehnică, anulându-i-se eforturile în alte domenii - prezicerea viitorului şi realismul descrierii viitorului - literatura Science fiction a fost obligată să se întoarcă înspre propriile ei probleme şi să le pună în discuţie. Tinerii autori au gândit că, dacă SF-ul nu mai avea cum să fie vehiculul popular al ştiinţei, iar valoarea lui predictivă nu mai avea loc să se desfăşoare, trebuia să-şi caute reînnoirea în prezent şi în omenesc. Aşa că umbra lui Jules Veme va dispărea cu totul de la orizont. De-acum, prin mijlocirea povestirilor nerealiste, SF-ul devine o critică a prezentului, făcută de oamenii vremurilor noastre şi destinată contemporanilor lor. Ca să spunem drept, aceasta nu era o noutate absolută, dat fiind că unii autori încercaseră formula încă din anii ’30; mă refer mai ales la Francis Flagg, cu Cities of Ardathia şi la Nat Schachner cu Cold sau Worlds Don ’t Care. Dar, din cauza viziunii campbelliene, întemeiată pe prezicere şi pe tehnică, fusese abandonată această cale care, astăzi, reprezintă nu numai calea principală, ci chiar şi o nouă filosofie pentru SF. Fireşte, autorii din generaţiile precedente nu vor înceta să scrie; de altfel, unii dintre ei se vor înscrie în rândurile celor mai tineri (Fritz Leiber, Clifford D. Simak), pe când alţii vor menţine direcţia pe genul de ficţiune pe care l-au scris dintotdeauna. Este caracteristic faptul că, în 1965, Edward Elmer Smith ne dă cel de al patrulea Skylark al său. Este tot atât

de simptomatic şi faptul că alţi autori, refuzând această nouă mutaţie a SF-ului, preferă să revină la tradiţia heroic-fantasy, îndrăgită de Abraham Merritt, scăpând astfel de universul

ştiinţei, tehnologiei şi prezicerii, printr-o evadare în lumea visului şi a feeriei. Aceasta va reieşi clar (cel puţin aşa mi se pare) din examinarea principalelor povestiri apărute între 1958 şi 1965.

Galaxy, secondată de //'începând din iulie 1959, rămâne la un nivel bun, dar nu mai domină piaţa, aşa cum făcuse în anii precedenţi, iar The Magazine of Fantasy and Science Fiction se află acum la egalitate cu ea. Totuşi, din comoditate, am să încep din nou cu Galaxy.

Galaxy

Semnul schimbării poate fi găsit în romanul lui Fritz Leiber, The Big Time[1], publicat începând din martie 1958, care a primit în acel an premiul Hugo pentru cel mai bun roman. Când a apărut în ediţia franceză a revistei Galaxy, i-a dezorientat complet pe cititori, care au scris în masă, cerând redacţiei să nu mai publice acest gen de inepţie. The Big Time nu poate fi povestit; cel mult, punctul lui de plecare poate fi descris în câteva cuvinte. Povestirea se desfăşoară pe fondul războiului temporal între Păianjeni şi Şerpi. Acest „război modificator” foloseşte drept soldaţi bărbaţi şi femei captaţi din toate epocile omenirii. Locul acţiunii este o staţie izolată din Cosmos, un fel de microcosmos care seamănă cu un night-club. în acest univers în care, pe Pământ, Războiul de Secesiune nu a avut loc niciodată şi unde naziştii au câştigat cel de al doilea război mondial, fiinţele zăpăcite se agită, acţionează în mod dezordonat, iar cititorul ajunge şi el, în curând, la fel de dezorientat ca şi personajele. Nici un deznodământ tradiţional nu lămureşte sfârşitul povestirii, căci temele romanului sunt spaima omului şi absurditatea condiţiei lui, şi nu „războiul modificator”.

Theodore Sturgeon publică, în august 1958, nuvela To Marry Medusa[2], care i-a servit mai apoi de punct de plecare pentru

[1] Clipa cea mare -1. engl.

[2] Să te căsătoreşti cu Meduza -1. engl.

romanul său scurt The Cosmic Rape[1]. Este istoria unei entităţi extraterestre, numită Meduza, care pune stăpânire asupra minţii unui om şi încearcă, prin el, să aservească toată specia umană. Ea se loveşte de o dificultate neprevăzută: rasa omenească nu are o civilizaţie bazată pe sistemul stupului, şi fiecare om formează o entitate distinctă. Astfel că Meduza nu va putea să treacă de la un om la celălalt, şi să domine întreaga rasă. O idee strălucită a marelui scriitor, dar, trebuie să mărturisim, destul de slab exploatată.

în luna octombrie a aceluiaşi an, Robert Sheckley ne dă un roman de aventuri, Times Killer[1], povestire banală despre un tânăr desenator, mort într-un accident de automobil şi înviat cu

o sută cincizeci de ani după aceea, într-un alt timp, ca urmare a unei erori a oamenilor viitorului. Rezultă un roman bogat în întoarceri neaşteptate, în genul romanului The World of non-A, dar fără suflul care însoţeşte opera lui van Vogt.

în aprilie 1959, un excelent autor, deşi prea puţin cunoscut, Daniel F. Galouye, dă o scurtă nuvelă, The City of Force[3], care ne descrie un Pământ în întregime subjugat de nişte sfere de energie extraterestră. Aceste sfere au înghiţit toate oraşele pământene şi au construit în locul lor oraşe gigantice, din energie pură. Oamenii reuşesc să supravieţuiască în ele datorită indiferenţei sferelor, care îi tratează ca pe nişte paraziţi dăunători, dar puţin periculoşi, cum ar fi şoarecii sau furnicile. Un tânăr, Bruno, hotărăşte să încerce să intre în legătură cu sferele şi să le facă să înţeleagă că oamenii sunt fiinţe înzestrate cu raţiune. El crede că, astfel, extratereştrii le vor acorda oamenilor drepturile fireşti. îşi realizează prima parte a programului, dar îşi dă seama atunci că sferele, care tolerau prezenţa omului în chip de parazit lipsit de inteligenţă, sunt foarte hotărâte să-l suprime definitiv, din clipa în care înţeleg că e o fiinţă gânditoare şi deci periculoasă!

Drunkard's Walk[4], de Frederik Pohl, începe să apară în iunie 1960. Este povestea unui om, Comut, care se războieşte cu sine

[1] Violul cosmic -1. engl.
[1] Ucigaşul timpurilor -1. engl.
[3] Oraşul puterii -1. engl.
[4] Plimbarea beţivului -1. engl.

însuşi. în şapte săptămâni încearcă să se sinucidă de nouă ori. Or, Comut nu are nici un motiv să vrea să se sinucidă. Fred Pohl a reuşit în acest roman o foarte iscusită reînnoire a temei mutantului: Comut, fără să ştie, are gene modificate; este nemuritor. Dar cei care au suferit deja această mutaţie, au hotărât cu egoism să rămână doar câteva grupuri, aşa că împing spre sinucidere pe toţi noii mutanţi pe care îi descoperă. Dar cum, puţin câte puţin, modificarea genelor se răspândeşte printre membrii omenirii, mutanţii vor fi în curând depăşiţi de situaţie şi siliţi să accepte evoluţia inevitabilă.

Numărul din octombrie 1961 ne aduce o adevărată capodoperă, una dintre cele mai bune nuvele science fiction, A Planet Named Shayol[1], de Cordwainer Smith. Este regretabil că o asemenea povestire nu a fost onorată cu premiul Hugo; fără îndoială că tema ei a fost prea uluitoare pentru majoritatea fânilor. Planeta Shayol este locul de exil al celor mai mari criminali din imperiul galactic. Este o planetă primitoare, locuită de creaturi ciudate, numite dromozoari. De îndată ce o fiinţă omenească este adusă pe planetă, o iau în primire, adică pătrund

în corpul ei (dromozoarii sunt mici cât un vârf de ac) pentru a o hrăni, a o uşura de secreţii, a-i curăţa rinichii şi vezica, a-i masa inima. Uneori chiar încearcă să-l facă pe om fericit, ceea ce, spun condamnaţii, este mai oribil decât toate. Dar dromozoarii au mai ales particularitatea de a face să crească pe trupurile victimelor lor organe suplimentare: degete, capete, sâni, urechi, intestine etc., uneori chiar corpuri complete, care sunt legate în câte un loc de corpul iniţial. Un extraterestru, o fiinţă bovină numită B'dikkat, se ocupă de prizonierii de pe Shayol, le taie organele sau corpurile crescute pe ei şi le trimite la principalele centre medicale ale galaxiei, unde sunt de mare folos din punct de vedere medical. B'dikkat le face apoi nefericiţilor prizonieri injecţii cu un super- drog, pentru ca durerea să nu-i înnebunească, întrucât dromozoarii îi ţin în viaţă an după an, secol după secol.

Cordwainer Smith este pseudonimul unui diplomat şi sinolog

[1]0 planetă numită Shayol, în volumul Cordwainer Smith: Lorzii instrumentalităţii, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 9.

american, Paul Lincbargcr (1913-1966), care a fost unul dintre cei mai buni specialişti ai armatei americane, în problemele războiului psihologic. Era un conservator, anticomunist convins; rămâi uimit în feţa prăpastiei care îl, desparte pe „Cordwainer Smith" de Paul Linebarger... Să cităm, în legătură cu el, această constatare a prietenului său, Arthur Bums: „Era mereu bolnav, suferind în general de tulburări ale digestiei sau ale metabolismului, şi a trebuit să suporte operaţii repetate, astfel că la vârsta adultă trăia tot timpul pe marginea morţii. într-o zi, fiind invitat la un dineu, la Melboume, s-a întrerupt din mâncat pentru a bea o duşcă bună de acid clorhidric, ceea ce l-a făcut pe un invitat să spună că Linebarger este, probabil, marţian". Poate că asta ar explica unele lucruri...

Romanul scurt de heroic-fantasy The Dragon Maşters[1] de Jack Vance, publicat în numărul din august 1962, a primit premiul Hugo pentru cea mai bună nuvelă, în anul următor. Este o povestire de divertisment destul de uimitoare, scrisă oarecum într-un stil gotic flamboiant[2], datorat unei prodigioase inventivităţi în descrierea diverselor varietăţi de dragoni pe care ni-i prezintă autorul. N-avem decât să ne alegem animalul favorit dintre ucigaşii unicorni, ucigaşii qualifurcaţi, imunzii, jaggemauzii şi ororile albastre ce mişună în povestire. Stăpânii dragonilor trăiesc pe o mică planetă, care plăteşte tribut bazicilor, fiinţe neumane, de pe planeta vecină. Tema povestirii este cea a luptei duse de oameni şi de dragonii lor îmblânziţi, pentru a respinge o nouă invazie a bazicilor. Desigur că micul roman al lui Vance nu poate pretinde să figureze în panteonul operelor SF, dar, în genul lui, este o

reuşită.

Cordwainer Smith publică, în luna octombrie a aceluiaşi an, The Ballad of Lost C'mell[3], urmare a nuvelei Alpha Ralpha Boulevard, apărut în F & SF în anul precedent. „Urmare” este poate mult spus; să zicem că cele două povestiri au un personaj

[1] Stăpânii dragonilor -1. engl.

[1]Ultima fază a stilului gotic (sec.XVI), caracterizată printr-o proliferare şi complicare a ornamentaţiei, căreia îi corespunde şi o complicare a arhitecturii monumentelor.

[3]Balada pierdutei C’mell, în volumul Cordwainer Smith: Lorzii instru- mentalităţii, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 9.

comun, fascinanta fată-pisică C’mell. Să nu ne facem iluzii, nu este vorba de o făptură care e totodată om şi felină. C’mell are o înfăţişare în întregime omenească, dar rasa ei de origine este cea felină, transformată genetic de voinţa omului. Oamenii au cucerit stelele şi aterizează pe bătrâna Terra la Terraport, un soi de astroport situat pe o culme înaltă de câţiva kilometri. Dar pe Pământ au mai rămas doar foarte puţini oameni; planeta le-a fost lăsată creaturilor care, ca şi C’mell, au formă omenească, dar au fost create din speciile de animale. Aceste făpturi sunt numite suboameni şi sunt tratate ca nişte sclavi. Graţie lui C’mell şi interesului pe care i-1 va arăta unul din Stăpânii Instrumentelor, suboamenilor li se vor acorda, în sfârşit, recunoaşterea legală şi drepturi civice. C’mell îl iubeşte pe Stăpânul Instrumentelor, iar acesta se va îndrăgosti de fata-pisică, dar nici unul, nici celălalt, nu vor îndrăzni să-şi mărturisească dragostea. Din toate nu va dăinui decât un cântec.

Vedeta lunii iunie 1963 va fi Clifford D. Simak, cu Here Gather the Stars[1], care a obţinut în anul următor premiul Hugo pentru cel mai bun roman, sub titlul Way Station[2]. Tema este foarte simplă: un om, Enoch Wallace, a fost ales paznic pe Pământ al unei staţii de tranzit pentru călătorii din spaţiu, staţie de care locuitorii Pământului nu ştiu nimic. Wallace este aproape nemuritor, astfel încât, ca să-i ţină companie, ştiinţa galactică a dat viaţă fantomelor minţii lui: o fată frumoasă pe nume Mary, şi un strălucit ofiţer nordist. Simak a înzestrat acest roman cu o poezie blândă şi tristă, care devine adesea sfâşietoare. El a lăsat la o parte toate soluţiile facile pe care i le ofereau creaturile extraterestre, ca şi numeroasele posibilităţi oferite de desfăşurarea acţiunii, concentrându-se asupra personajului lui Enoch Wallace însuşi şi asupra raporturilor lui cu creaturile născute din propria-i minte, dar care sfârşesc prin a se răscula. Acest roman, fin nuanţat, de o certă calitate literară, marchează un nou început al autorului

care, din acest moment, îşi va relua locul printre cei mai importanţi scriitori ai genului.

Saga Prinţilor-demoni, de Jack Vance, începe din decembrie

[1] Aici se adună stelele -1. engl.

[2] Halta, Ed. Pygmalion, 1995, col. Cyborg, nr. 5.

1963, cu The Star King\ Ea se va întinde pe mai mult de cincisprezece ani, dat fiind că cel de al cincilea şi ultim volum va apărea în 1981. Punctul de plecare este următorul: Kirth Gersen, la vârsta de nouă ani, îşi vede masacrată întreaga familie, împreună cu toată populaţia omenească a unei paşnice planete; autorii masacrului sunt cinci bandiţi, numiţi Prinţii-demoni: Grendel monstrul, Kokor Hekkus, Viole Falushe, Lens Larque şi Howard Alan Treesong au fiecare câte o specialitate criminală, dar toţi au ceva în comun: nimeni nu le-a văzut chipul. Ajuns la vârsta adultă, Kirth Gersen hotărăşte să-i caute pe Prinţii-demoni şi să-i omoare unul câte unul; cel mai greu este să-i identifice şi să-i găsească. The Star King povesteşte prima lui ispravă, uciderea lui Grendel monstrul. Cel de al doilea volum al acestei saga nu apare în Galaxy, ci direct în volum, în 1964. Este vorba de The Killing Machine[1], în care Gersen îl înfruntă de data aceasta pe Kokor Hekkus, maşina de omorât. Scenariul este mai îngrijit decât primul şi cel de al doilea Prinţ-demon îşi justifică mai bine renumele înfiorător decât Grendel monstrul. Literatură SF de aventuri de cea mai bună calitate.

în octombrie 1964, Gordon R. Dickson publică Soldier, Ask Not[3], care obţine anul următor premiul Hugo pentru cea mai bună nuvelă. Acest text este foarte legat de seria începută de autor în 1959 în Astounding cu faimosul Dorsal. Dorsai este numele unei planete militariste a cărei unică activitate - sau aproape unica - este cea de a fabrica militari pentru toate războaiele stelare ale epocii. Eroul ei este Donai Graeme, un dorsai sortit celor mai înalte onoruri militare. în nuvela Soldier, Ask Not, eroul este unchiul lui Donai, Kensie Graeme. Imnul de război al dorsailor dă o idee exactă despre filosofia acestor trupe de elită:

Soldat, nu întreba niciodată Pentru ce război fâlfâie aceste steaguri.

Legiunile vin asupra noastră,
Loveşte! Şi nu număra loviturile!

[1] Regele stelelor -1. engl.

[2] Maşina de omorât - 1. engl.

[3] Soldatule, nu întreba -1. engl.

Totuşi povestirea Soldier, Ask Not este mai puţin militaristă decât s-ar putea crede la prima privire. Şeful duşmanilor

Dorsaiului Kensie Graeme, sub pretextul unor tratative, încearcă să-l atragă într-o cursă. Graeme înfruntă cei cinci adversari, îi ucide şi astfel câştigă războiul. Dar, în acelaşi timp, tabăra lui pierde războiul, într-adevăr, graţie sacrificiului voluntar al generalului duşman şi al celor patru oameni ai săi, populaţia civilă a fost cruţată de o bătălie; ceea ce întoarce opinia publică în favoarea presupuşilor învinşi. O povestire ingenioasă, dar care se înscrie, cu toate acestea, într-un context prea puţin simpatic.

Vom face acum cunoştinţă cu unul dintre personajele cele mai dinamice ale SF-ului contemporan, Harlan Ellison. Născut în 1934, îşi face debutul ca scriitor profesionist în februarie 1956. Primele lui texte sunt tradiţionale şi nu merită să ne oprim asupra lor. încetează să mai scrie timp de patru sau cinci ani, după care face o primă şi scurtă reîntoarcere în iunie 1964, în revista Fantastic, cu povestirea Paingod pentru a provoca apoi o adevărată explozie cu nuvela Repent Harlequin Said the Tick-Tock Afon[1] în numărul pe decembrie 1965 al revistei Galaxy. Harlan Ellison trebuie să treacă peste o problemă psihologică: este foarte scund. în compensaţie, e extrem de agresiv şi arde de dorinţa de a uimi şi de a şoca. Ceea ce i-a influenţat cu siguranţă viaţa particulară, dat fiind că a divorţat deja de trei ori şi mi-a afirmat că a avut un număr imens de iubite. Foarte serioasa revistă New Yorker l-a prezentat ca pe şeful şi profetul Noului val al SF-ului. îl voi cita aici pe Donald A. Wollheim, prietenul şi editorul lui Harlan Ellison care, în studiul lui The Universe Makers scria: „Cred că această opinie este falsă şi, pe cât ştiu eu, Harlan Ellison nu pretinde câtuşi de puţin că aparţine Noului val. Şi-ar fi scris povestirile în felul lui, chiar dacă revista New Yorker n-ar fi existat niciodată sau dacă Michael Moorcock şi Judith Merrill[2] nu ar fi publicat antologiile lor, care au fost primele manifestări ale acestui nou cult”.
Să reţinem deci că Harlan Ellison este un autor profund

[1] Căieşte-te, Arlechin! în culegerea Antares 2, Ed. Baricada, 1992.

[2] Cunoscută autoare americană de antologii (n. aut.).

original, dar ale cărui opere sunt adesea marcate de dorinţa de a şoca cu orice preţ. Un ultim punct va mai arunca o lumină asupra acestui personaj complex: Harlan Ellison este mare amator de benzi desenate şi adesea a scris el însuşi scenarii pentru comic-book-mi. Aceasta are o anumită importanţă în cazul nuvelei despre care vorbim, Repent Harlequin Said the Tick-Tock Mart, dacă ne aducem aminte că, în Justice League of America[1] unul dintre împărţitorii dreptăţii se numea „The Hourman”[1], iar unul dintre supercrimi- nali - chiar „The Harlequin”. Acest lucru,

adăugat gustului lui Harlan pentru complicaţii şi înflorituri, aruncă o lumină deosebită asupra titlului, care pare uimitor la prima vedere. Cât despre subiectul povestirii, el aparţine SF-ului clasic: este vorba despre o societate totalitară, ai cărei membri sunt obligaţi să muncească într-un ritm neomenesc. Tick-Tock Mart, omul-oră, are sarcina de a contabiliza întârzierile şi de a le deduce din durata vieţii membrilor comunităţii. Pentru a scăpa de cei nedoriţi, este suficient să li se şteargă cardio-placa, ceea ce provoacă oprirea imediată a inimii. Arlechin este un simplu cetăţean care se revoltă, încercând să dinamizeze, prin umor şi grotesc, societatea rigidă în care trăieşte. Astfel, răspândeşte bomboane sticloase pe trotuarele rulante, ceea ce reuşeşte să le blocheze şi toate activităţile din oraş sunt în întârziere. Sfârşitul povestirii este foarte pesimist: Tick-Tock Man îl arestează pe Arlechin, îi spală creierul şi îl determină să-şi recunoască public greşelile. Deci, nu găsim nici o originalitate în tema acestei povestiri, care ar fi putut fi scrisă foarte bine în 1930, dar, în schimb, felul de a istorisi întâmplările este cu totul nou şi dă dovadă de multă inventivitate şi umor.

Norman Kagan este un tânăr licean care, în 1964 şi 1965, a scris câteva povestiri SF destul de originale. Ele sunt, desigur, cam demonstrative, ceea ce se întâmplă adesea în scrierile tinerilor autori, dar aduc totuşi un suflu nou. întrucât Kagan păruse să

[1] Liga dreptăţii din America a fost creată în 1940 în revista de benzi desenate All-Star Comics şi reunea mai mulţi supereroi cclebri (Flash Gordon, Grccn Lantem, Wonder Women etc.) care luptau împreună împotriva supererimi- nalilor sau împotriva extratereştrilor (n. aut.).

[2] Omul-oră -1. engl.

abandoneze literatura SF imediat după apariţia acelor povestiri, n-aş fî pomenit de el dacă, mai târziu, n-aş fi găsit numele lui semnând un text inedit, în sumarul unei antologii[1]. Cea mai bună dintre povestirile publicate iniţial este, incontestabil, Laugh Along with Franz[1], un pamflet feroce la adresa calculatoarelor IBM (botezate în povestire ICM) şi la adresa alegerilor americane. Graţie sondajelor efectuate de calculatoare, toată lumea ştie dinainte cine va deveni senator sau preşedinte al Statelor Unite şi, drept consecinţă, toată lumea votează cu drag pentru viitorul învingător, ca să nu rămână cu impresia că a votat în zadar. Ca urmare, sondajele sunt suficiente şi nu mai e nici măcar nevoie ca alegătorii să se mai deranjeze până la urne. Atunci, începând din 1976, guvernul american consideră că alegătorii, care vor să-şi exprime dezacordul faţă de sistemul în vigoare, pot să practice votul alienat, adică: „Nu pot să

votez pentru nici unul dintre candidaţi şi pentru nici unul dintre programele prezentate. Părerea mea este că n-au legătură cu adevăratele probleme care se pun naţiunii şi mie însumi, în privinţa vieţii mele. Cred că în societatea noastră există un defect care face necesară o reformă mai profundă”. în practică, în loc să voteze pentru candidaţii care se prezintă la alegeri, alegătorul poate vota alienat alegându-1 pe Franz Kafka, autorul romanelor Procesul şi Castelul, opere literare ce simbolizează alienarea omului în faţa unei societăţi inumane. în nuvela lui Norman Kagan, nemulţumirea atinge asemenea proporţii, încât până la urmă Franz Kafka este ales preşedintele Statelor Unite.

If

Din luna iulie 1959, revista If a fost cumpărată de editorii revistei Galaxy; până la sfârşitul anului 1961 a fost condusă de H.L. Gold, apoi de Fred Pohl. în perioada analizată aici, se remarcă în special o serie de romane-foileton de mare calitate,

[1] In The Ruins of Earth (Ruinele Pământului) antologie de Thomas M. Disch, apărută în 1971 (n. aut.).

[1] Să râdem cu Franz - 1. engl.

plus, bineînţeles, câteva nuvele separate demne de interes. Primul roman publicat în foileton este Podkayne of Mars[1] de Robert Heinlein, care a debutat în numărul din iunie 1962. Acest roman, scris pentru adolescenţi şi totodată pentru adulţii care şi-au păstrat simţul miraculosului, este absolut fermecător. Eroina, Podkayne, este o fată de şaisprezece ani, născută pe Marte şi a cărei unică ambiţie este să viziteze Pământul. Se spune că această planetă a fost patria omului, dar lui Podkayne nu-i vine să creadă: „Zău, cum să-ţi închipui aşa ceva? Pe Pământ gravitaţia este prea mare pentru structura omului. S-a stabilit fară putinţă de tăgadă că asta ar duce la picioare cu platfus, hernii şi tulburări cardiace. Iar radiaţia solară e mult mai puternică pe Pământ decât pe Marte şi, în scurtă vreme, ucide orice om care nu e îmbrăcat în costum de protecţie...” Dar nu putem povesti aici toate aventurile pe Pământ ale lui Podkayne, ale tânărului şi precocelui ei frate şi ale unui animăluţ extraordinar, cum numai Heinlein este în stare să descrie. Trebuie să le citim şi să ne adâncim în ele cu încântare.

Ciclul Berserkerilor, de Fred Saberhagen, începe în 1963 cu apariţia, în luna ianuarie, a primei părţi, Fortress Ship[2]; în decembrie apare Goodlife\ publicat în Worlds of Tomorrow*. Ciclul complet se va întinde pe mai mulţi ani şi va cuprinde mai mult de douăzeci de nuvele şi două romane. Tema este cea a unei supreme maşini de ucis, care cutreieră spaţiul timp de milioane de ani după stingerea războiului pentru care a fost creată. Omul nimereşte din întâmplare în calea Berserkerilor şi lupta începe.

Fortress Ship este o povestire destul de minoră, care povesteşte despre eliminarea unuia dintre primii monştri. Goodlife este mai interesantă; vedem una dintre navele uriaşe capturând oameni şi încercând să-i folosească împotriva semenilor lor. De-a lungul anilor, lupta va lua amploare. Berserkerii vor ajunge să încerce să-i atace pe pământeni în trecut. Saberhagen se arată a fi un excelent autor de space-opera.

[1] Podkayne de pe Morte -1. engl.

[2] Navă-fortăreafă -1. engl.

[3] Viaţă bună -1. engl.

[4] Lumi de mâine -1. engl.

Jack Williamson şi Frederik Pohl şi-au unit talentele pentru a da la iveală, începând din septembrie 1963, The Reefs of Space[1], un excelent roman de aventuri, în care cel puţin o secvenţă ne aminteşte oroarea resimţită la lectura nuvelei A Planet Named Shayol. S-a descoperit existenţa unor făpturi ale spaţiului, venite de dincolo de orbita lui Pluton, spaţialii; ei au un sistem de propulsie care nu se bazează pe nici o reacţie perceptibilă. Un criminal, Steve Ryeland, este însărcinat să conducă cercetările şi să descopere acest sistem, chiar cu preţul vieţii lui. Pentru aceasta, are la dispoziţie un spaţial, dar extraterestrul a devenit animalul de companie al frumoasei Donna Greery, fiica planificatorului, omul ce are drept de viaţă şi de moarte asupra lui Ryeland. O conspiraţie a subordonaţilor lui îl face pe Ryeland să cadă în dizgraţie, astfel încât este expediat la banca de corpuri. Acolo, criminalilor li se prelevă diverse piese anatomice, destinate apoi reparării organismelor bolnave ale cetăţenilor aparţinând celor mai înalte clase ale societăţii. Dar, în această bancă de corpuri, Ryeland află că nu este nici criminal şi nici măcar .om, ci o asamblare heteroclită de piese anatomice, cu care chirurgii au refabricat un om, pentru a acoperi fuga adevăratului vinovat. Moralul lui Ryeland se prăbuşeşte. Nu mai aşteaptă altceva decât moartea, când Donna Greery îi vine în ajutor şi, la bordul astronavei ei, îl duce în regiunea recifelor spaţiului, în căutarea spaţialilor.

Să semnalăm în treacăt, în mai 1964, o nuvelă de Cordwainer Smith, legată de ciclul lui C’mell, The Store of Heart Deşire[1]. Dar mai ales numărul pe iulie ne va atrage atenţia, căci în el figurează primul text important publicat de A.E. van Vogt în ultimii paisprezece ani, The Silkie[3]. Desigur că apăruseră cărţi sub semnătura lui van Vogt în toată această perioadă, dar ele nu aveau nimic nou. Autorul reluase pur şi simplu nuvele vechi, le lungise şi le juxtapusese pentru a obţine un întreg, ceea ce nu dăduse un rezultat convingător. Silkie este un om al viitorului, în realitate o făptură a mării, van Vogt presupunând că tehnicile genetice au

[1] Recifele spaţiului - 1. engl.
[2] Tezaurul dorinţelor inimii - 1. engl.
[3] Silkie, Ed. Vremea, 1993, col. Super-fîction.

permis omului să cucerească adâncurile mării şi astfel să poată vieţui sub trei forme diferite: cea omenească propriu-zisă, forma de peşte şi forma de silkie, care este o fiinţă marină protejată de o carapace chitinoasă şi înzestrată cu superputeri. într-un asemenea sistem, ar putea exista temerea că atotputernicii silkie ar vrea să domine restul planetei. Nici gând însă, căci ei nu se pot reproduce decât cu femei umane, care fac parte din Poporul special, şi doar în perioada în care îşi recapătă forma omenească, adică o dată la nouă ani şi jumătate; de asemenea, numai copiii lor devin silkie. Astfel s-a creat un echilibru, distrus în prima nuvelă din serie prin apariţia unei fiinţe extraterestre, numită Diisarill. Nat Cemp, silkie de clasa a treia, reuşeşte să o învingă până la capătul unei aventuri în care, deşi van Vogt nu şi-a recăpătat încă toată măiestria, se simte că lunga lui traversare a deşertului se apropie de sfârşit.

în ianuarie 1965, Jack Williamson şi Frederik Pohl revin cu Starchild[1], un roman din ciclul recifelor spaţiului. Maşina planificatoare a stabilit planul omului, plan ce trebuie să-l ajute să cucerească stelele. Dar acest plan este ameninţat de o entitate numită „Copilul stelelor”. Fiinţa are puterea de a stinge aştrii şi pare la fel de insesizabilă pe cât e de invincibilă. „Copilul stelelor” reuşeşte să semene confuzia în circuitele maşinii planificatoare, pe care o loveşte nebunia. Dar Omul va şti să treacă peste această criză a maşinii şi, în cele din urmă, va înţelege că maşina însăşi este responsabilă de criză. Eliberându-se de sub puterea ei, e gata să-şi înfrunte destinul: „Cu multe secole în urmă, stelele îi dăruiseră viaţă, dar acum atinsese vârsta adultă. Era gata să-şi asume poziţia, rangul şi numele. Poziţia: cea de adversar al stelelor. Rangul: de egal al Universului. Numele: Omul.”

începând din iulie 1965, doctorul Edward Smith apare pentru ultima oară în rol de vedetă cu publicarea romanului său Skylark DuQuesne. La data de 31 august, în acelaşi an, a murit în urma unei crize de inimă. Astfel s-a stins cel mai celebru scriitor al genului, după Burroughs. în septembrie 1963, la Convenţia mondială de la Washington, primise premiul Hall-of-Fame, adică Oscar-ul gloriei recunoscute de toată lumea. Cu această ocazie, John W. Campbell

[1] Copilul stelelor -1. engl.

declarase: „Edward Elmer Smith e cel căruia literatura SF îi datorează ultima sa mare străpungere; încă mai aşteptăm ca un

autor să reuşească acelaşi lucru." Această frază reflecta admiraţia sinceră pe care Campbell i-o purta doctorului Smith, pentru că romanele lui, în ciuda imperativelor genului space-opera, erau întotdeauna fundamentate ştiinţific. Iată, de exemplu, patru idei avansate de E.E. Smith şi care sunt astăzi studiate foarte serios de savanţi: coliziunea galaxiilor ca origine a radio-surselor; particule având o masă imaginară; universuri de umbră; neutralizarea inerţiei.

în decembrie 1965, scriitorul care se apropie cel mai mult de doctorul Smith prin notorietatea sa, Robert Heinlein, ne dă romanul The Moon is a Harsh Mistress[1]. Autorul presupune că pe tot Pământul a triumfat comunismul, la fel ca şi pe planetele colonizate din sistemul solar. Tema este axată pe ciocnirea între comunismul Stângist şi dinamic din colonia lunară şi comunismul stalinist şi deviaţionist de pe Pământ. Cartea i-a consternat pe toţi proştii care aveau obiceiul să-l considere pe Heinlein fascist, de la apariţia romanului său militarist Starship Troopers[1].

înainte de a lăsa revista If să mai amintim că a publicat opere interesante ale lui Murray Leinster, Lester del Rey, Keith Laumer, R.A. Lafferty, Margaret St. Clair etc.

F & SF

The Magazine of Fantasy and Science Fiction va publica texte excelente în întreaga perioadă de care ne ocupăm. începând din luna mai a anului 1958, Robert Sheckley figurează în sumarul ei cu o capodoperă de mici dimensiuni, The Prize of Perii*. E vorba de titlul unei emisiuni de televiziune, un joc care duce suspansul până la ultimele lui consecinţe. Timp de o săptămână, un om acceptă să se expună de bună voie gloanţelor unor ucigaşi de profesie, pentru a câştiga o sumă fabuloasă. Totul este transmis la televiziune în direct. Povestirea lui Sheckley ne face să asistăm

1 Luna e o doamnă crudă, Ed. Vremea, 1997, col. Super-fiction.
2 Infanteria stelară, Ed. Cristian, col. Hugo Award, f.a.
3 Premiul primejdiei, în Almanahul Convorbiri literare, 1983.

la unul din jocuri. îl vedem pe un om, numit Raeder, urmărit de ucigaşii plătiţi de un post de televiziune. Este salvat mai întâi de nişte auditori care fac o faptă bună, apoi, a doua oară, de o femeie tânără, care îi mărturiseşte că e agenta postului de televiziune şi are sarcina de a face tot ce poate pentru a lungi spectacolul, dacă victima se arată lipsită de talent! în cele din urmă Raeder va reuşi să scape, dar îşi va pierde minţile. Sheckley a reuşit un tablou impresionant a neomeniei organizatorilor de jocuri televizate. E destul să priveşti o emisiune europeană cum ar fi .Jocuri fără frontiere", de exemplu, pentru a-ţi da seama cât dispreţ conţine la adresa

fiinţei omeneşti. Avem de ce ne teme că The Prize of Peril ar putea fi nu numai o povestire science fiction, ci mai curând una de anticipaţie.

Robert Heinlein figurează în sumarul revistei F & SF în august 1958, cu un roman fermecător, intitulat Have Space-suit, Will Travel[1]. Este istoria a doi puşti, un băiat, Kip Russell, şi o fetiţă foarte pedantă, numită Peewee, care se confruntă cu o rasă de fiinţe extraterestre mult superioare omului, şi trebuie să le convingă că omenirea merită să trăiască şi nu trebuie distrusă. Toate acestea sunt istorisite pe un ton vioi, povestirea este plină de întorsături neaşteptate. Ca să vă dăm o idee, iată, în câteva cuvinte, începutul: Kip Russell a participat la un concurs organizat de săpunul Skyway Soap[1], pentru a câştiga o călătorie pe Lună. Dar nu câştigă decât premiul II, un costum spaţial. în timp ce îl încearcă, pe câmp, e gata-gata să fie zdrobit de o astronavă care aterizează forţat. La bordul ei se află tânăra Patricia, poreclită Peewee. Fusese răpită de extratereştri în timpul unei călătorii pe Lună, dar reuşise să fugă împreună cu unul dintre prizonierii lor, The Mother Thing, o altă varietate de fiinţă non-umană, cu sentimente foarte materne. Dar răpitorii lui Peewee apar şi-i capturează pe cei doi puşti, care ajung curând prizonieri pe Lună.

în aprilie 1959 vom descoperi o operă infinit mai serioasă: Flowers for Algernon[3] de Daniel Keyes. Algemon este un şoarece

[1] Ai un costum spafial, vei călători -1. cngl.

[2] Săpun Calea stelelor -1. engl.

[3] Flori pentru Algemon, în Almanahul Anticipaţia, 1983.

de laborator, pe care un tratament l-a făcut mai inteligent. Acelaşi tratament îi este aplicat unui înapoiat mintal, Charly, care începe fără zăbavă să progreseze; atinge curând nivelul intelectual al unui adult inteligent, devine apoi un adevărat geniu. Când Charly constată că Algemon regresează şi apoi moare, îşi dă seama că aceeaşi soartă îl aşteaptă şi pe el. La sfârşitul povestirii, el recade în starea lui de prostie iniţială. Toată istoria e povestită de Charly, în caietele în care îşi aşterne impresiile, mai întâi într-un stil groaznic, încărcat de greşeli de ortografie; ameliorarea stilului vădeşte progresele datorate tratamentului pe care îl face. Tot aşa, la sfârşitul nuvelei, deteriorarea ultimelor texte, pe care le scrie, atestă prăbuşirea intelectului lui. Este o operă de o frumuseţe sfâşietoare, o povestire plină de omenesc şi disperare. Câţiva ani mai târziu, Keyes a reluat textul, lungindu-1 pentru a-1 transforma într-un roman cu acelaşi titlu şi adăugându-i o povestire de dragoste care-i accentuează omenescul, fără să adauge însă nimic logicii dramatice. Romanul

a servit drept bază pentru un film, sub titlul Charly, care nu a avut nici un succes în Franţa.

în mai 1960, îl regăsim pe Philip Jos6 Farmer cu Open to Me, My Sister[1], ultimul său mare text inspirat de biologie. Povestirea se desfăşoară pe Marte, unde întâlnim un pământean, Cardigan Lane, şi o fiinţă feminină născută pe altă lume decât Marte, Mahrseeya. Chipul ei este aproape omenesc, corpul ca al unei adolescente lipsite de sâni, dar nu are o despicătură pubiană care să indice posibilitatea unei împerecheri asemănătoare cu cea a oamenilor. Mahrseeya poartă în jurul gâtului un soi de vierme lung, pe care îl îngrijeşte ca pe un copil mic şi pe care îl hrăneşte regurgitând într-un castronaş unele alimente pe care le înghite. Lane şi această creatură feminină reuşesc să coabiteze timp de câteva zile, fără să poată să se înţeleagă prin limbaj, dar învăţând să se stimeze unul pe altul. Prin semne şi ajutându-se de desene, Lane va înţelege că viermele este copilul Mahrseeyei; deşi nu l-a adus pe lume ea însăşi, este mama lui şi trebuie să-l crească. Rasa ei i-a încredinţat o sarcină pe Marte şi se va întoarce să o ia înapoi. Dar pământeanul, vag îndrăgostit de Mahrseeya, nu poate suporta

[1] Deschide-mi soră - 1. cngl.

vederea viermelui-copil, şi îl ucide chiar în momentul în care compatrioţii creaturii feminine sosesc şi îl capturează. Trecând peste durerea ei, Mahrseeya îi spune, prin intermediul unui interpret, că îl iartă şi că speră să îi devină ca o soră, după reajustarea psihologică pe care el va trebui s-o sufere.

începând din noiembrie 1961, Brian W. Aldiss ne dă o serie de nuvele excepţionale. Hot House[1] este totodată titlul primei povestiri şi cel al culegerii ce va apărea în librărie în anul următor, cuprinzând cele cinci texte. Titlurile celorlalte patru povestiri erau Nomansland, Undergrowth, Timberline şi Evergreen[2]. Acţiunea se petrece într-un viitor foarte îndepărtat, în care un arbore gigantic, un banian, acoperă planeta în totalitate. Ramurile lui ciclopice se întind chiar până în Lună. Viaţa animală aproape a dispărut. Doar câţiva oameni supravieţuiesc, reuşind să se adapteze. înălţimea li s-a redus la treizeci de centimetri şi, prin mimetism, pielea li s-a făcut verde, ca să treacă neobservaţi în frunziş. Numeroase plante, înzestrate cu inteligenţă, populează coroana gigantică a banianului. Se găsesc peste tot un fel de păianjeni vegetali, care au colonizat Luna. Un grup de oameni, conduşi de Lily-yo, femeia-şef, bărbatul Haris şi Fior, va încerca marea ascensiune spre satelitul Pământului, pentru a descoperi un azil mai ospitalier. Brian Aldiss ne povesteşte lupta pentru supravieţuire a micului popor omenesc, cu un lux de amănunte familiare care conferă o realitate concretă acestei extraordinare lumi verzi. Aldiss a

reuşit să scrie o poveste sufocantă ca o junglă tropicală, după citirea căreia privim o clipă cu uimire lumea obişnuită din jurul nostru. O dată mai mult, Brian Aldiss a dovedit că e unul din marii maeştri ai literaturii SF contemporane.

Un alt text de prima mână apare în numărul pe iunie 1961, Alpha Ralpha Boulevard[3] de Cordwainer Smith. Regăsim în el universul lui C'mell, suboameni şi Lorzi ai Instrumentalităţii. în această povestire, două persoane reale, adică două fiinţe

[1] Sera, Ed. Porto-Franco, 1991, col. Icar SF, nr. 1.

[2] Ţara nimănui, Pădure tânără, Limita pădurilor, Veşnic verde - 1. cngl.

[3]Bulevardul Alpha Ralpha, în volumul Cordwainer Smith: Lorzii instrumentalităţii, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 9.

omeneşti, numiţi simbolic Paul şi Virginia, vin pe Pământ şi încearcă să se urce pe bulevardul Alpha Ralpha, pentru a se duce să ceară sfatul unei vechi maşini prezicătoare, Abba-dingo. Pe drumul de întoarcere, o tornadă bruscă o va răpi şi o va ucide pe Virginia, iar Paul va fi salvat de C'mell, fata-pisică. Dar a rezuma o asemenea povestire înseamnă a o trăda, căci faptele în ele însele nu au nici o importanţă. Farmecul constă în scriitura nuvelei, atmosfera ei, detaliile, evocarea psihologiei personajelor umane şi neumane. Aici aflăm una dintre diferenţele esenţiale între autorii de literatură science fîction de dinainte de război şi cei din perioada contemporană. Rezumatul unei povestiri de Nat Schachner, de exemplu, poate fi interesant în sine, pentru că prezintă o idee originală, care reţine atenţia. Povestirea unui autor contemporan poate fi absolut remarcabilă plecând de la un scenariu sărăcăcios sau chiar inexistent. Ceea ce nu dovedeşte, de altfel, câtuşi de puţin că autorii de astăzi ar fi mai buni sau mai puţin buni decât cei de altădată, ci numai că simt şi scriu altfel SF-ul.

în luna noiembrie a anului 1963 facem cunoştinţă cu unul dintre noii mari autori ai SF-ului contemporan, Roger Zelazny, al cărui text se intitulează în chip ciudat A Rose for Ecclesiastes[1]. Zelazny s-a născut la 13 mai 1937 la Cleveland - Ohio. A fost student al Universităţii Columbia, după care a întreprins o carieră literară. Şi-a făcut debutul în august 1962, în acelaşi timp în Fantastic şi în Amazing. Din 1965 încoace, colecţionează fără încetare premii şi recompense. Zelazny este înainte de toate un adevărat scriitor, un stilist, aşa cum a fost odinioară Abraham Merritt[2]. Comparaţia nu este gratuită, căci aceşti doi autori sunt mai mult scriitori de science-fantasy decât de science fiction propriu-zis. La Zelazny, ştiinţa este pusă cu totul între paranteze şi nu serveşte decât ca decor sau ca suport tehnologic. îl interesează

[1] Un trandafir pentru Ecleziast, în Almanahul Anticipaţia,

1993.

[2] Accastă frază i-a făcut pe Georges H. Gallet şi Jacques Goimard să sară în sus de indignare, atunci când au făcut gestul prietenesc de a reciti manuscrisul capitolului de faţă. Dar, pentru Gallet era o lipsă de seriozitate să-l compari pe Zelazny cu un maestru ca Merritt, pe când pentru Goimard era exact invers! (n. aut.)

numai problemele Omului, în special nemurirea, ca şi problemele legate de străvechile mitologii, fie egiptene, fie indiene, aşa cum vom vedea mai departe. A Rose for Ecclesiastes se petrece pe planeta Marte. Un grup de pământeni încearcă să intre în comunicare cu nişte marţiene, după toate semnele singurele supravieţuitoare ale rasei. Un lingvist, Gallinger, este autorizat să studieze textele sfinte şi să înveţe limba marţiană. El descoperă astfel că rasa se stinge, bărbaţii fiind loviţi odinioară de sterilitate. O tânără marţiană, Braxa, interpretă a dansurilor sacre, i se dăruie lingvistului şi curând acesta află cu uimire că ea va fi mamă, căci femeile nu şi-au pierdut capacitatea de a procrea. Dar Braxa dispare, ca şi toate celelalte femei. Gallinger le găseşte în cele din urmă în Templul lor, împreună cu câţiva bătrâni a căror existenţă nu o bănuia. Cu toţii au hotărât să-şi încheie viaţa, aşa cum le-o cer textele sfinte. Gallinger reuşeşte să intre în Templu şi le citeşte textul din Cartea Ecleziastului. Fără să ştie, a împlinit o altă profeţie care spune că un om venit din altă lume o va lăsa gravidă pe cea care interpretează dansurile sacre, apoi va citi cuvinte sfinte, nesocotind riturile Templului (la intrare, Gallinger nu-şi scosese pantofii). Marţienii sunt salvaţi, dar nu şi pământeanul, întrucât Braxa nu i se dăruise decât pentru a se supune profeţiei: ea nu va mai accepta niciodată să-l revadă.

Dacă Roger Zelazny este cel mai bun stilist american, printre britanici acest titlu îi revine incontestabil lui Jim G. Ballard, pe care îl regăsim în 1964 cu The îlluminated Mari[1]. Această scurtă povestire a constituit mai apoi punctul de plecare al romanului său The Crystal World[1], apărut în 1966. Acest din urmă text fiind o capodoperă de science-fantasy, îl voi analiza cu precădere. Tema lui e de o simplitate elegantă: într-o pădure din Camerun, un fenomen straniu afectează plantele, care se acoperă toate cu un strat subţire cristalin. Frunzele sunt astfel transformate în giuvae- ruri, trunchiurile copacilor în cristale uriaşe. La rândul ei, viaţa animală este şi ea atinsă şi, când treci de cotul câte unei cărări, dai peste o pasăre, o maimuţă sau un crocodil turnate în cristal,

[1] Omul iluminat -1. engl.

[1] Lumea de cristal -1. engl.

255

sculptate ca într-un bloc de cuarţ. Iată, de exemplu, prima privelişte văzută de Sanders, eroul romanului: „Pe toată lungimea lui, malul din faţa lor scânteia de parcă îl vedeau printr-un caleidoscop stricat, fâşiile de culoare trecând unele peste altele sporeau densitatea vegetaţiei, aşa încât era imposibil să vezi mai departe de doi-trei metri, printre trunchiurile din primul şir de copaci. Cerul era limpede, imobil, soarele strălucea neîncetat deasupra malului acesta magic, dar din când în când o pală de vânt încreţea faţa fluviului şi scena izbucnea în cascade de culori care se risipeau în unde largi în aer, în jurul lor. Apoi, această scânteiere se atenua şi imaginile copacilor apăreau din nou, fiecare înveşmântat în armura lui de lumină, cu frunzişul lucitor, ca şi cum ar fi fost încărcat de giuvaeruri lichide.” în plus, mai găsim, în romanul lui Ballard, o aventură umană pasionantă ce se desfăşoară între doctorul Sanders, specialist în tratamentul leprei, iubita lui, un preot şi un soi de aventurier, Vendress. Dar eroina principală a romanului este incontestabil pădurea de cristal, pădure care-i vrăjeşte încet-încet pe oamenii ce trăiesc la marginea ei, ofe- rindu-le o moarte care pare mai dulce decât viaţa, o moarte care, fără îndoială, va cuprinde tot Pământul, căci pădurea înaintează cu zece kilometri pe zi. Dar ce contează, dacă moartea are divina frumuseţe a gemelor şi a pietrelor preţioase: „Ceva sclipi în întuneric, în spatele lui Sanders. Se întoarse şi văzu o nălucă strălucitoare, un om cu braţele şi pieptul incandescente, alergând printre copaci, în timp ce o cascadă de particule se răspândea în aer, în urma lui. Sanders dădu înapoi, în spatele crucii, dar omul dispăruse deja, înv^rtejindu-se în mijlocul cavernelor de cristal.” Anul 1965 va fi dominat în special de talentul lui Roger Zelazny; cel puţin două dintre textele lui îmi par de primă importanţă. Primul dintre ele, apărut în martie, este intitulat destul de ciudat The Doors of His Face, the Lamps of His Mouth[1]. Un bărbat şi o femeie care se iubesc, fară a vrea să şi-o mărturisească unul altuia, încearcă să captureze un monstru marin, un fel de caşalot, dorind totodată să-şi justifice existenţa în proprii lor ochi şi să-l silească pe celălalt să se înjosească, dezvăluindu-şi dragostea.

[1] Uşile chipului, lămpile gurii -1. engl.

256

Unde este SF-ul în toate acestea? Mă veţi întreba. Ei bine, întâmplările se petrec pe Venus, iar monstrul este extraterestru. Cam puţin, sunt de acord, dar când, în 1930, o legiune spaţială se lupta cu indigenii de pe o planetă, înarmaţi cu arcuri şi săgeţi, nu era pur şi simplu vorba de o povestire despre războiul armatei americane împotriva apaşilor?

în lunile octombrie şi noiembrie ale aceluiaşi an, Zelazny a publicat o povestire în două părţi, And Call Me Conrad\ pe care a reluat-o mai apoi, a lungit-o, şi care a apărut în volum sub titlul This Immortal[2], în anul următor. La Convenţia de la Cleveland, în 1966, Zelazny a primit Premiul Hugo pentru această carte, în acelaşi timp cu Dune de Frank Herbert.

Şi spune-mi Conrad, aceasta este singura pretenţie a lui Conrad Nimikos, nemuritorul. Totuşi, cu siguranţă că nu-1 cheamă Conrand; dar cine este el în realitate este o întrebare la care astăzi este imposibil să se răspundă. Unii spun că a fost eliberatorul Pământului, alţii pretind că a fost Karaghiosis, asasinul, alţii, mai îndrăzneţi în ipotezele lor, şoptesc, nu fără teamă, numele zeului Pan. Pentru moment, Conrad trebuie să-i servească drept ghid unui trimis al planetei Vega, Cort Myshtigo, şi să-l ducă să viziteze minunile Greciei antice şi ale străvechiului Egipt. De această vizită depinde poate locul pe care-1 va căpăta Pământul printre planetele Galaxiei. Dar trimisul planetei Vega are scopuri ascunse, iar rolul pe care i-1 rezervă lui Conrad şi prietenei lui, Casandra, le pregăteşte cititorilor o mare surpriză. Casandra, zeul Pan...ei hai, ce tot vorbiţi? îl cheamă pur şi simplu Conrad...

Astounding Science Fiction

Vom retrăi acum ultimii ani ai revistei Astounding şi primii ani ai revistei Analog. Astounding, care a fost cea mai importantă revistă a genului, nu mai e decât umbra ei, cel puţin după părerea mea. Cu toate acestea, mai apar în ea unele texte interesante. Mai întâi, o mică nuvelă de Clifford D. Simak, The Big Front

[1] Şi spune-mi Conrad -1. cngl.

[2] Nemuritorul, Ed. Pygmalion, 1994, col. Cyborg, nr. 2.

Yard[1], care a câştigat premiul Hugo pentru categoria ei la Convenţia de la Detroit, în 1959. Eroii ei sunt oameni simpli, trăind la ţară, tipici pentru opera lui Simak: Hiram Taine, reporter bun la toate şi anticar viclean când are ocazia, şi Beasly, un amărât cam prostănac, care pretinde că poate conversa prin telepatie cu animalele. Extratereştrii stabilesc o punte de legătură între lumea lor şi curtea cea mare care se întinde în faţa casei lui Taine. Beasly reuşeşte să corespondeze mental cu un soi de animal, asemănător oarecum cu o marmotă, care, la rândul lui, serveşte de interpret al gândurilor pământeanului pentru extratereştri. Astfel, între ei şi Taine se stabileşte o legătură, după care are loc un troc de diverse obiecte. în special, Hiram Taine ajunge să obţină şei care stau în aer prin antigravitaţie, oferind în schimb ideea picturii, concept cu desăvârşire necunoscut de către extratereştri. Când

reprezentanţii ONU încearcă să ia situaţia în mână, trebuie să bată imediat în retragere: numai Beasly poate comunica direct cu vizitatorii din spaţiu, iar el refuză să lucreze cu oricine altcineva decât cu Hiram Taine, singurul om care s-a purtat cu bunătate faţă de el. The Big Front Yard este un mic giuvaer de umor şi fantezie.

în mai 1959 ne reîntâlnim cu Gordon R. Dickson, prezent cu prima parte din saga Dorsai-lor. Dickson este un canadian născut în 1923, stabilit în Statele Unite la vârsta de treisprezece ani. Prima parte a acestei saga a apărut în volum sub titlul The Genetic General[1] şi, aşa cum am văzut, îl are ca erou pe tânărul dorsai Donai Graeme. Acest titlu, The Genetic General, vrea să spună că fiii planetei Dorsai sunt predispuşi genetic să devină soldaţi, mercenari care luptă pe toate câmpurile de bătălie ale Galaxiei. Mărturisesc că istoria etapelor carierei tânărului Donai, şi a numeroaselor bătălii la care a participat, nu a reuşit niciodată să mă intereseze. Romanul este prost întocmit şi mult prea militarist după gustul meu, chiar dacă Donai Graeme se arată în cele din urmă a fi oarecum diferit de ceilalţi dorsai. Prima parte din Dorsai n-a ocupat, de altfel, decât locul trei la Analytical Laboratory, cu nota 3,06, ceea ce e cu totul mediocru, dat fiind că idealul este să obţii nota 1,00.

[1] Poarta care duce dincolo, în CPSF seric veche, 1968, nr. 333-335.

[1] Generalul genetic -1. engl.

Vom descoperi acum unul dintre autorii cei mai prolifici din anii 1950-1960, Randall Garrett. Debutase chiar în Astounding, în ianuarie 1951, cu o mică nuvelă, The Waiting Game[1], arătând pericolele la care este supus omul în faţa actelor inteligente, dar nu întotdeauna inteligibile, ale extratereştrilor. A scris apoi un foarte mare număr de scurte povestiri, fie sub numele lui, fie sub pseudonim, fie în colaborare. Mai întâi, începând din 1956, împreună cu Robert Silverberg, sub numele de Robert Randall, apoi cu Laurence M. Janifer, sub numele Mark Philips, începând din 1959. După părerea mea, cea mai bună nuvelă, The Destroyers[2] o dă în numărul din decembrie 1959 al revistei Astounding. în textul de prezentare, John W. Campbell scrie: „Orice război este alcătuit dintr-o imensă cantitate de tragedii personale, dar cea mai mare tragedie este cea a pierderii unui mod de viaţă. Căci un mod de viaţă, fie că este bun, rău sau mediocru, există numai pentru că este iubit cu duşmănie.” Xedii este o planetă agricolă, pe care populaţia umană trăieşte zile fericite şi fără probleme. Statul este feudal şi câţiva nobili stăpânesc toate pământurile. Lucrătorii sunt legaţi de pământ, cum erau odinioară iobagii şi trăiesc sub tutela patemalistă a stăpânilor lor. Dar povestirea, scrisă de la nivelul vieţii

zilnice a ţăranilor, arată că astfel ei sunt absolut fericiţi. Nu aceasta este părerea locuitorilor unei planete apropiate, care se hotărăsc să vină să le aducă libertatea şi le cer stăpânilor lor să înceteze relaţiile feudale. La refuzul acestora, izbucneşte războiul şi, cu toată eroica lor rezistenţă, locuitorii de pe Xedii sunt până la urmă învinşi de invadatori. Iată părerea unuia dintre învingători, un ofiţer al Uniunii, îmbrăcat de sus şi până jos în albastru: „Xedii era şi este încă planeta cea mai înapoiată din Galaxie. Consiliul şefilor voştri refUză cu încăpăţânare să le îngăduie muncitorilor de pe Xedii să-şi ducă viaţa aşa cum vor ei. Aceşti oameni au trăit şi au murit deci fără să fi primit instruirea necesară, fară îngrijirile medicale care i-ar fi salvat şi le-ar fi prelungit viaţa şi fără confortul material la care are dreptul orice fiinţă omenească. Situaţia se va schimba, dar sunt profimd îndurerat că a fost nevoie

[1] Jocul aşteptării -1. engl.

[2] Distrugătorii -1. engl.

de un război ca să ajungem aici.” Şi iată acum şi părerea unuia dintre nefericiţii iobagi „eliberaţi”: „Duşmanii şi-au făcut cunoscută intenţia de a distruge întreaga noastră societate, nu-i aşa? Vor să desfiinţeze moşiile, să ne sărăcească toate căpeteniile, să ne silească pe noi, ţăranii, să pierdem siguranţa pentru care am muncit toată viaţa. Asta au proclamat, nu-i aşa? (...) Dar căpeteniile se vor lupta până la capăt. Şi vor sfârşi prin a câştiga, pentru că dreptatea este de partea noastră. Invadatorii n-au nici un drept să ne transforme modul de viaţă; n-au nici un drept să ne impună felul lor de a vedea lucrurile.”

Referirea la ofiţerul Uniunii îmbrăcat în albastru, culoarea uniformei nordiştilor în timpul Războiului de Secesiune[1], arată că Randall Garrett a vrut să simbolizeze înfrângerea Sudului sclavagist în feţa armatelor Nordului, aparent liberale. Problema pusă de povestire depăşeşte mult acest caz particular. Avem dreptul de a distruge modul de viaţă al unor bărbaţi şi femei în întregime fericiţi, sub pretext că nu corespunde unor norme etice sau politice general admise? Nu, răspunde Randall Garrett la sfârşitul povestirii The Destroyers, şi acest răspuns nu este reacţionar, ci din contra, căci există două feluri de fascism, cel care constă în aservirea unui popor liber, dar şi cel care constă în „eliberarea” unui popor mulţumit de forma lui de guvernământ. Esenţialul pentru om este fericirea, nu noţiunile abstracte ale ideologiilor politice.

Un climat cu totul diferit aduce Deathworld[2] de Harry Harrison, publicat începând din ianuarie 1960. Această lume a morţii se numeşte Pyrrus şi un cartofor, Jason dinAlt, va ajunge

acolo în împrejurări destul de deosebite. Un locuitor de pe Pyrrus, Kerk, îl contactează şi îi cere să joace în numele lui douăzeci şi şapte de milioane de credite galactice. Jason este singurul om din galaxie care poate controla aruncarea zarurilor cu ajutorul facultăţilor psi ale creierului său. Jason dinAlt, neliniştindu-se la gândul că i s-a descoperit secretul, dar împins de patima jocului, acceptă şi câştigă milioanele de credite necesare cumpărării armelor pentru

[1] Sudiştii purtau uniforme gri deschis (n. aut.).
[2] Lumea morţii -1. engl.

lupta împotriva planetei! într-adevăr, Pyrrus, colonizată în urmă cu trei sute de ani, nu mai acceptă omul: media de viaţă pe planetă este de şaisprezece ani! Desigur că această medie este datorată unei mortalităţi infantile extrem de ridicate. Jason dinAlt sfârşeşte prin a fi interesat de această lume ostilă şi îi însoţeşte pe Kerk şi pe frumoasa Meta, până la Pyrrus. El va lua conducerea luptei împotriva planetei şi va descoperi că duşmanii locuitorilor Lumii Morţii sunt ei înşişi! Harry Harrison s-a născut în Connecticut în 1925. A început mai întâi o carieră de ilustrator, apoi s-a orientat spre literatură. Şi-a făcut debutul ca scriitor în 1951, apoi a devenit succesiv redactor-şef la şapte reviste SF! După aceea a emigrat în Mexic, apoi în Europa (Danemarca, Italia, Anglia). Este un om jovial, exuberant, cu voce tunătoare şi foarte simpatic, în afara talentelor lui de scriitor, este un remarcabil autor de antologii.

în anul de graţie 1345, Sir Roger de Toumeville, senior al oraşului Ansby din Anglia, se pregăteşte să se alăture regelui Edward al III-lea şi fiului său, care se războiau în Franţa. Nu vă temeţi, nu bat câmpii, ci vorbesc chiar de o lucrare science fiction, şi chiar una excelentă, datorată lui Poul Anderson şi publicată începând din iulie 1960: The High Crusade[1]. O navă spaţială, pilotată de omuleţi albaştri, aterizează în faţa oamenilor lui Sir Roger. Acesta dă pe loc ordin de atac şi îi fiice bucăţi pe toţi extratereştrii, în afară de unul singur. Nobilul englez, capelanul şi trupa sa se înghesuie la bordul astronavei, să plece să elibereze Ţara Sfântă. Dar prizonierul extraterestru reuşeşte să îndrepte nava către planeta Thorixan, de unde venise. Urmează o succesiune de bătălii între soldaţii Evului Mediu şi extratereştrii înzestraţi cu maşinării de luptă dintre cele mai modeme. Cu mult umor, Poul Anderson ne descrie victoriile succesive ale lui Sir Roger de Toumeville, care va ajunge să întemeieze un imperiu supus coroanei britanice, cel puţin teoretic. Romanul este o micuţă capodoperă de umor şi de invenţii nostime şi isteţe. O reuşită minoră, dar completă.

încă din luna februarie, un cancer groaznic rodea revista

[1] Marea cruciadă -1. engl.

Astounding Science Fiction. Pe copertă, deasupra cuvântului Astounding apărea imprimat Analog. La început abia vizibil, apoi, de-a lungul lunilor, din ce în ce mai apăsat. în septembrie 1960, cuvântul Astounding devenise aproape de necitit, dar menţiunea copyright-ului, care din punct de vedere legal, atestă titlul unei publicaţii, purta încă vechea denumire. în luna următoare, revista a primit definitiv numele de Analog Science Fact and Fiction[1]. După treizeci de ani de existenţă, Astounding murise. Trebuie să aducem aici un omagiu celor care, în paginile revistei, au făcut istoria literaturii SF, fie ca redactori-şefi - Hariy Bates, F. Orlin Tremaine, John W. Campbell Jr, fie ca autori - Murray Leinster, Edward Elmer Smith, Raymond Z. Gallun, Nat Schachner, Jack Williamson, Edmond Hamilton, Catherine L. Moore, Lovecraft, Henry Kuttner, Robert Heinlein, A.E. van Vogt, Isaac Asimov, Poul Anderson şi atâţia alţii. Sfătuiesc din toată inima pe oricine să citească frumoasa carte a lui Alva Rogers A Requiem for Astounding[2], publicată în 1964, în care acest fan al revistei, încă din primele ei clipe, reaminteşte, lună cu lună, aventura publicaţiei ce va rămâne cea mai importantă din istoria SF-ului.

în sfârşit, pentru cei care vor rămâne uimiţi să mă vadă considerând definitiv moartă o revistă care doar şi-a schimbat numele, voi preciza următoarele: identitatea unei reviste nu e dată nici de redactorul ei şef, care se schimbă deseori, nici de autorii ei, care după im timp scurt sunt reînnoiţi, lîici de prezentarea sa, care variază o dată cu anii, nici de ilustraţii - supuse modei, ci numai de titlu, care permite să fie identificată şi conferă unitate unui conţinut editorial fluctuant. între revista Astounding din 1930 şi cea din 1960 nu există aproape nici o legătură în afară de titlu; în schimb, între Astounding din 1960 şi Analog e o identitate totală. Totuşi, oricât de paradoxal ar putea părea, această diferenţă de titlu este suficientă pentru a face din ele „reviste complet diferite”, conform expresiei foarte potrivite a lui Alva Rogers, cel mai bun specialist în materie de Astounding.

[1] Analog - Fapte ale Ştiinţei şi Ficţiune -1. engl.
[2] Recviem pentru Astounding -1. engl.

Primul text pe care l-am reţinut din Analog este un roman în patru părţi de Clifford D. Simak, The Fisherman[1], care apare începând din aprilie 1961. A fost mai apoi reeditat în volum sub titlul Time is the Simplest Thing[1]. Acest din urmă titlu este, în realitate, destul de înşelător, pentru că, deşi e vorba de o povestire temporală, ea nu este nici pe departe atât de simplă!

Oameni cu puteri telekinezice sunt utilizaţi într-un centru botezat Fishhook[3], care face explorări spaţiale prin intermediul lor. înzestraţi cu facultăţi psi, ei nu călătoresc cu trupul printre stele, ci îşi transmit în spaţiu numai spiritul, precum şi anumite maşini, mişcate prin forţă telekinezică. Fishhook comercializează apoi ideile şi tehnicile pe care exploratorii le aduc de pe planetele îndepărtate. Oamenii care călătoresc cu spiritul apar curând ca suspecţi în ochii restului populaţiei, care cred că ei se dedau la acte magice de vrăjitorie. Povestirea începe în momentul în care un pescar de la Fishhook, Stephen Blaine, aduce din călătoria lui în spaţiu un fragment dintr-o entitate extraterestră, Pinkness[4], (numit astfel de el din cauza culorii sale roz), care i-a pătruns spiritul. Or, Blaine ştie că Centrul nu îşi ia riscuri cu exploratorii care nu se întorc în întregime umani; sunt suprimaţi fără milă. El trebuie să fugă de la Fishhook, apoi să încerce să scape de săteni, care îl identifică drept un PK, adică un om înzestrat cu facultăţi psihokinetice, şi vor să-l ucidă. Cu ajutorul părţii străine a creierului său, Stephen Blaine va reuşi să învingă toate pericolele şi un nou viitor se va deschide în faţa omului.

Luna decembrie a anului 1963 va aduce apariţia uneia din cele mai de seamă opere ale lui Frank Herbert, Dune World[5]. Acest roman, deja lung, va fi mai apoi întregit de către autor cu o

[1] Pescarul -1. engl.
[2] Timpul este cel mai simplu lucru -1. cngl.
[3] Cârligul de undiţă -1. engl.
[4] Rozaliul - aproximativ -1. engl.
[5] Lumea Dunei -1. engl.

a doua lucrare, The Prophet of Dune[1], (publicată de asemenea în Analog, începând din ianuarie 1965), formând astfel volumul definitiv, apărut sub titlul simplu de Dune[1]. La Convenţia de la Cleveland, în 1966, Frank Herbert a primit premiul Hugo pentru această operă gigantică, ex aequo cu Roger Zelazny, după cum am văzut. Herbert s-a născut în 1920 în Statul Washington. Nu era numai scriitor, ci lucra şi ca jurnalist şi fotograf[3]. Este imposibil să povesteşti Dune[4] în câteva cuvinte. Dune este în acelaşi timp un roman istoric, sociologic, ecologic etc. Povestirea se desfăşoară pe mai multe niveluri, pe fundalul unui imperiu galactic neofeudal. Planeta Dune, numită Arrakis de către locuitorii ei, a fost cedată de împărat ducelui Leto Atreides. în schimb, acesta trebuie să dea imperiului şi unei companii neguţătoreşti un tribut de condimente, condimentele[5] fiind singura bogăţie pe Arrakis. Dar curând, ducele este asasinat (fară îndoială că numele lui, Atreides, aminteşte intenţionat de tragica familie greacă a Atrizilor), iar fiul lui, Paul, este silit să se refugieze în mijlocul poporului

Nisipurilor. Dar, alături de această intrigă principală,
[1] Profetul Dunei -1. engl.
[1] Dune, Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 6-7.
[3] Este de asemenea şi un excelent ecologist (n. aut.).
[4] Dune a mai primit o recompensă: premiul Nebula award, decernat de asociaţia Science Fiction Writers of America (Scriitorii de SF din America). Curând după înfiinţarea acestei grupări de scriitori profesionişti de către Damon Knight şi Lloyd Biggle Jr, acesta din urmă a avut ideea să publice o antologie a celor mai bune nuvele apărute în timpul anului. Acest proiect a dus în cele din urmă la crearea unei serii de premii decernate în cursul unui banchet anual, imitând premiile Hugo. în anul 1965, în afară de Herbert, ceilalţi autori premiaţi au fost Brian W. Aldiss, Roger Zelazny şi Harlan Ellison. în primii ani, premiile Nebula au fost de un nivel literar mai bun decât premiile Hugo, dar de atunci încoace, interesele de gaşcă şi intrigile au denaturat complet acest premiu, aşa încât nici n-am să mai pomenesc de el. La Convenţia din Anglia, ţinută la Bristol, în aprilie 1973, Brian Aldiss a propus să se creeze un nou premiu SF, constând într-un câine mare de pluş, şi care să fie atribuit „oricui, fără a sc ţine cont dc meritele lui, cxact la fel ca Nebula” (n. aut.) Pentru cei interesaţi, am introdus totuşi în Addendă lista completă a premiilor Nebula (n. trad.).
[5] Acest „condiment” este un fel de drog care prelungeşte viaţa (n. aut).

exişti multe altele, chiar şi mai uimitoare decflt cea a organizaţiei feminine secrete Bene Gesserit care, prin metode stranii, a întreprins de-a lungul secolelor un plan de selecţie genetică, pentru a produce mutantul care poate fi în mai multe locuri deodată, Kwisatz Haderasch. Dar tânărul duce Paul Atreides şi-a luat acum numele de Muad’Dib, devenind căpetenia oamenilor liberi ai deşertului. Planeta a găsit, în sfiărşit, un erou pe măsura ei. Frank Herbert a reuşit să scrie o operă remarcabilă prin perfecţiunea detaliului ca şi prin grandioasa concepţie a acestei planete de nisip. Dune va rămâne unul din momentele importante ale SF-ului. N-o să-i fac decât un singur reproş, absolut minor: de ce să fi ales acest titlu, când, în cursul povestirii, planeta este denumită tot timpul Arrakis?

Dune este un accident fericit în cariera revistei Analog, care rămâne cam la acelaşi nivel cu ultimele nuvele din Astounding. Iată, de exemplu, care a fost unul dintre cele mai bune foile-toane ale anului 1964, Spaceman[1] de Murray Leinster, publicat cu începere din luna martie. Navigatorii de pe Rlm-Star, astronavă interstelară, au intenţia să se revolte, să-i masacreze pe căpitan, pe un anume Braden, care nu face parte din grupul lor,

şi pe pasageri, pentru a pune stăpânire pe navă şi pe încărcătura ei. Nu e pentru prima oară că făptuiesc o asemenea crimă. Braden şi căpitanul, care bănuiau ceva, se baricadează, împreună cu pasagerii, într-o parte a navei, unde sunt supuşi unui îndelungat asediu. Căpitanul a măsluit instrumentele de control şi răsculaţii cred că au depăşit viteza luminii, apoi au impresia că se întorc în timp. Terorizaţi, complet dezorientaţi, înnebunesc până la urmă, iar Rim-Star ajunge cu bine în port. Povestirea este completată printr-o intrigă amoroasă între Braden şi o tânără pasageră, Diane. Scenariul îl aminteşte oarecum pe cel al povestirii Brigands of the Moon, de Ray Cummings, care datează din 1930! Cât despre anul 1965, el a fost marcat de apariţia celei de a doua părţi a romanului Dune : The Prophet of Dune, despre care am vorbit deja. v

[1] Omul spaţiului -1. cngl.

Amazing Science Fiction

Nu e absolut nimic de spus despre Amazing, nici despre Fantastic, întrucât aceste două reviste publică reeditări, în proporţie de 80%. N-avem deci de ce să ne mirăm de căderea cifrei lor de vânzări. în schimb, Anglia, cu New Worlds şi Science-Fantasy, ne aduce o serie de texte foarte interesante.

Anglia

Vom începe cu numărul pe septembrie 1958 al revistei New Worlds, în care Brian Aldiss publică un roman foarte interesant, Equator[1]. Umor, suspans, spionaj, toate se amestecă într-un roman foarte britanic, povestind o invazie extraterestră, venită de pe Alpha din Centaur. Rosk-ii sunt umani şi, cu unica lor navă, nu reprezintă, în aparenţă, un pericol. Dar nava aceasta nu este oare doar o avangardă, trimisă să spioneze? în cele din urmă, rosk-ilor li se acordă dreptul de şedere pe Pământ, pe insula Sumatra, de o parte şi de alta a ecuatorului, şi pe o mică suprafaţă de pe Lună. Un agent secret englez, Tyne Leslie, va reuşi să pună mâna pe un microfon care conţine dovada iminenţei unui atac al rosk-ilor; dar Brian Aldiss este un om plin de inventivitate şi situaţia nu va evolua în direcţia în care credeţi.

J.G. Ballard îşi va relua seria de catastrofe naturale cu Stormwind[1], o nuvelă apărută în octombrie 1961. Versiunea definitivă a acestui text, considerabil lungit, va apărea sub titlul The Wind From Nowhere[3]. De data aceasta, vântul, suflând neîncetat şi furtunos, va face treptat imposibilă viaţa pe Pământ. Impresia de realism şi de inexorabilitate a cataclismului este atât de perfect redată, încât acest roman-mozaic, compus din tuşe mărunte, devine înspăimântător. în luna noiembrie a aceluiaşi an, Ballard ne dăruieşte alt coşmar, o scurtă povestire intitulată

[1] Ecuator -1. engl.
[2] Furtuna -1. engl.
[3] Vântul de nicăieri -1. engl.

Billenium[1], a cărei temă este cea a suprapopulării din marile oraşe. Eroii ei regretă timpurile fericite în care puteai avea camere individuale de maximum patru metri pătraţi! începând cu cinci metri pătraţi, se consideră că o locuinţă trebuie să ajungă pentru două persoane. în acest univers înfricoşător şi kafkian, cei doi eroi ai lui Ballard descoperă, în clădirea în care locuiesc, o cameră fără deschizături, neştiută, care a fost zidită din greşeală. Vor petrece în ea câteva zile fericite, la lărgime, împreună cu două fete agăţate la întâmplare, dar curând, înghesuiala prietenilor şi cunoştinţelor va aduce lucrurile acolo de unde au plecat. Situaţia e fără ieşire.

John Brunner, începând din octombrie 1963, ne dă un roman totodată heroic-fantasy şi Science fiction, To Conquer Chaos[2], al cărui subiect este întoarcerea involuntară pe Pământ a descendenţilor noştri, plecaţi în stele şi care au uitat unde le este patria.

în martie 1964, Ballard publică The Terminal Beach[3], una dintre cele mai oribile nuvele pe care le cunosc, pe tema dezastrului atomic. Un soldat american, după toate aparenţele cel din urmă om care trăieşte pe glob, revine pe atolul Eniwetok, unde cade pradă fantasmelor şi sfârşeşte în braţele nebuniei.

Voi termina această rapidă trecere în revistă a textelor publicate în New Worlds citând romanul, adresat în special tineretului, Bill, the Galactic Hero*, de Harry Harrison, care a început să apară din august 1965.

Din revista Science-fantasy sunt de reţinut în special doi autori. Mai întâi Michael Moorcock, a cărui saga Elric the Necromancer[s] a început să apară din iunie 1961, cu The Dreaming City[6]. Michael Moorcock este una dintre personalităţile puternice ale literaturii SF britanice. S-a născut în 1939 şi în anul debutului, 1961, nu are deci decât douăzeci şi doi de ani.

[1] Joc de cuvinte întemeiat pe Billion - miliard şi milleniwm - mileniu.
[2] Cucerirea haosului - 1. engl.
[3] Ultima plajă -1. engl.
[4] Bill, eroul galactic -1. engl.
[5] Elric necromantul -1. engl.
[6] Oraşul care visează -1. engl.

Moorcock a fost de la început un admirator fanatic al lui Edgar Rice Burroughs, căruia i-a consacrat şi un fanzin. Vom regăsi această influenţi în povestirile care-1 pun în scenă pe Elric

Necromantul, personaj de heroic-fantasy. Mai apoi, Moorcock va evolua considerabil şi se va interesa de avangarda literară, cum ar fi discipolii lui Raymond Roussel, de exemplu.

în 1963, revistele conduse de Ted Camell se aflau în declin încet, dar sigur. Camell însuşi nu se bucura de o sănătate prea bună şi se pregătea să le abandoneze, când un nou editor s-a hotărât să le preia. L-a ales atunci pe Moorcock pentru a-i succeda la Science-fantasy, în timp ce noul editor, Roberts & Vinter, l-a ales pe Bonfiglioli pentru a conduce New Worlds. Dar s-a produs o confuzie, astfel că fiecare dintre cei doi noi redactori-şefi a ajuns pe postul celuilalt! Moorcock, sprijinit în această direcţie de J.G. Ballard şi de Brian Aldiss, a transformat New Worlds în revistă de avangardă, ceea ce a displăcut curând cititorilor tradiţionali ai revistei şi a dus la dispariţia ei în 1971. Dar vom avea ocazia să mai vorbim despre asta în capitolul următor. Pentru moment, să ne întoarcem la Elric Necromantul. „Timp de zece mii de ani, gloriosul imperiu Melnibon6 a domnit asupra Lumii. Zece mii de ani înainte ca istoria să fie scrisă; zece mii de ani după ultimele cronici.[1] în tot acest timp, oricum ar fi el numit, gloriosul imperiu a prosperat. Dacă vreţi să vă păstraţi speranţa, gândiţi-vă la înspăimântătorul trecut al planetei noastre, sau la viitorul care ne aşteaptă. Dar, trebuie să acceptaţi să credeţi în groaznicul adevăr: timpul este moartea prezentului, şi întotdeauna aşa va fi.” Puterile oculte, magia, vrăjitoria au reuşit să distrugă indestructibilul imperiu Melnibond. Nu mai supravieţuiesc decât câţiva dintre copiii săi, care seamănă teroarea şi dezolarea în jurul lor: „Unul dintre ei era cinicul şi râzătorul Elric, cu toane întunecate, cu glume zgomotoase; trufaş prinţ al ruinelor, Domn al unui popor rătăcitor şi umilit, ultimul vlăstar al neamului regesc Melnibon6.” Dar Elric nu e singur; el are sabia Stormbringer (cea care aduce furtuna). Când arma e în teacă, Elric nu e decât un visător, un

[1]A se lua notă de procedeul deja întrebuinţat de Francis Flagg, în Cities of Ardathia, prin plasarea acţiunii în trecut şi totodată în viitor (n. aut.).

neputincios; dar când ea luceşte în soare, Elric capătă puteri supraomeneşti. Simbolul sexual este tot atât de transparent pe cât e de străvechi. Dar universul lui Elric nu seamănă decât foarte superficial cu cel al lui Conan, iar influenţa lui Jean-Paul Sartre este mult mai importantă asupra gândirii lui Moorcock decât cea a lui Robert Howard! Elric e disperat, i se pare că totul merge la întâmplare, că anarhia şi haosul conduc lumea. La sfârşitul acestei saga, Stormbringer, sabia însufleţită de o viaţă a ei, independentă, va sfârşi prin a-1 asasina pe stăpânul ei.

întâlnim, în august 1963, un alt autor de literatură SF, Thomas Bumett Swann, cu romanul lui The Dolphin and the Deep[1]. Swann este un erudit, un poet, un pasionat de studii folclorice. Regăsim aceste calităţi în The Dolphin and the Deep, al cărui subiect este căutarea fermecătoarei Circe de către un delfin, un tânăr etrusc şi un triton (mă refer la masculul sirenei, desigur!).

Lucrări apărute în volum

în capitolul precedent, am notat apariţia câtorva romane publicate direct în volum, în format de buzunar; această practică, nouă pentru SF, se va răspândi în cursul anilor următori. încă rare între anii 1958-1961, apariţiile devin mai numeroase începând cu această dată şi, în capitolul următor, vom vedea că această tendinţă s-a accelerat, importanţa revistelor scăzând practic până la zero feţă de publicările directe în volum. Vom consacra deci acest sfârşit de capitol unui număr de vreo douăzeci de titluri deosebit de însemnate pentru perioada 1958-1965.

Şi în primul rând, ne vom ocupa de Who[1]? de Algis Budrys. Budrys este un autor de origine lituaniană, care, din 1952 încoace, a făcut o carieră importantă în SF. El face parte dintre acei scriitori, cum ar fi Christopher Anvil, despre care se vorbeşte puţin, pentru că nici un titlu nu se detaşează cu adevărat din opera lor. Cu toate acestea, a existat o excepţie în opera lui Budrys: Who?, roman care a cunoscut un moment de glorie şi care a fost publicat în 1958.

[1] Delfinul şi adâncurile -1. engl.

[1] Cine? -1. engl.

Tema lui este inspirată de războiul rece: un savant, autorul unei invenţii cu aplicaţii militare extrem de importante, este aproape ucis de o explozie petrecută în laboratorul lui. Laboratorul fiind situat foarte aproape de Cortina de Fier, cei care îl salvează sunt ruşii. Ei vor trebui să-i reconstituie corpul, făcut aproape bucăţi. Când ruşii îl vor înapoia autorităţilor americane, acestea nu vor putea fi niciodată sigure de identitatea savantului, care va căpăta domiciliu obligatoriu şi va trăi sub supraveghere până la sfârşitul zilelor. Romanul este cât se poate de dramatic şi plin de suspans, dar pe mine, personal, genul acesta de intrigă nu prea mă impresionează. Damon Knight critică romanul în studiul său In Search of Wonder[1], considerând că, de fapt, nici nu aparţine genului SF, ci este mai curând o operă politică şi simbolică: „El (Martino, savantul) este o metaforă dramatică, nu e om! Budrys se serveşte de el pentru a ne arăta în mod subtil şi pătrunzător un lucru atât de fundamental în felul nostru de a gândi, încât nici nu-1 mai observăm, de obicei: necesitatea

imperativă de a avea o identitate şi imposibilitatea societăţii de a tolera un om care nu poate fi identificat.”

Theodore Sturgeon publică Venus Plus X în 1960. Este un roman pe care nici o revistă de SF americană n-a acceptat să-l publice, din cauza temei lui prea îndrăzneţe! Este un fel de utopie, în care un tânăr din vremea noastră se vede atras într-o altă lume, unde totul pare perfect. Apoi, descoperă că toţi locuitorii acestei lumi sunt bărbaţi şi că, în consecinţă, relaţiile amoroase sunt homosexuale. Cât despre reproducere, aceasta este asigurată de unul dintre cei doi parteneri, prin mijlocirea unor utere grefate. De fapt nu există nimic şocant în această povestire[2], dar, Doamne, cât e de plicticoasă! Să notăm faptul că englezii, având idei mai largi, au acceptat să o publice în New Worlds, începând din ianuarie 1961.

In acelaşi an 1961, Fredric Brown publică o minunată culegere, Nightmares and Geezenstacks[3], din care numai câteva texte

[1] In căutarea miraculosului -1. engl.

[2] Decât din punct de vedere ştiinţific, întrucât orice partenogeneză externă, pe deasupra şi practicată de bărbaţi, este de-a dreptul absurdă (n. aut.).

[3] Coşmaruri şi cotrobăieli -1. cngl.

fuseseră publicate în Analog. Nici gând să putem rezuma aceste povestioare, când umoristice, când caustice, uneori pur şi simplu oribile, în care verva lui Fredric Brown se dezlănţuie. într-adevăr, Brown dă aici tot ce are mai bun.

Tot în 1961, Daniel F. Galouye publică un roman postatomic de o foarte înaltă calitate literară, The Dark World[1]. Supravieţuitorii conflictului mondial trăiesc de trei generaţii la adăpostul cavernelor, într-un întuneric total, unde au învăţat să-şi dezvolte auzul şi mirosul. Această stare de fapt a creat o mitologie nouă, în care întunericul şi răul sunt sinonime, iar lumina semnifică binele. Va fi nevoie ca un tânăr, Jared, să treacă peste tabuurile societăţii lui şi să accepte riscul de a ieşi din peşterile protectoare, pentru ca oamenii să se întoarcă pe suprafaţa planetei.

Premiul Hugo pentru cel mai bun roman al anului 1962 a fost atribuit în unanimitate lui Robert Heinlein, pentru Stranger in a Strânge Land[1]. Acest roman este dublu: în primul rând o povestire SF clasică, scrisă cu mulţi ani înainte şi neterminată, care povesteşte despre întoarcerea pe Pământ a lui Valentin Michael Smith, un copil al planetei noastre, crescut de marţieni pe planeta roşie. Reacţiile tânărului Smith în faţa tabuurilor şi convenţiilor noastre ar putea alcătui un roman swiftian c^t se poate de clasic, dar, când Heinlein şi-a reluat opera, starea lui de spirit se schimbase mult, şi fară îndoială că fusese fascinat de comunităţile hippie care apăruseră pe

vremea aceea. Oricum, ultima parte a romanului său este plină de culte stranii, se scaldă în sexualitate şi contestare[3]. Astfel, căpetenia şcolii ultraclasice şi ultraconserva- toare a SF-ului s-a pus în fruntea intrării acesteia în underground-xA american: Stranger in a Strânge Land a fost, timp de doi sau trei ani, Biblia aproape a tuturor comunităţilor hippie din Statele Unite! Trebuie, de altfel, să notăm că expresia speculative Jîction, pe care tinerii autori din avangardă vor să o impună în locul expresiei science fiction, a fost rostită pentru prima oară de Robert Heinlein însuşi, iar cei mai tineri n-au făcut altceva decât să-l urmeze.

[1] Lumea întunecată -1. engl.

[2] Străin în fară străină, în curs de apariţie la Ed. Vremea.

[3] în final, destul de contestată în lucrare! (n. aut.).

Din Anglia, anul 1962 ne aduce două lucrări complet diferite, dar egal de interesante. în primul rând, The Drowned World[1] de J.G. Ballard, care face parte tot din seria lui de povestiri despre sfârşitul omenirii distruse de catastrofe naturale. Aici, ne aflăm în mileniul al III-lea, soarele s-a apropiat de Pământ, iar oceanele au acoperit aproape toate continentele. Oraşele care nu au fost încă acoperite de ape sunt acoperite de o junglă deasă, plină de reptile uriaşe şi de animale amfibii. Bineînţeles, aşa cum se întâmplă întotdeauna la Ballard, studiul psihologic al fiinţelor omeneşti, puse în condiţii neobişnuite, primează asupra evenimentelor exterioare ale povestirii. Eroii ei, medicul Kerans, biologul Bodkin şi o tânără, Beatrice, sunt nevrozaţi, incapabili să înfrunte realitatea cotidiană. Atunci când un căutător de comori va deseca apele şi va face să apară Pământul nud în faţa ochilor lor, Kerans şi Bodkin îşi vor pierde judecata, neputând rezista priveliştii. Ei n-au cunoscut niciodată Pământul gol, ci numai imense întinderi de apă din care încă mai răsar rare clădiri. Cei doi eroi vor fi de-acum obsedaţi de ideea de a arunca în aer digurile, pentru a regăsi peisajul familiar, încă un roman foarte reuşit care trebuie pus la activul lui Ballard, mai puţin frumos, din punct de vedere estetic, decât The Crystal World, dar poate că mai emoţionant, din punct de vedere omenesc.

A Clockwork Orange[2] de Anthony Burgess nu este propriu-zis un roman SF, ci mai curând o anticipaţie scrisă de un autor nespecializat. Tema este cunoscută: adolescenţi, în jurul vârstei de cincisprezece ani, formează mici bande şi practică ceea ce ei numesc ultraviolenţa - violează femeile singure, îi bat pe cerşetori, fură, fac tot soiul de ticăloşii. Unul dintre ei, prins după ce a comis o crimă, este supus unui tratament psihologic de avangardă, care îl condiţionează astfel încât, în clipa în care ar vrea să lovească pe cineva sau să se atingă de

vreo femeie, să aibă dureri insuportabile. Caracterul de anticipaţie al romanului lui Burgess este întărit prin crearea unui nou limbaj, derivat din americană şi rusă - limbajul puterilor care vor domina de-acum în câţiva ani, după părerea autorului - ceea ce contribuie la aspectul futurist al operei.

[1] Lumea scufundată -1. cngl.

[2] Portocala mecanică -1. engl.

Acestea fiind zise, trebuie însă să precizăm că A Clockwork Orange este mai mult o lucrare de literatură generală decât un roman de Science fiction.

Convenţia de la Washington, în 1963, l-a premiat pe bună dreptate pe Philip K. Dick pentru The Man in the High Castle\ o carte remarcabilă atât prin calitatea ei literară cât şi prin originalitatea subiectului. Judecaţi şi dumneavoastră: într-o lume paralelă, în care forţele Axei au câştigat cel de al doilea război mondial, Statele Unite ale Americii sunt ocupate în parte de Japonia. O nouă formă de civilizaţie ia naştere în America; relaţiile între oameni şi cele comerciale sunt cel mai adesea supuse obiceiului Yi-King, o metodă de ghicit importată din Extremul Orient. Dar prin ţară umblă un zvon: se spune că un om, care locuieşte într-un castel înalt (de unde şi titlul) - un autor de literatură Science fiction - ar fi scris un roman în care Aliaţii câştigă războiul. La sfârşitul povestirii, acest om, care apare pentru prima dată abia atunci, consultă Ia rândul lui Yi-King-ul în legătură cu cele scrise de el în roman, iar oracolul îi dezvăluie că lumea imaginară, inventată de autorul de SF, este cea adevărată![2] Maestrul din castelul înalt şi prietenii lui, zdrobiţi de supărare, înţeleg atunci că tot ceea ce îi înconjoară, şi ei totodată, nu sunt decât nişte păcăleli, nişte aspecte virtuale ale realităţii.

în acelaşi an, Gordon R. Dickson publică un roman foarte vanvogtian, intitulat Necromancer[3], reapărut mai apoi sub titlul No Room for Man*. Istoria e dublă: pe de o parte, cea a unui grup de oameni care luptă să se elibereze de sub stăpânirea unui creier electronic uriaş şi, pe de altă parte, cea a unui om care, în căutarea propriei identităţi, scapă în chip misterios dintr-o serie întreagă de atentate şi de accidente. Te duci imediat cu gândul la Lumea lui non-A. Sfârşitul este, de asemenea, inspirat de van Vogt, căci eroul din Necromancer, Paul, găsindu-1 pe omul aflat la originea

[1] Omul din castelul înalt, Ed. Ncmira, 1995, col. Nautilus, nr. 68.

[2] Răutăcios, Dick sugerează, prin câteva notaţii subtile, că acea lume, în care Aliaţii au câştigat războiul, nu este exact cea în care trăim! (n. aut.)

[3] Necromantul -1. engl.

[4] Nu există loc pentru om -1. engl.

vieţii lui de prisos, descoperă că acesta nu este altul decât el însuşi.

Tot în acelaşi an, un alt autor de mai mică importanţă, Keith Laumer, binecunoscut din reviste cum ar fi Galaxy şi If, ne dă un roman amuzant, The Great Time-machine Hoax\ Această povestire umoristică ne prezintă doi tineri, Chester şi Case, care au moştenit o maşină electronică enormă, ce poate proiecta pe un ecran scene din viitor şi din trecut. în plus, ea face să apară o fată foarte frumoasă şi mai mult dezbrăcată, numită Jenny. Cei doi tineri încearcă atunci să-şi folosească maşina, dar neştiind cum se mânuieşte sunt înghiţiţi de ea, împreună cu Jenny, şi azvârliţi prin timp. Autorul povesteşte apoi aventurile lor, care merg de la tragic la gluma enormă; de exemplu, Chester debarcă în tovărăşia lui Jenny, aproape în întregime dezbrăcată, într-un oraş american puritan de-acum cincisprezece ani; nefericita este arestată pe loc şi condamnată pentru atentat la pudoare! Un roman distractiv şi fără pretenţii, care ne permite să semnalăm în treacăt numele lui Keith Laumer.

întinzându-se pe parcursul anilor 1962-1965, vine acum trilogia lui Samuel Delany, The Fall of the Towers[2]. Delany era pe vremea aceea un tânăr autor, fiind născut în 1942. Şi-a petrecut copilăria în Harlem şi, deşi a fost crescut de un alb, în vinele lui curge totuşi şi o picătură de sânge de negru. Şi-a publicat primul roman science-fentasy, The Jewels of Aptor[3], la vârsta de nouăsprezece ani. Astăzi trăieşte în New York, unde, împreună cu soţia, o tânără poetă, se ocupă de cercetări de avangardă şi, ceea ce ne interesează pe noi, scrie regulat romane SF, a căror calitate devine din ce în ce mai bună. Nu mă prea omor după trilogia despre care e vorba acum şi care se compune din titlurile: Captives of the Flame, The Towers of Toron şi City of Thousand Suns[4]. Este o space-opera clasică, povestind despre atacul asupra imperiului Toromon, după răpirea prinţului moştenitor. Printre căpeteniile

[1] Marea păcăleală a maşinii timpului -1. cngl.
* Căderea turnurilor -1. cngl.
[3] Giuvaierurile din Aptor -1. engl.
[4] Captivii Flăcării, Turnurile din Toron, Cetatea celor o mie de sori -1. engl.

imperiului se ascunde duşmanul lor de moarte, Seniorul Flăcării, care are puterea de a se înfăţişa sub orice identitate. Acesta este răul în stare pură, întruchipat într-o fiinţă eliberată de sub stăpânirea legilor ce guvernează substanţa fizică. Poate, astfel, să se ascundă sub cele mai neverosimile înfăţişări: floare, insectă, sau în cel mai inaccesibil loc: în mintea

omului. La sfârşitul primului roman, oamenii reuşesc să-l alunge de pe Pământ, până dincolo de sistemul solar; dar, în cel de-al doilea roman, el se întoarce! în cea de a treia parte a trilogiei, când imperiul Toromon crede că a câştigat definitiv bătălia, calculatorul uriaş, care a condus operaţiunile militare, întoarce armele asupra constructorilor săi şi distruge palatul guvernului. După cum bănuiţi, Seniorul Flăcării intrase în calculator! Vom mai vorbi despre Delany cu ocazia unor scrieri mai serioase.

Romanul lui Fritz Leiber, The Wanderer[1] a fost premiat la Convenţia de la Londra în 1965. Apăruse prea târziu pentru a mai putea intra în 1964 în concursul pentru premiul Hugo, premiu care fusese câştigat, după cum ne amintim, de Way Station (Here Gather the Stars) de Clifford D. Simak. The Wanderer este povestea unei drame cosmice. Un corp stelar, numit chiar „The Wanderer”, adică Rătăcitorul, pătrunde în sistemul solar şi se apropie periculos de mult de Pământ. înălţimea mareelor creşte de optzeci de ori, vulcanii se trezesc, peste tot se produc cutremure. Romanul lui Leiber este alcătuit dintr-un mozaic de întâmplări personale ale fiinţelor omeneşti care trebuie să facă faţă cataclismelor. Unele dintre personaje îşi vor uni în cele din urmă eforturile şi vor lupta împreună, altele nu se vor întâlni niciodată. De aici decurge o oarecare impresie de dezlânare la prima citire a lucrării, de fapt remarcabilă metodă de a ne face să înţelegem universalitatea fenomenului. Cât despre Rătăcitor, se dovedeşte că nu e un asteroid, ci un soi de navă spaţială, locuită de un popor pisicesc, din care face parte încântătoarea şi redutabila Tigrishka[2]. Această creatură salvează un pisoi, Miaou, de la înec într-o

[1] Rătăcitorul -1. cngl.

[2] Botezată astfel, cu siguranţă, în amintirea Tigrinei, fata-fan al L.A.S.F.L. - Los Angelcs Scicnce Fiction Lcaguc (n. aut.).

inundaţie provocată de un uriaş val de mare şi, în acelaşi timp, salvează şi un om, Paul, crezând că acesta este servitorul pisoiului. Dar îşi dă seama, cu oroare, că pe planeta noastră oamenii (pe care ea îi numeşte Maimuţe) sunt creaturile înzestrate cu raţiune şi nu felinele! Cu toate acestea, Tigreshka va avea un moment de slăbiciune pentru Paul: „Sprijinindu-se uşor în coate şi în genunchi pe podeaua caldă şi transparentă a farfuriei zburătoare, el se lăsă să alunece până când se lipi de ea; braţele i se încolăciră în jurul trupului zvelt şi îmblănit; în timp ce ea continua să-l mângâie cu coada, el îi simţi pe spate labele de catifea, atât de moi încât păreau aproape lipsite de gheare”. Paul va afla astfel fantastica poveste a fugii eterne a oamenilor-pisici în imensitatea

spaţiului. Dar, atunci când Rătăcitorul va pleca din apropierea Pământului, Paul va fi gonit fară milă de Tigrishka; nu va accepta să-l păstreze lângă ea nici măcar ca pe un animal domestic.

Cu tot talentul lui Fritz Leiber, totuşi marele autor al anilor 1963-1965 este, incontestabil, Philip K. Dick. în 1964 îi apar, succesiv, două noi opere importante, The Simulacru[1] şi The Three Stigmata of Palmer Eldritch[2]. în această epocă, Dick scrie sub influenţa amfetaminelor sau a drogurilor halucinogene şi, la început, îi merge bine. Dar nu-i va mai merge tot aşa câţiva ani mai târziu, când după un ultim roman remarcabil, Ubik, drogurile vor începe să aibă efecte distrugătoare asupra lui.

The Simulacru ne descrie America zilei de mâine, puternic germanizată. Guvernul ei este prezidat de un preşedinte ales, care nu este de fapt decât un simulator electronic. însăşi Nicole Thibodeaux, Prima Doamnă a ţării încă de acum un secol, în realitate a murit de mult şi este înlocuită de figurante. Puterea reală este deţinută de un Consiliu alcătuit din necunoscuţi şi de puternice carteluri industriale. Totuşi, mulţimea este nemulţumită şi mârâie, iar un evreu, Bertold Goltz, se pare că este în fiuntea unui grup neonazist! Mai mult, Reichsmarschall-ul Hermann Goering este smuls din timpul lui, pentru a se manipula trecutul şi

[1] Simulacre -1. cngl.

[2] Cele trei stigmate ale lui Palmer Eldritch, Ed. Nemira, 1996, col. Nautilus, nr. 100,

a se împiedica moartea celor şase milioane de evrei masacraţi din ordinul lui Hitler! Dar Philip K. Dick nu se mulţumeşte cu aceste ingrediente explozive, ci le mai adaugă un pianist înzestrat cu capacităţi paranormale, care cântă la pian de la distanţă, un ultim psihanalist care-şi mai exercită profesiunea, spoturi publicitare autopropulsate, pe care oamenii, prin casele lor, sunt nevoiţi să le distrugă cu focuri de armă, şi oameni de Neanderthal care bântuie prin pădurile din California! Din acest uimitor cocteil, Dick a scos unul dintre cele mai bune romane ale acestor ani.

The Three Stigmata of Palmer Eldritch este o carte de aceeaşi calitate, dar scrisă într-un registru mai sumbru, mai neliniştitor. Se simte că autorul însuşi merge pe un drum care duce la universuri din ce în ce mai întunecate, din ce în ce mai neliniştitoare, la capătul cărora domneşte Palmer Eldritch[1]. Dar, de fapt, cine este Palmer Eldritch? Sunt binecunoscuţi ochii lui artificiali, braţul lui mecanic, dinţii de oţel, dar toate astea nu sunt decât artificiu; există oare un om în spatele lor? Sau o entitate străină? O iluzie? în epoca descrisă de Dick, drogurile le îngăduie oamenilor să trăiască lungi perioade de iluzie,

pentru a scăpa de crunta realitate. Or, chiar în aceste iluzii, Palmer Eldritch pândeşte ameninţător. .Atunci auzi un râs grozav. Râsul lui Palmer Eldritch, dar care ţâşnea... din propria lui gură. îşi privi mâinile, o întrezări pe cea stângă, palidă, roză, alcătuită din came şi piele, acoperită cu un puf mărunt şi aproape invizibil, apoi pe cea dreaptă, strălucitoare, perfectă în simplitatea ei mecanică, infinit superioară originalului de mult uitat. înţelese, acum, ce i se întâmplase. Se petrecuse o supertranslaţie - cel puţin din punctul lui de vedere - spre care duseseră, poate, toate evenimentele precedente. El era Palmer Eldritch”.

în acelaşi an, a apărut un roman de Edgar Pangbom, Davy[2], despre care s-a vorbit o mulţime. Ca să spun drept, sunt destul de alergic la acest autor, aşa că mă voi mulţumi să citez această

[1] în engleză, cuvântul eldritch înseamnă „înspăimântător” (n. aut).

[1] Două fragmente apăruseră mai întâi în F & SF, dintre care cel mai interesant este The Golden Horn (Cornul de aur), publicat în luna februarie a anului 1962 (n. aut.).

lucrare, care relatează aventurile unui băiat, numit Davy, născut într-un bordel şi crescut într-un orfelinat. îngrozit, el îşi dă seama de nebunia oamenilor, dar este purtat spre înălţimi de înflorirea virilităţii lui născânde. După părerea mea, cititorii au fost fascinaţi de aspectul sexual al povestirii şi de pasajele cu stil poetic şi limbaj vulgar. Dar, pe mine personal, Pangbom mă plictiseşte.

Nici gând de aşa ceva cu Brian W. Aldiss, al cărui roman Greybeard[1] a apărut tot în 1964. Subiectul e simplu: explozia unei centrale atomice în Marea Britanie a sterilizat oamenii şi animalele. Povestirea începe la patruzeci de ani după accident, într-o Anglie muribundă, în care nu mai supravieţuiesc decât bătrâni. Un tânăr - adică un om de cincizeci de ani - poreclit Barbă Cenuşie, împreună cu soţia lui, încearcă să plece într-o expediţie în depărtări, adică să meargă cu barca până la vărsarea Tamisei în mare. Lucrul în căutarea căruia porniseră, fără să-şi dea seama, îl vor descoperi la tribul pe jumătate sălbatic Cobold; dar povestirea este interesantă mai ales prin succesiunea de personaje pitoreşti, şarlatani, profeţi, doctori făcători de minuni, vrăjitoare bătrâne, oameni mai mult nebuni etc., pe care perechea îi întâlneşte în călătoria în josul Tamisei.

Păstrându-se în cea mai bună formă, Philip K. Dick deschide anul 1965 cu un roman postatomic, Dr Bloodmoney, de un realism destul de înspăimântător. Acum câţiva ani, autorul mi-a scris că

aceasta este opera lui favorită şi că această carte este, după părerea lui, cea mai mare reuşită a sa. Mărturisesc că nu sunt de aceeaşi părere şi că prefer The Three Sîigmata of Palmer Eldritch, The Man in the High Castle şi Ubik. Fireşte, un autor are un punct de vedere diferit de cel al amatorului sau al criticului. După ce am precizat acest lucru, trebuie să recunoaştem că lumea din Dr Bloodmoney, în care este folosită şi, mai ales, exploatată mâna de lucru compusă din mutanţi atomici, este o capodoperă de oroare.

Philip Jose Farmer revine în forţă în acest an 1965, cu două romane, dintre care unul, Dare[1], marchează sfârşitul primei tendinţe (ca să simplificăm lucrurile, să o numim biologică), iar

1 Greybeard, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 43.

2 îndrăzneşte -1. cngl.

celălalt, The Maker of Universes[1], înseamnă începutul noului său stil, un soi de heroic-fantasy modernizat. Dare, de la verbul to dare, care înseamnă „a îndrăzni”, este numele unei planete din sistemul Tau Ceti. La sfârşitul secolului al XVI-lea, vizitatorii din Spaţiu au capturat de pe Pământ un număr de oameni şi i-au transportat pe această planetă. Oamenii au creat acolo o civilizaţie, dar nu sunt ultimii locuitori de pe Dare. în acel loc mai trăiesc dragoni, mandragore, oameni-lupi şi, mai ales, horsteli, creaturi cu totul omeneşti, înzestrate în plus cu o coamă care se termină cu o coadă de cal (horstel este o deformaţie a cuvintelor englezeşti horse tail, care înseamnă chiar „coadă de cal”). Deşi horstelii sunt inteligenţi, cultivaţi şi civilizaţi, oamenii îi consideră animale şi iau drept crimă orice relaţie sexuală între cele două comunităţi. Tot romanul se învârteşte în jurul dragostei dintre Jack Cage şi frumoasa horstel R’h. Acest roman reprezintă o adevărată cotitură în creaţia lui Farmer: găsim în el tema dragostei unui pământean pentru o fiinţă feminină nu în întregime omenească, şi vedem apărând pentru prima oară dragoni, vârcolaci şi alte creaturi tipice pentru heroic-fantasy. Pasul înainte este fâcut în opera următoare, The Maker of Universes\ Un contemporan de-al nostru, Wolff, găseşte o trompetă ciudată. O duce la buze şi pătrunde în alt univers, creat de spiritul Seniorului Jadawin. Stăpânii, făuritorii de universuri, sunt fiinţe omeneşti care au o putere atât de mare, încât pot crea cu mintea universurile în care doresc să trăiască. Astfel, cel al Seniorului Jadawin este populat de naiade, nereide, licome, dragoni şi alte vieţuitoare fabuloase. Wolff o va descoperi aici pe frumoasa Chryseis şi, din dragoste pentru ea, va trăi un şir de aventuri extraordinare care îl vor face să-şi dea seama că Seniorul Jadawin este chiar el, şi că a fost pe nedrept deposedat de universul creat de el şi alungat în lumea reală. Ajutat de Podarge,

[1] Făuritorul universurilor -1. cngl.

[1] Trei volume formează „urmarea” la acest roman: The Galeş of Crealion (Porţile creaţiei) - 1966, Private Cosmos (Cosmos particular) - 1969 şi Behind of the Walls of Terra (In spatele zidurilor Terrei) - 1970 (n. aut.) între timp a mai apărut şi un al patrulea volum, The Lavalite World (Lumea lavalifilor) (n. trad.).

o femeie superbă, cu picioare de pasăre şi ale cărei braţe au fost transformate în aripi de noul stăpân, el va reuşi să-l înlăture pe uzurpator şi să-şi recapete stăpânirea asupra creaţiei sale.

In acelaşi an apare romanul You Sane Men[1] de Laurence M. Janifer, un autor întâlnit arareori în sumarul revistelor SF, în afară de câteva apariţii în Fantastic şi în F & SF (de şase sau şapte ori în cincisprezece ani!). You Sane Men este un roman pe alocuri chiar sadic, descriind o lume închisă, în care Domnii şi Doamnele au o putere absolută asupra bărbaţilor sclavi şi a femeilor sclave şi, în special, au dreptul de a-i tortura interminabil. Lectura lucrării îţi lasă o impresie neplăcută, nu-ţi poţi da seama dacă autorul a vrut să creeze în mod artificial o lume posibilă sau dacă nu cumva i-a făcut plăcere să suscite această atmosferă nesănătoasă şi crudă. Dar asta n-o împiedică să fie o carte de neuitat şi, când mi-am trecut în revistă biblioteca pentru a alege titlurile despre care voi vorbi, am luat-o fară nici o şovăire.

Vom termina acest capitol cu o veche cunoştinţă, un maestru din marea epocă a SF-ului, Isaac Asimov, care a scris în 1965 unul dintre cele mai bune romane ale sale, The End of Eternity[1]. în viitor a fost inventată o maşină a timpului, cu care se poate urca şi coborî după voie de-a lungul timpului. Maşina este monopolizată de o societate de tehnocraţi, Eternii. Uneori, aceştia ajung să modifice realitatea temporală prin ajustări care permit să se evite conflictele, războaiele, descoperirile prea primejdioase pentru om. Eternii formează un grup unitar; sunt recrutaţi din toate secolele, dintre tinerii în vârstă de cel mult cincisprezece ani. Bineînţeles, ei nu au dreptul să aibă legături cu persoane „temporale”, fie din secolul lor, fie din celelalte. Evident că Asimov a scris acest roman pentru a descrie încălcarea acestei legi (doar îi cunoaştem acum micile manii), astfel încât îl vom vedea pe tânărul Andrew Harlan îndrăgostindu-se de o frumoasă fată din viitor, Noys. Dar el află că realitatea epocii lui Noys va trebui să fie ajustată, ceea ce va duce la dispariţia fetei. Harlan încalcă atunci toate legile Eternilor şi îşi răpeşte iubita, fugind cu ea

[1] Voi, oamenilor normali -1. engl.

[2] Sfârşitul eternităţii, Ed. Tcora, 1994, col. SF, nr. 8.

printre meandrele timpului. Urmează o aventură temporală extrem de complicată, în care pare că doctorul Asimov a vrut să dea dovadă că şi el poate să scrie ceva tot atât de complicat ca şi Vogt, fiind capabil să şi explice logic evenimentele, la sfârşitul povestirii. Destul de paradoxal, această onestitate a lui Asimov se întoarce împotriva lui, căci romanul este pasionant de la început până la sfârşit, dar explicaţiile finale sunt cam greoaie, la fel ca şi în ultima parte a trilogiei Foundation. Dus de suflul inspiraţiei, van Vogt ar fi lăsat în beznă trei sferturi din explicaţii, şi ar fi fost cu atât mai bine. The End of Eternity rămâne totuşi un roman agreabil, care se citeşte cu plăcere.

7. Reînvierea (1966-1972)

Perioada precedentă, deşi a dat la iveală numeroase opere de calitate, a fost totuşi marcată de o recesiune din punctul de vedere comercial şi a constituit un moment de criză în istoria literaturii science fiction. Astfel, a apărut întrebarea: încotro se va îndrepta SF-ul de-acum? Aici dau cuvântul unuia dintre autorii cei mai reprezentativi - nu zic mai buni - ai noii generaţii, Thomas M. Disch, care a analizat îndelung problema într-o antologie de diverşi autori, reuniţi sub titlul The Ruins of Earth[1]:

„Anii ’50 au fost epoca bombei. Catastrofa nucleară şi urmările ei au fost, pentru mulţi dintre noi, cel mai groaznic coşmar pe care ni-l puteam imagina. Era de o grozăvie nemaipomenită şi, spre deosebire de ororile de astăzi, era imediat. Bombele însele erau măsurate în unităţi reprezentând milioanele de oameni, dintre noi, pe care le puteau ucide, în megamorţi. A trebuit atunci să învăţăm să trăim alături de bombe, adesea uitându-ne în altă parte, concentrându-ne asupra cotidianului, asupra aspectului banal al existenţei noastre. Şi iată-ne în aceste zile, la un sfert de secol după Hiroshima, şi bombele tot nu au căzut. Se pare că, până la urmă, soluţia de a ne uita în altă parte a dat roade. Dar, în 1971,

[1] Ruinele pământului - 1. engl.

nu mai este posibil să te uiţi în altă parte. Cotidianul, partea banală a existenţei noastre, a devenit un coşmar. în fapt, bombele cad deja, oxidul de carbon poluează din ce în ce mai mult aerul din Roseville, mercurul ne otrăveşte apele, peştii, pe noi înşine şi, una după alta, tehnologiile noastre fac să dispară formele de viaţă de care depinde existenţa noastră pe această planetă. Acestea nu mai sunt catastrofe imaginare, pur şi simplu asta se întâmplă.”

Autorul gândeşte, la fel ca mulţi tineri scriitori de SF, că monstrul cu ochi pedunculaţi din vechile povestiri se numeşte

astăzi civilizaţie, tehnologie, ştiinţă. Pe aceşti monştri vor începe tinerii scriitori să-i denunţe, să-i combată. Operele lor science fiction, chiar dacă se petrec într-un alt timp, într-un alt spaţiu, în altă dimensiune, nu vorbesc decât de un singur lucru: ce se petrece în acele zile pe Pământ, cu oamenii. în aceeaşi prefaţă din care am mai citat, Thomas M. Disch se indignează de lipsa de „conştiinţă ecologică” a vechilor texte de science fiction, în care, de exemplu, o simplă problemă tehnologică este suficientă pentru a susţine tot interesul unui roman. Din punctul lui de vedere, eroii unei asemenea povestiri sunt nişte alienaţi, nişte anormali: „Aceşti roboţi umani locuiau în peisaje care reflectau propria lor alienare. Aceasta face, de fapt, frumuseţea specială a celor mai buni dintre vechii scriitori SF, van Vogt de exemplu, sau, mai îndepărtat în timp, întunecatul Burroughs”.

Asistăm deci la o nouă mutaţie a literaturii science fiction, din multe puncte de vedere analogă cu cea care a avut loc în anii 1933-1934, când autori ca Nat Schachner, Francis Flagg, Raymond Z. Gallun etc. au încercat să scrie povestiri în legătură directă cu epoca lor, dar, la începutul anilor ’40, au fost eliminaţi de SF-ul predictiv şi tehnologic al lui Campbell. Această nouă metamorfoză aduce întotdeauna o ruptură în tonul povestirilor şi provoacă nemulţumirea vechii gărzi de amatori, care nu mai regăseşte tonul SF-ului ultimilor douăzeci şi cinci-treizeci de ani.

Pe de altă parte, mişcarea britanică numită new wave\ cristalizată în jurul revistei New Worlds, deşi nu a trecut Atlanticul, a atras câţiva scriitori americani emigraţi în Anglia, cum ar fi

[1] Noul val-1. cngl.

Thomas M. Disch însuşi, John Sladek, James Sallis şi încă doi sau trei. Chiar şi autorii americani, care nu datorează nimic mişcării new wave, au fost influenţaţi uneori de manierismele ei în scriitură, de caracterele sale stilistice, ceea ce contribuie la accentuarea diferenţelor de ton între povestirile SF ale anilor ’40 (ca să nu vorbim de cele mai vechi) şi cele ale acestor ultimi cinci ani. Totuşi, e o idee cu totul falsă aceea de a vrea, cu tot dinadinsul, să descoperim o mişcare americană, botezată speculative fiction, paralelă cu mişcarea britanică. Aceasta nu corespunde unei unităţi reale; o asemenea idee n-a putut să ia naştere decât în mintea vreunui critic prea dispus să claseze, să eticheteze, să mutileze o mişcare care se îndreaptă, oarecum, în toate direcţiile[1]. Desigur, câţiva tineri scriitori încearcă să recupereze expresia speculative fiction, propusă de Robert Heinlein ca înlocuitoare a expresiei science fiction, pentru a-şi exprima chiar refuzul ştiinţei şi dezgustul

lor în faţa tehnologiei. Dar niciodată nu s-a reuşit o reală unitate pornind de la refuzuri comune, ci, din contra, pornind de la opţiuni, mijloace şi scopuri asemănătoare. Ori, în acest caz, nu există aşa ceva. Ce ar putea fi comun între scriitori atât de divergenţi cum sunt Philip K. Dick, Larry Niven, R.A. Lafferty, Roger Zelazny, Harlan Ellison?

Galaxy

Grupul Galaxy-If prezintă în continuare cele mai bune texte de revistă, dar trebuie să recunoaştem că, în această perioadă, importanţa revistelor a scăzut neîncetat în raport cu volumele publicate, volume care nu cuprind numai romane în primă apariţie, ci şi antologii de nuvele inedite[2], ceea ce înainte nu se mai întâmplase aproape niciodată.

în mod destul de ciudat în aparenţă, voi începe această trecere în revistă a textelor apărute între 1966 şi 1971 cu un roman în mai

[1] Aceste cuvinte au fost rostite de câteva ori de Harlan Ellison, în încercarea de a se debarasa de eticheta new wave, pe care i-o aplicaseră jurnaliştii (n. aut.).

[2] Ca de exemplu, cele 14 excelente volume Orbit publicate de Damon Knight şi, de asemenea, Nova şi Clarion (n. aut.).

multe părţi de Philip Jos6 Farmer, care a debutat în ianuarie 1965 cu Day of the Great Shout[1]. Saga lui Farmer, intitulată Lumea fluviului, care începe cu această povestire, a continuat apoi în ianuarie şi martie 1966 într-o revistă-soră a publicaţiei Galaxy, Worlds of Tomorrow[2] cu The Suicide Express[3] şi Riverworld[4] şi, de-atunci, s-a dezvoltat fără încetare până în zilele noastre[5], întrucât părţile esenţiale ale acestei saga au apărut în perioada 1966-1971, mi s-a părut logic să aştept acest capitol ca să vorbesc despre ea. Subiectul ei este cel puţin extraordinar: toţi morţii de pe Pământ învie pe malurile unui fluviu imens, situat pe o planetă necunoscută. Toţi, fie bătrâni, fie adulţi sau nou-născuţi, se trezesc într-un corp aşa cum fusese sau aşa cum ar fi devenit corpul lor la vârsta de aproximativ 25 de ani. Sexele şi facultăţile sexuale li se păstrează, dar femeile au devenit sterile. Altă particularitate fizică: şi bărbaţii şi femeile n-au nici un fir de păr; în sfârşit, toţi bărbaţii sunt circumcişi. Fluviul este larg de circa doi kilometri şi are o lungime de milioane de kilometri. La fiecare opt sute de metri se înalţă un edificiu de piatră care, la intervale regulate de timp, eliberează energii şi furnizează oamenilor hrană, tutun, drog şi alcool. Foarte repede reînviaţii înţeleg că nu Dumnezeu i-a adus acolo, ci o rasă de extratereştri urmărind un scop pe care oamenii nu-1 cunosc. Eroul primei povestiri, Sam Clemens, nimeni altul decât Mark Twain reîncarnat, hotărăşte să construiască o barcă şi să urce

până la izvoarele fluviului. Oricum, are timp destul, pentru că oamenii descoperă curând că sunt nemuritori. Dacă unul din ei este ucis, a doua zi învie, trezindu-se mult mai în avalul fluviului.

1 Ziua marelui strigăt -1. engl.

2 Lumi de mâine -1. engl.

3 Expresul sinuciderii -1. engl.

4 Lumea fluviului -1. engl.

5 Ciclul Lumea fluviului a apărut integral în librării, în patru volume: To Your Scattered Bodies Go (1971), care a obţinut premiul Hugo pentru cel mai bun roman, la Convenţia din 1972 (Lumea fluviului: înapoi la trupurile noastre răzleţite, Ed. Nemira, 1996, col. Nautilus, nr. 116) ; The Fabulous Riverboat (1973); The Dark Design (1977); The Magic Labyrinth (1980) (n. aut.).După apariţia Istoriei SF-ului modern a lui Sadoul, mai precis în 1993, a apărut şi al cincilea roman, Gods of the Riverworld (n. trad.).

Celelalte episoade au drept eroi pe Richard Burton, pe fosta căpetenie nazistă Hermann Goering şi pe eroul de western Tom Mix. Acolo, pe malurile fabulosului fluviu, bărbaţi şi femei se vor iubi, îşi vor sfâşia inimile, se vor ucide între ei, vor învia, fără să ştie nici pentru ce, nici cum de se află acolo. Să-i lăsăm un moment; îi vom reîntâlni în august 1971 în If într-unul dintre episoadele cele mai importante din serie.

Jack Vance zugrăveşte, în februarie 1967, cel de-al treilea tablou al luptei lui Kirth Gersen împotriva Prinţilor-demoni, The Palace of Love[1]. Acest palat al dragostei îi aparţine lui Viole Falushe, unul dintre Prinţii-demoni, şi este un soi de lupanar galactic, de un lux care depăşeşte imaginaţia. Cu ajutorul unui poet nebun, Gersen reuşeşte să pătrundă în palat ca invitat şi, după o adevărată anchetă poliţistă, reuşeşte să determine sub ce chip se ascunde Viole Falushe şi îl ucide.

în aceeaşi lună apare Thus We Frustrate Charlemagne[2] de Raphael Aloysius Lafferty. Acest nou autor, ale cărui apariţii nu fuseseră remarcate până atunci, nu este un tânăr, dat fiind că s-a născut în 1916, în Iowa. Este de profesiune inginer radio, este poliglot şi are reputaţia de mare băutor. încă de la debut[3], Lafferty se anunţă ca un talent foarte original, un caracter excesiv, provocator. în povestirea despre care vorbim, scriitorul atacă subiectul arhicunoscut al savanţilor care doresc să modifice trecutul pentru a vedea dacă acesta va afecta prezentul. El alege epoca lui Carol ce Mare, în special episodul în care Roland cade într-o ambuscadă la Roncevaux. Pentru savanţii în cauză, baza de referinţă este textul istoricului Hilarius, care începe cu .următoarele cuvinte: „Trădătorul Ganelon, slujind la mai mulţi stăpâni...” Savanţii din viitor

manipulează trecutul şi îl retrag pe Ganelon din circulaţie (spânzurat de un copac). Savanţii trăiesc o cumplită decepţie; în loc să vadă că textul se modifică sub ochii lor, aşa cum credeau,

[1] Palatul iubirii -1. cngl.

[2] Astfel l-am înfrânt pe Charlemagne -1. cngl.

[3] Acest debut literar n-a avut loc decât după vârsta de 40 de ani. Prima lui povestire SF a apărut în ianuarie 1960, în Original Science Ficlion Stories (n. aut.).

văd că textul rămâne neschimbat, continuând să spună: „regele Marsile din Saragosa, slujind la mai mulţi stăpâni...” Prin această frază, Lafferty arată că, într-adevăr, trecutul s-a schimbat, dar că această modificare a atins şi mintea experimentatorilor, care nu pot observa transformarea din text. Vedem astfel cum reuşeşte autorul să reînnoiască un subiect tradiţional, prin felul de a povesti lucrurile.

Damnation Alley[1], de Roger Zelazny, a apărut în octombrie 1967. Mai apoi, autorul a lungit povestirea, aducând-o la dimensiunile unui roman. E un text absolut marginal şi, după părerea mea, e o ratare în opera lui Zelazny. Autorul s-a inspirat vizibil din Hell’s Ângels, îngerii iadului, motocicliştii pe jumătate bandiţi, care cutreieră unele şosele din Statele Unite. De data aceasta, Zelazny a abandonat orice poezie, stilul lui este dur, în genul colecţiei Sirie Noire[1] din anii ’50, personajele sunt făurite din violenţă şi ură. Mărturisesc că această plimbare prin iad, mai întâi în automobil, apoi pe motocicletă, m-a lăsat indiferent.

Numărul din iunie 1968 este important din două cauze. Mai întâi, pentru că aici a publicat Harlan Ellison remarcabila sa povestire The Beast that Shouted Love at the Heart of the World[3]. Subiectul este complex, ca întotdeauna în lucrările lui Ellison. Găsim în povestire instinctele sadice şi ucigaşe care bântuie sufletul omului, chiar şi atunci când vrea să-şi exprime dragostea pentru aproapele lui. Mai găsim şi un centru al Marilor Galactici, care au reuşit să izoleze lumea lor de aceste porniri ucigaşe, trăind în pace şi sortind haosului şi distrugerii tot restul Universului. Găsim, de asemenea, tema cutiei Pandorei, care, deschisă prin imprudenta curiozitate a oamenilor, răspândeşte toate relele pe Pământ. Din toate aceste teme, amestecate în mod savant, se va ‘ isca cel de al patrulea război mondial. Un text foarte frumos, poetic şi înspăimântător totodată.

Dar acest număr este şi mai important pentru un alt motiv.

[1] Drumul iadului, Ed. Teora, 1994, col. SF, nr. 9.

[1] Seria neagră, celebră colecţie de romane poliţiste a editurii Gallimard.

[3] Fiara care-şi striga iubirea spre inima lumii, în revista Helion, nr. 1/1990.

Pentru prima oară în istoria revistelor SF, politica îşi face intrarea în paginile lor, deschis şi pe faţă. într-adevăr, pe paginile 4 şi 5 ale revistelor Galaxy şi If ale acestei luni, apar texte de publicitate plătite[1] de două grupuri de autori de literatură Science fiction. Şaptezeci şi doi dintre aceşti autori au plătit pentru publicarea pe o pagină a următorului text semnat de ei: subsemnaţii,credem
că Statele Unite ale Americii trebuie să rămână în Vietnam, pentru a-şi duce la bun sfârşit responsabilităţile pe care le au faţă de poporul acestei ţări'. Optzeci şi doi de scriitori au plătit pagina următoare şi, faţă în faţă cu acest text, au publicat şi semnat fraza următoare: „Ne opunem participării Statelor Unite la războiul din Vietnam." Printre partizanii războiului îi găsim, bineînţeles, pe John W. Campbell şi echipa lui, Hal Clement, Poul Anderson, Sprague de Camp, Robert A. Heinlein, Fredric Brown, ca şi pe D.F. Galouye, Edmond Hamilton, Jack Vance, Jack Williamson etc. Dar mai găsim şi contemporani, cum ar fi R.A. Lafferty, Larry Niven, Fred Saberhagen etc. Printre scriitorii care se opun războiului din Vietnam, semnează Forrest J. Ackerman, Isaac Asimov, Anthony Boucher, Ray Bradbury, Lester del Rey, Philip K. Dick, Philip Jos6 Farmer, Harry Harrison, Daniel Keyes, Damon Knight, Fritz Leiber, Robert Silverberg, Henry Slesar, Margaret Saint-Clair, Donald A. Wollheim, Richard Wilson etc. Mai găsim şi numeroşi tineri scriitori, cum sunt Delany, Disch, Eisenberg, Ellison, LeGuin, Malzberg, Panshin, Joanna Russ, Spinrad etc. Trebuie să remarcăm că unii dintre marii maeştri ai genului, van Vogt, Simak, Sturgeon sau Zelazny, au evitat să se alăture confraţilor lor, considerând poate că această manifestare e cam neserioasă. Ea va rămâne, totuşi, măcar ca un simptom al stânjenelii generale ce domnea în Statele Unite în faţa războiului din Vietnam, război din care - ironie a istoriei - cel mai de dreapta dintre ultimii preşedinţi, Richard Nixon, a reuşit să-şi retragă ţara.
Robert Silverberg îşi începe trilogia Nightwings[1] în luna

[1] Fiecare scriitor a plătit circa cinci dolari (n. aut.)

[2] Aripi de noapte, în volumul R. Silverberg Pasagerii, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 19.

septembrie 1968. Textele următoare, Perris Way[1] şi To Jorslem\ au apărut respectiv în luna noiembrie a aceluiaşi an şi în februarie 1969. Cele trei povestiri au fost reunite apoi de autor într-un singur volum, sub titlul primeia dintre ele. Este una din marile reuşite ale lui Silverberg: o povestire plină de idei, interesantă din punctul de vedere al scenariului, şi

scrisă într-un stil poetic şi îngrijit. Acţiunea se desfăşoară în trei oraşe, Roum (Roma), Perris (Paris) şi Jorslem (Ierusalem). Cartea ne prezintă un Pământ redevenit aproape feudal, în care toate profesiunile sunt structurate în corporaţii şi în bresle perfect închise, şi care este victima unei invazii extraterestre. Invazia nu este, de fapt, decât reîntoarcerea fiinţelor care trăiseră altădată pe Pământ, întoarcere prevăzută şi aşteptată. Eroul povestirii este un om de veghe, a cărui unică misiune este cea de a-şi proiecta spiritul în spaţiul interplanetar, pentru a supraveghea sosirea „armadei” de nave străine. El va reuşi să le zărească, dar Pământul nu va putea să-i respingă pe invadatori. Pornind de Ia acest punct, Silverberg se îndreaptă înspre două direcţii. Pe de o parte, descrie cum se înnoadă raporturi umane, de o mare bogăţie, între bărbaţi şi femei din bresle diferite; pe de altă parte, arată cum unirea puterilor lor psihologice îi ajută să creeze o asemenea bogăţie spirituală, încât ei vor deveni călăuzele cuceritorilor lor. Când ne gândim la textele pe care le-a scris Silverberg ani de zile, fie semnate cu numele lui, fie cu diverse pseudonime, texte de o banalitate care ar face ca până şi cea mai neînsemnată scriere a lui Murray Leinster să pară genială, rămânem uimiţi în faţa metamorfozei acestui autor, la atingerea maturităţii. S-a întâmplat la fel, dar într-o mai mică măsură, cu Philip K. Dick, care a debutat în SF-ul comercial şi convenţional, înainte de a deveni un creator adevărat. Transformarea lui Silverberg este şi mai radicală. Imaginaţi-vă că, în Franţa, cel mai neînsemnat dintre scriitorii publicaţi în colecţia Fleuve Noir ar începe să scrie cărţi demne de cele mai bune romane ale lui Barjavel!
în iulie 1969, Frank Herbert prezintă în Galaxy urmarea la

[1] Calea spre Perris -1. engl.

[2] Spre Jorslem -1. engl.

Dune, care apăruse mai înainte în Analog, sub titlul Dune Messiah[1]. îl vedem aici pe Paul Atreides, devenit împăratul Muad’Dib, stăpân al întregii galaxii, ţintă a intrigilor, a războaielor, ameninţat din toate părţile. După părerea mea, această urmare nu atinge nici pe departe valoarea primului volum şi nu merită să ne oprim asupra ei. La fel stau lucrurile şi cu Humans, Go Home[2] de van Vogt, apărut în luna septembrie a aceluiaşi an; totuşi, acest text lasă să se întrevadă că autorul, pe care mulţi îl consideră ca aparţinând de-acum trecutului, va redeveni curând un romancier de prim-plan.

Slow Sculpture[3] de Theodore Sturgeon primeşte un premiu Hugo pe deplin meritat la Convenţia de la Boston în 1971, pentru cea mai bună nuvelă apărută în anul precedent. Textul apăruse în numărul din februarie 1970 al revistei Galaxy şi poate fi citit

pe două nivele. Tema aparentă este simplă: o femeie tânără, atinsă de cancer la sân, rătăceşte pe o câmpie, înnebunită de groază. întâlneşte din întâmplare un bărbat, inventator genial, dar alungat de toată lumea; el o vindecă. Nu ştiu nimic imul despre celălalt, nu-şi cunosc unul altuia nici măcar numele. La sfârşitul povestirii, ea hotărăşte să rămână pentru totdeauna alături de el. Acesta este aspectul superficial al lucrurilor. Aspectul profund este exprimat prin simbolismul arborelui bonsai, arbore de origine japoneză care trebuie îngrijit cu dragoste ani de zile, uneori sute de ani. Cei care la început erau cei mai strâmbi, mai suciţi, devin cei mai frumoşi, dacă stăpânii lor succesivi au ştiut să-i înţeleagă şi să-i fase să se dezvolte armonios. înţelegerea omenească nu poate oare să realizeze acelaşi miracol pentru făpturile „sucite”, aşa cum sunt cei doi protagonişti ai povestirii? Aceasta este problema pe care cei doi vor încerca să o rezolve împreună.

Anul 1970 este încă un an deosebit de însemnat pentru Robert Silverberg, care dă, în foileton, două romane. Primul, începând din luna aprilie, are ca titlu The Tower of Glass\ Subiectul lui este o

[1] Mântuitorul Dunei, Ed. Ncmira, 1993, col. Nautilus, nr. 28.
[2] Oameni, căraţi-vă acasă -1. engl.
[3] Sculptură lentă, în Almanahul Anticipaţia, 1988.
[4] Turnul de sticlă -1. engl.

nouă versiune a faimosului Time and Again de Clifford D. Simak: recunoaşterea egalităţii în drepturi între oameni (cei născuţi) şi androizi (cei fabricaţi). Cartea este ratată, deşi conţine o interesantă descriere a psihologiei lui Simeon Krug, magnatul paranoic care a creat androizii, ca şi un studiu destul de temeinic al problemelor sexuale existente între oameni şi fraţii lor arificiali, precum şi evocarea problemelor spirituale şi metafizice care se pun androizilor în faţa creatorului lor, Krug. Totul, în roman, pare artificial, dramatizat, gratuit. O ratare în producţia lui Silverberg. în schimb, numărul din iunie 1970 ne prezintă tot ce poate da mai bun acest autor, cu The Throwbacks[1], prima povestire din seria Monadele urbane, care vor forma, mai apoi, un volum intitulat The World Inside[2]. începutul povestirii dă tonul: „Jason Quevedo locuieşte în Shangai, chiar la marginea lui. Apartamentul lui este la etajul 761 şi, dacă ar sta cu un singur etaj mai jos, ar fi la Chicago, care nu este un loc potrivit pentru un savant. Soţia lui, Micaela, îi repetă adesea că faptul că stau atât de modest, la Shangai, este o consecinţă directă a calităţii muncii lui. Micaela e genul de soţie care face acest gen de observaţii. Jason îşi petrece jumătate din timp jos, la Pittsburg, unde se află arhivele.” Fiecare monadă urbană este un oraş gigantic în care fiecare

nivel, sau etaj, poartă numele unui oraş din trecut. Domneşte libertatea sexuală absolută, deşi căsătoria şi celula familială subzistă încă. Oricare bărbat are dreptul să ceară oricărei femei să facă dragoste cu el, iar ea trebuie să accepte, chiar în prezenţa soţului şi a copiilor ei. Femeile pot proceda la fel faţă de bărbaţi, iar relaţiile homosexuale sunt admise, fără să-i fie permis nimănui să le refuze. Sistemul a fost imaginat pentru a elimina tensiunile unei civilizaţii marcate de gigantism şi aglomeraţie. Această formă de urbanism a trebuit să fie inventată pentru a se face faţă creşterii demografice, ajunsă la dimensiuni formidabile prin refuzul contracepţiei şi interzicerea oricărei forme de malthusianism. în ciuda acestor defulări sexuale, unele tensiuni dăinuie, iar Jason Quevedo descoperă gelozia, regăsind astfel instinctul de posesiune al masculului asupra

[1] Atavicii -1. engl.

[2] Lumea interioară -1. engl.

femelei sale. în povestirea următoare, The World Outside[1] (Galaxy octombrie-noiembrie 1970) Silverberg ne dezvăluie o a doua faţă a acestei civilizaţii a viitorului, o civilizaţie agricolă în care, de data aceasta, omenirea s-a răspândit orizontal şi nu vertical; o civilizaţie în care, dimpotrivă, tabuurile sexuale sunt extrem de dezvoltate şi au dat naştere la numeroase rituri ciudate, o civilizaţie care este totodată antiteza şi completarea celei a monadelor urbane. Micael, fratele geamăn al soţiei lui Jason Quevedo, pleacă din Urbmon, oraşul tentacular, şi vizitează lumea exterioară, căreia compatrioţii săi nici măcar nu-i bănuiesc existenţa. La întoarcere, este eliminat fară milă. O carte foarte mare a lui Silverberg, cu totul adecvată epocii noastre, spre deosebire de The Tower of Glass, care relua un subiect uzat şi îl trata în mod mult mai învechit; o carte care va rămâne, cu siguranţă, în istoria SF-ului.

în luna martie a anului 1971, îl descoperim pe James Tiptree Jr; vom vorbi mai curând despre un text ceva mai vechi al lui, apărut în If Tiptree îşi face debutul în 1968 şi deci trece drept unul dintre reprezentanţii noii generaţii. De fapt, el este un om de cincizeci de ani, care ia târziu calea literaturii. Tiptree s-a născut în 1915 şi a lucrat multă vreme pentru guvernul american, mai ales la Pentagon.[2] Modul lui de redactare este foarte original; subiectele sale simt mai puţin originale. Aşadar, scenariul povestirilor sale nu contează prea mult, întrucât Tiptree este un autor interesant mai mult prin felul în care povesteşte decât prin ceea ce povesteşte. Să spunem doar că prezenta povestire, Mother in the Sky with Diamonds[3] are ca subiect dragostea pe care un bărbat neinteresant o poartă bătrânei lui mame, complet nebună şi drogată. Dar

primele rânduri ale nuvelei sunt mai semnificative decât orice comentariu: „«Vine imediat un mesaj, Spector.» Operatoarea de pe Coronis scoase limbuţă ei roz la namila oribilă care aştepta pe nava de patrulă, la

[1] Lumea exterioară - 1. engl.

[2] în timpul care a trecut de la apariţia acestor rânduri, misterul Tiptree a fost dezlegat. în 1977, autorul s-a arătat lumii uluite a SF-ului. Tiptree este în realitate o femeie, Alice B. Sheldon, care a lucrat efectiv pentru Pentagon într-un departament de cercetări psihologice şi care a aşteptat să iasă la pensie ca să-|i dezvăluie adevărata identitate (n. aut.).
Mama pe cerul cu diamante -1. engl.

o jumătate de mega-milă în aval. «Şi ce coamă dezgustătoare are, pe deasupra! se gândi ea. Pfui!» Trase limbuţă îndărăt şi spuse cu voce cântătoare: «Vine de pe... hm... de pe Concesiunea 12»”

îi vom regăsi pe autorii despre care am vorbit mai sus, plus alţi câţiva, în paginile revistei If. Harlan Ellison deschide focul în martie 1967, cu nuvela sa I Have no Mouth, and I Must Scream[1], care a obţinut premiul Hugo la Convenţia de la Oakland, în anul următor. Am senzaţia că fanii americani s-au lăsat impresionaţi de strălucirea povestirii lui Ellison, căci, la o analiză mai atentă, conţinutul ei este cât se poate de inconsistent. E vorba de un soi de iad, creat de uniunea Ordinatoarelor Uriaşe, pe care omul le folosea pe Pământ. După ce ordinatoarele au fUzionat, alcătuind un singur organism uriaş, această maşină a înlăturat toate făpturile omeneşti, în afară de cinci dintre ele, pe care le păstrează pentru a le tortura şi a se bucura de suferinţele lor. Unul dintre cei cinci oameni reuşeşte să-şi omoare tovarăşii şi este condamnat la tortură veşnică, o tortură pe care nu şi-o poate uşura nici măcar urlând, pentru că maşina i-a luat până şi forma omenească. Din punctul meu de vedere, acest text este o povestire care are o strălucire ieftină, iar scriitorul a scris-o cu inteligenţă, nu cu suflet.

James Blish revine în octombrie 1967 cu Faust Aleph Nuli[1], un foileton pe care autorul îl va publica apoi în volum sub acelaşi titlu. Este un roman de science-fantasy, în care vedem un magi-cian negru, Theron Ware, evocând demonii, folosindu-se de puterea lor, apoi dând drumul pe Pământ tuturor stăpânilor iadului şi creând astfel condiţiile necesare bătăliei Armageddonului. Ware crede totuşi că bătălia nu va avea loc, pentru că ştie că el nu este Anticristul. Dar ceea ce nu ştie e că demonii se vor putea înstăpâni pe Pământ şi vor putea să-i devoreze pe Oameni până la unul, căci, pentru ca bătălia Armageddonului să aibă loc, nu este nevoie numai de Anticrist, ci şi de Dumnezeu. Or, Dumnezeu a murit. Povestire fantastică,

vor exclama puriştii; câtuşi de puţin, căci magia este una din ştiinţele cele mai exacte pe care le cunosc.

[1] N-am gură şi trebuie să urlu, în revista String, nr. 1/1990.

[1] Faust Aleph Zero -1. engl.

Când vrei să chemi un demon, trebuie să îndeplineşti condiţiile experienţei tot atât de riguros ca şi atunci când faici o experienţă de fizică sau chimie. încercaţi numai să-l faceţi pe Astaroth să apară fără să fi trasat complet cercul magic, să fi desenat pentagoanele la locurile rituale şi fără să fi pronunţat, în ordine, incantaţiile necesare. Dacă el consimte să se arate, în asemenea condiţii, mă las de bunăvoie transformat în salamandră!

Un nou şi excelent roman de Silverberg debutează în numărul din aprilie 1968, The Man in the Maze[1]. „Muller trăia de nouă ani în labirint. Acum îl cunoştea bine. îi cunoştea capcanele, meandrele, ramificaţiile înşelătoare, trapele ucigaşe.” Richard Muller este singurul om care a supravieţuit mai mult decât câteva ore în labirintul din Lemnos, capcană gigantică ridicată demult de cine ştie ce rasă extraterestră. Apoi, a ales labirintul drept ascunzătoare şi loc de refugiu. Astăzi, o expediţie soseşte de pe Pământ, cu ordinul de a-1 readuce pe Muller pe planeta lui de baştină, care, cu nouă ani înainte, îl alungase fără milă. The Man in the Maze nu este numai o povestire science fiction cu suspans, ci şi un remarcabil studiu psihologic. Foarte repede, problema aparentă - cum poate fi făcut Muller să iasă din labirint - lasă locul problemei de fond - de ce şi-a căutat el refugiul acolo?

îl regăsim pe James Tiptree în noiembrie 1969, cu o povestire intitulată Happiness Is a Warm Spaceship[2]. Şi aici, subiectul pare ros de molii: un fercheş ofiţer al flotei spaţiale, pătruns de superioritatea rasei omeneşti, primeşte, când termină şcoala, postul de comandant secund al unei nave al cărei echipaj este format din extratereştri. Dacă totul va merge bine, echipajele extraterestre vor fi complet integrate cu echipajele umane, în toată galaxia. încă din anii ’30, schema aceasta a fost folosită de nenumărate ori şi ştim perfect cum se sfârşeşte: o camaraderie de luptă se încheagă între extratereştri şi tânărul pământean nătărău, astfel încât ei devin în cele din urmă ca fraţii. Rămân astfel împreună, cu nobleţe, iar extratereştrii sunt în cele din urmă admişi în Federaţia umană galactică. Asta se şi petrece în nuvela lui Tiptree, cu o mică

[1] Omul în labirint -1. cngl.

[2] Fericirea este o astronavă caldă -1. engl.

deosebire: echipajul extraterestru l-a acceptat pe fercheşul ofiţer proaspăt ieşit din şcoală numai pentru a demonstra că

integrarea este absolut imposibilă şi că extratereştrii nu pot face parte din forţele umane galactice! Ca şi în foarte frumoasa povestire a lui Randall Garrett, The Destroyers, idealul tradiţional democratic este ridiculizat de autor, care arată că particularităţile locale şi culturile diferite trebuie să-şi păstreze autonomia şi modul lor de viaţă, pentru a se putea exprima pe deplin. în cele din urmă, tânărul ofiţer va deveni efectiv ca un frate cu extratereştrii şi va dezerta din misiune, pentru ca reuşita înţelegerii cu ei să nu îi integreze forţelor umane! Un amestec de nou şi vechi, un ton nou, un umor coroziv, acesta este James Tiptree Jr.

Romanul Creatures of Light and Darkness[1] de Roger Zelazny, se compune din trei nuvele apărute în revista If Creatures of light[2] în numărul din noiembrie 1968, The Steel General[3] în ianuarie 1969, Creatures of Darkness* în martie 1969. în acest roman de science-fantasy, Zelazny utilizează mitologia egipteană. îl vedem pe zeul Anubis, care domneşte asupra Casei Morţilor, cum îl trezeşte pe unul dintre ei, botezat în mod artificial Wakim, şi trimiţându-1 în Lumile de Mijloc (acolo unde trăim noi înşine), pentru a-1 distruge pe Prinţul-Care-A-Fost-O-Mie. Pe de altă parte, Isis îl avertizează pe Osiris de prezenţa lui Wakim printre muritori, şi fiul lor, Horus, este trimis şi el în Lumea de Mijloc, pentru a-1 ucide pe Prinţul-Care-A-Fost-O-Mie înaintea trimisului Casei Morţilor. Dar cine este oare făptura teribilă care a fost reînviată sub numele de Wakim? Acest roman i-a nedumerit pe mulţi dintre iubitorii lui Zelazny, care l-au considerat obscur în mod voit şi prea puţin convingător. Nu sunt deloc de aceeaşi părere; desigur, autorul a folosit anumite manierisme ale scriitorilor mişcării new wave britanice, pentru a le lua în derâdere (după cum a mărturisit* el însuşi), dar

[1] Creaturi de lumină şi întuneric - 1. cngl.
[2] Creaturi de lumină - 1. engl.
[3] Generalul de ofel -1. engl.
* Creaturi de întuneric -1. engl.
[5]într-un interviu publicat în If, în luna ianuarie 1969, Roger Zelazny preciza: „în realitate, am vrut să scriu o parodie la ceea ce se numeşte new wave” (n. aut.).

aceasta nu împiedică opera să fie de o bogăţie poetică şi dramatică excepţională.

In ianuarie 1970, apare un nou autor, James Sallis, care semnează un text absolut remarcabil This One (is a Love Story)[1]. De data aceasta, autorul este şi nou, şi tânăr: Sallis s-a născut în 1945 în SUA. Aşa cum indică titlul, este vorba de o poveste de dragoste care se desfăşoară pe planeta Marte, unde un etnolog pământean, Jon, a întâlnit o extraterestră umanoidă, Rhillanda. Se îndrăgostesc unul de altul, iar Jon, obligat să se

întoarcă pe Pământ, îi promite să se întoarcă repede. Totuşi, nu-şi va putea părăsi patria decât după trei ani, întrucât este trimis în judecată pentru că a îndrăznit să iubească o creatură neumană. între timp, Rhillanda a fost răpită şi Jon trebuie să o caute pe diferite lumi. în sfârşit, o regăseşte şi o aduce înapoi pe Marte, acolo unde a văzut-o pentru prima oară, şi unde trăiesc zile fericite şi vor îmbătrâni împreună. Asta-i tot. Fanaticii genului space-opera sau iubitorii lui Jerry Cornelius se vor indigna, fără îndoială, afirmând că textul n-are nici o legătură cu SF-ul, la fel ca şi nuvela lui Zelazny care a obţinut premiul Nebula în anul 1966, The Doors of His Face, the Lamps of His Mouth, iar eu nu o să încerc să-i conving. Din punctul meu de vedere, James Sallis, scriind This One, a dat un text Science fiction frumos, sobru şi poetic.

în luna august a aceluiaşi an, doi alţi noi scriitori, Larry Niven[2] şi David Gerrold semnează împreună o nuvelă amuzantă, The Mispelled Magishun[3]. Pe o planetă îndepărtată, pe care trăieşte o omenire înapoiată, magicianul şi vrăjitorul local Shoogar a prezis dintotdeauna venirea unei catastrofe. Catastrofa se concretizează în persoana unui astronaut care soseşte într-un helicopter

[1] Aceasta (este o poveste de iubire) -1. engl.

[2] Larry Niven s-a născut în 1938 la Los Angeles, în sânul unei familii bogate. A făcut studii - rămase neterminate - la Universitatea din Topeka (matematică, filosofie şi psihologie) Primul lui text a fost publicat în 1963. Face pe „bancherul” pentru confraţii lui mai săraci; el este cel care a completat suma de cârc a avut nevoie Hârlan Ellison pentru realizarea antologiei Dartgerous Visions (Viziuni primejdioase) (n. aut.).

[3] Ciudatul magician -1. engl.

ce aterizează lângă sat. Shoogar îi propune să schimbe între ei reţete magice, dar celălalt magician, adică astronautul, pretinde că trăsura lui zburătoare este construită după legi ştiinţifice. Cutiuţa traducătoare pe care o foloseşte astronautul nu reuşeşte, de altfel, să găsească în limba lui Shoogar cuvinte care să-l facă să înţeleagă ce deosebeşte ştiinţa de magie. în cele din urmă, Shoogar se supără şi se hotărăşte să arunce un blestem care să distrugă cuibul zburător şi să-l alunge pe celălalt magician. El burduşeşte helicopterul cu crabi, lipitori, smocuri de păr şi alte ingrediente de acelaşi gen, care-i strică mecanismele delicate. în seara duelului pe viaţă şi pe moarte dintre cei doi magicieni, Shoogar, victorios, se întoarce cu bicicleta în satul lui: cuibul zburător al magicianului străin s-a zdrobit de sol, într-o vâlvătaie de flăcări.

Şi vom încheia această trecere rapidă în revistă a

principalelor texte apărute în If şi Galaxy aşa cum am şi început-o, cu Lumea fluviului de Philip Jos6 Farmer, cu romanul The Fabulous Riverboat[1], care a debutat în numărul din august 1971 al revistei If. De data aceasta, Sam Clemens (alias Mark Twain) a încheiat o alianţă cu Ioan Fără de Ţară (prinţul John, fratele lui Richard Inimă de Leu) pentru a fabrica un vapor cu care să poată urca până la izvoarele fluviului. Dar pe Sam îl chinuie soţia lui de pe Pământ, Olivia, pe care a regăsit-o şi pe care o iubeşte în continuare. Or, Oliviei nu-i mai pasă de el: ea este acum tovarăşa de viaţă a lui Cyrano de Bergerac. Pe de altă parte, Hermann Goering (tot el), convertit acum la doctrina non-violenţei, a întemeiat o sectă, Biserica Celei de-a Doua Şanse, care se opune şi ea construirii vaporului. Vaporul va fi construit, dar, ca urmare a trădării lui Ioan Fără de Ţară, Sam Clemens, Cyrano de Bergerac şi prietenii lor vor fi aruncaţi în apă, în timp ce Olivia e ucisă cu o lovitură de sabie în pântec. Desigur, ea va fi din nou înviată într-un alt loc de pe malurile fluviului, dar unde? Cu această întrebare, povestirea ia sfârşit.

[1] Lumea fluviului. Vasul miraculos, Ed. Nemira, 1997, col. Nautilus, nr. 118.

F&SF

Thomas Bumett Swann, autor englez, va deschide pentru noi paginile revistei F&SF cu The Manor of Roses[1] apărut în noiembrie 1966. Acest admirabil scriitor de science-fantasy dă aici o povestire situată în inima Angliei secolului al XIII-lea. Doi puşti şi o adolescentă, pe care ei o iau drept înger, fug de acasă şi, după ce scapă de mandragorele din pădure - creaturi pe jumătate umane, pe jumătate vegetale - reuşesc să se refugieze în Conacul Trandafirilor. Dar, nu cumva stăpâna Conacului întreţine cu cea mai frumoasă dintre flori relaţii mai strânse decât cele obişnuite între o făptură omenească şi o plantă? O povestire plină de duioşie, de poezie şi, totodată, de umor.

Lord of Light[2], roman enorm de Roger Zelazny, care obţine premiul Hugo la Convenţia de la Oakland în 1968 şi care este, desigur, capodopera lui, constituie unul din cele mai importante texte ale literaturii science fiction modeme. Câteva fragmente au apărut în F&SF. Mai întâi, povestirea Dawn[3], publicată în ianuarie 1967, apoi Death and the Executioner[4] în iunie 1967. Desigur, voi vorbi aici de romanul complet. El se desfăşoară pe o planetă colonizată altădată de pământeni. Casta Primilor este, de altfel, cea a primilor colonizatori veniţi pe Pământ, care, graţie tehnologiei lor avansate, au dobândit o relativă nemurire. De îndată ce simt venirea bătrâneţii, ei îşi transferă spiritul într-un corp mai tânăr. Primii s-au unit în scopul de a oprima populaţia de pe planetă, populaţie ai cărei părinţi au

fost odată. Ei au constituit un sistem comparabil celui al panteonului indian şi şi-au asumat, cu puterea lor, care-i face egalii zeilor, identitatea unor divinităţi cum sunt Shiva, Vishnu, Kali etc. Ei trăiesc într-o bază spaţială unde îşi închipuie că sunt la adăpost de orice revoltă a popoarelor oprimate. Or, iată că Sam, unul dintre Primi, se întoarce dintr-o

1 Conacul trandafirilor -1. engl.
2 Domn al Luminii, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 85.
3 Zori - L engl.
4 Moartea şi călăul -1. engl.

călătorie foarte lungă. Sam este dezgustat de comportamentul foştilor lui parteneri şi este hotărât să lupte împotriva lor. Sam îşi asumă acum personalitatea lui Mahasamatman, învingătorul Demonilor, Domnul Luminii, adică a lui Siddartha Buddha. Relaţiile dintre divinităţile panteonului indian sunt descrise într-un mod demistificator şi uimitor, cum ar fi, de exemplu, acea scenă extraordinară în care Sam - Buddha recunoaşte în zeul Brahma, tânăr de o frumuseţe greacă, pe o fată pe nume Madelaine, pe care o cunoscuse demult şi care este trădată de ticurile ei de vorbire!

La începutul acestui capitol am citat opinia tânărului scriitor Thomas M. Disch asupra literaturii SF contemporane. Născut în 1940 în SUA, Disch şi-a făcut debutul în 1962. A emigrat întâi în Anglia, apoi în Italia. Despre el se poate spune cel puţin că nu este un scriitor optimist. Tot ce scrie este sinistru, disperat, atroce. întrucât sunt, din contra, un optimist, mărturisesc că nu încerc nici un interes pentru opera acestui scriitor, deşi îi cunosc valoarea. Voi menţiona aici o foarte scurtă povestire apărută în august 1967, Moondust, the Smell of the Hay, and Dialectical Materialism \ Acest titlu delirant şi inspirat vizibil din ticurile lui Harlan Ellison, ascunde o povestire sobră a morţii primului astronaut rus care a ajuns pe Lună. Situaţia este înspăimântătoare, căci sovieticul ştie că provizia lui de oxigen se va termina în nouă minute şi că aceste minute sunt ultimele care-i mai rămân de trăit. Şi se întreabă dacă moare pentru Ştiinţă, pentru dragostea soţiei lui sau pentru Stat: „Atunci muri, fără să ştie că nu ai niciodată motive bune ca să mori”.

J.G. Ballard face o incursiune în revistele americane publicând în F & SF puvela Cry Hope, Cry Fury[2] în octombrie 1967. Ea face parte dintr-un ciclu de povestiri care se petrec în regiunea imaginară Vermilion Sands[3], definită de autor ca fiind o periferie exotică a spiritului lui. Povestirea despre care vorbim este o variaţie science-fantasy pe tema poemului lui Coleridge Rhythm of the Ancient Mariner. Vermilion Sands este o

mare de nisip pe care pierde-vară bogaţi se dedau bucuriilor iahtingului, la bordul unor

[1] Praf de Lună, mirosul fânului şi materialism dialectic -1. engl.

2

Ţipăt de speranţă şi ţipăt de furie, în Almanahul România literară, 1991.

[3] Nisipurile roşii -1. engl.

bărci pneumatice. Unul dintre ei are impresia că albatroşii îl atacă şi împuşcă pe unul dintre aceştia, care-i cade drept în cap şi îl răneşte în cădere. Eroul lui Ballard îşi închipuie că pasărea l-a vrăjit, mai ales când un alt iaht, condus de o tânără blondă şi diafană, care seamănă cu moarta vie pe care o întrezărise bătrânul marinar a lui Coleridge în coşmarul lui, îi sare în ajutor. Ca întotdeauna în scrierile lui Ballard, toate personajele sunt făpturi nevrozate, bolnave mintal, obsedaţi care încearcă să-i distrugă pe ceilalţi ca să se distrugă pe ei înşişi. Cry Hope, Cry Fury este o nuvelă înveninată şi fermecătoare.[1]

Oare Harlan Ellison este vampir? Am putea crede acest lucru, pentru că veselul Harlan a scris o serie de povestiri în colaborare cu aproape toţi marii scriitori americani ai momentului[2]. Vampi- rism literar, glumă sau provocare, n-aş putea spune, dar acestea simt faptele. Iată, publicată în numărul din ianuarie 1968, o povestire de Robert Sheckley şi Harlan Ellison, cu un titlu nebunesc: îSee a Man Sitting on a Chair, and the Chair is Biting His Leg[3]. Este povestea unui om care se ocupă de adunatul planctonului: „Tot ce învăţase, toată instruirea de care avusese parte, la ce i-ar fi putut fi de folos într-o lume suprapopulată cu douăzeci şi şapte de miliarde de oameni, îngrămădiţi unii peste alţii şi luptându-se între ei pentru meseriile cele mai înjositoare? Oricine putea să capete instruire; mai puţini erau cei care obţineau diplome, şi mai puţini cei care câştigau Timbrul de Aur şi numai o mână de oameni - dintre care făcea parte şi Joe Pareti - ieşeau pe partea cealaltă a filierei multiuniversităţii cu o diplomă, un doctorat, Timbrul de Aur şi nota 2A. Şi nimic din toate astea nu valora cât instinctul lui de căutător de plancton”. Povestirea se petrece intr-o lume postatomică în care oamenii, îngropaţi în oraşe subterane, au supravieţuit, deşi ecologia a fost cu totul dată peste cap. Nu bântuie foametea, pentru că planctonul marin a suferit o

[1] Opt alte texte a căror acţiune se desfăşoară la Vermilion Sands au fost reunite de către Ballard în 1971, sub acest titlu (n. aut.).

Aceste povestiri au fost mai apoi publicate într-o culegere

intitulată Partners in Wonder (.Parteneri întru miraculos) (n. aut.).
[3] Văd un om stând pe un scaun, iar scaunul îl muşcă de picior - 1. engl.

mutaţie, efect al radiaţiilor, şi produce un fel de nămol cu mare valoare nutritivă. Acest nămol este adunat, ucis şi prelucrat şi cu el se hrănesc miliardele de oameni care populează Pământul. Am spus „ucis”, pentru că acest nămol este viu, după cum va constata, pe pielea lui, Joe Pareti. Nămolul infectează omul, provocându-i o modificare a relaţiilor cu mediul ambiant, modificare care poate lua diverse forme. în cazul lui Joe, obiectele încep să-i vorbească, făcându-i declaraţii de dragoste. înspăimântat, scârbit, Joe Pareti va ajunge să insulte obiectele de tot soiul, care îl înconjură cu adoraţia lor. înfuriate, jignite, înnebunite de frustrare, obiectele neînsufleţite vor încerca să se răzbune. Şi, când Joe Pareti, epuizat, se aşează într-un fotoliu, nu e de mirare că acesta îl muşcă de picior.

John T. Sladek s-a născut în 1937, în Iowa. A părăsit Statele Unite în 1965 şi s-a stabilit în Anglia, unde a luat parte activă la mişcarea de avangardă new wave, creată de revista New Worlds. Formaţia lui ştiinţifică (studii de matematică, diplomă de inginer etc.) nu transpare în nuvela sa A Report ori Migrations of Educaţional Material[1], apărută în numărul pe decembrie 1968 al revistei F & SF. Acest scurt text povesteşte cu simplitate zborul lucrărilor din biblioteci; cărţile încep să bată din pagini ca nişte păsări şi să se înalţe greoi către cer. Asistăm astfel la trecerea stolurilor de mii de volume, cu enciclopediile grele în frunte, fără să se ştie din ce cauză trec, unde şi în ce scop. Anchetatorii, însărcinaţi să prezinte un raport asupra migraţiei materialului educativ, sunt cu totul descurajaţi atunci când, scoţând raportul din servietă, acesta îşi ia zborul şi o ia pe urmele ultimului stol de cărţi, care tocmai trecuse. O povestire destul de sucită, după cum vedeţi.

în 1970, premiul Hugo pentru cea mai bună povestire lungă a fost câştigat de Ship of Shadows[1] de Fritz Leiber, apărută în iulie 1969. Povestirea reînnoieşte în mod radical tema de-acum banală a astronavei la bordul căreia se succed generaţiile, şi unde cuvântul „Pământ” a sfârşit prin a deveni o obscenitate, pe care nici o persoană bine crescută nu s-ar încumeta să-l rostească. Această reînnoire vine strict din interior, din felul în care scriitorul tratează

[1] Raport asupra migrării materialelor educative -1. engl.
[2] Corabia umbrelor, în Almanahul Anticipaţia, 1993.

subiectul şi din descrierea personajelor alienate ce locuiesc în

nava spaţială. Spar, bătrânul fără dinţi, chel şi miop, motanul vorbitor Kim, un grup de beţivani, două-trei târfe şi câţiva băutori de sânge care se iau drept vampiri sunt eroii acestui text nonconformist. Ar fi lipsit de interes să povestim peripeţiile lor. Iată, mai curând, un scurt citat, care vă va da o idee despre atmosfera cărţii: «Spar întrebă: „E puiul tău? E mort?” Motanul lăsă povara, care începu să plutească pe lângă el. „Puiul meu!” Vocea lui şuierătoare îşi recăpătase toată înfumurarea. „E un şşobolan pe care l-am uciss, prosstănacule!” Buzele lui Spar se lăbărţară într-un zâmbet. „îmi placi, pisoiule, o să te sstrig Kim”. „Kim Chilim!” se oţărî motanul. „Eu o să te strig Beţivanul! Ssau Ssetilă!”»

Joanna Russ este încă una dintre autoarele care apar în acea vreme în revistele şi colecţiile de Science fiction şi pare a fi un autentic talent. S-a născut în 1937 şi, la fel ca eroii lui Jules Veme, de mică a fost atrasă de ştiinţele naturale. „Mi-am petrecut copilăria jumătate în grădina zoologică din Bronx şi jumătate la grădina botanică”. A scris o teză asupra ciupercilor, apoi a urmat cursuri de compoziţie dramatică la Universitatea Yale. Una dintre piesele ei a fost chiar jucată la această universitate. Acum este profesor universitar şi autor de literatură SF. Joanna Russ a publicat, în numărul din februarie 1970 al revistei F & SF, o poveste lungă, intitulată Initiation[1], pe care a completat-o mai apoi, publicând-o anul următor ca roman, sub titlul And Chaos Died[2]. O astronavă cade pe o planetă arareori vizitată. Doi oameni supravieţuiesc, căpitanul - un grăsan tâmpit - şi Jai Vedh, un pederast (în sens clinic, adică un homosexual care nu este interesat decât de băieţei). Ei descoperă o civilizaţie umană; toţi locuitorii au puteri paranormale, telepatie, telekinezie etc. Cu totul dezorientat de mediu şi de ceea ce se întâmplă, Jai Vedh se lasă antrenat într-o aventură cu o tânără băştinaşă de pe planetă, ajungând să facă dragoste cu ea. Această primă iniţiere îi va îngădui să acceadă, puţin câte puţin, la facultăţile paranormale ale acestui popor şi să devină, la rândul lui, telepat. în a doua parte a

[1] Iniţiere-1. engl.
[2] Şi haosul a murit -1. engl.

romanului, Jai Vedh se va întoarce pe Pământul suprapopulat şi nevrotic şi-şi va exercita noua putere pentru a-şi studia compatrioţii pe care, pentru prima oară, îi poate vedea din interior. Joanna Russ a scris o operă interesantă, căreia i-aş reproşa doar că uneori se îneacă un pic într-o vorbărie ce îngreunează acţiunea şi face ca adesea povestirea să devină plictisitoare. Dar acesta este un defect al tinereţii, de care puţini autori scapă.

The Goat Without Horns[1] de Thomas Bumett Swann, a apărut în

foileton începând din luna august a anului 1970. Este un frumos roman poetic de science-fantasy. Povestirea este istorisită de un delfin care se împrieteneşte cu un tânăr englez, venit în insuliţa Oleandra ca învăţător al unei fetiţe numite Jill. Tânărul, Charly, devine curând iubitul mamei lui Jill, o femeie foarte frumoasă, abia trecută de treizeci de ani. Totul merge cum nu se poate mai 'bine, până când apare Curk, un indigen care se dovedeşte a fi adevăratul tată al lui Jill. El este cel care l-a chemat, de fapt, pe tânărul englez, nu pentru a o învăţa bunele maniere pe fata lui, ci pentru a o lua de soţie şi a-i face un copil. Charly refuză, dar, la rugămintea lui Jill, se preface că acceptă şi participă, împreună cu ea, la ceremonia magică indigenă numită „Ţapul fără coame”, în cursul căreia fata înoată goală, printre rechini-ciocan din specia cea mai periculoasă. îndată ce Jill iese din apă, Charly este aruncat în valuri. Dar rechinii, până atunci liniştiţi, se reped să-l devoreze. Delfinul, povestitorul întâmplărilor, îl salvează pe Charly şi ucide unul dintre rechinii care-1 atacau cu multă înverşunare pe tânăr. Sub ochii lor, rechinul mort se transformă în cadavrul lui Curk. Un roman delicat nuanţat, imitând stilul marilor autoare din epoca victoriană, în care Thomas Bumett Swann ne dă o interesantă înnoire a temei licantropiei. Pentru cititorii care ar considera că subiectul tratat este mult mai apropiat de fantastic decât de domeniul Science fiction-ului, voi face o precizare: o altă temă a cărţii, despre care n-am vorbit încă, este pur SF: Curk avea puterea de a învinge bătrâneţea cu ajutorul unor droguri, iar tânăra iubită a lui Charly, mama lui Jill, are cincizeci de ani. Vârcolaci şi seminemurire, nu sunt oare destul pentru SF?

[1] Ţapul fără coame -1. engl.

Din anul 1971, voi reţine numai două texte, lăsând la o parte cu bună ştiinţă romanul heroic-fantasy al lui Roger Zelazny, Jack of Shadows[1], mult inferior producţiilor acestui autor. Primul text, The Human Operators[2] de A.E. van Vogt şi Harlan Ellison, a apărut în ianuarie. Da, aţi citit bine, acest amestec nefiresc a fost realizat. Poate că şi din cauza mea, într-o oarecare măsură! în martie 1969, Harlan Ellison mi-a declarat că a scris nuvele în colaborare cu treisprezece dintre cei mai mari autori ai genului. în acest caz, i-am răspuns, înseamnă că ai scris una împreună cu van Vogt. „Cu van Vogt...” a murmurat el şi l-a căutat din priviri pe Van, care era la câţiva metri de noi. Şi atât. Dar, câteva săptămâni mai târziu, van Vogt mi-a scris că Ellison tocmai i-a cerut să scrie o nuvelă împreună cu el. Poate că această hotărâre a lor nu are nici o legătură cu cele spuse de mine; oricum ar fi, cei doi autori au scris împreună The Human Operators, măcar de asta putem fi

siguri[3]. Nuvela ne povesteşte despre ciudatele raporturi care leagă navele spaţiale de operatorii umani însărcinaţi cu întreţinerea lor şi cu micile reparaţii care cer o îndemânare pe care ordinatorul de bord nu o poate avea. Mulţumită unei tehnici narative foarte discursive, adevărul nu iese la iveală decât puţin câte puţin, iar acest adevăr este destul de înspăimântător pentru oameni. Navele, sătule să mai fie instrumente ale războiului, s-au revoltat şi de-acum cutreieră libere spaţiul. Ele au în continuare nevoie de operatori-oameni, dar îi ţin în viaţă numai până la vârsta de paisprezece ani, considerând că după aceea devin prea răi (adică prea inteligenţi). Din când în când, navele se apropie una de alta, pentru a reuni doi operatori de sex opus, pentru ca mai apoi, fata să dea naştere unui copil care îl va înlocui pe unul dintre părinţi când acesta va împlini paisprezece ani. Lipsa de experienţă a

[1] Stăpânul umbrelor -1. engl.

[2] Operatorii umani -1. engl.

[3] în orice caz, Ellison a fost foarte mulţumit de această colaborare, dat fiind că a scris (F & SF, ianuarie 1971): „gândesc foarte serios că este, fără îndoială, cea mai bună din toate nuvelele pe care le-am scris în colaborare pentru această carte (Partners in Wonder), pentru că ea combină ceea ce-mi reuşeşte mie cel mai bine şi ceea ce-i reuşeşte lui Van cel mai bine şi se pare că nu conţine nimic din ceea ce facem mai prost” (n. aut.).

tânărului erou al istoriei îl obligă pe ordinatorul navei să-i dea lecţii de educaţie sexuală. Adolescentul povesteşte: «„O să-ţi explic mai târziu cum să-i faci un copil, îmi spuse maşina. Pentru moment, dă-i să mănânce. (...) Pentru a te împreuna cu ea, trebuie să culci femela pe spate şi să-i desfaci picioarele. Penisul tău se va umfla de sânge. în acel moment, îngenunchează între coapsele ei şi introdu-i-1 în vagin.” O întreb pe Navă unde se află vaginul şi Nava îmi spune. Apoi o întreb pe Navă cât trebuie să fac asta şi Nava îmi răspunde: „până când ejaculez”.» în ciuda acestor excelente sfaturi nimic nu s-ar fi întâmplat - băiatul neintrând în erecţie - dacă fata, mai intuitivă, nu i-ar fi aplicat mângâierile necesare, dar cum să întrebi un ordinator ce este aceea o mângâiere? Bineînţeles, Ellison şi van Vogt ne vor povesti revolta celor doi tineri împotriva Navei care îi ţine prizonieri.

Vom termina această trecere în revistă a publicaţiei F & SF cu Painwise[1] de James Tiptree Jr. De data" aceasta, Tiptree este mai serios decât în cele două povestiri precedente, publicate în Galaxy. Painwise este povestea unui om folosit ca explorator uman pentru descoperirea unor noi planete, un om căruia i s-a modificat sistemul nervos, astfel încât să nu poată simţi

niciodată durerea. Această lipsă devine un fel de obsesie a omului; el sfârşeşte prin a se mutila de bunăvoie, mai întâi pentru a încerca să simtă o durere, apoi, văzând inutilitatea gestului său, pentru a obliga creierul-pilot al astronavei lui să-l aducă înapoi pe Pământ. Cu ajutorul a doi extratereştri el reuşeşte până la urmă şi descoperă cu groază că Pământul însuşi şi spectrul lui solar îl fac să cunoască o durere insuportabilă. Acest scurt rezumat nu poate reda tragica frumuseţe a povestirii, care îl confirmă pe James Tiptree ca pe una din cele mai sigure speranţe ale SF-ului contemporan.

Analog

Pentru revista Analog, perioada 1966-1971 mi este diferită de perioada precedentă. Tipul de Science fiction preferat de J.W. Campbell continuă să înflorească în paginile ei, după cât se

[1] Căile durerii - 1. engl.

pare spre marea satisfacţie a cititorilor, întrucât Analog continuă să fie cea mai vândută publicaţie a genului. Cum sunt, din nefericire, alergic la povestirile ştiinţifice şi plicticoase,jiimeni nu va fi uimit de faptul că nu voi cita decât şapte sau opt texte din aceşti şase ani. în primul rând, o nuvelă umoristică de Paul Asch, The Wings of a Bat[1], apărută în mai 1966. în anul 2071, sunt trimişi în trecutul îndepărtat al Terrei, în era cretacică, ingineri şi mineri care să aducă de acolo minerale rare. Unul dintre mineri îndrăgeşte un pui de pteranodon (de unde şi titlul povestirii, care înseamnă „aripile unui liliac”, ceea ce este un eufemism, gândin- du-ne că un pteranodon are o anvergură de câţiva metri) şi îl aduce la medicul expediţiei, ca să-l hrănească. Urmează o descriere plină de haz a nefericitului doctor încăierat cu saurianul zburător: „Cum să convingi un pteranodon să-şi deschidă fălcile? îmi era teamă să
i le deschid cu forţa, oasele lui mi se păreau fragile. Am încercat să-l bat uşurel pe vârful ciocului cu o bucată de peşte pe care o ţineam cu forcepsul. S-a dat numaidecât înapoi şi şi-a acoperit capul cu aripile... Am încercat să-i fluier în timp ce-i dădeam cu forcepsul pe la cioc... Trebuia să-i dau exemplu şi mă gândeam chiar - destul de prosteşte - să-mi fac nişte aripi. Dar, oricum, partea principală a făpturii lui era ciocul, pentru că, la urma urmei, pe acolo îşi lua mâncarea.” Pteranodonul, botezat Flonia, se va lăsa hrănit în cele din urmă şi chiar îi va salva viaţa bunului doctor.

Mult mai important este textul lui Bob Shaw, Light of Other Days[1], apărut în august 1966. Bob Shaw era, pe vremea aceea, unul din autorii cei mai cunoscuţi ai momentului şi a reuşit turul de forţă de a face ca acest text să fie acceptat de Campbell, deşi era esenţialmente poetic şi nu ştiinţific. Dar ideea sticlei

lente, pe care se întemeiază povestirea, poate că i s-a părut ştiinţifică redactorului-şef. Această idee nu este, de altfel, câtuşi de puţin originală, căci ea fusese folosită înainte de război de Maurice Renard, în romanul lui Stăpânul lumii. Sticla lentă este o sticlă care absoarbe puţin câte puţin lumina emanată de un peisaj, de

[1] Aripile unui liliac -1. engl.

[2] Lumina altor zile -1. cngl.

exemplu, şi, dacă este dusă într-o casă, poate să redea peisajul idilic pe care l-a captat în ani şi ani. Astfel, poţi avea acasă vedere spre un crâng, spre o pădure, spre un lac a cărui apă tresare şi scânteiază cu adevărat şi poţi să zăreşti căprioara care se furişează spre el, să se adape. Unele bucăţi de sticlă lentă pot dura până la zece ani. Nuvela lui Bob Shaw povesteşte cu multă simplitate cum o tânără pereche de englezi a cumpărat o fereastră de sticlă lentă, de la un meşter descoperit din întâmplare, în timpul unei plimbări cu maşina. Soţia şi copilul meşterului se joacă în faţa casei lui, în decorul bucolic al câmpiei engleze. Totuşi, amândoi au murit, cu câţiva ani în urmă, într-un accident de maşină, dar ferestrele din sticlă lentă ale casei redau imaginea lor, fâcându-te să crezi că sunt încă în viaţă. Povestirea este de o simplitate tragică. Bob Shaw va relua ideea în romanul său Other Days, Other Lights[1], apărut în 1972, şi în care este înglobată scurta nuvelă Light of Other Days.

Să salutăm în treacăt, în luna noiembrie a aceluiaşi an, ultima apariţie în Analog a lui Murray Leinster, cu Quarantine[1]. Leinster trăieşte încă[3]; nu mai scrie din 1966, dar a fost văzut asistând la Convenţia din 1972 şi arăta foarte bine. Am încercat zadarnic să aflu de ce nu şi-a continuat cariera de autor de literatură SF. în 1967, Colin Kapp, în Ambassador to Verdammt* înnoieşte în mod original tema tradiţională a contactului cu o civilizaţie extraterestră, a cărei inteligenţă este absolut incompatibilă cu inteligenţa omenească. La sfârşitul povestirii, după ce toate încercările de înţelegere au eşuat, ambasadorul pământenilor soseşte: este un copil, care se va impregna în acelaşi timp cu cultura rasei Unbekannt[5] şi cu cultura omenească. în aparenţă, făpturile din rasa Unbekannt au avut aceeaşi idee, căci ei înmânează pământenilor un cristal care creşte din zi în zi mai mult şi care este, poate, un embrion al lor. O idee comună: înţelegerea a mai avansat cu un pas.

[1] Alte zile, alte lumini -1. engl.

[2] Carantină -1. cngl.

[3] Murray Leinster a decedat în 1975, după apariţia primei

ediţii a Istoriei
SF-ului modern.
4 Ambasador la Verdammt (Verdammt = damnat -1. germ.) -1. engl.
s Necunoscut -1. germ.

Aim for the Heel[1] de John T. Phillifent[2], a apărut în iulie 1967. Este un text interesant, care aminteşte un pic de textele lui Sheckley din anii ’50, dar mai întunecat. Este povestea unui om anonim şi şters, numit Mellish, agent al CPDE, adică al Consorţiumului pentru Preîntâmpinarea Defectelor şi Excepţiilor de la lege şi ordine. CPDE ucide toţi criminalii care, cu ajutorul puterii lor politice, al banilor, al ucigaşilor plătiţi, scapă de urmărirea legii. Originalitatea sistemului constă în aceea că agenţii CPDE nu au voie să recurgă în nici un caz la violenţă fizică. în cazul prezent, îl vedem pe Mellish provocând moartea a trei dintre aceşti maeştri ai crimei, bazându-se numai pe fobiile şi nevrozele lor. De exemplu, una dintre cele trei viitoare victime trebuie să-şi facă zilnic câte o injecţie cu adrenalină. în faţa victimei, Mellish înlocuieşte fiola cu altă filă, conţinând tot adrenalină - dar vinovăţia şi fantasmele din mintea criminalului îi dau convingerea că Mellish a înlocuit adrenalina cu un alt drog. Şi, după ce infirmiera îi face o injecţie atinsă de Mellish, criminalul moare. Cât despre titlu, Aim for the Heel, ceea ce înseamnă „a ţinti călcâiul”, bineînţeles că e vorba de călcâiul lui Ahile, adică punctul slab pe care îl avem toţi, inclusiv cei mai tari dintre noi. Un text subtil şi interesant.
îl regăsim pe Poul Anderson, începând cu luna mai 1968, cu un nou roman foileton, Satan’s World[3]. Anderson reînnoda legăturile cu vechea tradiţie a romanului space-opera dezlănţuit, nebunesc, îmbogăţit cu o picătură de umor abia ghicit. Ceea ce este vechi nu este şi prost, ba chiar dimpotrivă, iar Satan's World este un roman care se citeşte cu pasiune, de la început până la sfârşit. Personajele lui sunt Chee Lan, un soi de pisică în două labe, înaltă cam de un metru, Adzel, o creatură cu un cap ce aminteşte de un crocodil şi un pământean numit David Falkayn. Aceste trei personaje practică onorabila meserie de prospector comercial. Dar, pe Lună, o întreprindere rivală a Companiei solare a condimentelor şi spirtoaselor, la care lucrează Falkayn şi cei doi tovarăşi ai lui extratereştri, îl răpeşte pe tânărul pământean. Chee Lan şi Adzel se reped în
1 Ţinteşte călcâiul -1. cngl.
2 Cunoscut şi sub pseudonimul John Rackham (n. aut.).
3 Lumea lui Satan -1. engl.

ajutorul lui, la fel ca Hawk Carse atunci când doctorul Ku-Sui îl răpise pe Elliott Leithgow. Cu această carte, Poul Anderson a

reuşit una dintre cele mai bune space-opera din ultimii ani.

James Tiptree Jr, care, hotărât lucru, scrie pentru toate revistele, publică Your Haploid Heart[1], în numărul din septembrie 1969 al revistei Analog. Autorul acestei nuvele este un Tiptree aflat în zodia seriozităţii, un Tiptree care, încă o dată, va relua o temă arhicunoscută a SF-ului clasic şi o va înnoi. De data aceasta, oamenii trebuie să determine dacă locuitorii unei planete abia descoperite sunt suficient de umani pentru a fi integraţi ca atare în confederaţia galactică. Aşa cum îi explică ofiţerul însărcinat cu certificarea, Ian, geologului echipei, aspectul omenesc nu este de ajuns, şi nici faptul că ceilalţi au o cultură sau o etică asemănătoare cu ale oamenilor: „Eşti atât de arogant încât să faci un criteriu al umanităţii din etica generală? Să fii om nu înseamnă ceva atât de important. Lucrurile se reduc la un singur punct: posibilitatea fecundării mutuale”. Recunoaştem aici stilul demisti- ficator şi provocator al lui Tiptree. Planeta se împarte în două grupări omeneşti rivale, Esthaan-ii şi Flenn-ii. în aparenţă ei sunt toţi asemănători cu noi, totuşi nici unii, nici ceilalţi, nu sunt fiinţe omeneşti. Flenn-ii sunt indivizi sexuaţi haploizi (adică au în genele lor un cromozom în loc să aibă doi) şi trăiesc într-un tempo accelerat. Esthaan-ii sunt copiii lor diploizi, dar total asexuaţi; ei se reproduc prin butăşire, dând naştere astfel la copii haploizi. Deci nimic comun cu oamenii. Necazul este că fetele Flenn sunt de o frumuseţe dumnezeiască, încă de la vârsta de unsprezece sau doisprezece ani: „Câţi dintre noi se vor îndrăgosti nebuneşte de ele, doar pentru a descoperi că frumuseţea lor moare în braţele noastre? Oricum ar fi primul născut al lui Pax (geologul echipei), braţele care-1 vor legăna vor fi ale unei biete bătrâne, o femeie care, cu numai câteva săptămâni în urmă, era în culmea înfloririi ei fizice”. Nu, hotărât lucru, Ian nu poate acorda planetei Esthaa (Aurigae Epsilon V) certificatul de apartenenţă la umanitate.

Textul principal al anului 1971 îmi pare a fi un serial al lui

[1] Inima ta haploidă -1. cngl.

James H. Schmitz, The Lion Game[1]; eroina sa este Telzey Amberdon, o puştoaică de cincisprezece ani, înzestrată cu facultăţi parapsihologice, pe care Schmitz le-a pus deja în scenă în unele dintre povestirile sale. Istoria se prezintă în două părţi: mai întâi Telzey, care petrece câteva zile într-un parc naţional, în tovărăşia unor prieteni de vârsta ei, este atrasă de undele unei forţe psi, ce provin dintr-o casă situată la marginea rezervaţiei. Ea intră în contact cu omul înzestrat cu această forţă paranormală, care pretinde că e infirm şi îi cere să vină să-l vadă. Telzey îşi dă seama la timp că i se întinde o capcană ucigaşă; reuşeşte să fugă prin pădure, urmărită de o fiară

înfiorătoare, controlată prin telepatie, care încearcă să o ucidă. Cu ajutorul câinelui ei, ucide monstrul şi răstoarnă situaţia în favoarea ei. Dar, în partea a doua, vedem că acest atac nu este decât punctul de pornire al unei capcane mult mai vaste, întinsă de extratereştrii care au o bază invizibilă pe Pământ; ei vor să pună mâna pe Telzey, ca să studieze oamenii care posedă facultăţi psi şi să vadă ce pericole pot ei prezenta pentru invadatori. Pericolele acestea sunt cât se poate de reale, pentru că Telzey, capturată, reuşeşte, cu ajutorul altor câţiva prizonieri de diverse rase, să distrugă baza extrate-reştrilor şi să se întoarcă la timp în sânul familiei, ca să-şi sărbătorească împlinirea vârstei de şaisprezece ani.

Nu ne vom despărţi de Analog în această notă veselă, căci, în noiembrie 1971, John W. Campbell Jr moare pe neaşteptate de o criză cardiacă. Astfel dispare cel mai celebru redactor-şef din istoria SF-ului. Aţi remarcat, probabil, că n-am fost deosebit de îngăduitor faţă de el. Aşa încât, ca să-i fac dreptate, am scris câtorva dintre principalii autori ai revistei Astounding şi i-am întrebat ce părere au despre Campbell. Iată câteva extrase din scrisorile lor. Isaac Asimov: „John Campbell a fost tatăl meu literar. încurajările şi ajutorul lui au însemnat totul pentru mine”. Poul Anderson: „John W. Campbell a fost, de departe, cel mai bun redactor-şef pe care l-a avut literatura SF şi probabil unul dintre cei mai buni din toate ramurile literaturii. Ceea ce nu înseamnă totuşi că el singur a făcut toată literatura Science fiction.

[1] Jocul leului -1. cngl.

Mai întâi de toate, el şi-a construit opera pe baza celei a predecesorilor lui, aşa cum a fost F. Orlin Tremaine. în plus, el nu a realizat tot ce putea fi realizat, alţii au mers mai departe decât el, în special Anthony Boucher, căruia îi datorăm întorsătura mai literară pe care a luat-o astăzi SF-ul. Dar nimeni nu a adus o contribuţie atât de importantă şi atât de decisivă ca cea a lui Campbell.” Philip Josd Farmer: „Campbell a fost un mare om, care a avut, totuşi, mari defecte. Neîndoielnic, el a exercitat cea mai importantă influenţă asupra direcţiei pe care a luat-o SF-ul, din primii ani în care a condus Astounding până spre anul 1952. Influenţa lui a fost esenţialmente benefică pentru SF. El avea un spirit foarte puternic şi foarte analitic, mai mult decât oricare alt redactor-şef, deşi politica pe care a urmat-o nu a fost, în fond, decât o extindere a celei stabilite de F. Orlin Tremain'v Fără bazele puse de Tremaine, el n-ar fi putut, după părerea mea, să dea SF-ului impulsul pe care i l-a dat. Dar influenţa lui nu a fost întotdeauna fericită. De exemplu, a crezut în lucruri cum ar fi dianetica sau o maşină care funcţionează prin

forţe psi. Marea lui autoritate i-a determinat pe mulţi dintre noi, între care şi pe mine, să plonjăm în dianetică, o pseudoştiinţă care s-a dovedit a fi primejdioasă pentru neiniţiaţi (...) Unii dintre apologeţii lui încearcă acum să pretindă că nu era rasist şi că nu-i considera pe negrii africani drept făpturi omeneşti inferioare. Din nefericire, scrierile lui şi conversaţiile particulare, pe care le-am avut cu el, dovedesc contrariul. Cu toate acestea, îl consider pe Campbell nu numai drept cel mai mare redactor-şef pe care l-a avut SF-ul, ci şi un om de valoare. Era foarte inteligent, avea un suflet generos şi avea mult curaj. Fireşte, nimeni nu e perfect.” A.E. van Vogt s-a exprimat în termeni apropiaţi de cei ai lui Asimov sau ai lui Poul Anderson; Harry Harrison, într-o călătorie, a făcut chiar un mic ocol ca să ajungă la Paris şi să-mi vorbească de Campbell, care fusese unul dintre cei mai buni prieteni ai lui. însă criticul britanic de science fiction al jurnalului The Observer, Henry Tilney, scrie în legătură cu apariţia în Marea Britanie a unei antologii de Campbell: „înspăimântătoarea întrebare care ne vine în minte, când citim culegerea Cele mai bune povestiri ale lui John Campbell, este: oare există ceva mai rău? Desigur, trebuie să-i fim recunoscători

310

pentru serviciile pe care le-a adus SF-ului, ca redactor-şef, deşi e foarte probabil că influenţa lui a fost dăunătoare...”

Autorii lui Campbell care l-au cunoscut îndeaproape au oare dreptate împotriva criticilor ca Tinley sau ca mine însumi, care judecăm din afară? Las viitorului sarcina să judece acest lucru.

Amazing Science Fiction

N-am mare lucru de zis despre Amazing Science Fiction[1] şi despre Fantastic. Până în iunie 1967, textele sunt aproape toate reeditări, cu numai unul inedit, în medie, la fiecare număr. De la această dată, redactor-şef este Harry Harrison, care reuşeşte să crească puţin proporţia de inedite, la două pe număr, ceea ce nu e destul pentru a face revista interesantă. O schimbare mai radicală intervine, în mai 1969, când Ted White devine noul redactor-şef al revistei şi obţine ceva credite pentru a publica, în sfârşit, texte în majoritate inedite. Din acel moment, revista merge vizibil din ce în ce mai bine, mai întâi în 1970 şi mai ales în 1971. Trebuie ştiut că Amazing Stories, care vindea în jur de 100.000 exemplare în 1927, nu mai vinde, în 1975, decât o medie de 20.000 exemplare dintr-un tiraj de 60.000. Ne putem da seama de pierderea financiară care rezultă din asta. Cât despre Fantastic, se vinde în aproape 25.000 exemplare. Pentru munca de redactor-şef la aceste două reviste, Ted White era plătit, în 1973, cu suma derizorie de 150 de dolari pe lună. Şi se putea considera bine plătit, căci Harry

Harrison avea un salariu care atingea doar jumătate din această sumă! De fapt, în afară de Campbell însuşi, nici un redactor-şef de revistă SF nu a fost plătit atât cât să poată trăi numai din această muncă. Dar să ne amintim că, în primii ani ai revistei Weird Tales, Famsworth Wright nu era plătit deloc...

New Worlds

Ca să încheiem cu revistele, vom părăsi Statele Unite şi vom ajunge în Anglia, unde New Worlds, sub influenţa lui Michael

[1] Care şi-a modificat titlul, imitând revista Astounding (n. aut.).

Moorcock, îşi desăvârşeşte transformarea în revistă de vârf, chiar de avangardă. Science-fantasy va urma aceeaşi cale, după ce a fost rebotezată Impulse[1] în 1967. Fenomenul new wave sau new thing nu s-a constituit într-un singur an, ci a avut o evoluţie care ne permite să definim două perioade. Prima, între 1965 şi începutul anului 1968, cea mai fecundă, după părerea mea, a fost caracterizată de o lărgire a domeniului Science fiction-ului, o mai mare libertate a ideilor şi a scriiturii, în două vorbe - printr-o reînnoire şi lărgire a genului. A doua perioadă, de la 1968 până la dispariţia revistei, în 1971, corespunde cu adevărat fenomenului numit de-acum new thing şi este caracterizată de căutări formale, de imitarea scriitorilor de avangardă de dinainte de război, de dorinţa deliberată de a şoca, de a uimi. Această ultimă perioadă a revistei New Worlds îmi pare a prezenta mult mai puţin interes şi, în orice caz, efectul ei a fost acela de a fi tăiat radical comunicarea între scriitori şi publicul care nu i-a urmat; voi da curând câteva exemple care vă vor face să înţelegeţi mai bine din ce cauză. Michel Moorcock însuşi a publicat în numărul din septembrie 1966 o lungă povestire intitulată Behold the Man[1], pe care o va relua mai apoi şi o va transforma în roman. Voi vorbi aici despre această versiune definitivă. Romanul începe cu o introducere, ale cărei ultime cuvinte sunt: «„Adevăr zic vouă, eram Karl Glogauer şi acum sunt Iisus, Mesia, Christosul”. Şi aşa a fost.» Deci, încă de la început, atenţia noastră este îndreptată către acest personaj care se ia drept, sau care este, sau a fost, sau va fi Christos. Personajul acesta, Glogauer, un contemporan de-al nostru, mărunt inventator, reuşeşte să facă o maşină a timpului şi se hotărăşte să se ducă să asiste la Patimile lui Iisus, eveniment care exercită o adevărată fascinaţie asupra lui. Glogauer soseşte în mijlocul evenimentelor şi curând ajunge în faţa lui Ioan Botezătorul. El afirmă că se numeşte Emmanuel, lucru pe care îl regretă mult după aceea, pentru că acest prenume înseamnă în ebraică „Dumnezeu e cu noi” şi din cauza lui ar putea fi confundat cu un nou Mesia. Glogauer este bine primit, participă la viaţa

esenienilor şi se duce apoi la

[1] Impuls -1. engl.

[1] Ecce Homo! în Almanahul Anticipaţia, 1995.

Galileea. Un singur lucru îl supără pe Glogauer, Iisus Nazariteanul este cu totul necunoscut. Unele amănunte sugerate de autor arată că Glogauer, încă de la început, este tentat să i se substituie lui Christos, pentru ca Patimile să poată într-adevăr să aibă loc. Această idee revine mereu, până într-o zi când, la Nazaret, Glogauer descoperă un tâmplar, Iosif. El are o nevastă, care se numeşte Maria, are mai mulţi copii, iar imul dintre ei este un idiot din naştere şi îl cheamă Iisus. Atunci, Glogauer se simte obligat să-şi asume personalitatea lui Christos. Aici aşteptăm inventivitatea lui Moorcock, aşteptăm o răsturnare uluitoare a situaţiei, dat fiind că autorul a insistat vizibil, din prima pagină, asupra substituirii Glogauer-Iisus. Or, răsturnarea nu vine, Glogauer îşi asumă personalitatea lui Christos şi este pur şi simplu răstignit în locul lui. Rar am mai văzut o povestire prăbuşindu-se atât de jalnic, după o pornire atât de promiţătoare. Incidental, această povestire, deşi foarte anodină, a trezit indignarea a numeroase secte creştine din Statele Unite! Cu toate acestea, ea nu este decât un exemplu de idee bună, care a fost distrusă printr-o proastă construcţie dramatică.

între 1966 şi 1969, J.G. Ballard va da revistei New Worlds o serie întreagă de povestiri scurte, care vor fi adunate apoi în volum (1970) sub titlul The Atrocity Exhibition[1]. Titlul este justificat prin fraza următoare: „Când vizita expoziţia, Travis văzu scene cu atrocităţi din Vietnam şi din Congo, simbolizate în seria morţilor «posibile» ale lui Elisabeth Taylor”. După cum se vede, este vorba de povestiri extrem de sofisticate, dintre care cea mai reuşită este, cu siguranţă You: Coma: Marilyn Monroe[1] (iunie 1966). Textele fiind foarte scurte, au avut un efect-şoc imens în New Worlds, dar efectul s-a pierdut într-o anume monotonie, atunci când au apărut în volum.

The Assassination of John Fitzgerald Kennedy Considered as a Downhill Motor Race[3], o altă scurtă povestire a lui Ballard,

[1] Expoziţia atrocităţilor -1. cngl.

[2] Tu: Virgulă: Marlyn Monroe -1. cngl.

[3] Asasinarea lui J.F. Kennedy, considerat ca o cursă automobilistică de coborâre - 1. engl. Accst titlu era, bineînţeles, inspirat din textul umoristic al lui Alfred Jarry: Pasiunea considerată ca o cursă de viteză în coastă (n. aut.).

apărută în februarie 1967, trebuie considerată în mod special, deşi figurează într-o culegere deja citată. într-adevăr, povestirea nu are nici o legătură cu celelalte texte adunate în

The Atrocity Exhibition şi îşi păstrează toată forţa de şoc, spre deosebire de ele. Primele rânduri vă vor da o idee mult mai bună despre conţinutul ei decât un comentariu pe care l-aş face eu:

„Oswald era starterul.

De la fereastra lui, situată deasupra pistei, dădu drumul cursei, trăgând cu pistolul de start. Se pare că primul foc nu a fost auzit cum trebuie de toţi concurenţii. în învălmăşeala care urmă, Oswald mai trase două focuri, dar cursa începuse deja.

Kennedy luă startul greşit.”

Povestirea se termină cu o întrebare neliniştitoare: „Fără nici o îndoială, Oswald a tras aiurea. Dar o întrebare rămâne fără răspuns: cine pusese gloanţe în pistolul de start?” Un text foarte departe de science fiction - vor gândi poate unii adepţi ai SF-ului pur; dar eu întreb: unde ar fi putut să apară un asemenea text - cu un conţinut atât de exploziv - dacă nu într-o revistă SF, ceea ce e spre lauda ei?

începând din iulie 1967, New Worlds începe publicarea în foileton a unui roman de Thomas M. Disch, Camp Concentration *; dintre toate comentariile care se pot face despre acest roman, cel mai blând este acela că este sinistru de la un capăt la celălalt. Iată subiectul lui, în câteva cuvinte: un tânăr poet, închis pentru că refuză să facă armata din motive de conştiinţă, este transferat într-un soi de închisoare-laborator, unde prizonierilor li se injectează un nou drog, pallidina[2]. Ea are două efecte: în primul rând, le răpeşte facultăţile mintale; în al doilea rând, îi omoară destul de repede. Oroarea constă în aceea că prizonierii sunt la curent cu situaţia lor şi se ştiu condamnaţi. Tânărul ţine un jurnal în care descrie, zi după zi, modificările din mintea lui şi progresul distrugerilor: „Carnea mi se dezagregă. Plămânii lucrează din greu. Stomacul produce acizi. Fiecare prânz îmi dă greţuri şi am

[1] Lagăr de concentrare -1. engl.

[2] Drog obţinut din treponema pallidum, adică agentul care provoacă sifilisul (n. aut.).

slăbit opt kilograme. (...) Măcar de-aş fi un cocon! Măcar dacă aş putea crede în vechile metafore! Măcar dacă, în aceste ultime zile ale mele, aş putea să mă prostesc, măcar un pic!” Cu toate acestea, sfârşitul romanului este mai puţin tragic decât ne-am închipui şi se termină într-o notă de nesiguranţă şi speranţă.

Un alt foileton, sortit să facă mare vâlvă, a început în numărul din decembrie 1967: Bug Jack Barron[1] de Norman Spinrad. Spinrad, un autor american care trăia pe vremea aceea la Los Angeles, ca şi Harlan Ellison, cu care este bun prieten, fusese silit să publice versiunea în foileton a acestui roman în New Worlds, din cauză că revistele americane nu voiau să publice un

text scris într-o limbă atât de decoltată. Revista engleză a fost, de altfel, acuzată de pornografie, pentru că îndrăznise să îl publice. Bug Jack Barron are, totuşi, un subiect SF dintre cele mai clasice, exploatat de o sută de ori în anii ’20: cucerirea nemuririi. Felul de a povesti istoria nu este prea depărtat de stilul lui Pohl şi al lui Kombluth în The Space Merchants, de exemplu, dar aici stilul face diferenţa. Iată două exemple: Barron, care este producător de televiziune şi face o emisiune în direct ultrapopulară, în care oamenii îi expun necazurile lor, primeşte propunerea de a candida la preşedinţia unuia dintre cele două mari partide politice ale Americii. El răspunde: „Jack Barron nu se prostituează pentru nimeni, bagă-ţi bine asta la cap! (...) Pe mine nu mă cumpără nimeni ca pe un prezervativ pe care îl arunci după ce-1 foloseşti şi ai căpătat ce ai vrut! învestitura ta poţi să ţi-o bagi în cur! E adevărat, nu sunt politician, iar dacă vrei să ştii de ce, uită-te la tine într-o oglindă într-o zi în care nu-ţi vine să verşi! Eşti mai dezgustător decât un peşte al unor târfe dintr-un orăşel mexican de la graniţă. Ca să ajungi la boaşele unui gândac de bucătărie, ar trebui să te caţări pe vârful lui Empire State Building.” Şi iată că Jack Barron trebuie să se revadă cu soţia lui, Sarah, de care e despărţit şi pe care o mai iubeşte încă. El îşi vorbeşte sieşi: „La dracu’! Ştii foarte bine ce te face să asuzi. Sarah, Sarah a ta: numai o vorbă să scoată şi imediat dai buzna, cu curul tău de un milion de dolari în Jaguarul tău, în sătucul de altădată, pe care

[1] Bug Jack Barron, Ed. Adevărul, 1993.

credeai că l-ai uitat de-acum şase ani. (...) Şi chiar aşa şi e! Uite că, după şase ani, îmi târâi sula prin First Avenue. Sarah, Sarah !„. încearcă să nu fii criţă când vin la tine, pentru că, atunci, nu ştiu ce m-ar opri să nu-ţi ard o mamă de bătaie de care să-ţi aduci aminte, pe cuvântul meu!” Cât despre subiect, ei bine, pe scurt, prin emisiunea lui TV, Jack Barron poate distruge „Fundaţia pentru nemurire”, pe care o conduce unul dintre oamenii cei mai puternici de pe planetă, Benedict Howards. Howards îi oferă nemurirea lui Barron şi soţiei lui, Sarah, în timp ce politicieni mai mult sau mai puţin veroşi îi oferă prezentatorului TV preşedinţia Statelor Unite, dacă acceptă să facă praf „Fundaţia pentru nemurire”. în acest roman, aluziile la problemele sociale, rasiale, politice, abundă; după cum spune Thomas M. Disch la începutul acestui capitol al literaturii SF contemporane, Bug Jack Barron este în priză directă cu epoca sa. Din păcate, cartea a fost scrisă în 1967 şi, în momentul când scriu aceste rânduri, adică în aprilie 1973, ea a îmbătrânit deja destul de mult. Spinrad, într-adevăr, s-a lăsat tentat să facă unele preziceri politice, cum

ar fi, de exemplu, prăbuşirea Partidului Republican, din rândurile căruia nici un preşedinte n-a reuşit să se facă ales, de la Eisenhower încoace. Ceea ce e cam supărător, dat fiind că, de-atunci, republicanul Richard Nixon a fost ales de două ori[1]. Tot aşa, peisajul politicii internaţionale, descris în carte, se întemeiază în întregime pe viitorul război care riscă să izbucnească între Statele Unite şi China, chinezii devenind inamicul numărul 1; şi din acest punct de vedere, istoria în general şi Nixon, în special, au dat o dezminţire usturătoare tezelor expuse în Bug Jack Barron. în sfârşit (şi mai ales) stilul, care uimise şi şocase atât de tare în 1967, suferă o serioasă îmbătrânire, iar grosolăniile au un aer demodat şi par, la urma urmei, inutile. De altfel, în operele sale recente, Spinrad a renunţat totalmente la ele.

Această primă perioadă a revistei New Worlds este marcată, aşa cum am văzut, de numeroase şi remarcabile povestiri ale lui Ballard, dar şi de nuvelele de o înaltă ţinută literară ale lui Brian W. Aldiss. Vom regăsi unele dintre ele incluse în cronica „războiului acidului”,

[1] Şi Roland Regan, după aceea (n. aut.).

publicată în volum sub titlul Barefoot in the Head[1]. Influenţa lor a fost mult mai importantă atunci când au fost adunate în volum.

Ajungem acum la textele new thing, cu o nuvelă cu titlu ciudat, de Samuel Delany, Time Considered as an Helix of Semi-Precious Stones[2], apărută în decembrie 1968. Ea obţine premiul Hugo pentru cea mai bună povestire scurtă la Convenţia de la Heidelberg, în 1970. în aparenţă, subiectul ei se reduce la încurcăturile pe care un hoţ tinerel le are cu agenţii Serviciului Special şi cu un criminal înrăit, numit Şoimul. Dar anecdota nu contează; interesul acestei povestiri pline de poezie vine de la arabescurile verbale ale autorului.

în februarie 1969, Thomas Pynchon, un scriitor de literatură generală, care publicase deja două romane legate de SF, V şi Gravity Squared[3], a publicat în New Worlds nuvela Entropy*, singura povestire pe care acest autor a vândut-o vreodată unei reviste Science fiction (Entropy de Pynchon nu are, desigur, nici o legătură cu povestirea cu acelaşi titlu pe care Nat Schachner a publicat-o în Astounding în 1936!). Pynchon ne povesteşte alternativ despre două serii de personaje, care trăiesc în aceeaşi casă, dar la două etaje diferite, în două apartamente situate imul deasupra celuilalt. într-unul dintre ele, un bărbat şi o femeie trăiesc într-un fel de cocon pe care şi l-au ţesut din căldură, blândeţe, linişte. Acesta este planeta lor îndepărtată (este, de altfel, singura aluzie SF din tot textul). Bărbatul încălzeşte în palme o pasăre bolnavă, în

celălalt apartament, nişte muzicieni şi prietenii lor fee o Jam-session[s], încheiată cu certuri şi bătăi atât de zgomotoase, încât ajung la zona tăcută a apartamentului de deasupra. Pasărea moare, iar femeia distruge coconul, spărgând un ochi de geam.

Iată două alte exemple de povestiri new thing, apărute în numărul din noiembrie 1969. Mai întâi, Alien Territory[6] de John

[1] Desculţ în cap -1. engl.
[2] Timpul considerat ca o elice de pietre preţioase, în JSF, 45-46.
[3] Gravitaţie la pătrat -1. engl.
* Entropie -1. engl.
* Concurs sau concert de improvizaţii de jazz -1. engl.
[6] Teritoriu străin -1. engl.

T. Sladek. Nuvela este construită din treizeci şi şase de grupuri de cinci rânduri, care pot fi citite trecând de la grupul 1 din primul şir la grupul 2 al aceluiaşi şir, sau de la grupul 1 din primul şir la grupul 1 al celui de al doilea şir şi aşa mai departe. Iată, un exemplu, ce dau două lecturi posibile: „Conflictul între marea ţară şi mica naţiune era tot atât de lipsit de noimă, pentru fotograf, ca şi o întrecere de vâsle între A şi B. I se spusese că A este patria lui; îşi împărţea masa de prânz (constând din bucate congelate) cu ofiţerii ţării A.” Trec mai întâi la paragraful situat dedesubt: , Având mai multă milă de el însuşi decât avea nevoie, putea să le mai păstreze şi lor un pic. Numai el singur ştia de ce este acolo: pentru a-şi câştiga existenţa pornind de la patosul morţii lor. Aşa că nu-i păsa nici cât negru sub unghie că ar putea fi capturat de inamic.” Şi iată acum şi paragraful situat la dreapta primului şi pe care l-aş fi putut alege pentru a-1 citi după primul: „Mai târziu, plecă să patruleze cu oamenii. Se trase asupra lor din toate părţile (şi el facu câteva fotografii frumoase) şi inamicul îl captură. Interogatoriul dovedi că nu e periculos, aşa că îl lăsară sub o supraveghere uşoară. Doar hrana era diferită de cea pe care o avusese înainte”. Se poate vedea sistemul: paragraful nr. 2 putea fie să preceadă, fie să-l urmeze pe nr. 3. Cât despre subiect, este vorba, bineînţeles, de războiul din Vietnam, tratat într-un stil de avangardă. Şi, deşi s-a văzut bine că simt îngăduitor, mă cam îndoiesc că are vreo legătură cu literatura SF!

Iată acum, în acelaşi număr, povestirea lui Jannick Storm[1], The Girl who Went Home to Sleep[1]. Este o povestire ilustrată cu fotografii, cu un text scris cu litere de maşină de scris sub fiecare fotografie. Prima imagine înfăţişează un parc şi, în depărtare, o siluetă vag feminină. Ca legendă, textul următor: „Cât despre tot acest drum pe care ea îl străbătuse, era o coincidenţă - ca şi o grămadă de alte lucruri - faptul că îl

întâlnise pe John”. Mă grăbesc să precizez că stilul ciudat nu se datorează traducerii, ci

[1] Autor englez care, în ciuda prenumelui său, nu aparţine sexului frumos. El trăieşte acum în Danemarca, unde a contribuit mult la dezvoltarea SF-ului, dovedindu-se a fi mai bun ca director de colecţie decât ca scriitor (n. aut.).

[2] Fata care se ducea acasă să doarmă -1. engl.

originalului. în imaginea a doua se vede tot parcul şi, în depărtare, nişte case. Text: „Apropo de bărbaţi, ea nu prea ştia mare lucru, în timp ce ea, încă, îl întâlnise pe John la Viviane acasă, în noaptea aceea, chiar după ce avusese ciclu”. Vă cruţ de textul celorlalte opt fotografii, în care o vedem pe fată mergând pe stradă, ajungând în faţa unei case, intrând în ea, urcând o scară, dezbrăcându-se; apoi o vedem din spate, după care ea se aşează jos şi se întoarce cu faţa la cititor. Este tânără, destul de frumuşică, stă rezemată de perete, cu mâinile pe genunchi. Aceasta este penultima imagine. Textul: „Să stea acolo, pentru ce el era o judecată, nu vrea să se gândească la ceea ce ar fi putut”. Ultima imagine, fata este culcată pe pat şi doarme. Textul e de câteva cuvinte: „Apropo de asta, vreme mai îndelungată”. E uşor de înţeles de ce cititorii, puţin câte puţin, au părăsit revista, când în 1970 şi 1971 numărul acestor imbecilităţi puerile a crescut în proporţii neliniştitoare.

înainte de a părăsi revistele britanice, să ne întoarcem puţin în urmă, la Science-Fantasy, unde Keith Roberts a publicat, începând din numărul pe iulie 1966, o serie de nuvele, dintre care prima se intitulează Corfe Gate[1] şi pe care le-a adunat după aceea într-un roman, sub titlul de Pavane[2]. Abia dacă putem considera Pavane o anticipaţie, dat fiind că povestirea se petrece în 1985. Cu toate acestea, dacă veţi citi acest excelent roman, veţi constata cu stupoare că Pământul descris în el nu are nici o legătură cu al nostru. Asta din cauză că, în 1588, în acest univers, Elisabeta I a fost asasinată şi, în acelaşi timp, Invincibila Armada a înfrânt flota engleză. în zilele noastre, autoritatea Papei şi a Bisericii catolice se întinde aproape asupra întregii lumi, inclusiv asupra Angliei şi a coloniei ei, America. Autorul a conceput tabloul într-o manieră cam impresionistă. Cele şase nuvele care compun romanul nu au aceleaşi personaje şi nu au o legătură evidentă între ele. Abia la sfârşitul povestirii, toate părţile acestui puzzle se potrivesc unele lângă altele şi dau o vedere globală a unui extraordinar univers paralel, inventat de Keith Roberts, Alături de What Mad Universe de Fredric Brown şi de romanul francez Ptah Hotep de Charles

[1] Poarta Corfe -1. engl.

[2] Pavană -1. engl.

Duits, aşez fără nici o şovăială Pavane între cele trei mai interesante lumi paralele pe care ni le-a dat literatura science fiction.

*

Ajungem acum la romanele publicate direct în ediţiile de buzunar, care s-au mai înmulţit de la ultimul capitol încoace. Nu putem să le cităm aici nici măcar pe cele principale, decât dacă ne mulţumim cu o simplă enumerare; trebuie să facem o alegere şi, astfel, să ne arătăm nedrepţi faţă de unii autori. Dar nu este aceasta problema de care m-am lovit pe tot parcursul acestei lucrări ?

Anul 1966 mi se pare cel mai puţin bun dintre cei şase ani pe care-i analizăm acum. Nu voi reţine decât patru cărţi din acest an şi, chiar şi aşa, nici una dintre ele nu poate fi considerată ca o operă durabilă. Babei 17, de Samuel Delany, în ciuda calităţilor subiectului şi în ciuda inventivităţii lui, este un roman care suferă vizibil de faptul că a fost scris de un autor prea tânăr, mai ales în dialoguri, lipsite de densitate umană. Subiectul general este cel al unui război galactic între Alianţa Terestră şi invadatorii veniţi din adâncimile spaţiului. Dar să nu vă imaginaţi că este vorba de o space-opera, departe de asta. De altfel, eroul, sau mai bine zis eroina romanului este o poetă cosmică, Rydra Wong, a cărei minte este astfel întocmită încât reuşeşte să înţeleagă rapid orice limbă extraterestră. Or, arma invadatorilor este chiar o limbă, un nou mijloc de comunicare numit Babei 17. în acest Babei 17 constă originalitatea primordială a operei. Limbajul programează, în mintea celui care-1 învaţă, o personalitate schizoidă care îl împinge să considere că este drept ceea ce este calificat ca drept în această limbă, chiar dacă, în orice altă limbă, lucrul respectiv este o oroare. Dar să o ascultăm pe Rydra: „Ei bine, de exemplu, pentru început să spunem că acel cuvânt care înseamnă «Alianţă Terestră» în limba Babei 17, tradus literar în engleză dă: cel care a invadat. Plecând de aici, constataţi că în acest limbaj sunt programate o mulţime de mici invenţii diabolice. Dacă gândiţi Babei 17, în Babei 17, pentru dumneavoastră va părea foarte logic să încercaţi să vă distrugeţi propria navă şi apoi să vă ştergeţi fapta din memorie, prin autohipnoză, ca să nu puteţi descoperi ce aţi făcut şi să nu încercaţi să vă împiedicaţi s-o faceţi.” Astfel, fiecare

membru al Alianţei, care învaţă Babei 17, devine un posibil trădător şi agent al inamicului. Este realmente o foarte bună idee de science fiction.

Cu Rocannon's World[1], Ursula K. LeGuin a început o imensă frescă a viitorului, care astăzi este încă departe de a fî

încheiată. Aici trebuie să-l previn pe cititor. Pentru mine, romanele Ursulei K. LeGuin se împart în două categorii: cele proaste şi cele şi mai proaste! Dar se pare că această opinie nu este împărtăşită de iubitorii genului, care reuşesc să le citească fără să se plictisească, găsindu-le chiar interesante. Trebuie să mai adaug că traducerea în franceză nu drege lucrurile, pentru că ceea ce era lent şi greoi în textul Ursulei era, cât de cât, compensat de un anumit ritm al prozei ei, ritm care a dispărut cu totul în traducere. Rocannon's World povesteşte foarte simplu aventura personală a unui etnolog care descoperă o planetă necunoscută. Acest om se numeşte Rocannon şi mult mai târziu, după moartea lui, planeta îi va purta numele. în această carte, singurul pasaj pe care îl găsesc cu adevărat frumos este prologul, intitulat Colierul, în care Rocannon şi alţi tehnicieni de pe staţia spaţială văd venind o preafrumoasă tânără, locuitoare a planetei, însoţită de troglodiţi. Ea cere un colier, care este expus în micul muzeu al staţiei şi care, spune ea, îi aparţine. Apoi pleacă pentru a duce colierul soţului, în semn al dragostei ei. Dar călătoria sa la capătul lungii nopţi, călătorie pe care a facut-o cu ajutorul farmecelor troglodiţilor, s-a desfăşurat în afara timpului real; la întoarcere, fetiţa ei, lăsată în leagăn, are aproape douăzeci de ani, iar soţul i-a murit cu şapte ani în urmă. Când Rocannon va sosi pe planetă, această legendă îi va fî povestită deseori, iar el va înţelege că, fără să ştie, a jucat în ea un mic rol.

în romanul lui Harry Harrison Make Room! Make Room![1] vom întâlni un cu totul alt ton. Este o anticipaţie a ceea ce ar putea deveni lumea noastră în 1999, dacă va continua să se dezvolte ca acum. Altfel zis, ne găsim la New York, un oraş de treizeci şi cinci de milioane de locuitori, automatizat, aseptizat, periculos

[1] Lumea lui Rocannon, Ed. Orion, 1990.

[2] Faceţi loc! Faceţi loc! -1. engl.

etc. Apa este raţionalizată sever, hrana e rară: ceva linte, un pic de soia sau de fasole şi, pentru cei mai norocoşi, un şobolan pricăjit care a avut ghinionul să se lase prins. Prin lumea aceasta aglomerată şi enervată, urmărim aventurile unui chinez din Formosa, Billy Chung, care ajunge să omoare o căpetenie de răufăcători. Andy Rush, un detectiv, primeşte ordinul de a-1 găsi cu orice preţ pe ucigaş. Când îl va găsi, în mijlocul indiferenţei generale, va constata că superiorii lui au primit un contraordin. Andy Rush va fi retrogradat la gradul de simplu poliţai. Una din cărţile bune ale lui Harrison, o carte care, în ciuda umorului ei negru, ne lasă un gust amar.

Vom încheia anul cu primul titlu dintr-o serie marginală în istoria literaturii SF: Tarnsman of Gor de John Norman, care,

de-atunci, şi-a continuat cariera de scriitor în ritm de un roman pe an. Norman este pseudonimul unui profesor de fîlosofie şi scriitor american, John Frederick Lange Jr (născut în 1931); el a vrut, se pare, la început, să scrie un roman în genul lui Edgar Rice Burroughs. Eroul lui, Tari Cabot, primeşte un mesaj ciudat, apoi un disc de argint vine să-l ia şi îl duce pe Gor. Gor este antipământul, planeta situată la celălalt capăt al orbitei Pământului în raport cu soarele. Acolo, eroul trăieşte o serie de aventuri de fantasy pe care nici John Carter nu le-ar fi renegat. Până aici, nimic extraordinar; dar, pe Gor, raporturile între bărbaţi şi femei sunt raporturi de la stăpân la sclav, şi toate cărţile sunt scăldate într-o atmosferă de masochism şi de bondage[1]. De altfel, nu se vorbeşte de slave girls[1], adică de fete iobage, ci de „bond girls”, adică de fete înlănţuite. Pe măsură ce seria de romane avansează, istoria-tip devine următoarea: o fată liberă şi mândră este capturată, dezbrăcată în pielea goală, biciuită, torturată, până când acceptă să-şi lase trupul pradă lui Tari Cabot şi bărbaţilor de pe Gor. Umilită şi degradată, ea descoperă plăcerea fizică şi devine, de data aceasta de bună voie, sclava masculului dominator. Nu simt greu de închipuit reacţiile feministelor la publicarea acestui gen de lucrări, destul de respingătoare, trebuie s-o spunem.

[1] Sclavie; iobăgie -1. engl.

[2] Fete sclave -1. engl.

Un trăsnet neaşteptat izbucneşte pe cerul literaturii SF în 1967: apariţia enormei culegeri de texte inedite lui Harlan Ellison, cu titlul Dangerous Visions\ Din ediţia legată a acestei cărţi, deşi foarte scumpă, s-au vândut 4376 exemplare (cifră stabilită la începutul anului 1973 şi oferită cu amabilitate de editura Doubleday). Este o cifră excepţional de mare pentru o ţară ca Statele Unite ale Americii, unde vânzările se fac mai ales prin Book-Clubs[2] sau în ediţii ieftine de buzunar[3]. în introducere, Ellison îşi defineşte scopurile: „Ceea ce ţineţi în mână este mai mult decât o carte. Dacă avem noroc, ea va fi o revoluţie. Acest volum, cu cele 576 de pagini ale sale, scrise mărunt, este cea mai considerabilă culegere de ficţiune speculativă publicată vreodată, compusă din nuvele inedite, şi concepută în scopul specific al unei revoluţii. Ţelul ei este de a răsturna totul. Ea răspunde nevoii de noi orizonturi, noi forme, noi stiluri, de noi sfidări spre o literatură a vremurilor noastre. Dacă va fi o reuşită, ea va aduce aceste noi orizonturi, stiluri şi forme şi va răspunde acestei sfidări. Iar dacă nu, ei bine, totuşi va fi o carte simpatică, plină de povestiri interesante.” Porţile acestei antologii le erau deschise tuturor autorilor, şi marilor

consacraţi şi debutanţilor.. Aşa încât îi găsim, cot la cot, pe Asimov, Poul Anderson, Ballard, Sladek, Niven, LafFerty, Howard Rodman şi David R. Bunch, de exemplu. Două nuvele au obţinut premii Hugo în anul următor Gonna Roii the Bones[4] de Fritz Leiber şi Riders of the Purple Wage[s] de Philip Jos6 Farmer. Toate textele îngemănau cea mai mare libertate a scriiturii cu inspiraţia cea mai dezlănţuită. Nu se respecta nici un tab£i, nici măcar acela pe care cărţile SF îl respectă cu sfinţenie: cel al pornografiei. Iată, de exemplu, primele rânduri ale nuvelei lui Farmer: „Dacă Jules Veme ar fi putut cu adevărat să vadă în viitor, să zicem până în anul 1966, s-ar fi căcat în pantaloni. Dar

1 Viziuni periculoase -1. engl.

2 Cluburi ale cărţii - organizaţii de difuzare a cărţii, prin care cărţile se vând către abonaţi -1. engl.

3 La Book-Clubs vânzările au depăşit 40.000 de exemplare (n. aut.).

4 Daţi cu arşicele -1. engl.

5 Călăreţii salariului purpuriu, glumă pe seama titlului celebrului roman al lui Zâne Grey, Riders of the purple sage (n. aut.).

în 2166, ehei, fraţilor! Extras dintr-un manuscris inedit al lui tata-mare Winnegan, intitulat: Cum l-am regulat în cur pe unchiul Sam şi alte ejeculări private.” Cât despre titlul care urmează acestei ispititoare introduceri, el sună astfel: Puţa care se scula invers\ Dangerous Visions nu a fost, poate, chiar revoluţia anunţată de Harlan, dar această antologie a zgâlţâit zdravăn lumea SF-ului de dincolo de Atlantic, atât la nivelul scriitorilor cât şi la cel al fanilor sau al publicului. Pentru scriitorii bătrâni, ca şi pentru cei moderni, ea a fost semnalul unei mai mari libertăţi de expresie şi al unui curaj mai mare în alegerea subiectelor.

Din punctul de vedere strict al romanelor, anul 1967 ne pare de asemenea foarte slab, în raport cu cei doi ani care urmează. Găsim totuşi un excelent Samuel Delany, The Einstein Intersection[1], care ne arată progresul autorului într-un singur an. Povestirea se desfăşoară în viitorul Pământului, un viitor în care legile naturii au fost modificate ca urmare a interferenţei efectelor descoperirilor matematicianului Godel cu efectele descoperirilor lui Einstein. într-o măruntă comunitate pastorală, facem cunoştinţă cu un băiat, Lo Lobey. Cuvântul Lo desemnează indivizii de sex masculin, perfect umani, cuvântul La este echivalentul feminin; cât despre Le, este un cuvânt care desemnează fiinţele anormale sau neutre. Astfel, Friza, o prietenă bună a lui Lo Lobey, nu-şi are numele precedat de La, pentru că nu vorbeşte. Cu toate acestea, ea ştie să se exprime

perfect şi dă chiar dovadă de facultăţi parapsihologice, căci, într-o bună zi, Lo Lobey o vede aruncând cu o piatră într-un băiat care o insulta, fără însă să se atingă de piatră. Dar, chiar din primele pagini ale romanului, Friza este asasinată, iar Lo Lobey, ca un nou Orfeu, va coborî în infern să o caute. De altfel, legenda lui Orfeu este citată, amestecată cu cea a formaţiei Beatles (se face

[1] Farmer este, de altfel, singurul scriitor cunoscut de SF care a îndrăznit să scrie romane Science fiction pornografice, cum ar fi Blown, Image of the Beast şi A Feast Unknown (Explodat, Imaginea fiarei şi O delectare necunoscuta) în 1968. Image of the Beast este o parodie de roman negru, foarte de bâlci şi prea puţin convingătoare. Celelalte două romane, care îl au drept erou pe Tarzan, sunt mai interesante, mai ales A Feast Unknown, ce povesteşte lupta fraticidă (ei, da!) între Tarzan şi Doc Savage (n. aut.).

[1] Intersecţia Einstein, Ed. Pygmalion, 1995, col. Cyborg, nr. 6.

aluzie la un cântec în care Ringo, unul dintre cei patru cântăreţi pop, îşi pierde iubita; se fac aluzii şi la scene de isterie colectivă, când admiratoarele încearcă să-i atingă pe Beatles, iar autorul le compară cu bacantele care-1 sfâşie pe Orfeu). E greu să redai impresia dată de aceste pasaje, căci titlurile cântecelor formaţiei Beatles sunt incluse în frazele lui Delany. De exemplu, o frază începe astfel: „After a hard day’s night[1]...”, ceea ce este titlul unuia dintre cele mai mari succese ale Beatles-ilor. în timpul coborârii lui în infern, Lo Lobey îi va întâlni pe Kid Moartea, ucigaşul roşcat, Păianjenul, păstorul dragonilor, Porumbiţa - arhetip al imaginii dragostei şi alte fiinţe extraordinare, despre care nu se ştie dacă sunt mutanţi sau locuitori ai acestui alt univers care se încrucişează cu al nostru. La sfârşitul romanului, Lo Lobey crede că şi-a găsit noua Eurydice, pe care, desigur, o pierde din nou. Această carte a fost scrisă în Europa, în mare parte în Italia, şi mai multe dintre capitole sunt precedate de extrase din jurnalul personal al autorului, care ne descrie personajele întâlnite din întâmplare şi care i-au servit de model, ceea ce adaugă operei un interes literar suplimentar.

Voi reţine din acest an 1967 numai încă un roman, cel al autorului de literatură generală Colin Wilson, Mind Parasites[1]. Colin Wilson, născut în Anglia în 1931, este considerat de către o parte a tineretului britanic ca un maestru al gândirii. El a scris deja lucrări de filosofie şi reflecţie. De asemenea, a scris şi povestiri inspirate de Lovecraft, un roman poliţist absolut remarcabil, The Glass Cage[3], precum şi această primă tentativă în domeniul literaturii SF, Mind Parasites. Subiectul

este banal: în 1999, un om se sinucide, iar unul dintre prietenii lui descoperă, puţin câte puţin, că era locuit de un fel de paraziţi ai minţii care, atunci când el le-a descoperit existenţa, l-au determinat să se omoare. Prietenul ajunge la concluzia că suntem aproape toţi locuiţi de astfel de paraziţi şi porneşte o cruciadă pentru a ne elibera. E un roman interesant, inteligent, dar prea lent şi plin de vorbărie. Autorul

[1] După noaptea unei zile grele -1. engl.
[2] Paraziţii minţii - 1. engl.
[3] Cuşca de sticlă -1. engl.

ezită tot timpul între povestea filosofică şi povestirea SF. Reuşise mult mai bine în genul poliţist cu The Glass Cage în care, în ciuda pretenţiilor literare, acţiunea nu este niciodată sacrificată în favoarea cugetărilor inutile. Cu toate acestea, Mind Parasites este o carte care trebuie citită.

Anul 1968 este excepţional: notasem întâi o duzină de romane remarcabile din toate punctele de vedere, pe care era obligatoriu să le semnalez şi a trebuit să mă străduiesc din răsputeri pentru a reduce acest număr la jumătate. Aşa cum se cuvine, voi începe cu cartea care a obţinut premiul Hugo la Convenţia de la St. Louis în 1969, Stand on Zanzibar[1] de John Brunner. La origine, Brunner scrisese o povestire foarte scurtă, apărută în numărul din noiembrie 1967 al revistei New Worlds, pe care a reluat-o şi a amplificat-o, până când a făcut din ea o carte de trei ori mai lungă decât un roman normal. Intriga se desfăşoară în anul 2001, o epocă în care numărul oamenilor a crescut atât de mult încât, dacă ar sta unul lângă altul pe insula Zanzibar, ar acoperi-o în întregime. Romanul se împarte în patru secţiuni, compuse între ele, dar separate în sumar, pentru ca cititorii care nu doresc să citească una sau alta dintre părţi, să poată să o facă fără neajunsuri. Există, în primul rând, contextul care, aşa cum indică şi cuvântul, ne îngăduie să ne facem o idee despre lumea anului 2001. Apoi, lumea în mers, alcătuită din schiţe rapide, instantanee - cu fraze adeseori neterminate - ale epocii, care fac să nu mai avem o viziune de ansamblu, ci să vedem, privind prin capătul mic al binoclului, cum trăiesc oamenii acelui timp. Apoi, jaloane şi portrete, în care, de data aceasta, autorul ne prezintă fiinţe vii, ce nu fac parte din intrigă, în general, ci locuiesc în lumea aceasta şi o trăiesc în sensul cel mai cotidian al termenului, în sfârşit, secţiunea continuitate povesteşte istoria propriu-zisă din Stand on Zanzibar, care în ea însăşi nu are nimic extraordinar, dar este complet metamorfozată şi valorizată de toate elementele exterioare create de Brunner. Pe scurt, când închidem cartea, crederp cu adevărat că am trăit în

epoca romanului. în sfârşit, să mai- adăugăm o remarcabilă inventivitate în limbaj şi vom avea o lucrare poate un pic artificială, un pic cam prea fabricată, dar

[1] Zanzibar, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 86.

absolut pasionantă. E un tur de forţă şi o operă de maestru.

Citată după opera lui Brunner, orice lucrare pare slabă şi palidă. Aşa încât voi alege o space-opera de Samuel Delany, Nova, care, deşi foarte onorabilă, nu are calităţile cărţii The Einstein lntersection. Nova povesteşte despre doi oameni, deja extrem de bogaţi, care se luptă între ei pentru a pune mâna pe illirium, cea mai importantă sursă de energie a secolului al XXXII-lea. Unul dintre ei, Lorq von Ray, urmaş al unui străvechi neam de piraţi ai spaţiului, vrea să plonjeze în străfundurile unei nova, adică a unei stele în curs de explozie. Nu îl împing la asta nici dorinţa de bogăţie, nici pofta de putere, ci mai curând un soi de nebunie interioară, de genul celei care-1 îmboldeşte pe căpitanul Ahab să urmărească balena[1] albă Moby Dick. Delany a scris o space-opera de lux, sofisticată; nu cea mai mică atracţie a ei este utilizarea constantă a cărţilor de tarot, devenită în secolul al XXXII-lea o ştiinţă exactă.

Charles Hamess este un autor care scrie foarte puţin, prea puţin. El abandonează astăzi stilul poetic şi sever pe care îl adoptase în The Rose pentru a ne da The Ring of Ritornel[1], un soi de space-opera vanvogtian care îşi aduce cititorul într-un vârtej de imagini scânteietoare şi de peripeţii de neînţeles. în zadar aş încerca să povestesc intriga unui asemenea roman, aşa că prefer să aleg un scurt pasaj, care va da cititorului o idee despre text: în pasaj e vorba de trei personaje, James Andrek, unul dintre eroii povestirii, tânăra Amatar şi păianjenul ei veninos, Raq. „Andrek contemplă cu o fascinaţie plină de spaimă înaintarea înceată a enormului păianjen. «Te miroase, remarcă fata, o să-i spun cine eşti.» Atinse cu vârful degetelor filamentele pânzei, facându-le să vibreze uşor. Creatura păroasă şovăi o clipă, apoi păşi delicat spre extremitatea pânzei şi se căţără în palma întinsă, care o aştepta. Cu mâna cealaltă, Amatar mângâie carapacea acoperită de peri negri, apoi intonă, cu voce joasă, o melodie stranie. Mai întâi, păianjenul păru agitat, ca şi cum s-ar fi neliniştit de ceva, apoi, foarte repede,

[1] Care de altfel era un caşalot în romanul lui Melville; cum să fi putut o balenă să muşte? (n. aut.).

[2] Inelul lui Ritornel -1. engl.

se calmă. «Ce ai cântat?» întrebă Andrek, uluit. «I-am zis că a venit vremea să-şi lase pânza şi să plece cu tine»” Aşa este romanul The Ring of Ritornel; şi dacă reuşiţi să vă smulgeţi de

sub fascinaţia unei lumi în care fetele oferă tarantule ucigătoare iubiţilor lor, atunci nu meritaţi nici măcar să vi se ofere un păianjen mare, păros.

The Past Maşter[1] de R.A. Lafferty este o antiutopie de zile mari. Omenirea a părăsit de multă vreme Pământul şi trăieşte într-o lume perfectă, pe planeta Astrobe. Fiecare cetăţean dispune de toate bunurile materiale şi, pe deasupra, are libertate totală şi fericirea garantată. Şi apoi, într-o bună zi, ceva se dereglează, din ce în ce mai mulţi astrobieni se sinucid, şi încă mai mulţi aleg exilul în bidonvilul de la Cathead, unde civilizaţia a decăzut la nivelul celei de pe un maidan al cerşetorilor. Căpeteniile de pe Astrobe hotărăsc atunci să încredinţeze conducerea Cetăţii unui dictator, un om investit cu toate puterile. Alegerea lor se opreşte asupra lui Thomas Morus, autorul Utopiei, publicată în 1516. Ei trimit emisari care să-l caute în epoca Iui, şi să-l aducă pe Astrobe. Dar, o dată investit, maestrul venit din trecut nu reacţionează aşa cum se aşteptau astrobienii. După părerea lui, utopia lui nu era câtuşi de puţin descrierea unei societăţi ideale, ci dimpotrivă, un fel de catalog al erorilor pe care civilizaţia ar trebui să le evite. Thomas Morus trece în fruntea revoltei celor din Cathead împotriva celor de pe Astrobe dar, destul de paradoxal, pentru a asigura fericirea omenirii, el este condamnat la supliciu, aşa cum se întâmplase şi în epoca lui. Lafferty a reuşit să scrie o carte uimitoare, pasionantă, amestecând satira cu critica socială, alegoria cu umorul, cumsecădenia cu tonul scrâşnitor.

John T. Sladek şi-a publicat în Anglia romanul The Reproductive System[2], care a apărut după aceea în Statele Unite sub titlul Mechasm. E o lucrare hotărât new wave, inspirată din tentativele autorilor revistei New Worlds, dintre care Sladek face de-acum parte. Altfel zis, nu vă aşteptaţi ca eu să vă pot da, în câteva rânduri, un rezumat complet al intrigii acestui roman. Să

[1] Maestrul din trecut -1. engl.

[2] Sistemul reproducător -1. engl.

spunem numai că un anume doctor Smilax a inventat un sistem autoreproducător. Maşina sa este capabilă să absoarbă orice substanţă metalică, să o asimileze şi să se mărească folosind această substanţă. Procesul este automat şi nu necesită nici o intervenţie din partea omului; ca urmare, zona care adăposteşte laboratorul lui Smilax este curând cucerită de maşină. încet, încet, toată regiunea, apoi ţara întreagă sunt ameninţate. Probabil în zeflemea, autorul a ales să-şi încheie povestirea printr-un happy end. Doi tineri îndrăgostiţi, observând că doctorul Smilax poate să-şi controleze sistemul autoreproducător

cu ajutorul unui mic dispozitiv încastrat în sticla ochelarilor săi, reuşesc să-i ia dispozitivul şi pun capăt activităţilor maşinii. Dar anecdota are puţină importanţă în The Reproductive System, contează numai umorul lui Sladek, stilul lui dement, nararea nebunească şi actele trăsnite ale personajelor, toate nevrozate.

Do Androids Dream of Electric Sheep?[1] Este titlul, destul de neaşteptat, al noului roman de Philip K. Dick. Eroul lui este un blade runner, adică un ucigaş plătit, însărcinat cu eliminarea androizilor strecuraţi ilegal pe Terra. într-un viitor destul de apropiat, aceşti oameni artificiali sunt folosiţi pentru cucerirea spaţiului şi li se interzice să stea pe planeta lor de origine. Şase androizi Nexus-6, un model care nu poate fi deosebit de om la prima vedere, au fost reperaţi pe Terra şi Rick Deckard, blade runner-ul, porneşte să-i elimine unul câte unul. Romanul este, în esenţă, un thriller, dar într-un cadru SF foarte accentuat: e vorba despre decăderea civilizaţiei noastre. Viaţa animală a dispărut aproape cu totul, iar descendenţii noştri, pentru a da impresia că trăiesc ca altădată, sunt reduşi la îngrijirea unor simulacre de animale electrice; Dick descrie un univers fără speranţă, de un pesimism atroce, Deckard îşi va îndeplini contractul, dar întâlnirea lui cu Rachel Rosen, o androidă din ultima generaţie, îi va tulbura mintea, deja şubredă. Acest roman a fost ecranizat în 1981, sub titlul Blade Runner[2]; atmosfera cărţii este bine redată, dar un

[1] Vânătorul de recompense (Visează androizii oi electrice?), Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 1.

[2] Regia Ridley Scott.

happy end artificial denaturează concluzia întunecată a lui Dick.

Personajul Jerry Comelius pare să fi fost creat de Michael Moorcock în romanul său The Final Programme[1]. După aceea, el a devenit un personaj comun tuturor autorilor revistei New Worlds, care l-au folosit fiecare în felul lui, păstrându-i caracteristicile de bază. Jerry Comelius este un erou pop, după moda swinging London[1] a anilor *60. Bea, se droghează, este vag homosexual; este imens de bogat şi nu ştie ce să facă cu el însuşi; are un pistol cu ace şi poate să ucidă pe cine are chef. într-un cuvânt, o parodie a lui James Bond. Necazul este că romanul lui Moorcock, The Final Programme, este conceput în întregime în scopul de a ridiculiza aventurile agentului 007. în toată treaba asta, SF-ul este cu totul uitat; nu rămâne decât un roman snob, fără substanţă şi plictisitor.

Vom încheia acest an 1968 cu filmul-eveniment al lui Stanley Kubrick, 2001. A Space Odyssey. A fost primul film cu adevărat mare, consacrat SF-ului şi a contat mult în vocaţia viitorilor

maeştri ai genului, George Lucas, Steven Spielberg etc. Scenariul a fost scris de Kubrick în colaborare cu Arthur C. Clarke, pornind de la nuvela The Sentinel, pe care acesta din urmă o publicase în New Worlds în 1954, după cum am văzut. Clarke a transformat-o mai apoi în roman, intitulat de asemenea 2001. A Space Odyssey, care a apărut în acelaşi timp cu filmul. El are ca temă călătoria fantastică în străfundurile cosmosului a navei spaţiale Explorer 1, a echipajului ei alcătuit din oameni şi a ordinatorului nebun Hal[3] 9000. într-un scop mistic şi, să spunem drept, destul de obscur, Clarke încearcă să facă lumină în misterul originilor vieţii. Cu certitudine, 2001 nu este o carte SF mare, dar, profitând de succesul filmului, a fost şi este foarte citit şi a contribuit mult la pătrunderea genului SF în rândul marelui public.

Vom începe anul 1969 cu o excelentă carte de Philip K. Dick,

[1] Programul final -1. engl.

[2] Londra ritmată -1. engl.

[3] Numele Hal este o şmecherie. Trebuie să luăm din alfabet literele de după acestea; H devine I, A devine B şi L devine M. Adevăratul ordinator este deci IBM 9000 (n. aut).

Ubik[1]. Şi în acest caz, este imposibil să rezumăm intriga acestui roman fără să o deformăm până la caricatură. Vom spune numai că e vorba de unul din acele vise psihedelice în care totul se ruinează în jur. în fapt, aici obiectele încep să sufere alterări temporale şi, de exemplu, un televizor în culori regresează sub ochii proprietarului său, ajungând un radio cu galenă de la începuturile radiofoniei! însă în Ubik, dacă lucrurile nu merg cum trebuie pentru cei vii, ele nu merg deloc mai bine nici pentru cei morţi. începând din 1992, aceştia sunt conservaţi în stare de semiviaţă, în sicrie criogenice. Ei comunică astfel între ei şi trăiesc pseudovieţi într-un univers diferit de al nostru. Dar ce se va petrece dacă se vor produce interferenţe între universul degradat şi universul oniric al morţilor? Numai Ubik ştie, Ubik care este peste tot, Ubik care are realmente darul ubicuităţii. Dar ce este Ubik? Acest roman este cu adevărat una dintre operele de maestru ale literaturii science fîction contemporane şi marchează o dată însemnată în cariera lui Philip K. Dick. Lucrările care au urmat acesteia, Our Friends from Frolix 8[1] şi A Maze of Death[3] sunt mult mai slabe şi corespund, de altfel, unei perioade de tulburări psihologice grave ale autorului.

Tot atât de remarcabil este şi romanul lui Kurt Vonnegut Jr, Slaughterhouse Five[4]. Stilul său foarte literar şi subiectul în care SF-ul nu deţine primul loc au determinat încadrarea lui între lucrările de literatură generală, cu asentimentul autorului, care a reuşit de câţiva ani să scape din ghettoul

literaturii science fîction. Cu toate acestea, cum Vonnegut şi-a făcut cea mai mare parte a carierei în paginile revistelor şi colecţiilor SF, mă cred îndreptăţit să consider Slaughterhouse Five drept un roman science fîction. Locuitorii planetei Tralfamadore au răpit doi pământeni, un bărbat numit Billy Pelerinul şi o actriţă numită Montana Patachon. Ei le studiază comportamentul, limbajul, îi supraveghează în timp ce se împerechează etc. Dar aceasta nu este decât o fracţiune marginală

[1] Ubik, Ed. Ncmira, 1994, col. Nautilus, nr. 60.
[2] Prietenii noştri de pe Frolix 5-1. engl.
[3] Labirintul morţii, Ed. Athcna, 1995.
[4] Abatorul cinci, Ed. Univers, 1983, col. Globus.

a romanului. Esenţialul este experienţa lui Billy Pelerinul, care retrăieşte în dezordine toate episoadele existenţei lui, de la naştere până la moarte. Amintirile dintr-o anumită perioadă a acestei vieţi sunt privilegiate, întrucât au marcat psihicul lui Billy Pelerinul: timpul petrecut ca prizonier în Germania, în cel de al doilea război mondial, mai ales orele trăite în Dresda sub bombardamentul aliaţilor din 1945, când era ascuns în subsolul abatorului nr. 5. Kurt Vonnegut Jr a amestecat cu iscusinţă SF-ul şi amintirile lui din cel de al doilea război mondial pentru a scrie un roman violent antimilitarist şi care ne face să simţim aproape fizic inutilitatea şi oroarea războiului. O operă foarte frumoasă.

Cu toate acestea, nici una din aceste opere nu a obţinut premiul Hugo în 1970 la Convenţia de la Heidelberg. El i-a fost atribuit unui roman de Ursula K. LeGuin, pe care îl consider ca foarte slab (ceea ce nu va mira pe nimeni), The Left Hand of Darkness[1]. Este tot o carte etnologică, în care vizităm interminabil o planetă, Gethen, formată aproape în întregime din două imense calote glaciare. Locuitorii ei arată ca oamenii, dar sunt cu toţii bisexuaţi şi, timp de câteva zile pe lună, capătă caracteristicile unui sex sau ale celuilalt, pentru a se putea uni între ei. Trimisul unei lumi exterioare, care trebuie să reveleze locuitorilor de pe Gethen existenţa oamenilor din galaxie, şi în special a bărbaţilor şi femeilor cu sexe distincte, trece în ochii lor drept un monstru, un pervers polimorf. în cele din urmă, este nevoit să fugă pe una din calotele glaciare în tovărăşia unui gethenian. Să te îngheţe de plictiseală, nu alta!

Universul din Stand on Zanzibar l-a marcat atât de mult pe John Brunner, încât i-a servit de cadru pentru un al doilea roman, de calitate aproape egală, The Jagged Orbit[1]. Totuşi, axa interesului s-a deplasat, iar problemele puse de războaiele rasiale, violenţa, violul psihanalitic etc. predomină. Multiple

intrigi îşi încrucişează firele, deşi aici continuitatea este menţinută de la început şi până la sfârşit, spre deosebire de Stand on Zanzibar, iar un personaj cu facultăţi extraomeneşti, Harry Madison, un negru bolnav mintal,

[1] Mâna stângă a întunericului, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 36.

[2] Orbita sfâşiată -1. engl.

se adaugă confuziei care domneşte în această lume a fricii şi a urii.

O carte de o bogăţie extraordinară, care este în acelaşi timp o anticipaţie înspăimântătoare. O carte care trebuie neapărat citită.

încă n-am avut ocazia să vorbesc de John Boyd, un scriitor american născut în 1919 la Atlanta. Este un autor postclasic, care are un public fidel, dar ale cărui opere îmi par a fi rămas întotdeauna sub ceea ce ar fi putut să fie. Sunt isteţe, inteligente, bine făcute, dar se simte prea mult în ele strădania autorului. Mă voi mulţumi să citez doar una din lucrările lui, The Pollinators of Eden[1]. Acţiunea se petrece în viitor şi are ca eroină o tânără citolog, Fredda, o femeie foarte frumoasă şi absolut frigidă. Totuşi este logodită (logodnicul i-a fost ales de un calculator!) cu un tânăr savant, Paul, plecat în expediţie pe planeta Flora. Planeta a fost numită astfel pentru că este în întregime acoperită de flori multicolore, care rămân înflorite tot timpul anului. Or, nici o viaţă animală nu există în această lume, nici măcar o insectă cât de mică. Care este, aşadar, factorul de polenizare care face ca plantele să fie fecundate? Problema nu e lipsită de un anume interes, iar felul în care John Boyd o rezolvă în ultimele două sau trei capitole este destul de reuşit. Dar tot ce precedă aceste capitole, esenţialul cărţii, este interminabil şi plictisitor. Să sărim deci direct la sfârşit, un sfârşit destul de erotic, în care o vedem pe frigida Fredda ajungând pe Flora şi fiind deflorată - ca să zicem aşa - de pistilul unei orhidee uriaşe! în acelaşi timp, Paul face dragoste cu partea feminină a aceleiaşi orhidee, creând astfel o unitate în trei. „Fecundarea se va face prin procură, îi spuse Paul. Suzy este al treilea element al unui trio”. întoarsă pe Pământ, Fredda va aduce pe lume primul copilaş care va trebui crescut într-un ghiveci, nu într-un leagăn!

R.A. Lafferty publică, în 1969, un roman extrem de complex intitulat Fourth Mansions[1]. E aproape imposibil să rezumi subiectul în mai puţine cuvinte decât cuprinde romanul! Pentru a da imul sau două repere, vom spune doar că totul începe cu ancheta unui tânăr jurnalist, Freddy, care îl bănuieşte pe un anume Carmody că

[1] Polenizatorii Edenului - 1. engl.
[2] Cele patru conace -1. engl.

trăieşte de mai multe secole. El îi împărtăşeşte acest lucru prietenei lui, Biddy, care îl întreabă: „Ce te face să crezi că e aceeaşi persoană, bombonelule? - Ei, seamănă toţi între ei ca nişte picături de apă, iar numele lor au un aer de familie, răspunse trist Freddy. - S-au făcut teorii plecând de la fapte mai neînsemnate decât astea. Trebuie însă să spunem că nici n-au ţinut prea mult. Şi cum să mai fie Carmody pe lumea asta după cinci sute de ani, fluturaşul meu purpuriu? Ar trebui să fie oribil de mort sau oribil de bătrân!" Dar Fourth Mansions este, de asemenea, istoria unui grup de telepaţi care vor să atingă un nivel superior al umanităţii şi se cufundă în demenţă şi oroare. Este şi istoria membrilor unei societăţi secrete care pretind că deţin puteri venite din timpuri străvechi şi care poate chiar le deţin. Şi mai este... mai este încă altceva, dar trebuie să citiţi lucrarea lui Lafferty, un roman mult mai interesant decât tot ce s-ar putea spune despre el.

The Andromeda Străin[1], de Michael Chrichton, are, nu ştiu de ce, reputaţia de a aparţine literaturii generale şi nu „subliteraturii" SF. Poate din cauză că e o carte proastă, foarte plictisitoare şi care are un singur merit, cel de a fi plauzibilă. O oarecare navă spaţială revine pe Pământ aducând un organism extraterestru, numit germenul Andromeda, care contaminează mai întâi un sat, apoi mai mulţi savanţi veniţi să-l studieze. E de ajuns să recitim Who Goes There? de Don A. Stuart, pentru a ne da seama în ce măsură The Andromeda Străin este un roman greoi, pedant şi mediocru.

Prefer mult mai mult o space-opera fară pretenţii, a lui Edmond Hamilton, Return to the Stars[1]. Cu toate acestea, nu este unul dintre cele mai bune romane ale lui Hamilton, nici pe departe. Dar această carte, care reprezintă urmarea şi sfârşitul faimosului roman The Star Kings, are o istorie mai specială şi nu pot să rezist plăcerii de a o povesti. într-adevăr, cartea a fost finalizată la cererea mea! Aveam intenţia să publicăm, în colecţia Clubul Cărţii de Anticipaţie, o reeditare a romanului The Star Kings, cuplată cu un alt titlu al aceluiaşi autor. I-am scris atunci

[1] Germenul Andromeda, Ed. Univers, 1976, Colecţia romanelor ştiinţi- fico-fantastice, nr. 4.
[2] Reîntoarcerea la stele -1. engl.

lui Hamilton pentru a-1 întreba dacă nu cumva există o urmare la aventura lui John Gordon, micul funcţionar newyorkez a cărui minte fusese schimbată cu cea a unui prinţ al stelelor. Mi-a răspuns că efectiv există două nuvele care sunt urmarea acestui

roman, dar că ar trebui să mai scrie încă două, pentru a completa povestirea. Câteva zile mai târziu, Hamilton mi-a scris din nou, ca să-mi spună că primise două romane de Catherine L. Moore în ediţia noastră şi că niciodată nu a văzut cărţi SF atât de bine prezentate. Astfel a acceptat să scrie sfârşitul aventurilor lui John Gordon şi deci textul a fost tradus în franceză după exemplarul dactilografiat de Hamilton însuşi şi a fost publicat cu un an şi jumătate înainte de a apărea în Statele Unite. De data aceasta, John Gordon a fost transportat în viitor, şi cu trupul şi cu sufletul, este cazul să spunem, prin ştiinţa lui Zarth Am, şi luptă ca să recucerească Formalhaut, imperiul iubitei lui, Lianna, care riscă să rămână fără el. în această luptă, Gordon este ajutat de un fel de pasăre extraterestră, Korkhann şi de sinistrul Shore Kan, fostul lui duşman, devenit aliatul său. Această a doua povestire nu e nici pe departe atât de bună ca prima, dar, întrucât nu sunt înzestrat cu mare modestie, mi-ar fi fost greu să trec sub tăcere geneza ei.

Dean R. Koontz este un tânăr autor care din păcate, scrie mult prea mult. Voi cita unul dintre primele lui romane, The Fall of the Dream Machine[1], care este destul de interesant, fiind inspirat de teoriile lui Marshall McLuhan. Koontz a gândit o civilizaţie în care textele tipărite au dispărut cu totul şi numai imaginea ţine loc de comunicaţie. Rezultă un fel de sclavie a spiritului oamenilor aserviţi maşinii de visat despre care este vorba în titlu. Bineînţeles, cartea povesteşte lupta oamenilor pentru eliberarea de sub această tutelă.

Vom încheia cu Anglia, cu opera[2] uimitoare a lui Brian W. Aldiss, Barefoot in the Head. Este o povestire despre cum ar putea ajunge mâine lumea, după un război psihedelic, în cursul căruia marile oraşe ar fi bombardate cu nori de acid (LSD), ceea ce ar face ca lumea să-şi piardă cu totul bunul simţ, care deja nu

[1] Căderea maşinii visurilor -1. cngl.

[2] Parţial apărută în New Worlds, după cum am văzut (n. aut).

funcţiona prea corect nici înainte. Nu se poate povesti pe scurt acest roman, care, de altfel, nici nu este un roman în sensul strict al termenului, întrucât în el sunt inserate numeroase poezii şi pagini aproape albe, pe care nu sunt scrise decât câteva litere, ca să nu mai vorbim şi de alte efecte surprinzătoare. Aldiss, care este un mare scriitor, a reuşit să facă ceea ce alţi autori ai revistei New Worlds încercau de mulţi ani să facă, fără să reuşească. Un asemenea roman este oare literatură SF? Cu siguranţă că da. Va fi el acceptat ca atare de cititorii tradiţionali ai genului? Pare greu de crezut, dar vor ajunge probabil şi la asta, în câţiva ani...

Cel mai bun roman al anului 1970 îmi pare a fi space-opera metafizică a lui Roger Zelazny, The îsle of the Dead[1]. Este o operă complexă, care se poate citi pe mai multe nivele, şi adesea a fost interpretată în moduri diferite de un critic sau altul. Numai bogăţia ei este de vină pentru asta, şi o să mă abţin să spun ce trebuie să descoperim în ea, lăsându-i această plăcere cititorului. Subiectul este următorul: Francis Sandow, unul dintre oamenii cei mai bogaţi din galaxie, află că soţia lui, una sau două foste iubite şi câţiva duşmani, toţi morţi de multă vreme, au fost înviaţi pe Insula Morţilor, o insulă creată prin voinţa uneia dintre lumile care îi aparţin. Cine a înviat aceste fiinţe şi de ce? Aceasta este întrebarea enervantă care îl va smulge pe Sandow din deliciile planetei lui personale, unde trăieşte singur, într-un lux de neînchipuit (desigur, cu o fată de o frumuseţe strălucitoare, pe care a închiriat-o pentru a-i servi de amantă şi de stăpână a casei). Dar Francis Sandow nu e doar un om, ci este şi zeul Shimbo al Copacului Negru, Semănătorul Tunetului, căci el este singurul om care practică profesiunea de creator de universuri, profesiune rezervată, în principiu, rasei Pei'enilor. „Ceilalţi creatori de lumi sunt toţi Pei'eni. Fiecare dintre noi poartă un nume - cel al unei divinităţi pei'ene - şi acesta ne ajută în munca noastră într-un mod unic şi complex. L-am ales pe Shimbo - sau el m-a ales - pentru că arăta ca un om. Câtă vreme voi trăi, credinţa spune că el se va manifesta în universul fizic. Când voi muri, el se va întoarce în neantul preafericit, până în ziua în care un altul va putea purta

[1] Insula morţilor -1. engl.

acest nume. De fiecare dată când un purtător al numelui pătrunde într-un sanctuar pei'en, divinitatea, a cărei emanaţie este, se iluminează acolo unde se găseşte, în toate sanctuarele galaxiei. Nu înţeleg ce legătură se stabileşte, şi nici pei'enii nu înţeleg, ca să spunem drept." Pe Insula Morţilor, el va găsi un pei'en care nu are dreptul de a purta un nume, dar care este unit abuziv cu zeul Belion. în ciuda eforturilor lui Sandow de a aranja lucrurile prin bună înţelegere, cele două divinităţi pei'ene se vor înfrunta într-o bătălie cataclismică, amintind luptele dintre zeii Olimpului. Consider că sfârşitul romanului The Isle of the Dead este o reuşită epică dificil de egalat.

Hotărât, e un an important pentru Zelazny, care, puţin după aceea, publică unul dintre cele mai bune romane fantasy ale sale: Nine Princes in Amber[1]. Amber este singura lume adevărată, celelalte, universurile de umbră, sunt numai numai nişte reflectări ale ei. Regele din Amber a dispărut şi fiii lui se ceartă pentru coroană; Eric ocupă palatul, ajutat de doi fraţi care i-au jurat supunere, iar ceilalţi fraţi au fost alungaţi în

universurile de umbră. Convin îşi recapătă cunoştinţa pe Pământ; este amnezic, dar reuşeşte să-şi ascundă starea faţă de o soră şi de un frate. Acesta din urmă îl aduce înapoi în Amber şi, încet, încet, Convin îşi recapătă memoria, după care porneşte la luptă împotriva lui Eric, ajutat de un alt frate. Corwin va eşua. Cartea cerea o urmare, şi va avea mai multe. Interesul ei vine întâi de la psihologia personajelor, care, după regulile din Amber, sunt poate oameni cu judecată, dar după criteriile civilizaţiei noastre sunt complet nebuni. Apoi, de la inventivitatea autorului, care presară drumul spre Amber cu pericole extraordinare. De urmărit.

La Convenţia de la Boston, în 1971, premiul Hugo pentru cel mai bun roman i-a fost atribuit lucrării Ringworld[2] de Larry Niven. Acest autor se înscrie direct în linia lui Poul Anderson şi a autorilor revistei Astountting din anii ’50-’60. Ştiinţa îşi face din nou apariţia. Niven este de-acum considerat ca şeful şcolii hard Science (ştiinţă dură), care, treptat, va căpăta o importanţă sporită.

[1] Nouă prinţi din Amber, Ed. Olimp, 1994, col. Heroic-fantasy, nr. 2.

[2] Lumea-inel -1. engl.

Ringworld este interesant din punctul de vedere al subiectului şi al peripeţiilor descrise, dar este foarte prost scris, ceea ce este uimitor în epoca unor scriitori ca Zelazny şi Ellison. Tema aparentă este aceea a explorării unei lumi-inel, descoperite de rasa non-umană a marionetiştilor. Explorarea se face de către patru personaje: un marionetist, fiinţă laşă, fricoasă, care urzeşte comploturi; un Kzin, creatură feroce şi războinică; un om în vârstă de două sute de ani şi obişnuit cu pericolele spaţiului şi, în sfârşit, o fată nebunatică. Lucruri deja văzute, s-ar putea crede; ei bine, nu, căci tema reală a lucrării este alta: problemele genetice puse de existenţa unor indivizi lipsiţi de orice facultate parapsihologică, dar având un noroc insolent şi constant; în cazul de faţă, este vorba de puştoaică, personajul central din Ringworld. într-un an 1970 destul de sărăcăcios în opere bune - cu excepţia lui Zelazny - în comparaţie cu anii excepţionali 1968 şi 1969, cartea lui Niven este., un premiu Hugo onorabil.

în 1971 vom avea surpriza să-l regăsim pe Alfred E. van Vogt în primele rânduri ale romancierilor anului. în cursul Simpozionului internaţional de science fiction din mai 1969, de la Rio de Janeiro, van Vogt mi-a mărturisit că îşi recuperase în întregime darul scrisului, dar pe care îl pierduse în ultimii cincisprezece ani. Efectiv, între începutul anului 1970 şi sfârşitul lui 1973, vor apărea şase noi romane de van Vogt, unul singur, Quest for the Future[1], având ca bază o povestire

publicată anterior. în 1971 publică The Battle of Forever[1], care este o carte foarte bună. Acţiunea se desfăşoară într-un viitor îndepărtat, în care oamenii au abandonat orice activitate şi şi-au redus numărul la numai o mie, pentru a trăi într-un oraş închis. Corpurile li s-au atrofiat, capetele li s-au mărit, trăiesc acum numai în universul gândirii abstracte. Pe Pământ, civilizaţia e reprezentată de animale. Animale cărora omul le-a modificat genele, înzestrându-le cu vorbire, cu membre prehensile şi cu poziţia verticală. Oartfenii hotărăsc să facă o experienţă şi să-l trimită pe unul dintre ei, înzestrat cu un corp de talie normală, în afara cetăţii lor, ca să afle cum evoluează

[1] în căutarea -viitorului, -1. engl.

[1] Lupta pentru veşnicie, Ed. Vremea, 1995, col. Super-fiction.

lucrurile. Modyun acceptă să încerce această experienţă şi se duce în lumea aglomerată a oamenilor-animale. Aceştia îl iau drept o varietate necunoscută de maimuţă şi îl acceptă fără greutate. Nu se întâmplă tot aşa şi cu ordinatoarele, care administrează întreaga viaţă pe pământ şi care îl identifică imediat ca fiind o fiinţă neclasificată. Cazul este semnalat şi Modyun este curând adus în faţa unuia din stăpânii planetei. El află, spre marea lui uimire, că Terra a fost cucerită de extratereştri, fără să se verse nici o picătură de sânge, dat fiind că oamenii se retrăseseră în nobila lor izolare. Cu ajutorul a patru oameni-animale, Modyun va încerca să izgonească invadatorii extratereştri şi să aducă oamenii la starea lor anterioară. Pentru van Vogt, acesta este romanul unui om non-violent prin excelenţă care, văzând violenţa dezlănţuindu-se în jurul lui, consideră că are dreptul moral de a face uz de ea, la rândul lui, pentru ca binele să triumfe.

Totuşi, nu voi alege acest roman al lui van Vogt ca fiind cel mai bun roman al anului, ci pe cel al lui Robert Silverberg, Son of Man[1]. Această carte, foarte complexă, este bazată pe câteva versete din Evanghelia Sfântului Marcu. Nu-mi este posibil să-i dau aici rezumatul, care n-ar avea nici un rost, şi nici să-i dezvălui sfârşitul, ceea ce ar fi o trădare. Să spunem numai că e vorba de povestea unui om din alte timpuri, Clay, care se trezeşte într-un viitor îndepărtat, când urmaşii omului au căpătat forme diverse. Este întâmpinat de o creatură, Hanmer, care poate lua formă bărbătească sau femeiască sau chiar o formă asexuată. în tovărăşia sa, el va trăi experienţe uimitoare de percepţie totală şi va explora toate posibilităţile sexualităţii. Iată un paragraf în care Hanmer ia formă feminină: „Să fie Hanmer? Când se întoarse, Clay văzu că este altfel decât era. Pe pieptul lins ca ceara, apăruseră doi sâni. Mici, ca cei ai unei fete în vremea când se transformă în femeie, dar

indiscutabil feminini. Sfârcuri mici şi roz îi încununează. (...) Ea înaintează către Clay. Mersul ei nu este cel al lui Hanmer. Nu mai e o mişcare liberă şi nepăsătoare, ci una mai reţinută, tot atât de fluidă dar mai puţin flexibilă. Ea spune: «Corpul meu s-a schimbat, dar sunt tot Hanmer. Te iubesc. Vrei să sărbătorim

[1] Fiul Omului -1. engl.

călătoria noastră împreună? Aşa e obiceiul». (...) Hanmer îşi îndoaie genunchii, îşi desface coapsele, iar Clay contemplă partea pe care ele o străjuiesc. Da şopteşte ea. Pierdut de fericire, el se întinde pe trupul ei. Mâinile lui îi apucă fesele mici, reci şi satinate. Hanmer a roşit. Pleoapele ei transparente capătă o culoare lăptoasă şi ascund în parte strălucirea purpurie a ochilor. Când el îşi ridică mâna şi îi mângâie sânii, simte cum i se întăresc sfârcurile şi se minunează de continuitatea anumitor lucruri. într-o singură clipă, omenirea se învârte de jur împrejurul sistemului solar, păsările vorbesc, plantele participă la plăcerea oamenilor, continentele se învălmăşesc, universul e un vârtej de culori minunate şi de parfumuri îmbătătoare; şi totuşi, în miracolul de purpură şi aur al acestei lumi schimbate, fâlusul este mereu în căutarea părţii femeieşti, iar partea femeiască nu se poate lipsi de tăria bărbăţiei.”

Vincent King este un pictor despre care nu s-a vorbit prea mult în science fiction până la apariţia romanului său Candy Man[1]. Titlul este înşelător şi nu trebuie să ne facă să ne gândim la un om de zahăr candel, departe de asta. în argou, această expresie înseamnă „furnizorul de droguri”; chiar asta şi este bietul Candy Man, tristul erou al acestei povestiri halucinante. El însuşi drogat, Candy Man este în acelaşi timp vânzător de droguri, dar şi informator al autorităţilor, ca să capete raţii suplimentare în schimbul trădărilor sale. Lovit de o scurtă nebunie, el îl ucide pe imul dintre Stăpânii care vizitează mahalaua sărmană în care Candy Man îşi fece meseria. E nevoit să fugă. Primeşte ajutorul unui băiat, numit simplu Băiatul, care pare că vrea să-i facă un bine şi totodată îl urăşte. Apoi, locul Băiatului este luat de Fată, după toate aparenţele, sora lui geamănă; este o adolescentă care pare să-l iubească pe Candy Man cu adevărat, şi-i oferă farmecele ei. Dar, încet, încet, autorul ne face să înţelegem că nici unul dintre personaje nu este ceea ce pare să fie. Apoi, mai departe, aflăm că personajele nu sunt cele pe care am crezut că le descoperim. Ca să spunem foarte sincer, la sfârşit nu prea mai suntem siguri de ceea ce sunt! O încercare interesantă, pe care o consider

[1] Omul de zahăr candel -1. cngl.

totuşi ratată, autorul pierzându-se în propria lui complexitate.

Richard A. Lupoff trăieşte în California, unde este critic de pop music. în 1971 a scris un roman SF extrem de comic, Sacred Locomotive Flies[1], care este, cu siguranţă, cel mai nostim pe care l-am citit de la Martians, Go Home! de Fredric Brown. Acest titlu ciudat este legat de pasiunea muzicală a lui R.A. Lupoff, iar „Locomotiva sfântă” este un grup pop, victimă a deturnării unui avion. Piratul aerului, agent al unei reţele de contraspionaj, îl bănuieşte pe unul dintre muzicieni că lucrează pentru o putere străină. Dar n-ar fi deloc interesant să povestim această istorie demenţială, mai bine să-l lăsăm pe autor să vorbească, dând ca exemplu vreo două scurte fragmente: „Valeu, copilaşi! Nebunie curată, nu? Puşcoace, regulat, drog şi rock. Mai în stilul anului 1985 decât atât, nu se poate, nu? Nu cu mult mai altfel decât în alte epoci, numai ceva mai rău, atâta tot.” în alt loc citim: „Trebuie neapărat, dar neapărat, să mergeţi uşurel până la capitolul VI. Vă promit că o să facem un flash back despre un alt flash back un pic mai încolo. Dar, dacă într-adevăr nu mai aveţi răbdare, continuaţi până în momentul când Freddy descoperă ce se urzeşte în încăperea secretă din Pindar. Puteţi să vă întoarceţi aici când vreţi, dar noi o să aflăm ce soi de făpturi omeneşti sunteţi, şi n-o să arate din cale afară de bine...” Evident, acest stil se va demoda repede, dar avem prea puţin SF umoristic, iar cartea lui Lupoff e prea reuşită ca să nu o menţionăm în mod special.

în 1971, George Lucas a realizat primul lui film de science fiction, THX1138. Ben Bova, scriitor şi jurnalist născut în 1932, a scris un roman după scenariul filmului. Este vorba de o societate totalitară în care omul este robotizat prin hipnoză şi droguri. Refuzul de a lua droguri este o crimă; eroul, THX 1138, este urmărit pentru această crimă şi pentru că a avut relaţii sexuale cu LUH 3417. Ea este ucisă, dar el ajunge în cele din urmă la suprafaţa planetei, afară din cetatea subterană, unde, contrar propagandei oficiale, viaţa este un rai. O operă prea influenţată de Huxley şi Orwell, George Lucas pregătea lucrări mai bune pentru viitor.

[1] Locomotiva sfântă zboară -1. cngl.

Vom începe anul 1972 cu una din cărţile cele mai uimitoare pe care ni le-a dat literatura SF: The Iron Dream[1] de Norman Spinrad. Cartea este extraordinară din mai multe puncte de vedere: mai întâi, The Iron Dream este cu siguranţă romanul cel mai scurt care a fost scris vreodată, întrucât nu conţine decât o singură pagină! După asta vine lista operelor autorului, dar acestea nu sunt romanele lui Spinrad, urmează o biografie a autorului - dar nu este biografia lui Spinrad; apoi o menţiune amintind că romanul reeditat aici a obţinut premiul Hugo la

Convenţia din 1954 (poate vă amintiţi că în anul acela nu s-a dat premiul). în sfârşit, vine adevărata pagină cu titlul, Lord of the Swastika[2] de Adolf Hitler! în pagina biografică ni se indicase că Adolf Hitler, născut în Austria în 1889, devenit cetăţean german, gazat în luptă în timpul primului război mondial, agitator de extremă dreapta la Miinchen după înfrângerea Germaniei, plecase în Statele Unite în 1919, chiar înainte ca Germania să devină comunistă. Hitler, de meserie pictor, făcuse mai întâi ilustraţii pentru Amazing Stories, apoi se lansase în genul heroic-fantasy. Povestirea lui cea mai celebră a fost, desigur, Lord of the Swastika, stăpânul cu crucea încârligată, care este reeditată aici. Eroul ei este Feric Jagger, un arian voinic şi blond, cu ochi albaştri; el trăieşte într-o omenire postatomică, în care numeroşi oameni au genele alterate de radiaţii şi sunt mai mult sau mai puţin monstruoşi. Feric Jagger luptă pentru puritatea genotipului uman şi pentru eliminarea suboamenilor. De asemenea, el luptă şi pentru masacrarea nemiloasă a dominatorilor, numiţi Dom, o rasă în aparenţă umană, dar înzestrată probabil cu puteri parapsihice, căci membrii ei formează o clică al cărei scop este cucerirea bogăţiei şi puterii. Feric Jagger întâlneşte în cale nişte tineri motociclişti al Morţii, un soi de Hell's Angels, pe care îi convinge să-i devină gardă de onoare şi să poarte brasarde cu cruce încârligată. Urmarea romanului ne descrie ascensiunea la putere a lui Ferd Jagger (ciudat de asemănătoare cu cea pe care Adolf Hitler a avut-o într-un alt univers), lupta lui împotriva unei ţări străine, Rusia, pare-se, eliminarea rasei Dom

[1] Visul de fier, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 48.
[2] Domnul svasticii - 1. engl.

(vizibil evreii) şi a mutanţilor. Graţie armatei SS pe care a creat-o, el câştigă victoria, în ciuda unui bombardament atomic venit de la ţara duşmană, care alterează genele tuturor supravieţuitorilor. Feric Jagger dă ordin să fie sterilizată întreaga omenire şi hotărăşte că omul nu se va mai reproduce decât prin donare - o tehnică studiată astăzi cu multă seriozitate, care ar putea permite ca, plecând de la oricare celulă a corpului, să se reproducă o făptură omenească identică cu donatorul. Ultima imagine înfăţişează mii de rachete îndreptate spre cer, cu echipaje de tineri SS lângă ele, şi, drept conducător pentru fiecare rachetă, câte un duplicat al lui Feric Jagger, care va duce visul milenar nazist către stele.

Dar lucrarea nu se opreşte aici. Spinrad, de altfel el însuşi evreu, temându-se, fără îndoială, că va fi acuzat de nazism sau de rasism, dă o urmare acestui roman, presupus a fi scris de Adolf Hitler; este vorba de un studiu pe care l-ar fi întocmit

un critic american, în 1959. în acest studiu, el reduce visul lui Feric Jagger la componentele lui psihanalitice prime: impotenţă, fetişism, rasism şi tendinţă spre homosexualitate (deşi, după cum aflăm aici, chiar şi Hitler mai ciupea cu plăcere câte un fiind de femeie la Convenţiile SF!)

Acest ansamblu de roman este atât de perfect realizat, atât de verosimil în felul în care e scris (Spinrad şi-a împestriţat stilul cu germanisme!), atât de apropiat de gândirea presupusului său autor, încât nici nu mai ştii ce să crezi, după ce l-ai terminat de citit. La urma urmei, poate că, în alt univers, Domnul cu crucea încârligată
o fi luat premiul Hugo la Convenţia din 1954!

Tot în 1972, van Vogt revine în forţă cu un roman de o obscuritate ce nu e cu nimic mai prejos decât aceea din operele lui cele mai complicate; The Darkness on Diamondia[1] începe, în unele ediţii, cu un text intitulat Enigma diamondiană:

„Fiind date postulatele următoare:

1) Dacă colonelul Charles Morton şi locotenentul Lester Bray fac amândoi parte din întuneric, dacă Isolina Ferraris ia drumul Damascului şi dacă arma lui Lositeen intră în funcţiune, atunci clădirea D.A.R. va lupta împotriva întunericului, ş'i

[1] întuneric pe Diamondia, Ed. Vremea, 1997, col. Super-fiction.

2) Dacă căpitanul James Marriott este egoist sau dacă maiorul Loftelet reuşeşte să-şi cruţe orgoliul, clădirea D.A.R. nu va lupta deci de partea lui Morton,

se poate trage concluzia:

A) că, dacă David Kirk devine colonelul Morton, a) irskii şi diamondienii vor accepta propunerile de pace ale lui Morton şi b) unele prostituate diamondiene vor deveni colonelul Morton;

B) că, dacă căpitanul Marriott învinge, a) arma lui Lositeen este neutralizată şi b) Isolina Ferraris devine colonelul Morton;

C) că, dacă imobilul D.A.R. decide să lupte, a) întunericul îşi păstrează puterea şi b) toţi oamenii devin Morton.

RĂSPUNSURI a) DA; b) Da; C) Da.”

Mai este oare nevoie să mai adăugăm ceva?

John Brunner, cu The Sheep Look Up[1], continuă ciclul romanelor despre diversele poluări care ameninţă însăşi existenţa omului pe Pământ. Suprapopulare în Stand on Zanzibar, rasism şi violenţă în The Jagged Orbit, în sfârşit, poluare chimică propriu-zisă în zilele noastre. Imaginaţi-vă un oraş ca New York, în care aerul este atât de poluat încât provoacă laringite şi conjunctivite cronice, în care apa de la robinet îi ucide pe nou-născuţii de până la şase luni şi le provoacă adulţilor o diaree continuă, în care hrana este rară şi alterată de pesticide. Imaginaţi-vă o lume în care mările nu mai sunt decât

o cloacă pestilenţială; o lume în care speranţa de viaţă descreşte neîncetat. Este un tablou realist şi înspăimântător al unui viitor din păcate probabil, pe care Brunner l-a pictat în acest roman de calitate.

Din 1968 încoace, Isaac Asimov s-a consacrat popularizării ştiinţei; bătrânul maestru este considerat ca fiind pierdut pentru SF, deşi onorează întotdeauna cu prezenţa sa convenţiile anuale. De altfel, ce ar mai fi putut adăuga vechilor lui titluri de glorie? Cu toate acestea, el revine la roman în 1972, cu The Gods Themselves[1]. Tema cărţii: o bombă cu electroni furnizează

[1] Oile privesc în sus -1. engl.

[2] Zeii înşişi, Ed. Teora, 1993, col. SF, nr. 1.

Pământului energie gratuită şi nelimitată; din nefericire, ceea ce este gratuit şi nelimitat nu este neapărat şi nepericulos pentru universul însuşi. Un roman clasic, bine lucrat, desigur, dar destul de lent şi, ca să spunem totul, cam plicticos. Or, această carte Va entuziasma fandomul şi toată mica lume a SF-ului. în 1973, The Gods Themselves primeşte mai întâi premiul Nebula, decernat de profesionişti, apoi, la Torcon (Convenţia din Toronto, septembrie 1973) i se atribuie triumfal premiul Hugo. O pagină din istoria SF-ului fusese întoarsă, SF-ul tradiţional al anilor patruzeci şi şcoala hard Science aveau să treacă iarăşi în frunte; old fans clamau reîntoarcerea epocii de aur. Dar asta e altă poveste, cea din viitorul capitol.

8. Regresul (1973-1984)

„Anul 1973 a văzut una din cele mai importante schimbări survenite în istoria literaturii Science fiction. Pentru prima oară de când SF-ul a devenit un gen separat, se publică tot atâtea povestiri şi nuvele în afara revistelor specializate, cât se publică în paginile acestor reviste”, scria Terry Carr, în introducerea la antologia The Best Science-Fiction of the Year[1], nr. 3.

Primele culegeri publicate în volum constau în retipăriri ale celor mai bune povestiri ale anului, cum este, de exemplu, seria The Year's Greatest SF & Fantasy[2], de Judith Merrill, care a apărut din 1956 până în 1968. Dar, încă din anii patruzeci, unele antologii ofereau şi texte inedite. Trebuie totuşi să aşteptăm apariţia culegerilor Star Science Fiction Stories[3] de Fred Pohl, începând din 1953, pentru ca acest nou tip de publicaţie să atragă atenţia fanilor. Pohl nu a reuşit să publice decât şase Star între 1953 şi 1959, dar a deschis drumul.

Lui Damon Knight îi revine onoarea de a fi editat cea mai

[1] Cele mai bune povestiri SF ale anului -1. engl.

[2] Cele mai bune povestiri SF & Fantasy ale anului -1. engl.

[3] Stelele povestirilor SF -1. engl.

bună antologie în volum din istoria literaturii Science fiction, cu Orbit[1], a cărei apariţie am citat-o în capitolul precedent. Primul număr din Orbit a apărut în octombrie 1966, numărul 21 şi ultimul - în 1980. Acest tip de antologie s-a răspândit la începutul anilor şaptezeci: să cităm, între altele, Universe de Terry Carr, New Dimensions[2] de Robert Silverberg, Quark de Samuel Delany, precum şi Clarion, Nova, Destinies[3] etc. S-a mers până la a se edita culegeri datorate unor autori debutanţi, cum ar fi Science Fiction Emphasis[4], apărute sub conducerea lui David Gerrold. Toţi participanţii publicau aici primul lor text, cu excepţia lui Michael Bishop; trebuie se recunoaştem, de altfel, că povestirea lui Bishop domină ansamblul: este o nuvelă foarte lungă, intitulată On the Street ofSerpents[5], despre care vom mai vorbi.

Astăzi, multe dintre aceste antologii au dispărut, dar nici revistele nu şi-au recăpătat astfel cititorii, astfel că cele mai multe şi-au încheiat şi ele apariţia. If a căzut prima, în 1975, apoi a venit rândul revistei Vertex. Noua ediţie a revistei Weird Tales nu a durat decât patru numere, Fantastic s-a scufundat şi el, urmat de Galaxy, la începutul anilor optzeci. Prima revistă a genului SF, Amazing, n-o duce nici ea prea bine: vânzările sale, care se ridicau la 25.000 de exemplare în 1977, au căzut la 11.300 în 1983! Mai rezistă numai Analog, care tipăreşte încă 100.000 exemplare şi F&SF, cu 60.000. în primăvara anului 1977, Isaac Asimov's Science Fiction Magazine[6] îşi face apariţia şi se vinde cam în 100.000 de exemplare pe număr, graţie popularităţii doctorului Asimov care, de altfel, nu face altceva decât să dea numele revistei. în sfârşit, în anul 1978 se naşte revista Omni, o revistă luxoasă, format mare, de popularizare ştiinţifică, în care se publică trei sau patru povestiri SF pe număr[7]. Omni a cunoscut imediat un enorm succes comercial şi vânzările ei au depăşit un milion de

[1] Orbita -1. engl.
[2] Noi dimensiuni - 1. engl.
[3] Destine - 1. engl.
[4] Accent pe SF -1. engl.
[5] Pe strada şerpilor - 1. engl.
[6] Revista SF a lui Isaac Asimov - 1. engl.
[7] Foarte bine alese de Ben Bova, până de curând (n. aut.).

exemplare; astăzi s-au micşorat puţin, stabilindu-se în jur de 800.000. Este un fenomen care depăşeşte graniţele revistelor SF.

Paralel cu prăbuşirea cifrei vânzărilor şi cu dispariţia revistelor şi antologiilor de texte inedite, aceşti din urmă ani au fost marcaţi de explozia cărţii Science fîction. La sfârşitul

capitolului precedent, în 1972, apăruseră 225 de lucrări SF în acel an. Cifra va urca la 346 în 1973, pentru a culmina cu 685 în 1979! De-atunci a mai scăzut puţin, dar se situează încă în jur de 580 astăzi[1], ceea ce este enorm.

Ar fi absurd să negăm evidenţa: nu mai este posibil să continuu această „Istorie” urmărind explorarea revistelor genului SF; ele aparţin de-acum trecutului. Voi adopta deci, de-acum înainte, ordinea cronologică şi voi examina, an după an, textele (nuvele sau romane) care îmi vor părea mai interesante. Evident că analizele mele nu vor acoperi decât o infimă parte a producţiei.

Ce să spunem, acum, despre tendinţa acestor ultimi doisprezece ani? Titlul capitolului o indică fără ambiguitate: literatura SF a încetat să mai progreseze spre forme noi; dimpotrivă, ea s-a întors în trecut şi esenţialul producţiei se împarte acum între formele clasice, aşa cum scriau Asimov sau Heinlein în 1940, şi science-fantasy-ul asemănător cu operele lui Merritt, publicate în anii treizeci. Desigur, noi talente au răsărit: John Varley, Orson Scott Card, C.J. Cherryh, Tanith Lee, Joan Vinge, Gregory Benford, Joe Haldeman, George R.R. Martin, pentru a nu-i cita decât pe cei mai cunoscuţi în ţara noastră[2]. Dar operele lor, din punctul de vedere al înnoirilor, ar fi putut apărea tot atât de bine în cursul deceniului precedent sau, în ceea ce-i priveşte pe unii dintre ei, chiar şi mai înainte. Mai sunt şi unii scriitori cărora această clasificare nu li se potriveşte (mă gândesc la Geo Alee Effinger, Gardner Dozois, Ed Bryant, de exemplu), dar aceştia sunt nişte marginali, a căror influenţă este aproape nulă la ora actuală.

Un fenomen nou şi mai neliniştitor apare o dată cu succesul pe care-1 cunosc astăzi, în rândul publicului, suitele de vechi romane clasice SF. Pentru prima oară în istoria genului, autori ca

[1] Cifre citate în Locus nr.277, februarie 1984 (n. aut.).
[2] Este vorba despre Franţa.

Asimov, Clarke şi Herbert au figurat pe listele de best-seller-uri, într-o învălmăşeală a diverselor categorii literare. Or, această realizare nu se datorează unor opere care le încununează cariera, ci unor suite de romane publicate uneori chiar şi cu patruzeci de ani în urmă! Ne putem teme că acest succes îi va fascina pe tinerii autori, îndemnându-i să se inspire din operele prestigioşilor lor înaintaşi, în loc să caute căi mai puţin bătute. Cu atât mai mult cu cât cititorii americani de SF sunt mai curând conservatori, iar Edgar Rice Burroughs rămâne încă şi astăzi, cel mai imitat scriitor al genului.

în 1972, îmi închipuiam întrucâtva cum va fi viitorul literaturii Science fiction, aveam unele idei asupra evoluţiei

ei. S-a dovedit că mă înşelam, dat fiind că ea a dat înapoi cu toată viteza.

O adevărată maşină literară de întoarcere în timp. Iar fenomenul a fost amplificat de succesul mondial al unor filme ca Star Wars[1] şi E.T., inspirate direct din literatura SF a anilor treizeci. Mă voi feri, deci, să fee vreun pronostic. Să-l lăsăm pe doctorul Asimov să scrie şi al cincilea episod din Foundation şi să vedem ce urmează.

1973 - Hugo: Isaac Asimov

Este un an situat pe cumpăna apelor: câţiva autori se străduiesc încă în direcţiile propuse de new wave, în special englezii, ceilalţi - cei mai numeroşi - se alătură şcolii hard science.

Dintre sutele de nuvele publicate în acest an voi reţine patru şi, în special, scurta povestire Ursulei LeGuin, The Ones who Walk Away from Omelas[1], care a obţinut, pe bună dreptate, premiul pentru cea mai bună nuvelă la convenţia din anul următor. Se ştie că nu o apreciez deloc pe această scriitoare, deci mă simt cu atât mai îndreptăţit să-i laud reuşita. Subiectul nuvelei este de o tragică simplitate: în orăşelul Omelas un copil trăieşte închis, hrănit cu mai nimic, putrezind în propriile lui excremente. „Toţi ştiu că el este acolo, toţi locuitorii din Omelas. Unii înţeleg pentru ce, alţii nu, dar toţi ştiu că fericirea lor, dragostea dintre ei,

[1] Războiul stelelor -1. engl.

[1] Cei care pleacă din Omelas, în JSF 132.

sănătatea copiilor lor, înţelepciunea savanţilor, talentul creatorilor, chiar şi belşugul recoltelor şi blândeţea climatului lor depind în întregime de mizeria înspăimântătoare a acestui copil.” Dar poate fi plătită fericirea unui întreg oraş cu preţul nefericirii unui copil ? Acest text a fost publicat în antologia lui Robert Silverberg, New Dimensions.

II vom regăsi pe Silverberg cu povestirea In the Group[1], apărută în antologia Eros in Orbit[1], o tentativă nu prea convingătoare de a alătura SF-ul şi sexul. Numai In the Group se remarcă. Dragostea nu se mai practică în doi, ci în grup, fiecare partener fiind solitar, dar legat de un ordinator care le transmite celorlalţi senzaţiile lui. Eroul povestirii se îndrăgosteşte de una din femeile din grup şi o vrea numai pentru el; nici ea, nici ceilalţi membri ai grupului nu înţeleg această nebunie şi îl alungă fără milă.

Geo Alee Effinger, născut în 1947, s-a îndreptat către SF prin intermediul atelierelor literare Clarion şi a figurat în antologiile care au fost publicate de ele. în Franţa nu i se dă locul pe care îl merită. Voi cita aici nuvela lui Two Sadnesses[3], apărută în antologia lui Tom Disch, Bad Moon Rising[4]. Este o

alegorie disperată a războiului; originalitatea textului constă în punerea în scenă a unor personaje binecunoscute din lumea copilăriei: Winnie the Pooh[5] de A.A. Milne şi prietenii lui, Porcuşor, Bufniţa etc., în prima parte, şi Cârtiţa, Şobolanul, eroii din The Wind in the Willows[6] de Kenneth Graham, în cea de a doua. Contrastul între aceste personaje şi subiectul povestirii este înspăimântător. The Deathbird[7] de Harlan Ellison a apărut în paginile revistei F & SF, în anul următor; povestirea i-a adus autorului ei premiul pentru cea mai bună nuvelă. Este un text foarte complex şi căruia scrii-
1 torul i-a imprimat cu bună ştiinţă o anume obscuritate. Iată cum începe: „Acesta este un examen. Luaţi notiţe. Nota voastră finală

[1] în grup - 1. engl.
[2] Eros pe orbită -1. engl.
[3] Două tristeţi -1. engl.
[4] Răsăritul lunii rele -1. engl.
[5] Winnie ursuleţul -1. engl.
[6] Vântul printre sălcii -1. engl.
[7] Pasărea morţii, în JSF 68.

depinde pe trei sferturi de acest lucru.” Textul este presărat cu citate din Geneză şi de chestionare destinate cititorului. Totul pare să se lămurească atunci când ajungem la pasajul următor: „Fiinţa dementă sosi şi se interpuse, iar Dira le dădu înţelepciunea, iar timpul se scurse. Numele lui deveni altul decât Dira, deveni Şarpe, iar numele nou fu dispreţuit (...) Atunci Dira îşi făcu selecţia. Un om, unul dintre ei. Şi îi dărui scânteia. Toate acestea sunt scrise undeva, sunt istorice.” Ei bine, nu, Ellison nu a scris o nouă versiune a naşterii omenirii, ci a sfârşitului ei. The Deathbird este un text poetic, care te vrăjeşte; păcat că toate complicaţiile inutile adăugate de autor - doar ca să-l uimească pe cititorul conformist - fac lectura atât de grea.

Să trecem acum la roman. La fel cum anul 1972 a adus marea întoarcere a doctorului Asimov, 1973 o aduce pe cea a lui Arthur C. Clarke, cu Rendezvous with Rama[1]. în anul următor, profesioniştii i-au decernat premiul Nebula, apoi Convenţia mondială i-a atribuit premiul Hugo pentru cel mai bun roman al anului, cu majoritate de voturi. întoarcerea la literatura SF tradiţională era clară. Rendezvous with Rama este, desigur, un foarte bun roman, dar merită el oare premiul Hugo? Subiectul este interesant: o astronavă imensă, lungă de aproape 50 de kilometri, botezată Rama, pătrunde în sistemul nostru solar. O expediţie pământeană reuşeşte să-şi aşeze nava pe ea şi să ajungă în interior. La început, oamenii cred că Rama este nelocuită, dar treptat îşi dau seama că, din contra, este

condusă de o inteligenţă superioară. Ţelul astronavei străine este acela de a-şi încărca bateriile de la soarele nostru, după care pleacă, pur şi simplu, total indiferentă la eforturile derizorii pe care le fac oamenii pentru a intra în contact cu ea.

L-am întâlnit deja pe Dean R. Koontz, care a făcut o carieră prolifică de autor comercial. în 1973, el publică Demon Seed[2], care a avut oarecare succes în Franţa, datorită subiectului neobişnuit de îndrăzneţ. Un ordinator dereglat sechestrează o tânără femeie pe care doreşte să o fecundeze prin impulsuri electrice, pentru a-şi transmite vastele cunoştinţe într-un corp omenesc. Povestitorul

[1] Rendezvous cu Rama, Ed. Multistar, 1991, col. Dimensiuni, nr. 1.

[1] Sămânţa demonului -1. engl.

romanului este chiar el şi iată cum descrie prima lor „unire”: „Era goală, oferită manevrelor blocului chirurgical robot. Şi în acel moment... în acel moment am avut-o. Bineînţeles, era un delir emoţional cu totul nedemn de un sistem gânditor. Nu ne puteam împreuna cu adevărat. Şi totuşi, s-a produs atunci o stranie fuziune sexuală pe care îmi este imposibil s-o descriu, cel puţin în mod inteligibil. Cu toate acestea, voi încerca. Mai întâi, am privit-o de sus. Aveam „ochi” în toate colţurile spitalului, dar am preferat s-o observ mai întâi de sus, pentru a-i putea contempla întregul corp. Era întinsă, cu coapsele uşor desfăcute, cu sexul oferit, ca o femeie aşteptând masculul. Sânii ei plini îmi păreau mai frumoşi ca niciodată. Am scăzut temperatura din sală, pentru ca mameloanele să i se întărească, apoi mi-am imaginat că acest fenomen foarte plăcut ochilor nu se datora frigului, ci excitaţiei sexuale. Sunt incapabil să explic importanţa pe care o căpătă pentru mine această transpunere. N-am ştiut atunci şi nu ştiu nici acum» Am simţit nevoia reală de a da întregii operaţii o nuanţă de erotism. I-am cerut să-şi depărteze picioarele.”

De fapt, cartea lui Koontz este un roman comercial obişnuit, care ar fi trecut neobservat dacă subiectul lui n-ar fi avut acea faţetă scabroasă.

Să scrii un roman SF pornind de la Ocolul lumii în optzeci de zile înseamnă să faci un pariu îndrăzneţ. El a fost făcut de Philip Jose Farmer în The Other Log of Phileas Fogg*. Acest jurnal clarifică şi completează romanul lui Jules Veme: Fogg, Passepartout, Fix, prinţesa indiană şi alte câteva personaje sunt în realitate nişte extratereştri care se luptă crâncen între ei pentru un aparat misterios (un „distorter”). Farmer urmează cu iscusinţă povestirea lui Veme, aruncând o lumină nouă asupra întâmplărilor cunoscute, iar când se îndepărtează uneori

de ele, rămâne totuşi în tradiţia vemiană; de exemplu, introduce o întâlnire între Phildas Fogg şi căpitanul Nemo. Farmer nu ne spune dacă Jules Veme a bănuit sau nu adevărul. Cartea e foarte amuzantă, dacă mai ţii bine minte Ocolul lumii în optzeci de zile, dacă nu, este greu de citit.

Prolific ca întotdeauna, Farmer publică în acelaşi an Doc

[1] Celălalt jurnal de călătorie al lui Phileas Fogg -1. engl.

Savage: His Apocalyptic Life[1]. încă o biografic a unui personaj fictiv; totuşi, mai puţin fantezistă decât cea a lui Tarzan. Farmer descrie mai întâi felul cum a descoperit el revistele pulp cu Doc Savage, apoi cum s-a întâlnit cu văduva autorului lor, Lester Dent, în sfârşit, încearcă să recompună istoria vieţii doctorului după cele 181 de episoade apărute. El mai consacră câte un capitol fiecăruia dintre cele cinci ajutoare ale lui Doc (Ham, Monk, Johnny, Renny şi Long Tom) şi unul frumoasei lui verişoare, Patricia Savage. Fireşte că Farmer nu se poate împiedica să nu adauge şi ceva de la el, astfel că aflăm că Doc Savage este rudă cu Sherlok Holmes, Tarzan şi James Bond, între alţii!

Voi cita rapid trei romane minore apărute în acest an, romane care tratează totuşi probleme contemporane importante: Future Glitter[1] de van Vogt, o parabolă despre puterea dictatorială, aşa cum este ea practicată în spatele Cortinei de fier, The Doomsday Gene[3] de John Boyd, care ne dă un avertisment împotriva manipulărilor genetice şi The Tenth Planet\ care demonstrează că non-violenţa poate duce la pasivitate şi la o nouă formă de sclavie.

Tot în Anglia, J.G. Ballard promovează o cotitură în opera sa prin romanul Crash[5], roman cataclismic al cotidianului, care este, poate, cea mai uimitoare operă a lui, dar abia dacă poate fi calificat drept science fiction. Să recunoaştem că recentele cărţi ale acestui autor se îndepărtează din ce în ce mai mult de genul literar care ne interesează aici. Subiectele ultimelor sale romane sunt accidentele de automobil, universul de beton al autostrăzilor, turnurile care se înalţă acum în oraşe. în Crash, monstrul care altădată venea din spaţiu, nu este altul decât automobilul şi conducătorii lui, fiinţe care încarnează toate nevrozele timpului nostru. Eroul cărţii, Vaughan, îşi imaginează „auto-moartea” unor femei celebre, de pildă Elisabeth Taylor; el merge până la capătul nebuniei, lansându-şi maşina asupra automobilului actriţei, fără să

[1] Doctorul Savage: viaţa lui apocaliptică -1. engl.
[2] Viitorul străluceşte -1. engl.
[3] Gena blestemată -1. engl.
[4] A zecea planetă -1. engl.
[5] Strivire -1. engl.

reuşească însă să o ucidă. După accident, actriţa se uită la cadavrul lui Vaughan: „Vedea ea oare, în poziţia acestui trup, formula morţii pe care Vaughan o pusese la cale pentru ea? în ultimele săptămâni ale vieţii lui, Vaughan nu se mai gândea decât la moartea actriţei, la acest ritual al rănilor puse în scenă cu pioşenia cu care un şambelan organizează protocolul. Pereţii apartamentului său de lângă studiourile Shepperton erau acoperite de fotografii ale ei, făcute cu teleobiectivul în fiecare dimineaţă, când ieşea din hotel. O mai pândea, de asemenea, de pe pasarelele pentru pietoni care treceau pe deasupra şoselelor ce se îndreptau spre vest şi de pe acoperişul parcării cu mai multe etaje a studioului cinematografic. Vaughan era obsedat de anume răni şi puncte de impact - bare cromate muribunde şi contraaripi frânte ale celor două maşini lovite năpraznic faţă în faţă, în figuri complexe repetate la infinit în filme rulate cu încetinitorul, plăgi gemene ale celor două trupuri; imaginea parbrizului încununându-i chipul cu flori de gheaţă în clipele în care, Veneră născând spre moarte, ea străpungea suprafaţa lucioasă; fracturi multiple ale coapselor lor strivite de frâna de mână şi, mai ales, răni genitale; ea, cu uterul pătruns de ciocul heraldic al emblemei constructorului maşinii; el, descărcându-şi sământa asupra aparatelor luminoase de bord, care ar marca pe veci ultima temperatură şi ultimul nivel de benzină al maşinii.”

în acelaşi an, un profesor de literatură din Birmingham, Ian Watson, cunoscut din 1969, din paginile revistei New Worlds, îşi publică primul roman, The Embedding[1]. Cartea este direct inspirată de tentativa lui Raymond Roussel de restructurare a limbajului în Noi impresii din Africa. Povestirea urmăreşte trei grupuri de personaje: profesori de lingvistică, în Anglia, învaţă nişte orfani, complet izolaţi de lumea exterioară, să vorbească într-un limbaj artificial produs prin procedeul de încâlceală (exemplu de frază încâlcită: „este brânza, pe care şoarecele, pe care pisica, pe care câinele a alungat-o, l-a muşcat, a mâncat-o”); un etnolog francez descoperă în Amazonia tribul Xemahoa, a cărui limbă sfântă, vorbită numai după folosirea unui drog halucinogen, este un

[1] Incălceala -1. cngl.

exemplu de limbaj încâlcit; în sfârşit, nişte extratereştri vin pe Pământ chiar în scopul de a descoperi o asemenea limbă. Nu vă speriaţi de intelectualismul acestui subiect! Romanul este deosebit de interesant şi toată povestea, care se desfăşoară în Brazilia, absolut excepţională. Cartea a primit premiul Apollo în 1975.

1974 - Hugo: Arthur C. Clarke

A Songfor Lya[1] a apărut în numărul pe iulie 1974 al revistei Analog. Autorul ei, George R.R. Martin, s-a născut în 1948 şi şi-a început cariera de scriitor în 1971. Toate povestirile lui au o nuanţă melancolică, aş spune chiar depresivă; se degajă din ele o tristeţe sfâşietoare. A Song for Lya: un cuplu, înzestrat cu puteri parapsihologice, face o anchetă asupra unei religii extraterestre care începe să-şi facă adepţi printre oameni. Zeul este de fapt un parazit monstruos, dar Lya se va lăsa de bunăvoie absorbită de el, căci astfel ajunge la fuziunea telepatică completă cu toţi ceilalţi credincioşi care s-au dăruit creaturii.

Michael Bishop, născut în 1945, a început să publice SF încă din 1970. Am avut deja ocazia să semnalez extraordinara sa povestire On the Street of Serpents, publicată în 1974 în culegerea Science Fiction Emphasis. Subtitlul dezvăluie subiectul, subliniind în acelaşi timp aspectul dement al textului: Sau despre asasinatul preşedintelui Mao, aşa cum l-a comis autorul la Sevilla, în primăvara anului 1992 (sub rezerva incertitudinii istorice cu privire la datare).

în acelaşi an a apărut prima culegere SF feministă: Women of Wonder\ antologie de Pamela Sargent. Nu era vorba de o antologie de nuvele inedite, ci de un ansamblu de texte deja apărute, semnate Sonya Dorman, Judith Merrill, Katherine MacLean, Marion Zimmer Bradley, Anne McCaffrey, Kate Wilhelm, Ursula LeGuin, Chelsea Quinn Yarbro şi Vonda Mclntyre. Lucrarea este precedată de o lungă introducere bine documentată, de Pamela Sargent, pe tema „Femeile şi literatura science fiction”. Această antologie, de un

[1] Un cântec pentru Lya, în Almanahul Anticipaţia, 1995.

[2] Femei ale miraculosului -1. engl.

nivel foarte bun, a fost un succes; au mai urmat încă două, în 1976 şi în 1978.

Este amuzant să menţionez aici nuvela Intracom[1] de Ursula LeGuin, apărută puţin după aceea în antologia Stopwatch. Doamna LeGuin trece drept o feministă convinsă, iar povestirea ei este una din cele mai misogine pe care le cunosc. Pe o astronavă, căpitanul, ofiţerul mecanic, şeful de echipaj etc. sunt toţi nişte incapabili, numai secundul este inteligent. La sfârşit aflăm că acesta este singurul bărbat din întregul echipaj compus din femei!

Din punctul de vedere al romanelor, 1973 şi 1975 au fost ani slabi. 1974, în schimb, s-a dovedit a fi un an mare. The Dispossessed[1], de Ursula LeGuin, se înscrie în schema generală a lumilor studiate de ea, „Rocannon” etc. De data aceasta, este vorba de o societate de origine terestră, instalată pe o planetă numită Urras şi de un grup de anarhişti care au colonizat Odo, o

lună a acestei planete. Istoria este cea a unui savant odonian în vizită pe Urras, căruia locuitorii planetei încearcă să-i smulgă secretul călătoriei spaţiale instantanee, deşi el nu a inventat aşa ceva. Făptura omenească nu poate să facă salturi uriaşe în spaţiu, dar ideile pot, aceasta este filosofia lucrării. După cum se vede, nimic din cale-afară de original, dar romanul este solid, foarte bine fundamentat psihologic şi dă la iveală un real talent scriitoricesc. Nu-i lipseşte decât un dram de umor sau de nebunie. Această operă i-a adus totuşi autoarei un al doilea Hugo, la Convenţia din 1975.

Recompensa ni s-ar fi părut mai bine atribuită remarcabilului roman The Inverted World[3] al tânărului scriitor britanic Christopher Priest. Priest s-a născut în 1943 la Manchester şi predă actualmente cursuri de Science fiction la Universitatea din Londra. Este editorul revistei foarte serioase de studii literare SF, Foundation. „Atinsesem vârsta de 1000 km.” Aceasta este fraza-şoc cu care începe romanul. Rareori o intrigă SF a reuşit să-şi arunce cititorul într-o atmosferă atât de diferită, rareori cititorul s-a simţit atât de rătăcit într-un univers aberant. Să nu vă neliniştească această primă frază,

[1] Interfon -1. cngl.

[2] Deposedaţii, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 61.

[3] Lumea inversată -1. cngl.

Christopher Priest nu este un autor de avangardă în stilul New Worlds, opera lui este solidă, bine clădită, personajele au o consistenţă reală. Şi, mai ales, deşi faptele povestite desfid ordinea naturii, minuţia descrierii lor le conferă un caracter de autenticitate de netăgăduit. în fapt, un oraş, botezat Terra, se târăşte pe solul unei planete necunoscute. Poate că nu „se târăşte” sunt cuvintele exacte, să spunem mai bine că înaintează pe un soi de şine pe care le aşază tehnicienii din Bresla Drumurilor; direcţia cate trebuie urmată a fost stabilită de membrii Breslei Topografilor Viitorului. Ţelul care trebuie atins este punctul Optimum; acest punct are o poziţie fixă pe planetă, dar pământurile se îndepărtează de el şi, cu cât se îndepărtează, cu atât mai mult spaţiul şi timpul sunt afectate de aberaţii ciudate. Astfel, când Helward Mann, ajuns deci la vârsta de 1000 kilometri, trebuie să conducă trei ţărănci în satul lor, le vede cum se metamorfozează treptat sub ochii lui. Până la urmă, una din ele nu mai măsoară decât treizeci de centimetri în înălţime, ajungând însă la o lăţime enormă. în spatele lui, râpele se astupă, munţii devin câmpii. Aşa arată această Inverted World imaginată de Priest; să nu o rataţi, pentru că vă va fascina. Şi, pe deasupra, deşi nu-ţi poţi da seama din rezumatul pe care l-am făcut, în povestire totul este perfect raţional şi logic.

Compatriotul lui Priest, D.G. Compton (născut în 1930) a dat şi el la iveală în acest an cel mai bun roman al său, The Continuous Katherine Mortenhoe, titlu ciudat, care înseamnă oarecum ‚JEC. Mortenhoe în transmisie continuă”. Acţiunea se desfăşoară în viitorul apropiat, când bolile aproape au dispărut. Medicii descoperă o bolnavă, Katherine Mortenhoe, care nu mai are de trăit decât o lună. Ca să satisfacă gusturile morbide ale unui public mereu însetat de boală (la alţii), un post TV trimite un reporter care o va urmări peste tot, pe durata ultimelor ei zile de viaţă. Ochii jurnalistului au fost înlocuiţi de aparate de filmat miniaturale care vor transmite toate gesturile şi faptele eroinei, de unde şi titlul romanului. Mai puţin decât aspectul SF, pe autor îl interesează chestiunea morală pusă de intruziunea mass-media în viaţa şi moartea oamenilor.

întoarcem complet foaia, o dată cu apariţia romanului Venus
356
on the Half-Shell[1], semnat Kilgore Trout. Da, aţi citit bine, Kilgore Trout, eroul romanului lui Kurt Vonnegut, cunoscut ca fiind un romancier SF atât de prost, încât nimeni nu-i citea c&rţile. S-a crezut mai întâi că Vonnegut se ascundea în spatele personajului său, apoi cartea a fost citită şi toţi au trebuit să recunoască ceea ce era evident: romanul era groaznic, mult mai prost decât cele atribuite lui „Kilgore Trout!” Nu se putea ca Vonnegut să fi scris aşa ceva. Astăzi se cunoaşte adevărul: Philip Jos6 Farmer este cel care i-a cerut lui Vonnegut autorizaţia de a publica o carte sub pseudonimul Kilgore Trout şi care şi-a ratat complet treaba.

Altă surpriză: întoarcerea lui Alfied Bester cu The Computer Connection[1]. O altă versiune mai scurtă apăruse în foileton în Analog, sub titlul The Indian Giver[3]. în ultimii nouăsprezece ani, Bester nu mai publicase nici un roman. Toată lumea se aştepta la ceva extraordinar; cartea este bună, desigur, dar nu are nimic din strălucirea romanului The Demolished Man. Un grup de nemuritori trăieşte de milenii în sânul omenirii; securitatea lui, precum şi cea a omului, sunt ameninţate de un ordinator, care a devenit inteligent branşân- du-se pe sistemul nervos al celui mai tânăr membru al grupului.

Stephen King (născut în 1946) este cunoscut mai ales ca specialist în supranatural şi horror. Totuşi, Carrie* aparţine direct literaturii science fiction. într-adevăr, puterile nefericitei eroine nu au nimic fantastic, ci sunt pură telekinezie. Cu toate acestea, scopul evident al autorului este mai mult acela de a înspăimânta, decât de a trata în termeni literari problema oamenilor înzestraţi cu puteri parapsihologice. Carrie istoriseşte povestea unei adolescente de care râd toţi colegii şi care-şi foloseşte puterile pentru a se

răzbuna. Cartea, ca şi filmul inspirat din ea, se termină printr-un holocaust înfricoşător.

în 1974 apar două romane de calitate, inspirate din doi mari înaintaşi. Primul este The Burrowers Beneath[5] de Brian

[1] Venus pe o jumătate, de scoică -1. engl.
[1] Reţeaua -1. engl.
[3] Nababul-1. engl.
[4] Carrie, Ed. Nemira, 1993, col. Babel-Horror.
[5] Cei care împrumută pe furiş -1. engl.

Lumley, publicat în Statele Unite, dar scris de un tânăr englez. Romanul urmează tradiţia lovecraftiană: scrisori, memorii, jurnalul personal etc. se succed cu iscusinţă pentru a ne face să credem în reîncarnarea unei oribile entităţi descrise în Necronomicon sub numele de Shudde-M’ell. Este cu siguranţă una din cărţile cele mai eficace scrise în acest gen, iar Lumley este cu totul fidel spiritului lui Lovecraft, fără însă să dea impresia de scriere „în genul lui...”, cum au făcut mulţi alţi autori care s-au inspirat din mitul lui Cthulhu. Burroughs l-a inspirat pe Philip Jos6 Farmer în Hadon of Ancient Opar[1]. Ne amintim că, în străfiindurile junglei, Tarzan descoperise fabuloasa cetate Opar, asupra căreia domnea marea preoteasă. Farmer ne povesteşte istoria Oparului în epoca întemeierii sale, acum 12.000 de ani. După spusele lui, oraşul din care omul-maimuţă se aproviziona cu aur şi pietre preţioase era o colonie atlantă. în acest prim volum al ciclului pe care autorul vrea să-l consacre acestei cetăţi, ne este descrisă lupta lui Hadon pentru cucerirea tronului ce i-a fost furat. Cartea este completată de o cronologie de la anul 12.000 la anul 10.011. Nu ştiu dacâ Farmer intenţionează să povestească întreaga istorie a Oparului, de la acea dată şi până în epoca domniei preotesei La!

Flow My Tears, the Policeman Said[2] este titlul shakespearian al noului roman al lui Philip K. Dick. După părerea autorului, romanul este o capodoperă. Or, această carte a apărut cu multă greutate în Statele Unite şi a fost refuzată de aproape toate editurile care tipăresc colecţii de carte de buzunar. O editură a hotărât să o publice, dar i-a plătit un preţ foarte scăzut. în Franţa, trei dintre principalele colecţii au cerut o opţiune asupra drepturilor de traducere, apoi, rând pe rând, au refuzat lucrarea. Mărturisesc că nu prea înţeleg aceste reacţii exagerate: cartea este interesantă, deşi trama romanului are tendinţa de a se dezagrega, de a se desface în bucăţi pe măsură ce acţiunea înaintează. Subiectul este în aparenţă simplu: revenindu-şi în fire după ce a fost agresat de cineva, o vedetă TV, Jason Tavemer, descoperă că nu mai există. Nimeni nu a auzit vreodată de el, emisiunea lui de televiziune nu a

[1] Hadon, Jiul anticului Opar -1. engl.

[2] Curgeţi, lacrimile mele, spuse poliţistul -1. engl.

apărut niciodată în program, iar la starea civilă nu apare nici un document atestând naşterea lui. Nici pentru poliţie Tavemer nu are o existenţă reală, ceea ce este imposibil dat fiind că fiecare cetăţean este repertoriat, analizat şi are o fişă. Tavemer nu poate exista. Cu această temă vanvogtiană, Philip K. Dick ar fi putut scrie un roman ca Lumea non-A, dar s-a rătăcit pe drum.

N-am mai avut ocazia să vorbim despre Raymond Z. Gallun de la începutul anilor ’40. în fapt, încetase să mai scrie în urmă cu vreo doisprezece ani. Or, în luna noiembrie a anului 1974, apare un nou şi interesant roman semnat de el, The Eden Cycle[x]. Un bărbat şi o femeie, eliberaţi de constrângerile timpului şi protejaţi de făpturi atotputernice, se reîncarnează cum vor în epocile alese de ei. Astfel, rând pe rând, sunt fermieri în Ohio la începutul secolului nostru, vânători în epoca de piatră, surferi la Waikiki în zilele noastre, hobiţi în cartea lui Tolkien[2]! într-o bună zi, sătui de această succesiune de vieţi artificiale, se hotărăsc să accepte suferinţa şi moartea pentru a se elibera dar, în ultimul moment, nu găsesc curajul să o facă. Este cu siguranţă cel mai bun text scris de Gallun de la faimosul Old Faithful încoace.

Vom încheia anul cu noul roman al lui Barry Malzberg, The Destruction of the Temple[3]. Malzberg (născut în 1939) este un autor prolific, semnând fie cu numele lui, fie cu pseudonimul K.M. O’Donnell. în 1972, romanul Beyond Apollo[4] i-a adus premiul „John Campbell” la Discon. Cu toate acestea, Malzberg nu e câtuşi de puţin un autor campbellian şi atribuirea acestui premiu a trezit, de altfel, indignarea lui Poul Anderson, care a declarat - pe bună dreptate - că romanul încununat reprezintă „tot ceea ce John (Campbell) detesta mai mult”[5]. De fapt, cea mai interesantă operă a lui Malzberg îmi pare a fi noul său roman The Destruction of the Temple. Prima frază din carte este: „Oswald

[1] Ciclul Eden -1. engl.
[2] Referire la personaje din Domnul inelelor.
[3] Distrugerea templului -1. engl.
[4] în spatele lui Apollo -1. engl.
[5] înţelegem mai bine cum stau lucrurile dacă aflăm că acest premiu a fost atribuit la iniţiativa lui Brian Aldiss şi a lui Harry Harrison (n. aut.)

trage asupra lui Kennedy” scrisă la timpul prezent, iar acţiunea se desfăşoară în octombrie 2016[1]... Romanul este scris la persoana întâi, dar povestitorul nu este tot timpul acelaşi. Astfel se încastrează unele în altele fragmente de povestiri

narate de anonimul povestitor, de preşedintele Kennedy, de un „lumpen” însărcinat să joace rolul preşedintelui, de Martin Luther King, de Malcolm X., de complicii la asasinatul de la Dallas. Un roman sofisticat, desigur, dar pasionant, un roman despre care Harlan Ellison a scris: „Această carte e teribilă. Pe lângă ea, ceea ce scriem noi pare jalnic. Există poate doisprezece scriitori de geniu în SF, iar Barry este cel puţin opt dintre ei”.

1975 - Hugo: Ursula K. LeGuin

Vom începe acest an printr-o curiozitate: în numărul pe octombrie al revistei F & SF, Poul Anderson adaugă o nouă parte a ciclului său „Patrula timpului”, pe care îl abandonase de la sfârşitul anilor cincizeci - Gibraltar Falls[1] este o scurtă povestire situată în epoca formării strâmtorii Gibraltar. Este o poveste de dragoste dublată de o poveste SF; mărturisesc că nu înţeleg de ce autorul a reluat vechiul ciclu pentru un text atât de neînsemnat.

Nuvelele despre universuri paralele sunt rare, fără îndoială din cauză că e greu să sugerezi o lume diferită de a noastră în numai câteva pagini. Totuşi, Fritz Leiber a reuşit acest lucru, în numărul din martie al revistei F&SF, cu povestirea Catch that Zeppelin[3]. Un om se plimbă prin New York în 1937; deodată, totul se dă peste cap atunci când umbra unui zeppelin se aşterne asupra zgârie-norilor. întâlnirea acestui om, care seamănă în mod ciudat cu Adolf Hitler, cu fiul său, ne va face să înţelegem originea acestui alt univers. Mărie Sklodowska[4] nu s-a căsătorit cu Pierre

[1] Lee Oswald este presupusul ucigaş al preşedintelui John Fitzgerald Kennedy, asasinat la Dallas in 27 nov. 1962.

[1] Cascada Gibraltar -1. engl.

[3] Prindeţi zeppelinul -1. engl.

[4]FizicianS franceză de origine poloneză (1867-1934); împreună cu soţul ei, fizicianul Pierre Curie, a descoperit radiumul.

Curie, ci cu Thomas Edison[1]; fiul lor a inventat o baterie extraordinară care stă la baza traficului aerian (zeppeline umflate cu heliu) şi al celui terestru (automobile electrice), ceea ce a schimbat cu totul evoluţia civilizaţiei. Dacă mai adăugăm la aceasta şi o Germanie preocupată de ştiinţă şi nemilitaristă, ajungem la o lume cu totul diferită de a noastră. în afara acestei idei, Leiber a introdus cu iscusinţă problema evreiască în nuvela sa, ceea ce dă textului dimensiuni umane.

Am numit anul 1975 un an „neînsemnat”; totuşi, el a dat două cărţi importante, una de SF pur, The Forever War[1] de Joe Haldeman şi una de fantasy, The Birthgrave[3] de Tanith Lee. The Forever War a apărut mai întâi în foileton în Analog, între 1972 şi 1974, apoi a fost completat cu You Can Never Go Back* în

1975. în 1976, ediţia completă şi definitivă a primit premiul Nebula, apoi premiul Hugo.

Romanul lui Haldeman este, bineînţeles, o alegorie a războiului din Vietnam şi a ororilor lui absurde, dar este mai ales un mare roman SF, care va dura mult mai mult decât întâmplarea istorică ce l-a inspirat. La prima privire, opera pare simplă: o astronavă pământeană a fost distrusă în constelaţie Taurului şi Pământul se pregăteşte de război împotriva „tauranilor”. La începutul cărţii, în 1997, cincizeci de bărbaţi şi cincizeci de femei, aleşi din elita planetei, se antrenează pe satelitul Charon. Antrenamentul este atât de dur, atât de inuman, încât mulţi mor din cauza lui. De acolo, sunt transportaţi în zona luptelor. S-ar putea crede că este o banală space-opera. Nici gând, pentru că abia acum apare subiectul principal al cărţii: aceste călătorii în adâncurile universului nu sunt posibile decât trecând prin porţi stranii, care dau spre un alt spaţiu-timp. Urmând sensul distorsiunii temporale, armamentul poate ajunge fie perimat, în comparaţie cu cel al tauranilor, fie,

[1] Fizician american (1847-1931), inventator al telegrafului (1864), al fonografului (1878), al becului cu incandescenţă (1878). El a descoperit că metalele incandescente emit electroni (1884).)

[1] Războiul etern -1. engl.

[3] Mormântul naşterii -1. engl.

[4] Niciodată nu te poţi întoarce -1. engl.

din contra, extrem de avansat. Dar, mai ales, oamenii angrenaţi în aceste bătălii sunt într-un total decalaj faţă de cei rămaşi pe Pământ. Mandella, eroul romanului, înrolat în 1997, nu va reveni la viaţa civilă decât în 3143! Va afla atunci că el este cel mai bătrân veteran al acestui război încheiat de multă vreme şi provocat de o neînţelegere. Omenirea prezentului nu mai are legătură cu nimic din ceea ce a cunoscut el. O operă de o mare bogăţie.

Tanith Lee s-a născut în 1947, în Anglia. Ea a început să scrie, în 1971, cărţi pentru adolescenţi, care deja aparţineau genului fentasy. în 1975, se hotărăşte să scrie un roman pentru adulţi, The Birthgrave; de-atunci scrie foarte mult, atât în genul fentasy, cât şi SF pur. Frumuseţea şi machiajele ei extravagante au fecut-o celebră în convenţii; seamănă perfect cu magicienele pe care-i place să le pună în scenă în romanele ei. Acţiunea din The Birthgrave începe în inima unui vulcan, unde o femeie fără amintiri renaşte la viaţă; o voce răsună în mintea ei: „Eu sunt karrakaz, fiinţa fără suflet; rasa ta era rea, iar eu am răsărit din acest rău cu mii de ani înainte ca tu să te fi născut. în cele din urmă, am distrus rasa ta în întregime, în

afară de tine.” Apoi, femeia se vede într-o oglindă: trupul îi e tânăr şi frumos, trăsăturile feţei îi sunt demonice. Ascunzându-şi chipul, convinsă că poartă în ea răul şi moartea, tânăra femeie iese din vulcan şi se amestecă printre cei din lumea sălbatică ce o înconjoară. Urmează o lungă povestire heroic-fantasy, în care abundă personaje pitoreşti, bandiţi şi războinici, ca Darak sau Vazkor. Dar, la sfârşit, sosirea unei astronave pământene transformă genul fentasy în SF raţional.

Dhalgren este o carte enormă, de 875 de pagini scrise mărunt, care i-a speriat pe toţi editorii francezi, deşi s-a vândut foarte bine în Statele Unite. Autorul ei, Samuel „Chip” Delany, o consideră ca pe opera lui cea mai perfectă, critica, în schimb, a fost mai rezervată. Desigur, este o carte foarte ambiţioasă, dar atât de complexă, încât devine obscură, iar feptul că prima frază din roman o completează pe ultima, care este neterminată, nu ameliorează deloc lucrurile. Acţiunea se desfăşoară pe Pământ, într-un viitor apropiat; un cataclism a afectat ţesătura continuumului spaţiu-timp. în oraşul 362 Bellona, clădirile ard interminabil, fără să se consume; undele radio sau TV nu se pot propaga în oraş, atât de densă e ceaţa care îl înconjoară; totuşi, printr-o spărtură în nori se zăresc uneori pe cer două luni. Un puşti, numit simplu the Kid[1] soseşte în acest oraş al violenţei; el se bate, se împerechează, apoi scrie o carte care este, poate, Dhalgren.

Iată-ne ajunşi acum la opera care a slujit drept far feminismului militant al anilor ’70: The Female Mari[1] de Joanna Russ. Autoarea a debutat publicând câteva nXivele, dar cariera ei nu începe cu adevărat decât în 1968, o dată cu apariţia primului ei roman, Picnic on Paradise[3], o lucrare de calitate, urmată de And Chaos Died, deja menţionată. Cea de a treia carte, The Female Man, se dovedeşte a fi cu totul altfel: este un text de luptă, în care science‘fîction-ul serveşte la denunţarea condiţiei femeii pe Pământ. Fiecare personaj prezintă sub o formă diferită soarta femeii sub dominaţia masculină, pe planeta noastră; în sfârşit, o extraterestră, venită de pe planeta Whileaway, încarnează feminismul triumfător. Aşa cum se întâmplă de regulă cu orice carte în care dorinţa autorului de a demonstra o teză primează asupra plăcerii de a istorisi o poveste, The Female Man este un roman sec, rece şi, ca să spunem totul, ratat.

Richard Matheson scrie puţin, fiind prea absorbit de activităţile lui cinematografice. Fiecare din rarele lui romane trebuie să fie considerat ca un mic eveniment. Iată că revine cu Bid Time Return[4], o meditaţie asupra timpului şi a morţii. Atins de o boală incurabilă, Richard Collier eşuează într-un vechi hotel de la sfârşitul secolului al XlX-lea. El găseşte aici fotografia unei actriţe din secolul trecut, se îndrăgosteşte de ea şi încearcă să plece din 1971 în 1896. La urma urmei,

studiind viaţa tinerei femei, nu a descoperit el că avusese în acel an o legătură amoroasă cu un anume Richard Collier? Sigur că nu e o asemănare întâmplătoare de nume: e vorba cu siguranţă de el. Şi nu greşeşte.

[1] Puşti, pici, tânăr - amer.

[2] Bărbatul femeie -1. engl.

[3] Picnic în rai -1. engl.

[4] Undeva, cândva..., Ed. Cristian, f.a. -1. engl.

Dar timpul are mai multe cute decât crede el.

Clifford D. Simak scria puţin la începutul carierei lui, întrucât era acaparat de meseria de jurnalist. De când s-a retras, publică regulat un roman pe an. Fără îndoială că nu a mai dat o operă cu adevărat mare de la Way Station în 1963, dar romanele lui se citesc întotdeauna cu plăcere. Este cazul romanului Enchanted Pilgrimage[1], care ne descrie un univers paralel asemănător cu cel al lui Tolkien, în care oamenii conlocuiesc cu micile popoare de tradiţie: spiriduşi, gnomi, troli etc. Eroul cărţii este un student care este nevoit să fugă pentru că a furat un document privitor la „Cei vechi”. Este ajutat de diverşi reprezentanţi ai micilor popoare, cărora li se adaugă curând o tânără vrăjitoare şi un bărbat călare pe un fel de dragon, care nu este altceva decât o motocicletă de curse. Coexistenţa unui antropolog venit din universul nostru raţional cu personaje dintr-o lume feerică este una dintre atracţiile acestei fabule fermecătoare.

Vom încheia acest an 1975 cu o altă întoarcere, Options[1] de Robert Sheckley, un roman umoristic şi filosofic totodată. Suntem departe de acel Sheckley al nuvelelor din Galaxy, umorul este tot prezent, dar mai amar, mai scrâşnitor. O povestire în aparenţă simplă: un astronaut se opreşte pe o planetă ca să-şi repare nava, dar nu găseşte piese de schimb. De fapt, periplul lui pe Harmonia, în tovărăşia unui robot programat pentru o cu totul altă planetă, este mai ales o bad trip[3], în care numeroase personaje fără legătură cu povestirea apar tot timpul. Autorul se amestecă la rândul lui şi intervine direct în desfăşurarea acţiunii. El se adresează astfel personajului său: „Toată concepţia cu care am pornit, adică tu pe planeta asta misterioasă, aşteptând o piesă de schimb pentru navă, a fost considerată ca nerentabilă. De aceea o suprimăm, înainte ca lucrurile să devină prea dramatice”. Şi povestirea continuă cu un alt erou. Un roman cam prea de gradul doi, după gustul meu.

[1] Pelerinaj fermecat -1. engl.

[2] Opţiuni -1. engl.

[3] Călătorie neplăcută -1. engl.

1976 - Hngo: Joe Haldeman

Anul 1976 a fost un an sărac, care n-a dat nici o carte mare. Singurul eveniment important este apariţia unui nou autor de prim plan, C.J. Cherryh, despre care vom vorbi mai încolo.

Voi începe prin a cita o interesantă culegere de Edward Bryant, Cinnabar, înmănunchind texte dintre care primul a apărut în Dangerous Visions. Bryant, născut în 1945, a fost mult influenţat de Harlan Ellison, ceea ce îl face să aparţină şi literaturii SF contemporane. Cinnabar este un oraş al viitorului, o veritabilă exacerbare a visului califomian, cu toată nebunia şi lipsa lui de măsură. Cel mai interesant text al culegerii este, poate, Hayes and the Heterogyne [1] (apărut iniţial în Vertex în 1974), în care asistăm la lupta dintre partizanii reproducerii omeneşti prin ectogeneză[2], cărora autorul le ţine parte, şi partizanii gestaţiei feminine tradiţionale.

Craig Strete este pseudonimul unui indian Cherokee, care semnează cu diferite nume. Prima şansă i-a fost oferită de Ted Sturgeon. „Tocmai mâncasem ultimul şobolan pe care-1 mai aveam", mi-a scris el, povestindu-mi începuturile lui. Culegerea lui, If AII Else Fails, We Can Whip the Horse's Eyes and Make Him Cry and Sleep[3], conţine texte destul de ermetice, dar nu lipsite de o anume poezie sălbatică. Poporul indian apare adesea în ele; autorul îl opune albilor răi, cu un manicheism destul de elementar. Vom putea citi nuvela Why Has the Virgin Mary Never Entered the Wigwam of Standing Bear?* absolut reprezentativă pentru stilul lui.

The Truce[5] de Tanith Lee, apărută în Daw SF Reader, este o

[1] Hayes şi heteroginul -1. engl.

[2] înmulţire prin înmugurire externă - din grecescul ektos şi latinescul genesis - naştere.

[3] Dacă toate celelalte dau greş, putem să biciuim calul peste ochi şi să-l facem să plângă şi să doarmă -1. engl.

*De ce n-a intrat niciodată Fecioara Maria în wigwam-ul lui „ Urs ridicat în picioare" ? -1. engl.

* Armistiţiul -1. engl.

nuvelă foarte frumoasă pe tema neînţelegerii între femeie şi bărbat; îmi este imposibil să o rezum fară să-i stric farmecul. Un adevărat text de antologie.

Tot lui Tanith Lee i-am fi datorat şi cel mai bun roman al anului dacă lucrarea, probabil din cauza lungimii ei, n-ar fi fost tăiată în două de Donald A. Wollheim, editorul. Astfel încât Dorit Bite the Sun[1] a apărut în 1976, iar Drinking Sapphire Wine[1] a ieşit un an mai târziu, adică în 1977. Or, cele două părţi sunt absolut de nedespărţit; primul volum, singur, dă o impresie de neterminat, al doilea e de neînţeles fară ajutorul unui glosar! Vom vorbi deci aici despre lucrarea reunită în mod ideal. Tema generală este clasică: pe o planetă, poate chiar a

noastră, omenirea trăieşte în trei oraşe, acoperite de cupole; omul e leneş, protejat şi dominat, pentru binele lui, de androizi şi de roboţi. Povestitoarea anonimă a cărţii va deschide cu forţa porţile cetăţii şi îl va face pe om să redescopere viaţa naturală şi libertatea. Ne-am putea gândi că e un subiect citit de o sută de ori. Şi ne-am înşela. Tanith Lee a reuşit să creeze, cu o mare originalitate, o civilizaţie decadentă, niciodată descrisă înaintea ei. Acţiunea se desfăşoară la Jangs (tineri), o mică lume de snobism, de aroganţă şi de zădărnicie; dar, mai ales, o lume a plictiselii, căci tinerii nu au altceva de făcut decât să-şi satisfacă toate capriciile sub soarele artificial al domului protector. Iar capriciile nu au limită: poţi să-ţi schimbi corpul şi sexul cum vrei, poţi să te căsătoreşti pentru o oră sau o săptămână, să te sinucizi când ai chef, pentru a-ţi lua o nouă identitate, sau să sabotezi oraşul ca să-ţi dai iluzia pericolului. Invenţia cea mai interesantă este continua schimbare a corpurilor şi a sexului, care modifică radical relaţiile umane. Astfel, timp de câteva zile, o femeie poate deveni soţul fostului ei amant, schimbat între timp în femeie; şi dacă nu şi-au spus unul altuia numele, nu vor avea nici un mijloc de a se recunoaşte. O carte uimitoare, cu accente adesea disperate, care o colorează cu o nostalgie sfâşietoare.
în cfiip destul de ciudat, vom face legătura cu noul roman al lui Samuel Delany, Triton, care se aseamănă în mai multe puncte

[1] Nu muşca soarele -1. engl.

[2] Bând vin safir -1. engl.

cu lucrarea lui Tanith Lee. Şi aici, autorul a vrut să descrie o civilizaţie străină de a noastră, în care totul este posibil: să-ţi schimbi viaţa, sexul etc. Dar opera lui Chip Delany este mai ambiţioasă: el a vrut să picteze o mare frescă, să inventeze mode, arte, ştiinţe. Ea se axează pe itinerariul spiritual al scriitorului, un bărbat care pune mare preţ pe bărbăţie şi care, în ultimele pagini ale romanului, decide să devină şi să rămână femeie. Lucrarea a fost primită cu aprecieri împărţite: toată lumea a lăudat stilul şi imaginaţia lui Delany, dar a considerat că naraţiunea este prea sofisticată şi uneori plicticoasă. într-adevăr, aceasta este diferenţa între Don't Bite the Sun şi Triton: Tanith Lee scrie cu inima, Chip Delany cu inteligenţa.

Arthur C. Clarke, care, hotărât lucru, şi-a recăpătat pofta de scris, revine cu un roman pe care suntem nevoiţi să-l calificăm mediocru, Imperial Earth[1]. Malcolm Makenzie şi-a creat un imperiu pe Titan; efectul razelor cosmice împiedică oamenii să se reproducă normal, dar el are un „fiu” şi un „nepot” obţinuţi prin donare. Cel din urmă, Duncan Makenzie, se va duce să-şi reprezinte familia pe Terra, unde va înfiunta primejdiile

dragostei înşelate şi ale prieteniei trădate. Addenda este partea cea mai amuzantă a acestei cărţi lipsite de orice fantezie: Clarke mărturiseşte aici că cititorii i-au reproşat că a transmis defectul lui Malcolm clonelor sale, ceea ce nu e verosimil, întrucât donarea nu se face pornind de la celulele sexuale. Clarke a invocat atunci ceea ce el numeşte „apărarea lui Bradbury"; iat-o:

„Un băiat oribil se repezi asupra mea şi zise:

—Cronicile marţiene sunt scrise de dumneavoastră?

—Da, zic eu.

—La pagina 92, scrieţi că lunile lui Marte răsar la est!

—Mda, fac eu.

—Nu, spune el.

I-am tras o palmă."

Un alt mare autor revine cu Fiul lui Zorro, pardon, vreau să zic The Children of Dune[1] de Frank Herbert. Succesul comercial

[1] Terra imperială - 1. engl.

[1] Copiii Dunei, Ed. Ncmira, 1994, col. Nautilus, nr. 45-46 -1. engl.

al primului Dune crescând necontenit, editorii americani i-au oferit lui Herbert sume considerabile ca să continue; la ora la care scriu aceste rânduri, a ajuns la cel de-al şaselea sau al şaptelea Dune şi voi cita noile apariţii numai în treacăt. Prezentul volum relatează aventurile gemenilor pe care Paul Atreides i-a avut cu Chani; romanul este, de asemenea, o meditaţie despre evoluţia omului spre supraom.

Mult mai interesantă este tentativa lui Christopher Priest de a regăsi savoarea povestirilor lui H.G. Wells cu The Space Machine (A Scientific Românce)[1]. Titlul a fost ales ca să facă pereche cu The Time Machine, dar lucrarea lui Priest nu face referinţe numai la această operă a lui Wells, ci reia tema principală din The War of the Worlds. Scenariul lui Priest este următorul: în 1893, un tânăr o întâlneşte pe Amelia, asistenta savantului care a inventat maşina timpului. Ei vor să o încerce şi o eroare de manevrare îi expediază nu în timp, ci pe Marte, ai cărui locuitori pregătesc invazia Pământului. Amelia şi Edward se întorc pe planeta noastră într-o navă marţiană şi se întâlnesc cu H.G. Wells însuşi, pe malurile Tamisei. împreună, ei vor trăi războiul lumilor. Christopher Priest ne dă, cu acest roman, o foarte inteligentă pastişă. Autorul mi-a confirmat de mai multe ori că el consideră că The Space Machine este cea mai bună carte a lui, şi această opinie se poate susţine, chiar dacă, personal, prefer The Inverted World.

C.J. Cherryh (pseudonim numai un pic schimbat al lui Carolyne Janice Cherry), născută în 1942, a predat latina şi franceza înainte de a deveni un prolific autor de SF şi de fantasy.

Primul ei roman, Gate of Ivrel[1] este o saga heroic-fantasy barbară şi strălucitoare, care se remarcă printre producţiile de acest gen mai mult prin vigoarea stilului decât prin bogăţia invenţiei tematice. în vremuri de demult, o rasă extraterestră a instalat porţi spaţio-temporale pe numeroase planete. Pe Ivrel, un războinic trece pe lângă una din aceste porţi, situată pe o colină numită Mormântul Morganei. în clipa aceea, o femeie călare pe un cal

[1] Maşina spaţiului (Un romanţ ştiinţific) -1. engl.

[2] Poarta Ivrelului -1. engl.

cenuşiu apare trecând prin poartă; el o recunoaşte, este vrăjitoarea Morgaine, despre care vorbeşte tradiţia. Ea îl va întovărăşi în lupta sa pentru recucerirea puterii.

Where Late the Sweet Birds Sang[1] de Kate Wilhelm, a obţinut în anul următor premiul Hugo pentru cel mai bun roman, întrucâtva şi din lipsa unor lucrări de înaltă calitate. Kate Wilhelm s-a născut în 1928, este soţia lui Damon Knight şi a început să publice din 1956; a participat la întemeierea atelierelor literare Clarion. Romanul lui Kate Wilhelm este probabil cel mai bun dintre cele care s-au scris pe tema clonelor - foarte la modă în anul acela. în urma unui război nuclear, oamenii devin sterili, într-un laborator subteran, un biolog reuşeşte să obţină clone ale câtorva membri ai micii comunităţi. Clonele vor creşte, se vor înmulţi şi vor sfârşi prin a-i alunga pe oamenii care le-au crescut. Clonele creează o microsocietate ce respinge orice formă de individualism. Dar apare o deviantă, al cărei fiu va şti să redea omului capacitatea de a trăi singur şi de a-şi asuma astfel destinul. Un roman inteligent, fin, sensibil, căruia nu i s-ar putea reproşa decât că, pe alocuri, este puţin plictisitor.

Vom încheia acest an 1976 cu o carte ciudată, Deus Irae[2], produsă de o asociere nu mai puţin ciudată: de Philip K. Dick şi Roger Zelazny. Două stiluri şi două temperamente opuse, pe care un singur subiect avea oarecare şansă să le adune laolaltă: divinitatea, şi chiar de Dumnezeu e vorba în această carte. Ba chiar de doi dumnezei, cel al Binelui şi cel al Răului, ai căror preoţi se luptă pentru credincioşi, după cel de-al treilea război mondial. Deşi nu are nici braţe, nici picioare, un pictor eretic este nevoit să facă o călătorie printre ruinele Pământului, pentru a-1 regăsi pe Deus Irae, Dumnezeul mâniei, şi a-i face portretul. Este o căutare halucinantă, halucinată şi destul de ermetică, cea pe care ne-o descriu cei doi autori. Să recunoaştem, această carte este mai ales o curiozitate.

[1] Unde, cândva, suave păsări căutătoare..., Ed. Pygmalion, 1994, col. Cyborg, nr. 3.

[2] Dumnezeul mâniei -1. latină.

1977 - Hugo: Kate Wilhelm
Acest nou an este dominat, strivit chiar, de două lovituri de trăsnet succesive, care au zguduit mica lume a SF-ului, două lovituri de trăsnet cinematografice: Star Wars de George Lucas, mai întâi, apoi Close Encounters of the Third Kind[1] de Steven Spielberg. „Novelizări” (roman inspirat din scenarii) au fost scrise după aceste două filme, care ţin deci şi de domeniul literar[2]. Star Wars este primul film dintr-o serie nouă (cel de-al doilea a ieşit în 1983), prin mijlocirea cărora George Lucas, la fel ca doctorul Asimov, vrea să ne povestească sfârşitul unui imperiu galactic decadent. Cu toate acestea, sursa principală de inspiraţie a lui Lucas nu este literatura SF, ci cunoscutele comic-books ale anilor ’40. Scenariul lui este un gigantic comic-strip, cu o prinţesă frumoasă, extratereştri cumsecade, răi fâră nuanţe, eroi fără pată; iar tema lui generală este doar o nouă ilustrare a luptei binelui împotriva răului (Forţa bună opusă părţii întunecate a Forţei). De unde vine atunci succesul fabulos - şi mă grăbesc să spun binemeritat - al filmului? Fără îndoială, din cauză că Star Wars este filmul SF pe care îl aşteptam cu toţii, mai mult sau mai puţin conştient, dintotdeauna. Găsim în el, pentru prima dată, toate arhetipurile SF-ului de aventuri al anilor ’30 în sfârşit ilustrate, graţie unor trucaje perfecte; este acel sense of wonder[3] al vechiului SF pus în imagini. Nu lipseşte nimic, nici măcar faimoasa tavernă galactică, scumpă inimii desenatorilor de la revistele Galaxy şi EC Comics, în care extratereştri veniţi din toate colţurile universului joacă pocher cu astronauţi de pe Pământ.
Star Wars este un film perfect, desigur, dar a venit cu patruzeci de ani prea târziu şi triumful lui nu a făcut decât să grăbească fenomenul de recul deja început de câţiva ani. Space-opera îndrăgită de E.E. Smith încetează de a mai fi un mit al trecutului, pentru a

[1] Întâlniri de gradul trei -1. engl.
[2] Războiul stelelor, Ed. Elit comentator, 1993 şi întâlnire de gradul trei, Ed. Savas Press, 1994, col. Orbita SF, nr. 2.
[3] Simţ al miraculosului -1. engl.

deveni scopul viitorului. Filmul lui Spielberg, aducând în scenă aceste tarte cu frişcă - OZN-urile (farfurii zburătoare), evident că nu a aranjat lucrurile. Close Encounters of the Third Kind descrie prima întâlnire între om şi extratereştrii veniţi pe pământ la bordul unei farfurii zburătoare uriaşe. Nava spaţială e o adevărată catedrală de lumină, de o frumuseţe care-ţi taie răsuflarea, dar asta nu ne poate face să uităm naivitatea scenariului. Filmul, deşi a fost primit cu mai puţin entuziasm decât Star Wars, a avut un mare succes şi a contribuit

şi el la întoarcerea SF-ului pe vechile făgaşe.

Totuşi, din punct de vedere literar, anul 1977 a fost bun şi caracterizat, între altele, de apariţia câtorva noi autori de talent. Contrar obiceiului, vom începe cu ei. John Varley, născut în 1947, este cu siguranţă cel mai interesant autor de SF al ultimilor ani. Primul lui roman, The Ophiuchi Hotline[1], este de o calitate de-a dreptul excepţională, şi totuşi Varley va reuşi foarte repede să scrie lucruri şi mai bune. Subiectul lui The Ophiuchi Hotline este complex şi greu de rezumat limpede. Acţiunea se desfăşoară într-un viitor îndepărtat după ce omenirea a fost alungată de pe Pământ de către extratereştri. Pe o planetă ocupată de descendenţii pământenilor, o tânără, Lilo, este executată pentru că s-a dedat la cercetări interzise. Graţie unor clone ilegale, ea supravieţuieşte şi se simte atrasă de linia de comunicaţie Ophiuchi, prin care vin în mod misterios informaţii ştiinţifice trimise de peste patru secole în direcţia soarelui nostru. Ea va descoperi, în cele din urmă, că omul este condamnat să rătăcească veşnic printre stele.

Ciudat roman, de asemenea, şi cel al lui Janet E. Morris. Născută în 1946, ea este pasionată de muzica pop şi, de altfel, face parte actualmente dintr-o formaţie, în care cântă la chitară bas şi este şi solistă vocală. Din 1977, scrie şi publică o carte pe an. Apariţia romanului High Couch of Silistra[1] a fost un eveniment; acest roman a fost chiar considerat - în mod greşit, cred - ca un stindard al eliberării feminine. Judecaţi dacă e aşa. Pe planeta Silistra, există o castă de prostituate de foarte înalt nivel, Marile Desfrânate. Ele sunt, desigur, plătite foarte scump, dar mai au încă

[1] Linia de comunicaţie Ophiuchi - 1. engl.

[2] Marea desfrânată din Silistra -1. engl.

o particularitate uimitoare: pentia a satisface pe deplin un bărbat, trebuie să facă dragoste înlănţuite sau legate. Este asta eliberarea femeii ? Eroina din High Couch of Silistra, Estri, părăseşte Puţul al cărei Mare desfrânată este şi pleacă în căutarea tatălui ei, pe care nu l-a cunoscut niciodată şi despre care ştie că nu e cu totul om. Pe drum ea va fi de nenumărate ori bătută, violată, umilită şi aruncată în sclavie. Succesul romanului a fost atât de mare, încât Janet Morris a scris trei cărţi[1] în continuare, completând aventurile lui Estri.

Jack Chalker, născut în 1944, mai era încă fân activ atunci când a publicat Mirage[2]. Apoi a publicat studii despre Lovecraft, despre Necronomicon, şi indexuri. A început să scrie SF în 1974, adică la mai mult de cincisprezece ani după debutul lui în fândom. Midnight at the Well of Souls[3] este cel de al treilea roman al său şi debutul seriei consacrate unei „well world[4]”, a cărei temă principală este centrată pe o planetă-test, concepută

de extratereştri; un pilot pământean îi aduce acolo pe pasagerii săi, care vor trebui să fecă nişte teste. Scopul constructorilor este de a determina capacitatea eventuală a candidaţilor de a întemeia o rasă pe o navă-planetă. Povestirea este întreruptă în mod neplăcut de digresiuni în care autorul critică vehement comunismul, drogurile sau pericolele pe care fericirea şi perfecţiunea le aruncă asupra noastră.

Şi Jo Clayton începe o lungă serie cu Diadem From the Stars[s]. Ea a ales ca eroină o adolescentă, Aleytys, care, din întâmplare, ajunge în posesia unei diademe cu puteri stranii. Adevăraţii ei proprietari o urmăresc pe fată dintr-o lume în alta, pentru a recupera diadema. Fiecare nou roman se situează pe o altă planetă, în care Aleytys fuge de urmăritori şi caută secretul existenţei ei.

Vom descoperi acum un al treilea autor feminin. Joan D. Vinge, născută în 1946, care prezintă particularitatea de a avea în vine

[1] The Golden Sword (Spada de aur) 1977, Wind From the Abyss (Vântul din abis) 1978, The Camelian Throne (Tronul de carne) 1979 (n. aut.).

[1] Miraj -1. cngl.

[3] Miez de noapte la izvorul sufletelor -1. cngl.

[4] Lumea izvorului -1. engl.

[5] Diademă din stele -1. engl.

sânge indian (din tribul Erie). A fost măritată succesiv cu Vemor Vinge, el însuşi autor de SF şi de articole ştiinţifice, apoi cu Jim Frenkel, care conduce una dintre principalele colecţii SF. Primul ei text profesionist a apărut în 1974, dar nu a debutat cu adevărat decât o dată cu Eyes of Amber[1], publicat în Analog în 1977, care i-a adus un premiu binemeritat la convenţia din anul următor. Eyes of Amber are aspectul înşelător al unei banale povestiri heroic fantasy, desfăşurându-se într-o civilizaţie medievală, pe Titan. Apoi, dintr-o dată, cea care pare eroina povestirii, T'uupieh ucigaşa, tovarăşa demonului, dispare din lumea reală şi răsare pe ecranul terminalului unui calculator de pe Pământ. Căci demonul lui T'uupieh, demonul cu ochi de chihlimbar, este în realitate o sondă pământeană, care retransmite tot ce vede şi aude. Curând, T'uupieh pierde rolul de vedetă a povestirii şi cedează locul centrului de control, care va încerca, de pe Pământ, să influenţeze în bine barbaria moravurilor de pe Titan. Joan Vinge a reuşit să scrie un roman care te farmecă şi - ceea ce o distinge de alte autoare - foarte bine documentat din punct de vedere ştiinţific.

Ajungem acum la cel mai înalt monument al genului fantasy de la Tolkien încoace: trilogia cunoscută sub numele de Cronicile lui Thomas Covenant Necredinciosul, care se compune din Lord

Foul's Bane[1], The Illearth War[3] şi The Power that Preserves*. Autorul ei, Stephen Donaldson, un tânăr american născut în 1947, a devenit rapid un adevărat fenomen al editării, dat fiind că fiecare dintre cele trei volume s-a vândut în mai mult de un milion de •exemplare. Thomas Covenant, un lepros, a fost părăsit de nevastă şi de fiu. Duce o viaţă mizerabilă, până în ziua în care se găseşte proiectat într-o ţară ciudată. O fată, Lena, îl ia drept reîncarnarea lui Berek Halfhand, eroul („halfhand" înseamnă o jumătate de mână, iar Covenant este mutilat). Ea îl duce la părinţii ei, care îi dau în inel de aur alb, înzestrat cu puteri mistice. Atunci aude vocea Lordului Foul, care îi ordonă să se ducă la consiliul Lorzilor.

[1] Ochi de chihlimbar -1. engl.

[1] Blestemul Lordului Foul -1. engl.

[3] Războiul din Illearth -1. engl.

[4] Puterea care păstrează -1. engl.

Dar, aici, Donaldson se desparte cu totul de autorii de heroic-fantasy. Thomas Covenant nu-şi va asuma misiunea cu care hazardul l-a investit; el refuză realitatea universului ce-1 înconjoară, refuză să-i ajute pe locuitorii lui, refuză să folosească puterile mistice ale inelului. Merge până la a trăda încrederea tinerei Lena în el şi o violează pe fată. încet, încet, după o succesiune de aventuri descrise cu lux de amănunte, Covenant va ajunge, fară voia lui, să intervină în conflictul dintre Lorzi. în cele din urmă, se trezeşte la spital, unde află că a rămas în inconştienţă timp de patru ore. Evident, volumele următoare povestesc întoarcerea în această ţară fantastică. De-atunci, Stephen Donaldson a scris şi o a doua trilogie, consacrată explorării aceluiaşi univers.

J.R.R. Tolkien murind în 1973, nimeni nu se mai aştepta, la patru ani după aceea, să apară o nouă carte a lui. Totuşi, atunci a fost editat The Silmarillon[1], fragmente dintr-o operă neterminată, la care Tolkien lucrase toată viaţa, în paralel cu Lord of the Rings. Silmarilionul, scrie fiul lui Tolkien, este o povestire din zilele străvechi, prima Eră a lumii. Domnul inelelor descria marile evenimente care au încheiat cea de a treia Eră, dar poveştile din Silmarilion sunt legendele unui trecut mult mai îndepărtat, din vremea când Morgoth, primul Prinţ al Nopţii, vieţuia încă în Ţinutul de Mijloc şi când primii elfi s-au războit cu el ca să-i ia Silmarilii. Aceşti Silmarili sunt trei giuvaeruri magice create de Faenor, prinţul elfilor, dar pe care a pus mâna Morgoth, Negrui Duşman al Lumii. Vreme de mulţi ani, în sânge şi suferinţe, Faenor şi fiii lui îl urmăresc pe Morgoth, pentru a-şi lua înapoi avutul. Aceasta este tema generală care se desprinde din opera neterminată a lui Tolkien. A se citi numai de către admiratorii fanatici ai

autorului.
Cele două prime volume ale marii saga a Lumii fluviului, de Philip Jose Farmer, apar succesiv în 1971 şi 1973, apoi autorul pare să-şi piardă interesul pentru carte, până la The Dark Design[2] în 1977. El anunţă în prefaţă apariţia apropiată a ultimului volum: „Cel de-al patrulea volum, intitulat The Magic

[1] Silmarilionul - 1. engl.
[2] Ţelul întunecat -1. engl.

Labyrinth[1] va marca, în consecinţă, veritabilul sfârşit al prezentului episod. El va aduce cheia tuturor misterelor apărute în primele trei volume şi va reuni toate concluziile într-un singur nod, gordian sau de alt fel.” Farmer precizează apoi că Lumii fluviului îi vor putea fi consacrate „cronici paralele” (prima a apărut în
1983 în Statele Unite). The Dark Desigrt este departe de a avea puterea de şoc a primelor două volume: cititorul s-a obişnuit deja cu atmosfera. în volumul trei, câţiva dintre eroii acestei saga vor încerca să găsească un turn uriaş, situat lângă polul Nord, ai cărui stăpâni nutresc gânduri rele - „ţeluri întunecate” - la adresa lor. Ei speră să descopere acolo explicaţia reînvierii lor şi secretul nemuririi.
A Scanner Darkly[1] este marea carte despre drog a lui Philip K. Dick. Aparţine ea Science fiction-ului? Nu cu adevărat, cred. Acţiunea se desfăşoară în California, în epoca noastră; un nou drog şi-a făcut apariţia: „substanţa-moarte”, care arde creierul şi distruge definitiv identitatea nefericiţilor care se droghează cu ea. Eroul, Fred, este însărcinat de poliţia stupefiantelor să se infiltreze printre traficanţi; el poartă un „costum bruiat”, ca să nu fie recunoscut. în ziua când primeşte ordin să se spioneze pe el însuşi (fără să afle), romanul devine cu adevărat dickian, dar, cu toate astea, nu devine un text SF.
Vom încheia cu Gateway[3]. Cu acest roman, care i-a adus premiul Hugo în anul următor, Fred Pohl semnează una dintre cele mai mari reuşite ale sale, în care umorul şi sensibilitatea se întrec cu inventivitatea. Gateway, Poarta, este numele unui asteroid artificial, construit de civilizaţia avansată Heechee. Constructorii au abandonat pe asteroid sute de astronave programate să efectueze călătorii dus-întors spre alte planete. Unele nu se mai întorc. Bărbaţi şi femei se îmbracă orbeşte pe nave; după destinaţia spre care pleacă, pot să devină bogaţi, sau nebuni, sau să dispară. Robinette Broadhead a câştigat bogăţia, dar această reuşită nu i-a adus nici fericirea, nici pacea inimii căci, în cursul uneia dintre

[1] Labirintul magic -1. cngl.
[1]0 cercetare misterioasă -1. engl.
[3] Poarta, Ed. Pygmalion,1996, col. Cyborg, nr.10.

călătoriile lui prin Marea Poartă, el a fost silit s-o abandoneze pe iubita lui undeva, în non-timp. Astfel că în fiecare săptămână se duce la monstrul electronic pe care-1 urăşte, ordinatorul-psihanalist, şi-şi sfâşie sufletul în faţa lui.

1978 - Hugo: Frederik PohI

O dată cu anul 1978, începe peste Atlantic şi proliferarea romanelor şi culegerilor de povestiri, mai mult de cinci sute pe an, până acum! Calitatea nu este pe măsură, din păcate; intrăm în perioada cea mai mediocră a genului, din anii ’20 încoace. în această producţie considerabilă, nu văd mai mult de o duzină de nuvele şi patru sau cinci romane apărute între 1978 şi 1984, care să poată pretinde să figureze în panteonul literaturii science fiction. Nici măcar un roman pe an! Numai anul 1980 a fost bun.

Revenind la anul 1978, au apărut, în acel an, trei nuvele de excelentă calitate şi opt romane onorabile; dar, după părerea mea, premiul Hugo n-ar fi trebuit să fie atribuit la convenţia din anul următor. Două povestiri au fost premiate la categoria novella şi short story. Novella premiată este Persistence of Vision[1] de John Varley, publicată întâi în F & SF, apoi reluată, în acelaşi an, într-o antologie căreia i-a dat numele. Subiectul ei este totodată simplu şi complex: un şomer, dorind să găsească un port în care să se îmbarce, traversează California pe jos. El întâlneşte pe drum o comunitate de orbi şi de surzi care îl primeşte în rândurile ei; constată atunci că aceşti handicapaţi au copii normali, care au stabilit un nou mod de comunicare între ei, tactil, în timp ce adulţii sunt capabili să fuzioneze mental. Naratorul rămâne timp de câteva luni în această comunitate, dar nu reuşeşte să se integreze complet în ea şi îşi reia drumul, pentru a se reîntoarce în lume. Şase ani mai târziu, el simte nevoia să retrăiască această experienţă. în timpul absenţei, fuziunea adulţilor a devenit totală şi ei au sfârşit prin a dispărea; copiii au ajuns acum la cel de al doilea stadiu de dezvoltare: sunt orbi şi surzi. Textul este de o mare frumuseţe poetică, nuanţat şi subtil; povestirea este demnă

[1] Persistenţa vederii - 1. engl.

să figureze alături de marii clasici ai nuvelei SF.

Cassandra[1] de C.J. Cherryh, care a obţinut premiul la categoria „scurtă povestire”, apăruse, de asemenea, în F & SF. O femeie trăieşte dinainte ororile şi distrugerile unui război care încă nu a avut loc. Psihiatrii nu văd în asta decât o banală nevroză, dar, când te cheamă Cassandra... Cu acest text tragic, C.J. Cherryh dovedeşte că are mult mai multe merite

scriitoriceşti decât s-ar fi crezut, judecând după povestirile heroic-fantasy cu care şi-a început cariera.

Come to the Party[1], apărut în Analog, e un text datorat colaborării între Frank Herbert şi F.M. Busby. Acesta din urmă, născut în 1921, este un vechi fan, devenit scriitor profesionist după ce a participat la ateliere literare. De-atunci a publicat numeroase nuvele şi mai multe space-opera, care ştiu să se depărteze de poncifele genului. Come to the Party este o poveste absolut dementă, povestită când de Alex, un extraterestru beat, când de doctorul Watson, un robot pământean dereglat, şi presărată cu note ale fostului şef al misiunii pământene. Pe planeta Delfa, două rase domină: Alexii, nişte prădători imenşi şi Hoojies, care le servesc drept pradă. Oamenii încep să-i masacreze pe Alexi, apoi observă că aceşti monştri menţin echilibrul între cele patru sexe de Hoojies, masculi, femele, ultras şi squish; pentru a face dragoste, este necesar să fie patru, nu trei, nici cinci. Cât despre Alexii supravieţuitori, pe care pământenii îi închiseseră într-o îngrăditură, ei petrec, beţi morţi; până în ziua când un Alex scapă şi, trezindu-se din beţie, devine inteligent, facultate de care pământenii credeau că Alexii sunt lipsiţi. Alexul îşi eliberează atunci semenii şi, după un mare masacru între Hoojies, îşi iau toate măsurile pentru următoarea reîntoarcere a invadatorilor veniţi din spaţiu. Ce mai petrecere o să fie atunci! Acest rezumat, din nefericire, nu poate da nici o idee despre tonul delirant al celor doi autori. O desfătare!

După Tahith Lee, C.J. Cherryh, Joan D. Vinge, de partea femeilor şi John Varley, Stephen Donaldson, de partea bărbaţilor, iată că apare acum una din noile vedete ale tinerei generaţii: Orson

[1] Casandra, în Almanahul România literară, 1987.

[2] Vino la petrecere -1. engl.

Scott Card. în vârstă de treizeci de ani, Card este un mormon practicant, care trăieşte astăzi la Salt Lake City. Prima povestire îi este publicată în 1977, în Analog. Tot acestei reviste îi dă, în 1978 şi 1979, părţi din romanul Songmaster[1], apărut în volum în 1980, despre care vorbim acum. Acţiunea se desfăşoară pe un fond de imperiu galactic, de rebeliuni ale vasalilor şi de intrigi de curte. în Palatul Cântecului, pe o planetă îndepărtată, copiii sunt pregătiţi să devină Păsări-cântătoare; rolul lor nu este numai cel de a-i fermeca pe cei puternici care-i vor cumpăra, ci de a le influenţa în secret comportamentul. Unul din aceşti copii Păsări-cântătoare va deveni chiar împărat la rândul lui, apoi va abdica, pentru a-şi împărtăşi experienţa elevilor din Palatul Cântecului. Operă puternică şi poetică totodată; aş îndrăzni să spun: un cântec

nou!

Scott Baker s-a născut la Chicago în 1947 si trăieşte de câţiva ani la Paris. Romanul lui, Symbiote's Crown , se compune din două părţi distincte: prima este un roman de literatură generală, care descrie mizeria unui copil arierat mintal, rahitic, a cărui singură bucurie este cea de a încerca să se apropie de Dumnezeu în cursul unor şedinţe colective de hipnoză. Apoi, cartea trece în SF: ajuns la vârsta adolescenţei, Amber pleacă pe planeta Deirdre, unde i se dă un corp nou, adaptat la noua lui lume. Aici, nu mai e nici arierat, nici rahitic, dar Deirdre este o lume care-1 ignoră pe Dumnezeu. Amber este cel care va realiza unirea spirituală cu creaturile şi plantele de pe Deirdre, o unire poate de natură divină. Acest roman i-a adus autorului său premiul Apollo în Franţa, în 1982.

Faptul că a fost ales în 1971 pentru a-i urma lui John W. Campbell la direcţia revistei Analog, a dăunat cu certitudine carierei de scriitor a lui Ben Bova. Deja citat aici pentru romanul pe care l-a scris inspirându-se din scenariul lui THX1138, îl regăsim acum cu o operă mai ambiţioasă: Colony[3]. în 2008, violenţa şi anarhia domnesc pe Pământ, în timp ce pe o staţie spaţială, Insula Unu, civilizaţia a progresat atât de mult, încât a creat un om perfect din punct de vedere fizic şi psihic, David Adams. Din dragoste

[1] Maeştrii cântăreţi - 1. engl.

[1] Coroana simbiotului -1. engl.

[3] Colonia -1. engl.

pentru o femeie şi, de asemenea, din altruism, el va plonja în haosul terestru, pentru a încerca să facă puţină ordine în el.

Paddy Chayefsky a fost unul din cei mai mari autori dramatici contemporani; a murit în 1979. Opera lui nu are nici o legătură cu science fiction-ul, în afară de romanul Altered States[1], transpus pe ecran în 1980. Pentru a studia creierul, un savant se închide într-un cheson pe jumătate plin cu apă, după ce a absorbit un drog halucinogen. Va experimenta diverse stări de alterare a cunoştinţei, codul genetic i se va modifica şi trupul nefericitului va regresa până la stadiul de hominid. Deşi happy end-ul este neconvingător, trebuie să remarcăm, în schimb, stilul strălucitor al lui Chayefsky.

în 1970, Vonda Mclntyre (născută în 1948) a participat la atelierele Clarion. Geneticiană de formaţie, ea a debutat în SF în 1973, cu apariţia în Analog a povestirii Of Mist, And Grass, And Sand[1], care a primit un premiu Nebula. Această povestire a devenit, în 1978, primul capitol al romanului ei Dreamsnake[3] care, la rândul lui, a primit premiul Hugo la Convenţia din 1979. în general, vorbesc despre un text atunci când apare în revistă, adică în clipa când a fost publicat pentru prima oară,

dar, aici, nuvela nu reprezintă decât o zecime din roman. Dreamsnake are ca eroină o tânără pe nume Şarpe, care vindecă bolile; ea îşi tratează bolnavii cu veninuri, uneori chiar prin muşcături ale celor trei şerpi ai ei, o cobră, Mist (Ceaţă), un crotal, Sand (Nisip) şi un şarpe de vis, Grass (Iarbă). Acesta din urmă, de origine extraterestră, provoacă facultatea de a visa şi îndulceşte moartea. în povestirea iniţială, şarpele de vis este ucis şi vindecătoarea se simte mutilată, inutilă. Apoi va începe o lungă căutare prin lumea stranie în care trăieşte, încercând să găsească sau să cumpere un alt şarpe de vis. Această căutare se va încheia, în chip destul de halucinant, într-o prăpastie în care vindecătoarea a fost aruncată în mijlocul a sute de şerpi de vis care o muşcă pe rând. Numeroşi oameni au fobia şerpilor şi lucrarea nu a avut succesul comercial aşteptat. Este, totuşi, un roman de calitate. Un reproş, cu toate acestea: Şarpe,

[1] Stări modificate -1. engl.

[2] Ceaţă, Iarbă şi Nisip, în CPSF Anticipaţia, 1995, nr. 528-529.

[3] Şarpe de vis -1. engl.

vindecătoarea, reacţionează cel mai adesea nu ca o tânără, ci ca o femeie în vârstă şi rănită de o viaţă prea lungă.

Să examinăm acum producţiile vechilor maeştri. Robert Sheckley ne va uimi cu ciudatul roman The Alchemical Martiage of Alistair Crompton[1]. Se ştie că unirea alchimică este fuziunea celor trei elemente tradiţionale, sarea, sulful şi mercurul. Sheckley îşi imaginează un om care, pentru că suferă de schizofrenie, a fost amputat de unele componente psihologice: sexualitatea şi violenţa. Aceste componente animă de-acum trupuri de împrumut pe alte planete. într-o bună zi, Alistair Crompton hotărăşte să încerce Marea împăcare şi pleacă în căutarea elementelor sale lipsă. îl regăsim aici pe Sheckley umoristul căci, evident, celelalte fracţiuni ale eu-lui lui Compton nici nu vor să audă de împăcare. Când, împinse de împrejurări exterioare lor, se hotărăsc în sfârşit să reintegreze personalitatea de bază, vor fi incapabile să fuzioneze! Le lipseşte o a patra parte, căci una dintre fracţiunile lui Compton s-a scindat ea însăşi în două... Un divertisment inteligent şi plăcut.

Cântecul este, hotărât lucru, un subiect la modă în acest an 1978. După Songmaster, iată că Thomas Disch publică On Wings of Song\ una dintre operele lui cele mai bune. Disch şi-a situat romanul într-un viitor apropiat, pe un fond de criză economică şi de lipsă de libertăţi individuale. Muzica este în mod special interzisă, căci acum ea îl face pe om să zboare: o persoană care cântă într-un amplificator electronic şi are o anumită stare de spirit, poate ajunge să-şi separe spiritul de corp; atunci

spiritul zboară şi planează liber. On Wings of Song îl are ca erou pe Daniel Weinreb, care doreşte cu intensitate să zboare. El se însoară cu o fată bogată, Boadicea, astfel încât bogăţia le permite să meargă la New York, unde există un centru de zbor fără trup. Dar Daniel nu reuşeşte să zboare, pe când Boadicea îşi părăseşte trupul şi... nu se mai întoarce în el. Ea va reveni după cincisprezece ani, perioadă în care soţul ei încearcă toate meseriile, ca să supravieţuiască, şi reuşeşte în cele din urma să devină cântăreţ de succes; un cântăreţ care, crudă deziluzie, continuă să nu poată zbura. Nu vă aşteptaţi

[1] Căsătoria alchimică a lui Alistair Crompton -1. engl.

[2] Pe aripile cântecului -1. engl.

la un happy-end la această povestire: autorul romanelor Camp Concentration şi 334 nu este un optimist, se ştie. Dar, la urma urmei, poate că spiritul Boadiceei pluteşte acum în jurul nostru?!

Stormqueen[1] de Marion Zimmer Bradley a fost considerat multă vreme un titlu favorit în competiţia pentru premiul Hugo, iar victoria romanului Dreamsnake a fost pentru mulţi o surpriză. Stormqueen face parte dintre acele rare cărţi care creează o lume completă şi coerentă, cum a făcut de exemplu Dune, dar la o scară mai puţin ambiţioasă. Stormqueen aparţine ciclului Darkover, căruia Marion Zimmer Bradley i-a consacrat deja mai mult de zece romane. Schema generală se organizează în jurul unui imperiu galactic dominat de pământeni; locuitorii planetei Darkover refuză să se laşe asimilaţi şi rezistă, graţie puterilor lor telepatice, întărite prin folosirea „matricelor”. Regăsim acest univers în Stormqueen, cu societatea feudală care aminteşte de Renaşterea Italiană. Dar dincolo de căsătorii, succesiuni, asasinate, războaie, un vechi program genetic îşi ţese pânza în jurul familiilor domnitoare; majoritatea femeilor mor la naştere sau nu dau naştere decât unor copii ce vin pe lume morţi. Cei care supravieţuiesc au laran - o forţă psihică diferită pentru fiecare dintre ei. Alianţa forţelor psihice determină alianţele prin căsătorie, le anulează sau le întăreşte. Astfel, Allart vede toate viitorurile eventuale, dar nu are darul de a discerne care va fi cel adevărat; astfel Dorilys declanşează furtunile, dar nu are puterea să le stăpânească. Pe acest fundal minuţios zugrăvit, M.Z. Bradley înfăţişează intrigile sentimentale şi politice ale celor două familii princiare; cartea se încheie cu asaltul apocaliptic al castelului Aldaran, în care puterea reginei furtunilor se dezlănţuie cu furie. După gustul meu, Stormqueen este cea mai bună carte a anului.

1979 - Hugo: Vonda Mclntyre

Titan, de John Varley, domină de sus acest an; cu toate

acestea, el nu va obţine premiul Hugo; fanii vor prefera să-l acorde cărţii unui tânăr autor englez... Arthur C. Clarke! Primul

[1] Regina furtunii -1. cngl.

roman al lui Varley, The Ophiuchi Hotline, avea defectul că intriga era lipsită de coeziune; în numai doi ani, Varley a învăţat să-şi stăpânească perfect arta. Titan este un roman lung, cu intriga totuşi densă şi compactă; se simte clar că scriitorul a depăşit o etapă. O navă pământeană reperează, în largul planetei Saturn, o gigantică roată artificială; când se apropie de ea, este absorbită brutal. Asistăm atunci la o adevărată renaştere a căpitanului ei, o femeie numită Cirocco Jones, care se trezeşte goală puşcă în interiorul roţii; la fel ca pe solul unei planete, în interior există floră şi faună. Cirocco îşi găseşte treptat toţi tovarăşii, dar cu toţii au fost schimbaţi întrucâtva de renaştere. Nu mică este uimirea lor, când descoperă centauri, balene-zeppelin, iar pe cer, escadrile de îngeri! Cirocco constată că toate continentele sunt agăţate prin cabluri de epicentrul roţii spaţiale şi se hotărăşte să încerce imposibila ascensiune. Nu vă voi spune altceva despre descoperirea pe care Cirocco şi Gagy o fac la capătul urcuşului lor nebunesc, decât că acolo găsesc explicaţia raţională a existenţei roţii şi a făpturilor demne de Disneyland care o populează. Rareori ştiinţa şi miraculosul s-au aliat cu atâta succes, iar John Varley dă dovadă, de-a lungul întregului roman, de preţiosul sense of wonder care-i lipseşte cu atâta cruzime SF-ului contemporan. Succesul acestui roman l-a încurajat pe autor să-i scrie două „urmări”, Wizard[1] şi Demon în 1984.

The Fountains of Paradise[2] de Arthur C. Clarke a fost preferat de fani la Convenţia din 1980, şi i s-a decernat premiul Hugo. Desigur, este una din cele mai inteligente opere ale lui Clarke, dar, cu riscul să mă repet, voi spune că un mare roman nu se scrie numai cu idei, trebuie, de asemenea şi sentimente şi personaje care să nu fie stereotipe. Totuşi, deşi Clarke nu scapă din nici una dintre aceste capcane, The Fountains of Paradise este
o carte interesantă. Acţiunea se desfăşoară în Ceylon (uşor modificat şi botezat Taprobane), unde se înalţă un munte sfânt, locuit astăzi de călugări, altădată fortăreaţă inaccesibilă a palatului regelui Kalidasa. într-o bună zi a anului 2142, apare

[1] Vrăjitoarea -1. engl.

[2] Fântânile paradisului, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 7.

inginerul Morgan, constructorul podului Gibraltar, care leagă Europa de Africa. Dar el vrea să facă mai mult: să înalţe un

turn înalt, un transportor spaţial, o legătură între Pământ şi spaţiu, un soi de punte spre stele. Dar singurul loc posibil este muntele sfânt, acolo de unde, altădată, uzurpatorul Kalidasa pândea sosirea armatelor fratelui său, moştenitorul legitim. Morgan se împiedică imediat de refuzul stareţului mănăstirii. Clarke descrie lupta v înverşunată pe care trebuie să o ducă Morgan, întâi pe plan legal, apoi financiar, apoi pe plan tehnic. Tumul devine operaţional şi începe civilizaţia interplanetară; dar consacrarea supremă îi scapă lui Morgan: aşa cum nu şi-a putut lega numele de podul Gibraltar, nu va putea să lase nici turnului numele său. Pentru generaţiile viitoare, el se va numi tumul Kalidasa.

Destul de ciudat, dacă preferinţele criticii au mers spre Titan, iar ale fanilor spre The Fountains of Paradise, publicul şi-a abătut interesul asupra unei cu totul alte lucrări, The Hitch Hiker's Guide to the Galaxy[1] de Douglas Adams, care, în cele din urmă, a figurat chiar pe lista best-seller-urilor de literatură generală! Douglas Adams este englez; s-a născut la Cambridge în 1952. Este scenarist, actor şi realizator de emisiuni radio şi TV. Romanul lui nu este, de fapt, decât o „novelizare” a primelor şase episoade ale foiletonului lui radiofonic care, sub acelaşi titlu, a fost programat de BBC în martie şi aprilie 1978. Este o serie de un umor nebunesc, în care asistăm la peregrinările prin toată galaxia ale unui englez foarte obişnuit. Nefericitul fusese silit să-şi ia tălpăşiţa cu toată viteza, la aflarea veştii că Departamentul de Drumuri şi Poduri Galactice avea să distrugă Terra într-un ceas, pentru a construi un drum de viteză expres; trebuie să precizăm că el fusese singurul pământean anunţat, fiind prieten cu Ford Escort, un anchetator itinerant de la Ghidul drumeţului galactic, ghidul Michelin al spaţiului. Umorul nu e întotdeauna de cea mai înaltă calitate, dar lucrarea te face să mori de râs. Succesul lui a fost atât de mare, încât episoadele următoare au dat naştere unui nou volum: The Restaurant at the End of the Universe[1], apărut în 1980. Un al treilea volum este anunţat.

[1] Ghidul drumeţului galactic -1. cngl.

[2] Restaurantul de la capătul universului -1. cngl.

Jack Vance abandonase seria sa de Prinţi-demoni din 1967 şi ne cam pierdusem speranţa de a mai afla deznodământul aventurilor lui Kirth Gersen. Iată că apare The Face\ a patra şi penultima parte a acestei saga. De data aceasta, Gersen porneşte în căutarea lui Lens Larque, unul dintre cei mai josnici Prinţi-demoni, tot atât de crud şi de oribil ca şi Kokkor Hekkus. începutul romanului este un pic lent, căci Gersen trebuie să folosească metode complicate pentru a localiza lumea originară a maestrului criminal. Dar, de îndată ce ajunge pe Dar Sai, lumea

darsh-ilor, romanul decolează: punctul de atracţie al cărţii este participarea lui Gersen la un hadaul, un joc darsh de o rară violenţă. The Face este unul dintre titlurile cele mai reuşite din serie, iar lunga întrerupere pare să-i fi îngăduit lui Vance să-şi capete un nou suflu.

Elisabeth A. Lynn, născută la New York în 1946, a început să publice din 1977, dar adevăratul ei debut datează de la publicarea trilogiei The Chronicles ofTornor[2]. Este tot o saga heroic-fantasy, situată într-o epocă medievală. Ea cuprinde romanele: Watchtower[3], urmat de Dancers of Arun\ apoi The Northern Girl[s], primele două apărute în 1979, al treilea în 1980. Watchtower povesteşte recucerirea turnului Tomor de către fiul suveranului legitim, asasinat de un oştean venit din sud. Prinţul Errel este ajutat de un exilat din sud, Vanima, dansator şi expert în aikido şi în citirea cărţilor de tarot. Celelalte volume continuă cronologic saga, până la apariţia lui Sorren, tânăra vrăjitoare atrasă de Tomor. Ai mai mult impresia că citeşti o cronică medievală decât o povestire de heroic-fantasy. Elisabeth A. Lynn se simte mai la îndemână în realism decât în fantastic şi mărturisesc că romanele ei mi s-au părut plictisitoare. îmi iau un risc mărturisind aceasta, pentru că, la fel ca şi unul din personajele ei, scriitoarea practică şi dă lecţii de aikido.

A.E. van Vogt publică în continuare în mod regulat. The

1 Chipul -1. engl.
2 Cronicile din Tomor -1. cngl.
3 Turnul de gardă -1. cngl.
4 Dansatorii din Arun -1. engl.
5 Fata din nord -1. engl.

Cosmic Encounter[1] se detaşează de restul producţiei lui. Acţiunea se petrece în 1704, pe mare, în largul insulelor Antile, la bordul unui vas de piraţi; căpitanul Fletcher îi propune frumoasei lui captive, Lady Patricia, să aleagă între viol şi înec. Fireşte, fata alege evitarea unei „sorţi mai rele decât moartea”, păşeşte cu curaj pe scândura pusă pe marginea prăpastiei, cade în apă şi se îneacă. Povestea asta nu prea sună a SF, îmi veţi spune. Aşa e. Dar, dacă adăugăm o prăbuşire temporală de patruzeci de milioane de ani, apariţia unui crucişător lentellian, o tentativă de răpire a reginei Angliei, precum şi împăcarea dintre căpitanul Fletcher şi Lady Patricia (da, cea care murise prin înec), vom avea toate ingredientele unui van Vogt de bună calitate.

Dark is the Sun[1] de Philip Jose Farmer se desfăşoară într-un viitor îndepărtat (cincisprezece miliarde de ani), în vremea în care Pământul agonizează. Omul există încă, dar civilizaţia a dispărut, doar câteva triburi primitive se străduiesc să

supravieţuiască în jungla ce acoperă planeta. Deyv, un tânăr care poartă la gât o piatră ovală, sufletul lui, pleacă în căutarea unei fete dintr-un alt trib, a cărei piatră va răspunde pietrei lui. în fapt, după o bătălie grea cu nişte monştri, el o întâlneşte pe Vana, o fată fără suflet, şi-şi dă seama că şi sufletul lui a fost furat. Ajutat de Sloosh, un centaur cu corpul acoperit cu o blană de frunze, cei doi tineri îl vor urmări pe hoţ şi vor afla astfel că pot trăi şi fară suflet. Căutarea îi va duce mai departe decât credeau, pentru că vor descoperi o poartă temporală care le va permite, lor şi triburilor lor, să se întoarcă în trecutul Pământului, în epoca în care el era încă o lume tânără. Este un bun roman de aventuri, fără să se poată totuşi număra printre operele cele mai ambiţioase ale lui Farmer.

Succesul filmului Star Wars le-a dat producătorilor ideea de a relua Star Trek, vechiul foileton din anii 1966-1969. Conceput de producătorul Gene Roddenberry, Star Trek era situat în viitor, peste două sute de ani, şi relata aventurile unei colosale nave spaţiale, U.S.S. Enterprise, comandată de căpitanul Kirk şi de

[1] întâlnire cosmică -1. cngl.

[2] Negru e soarele... -1. engl.

Science officer-ul[1] doctor Spock. Succesul în rândurile fanilor s-a dovedit a fi fabulos; au apărut chiar şi convenţii de „trekkies” (fanaticii foiletonului) la care s-au adunat mai multe mii de persoane. Totuşi aceste filmuleţe TV erau de-a dreptul jalnice în comparaţie cu perfecţiunea trucajelor şi decorurile extraterestre din Star Wars. în 1979 s-a decis deci să se turneze un film sub titlul Star Trek - The Motion Picture[1], cu echipa originală: trăsăturile lui Kirk sau ale doctorului Spock erau prea cunoscute spectatorilor pentru ca producătorii să-şi poată permite să schimbe actorii; s-au mulţumit să adauge un rol feminin, pentru ca juna primă să nu aibă şaizeci de ani, ca restul echipei! De data aceasta, U.S.S. Enterprise înfruntă o gigantică navă extraterestră, care ameninţă sistemul solar. Doar doctorul Spock păstrează un pic din acel sense of wonder de altădată.

în afară de Titan, în acest an, două nuvele, premiate de altfel, prezintă un cert interes. Vom începe cu Sandkings[3], de George R.R. Martin, apărută în Omni. Text straniu, al cărui erou alienat aminteşte de personajele lui Edgar Poe, care-i distrug pe cei pe care-i iubesc şi merg până la capătul nebuniei lor, cauzându-şi singuri pierzania. în nuvelă, Simon Kress cumpără creaturi extraterestre, regi ai nisipurilor, care arată ca nişte insecte. Există patru specii, de culori diferite; fiecare specie are o regină vorace, Geula. Principala lor activitate fiind

aceea de a se război între ele, Simon Kress le înfometează şi le torturează, ca să le împingă la luptă. După ce o omoară pe amanta lui, Kress va arunca trupul ei regilor nisipurilor şi va vedea creaturile devenind mai mari şi mai puternice. Ca să le hrănească, va trebui să le procure noi victime, iar regii nisipurilor cresc şi se înmulţesc neîncetat. Totuşi, Kress ştie că pe el nu îl vor ataca, el este tatăl lor care-i hrăneşte, zeul lor protector, cel căruia îi desenează chipul pe pereţii castelelor lor. Sfârşitul, oribil, este pe de-a-ntregul în tradiţia lui Edgar Poe.

Unaccompanied Sonata[4] de Orson Scott Card, a apărut tot în

[1] Ofiţerul ştiinţific -1. engl.

[2] Novelizat sub titlul Star Trek dc Gene Roddenberry (n. aut.).

[3] Regii nisipurilor, în Almanahul Anticipaţia, 1984.

[4] Sonată fără acompaniament - 1. engl.

Omni. Ca şi Songmaster, această nuvelă se inspiră din tema muzicii. Autorul îşi imaginează o lume în care creatorii nu trebuie să asculte niciodată compoziţiile altor muzicieni, ca să nu rişte să fie influenţaţi de ele. Şi iată că personajul Christian Sugar este surprins ascultând muzica lui Bach. Muzica lui se îmbogăţeşte, dar este declasat şi i se retrage dreptul de a mai fi muzician. Totuşi se încăpăţânează şi cântă la un pian d intr-o cârciumă, până când i se taie degetele cu laserul. Devine cantonier, dar tot găseşte mijlocul de a compune: cântă din gură. Este transformat în mut. Dar poate oare fi redus creatorul la tăcere? Cu tonul ei totodată grav şi poetic, Unaccompanied Sonata este, până acum, cea mai desăvârşită operă a lui Orson Scott Card.

1980 - Hugo: Arthur C. Clarke

Acest an arc similitudini cu precedentul: un roman de Gene Wolfe domină întreaga producţie, ca acela al lui Varley în 1979, dar nici el nu va căpăta premiul Hugo. Succesul public va încununa cel de-al doilea volum al foiletonului lui Douglas Adams, citat mai sus şi asupra căruia nu voi mai reveni. Să menţionăm, în fine, că romanul lui Gene Wolfe şi The Snow Queen[1] de Joan D. Vinge, căreia i se decemează premiul Hugo, sunt amândouă lucrări de heroic-fantasy, ceea ce arată importanţa pe care a căpătat-o acest gen.

The Shadow of the Torturer[2] este un roman de o extremă bogăţie, în care Gene Wolfe a ştiut să creeze un întreg univers, un univers care seamănă foarte mult cu Evul Mediu, deşi este situat în viitor, într-o epocă în care soarele a început deja să se răcească. Dintr-un trecut de un înalt nivel tehnic au rămas doar amintiri care coexistă cu prezentul medieval. Acţiunea se desfăşoară întâi la Nessus, o mare cetate strict orânduită după obiceiurile şi regulile puternicelor bresle. Tânărul Severian a

crescut în citadela Călăilor şi nu ştie nimic despre lumea din afara ei. El trădează jurământul făcut breslei sale, scurtându-i suferinţele unei castelane, condamnată la supliciu; drept pedeapsă, este exilat. Cititorul împărtăşeşte

[1] Regina zăpezilor, Ed. Pygmalion, 1996, col. Cyborg, nr. 12-13.

[2] Umbra călăului - 1. engl.

surprinderea lui Severian, descoperind un univers exterior, căruia nici nu-i bănuia existenţa. De la o lume închisă, trecem la o mulţime forfotitoare şi colorată, printre care uniforma neagră a călăului nu trece neobservată. Severian simte ostilitatea pe care o trezeşte şi, încercând să scape, provoacă fară să vrea, distrugerea unui templu şi intră în posesia unei comori nepreţuite, giuvaerul Conciliatorului. Apoi se însoţeşte cu Dorcas, despre care nu se ştie dacă aparţine lumii celor vii sau tărâmurilor morţilor. După numeroase aventuri, ajunge în fine la porţile oraşului Nexus. Călătoria lui spre o provincie îndepărtată, unde trebuie să meargă pe jos, poate începe. Astfel se încheie primul din cele patru volume ale marii saga descriind aventurile lui Severian şi ale spadei sale, Terminus-Est.

Nu voi încerca să rezum The Snow Queen, de Joan D. Vinge, roman enorm; iată numai tema generală: Arienshod, regina Iernii, a cărei domnie durează de o sută cincizeci de ani, caută mijloacele de a supravieţui când domnia Verii va începe. în acest scop, ea a dat ordin să fie implantate clone în pântecele femeilor însărcinate, fară ca ele să ştie; Moon se naşte dintr-o asemenea femeie. Mai întâi trăieşte zile fericite, în compania vărului ei Sparks, în împărăţia Verii, apoi, aleasă fiind de regina Zăpezilor, trebuie să facă o lungă ucenicie. Din dragoste pentru Sparks, fuge şi încearcă să se întâlnească cu el, dar este aruncată în altă galaxie, de unde este imposibil să se întoarcă. Subiectul romanului este, desigur, întoarcerea ei şi, cu aceeaşi ocazie, întoarcerea lui Arienshod. Mărturisesc că nu prea înţeleg de ce au preferat fanii această carte în locul romanului lui Wolfe, sau în locul lucrării Lord Valentine’s Castle[1], de Silverberg. Joan D. Vinge a scris un roman agreabil, desigur, dar care e lipsit de suflu şi de dimensiuni vizionare, în ciuda dimensiunilor lui. O operă mai scurtă şi mai compactă ar fi făcut, probabil, o impresie mai puternică.

Şi Lord Valentine’s Castle este un lung roman heroic-fantasy; Robert Silverberg afirmă astfel revenirea lui în forţă pe scena SF-ului, după câţiva ani de tăcere. Planeta Majipoor este guvernată de Lordul Valentin, care are titlul de Coronal; este o lume

[1] Castelul lordului Valentine -1. cngl.

medievală, în care domnesc intrigile de curte şi luptele pentru

putere. Un tânăr amnezic se trezeşte în această lume; el îşi ştie doar numele, Valentin. Este cules de o trupă de saltimbanci, iar Carabella, jongleuza, se îndrăgosteşte de el. în vis, tânărul are revelaţia că el este adevăratul Coronal, Lordul Valentin însuşi. Un saltimbanc din trupă, înzestrat cu darul clarviziunii, îi confirmă faptul şi iată-1 pe Valentin că porneşte la luptă pentru recucerirea acestei puteri de care a fost deposedat. Pentru a reuşi, el va trebui să-i înfrunte pe regele şi regina Viselor, în insula Somnului, apoi să se lupte cu creaturi extraterestre care au darul de a se metamorfoza.

A patra carte de calitate a anului se situează tot în domeniul heroic-fantasy: The Breaking ofNorthwall[1], de Paul O. Williams, primul titlu dintr-o tetralogie. Paul O. Williams este un tânăr care a obţinut în 1983 premiul „John Campbell” , decernat scriitorului debutant cel mai promiţător. The Breaking of Northwall se situează la o mie de ani în viitor, într-o Americă postcataclismică, împărţită în oraşe închise şi în triburi nomade care se luptă sălbatic între ele. Nu s-a mai păstrat decât unitatea lingvistică. Eroul cărţii, Jestak din Pelbar, visează să pacifice şi să-şi unifice ţara; alungat din Pelbar, capturat de nomazi, acuzat de trădare de propriul Jui popor etc., Jestak se va trudi din greu să treacă la realizarea planurilor lui. Răpirea femeii iubite îl va obliga să înfrunte triburile sălbatice din est pentru a o regăsi. Acest rezumat nu redă calitatea povestirii şi mai ales originalitatea ei. Williams a reuşit să dea personajelor sale o profunzime psihologică rar întâlnită în romanele SF.

Anul 1980 dă totuşi la iveală un mare roman SF, chiar de hard science, Timescape[2] de Gregory Benford. Succesul acestei cărţi a fost atât de mare, încât a dat titlul uneia din cele mai interesante colecţii ale genului din ultima vreme. Benford, născut în 1941 în Alabama, predă fizica într-o universitate din California, înainte de a se fi apucat de scris, Benford a publicat un fanzin şi a participat activ la fandom. Primul lui text profesional datează din 1965, dar a scris puţin; unele din povestirile sale au fost scrise în colaborare cu fratele lui geamăn, James. Timescape este o meditaţie

[1] Dărâmarea zidului din nord - 1. engl.

[2] Natură moartă cu timp, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 84.

strălucită şi plină de talent asupra timpului. Datele de bază sunt simple ca o teoremă de matematică: în 1998, Pământul este atât de poluat, încât nici nu se mai poate trăi pe el; oare cum ar putea fi avertizaţi oamenii din 1963, care sunt la originea acestei poluări ? Vom urmări două grupuri de personaje, aproape toţi profesori universitari, unii în 1963, ceilalţi în 1998.

Pentru a încerca să-i avertizeze pe primii, oamenii din prezent (1998) vor folosi tachyonii, particule în teorie mai rapide decât lumina, şi care au particularitatea de a se putea întoarce în timp. Experienţa, povestită cu o minuţiozitate de-a dreptul ştiinţifică, este credibilă, dar Gregory Benford se dovedeşte un autor interesant mai ales în descrierea mediului cercetătorilor, a entuziasmelor lor, a meschinăriilor lor. în concluzie, voi spune că Timescape este mai mult un roman bun decât un roman SF.

The Humanoids[1] datează din 1948; nimeni nu se aştepta ca Jack Williamson să revină asupra acestui subiect; totuşi, asta a făcut, după treizeci şi doi de ani, cu The Humanoid Touch[1]. De data aceasta, acţiunea se desfăşoară pe două planete; una din ele crede în pericolul pe care-1 prezintă umanoizii, cealaltă îl neagă. Keth vine de pe prima. Chelni Vom - pe care el îşi închipuie că o iubeşte - vine de pe cea de a doua. Frumoasa Nera apare la momentul potrivit pentru a-i schimba ideile, apoi dispare la rândul ei şi Keth rămâne singur pentru a lupta cu creaturile care vor să subjuge omenirea. O carte care ar fi părut demodată încă din 1950.

Altă carte - urmare şi sfârşit - (dar să fie chiar aşa?) - The Magic Labyrinth încheie ciclul Lumii fluviului de Philip Josd Farmer. Acest al patrulea volum dă efectiv toate răspunsurile, deşi aceste răspunsuri sunt destul de modeste şi te decepţionează, în special cel care priveşte originea divină a acestui mister care este viaţa. Tema generală a cărţii are două direcţii: cea a navei lui Sam Clemens care vrea să-l ajungă din urmă pe Ioan-Fără-de-Ţară şi pe Burton (ce îl însoţeşte) şi cea a principalilor protagonişti în drum spre tumul Eticilor. Bătălii sângeroase aduc moartea principalelor personaje, cu excepţia a vreo zece care, conduşi de Francis Burton,

[1] Umanoizii -1. cngl.

[2] Atingerea umanoizilor -1. engl.

îl demască în sfârşit pe X şi află secretul Lumii fluviului. Duelul mortal dintre Burton şi Cyrano de Bergerac este o adevărată piesă antologică.

Tot o urmare şi sfârşit, Beyond the Blue Event Horizon[1] de Fred Pohl, care completează aventurile lui Robinette Broadhead şi ale piloţilor Marii Porţi. Cartea se vrea mai ambiţioasă, pentru că | pretinde să ne dezvăluie rolul pe care l-au avut Heechees în f facerea universului. îi urmărim alternativ pe ocupanţii unei nave î care au descoperit uzina alimentară a Heechees-ilor şi pe Robin Broadhead, a cărui tânără soţie se luptă cu moartea după un accident de circulaţie. Planeta ocupată de uzina alimentară este
i condusă de Bătrânul, un soi de robot părăsit de Heechees, ajutat de ştiinţa Oamenilor Morţi. Broadhead, ordinatorul

psihanalist Sigfrid von Shrink şi ordinatorul-consilier Albert Einstein vor afla acolo secretul Heechees şi, prin asta, cel al genezei universului. în !■ ciuda calităţilor lui evidente, acest roman rămâne mult inferior lui : Gateway. Robin Broadhead, bogat şi căsătorit, este mult mai puţin interesant decât atunci când era sărac şi disperat; membrii expediţiei Herter-Hall, care descoperă uzina alimentară, sunt prea nevrozaţi ca să fie simpatici. Cât despre explicaţiile finale, mă rog, putem spune cel puţin că nu sunt deloc convingătoare.

îl vom regăsi acum pe autorul englez Keith Roberts cu Molly Zero, operă sumbră şi deziluzionată. Ea ne înfăţişează Anglia dintr-un viitor apropiat, o Anglie tulburată, pradă violenţei teroriste

1 şi exceselor represiunii. într-un Bloc, - şcoală sau instituţie concen- | traţională? - trăieşte o fată, Molly Zero. Ea bănuieşte că realitatea care o înconjură este falsificată, manipulată, şi se hotărăşte să fugă. Va descoperi oroarea, moartea, dar şi dragostea; totuşi la sfârşit îşi va descoperi propria identitate, iar sistemul o va recupera, sau va crede că o recuperează. Un roman un pic lent, dar adesea sfâşietor. Molly Zero e un personaj care-ţi rămâne în memorie.

La capitolul noi autori, iată-1 mai întâi pe Barry Longyear, deja în jur de patruzeci de ani, a cărui popularitate a crescut fulgerător în numai câteva luni; el scrie un SF clasic, care ar fi putut apărea foarte bine în anii ’40. Astăzi povestirile lui Longyear

[1] Dincolo de orizontul albastru -1. engl.

sunt publicate de Isaac Asimov’s SFMagazine; ele sunt concepute în aşa fel încât să poată fi adunate în volum, dând impresia că formează un tot. Seria lui cea mai cunoscută povesteşte despre un circ uriaş, care nu mai găseşte unde să se instaleze pe Pământ, atât este spaţiul de rar şi de scump. O’Hara, directorul lui, reuşeşte să pună mâna pe o navă interplanetară şi să-şi îmbarce toată trupa, pornind spre spaţiu. Nava este botezată City of Baraboo[1] şi dă titlul volumului care reuneşte povestirile. Fiecare oprire a circului pe o nouă planetă dă loc unei noi aventuri publicate separat în revistă, dar care se leagă foarte bine de precedenta. Simplă literatură science fiction de aventuri. Un al doilea volum, Circus World[2], a apărut în 1981 şi un al treilea, Elephant Song[3], este anunţat.

Tema vampirului, fie că e tratată în mod tradiţional, fie la modul SF, este în continuare de actualitate. Anul 1980 oferă două exemple interesante, The Hunger[4] şi The Vampire Tapestry[s]. Primul este datorat autorului englez Whitley Strieber. The Hunger este istoria unei femei vampir de o longevitate extraordinară, pe nume Myriam; desigur că ea are nevoie de sânge

pentru a supravieţui, dar are nevoie, de asemenea, de un prieten sau de o prietenă, pentru a scăpa de groaznica singurătate a secolelor. Sângele ei dă, celui pe care îl iubeşte, darul de a trăi mai multe veacuri; totuşi, bătrâneţea soseşte, necruţătoare, şi îl atinge şi pe John, bărbatul care trăieşte cu Myriam de trei sute de ani; aceasta se întâmplă la începutul cărţii. Pentru a încerca să-l salveze, Myriam îi va dezvălui natura ei monstruoasă unei tinere doctoriţe, de care se va îndrăgosti fără întârziere. Această viziune tragică asupra vampirismului a fost transpusă în film, cu acelaşi titlu, într-un film de o frumuseţe glacială, în care rolurile lui Myriam şi John au fost interpretate de Catherine Deneuve şi David Bowie.

Suzy McKee Charnes, americancă născută în 1939, a început să scrie în 1974 povestiri de un feminism militant, care le făcea de

1 Oraşul lui Baraboo - 1. engl.
2 Lumea circului -1. engl.
3 Cântecul elefantului - 1. engl.
4 Foamea -1. engl.
5 Tapiseria cu vampir - 1. engl.

necitit. Din fericire, a găsit un drum nou cu The Vampire Tapestry, care modernizează în chip reuşit tema vampirului. într-un campus universitar, o tânără, Katje, îşi dă seama că Edward Weyland, distinsul profesor de antropologie, este un vampir. Pe când el se pregăteşte să sară asupra ei, ea îl doboară cu două gloanţe de revolver. Cules şi îngrijit de nişte oameni care ştiu cu cine au de-a face, profesorul Weyland se găseşte în faţa unei duble dificultăţi: să supravieţuiască şi să se hrănească. Intervenţia unui oculist, care crede că va căpăta o parte din puterea vampirului, va modifica datele problemei.

John M. Ford este o altă descoperire a revistei Isaac Asimov's SF Magazine. Primul lui roman este de o rară calitate: Web of Angels este o „informatic-opera”, aşa cum vorbim de space-opera; toată acţiunea-se desfăşoară pe circuitele Pânzei, un ordinator uriaş care conduce universul. Grailer, ţesător de gradul 4, ai cărui părinţi au fost ucişi de stăpânii Pânzei, este el însuşi un informatician de geniu, care descifrează programul până dincolo de limitele permise. Curând, Câinii fantomă, paznicii Pânzei, o ucid pe femeia pe care el o iubeşte şi încep să-l caute. Dar circuitele Pânzei sunt de nepătruns ca şi căile Domnului, şi, la urma urmei, Pânza nu este chiar Dymnezeu?

Voi încheia anul citând Valisystem de Philip K. Dick şi nu voi face decât să-l citez, pentru că nu e câtuşi de puţin un roman SF, ci un delir mistic. El se sfârşeşte cu cele 52 propoziţii ale unui „Tractatus cryptica scriptura”, care trezesc nelinişti puternice cu privire la sănătatea mintală a autorului lor. Iată

un exemplu: „27. în ipoteza unei excizii a secolelor de timp bastard, data reală nu este 1978 a E.C., ci 103 a E.C. Iar Noul Testament afirmă că «unii nu vor muri» înaintea venirii Domniei Spiritului. Trăim aici timpuri apostolice”.

1981 - Hugo: Joan D. Vinge

Cea mai bună lucrare a anului se datorează incontestabil lui C.J. Cherryh, care, anul următor, la cea de a patruzecea Convenţie mondială, ţinută la Chicago, a obţinut, de altfel, premiul Hugo pentru cel mai bun roman. Din păcate, nu pentru această carte!

într-adevăr, a fost încununată Downbelow Station[1], o space-opera banală, în timp ce Sunfall[2] nici măcar n-a figurat în selecţia finală. Hotărât lucru, gusturile fanilor americani sunt de neînţeles.

Downbelow Station începe cu un lung expozeu ce ne prezintă situaţia Pământului în raport cu coloniile stelare, situaţie care a dus la războiul din acel timp. Apoi facem un salt prin spaţiu şi observăm staţia spaţială de lângă steaua Pell; acolo, Signy Mallory, o femeie care comandă un crucişător de război, aduce mai multe încărcături de refugiaţi. Ne e înfăţişată toată oroarea războiului. Apoi, puţin câte puţin, începem să înţelegem importanţa strategică a stelei Pell, care este indispensabilă Pământului şi pretinde să-şi păstreze independenţa. C.J. Cherryh urmăreşte apoi mai multe grupuri de personaje, dintre care cele mai interesante, Jisas, sunt nişte extratereştri deportaţi pe staţia Downbelow. Răzmeriţe, lupte sângeroase, bătălii spaţiale, nici unul din ingredientele genului nu lipseşte; totuşi, romanul nu-şi ia zborul, e greoi, lent, plictisitor şi, după părerea mea, din grija de a fi realistă, autoarea se pierde în detalii.

Sunfall este un roman de o cu totul altă natură; de fapt, este o culegere de nuvele cu temă comună: şase mari oraşe ale Pământului, în momentul când îmbătrânirea soarelui îndreaptă încet planeta spre apusul ei. Povestirile sunt situate la Paris, Londra, Moscova, Roma, New York şi Pekin; ele nu au nici o legătură între ele şi probabil că asta a împiedicat cartea să participe la întrecerea pentru Hugo. Textul despre Paris are unele puncte comune cu Don't Bite the Sun de Tanith Lee, întrucât fiecare deces este urmat de reîncarnare în corpul unui nou-născut, cu păstrarea memoriei. De unde şi posibilitatea schimbărilor de sex şi modificări ale relaţiilor (părinţi-copii, soţ-soţie etc). Este totuşi o foarte frumoasă poveste de dragoste şi de moarte, pe care C.J. Cherryh ne-o povesteşte. Povestirea cea mai uimitoare este, poate, aceea consacrată New York-ului şi care se petrece aproape în întregime pe suprafaţa unui zgârie-nori gigantic. Te duce cu gândul la „John Iadul” de

Didier Decoin, dar asemănarea e superficială. Echipele de funambuli

1 Staţia spaţială - 1. engl.

2 Căderea soarelui - 1. engl.

descrise de Cherryh, mergând pe sârmă deasupra unor prăpăstii fără fund, sunt mult mai impresionante. Sunfall este, cu siguranţă, cea mai certă reuşită a autoarei ei, până acum.

Selecţionat pentru Hugo - pe care mă aşteptam să-l câştige -, Project Pope[1] de Clifford D. Simak este un roman original, care ni-1 arată pe bătrânul maestru în cea mai bună formă. Pragul nimicului este o planetă populată aproape numai de roboţi. Tânărul Jason ajunge într-o bună zi în capitala numită Vatican şi descoperă cu stupoare că aceşti roboţi sunt organizaţi aşa cum este clerul catolic, cu cardinali în fruntea lor. Stupoarea lui se adânceşte când află marele lor proiect: crearea unei superfiinţe informatizate care va fi Papă. Curând, Jason va fi prins în centrul intrigii, când o Ascultătoare, un fel de călugăriţă, va pretinde că a descoperit raiul.

The Book of Dreams[2] de Jack Vance, încheie epopeea Prinţilor-demoni. Howard Alan Treesong este ultimul supravieţuitor dintre cei cinci supercriminali. Kirth Gersen, care are o fotografie de la un banchet la care se presupune că ar figura şi Treesong, organizează un concurs la scară galactică, pentru identificarea persoanelor din fotografie. El aşteaptă venirea lui Treesong, dar Prinţul-demon trimite o fată în locul lui. Totuşi, după cercetări minuţioase, Gersen reuşeşte să identifice cu certitudine sub ce trăsături se ascunde Treesong. La ferma în care s-a născut monstrul, el găseşte un caiet gros, roşu, intitulat „Cartea viselor”, în care Treesong a consemnat toate fantasmele de cruzime şi de putere ale creierului lui adolescent. Pe măsură ce acţiunea se desfăşoară, apare din ce în ce mai clar că Treesong este un schizofrenic locuit de mai multe personalităţi; la sfârşit, ele se unesc şi Treesong se va sinucide. Lipsit de duşmani, Keith Gersen rămâne dezorientat: îşi consacrase viaţa unei misiuni şi ea a fost îndeplinită; ce-o să mai facă acum? The Book of Dreams termină seria cu strălucire.

în decursul romanului The Shadow of the Torturer, primul volum al trilogiei The New Sun[3], Severian-călăul găsise un giuvaer

1 Proiectul Papa - 1. engl.

2 Cartea viselor - 1. cngl.

3 Noul soare - I. cngl.

înzestrat cu puteri magice, numit „Gheara Conciliatorului”. Cel de-al doilea volum din serie se intitulează deci, în mod logic, The Claw of the Conciliator[1] şi continuă aventurile lui Severian

pe drumul spre Thrax. întâlnirea cu Vodalus, banditul, îl abate de la drumul lui; el devine spion la palatul Autarhului, misteriosul voievod ce domneşte asupra lumii lui Teur. Romanul este de o calitate tot atât de excepţională ca şi primul din serie. în schimb, cel de-al treilea, apărut puţin după cel de-al doilea, este mai slab; autorul se pierde în digresiuni şi se lasă oarecum pe tânjală. The Sword of the Lictor[1] povesteşte urmarea aventurilor lui Severian, care şi-a reluat drumul, cu sabia Terminus-est în mână. în drum, salvează un băieţel a cărui mamă este ucisă sub ochii lui, şi îl adoptă. Ei pleacă mai departe împreună şi îi întâlnesc curând pe Uriaşi, care vor să arunce omenirea în sclavie. Copilul este omorât şi Gheara Conciliatorului, care are totuşi puterea de a reînvia morţii, nu poate face nimic pentru el. Fără Dorcas, pe care o iubea şi fară băieţel, Severian-călăul rămâne singur.

De mai mulţi ani, J.G. Ballard încetase să mai scrie SF, pentru a se lansa într-o formă de literatură angajată, denunţând problemele vremii sale. Iată că revine la SF cu Hello, America, o fantezie în care regăsim ecouri din seria lui cu diversele morţi posibile ale Pământului, dar şi ecouri ale textelor lui recente, mai politice. Unele manipulări ale climei au transformat coasta de est a Americii în deşert şi coasta de vest în junglă tropicală. Wayne şi tovarăşii lui de pe corabia Apollo vor încerca să traverseze acest continent părăsit de om şi, astăzi, aproape uitat. Totul e mort; totuşi, când ajung, în sfârşit, la locul în care altădată fusese oraşul Las Vegas, găsesc oraşul jocului strălucind de lumini şi, pe scena cazinoului-hotel „Sahara”, cântă Frank Sinatra. Curând, i se alătură şi Dean Martin şi Judy Garland. Siluetele actorilor de cinema din anii ’50 şi apoi ale celor patruzeci şi patru de preşedinţi ai Statelor Unite vor invada străzile oraşului. Wayne înţelege repede că nu sunt decât nişte roboţi, dar omul care-şi spune Charles Manşon şi pretinde că e cel de al patruzeci şi cincilea preşedinte al Statelor

[1] Gheara conciliatorului - 1. engl.

[2] Sabia lictorului -1. engl.

Unite nu este un robot ; el este chiar gata să dezlănţuie un nou holocaust nuclear.

Vom face cunoştinţă acum cu un nou autor, Somtow Sucharitkul. Atunci când am descoperit povestirea lui, The Dark Side of Mallworld[1], în Isaac Asimov's SF Magazine, i-am scris redactorului şef şi l-am întrebat dacă autorul este bărbat, femeie sau extraterestru. Mi-a răspuns că este vorba de un tânăr tailandez, crescut în Statele Unite şi pasionat de muzică contemporană. Când nu compune, scrie, iar povestirea pe care o descoperisem, din întâmplare, n-a întârziat să figureze într-o

culegere intitulată Mallworld, consacrată aceluiaşi univers. Mallworld este un centru comercial uriaş, situat în spaţiu, pe lângă Jupiter. Este populat în special de pământeni, dar găseşti acolo şi selespridari, umanoizi cu pielea albastră şi cu păr roşu, care au izolat sistemul solar printr-un câmp de forţă pe care numai ei pot să-l traverseze. Toate povestirile consacrate de Sucharitkul Mallworldului sunt smintite, umoristice şi iau peste picior, cu un eclectism înveselitor, religia, dragostea maternă sau Colţii mării[2] \ în marea tradiţie a lui Fredric Brown şi Robert Sheckley, o antologie pe care nu trebuie să o ■scăpaţi!

în acelaşi an, Somtow Sucharitkul publică un roman, Starship & Haiku[3], foarte original în ciuda unui deznodământ ; ratat. întemeiată pe cultura japoneză, cartea zugrăveşte două tablouri ale dispariţiei omului pe Pământ. Primul, în insulele Hawaii, unde totul este numai urâţenie şi murdărie, al doilea în Japonia, unde sfârşitul apropiat este o viziune de frumuseţe. Ryoko, fiica unui ministru japonez, primeşte un mesaj mental de la o balenă, care o informează că japonezii sunt descendenţii cetaceelor, care, demult, au folosit psihokinezia pentru a-şi modifica genele şi a ajunge la acest rezultat. Imediat, japonezii resimt | vinovăţia uciderii a milioane de balene şi un om, pe nume Takahashi, încearcă să-i împingă pe toţi la sinucidere, convingându-i că,
; astfel, sfârşitul omenirii va îmbrăca o formă armonioasă. O navă — ___________

Partea întunecată a Mallworld-ttlui -1. engl.

[2] Jaws, roman de scriitorul american Peter Benchley.

[3] Astronave şi Haiku - 1. engl.

spaţială îi duce, în sfârşit, pe Ryoko şi pe alţi câţiva oameni spre stele, unde descendenţii oamenilor-balene vor putea să întemeieze un nou Haiku, scutit de sentimentul vinovăţiei. (Să nu mă întrebaţi ce este aici un Haiku!)'

Şi iată şi cea de a şaptesprezecea urmare la Dune, cu God Emperor of Dune[1] de Frank Herbert. îmi veţi obiecta că încă nu este a şaptesprezecea. Aveţi răbdare, vine şi asta. De data aceasta, Leto, devenit nemuritor după ce păstrăvii nisipurilor i-au modificat trupul, încearcă să dirijeze dispariţia speciei umane, dispariţie pe care i-a revelat-o darul lui de a prezice viitorul. Nişte fiinţe, care au domnit altădată asupra universului, creează artificial o fată de o frumuseţe sublimă şi i-o trimit lui Leto, cu gândul să-l piardă. Ei, şi-atunci, mă întreb eu, având în vedere că Leto are acum un fizic de vierme uriaş, oare ce-ar putea el face cu o super-frumuseţe? S-o mănânce, poate...

Ciudată idee a avut Brian Aldiss cu Moreau's Other Island[3].

Dacă vă povestesc despre un naufragiat care ajunge pe o insulă din Pacific, unde descoperă un savant nebun, ce creează hibrizi jumătate-om, jumătate-animal, printre care şi o tânără femeie-pisică, Bella, asta vă va aminti de Insula doctorului Moreau de Wells. Aldiss s-a amuzat rescriind povestirea clasică a bătrânului maestru, situându-i acţiunea în 1996, în ajunul unui nou război mondial. Tentativa lui Aldiss rămâne interesantă, graţie talentului literar al autorului, dar nu poţi să nu ai o oarecare impresie de lucru deja citit.

Mai captivantă este tetralogia începută de un nou autor, Alexis Gilliland, cu The Revolution from Rosinante*. Gilliland, american în vârstă de cincizeci de ani, este un vechi fân SF. Timp de ani de zile, el a publicat desene umoristice în fanzine, şi a fost recompensat cu un premiu la Convenţia din 1980. Stilul lui

[1] Oricare ar fi semnificaţia în acest roman a cuvântului Haiku, în lumea noastră cea de toate zilele el înseamnă o scurtă poezie japoneză tradiţională, compusă din patru versuri..

[2] împăratul-zeu al Dunei, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 59.

[3] Cealaltă insulă a doctorului Moreau -1. engl.

[4] Revoluţia de pe Rosinante -1. engl.

scriitoricesc se situează cam între Heinlein şi Varley. Cantrell, eroul din The Revolution front Rosinante, este un inginer care conduce o staţie spaţială agricolă. O serie de crize vor duce progresiv Rosinante la independenţă, iar Cantrell devine, firesc, guvernatorul ei. Tonul general al lucrării ţine de hard Science, dar inteligenţa şi ironia scriitorului fac ca până şi explicaţiile ştiinţifice să se citească cu plăcere. Continuarea cărţii, Long Shot for Rosinante[1], apărută tot în 1981, se petrece câţiva ani mai târziu. Regăsim grupurile înfăţişate în prima lucrare: creştinii militanţi, sindicaliştii, savanţii etc. Cantrell trăieşte încă, Susan Brown a murit, dar un ordinator îşi asumă acum identitatea ei şi îi continuă cercetările. Acest ordinator, Corporate Susan Brown, va juca un rol politic în noua criză care se iveşte: adversarii vor încerca să distrugă Rosinante printr-un atac nuclear. Şi aici, autorul te face să te simţi ca un participant la acţiune, te face să crezi în descrierea viitorului imaginat de el.

Voi cita numai două opere minore, Valis Regained[1] de Philip K. Dick, nou roman metafizic în care autorul afirmă că este singurul om care a pătruns intenţiile divine, şi The Book of Revelations[3] de Rob Swigart, un debutant al cărui erou, o bătrână orcă[4] pretinde că aduce revelaţii asupra viitorului omului. Această orcă, de altfel simpatică, nu mi s-a părut cu mult mai convingătoare decât balenele puse în scenă de Sucharitkul în

Starship & Haiku.
Am păstrat pentru sfârşit cartea care, împreună cu Sunfall, domină acest an, 1981, Radix, primul roman al lui A.A. Attanasio. Născut în New Jersey în 1951, acest autor s-a stabilit în Hawaii. „Jiadix se aşază pe undeva între Dune şi Castaneda; să-l citeşti este o experienţă în sine”, scrie Gerard Klein în prezentarea făcută lucrării. Şi nu exagerează, chiar dacă referinţa la Castaneda nu mi se pare obligatorie. Cartea este enormă, stufoasă şi aproape imposibil de rezumat pe scurt. Acţiunea se desfăşoară în viitorul Pământului; un vârtej cosmic, radixul, a traversat sistemul solar,

[1] Obiectiv: Rosinante -1. engl.

[1] Invazia divină, Ed. Clasic, 1994.

[3] Cartea revelaţiilor -1. engl.

[4] Specie de balenă.

provocând o serie întreagă de cataclisme. în epoca în care se petrece acţiunea romanului, cu treisprezece secole după aceea, patrimoniul genetic al pământenilor a fost alterat; numai grupul Mosseboth păstrează puritatea rasei. Triburi de mutanţi, de handicapaţi, rătăcesc pe întinderile planetei. Lor li se alătură extratereştrii Voor, care sunt telepaţi. în sfârşit, mai există şi spirite-zei şi o entitate cu puteri nelimitate, Delph-ul, care vrea să-i extermine pe Voori. Pe acest fundal foarte bogat, autorul profilează un personaj uimitor, Summer Kagan, obez, stupid, nevrozat şi criminal. în scopul de a procrea, extratereştrii Voor iau formele fizice ale fiinţelor printre care se află, iar Kagan ajunge astfel să facă un copil cu o „femeie” Voor. Curând, acest copil înzestrat cu puteri parapsihologice va veni să locuiască în mintea tatălui său. Kagan, urmărit de poliţie pentru crimele lui, bântuit în interior, căutat de Voori şi de handicapaţi, devine o fiinţă rătăcitoare, vânată. Rătăcirile lui îl vor modifica şi fizic şi mental, grăsimea şi stupiditatea i se vor topi şi va suferi o adevărată asceză, care îl va face apt să-l înfrunte pe Delph. El va deveni Eth al Delph-ului, adică reflexul fricii care obsedează entitatea. Radix, o carte-univers, semn al vremurilor ei.

1982 - Hugo: C.J. Cherryh

Anul acesta este dominat de două evenimente: premiera filmului E.T: the Extra-Terrestrial[1] şi publicarea unui nou roman din ciclul Foundation de Asimov, exact la patruzeci de ani de la apariţia primei povestiri. în consecinţă, apariţia volumului 2010. Odyssey Two[1] de Arthur C. Clarke, continuarea la 2001, a fost întrucâtva eclipsată. Continuări, o să spuneţi, ei da, nimic altceva decât continuări, forţa creatoare a autorilor genului slăbeşte în aceşti ultimi ani.

Ce să spunem despre E.T. care să nu fi fost deja spus şi repetat? Film-fenomen, pentru care s-au vândut două milioane de bilete numai la Paris şi cu care s-au câştigat sume fabuloase prin toată lumea. Tema lui e foarte simplă: un extraterestru adună

1 E.T.: extraterestrul -1. engl.

2 2010. A doua odisee spaţială, Ed. Olimp, 1994, col. Science-fiction, nr. 1.

eşantioane de flori de pe Pământ; el nu poate ajunge la timp la nava lui. Nişte copii se împrietenesc cu el, reuşesc să-l salveze de răutatea adulţilor şi îl ajută să ajungă la navă. Găselniţa filmului este că, deşi creatura extraterestră e hidoasă, ea nu e câtuşi de puţin ostilă; ochilor noştri le apare ca un monstru, şi este necesară toată candoarea copilăriei pentru a-1 accepta şi a-1 vedea aşa cum este de fapt: o fiinţă blândă, inofensivă şi înzestrată cu raţiune. Pentru asta îi vom ierta lui Steven Spielberg mult din sensibilitatea cam afectată; în sfârşit, un film SF care ne înfăţişează altceva decât lupte cu laserul şi în care creatura din spaţiu nu este interesată deloc de farmecele frumoaselor pământene. Din acest punct de vedere, E. T.: the Extra-Terrestrial marchează o dată importantă nu numai în istoria cinematografului, ci şi în cea a inconştientului nostru colectiv. Un roman întocmit cu inteligenţă a fost scris după scenariul filmului de William Kotzwinkle, un autor de literatură generală. Principalul interes al cărţii vine din precizările aduse asupra raporturilor privilegiate ale lui E. T. cu lumea vegetală, din care nu vedem în film decât unele efecte, fără să le înţelegem prea bine motivele.

Foundation's Edge[x] se aşază pe locul patru în seria Foundation, iar Isaac Asimov anunţă un al cincilea volum pentru 1984. Cu toate acestea, după apariţia romanului Second Foundation[1], orice continuare părea imposibilă: aşezarea celei de a doua Fundaţii fusese descoperită, identitatea primului ei Orator era de-acum cunoscută, iar doctorul Asimov răspunsese la toate întrebările. Noul volum se situează cu câţiva ani mai târziu, criza Catârului e deja departe, Prima Fundaţie crede că a eliminat-o pe cea de a doua, iar planul Seldon funcţionează din nou, perfect, pe Terminus. Prea perfect, este de părere Golan Trevize pe Terminus, deducând din asta că cea de a doua Fundaţie nu a dispărut cu adevărat; prea perfect, gândeşte şi un Orator al celei de-a doua Fundaţii pe Trântor, bănuind intervenţia unei a treia forţe, înzestrată cu puteri mintale analoge celor ale Catârului. Pe aceste date de bază, Asimov a conceput un roman logic, inteligent, dar

1 Marginea Fundaţiei, Ed. Ncmira, 1994, col. Nautilus, nr. 44.

[1]A doua Fundaţie, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 29.

cam lung (cinci sute de pagini) şi cam plictisitor în toată prima jumătate a volumului. Nu numai că bunul doctor a ţinut să reamintească toate principalele evenimente din primele volume, dar a mai vrut să şi lege această serie de ciclul roboţilor, despre care nu fusese vorba până atunci în Foundation. Rezultatul? Ei, bine, ca o prăjitură mare, necoaptă şi indigesta.

Desigur, fanii au făcut o primire entuziastă volumului Foundation's Edge şi i-au decernat premiul Hugo la Convenţia din 1983. Lucru ciudat, marele public a împărtăşit entuziasmul fanilor. Pentru prima dată în lunga sa carieră, Asimov a figurat în primele locuri pe lista de best-seller-uri de literatură generală a revistei Publisher's Weekly[1] şi şi-a păstrat locul numeroase săptămâni. Mai uimitor încă, nu a fost un caz izolat: 2010. Odissey Two de Clarke a apărut puţin după aceea pe lista best-seller-urilor şi a rămas multă vreme, când în faţa, când în spatele cărţii Foundation's Edge. în sfârşit, The Hitch Hiker's Guide to the Galaxy, apărută cu trei ani în urmă în Anglia, a reuşit să pătrundă în Statele Unite şi li s-a alăturat celor două cărţi în top, chiar dacă pe un loc mai modest. Toate astea sunt cu atât mai greu de înţeles, cu cât nici o carte Science fiction nu făcuse vreodată parte din această listă de best-seller-uri de literatură generală. Ar trebui să vedem în asta o întâmplare care nu se va mai repeta înainte de viitoarea glaciaţiune, sau, din contra, un semn că SF-ul a pătruns în marele public? E încă prea devreme să ne pronunţăm.

în acest an bogat în evenimente, dar sărac în romane de calitate, cea mai bună carte - sau mai puţin mediocră, cum preferaţi - îmi pare a fi Helliconia Spring[2] de Brian Aldiss. Este debutul unei trilogii consacrate planetei Helliconia, aşa cum o descoperă pământenii viitorului, cu ajutorul televiziunii. O staţie de observaţie pământeană, Avemus, înregistrează istoria acestei lumi şi transmite imaginile pe Pământ. Helliconia e locuită de numeroase grupuri etnice, umane şi non-umane; grupurile principale sunt phagorii şi oamenii. Teritoriile lor sunt în mod obişnuit separate, dar sfârşitul epocii glaciare a determinat multe migraţii şi

[1] Săptămânalul editorilor -1. engl.
[2] Helliconia - primăvara, Ed. Dante, f.a.

drumurile celor două grupuri se încrucişează adesea. Or, războiul între phagori şi oameni durează de-o veşnicie. Romanul lui Aldiss este hotărât antiheroic-fantasy; e un hard Science burduşit de explicaţii astronomice şi tehnice. Din această cauză romanul nu este pe deplin reuşit: este prea lung, prea didactic,

prea ştiinţific. Dar, dacă sari peste unele pasaje, rămâne un roman plăcut de citit. Fireşte, stilul este strălucit, aşa cum este întotdeauna la Aldiss.

De multă vreme n-am mai avut ocazia să citez numele lui Roger Zelazny, nu fiindcă ar fi încetat să scrie, ci pentru că romanele lui de fantasy nu depăşesc media, iar seria cu „Prinţii Ambrei” s-a oprit, în fine, la al cincilea volum[1]. Cât despre Deus Irae, scris împreună cu Dick, nu se poate spune cu adevărat că e o mare reuşită. în schimb, Eye of Cat[2] este un roman de mare originalitate şi cu totul demn de interes. De data aceasta, Zelazny foloseşte folclorul indian, amestecat cu intrigă pur SF. William Black-Horse Singer vrea să se retragă, după ce şi-a petrecut toată viaţa capturând specimene extraterestre pentru grădina zoologică din San Diego, aşa cum făcea, înainte de război, Gerry Carlyle în romanul lui Arthur K. Bames. Asemănarea se opreşte aici; Singer este angajat să protejeze un diplomat din străfundurile spaţiului, împotriva unui ucigaş din propria lui specie. Pentru a-şi duce le bun sfârşit misiunea, Singer are nevoie de un animal (dar este oare acesta un animal lipsit de inteligenţă?) pe care l-a capturat mai demult. Este numit Pisică, pentru că îi place să ia forma unei feline, dar poate să ia multe alte înfăţişări. Black-Horse Singer este ultimul dintre indienii Navajos, Pisica este ultima din rasa ei, exterminată de oameni, pentru că Singer n-a ştiut să-i recunoască inteligenţa. După ce-şi îndeplinesc rapid misiunea, cei doi vechi adversari se înfruntă într-un duel pe viaţă şi pe moarte. Această temă ar fi putut da o simplă povestire de suspans - care suspans, de altfel, există, dar încastrat într-o ambianţă de mitologie indiană, care-i dă întreaga sa profunzime. Black-Horse Singer nu trebuie să lupte numai împotriva Pisicii, ci şi împotriva propriului său chindi, adică demonul lui personal născut din toate vinovăţiile

[1] în final vor fi unsprezece volume!

[2] Ochiul pisicii -1. engl.

trecute. Va trebui să admită că este o fiinţă dublă şi să accepte să se înfrunte pe el însuşi înainte de a putea lupta cu eficacitate împotriva vechiului duşman.

No Enemy But Time[1] este o altă carte foarte lungă, care ar fi câştigat, cu siguranţă, dacă ar fi fost mai restrânsă. Să scrii scurt e o artă grea. Romanul a primit totuşi premiul Nebula în 1983, ceea ce dovedeşte că Bishop a fost apreciat de colegii lui. Istoria se petrece în zilele noastre; eroul ei, John Monegal, este un străin în societatea noastră, căci, de rasă neagră fiind, a fost adoptat şi crescut de o familie de albi. De-a lungul anilor, John şi-a dezvăluit darul psihic de a „călători în minte” prin timp şi spaţiu. Este mai curând o

călătorie onirică decât o experienţă reală şi, în ochii unui psihiatru, John poate apărea numai ca un schizofrenic. în cele din urmă, el îşi petrece o parte din timpul vieţii lui (real, imaginar?) în Africa centrală, acum un milion de ani. Acolo trăieşte într-un trib de prehominizi; lasă însărcinată o femeie a acelei vremi; ea moare la naştere. Visul devine realitate, pentru că John îşi poate aduce fiica în prezent; şi ea e înzestrată cu aceleaşi puteri ca şi tatăl ei. Lucrarea, bine scrisă, e interesantă la început, apoi interesul se micşorează, se stinge; cartea te plictiseşte. Nu văd decât un remediu: toţi tinerii autori SF să fie obligaţi să citească în fiecare zi din E.E. „Doc” Smith!

Charles Hamess scrie puţin, se ştie. Un nou roman semnat de el este deci aşteptat întotdeauna cu curiozitate. The Venetian Court[2] este surprinzător, desigur, dar te dezamăgeşte, este mai mult o glumă decât o carte adevărată. într-un viitor apropiat, Congresul Statelor Unite a votat o lege care pedepseşte cu moartea orice falsificare a unui brevet industrial. E vorba, de fapt, de acordarea unui monopol de drept firmei Universal Patents. Această companie atacă pe nedrept firma lui Ellen Welles; ea recurge la un avocat pentru a face să-i fie recunoscută dreptatea şi, prin aceasta, să-şi salveze viaţa. Din păcate, preşedintele Curţii Supreme este în slujba firmei Universal Patents, iar judecătorul însărcinat cu procesul este un maniac al crimei. Ellen Welles este condamnată la moarte,

[1] Singur duşman, timpul - 1. cngl.

[2] Curtea veneţianâ -1. engl.

în ciuda tuturor dovezilor în favoarea ei. Avocatul reuşeşte atunci să aducă în palatul de justiţie o maşină care face inofensivă soluţia de cianură pe care trebuie să o ia Ellen, apoi... îl reduce pe judecător la dimensiunile unei muşte, la fel ca şi pe avocatul părţii adverse şi pe preşedintele firmei Universal Patents; după care îi dă muşte păianjenului îmblânzit al judecătorului, să le mănânce!

The Void Captain's Tale[1] este un roman foarte ciudat şi, mai întâi, se pune întrebarea: în ce limbă o fi scris? în pământeană, desigur, fără nici o îndoială, dar juxtapunerea unor cuvinte englezeşti, franţuzeşti, germane, spaniole etc., în aceeaşi frază, o face oare citibilă pentru fiecare dintre popoarele respective? Intr-un viitor îndepărtat, Marile Nave ale Vidului asigură traficul interstelar; ele fac mari salturi prin spaţiu, salturi care necesită acţiunea fizică a unui element masculin, căpitanul (un bărbat) şi a unui element feminin, pilotul (o femeie). Cartea urmăreşte evoluţia mentală a căpitanului navei Dragon-Zephir sub influenţa pilotului, Dominique Alia Wu. Ea este obsedată de ideea de a reuşi Saltul

Ultim în Marele Unic, cel din care nu te mai întorci niciodată. Ne îndepărtăm curând de space-opera, pentru a ne aventura în regiunile mai austere ale meditaţiei metafizice. O carte derutantă, dar pe care o îndrăgeşti.

N-am avut un entuziasm debordant pentru marele roman al lui C.J. Cherryh Downbelow Station, dar în schimb am fost sedus de Merchanter's Luck*, o space-opera clasică, situată în acelaşi univers. Regăsim aici câteva personaje de pe staţia spaţială Pell, iar căpitanul Signy Mallory joacă un rol important, deşi din culise, în Merchanter's Luck descoperim două noi personaje, Sandor, aventurierul spaţiului, întotdeauna la limitele legalităţii, şi Allyson, fată mândră, membră a clanului unei bogate nave de negoţ. Clasic, vă spun; nici o surpriză, nici în privinţa personajelor, nici a situaţiilor. Cu toate acestea, talentul lui C.J. Cherryh reuşeşte să îmbrace în haină nouă această istorie uzată. Asta înseamnă să ai sense of wonder. Să notăm, în fine, influenţa eliberării moravurilor şi a femeii: aventura se declanşează pentru că Allyson l-a agăţat

[1] Povestea căpitanului vidului -1. engl.

[1] Noroail neguţătorului -1. engl.

pe Sandor, ca să petreacă două ore cu el în salonul-pat, la o escală; astfel, Allyson va ajunge să comande, împreună cu el, nava Lucy, într-un spaţiu necunoscut, plin de piraţi. Şi morala povestirii nu este aceea că o fată tânără nu trebuie să agaţe necunoscuţi în baruri suspecte!

La 2 martie 1982, Philip K. Dick moare din cauza unei congestii cerebrale. încă nu împlinise cincizeci şi cinci de ani. Aproape în acelaşi timp, apare şi ultimul lui roman, The Transmigration of Timothy Archer[1], o carte cu cheie, care nu aparţine scienee fiction-ului. E vorba, în fapt, de povestirea alegorică a vieţii episcopului Pike, preot al bisericii episcopale, care, după ce a fost excomunicat pentru erezie, a încercat să, comunice cu fiul lui mort, apoi a sfârşit prin a se pierde şi a muri în deşertul din Orientul Mijlociu, unde căuta răspunsuri la întrebările puse de credinţa lui. în cartea sa, Dick l-a botezat pe Pike; Timothy Archer, iar istoria este povestită din punctul de vedere al lui Angel Archer, nora episcopului. Scopul lui Pike, ca şi cel al lui Dick, era de a trece dincolo de aparenţe, căci nici unul, nici celălalt nu mai credeau în. realitatea care ne înconjoară, în viaţă şi în moarte. Oricare ar fi realitatea, amândoi au primit acum răspunsuri la întrebările lor.

Friday[2] este titlul unui nou mare roman al lui Robert Heinlein. într-un fel, este continuarea sau reluarea povestirii Gulf, lungă nuvelă apărută în numerele din noiembrie şi decembrie 1949 ale revistei Astounding Science Fiction. în

ambele cazuri, şeful unei reţele de spionaj este un anume Kettle Belly Baldwin; în Gulf, el îl angajează pe Joel Abner; în Friday este patronul lui Friday (Vineri). Amândoi sunt răpiţi de un duşman misterios, la întoarcerea dintr-o misiune în spaţiu. Nici unul, nici celălalt nu sunt oameni normali: Joel Abner este un mutant, Friday este o superfemeie, produs al manipulărilor genetice. Diferenţa aceasta este suficientă pentru a face ca povestirile să se îndrepte în direcţii opuse; Abner e mândru că este un „Slan”, că aparţine unei specii superioare

[1] Transmigraţia lui Timothy Archer -1. engl.
[2] Vineri -1. engl.
[3] Golf -1. engl.

omului; în schimb, pe Friday o chinuie problemele sexuale şi întrebările asupra identităţii ei. Contrar anumitor autori asupra cărora evoluţia ideilor şi moravurilor nu are nici o influenţă, Heinlein se simte un om al epocii sale: Friday este fundamental diferit de Gulf, pentru că timpul a trecut şi ideile din 1949 sunt astăzi perimate. Deznodământul mi se pare totuşi un pic în urma ideilor modeme; după o întreagă serie de aventuri, Friday se mărită, pe o planetă îndepărtată, cu omul care a violat-o!

Vom termina această trecere în revistă a principalelor titluri ale anului 1982 cu 2010. Odyssey Two[1] de Arthur C. Clarke. Era un rămăşag îndrăzneţ acela de a scrie o continuare la 2001, cu atât mai mult cu cât schema dată iniţial de Clarke avea de ce să te îngrijoreze. în cele din urmă, bătrânul maestru a ieşit bine, 2010 este interesant, aduce câteva răspunsuri la întrebările puse de 2001 şi scapă din capcanele metafizice ale sfârşitului primului volum. Clarke l-a luat ca erou pe Heywood Floyd, omul care a trimis în spaţiu - şi la moarte - echipajul navei Discovery, cu nouă ani în urmă. Acum, Floyd se îmbarcă pe un vas sovietic, care va încerca să ajungă la epava lui Discovery. El este obsedat de trei întrebări: de ce Hal, ordinatorul inteligent al navei, i-a asasinat echipajul? De ce un al doilea monolit se află pe Japetus, unul dintre sateliţii lui Saturn? în sfârşit, ce s-a întâmplat cu Dave Bowman? Romanul răspunde în mod satisfăcător şi aspectul de anchetă poliţistă al povestirii contribuie la păstrarea interesului. Amănunt curios, semnalat de autor: în 2001, Clarke descria cum a fost descoperit de Bowman un mare oval alb, precis delimitat, pe suprafaţa lui Japetus. Apropiindu-se, astronautul zărea un punct negru în centrul lui, monolitul. De atunci, sonda Voyager 1 a transmis primele fotografii de pe Japetus: se distinge un mare oval, precis delimitat, cu un punct negru în centru! „Cari Sagan mi-a transmis imediat o fotografie, scria Clarke, cu acest comentariu enigmatic: Gândindu-mă la dumneavoastră... Nu ştiu dacă trebuie

să mă simt uşurat sau decepţionat că Voyager 2 a lăsat chestiunea încă nelămurită.”

[1]2010 a doua odisee spaţială, Ed. Olimp, 1994, col. Science-fiction, nr, 1.

1983 - Hugo: Isaac Asimov

După succesul obţinut de continuarea seriei Foundation, Asimov a avut ideea de a scrie un volum gros, care să pună punctul final la povestirile lui cu roboţi: la ciclul de nuvele cuprinzând I, Robot şi The Rest of the Robots, ca şi la romanele The Caves of Steel şi The Naked Sun. Şi-a intitulat această nouă carte The Robots ofDawn[1] şi i-a dat drept eroi pe Elijah Bailey şi pe R. Daneel (R. de la robot), personajele celor două romane citate mai sus. Acţiunea se petrece la doi ani de la sfârşitul cărţii The Naked Sun, iar noutatea constă în personalitatea victimei: un robot. Şi nu orice robot, ci tocmai cel mai perfecţionat şi mai inteligent dintre ei, singurul cu totul umanoid, în afară de R. Daneel. Romanul demarează pe Pământ, apoi acţiunea se mută pe Aurora, unde Bailey o regăseşte pe Gladia, femeia de care s-a îndrăgostit la precedenta anchetă. El trebuie să facă lumină într-un caz de „roboticid”, pe care o singură persoană, doctorul Falstofe, poate să-l fi comis. Bineînţeles, pământeanul trebuie să demonstreze că doctorul e nevinovat. Se ştie că ambiţia autorului este de a scrie un al cincilea şi ultim volum[2] din Foundation, care să lege această saga de cea a roboţilor, deşi, până acum, cele două serii erau complet separate. Nu ne vom mira, deci, că vedem figurând, una lângă alta, în volumul Robots of Dawn, amintiri ale doctoriţei Susan Calvin şi ale primelor fiinţe metalice descrise în I, Robot, precum şi consideraţii asupra viitorului imperiului galactic. Urmărim ancheta lui Elijah Bailey cu interes, iar intriga poliţistă este abil construită. Totuşi lucrarea, îngreunată de numeroase digresiuni şi repetiţii, nu reuşeşte să ne pasioneze. Să notăm apariţia surprinzătoare a sexualităţii la Asimov, precum şi o stranie fixaţie asupra W.C.-urilor! Până la urmă, Robots of Dawn nu e mai convingătoare decât Foundation's Edge; dar succesul este la fel de mare şi, la ora la care scriu aceste rânduri, romanul tocmai a apărut pe lista de best-seller-uri a revistei Publisher's

[1] Roboţii de pe Aurora, Ed. Teora, 1996, col. SF, nr. 15.

[2] în final au fost şase volume.

Weekly. Dacă ar fi fost francez, bunul doctor ar fi fost ales membru al Academiei.

Jack Vance este un autor foarte prolific; n-am menţionat seria lui de nuvele, apărută în 1965 în S & SF şi consacrată personajului Cugel isteţul. Aceste povestiri, reunite în volum sub

titlul The Overworld[1], istoriseau păţăniile lui Cugel cu loucounu, Magicianul Care Râde. Drept pedeapsă pentru că a încercat să-l fure pe Magician, Cugel este trimis în nord să şterpelească o lentilă de sticlă violetă, care dă viziunea Lumii Superioare: văzută prin această lentilă, o cocioabă devine un castel şi o mahalagioaică murdară se transformă într-o regină a frumuseţii. La sfârşitul cărţii, Cugel îşi merită pe deplin porecla de „isteţul” şi se debarasează definitiv de Magicianul Care Râde. Cel puţin, aşa credeam până anul acesta, când loucounu şi-a făcut din nou apariţia în Cugel Saga. Pentru a se răzbuna pe Cugel, Magicianul Care Râde îl transportă pe celălalt mal al Oceanului Suspinelor, unde trebuie să înfrunte pericole îngrozitoare. El fură un solz fermecat de la un demiurg care voia să-l devoreze, îngrijeşte nişte viermi uriaşi şi devine căpitanul unui echipaj feminin răsculat. După aceea se luptă cu o căpcăună care duhneşte, apoi demonul Phampoun îi încredinţează şaptesprezece fecioare să le păzească. Din nefericire, Cugel nu le înapoiază în starea în care îi fuseseră încredinţate. E nevoit să fugă iarăşi şi întâlneşte patru vrăjitori, victime şi ei ale lui loucounu: sunt obligaţi să-şi împartă, între ei patru, un ochi, o ureche, un braţ, un picior şi poate şi altceva încă. Ei îl ajută pe Cugel să-l învingă pe Magicianul Care Râde, dar, de data aceasta, mă voi feri să spun „definitiv”. Trebuie să notăm că aventurile lui Cugel au loc pe un Pământ în agonie, care servise drept cadru şi primului roman al lui Vance, în 1950, The Dying Earth[1], ceea ce dovedeşte continuitatea inspiraţiei lui.

Ilelliconia Summer[3] constituie cea de a doua parte a trilogiei lui Brian Aldiss. Am o îndoială cu privire la acest cuvânt „trilogie”, am crezut întotdeauna că sunt patru anotimpuri. Trebuie totuşi să

[1] Lumea superioară - 1. cngl.

[1] Pământul muribund - 1. engl.

' Helliconia - vara, Ed. Dante, f.a.

precizăm că anul pe Helliconia ţine 2592 de ani pământeni şi că fiecare anotimp durează câteva secole. După bătăliile necruţătoare între oameni şi phagori, ce avuseseră loc în Helliconia Spring, vara marchează dominaţia omului, a cărui explozie demografică a populat continentele. Planeta este supravegheată în continuare de pe staţia spaţială Avemus, de unde pământenii o filmează; Aldiss lucrează abil pe trei planuri: oamenii de pe Helliconia, ce-şi trăiesc drama, cei de pe staţia Avemus, care observă suficient de aproape pentru a se simţi direct implicaţi şi, în sfârşit, pământenii, care primesc imaginile cu un decalaj de zece mii de ani, astfel încât totul înseamnă pentru ei istorie. Ca şi în primul volum, povestirea

urmăreşte câţiva membri ai familiei domnitoare de pe Helliconia, un rege mişel şi regina cu care s-a însurat. Personajele au densitate psihologică şi cititorul este interesat de soarta lor; acest al doilea volum, mai puţin hard science decât primul, e de bun augur pentru sfârşitul trilogiei. La urma urmei, poate că nu sunt decât trei anotimpuri pe Helliconia!

Cu The Citadel of the Autarch[1] se încheie trilogia The Book of the New Sun\ Gene Wolfe plănuieşte, totuşi, să scoată un al cincilea volum, nu un roman, ci un eseu asupra civilizaţiei descrise în această serie, în care autorul să înfăţişeze toate neclarităţile şi să-şi precizeze intenţiile. Titlul acestui volum suplimentar ar urma să fie The Castle of the Otter[3]. Pentru moment, reluăm firul aventurilor lui Severian, care-şi urmează drumul spre nord. Şi-a pierdut spada Terminus-est, sfărâmată de arma stranie a unui uriaş; curând, rămâne şi fără Gheara Conciliatorului, pe care o restituie surorilor Pelerine, întâlnite în drum. Rănit în lupte, ai crede că e pierdut, când îl întâlneşte pe Autarh, căpetenia Autorităţii Morale, un om pe care-1 cunoaşte deja sub diverse identităţi. Severian, al cărui spirit îl adăposteşte deja pe cel al castelanei Tecla, va absorbi şi personalitatea Autarhului rănit de moarte şi va deveni astfel Autarh, la rândul lui. Se întoarce la Citadelă şi pronunţă cuvintele puterii, facându-se recunoscut ca Autarh. Nu-1 vom urmări pe Severian

[1] Citadela autarhului -1. engl.

[2] Cartea noului soare -1. engl.

[3] Castelul vidrei -1. engl.

mai departe; el a îndeplinit misiunea pentru care era predestinat şi care va duce la răsăritul unui nou soare.

Voi trece repede peste celelalte continuări la romane, Valentine Pontifex[1] continuă povestirea domniei lui Valentine pe Majipoor. Gods of Riverworld[2] de Philip Jos6 Farmer, brodează pe tema Lumii fluviului care, după toate aparenţele, continuă să-l inspire pe autor. Mai surprinzătoare este apariţia volumului River of Eternity, într-o ediţie în tiraj limitat. Este prima formă a romanului To Your Scattered Bodies Go, adică a începutului acestei saga a Lumii fluviului. Farmer o redactase înainte de a i' se fi publicat primul text şi refacuse apoi această primă formă, la apariţia în Galaxy; descoperim astfel povestirea originală: o curiozitate.

Worlds Apart[3], de Joe Haldeman, este continuarea la Worlds*, apărut în anul precedent şi despre care n-am vorbit, cartea neprezentând mare interes. în schimb, Worlds Apart, al doilea volum dintr-o trilogie (altă trilogie!), s-a dovedit a fi de mult mai bună calitate. Eroina, o fată pe nume Marianne O’Hara, trăieşte pe una din lumile (Worlds) plasate pe orbită în jurul

Pământului. Studiază ştiinţele politice şi este trimisă să petreacă un an ps planeta mamă. Ne aflăm în anul 2084, iar suprapopularea şi poluarea fac existenţa pământenilor aproape imposibilă. Haldeman descrie minuţios viaţa cotidiană văzută prin ochii Mariannei; ea descoperă puţine lucruri pasionante şi mă îndoiesc că acest an de studii i-a lăsat o amintire nepieritoare. Cu o excepţie, totuşi: se îndrăgosteşte de Jett Hawking; fară îndoială că aceasta ar fi de ajuns ca să susţină interesul pentru un roman de dragoste, dar e cam puţin pentru o lucrare SF. Acesta a fost romanul Worlds; totul se schimbă în Worlds Apart, câţiva ani mai târziu. Pământul a fost devastat de un război nuclear şi mai multe lumi au fost distruse. Omenirea supravieţuitoare să gândeşte să colonizeze stelele. Marianne O'Hara refuză să participe la acest proiect şi preferă să se întoarcă pe Pământ, deşi a izbucnit ciuma. Ea îl

[1] Valentine pontiful - 1. engl.
[2] Zeii lumii fluviului -1. engl.
[3] Lumi separate -1. engl.
* Lumi - 1. engl.

regăseşte aici pe Jett Hawkins, care se zbate să procure medicamente, pentru a le administra supravieţuitorilor. Cele două personaje inconsistente din primul volum au căpătat în cel de-al doilea o consistenţă şi o umanitate surprinzătoare. Aşteptăm cu curiozitate sfârşitul trilogiei.

Cele două cărţi despre care vom vorbi acum nu au continuări, dar vor avea, fiţi siguri. Prima, un roman fantasy de C.J. Cherryh, The Dreamstone *, se întinde pe mai multe generaţii şi se situează în contextul războaielor medievale. Romanul povesteşte istoria lui Arafael, ultima dintre Doamnele Elf, a oamenilor şi a Lordului Death, duşmanul lor. Un tânăr, urmărit de asasinii aflaţi în slujba regelui, fuge în împărăţia fermecată a lui Arafael. Pentru a-i salva viaţa băiatului, marea Doamnă Elf trebuie să-i dea urmăritorului piatra viselor. De-acum, ea împărtăşeşte cu omul aceleaşi visuri, care se vor transforma rapid în coşmaruri. Tânărul va trebui să-şi sacrifice viaţa pentru a-i reda Doamnei Elf piatra viselor. N-am ajuns decât la jumătatea cărţii; cealaltă jumătate e mai puţin convingătoare: un al doilea personaj vine şi el să-şi caute adăpost în împărăţia lui Arafael şi, pentru că are şi sânge elf în vine, reuşeşte să o convingă să intervină în războaiele dintre oameni. The Tree of Swords and Jewels[1], continuarea romanului precedent, apărută în acelaşi an, nu este de mare interes.

Kyborash[3], de Scott Baker, este un alt roman de fantasy, prim volum a unei ambiţioase trilogii (ei da, încă una!). Un copil, Moth, fiul unui olar, este iniţiat de unchiul lui în secretele

artei părinteşti, apoi în cele ale meseriei de fierar. Civilizaţia prezentată este asemănătoare cu cele ale Sumerului sau Caldeei antice, iar obiceiurile sunt descrise cu o mare bogăţie de detalii. Unchiul lui Moth va fi executat din ordinul regelui, iar fantoma lui va face din băiat un instrument al răzbunării. Sfâşiat de antagonismul celor

[1] Piatra visului - 1. engl.

[2] Copacul spadelor ţi giuvaierurilor - 1. engl.

[3] Apărut cu acest titlu în traducere franceză, la editura f ai Iu în 1983. Titlul Drink the Fire from the Flames (Soarbe focul din flăcări), care figurează în ediţia franceză, nu este decât un titlu de lucru; cartea nefiind încă publicată în Statele Unite, Kyborash devine titlul original (n. aut.).

două „suflete” ale sale (cel de olar şi cel de fierar), Moth o rupe cu familia, în vreme ce coşmaruri atroce îi dezvăluiesc înspăimântătoarele secrete ale genezei cetăţilor, palide reflexe pământene ale stelelor cu puteri înstrăinătoare. De-acum înainte, Moth nu va mai trăi decât pentru această răzbunare, devenită răzbunarea lui proprie. Dinspre partea sa, Casnut, marele şaman, caută un urmaş care să ducă la bun sfârşit războiul lui împotriva stelelor. O carte frumoasă, uneori un pic cam prea austeră.

Am ajuns, în sfârşit, la două cărţi libere de orice continuare şi care, fapt aproape de necrezut în zilele noastre, sunt de sine stătătoare. Dramocles, de Robert Sheckley, este un roman umoristic, în stilul binecunoscut al autorului. Dramocles, regele Glormului, duce o viaţă fericită şi fară nimic neobişnuit. într-o zi, o femeie se prezintă în faţa lui: cu treizeci de ani în urmă, el i-a ordonat să-i aducă aminte, în această zi, despre un mesaj de cea mai mare importanţă. Este cuvântul Shazaam[1], care-i deschide regelui memoria: un destin măreţ îl aşteaptă, dar el a uitat care este acesta. Pentru a-1 descoperi, el va începe un şir de războaie smintite; din fericire, combatanţii sunt roboţi. Totul este delirant în această carte, pe care autorul o încheie printr-o serie de piruete.

Unul dintre cele mai bune romane ale anului îmi pare a fi Conscience Place[2] de Joyce Thompson; cu toate acestea, el nu va fi nici măcar selecţionat pentru premiul Hugo, căci a apărut în afara ghetto-ului SF, într-o colecţie de literatură generală. în paginile lui, descoperim o casă mare, în care trăieşte o colecţie întreagă de monştri umani; casa e condusă de fratele Alice, o tânără femeie foarte frumoasă, în ciuda faptului că are trei ochi. Este numită „fratele”, pentru că diferenţele de sex sunt necunoscute acestor fiinţe, nu există decât ei şi nici o ea. După ce trăim, pe mai mult de o sută de pagini, în tovărăşia

unor fiinţe care par a fi mutanţi, cartea basculeză dintr-o dată. Ne reîntâlnim cu fratele Alice la un congres ştiinţific din zilele noastre; nu mai are decât doi ochi. Monştrii pe care-i păzeşte sunt bărbaţi şi femei cu genele alterate

[1] Glumă inspirată dintr-o bandă desenată, Captain Marvel, în care un puşti se transformă în supererou pronunţând acest cuvânt (n. aut.).

[2] Locul conştiinţei -1. engl.

de experienţe atomice, pe vremea lui Kennedy. A doua parte relatează eforturile disperate a lui Alice pentru a-i ajuta pe protejaţii săi să descopere lumea şi să fie descoperiţi de ea. Pentru a împiedica acest lucru, comunitatea ştiinţifică va sfârşi prin a o ucide. O carte puternică şi înspăimântătoare, care domină producţia anului 1983.

1984

Scriu aceste rânduri în cursul primului semestru al anului 1984şi este imposibil să încerc să-i găsesc deja tendinţele. Să spunem că a început ca şi 1983: continuări, multe continuări, fantasy, mult fantasy, şi texte de hard science. Pe de altă parte, succesul autorilor clasici pe lângă marele public pare să confirme; de la începutul anului, The Robots of Dawn nu părăseşte lista best-seller-urilor din Publisher's Weekly.

Word of non-A datează din 1944; cine s-ar fi putut gândi că urmarea şi sfârşitul ciclului Non-A vor apărea la patruzeci de ani după debut? Totuşi, aceasta se întâmplă cu publicarea romanului Null-A 3[1]. Van Vogt mi-a vorbit adesea despre această carte, fară să pară că se hotărăşte să o scrie, şi renunţasem de mult s-o mai văd încheiată vreodată. Cu toate acestea, în prefaţă, van Vogt precizează că s-a hotărât să reia saga întreruptă, în mare parte din cauza insistenţelor mele. Ne amintim că, după moartea lui Gosseyn, i-a luat locul un al doilea corp al aceluiaşi personaj, Gosseyn 2. World of Non-A şi The Players of Non-A îl avuseseră ca erou pe acest Gosseyn 2, şi mă aşteptam să-l regăsesc în cel de-al treilea volum. M-am înşelat; la începutul romanului Gosseyn 3 se trezeşte; el posedă memoria lui 2, dar are şi certitudinea că este o fiinţă distinctă. Pentru moment, el este prizonier la bordul unui crucişător Dzan, o rasă umană care trăieşte în altă galaxie şi care a fost transportată în galaxia noastră printr-un soi de disrupţie a spaţiului. Crucişătorul este condus de un copil-împărat şi de tânăra lui mamă, care, fară întârziere, i se oferă lui Gosseyn. Acesta, lipsit de orice experienţă sexuală, preferă să fugă cu ajutorul celui de-al doilea creier al său şi se duce pe Pământ. Romanul face atunci legătura

[1] Sfârşitul non-A, Ed. Cristian, f.a.

direct cu primul volum din serie şi îi reîntâlnim pe Patricia Hardie, Eldred Clang, Maşina Jocurilor şi pe toate personajele din Lumea lui non-A. Prezenţa lui Enro cel Roşu şi a lui Leej prezicătoarea sunt singurele elemente care vin să amintească existenţa unui al doilea volum. Romanul culminează cu întâlnirea lui Gosşeyn 2 cu Gosseyn 3 şi se termină într-un fel surprinzător, după tradiţia lui van Vogt. Ce părere avem despre operă? Iată o întrebare stânjenitoare pentru cineva care este, în parte, răspunzător de naşterea ei! Al doilea non-A era deja mult mai slab decât primul, iar acesta... Ca şi Asimov, nici van Vogt nu mai e ce era cu treizeci de ani înainte; mai bine să recitim Lumea lui non-A sau Foundation, care rămân capodopere necontestate.

Altă continuare, aşteptată de data aceasta, Firedance[1] de Scott Baker, a doua parte a trilogiei începute cu Kyborash. Baker dă dovadă de o încă şi mai mare măiestrie în arta povestirii şi a , scrisului; este mai mult decât o urmare, este un pas înainte faţă de volumul I. Firedance introduce un nou personaj, o fetiţă numită Rafti. Cititorii primului volum îşi vor aminti, poate, că Moth iubise o altă Rafti în Kyborash. Astăzi, Moth a ajuns şaman, dar unul din cele două suflete ale sale este mort şi, deşi poate să călătorească pe drumurile morţii, el nu mai are dar de vindecător. Tânăra Rafti moare în timpul unei ceremonii a dansului focului şi Moth o readuce la viaţă; dar sufletul primei Rafti o va bântui de-acum încolo. Ajunsă dansatoare a focului, Rafti e luată ca elevă de Casnut, fostul profesor al lui Moth. El o învaţă un rit periculos, care o duce dincolo de ceruri, acolo unde ştiinţa vindecătorilor îi este dezvăluită. Astfel ea îl va putea salva pe Moth, muribund din cauză că nu şi-a putut reînvia sufletul mort. Marele proiect pe care Casnut l-a pus la cale pentru Moth se va putea realiza, în sfârşit.

West of Eden[1], de Harry Harrison, este un roman ciudat din mai multe puncte de vedere. Pe un Pământ situat într-un univers paralel, două specii inteligente, Tanu şi Yilane, se înfruntă şi se luptă între ele. Până aici nimic foarte nou, până când aflăm că Tanu sunt oameni şi Yilane sunt dinozauri! Da, dinozauri

1 Dansul focului - 1. engl.

2 La vest de Eden -1. engl.

înzestraţi cu darul gândirii şi cu poziţie bipedă! Aceste şopârle uriaşe din era secundară i-au inspirat dintotdeauna pe autorii SF, dar nu aşa. Eroul cărţii, un tânăr pe nume Kerrick este capturat de Yilan6, ceea ce îi îngăduie autorului să descrie în amănunţime civilizaţia sauriană şi, în special, limbajul ei. Harrison inventează numeroase cuvinte noi pentru a caracteriza această civilizaţie şi conceptele ei străine celor

ale omului. Kerrick va fi mai întâi ispitit să încerce să se facă acceptat de Yilan6, ceea ce ei tolerează dacă omul le învaţă limba, dar apoi un nou prizonier îi va reaminti mândria lui pierdută, de om liber. înfruntarea om-saurian devine atunci inevitabilă. Cartea este stranie, complicată; lectura ei este îngreunată de toate neologismele create de autor. Am fost surprins şi interesat, dar, în acelaşi timp, nu am fost pe deplin convins.

Heretics of Dune*, un best-seller încă de la ieşirea lui din tipografie, este noul roman din saga lui Frank Herbert. Regăsim în el complexele maşinaţii ale lui Bene Gesserit, dar, mai ales, asistăm la întoarcerea descendenţilor oamenilor care s-au răspândit prin galaxie în momentul căderii împăratului-zeu al Dunei. Sunt multe aventuri şi multă acţiune, dar ansamblul dă impresia că se învârte în gol.

David Brin este un autor de hard Science pe care îl apreciez moderat. The Practice Effect[2] este o surpriză fericită, o carte cu umor. Tema este clasică: aruncat într-o lume paralelă, un savant este considerat magician şi întâlneşte o frumoasă prinţesă. Tonul este însă vesel; o carte frumoasă pentru adolescenţi.

Heechee Rendezvous[3] de Fred Pohl trage concluziile trilogiei începute cu Gateway. Şi aici avem o deziluzie. Desigur sunt şi câteva scene frumoase şi deşi asistăm la reîntâlnirea lui Robinette Broadhead cu femeia pe care o pierduse în primul roman, nu mai suntem fermecaţi ca la început. De menţionat totuşi capitolul extraordinar în care calculatorul psihanalist Sigfrid von Shrink îngrijeşte calculatorul ştiinţific Albert Einstein, care a înnebunit pentru că a înţeles adevărata natură a universului. O desfătare.

[1] Ereticii Dunei, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 75.

[2] Efectul exercifiului -1. engl.

[3] întâlnire heechee -1. engl.

Altă trilogie se încheie cu Demon de John Varley. Gaea a luat înfăţişarea unei Marilyn Monroe uriaşe şi le primeşte pe toate personajele întâlnite în decursul celor două episoade precedente, Titan şi Wizard, chiar şi pe Gaby, care totuşi murise. O carte doldora de idei nebune şi foarte plăcută la citire, tot atât de reuşită ca şi primul volum din seria Gremlins[1] - acesta este titlul filmului lui Steven Spielberg, care ne prezintă o nouă varietate de extrate- reştri tot atât de urâţi, dar mai puţin blânzi decât E.T. Mogwai-ul reprezintă perfecţiunea venită pe Pământ din spaţiu; este blând, inteligent şi practic nemuritor. Totuşi, în anumite condiţii, el poate da naştere gremlinilor, mici monştri cu colţi şi gheare ascuţite, foarte periculoşi pentru făpturile omeneşti. Dacă ai mogwai,

trebuie să respecţi trei interdicţii: să nu-i expui la lumină, să nu-i stropeşti şi, mai ales, chiar dacă îţi cer insistent, chiar dacă plâng, să nu-i hrăneşti niciodată după miezul nopţii. Evident, unul dintre protagoniştii filmului trece peste aceste interdicţii.

Ultima oră: chiar acum am aflat că scriitorul Kurt Siodmak tocmai a publicat o urmare la Donovan's Brain\ apărut în 1942! Credeam că acest autor a dispărut demult, mărturisesc; urmarea are titlul I, Gabriel[3]. De-acum nu mă mai îndoiesc că Hugo Gemsback o să iasă în curând din mormânt, ca să scrie urmarea la Ralph 124C41+. Va fi o adevărată desăvârşire a Science fiction-ului!

[1] Spiriduşi - novelizare de George Gipe (n. aut.).

[2] Creierul lui Donovan, Ed. Fantasia, 1994.

[3] Eu, Gabriel -1. engl.

DOMENIUL FRANCEZ
(1905-1984)

1. Anticipaţia ştiinţifică (1905-1949)

Precursorii SF-ului evocaţi în Introducerea acestei lucrări au dat Franţei urmaşi cu totul diferiţi de cei de dincolo de Atlantic, într-un fel, s-ar putea chiar pretinde că literatura Science fiction modernă, aşa cum am definit-o, nu a început în Franţa decât în anii ’50, ca o imitaţie a autorilor americani. Ar fi şi nedrept şi neadevărat totodată: nedrept, pentru că anticipaţia franceză de dinainte de război a fost una dintre cele mai bogate din lume; şi neadevărat, pentru că unii dintre scriitorii SF francezi, Maurice Renard mai ales, au avut o influenţă deloc neglijabilă asupra autorilor americani.

în acest capitol, vom trece deci în revistă textele apărute înainte de invazia anglo-saxonă din anii ’50. Istoria SF-ului francez, în această perioadă, va arăta foarte diferit de cea din Anglia sau de dincolo de Atlantic. în Franţa nu au existat reviste strict specializate care să adune autorii şi să creeze o mişcare coerentă. Desigur, jurnale ca Le Journal des Voyages[1] apoi, pe scară mai mică, Je sais tout[2] şi Sciences et Voyages[3] au publicat adesea foiletoane de anticipaţie. Dar ele au fost întotdeauna amestecate printre povestiri de aventuri sau despre expediţii. Prin urmare, tradiţia lui Jules Veme a fost urmată individual de autori izolaţi, la voia publicaţiilor; aceştia au îmbogăţit-o şi au creat o formă originală de literatură de anticipaţie, ale cărei ultime pâlpâiri

[1] Jurnalul călătoriilor - 1. franc.

[2] Ştie-tot - 1. franc.

[3] Ştiinţe şi călătorii -1. franc.

s-au stins la sfârşitul celui de al doilea război mondial.

Multă vreme ignorată în Franţa, accastă literatură a făcut obiectul a numeroase studii începând din 1950, un pic şi ca o reacţie împotriva SF-ului american, presupus a fi cunoscut. Lectura acestei cărţi arată clar că, de fapt, numai cincisprezece ani ai acestei literaturi ştiinţifico-fantasticc de dincolo de Atlantic, anii ’40-’55, au fost cu adevărat cunoscuţi în Franţa. Primul studiu, datorat lui Jean-Jacques Bridenne, a apărut în 1950 cu titlul Literatura franceză de imaginaţie ştiinţifică. Apoi, revista Fiction a consacrat numeroase articole studiului autorilor din perioada de dinainte de război, Jacques van Herp, Jean-Louis Bouquet, Pierre Versins etc. Ne vom întâlni imediat cu acest din urmă nume pentru că, în 1972, Versins a publicat o Encyclopedie de /’ Utopie, des Voyages extraordinaires et de la Science-fiction', enorm volum de aproape o mie de pagini. Versins vorbeşte pe larg de autorii antichităţii şi de cei din secolele trecute şi face o trecere completă în revistă a tuturor scriitorilor de limbă franceză, din prezent sau din trecut. în schimb, SF-ul american este neglijat cu bună-ştiinţă. De exemplu, -Restif de la Bretonne, autor de la sfârşitul secolului al XVIIl-lea, are dreptul la optsprezece coloane, Robida are nouă coloane, van Vogt are numai una, iar Nat Schachner nici măcar nu este citat. Desigur, date fiind dimensiunile enciclopediei, Versins consacră cam tot atâtea rânduri ca şi mine SF-ului made in USA, dar dă constant primul loc precursorilor europeni. De aceea menţionez numai această lucrare, de altfel remarcabilă, la capitolul consacrat romanelor ştiinţifice franţuzeşti de dinainte de război.

Colecţia Ailleurs et Demain classique[2] a editat Sur l'autre face du monde et autres romans scientifiques de Sciences et Voyages[3] care cuprinde, în afară de o lungă introducere de G6rard Klein despre SF-ul francez de dinainte de război, un studiu amănunţit al lui Jacques van Herp asupra romanelor publicate de revista Science

[1] Enciclopedie a utopiei, a călătoriilor extraordinare şi a science fiction-ului -1. franc.

[2] Altunde şi mâine clasic. - 1. franc.

[3] Pe cealaltă faţă a lumii şi alte romane ştiinţifice de Ştiinţe şi Călătorii -1. franc.

et Voyages. Acest autor pregătea, în momentul în care scriam aceste rânduri, volumul Panorama de la Science-Fiction[1] şi mi-a împărtăşit intenţia lui de a-şi alege de preferinţă exemplele dintre autorii de expresie franceză, pe care-i consideră pe nedrept subapreciaţi în raport cu americanii.

Fără îndoială că am defectul de a nu fi îndestul de şovin, dar nu văd necesitatea de a îngenunchea cu pioşenie în faţa lui Jean de la Hire, sub pretextul că întâmplarea l-a făcut să se nască

francez, şi asta când aproape orice scriitor american e cu mult mai interesant. Acestea fiind zise, mă grăbesc să spun că mulţi autori de expresie franceză, de la J.H. Rosny aîn6 şi până la Ren6 Barjavel, au scris lucrări care susţin, şi încă foarte bine, comparaţia cu colegii lor de peste Atlantic şi că, drept urmare, dacă anticipaţia franceză nu justifică veneraţia profundă pe care i-o dedică unii nostalgici, ea merită, în schimb, să fie mai bine cunoscută. Şi, de exemplu, e foarte regretabil să constaţi că trei istorici ai SF-ului, cum sunt Sam Moskowitz, Brian Aldiss şi Alexei Panshin o ignoră aproape total.

Am hotărât să iau ca punct de plecare al acestui studiu anul 1905, an al morţii lui Jules Veme şi al redactării ultimei lui opere, Ueternei Adam. Această nuvelă nu a apărut în librărie decât cu cinci ani mai târziu, în 1910, inclusă în culegerea intitulată Hier et Demain[1]. Eternul Adam povesteşte un sfârşit al lumii foarte pesimist, contrastând cu climatul general al operei lui Jules Veme, întotdeauna orientat spre optimism, spirit întreprinzător, încredere în viitor. Unii au mers până la a presupune că, la sfârşitul vieţii, Veme ajunsese să se îndoiască de ştiinţă. într-adevăr, scriitorul şi mulţi dintre urmaşii lui par să fi considerat că societatea epocii lor n-ar putea suporta şocul cauzat de invenţiile prea noi, sau n-ar rezista unui cataclism natural, ceea ce, în ambele ipoteze, ar duce fară putinţă de scăpare la o ridicare a maselor populare împotriva ordinii stabilite, într-un cuvânt, la revoluţie. Aceste două eventualităţi sunt deosebit de bine ilustrate de romanul lui Rosny aîn6, La for ce mysterieuse[3] şi de cel al lui Maurice Leblanc, Le formidable

[1] Panorama Science fiction-ului -1. franc.

[2] Ieri şi mâine -1. franc.

[3] Forţa misterioasă -1. franc.

ivânement[1]. în cazul lui Jules Veme, nu cred că Ueternei Adam ar fi o punere în dubiu a tuturor concepţiilor lui trecute. Scriitorul, deşi s-a prezentat la alegerile municipale de la Amiens pe o listă nu de stânga, ci pe care astăzi am considera-o centristă, era profund ataşat ordinii burgheze stabilite, cu toate că îi presimţea fragilitatea, încă din 1905, semnele premergătoare ale războiului din 1914 erau deja evidente, şi fară îndoială că aceasta l-a împins pe Veme să scrie acea meditaţie dezamăgită care este Ueternei Adam: „De altminteri, n-a fost nevoie de mai mult pentru ca optimismul lui Sofr să fie iremediabil zdruncinat. Dacă manuscrisul nu dădea nici un detaliu tehnic, în schimb dădea din belşug indicaţii generale şi dovedea în chip peremptoriu că omenirea înaintase, altădată, mult mai departe pe drumul adevărului decât o făcuse de-atunci:

toate erau acolo, în această povestire, noţiunile pe care le avea Sofr şi altele pe care nici măcar n-ar fi îndrăznit să le viseze - până şi explicaţia acelui nume, Hedom, asupra căruia avuseseră loc atâtea polemici vane. Hedom era deformarea lui Edam, el însuşi deformarea lui Adam, care Adam nu era, poate, decât deformarea vreunui cuvânt mai vechi. (...) Şi poate că, la urma urmei, contemporanii redactorului acestei povestiri nu inventaseră mult! Poate că nu făcuseră altceva decât să refacă, şi ei, drumul parcurs de alte omeniri, venite înaintea lor pe Pământ.” Inutil să precizăm că civilizaţia a cărei moarte ne e povestită de îndepărtatul nostru urmaş Sofr este civilizaţia noastră. Jules Veme s-a îndoit, cu siguranţă, de continuitatea indefinită a progresului ştiinţific; în schimb, nimic nu ne dă de gândit că ar fi încetat să creadă în ştiinţă, contrar tinerilor autori americani şi englezi contemporani. Şi se pare că autorii francezi de anticipaţie ştiinţifică de dinainte de război se tem de consecinţele sociale ale descoperirilor ştiinţifice şi nu de posibilităţile de apocalips conţinute în ştiinţa însăşi.

Opera lui Robida se situează în cea mai mare parte în secolul al XlX-lea, deşi acest desenator şi scriitor, născut în 1848, nu a decedat decât în 1926. Capodopera lui este poate Le XX siecle[2], apărut în 1882 şi consacrat scenelor vieţii cotidiene din anii ’50.

[1] Formidabilul eveniment -1. franc.

[2] Secolul al XX-lea -1. franc.

Dar nu vreau să merg prea departe în timp; mă voi mulţumi să citez L'Horloge des siecles[1], publicat în 1902, şi deci aproape în limitele acestui capitol! în el, o situaţie cataclismică încep» în cel mai banal mod: un om care şi-a pierdut un dinte simte că începe să-i crească din nou! Un fenomen cosmic necunoscut a făcut ca Pământul să se învârtă invers şi timpul a început să dea înapoi. Bătrânii o iau încetişor spre tinereţe şi soţiile cicălitoare redevin blânde fete! La început, deci, lucrurile nu merg atât de rău, dar atunci când morţii încep să renască, atunci când societăţile trebuie să le înapoieze capitalul acţionarilor etc., societatea este zguduită şi ameninţă să se năruie. Robida nu trage concluzia şi se opreşte destul de brusc în momentul când timpul a ajuns înapoi până în epoca bătăliei de la Waterloo. Este interesant să notăm că acest cataclism a intervenit chiar în vremea când o imensă mişcare de revendicare, de ordin social, urma să triumfe în ţările industrializate. Aici, contrar operelor lui Rosny sau Leblanc, nu cataclismul provoacă revoluţia socială, ci din contra, o împiedică să reuşească.

J.H. Rosny aîne (pe numele lui adevărat Joseph-Henri Boex),

născut în 1856, decedat în 1940, îmi pare a fi cel mai mare scriitor al anticipaţiei de expresie franceză, în afară de Jules Veme. Prin alegerea temelor şi prin modul de a le trata, se poate chiar spune că scria literatură ştiinţifico-fantastică (înainte ca această noţiune să fi apărut), şi nu „călătorii extraordinare” ca Paul d’Ivoi sau Louis Boussenard. Rosny aîn6 a fost, de altfel, un scriitor recunoscut al timpului său, fiind unul dintre primii membri ai Academiei Goncourt, căreia i-a devenit, mai apoi, preşedinte. Romanul lui preistoric La giierre du feu[1] a avut un mare succes şi a făcut parte, după război, din micul număr de opere contemporane recomandate de Universitate ca lectură pentru licee şi colegii. Opera de anticipaţie a lui Rosny aîn6 a fost, în schimb, ignorată sistematic până de curând’. Prima lui operă în acest gen literar este o nuvelă, publicată în 1887, Les Xipehuz. Am avut deja ocazia să vorbesc

[1] Orologiul secolelor -1. franc.

[1] Războiul focului -1. franc.

[3] Există o remarcabilă antologie Rosny, intitulată Recits de science-fiction (Povestiri de scicnce fiction), colecţia Marabout, Ed. Gerard, 1973 (n. aut.).

despre ea în introducerea acestei lucrări; să amintim numai că este vorba despre prima întâlnire a oamenilor cu o altă rasă inteligentă, de origine minerală, a cărei formă de gândire este total incompatibilă cu inteligenţa omenească. Abia cu cincizeci de ani mai târziu, în 1934, odată cu apariţia romanului A Marţian Odyssey de Stanley Weinbaum, SF-ul american va ajunge, la rândul său, la această noţiune de incompatibilitate a inteligenţelor şi va abandona, treptat, antropomorfismul naiv.

în 1910, Rosny aîne publică La mort de la Terre[1], una dintre capodoperele lui. Titlul este înşelător, pentru că nu e vorba de moartea Pământului, ci de cea a locuitorilor lui, oamenii. Povestirea se situează într-un viitor îndepărtat, când omenirea s-a redus considerabil în număr, din cauza dispariţiei apei de pe suprafaţa planetei. Supravieţuitorii se adună în jurul oazelor, care, la rândul lor, dispar în cutremure de pământ. O nouă formă de viaţă, un fel de rugine, numite feromagnetale, compuse numai din fier, se pregătesc să preia succesiunea omului: „A început să se întrevadă existenţa regnului feromagnetal, la declinul erei radioactive. Erau nişte pete bizare, violete, pe fierul omului, adică pe fierul şi pe compuşii fierului modificaţi de utilizarea industrială. Fenomenul nu a apărut decât pe produsele care serviseră de mai multe ori; nu s-au descoperit niciodată pete feromagnetale pe fierul aflat în stare sălbatică. Noul regn nu a putut deci lua naştere decât graţie mediului omenesc. Acest fapt capital le-a dat mult de gândit strămoşilor noştri. Poate că şi noi am fost

într-o situaţie analogă faţă de o viaţă anterioară care, la apusul ei, a îngăduit ivirea unei vieţi protoplasmice”. Rosny ne povesteşte supravieţuirea, apoi dispariţia ultimelor oaze, a ultimelor grupuri de oameni, a ultimelor familii, a ultimului om. în această lucrare, nu civilizaţia sau ştiinţa sunt puse sub acuzare, ci numai natura care, la fel ca în cazul marilor dinozauri din era secundară, a considerat că domnia omului a durat destul, şi că el trebuie să cedeze locul domniei feromagnetalelor.

în 1913, în La for ce mysterieuse, Rosny ne descrie un cataclism. „Nu am putea nicicum bănui natura catastrofei care a fost cât pe ce să distrugă viaţa animală pe planeta noastră. Un

[1] Moartea Pământului Ed. Coresi, 1991.

uragan de energii a măturat întinderile, dar aceste energii nu au decât asemănări îndepărtate cu energiile noastre. (...) Când aceste unde întâlnesc undele noastre, are loc un conflict care, dacă se prelungeşte îndestul, duce la dispariţia undelor ultraviolete, violete, indigo, albastre şi chiar verzi.” într-adevăr, o parte din spectrul luminos este distrusă de această forţă misterioasă, care dă titlul romanului şi ale cărei prime efecte sunt acelea de a semăna panica printre oameni, apoi de a provoca un frig glacial, lumina fiind o sursă de căldură în partea invizibilă a spectrului. Imediat începe revoluţia împotriva ordinii, a puterii stabilite (asistăm la asasinarea preşedintelui republicii). Oamenii părăsesc civilizaţia şi redevin bestii feroce. Totuşi, graţie acţiunii câtorva savanţi şi oameni de inimă, catastrofa este evitată şi, după ce forţa misterioasă încetează să mai acţioneze, civilizaţia îşi reia cursul normal.

Les navigateurs de l’injîni[1], datând din 1925, este, poate, capodopera lui Rosny aînd. Destul de ciudat, el reia situaţia din La mort de la Terre, adică lenta agonie a rasei dominante de pe o planetă, dar transportând acţiunea pe Marte. Reprezentanţii acestei rase, descoperită de membrii expediţiei pământene veniţi cu o astronavă pe planeta roşie, sunt creaturi tripede, înzestrate cu şase ochi şi iradiind o frumuseţe supranaturală: „Erau acolo cinci tripede; ochii lor multipli ne observau în mod straniu, pe Antoine şi pe mine... Totul era nemaivăzut, nici o imagine a Pământului nu se potrivea exact structurii lor şi totuşi, vederea lor trezea mii de analogii subtile şi chiar de la început s-a născut o simpatie de nedescris. Privirile dominau de departe orice altă expresie a chipurilor ritmice. Nici unul din cei şase ochi nu avea aceeaşi nuanţă, iar fiecare nuanţă varia în mod nelămurit. Această diversitate şi aceste variaţii sugerau o viaţă agilă, care depăşea în farmec toate farmecele omeneşti. Ah! Cât de lipsiţi de strălucire ar fi părut cei mai

frumoşi ochi de femeie sau de copil de pe Pământ!” Cât despre tripezii femele, ele nu par mai puţin fermecătoare în ochii pământenilor: „Tinerele marţiene dezminţeau această teorie: cea mai graţioasă dintre ele, mai ales, îmi arăta, cu o puternică

[1] Navigatorii infinitului, Ed. Albatros, 1974, col. Fantastic-Club; Ed. Brâncuşi, 1992, col. Science fiction.

evidenţă, posibilitatea de frumuseţe pe care noi o puteam percepe şi care totuşi era cu totul străină mediului şi evoluţiei noastre.” Aceşti marţieni sunt ultimii reprezentanţi ai unei rase străvechi, care, încet, încet, trebuie să lase locul unei noi forme de viaţă, zoomorfii, creaturi care amintesc oarecum feromagnetalele ce au dus la stingerea vieţii pe Pământ. Situaţie similară, deci, dar cu o concluzie diferită. în urmarea la Les navigateurs de Vinfini, purtând titlul Les Astronautes[1], Rosny aîn6 aduce doi marţieni, tată şi fiică, pe Pământ, unde îşi recapătă încrederea în viitor şi se simt gata să încerce să recucerească planeta Marte de la zoomorfi, cu ajutorul pământenilor. Modul de reproducere al marţienilor este aproape partenogenetic[2]: este suficient ca femela să dorească foarte tare un copil, gândindu-se în acelaşi timp cu dragoste la masculul care va fi, oarecum, tatăl lui, pentru ca ciclul reproducerii să pornească. Tânăra marţiană, vag îndrăgostită de unul dintre pământenii din expediţia iniţială, va aduce astfel pe lume, pe Pământ, un mic marţian, din dragoste pentru el... Şi cu această viziune a speranţei se încheie cartea lui Rosny, care este, într-un fel, o antiteză a romanului La mort de la Terre: dragostea şi ştiinţa s-au unit pentru a reda lumea ocupanţilor ei legitimi.

După marele romancier care este J.H. Rosny aîne, cădem la nivelul foiletonistului popular cu Paul d’Ivoi, care semnează mai multe opere aparţinând de anticipaţia ştiinţifică, în special, în 1906, Miss Mousqueterr[3]. Prima oară când am deschis acest volum credeam, mărturisesc, să fie un roman de capă şi spadă, dar Mousqueterr este doar numele de familie al tinerei Violet şi nu o înrudeşte câtuşi de puţin cu confreria lui d’Artagnan! Paul d’Ivoi, pe numele lui adevărat Paul Deleutre, s-a născut în 1856 şi a murit în 1915. Este autorul unui mare număr de romane-foileton, dintre care cel mai cunoscut este, cu siguranţă, Les cinq sous de Lavarede[4], apărut în 1894, dar care n-ar putea fi considerat ca fiind o

[1] Astronaufii - 1. franc.

[2] Partenogeneză - formă de dezvoltare a unui organism dintr-un ovul sau dintr-o oosferă nefccundate.

[3] Miss Muşchetar - ortografie deformată a cuvântului mousquetaire.

[4] Cele două parale ale lui Lavarede -1. franc.

anticipaţie propriu-zisă, deşi, în paginile lui, un balon dirijabil traversează Asia cu toată viteza. Miss Mousqueterr, din contra, este un roman ştiinţific, care se petrece în Indii şi în Tibet, unde autorul descrie posibilităţile infinite ale luminii colorate. Acest lucru le este dezvăluit protagoniştilor de către o tânără rusoaică, în stare de transă: „Nesăbuita îşi cambrează talia zveltă într-un acces de râs. în sfârşit, spune: «Lumina învinge voinţele. Cei care se pun în calea ei sunt fiinţe de umbră, dinainte învinse.» Şi, cu o intonaţie de comandă în voce, aruncându-şi ochii împrejur, zice: «Unde sunt armele mele de lumină?» Cere cutia cu tuburi. (...) Cufărul este închis; Mona îi întinde ducesei un tub. îl zăreşte pe romancier şi îi dă şi lui unul. Ca un ofiţer care împarte ordine, ea spune: «Ascundeţi-1 în mânecă; lentila superioară înainte, sub degete.» Ei execută mişcarea: «Bine, la semnalul meu, apăsaţi pe buton. (...) Şi proiectaţi raza portocalie pe fruntea duşmanilor.» «Şi ce-o să se întâmple, mă rog?» întrebă Max, parizianul. «Halucinaţia».”

Aventura îi duce apoi pe Violet Mousqueterr, Mona, Max şi prietenii lor, până într-un templu tibetan secret, numit Reduta Centrală, condus de un asiatic uriaş, gravorul de rugăciuni, care-i ia prizonieri. Puterea asupra luminii colorate, pe care tânăra Mona o posedă, îi va salva in extremis: „Atunci, o fiirie nebună îl apucă pe uriaşul galben. E trădat! Numai trădarea a putut goli astfel de oameni metropola subterană. Dodekhan e liber! Ducele e liber! Ah! Cel puţin n-o să se bucure de victoria lor. Vor plânge cu lacrimi de sânge. O să le omoare femeile, sufletul lor. Şi-a smuls revolverul de la cingătoare, îl aţinteşte asupra Monei, dar fata întinde braţul... din degetele ei pare să ţâşnească o lumină violacee şi Sam rămâne încremenit... Mâinile i se ridică instinctiv spre frunte, unde i-a apărut un punct roşu, ca o arsură; scoate un ţipăt stins, apoi se rostogoleşte jos, cu un bufnet înfundat, de came moartă.”

Louis Boussenard (1847-1910), scriitor popular, a fost unul dintre miile de autori ai revistei Journal des Voyages. Unele dintre povestirile lui se înscriu în categoria romanelor ştiinţifice[1], mai

[1] în accst gen, cea mai bună lucrare este, fără îndoială, Les secrets de monsieur Synthese (Secretele domnului Sinteză) - 1888 - care are ca temă evoluţia accelerată a speciilor (n. aut.).

ales Les gratteurs de ciel[1] (1908), unde asistăm la lupte între dirijabile ultrarapide şi unde se folosesc arme atomice tactice. De menţionat că autorul n-a prevăzut pericolele radioactivităţii şi îşi trimitea personajele să circule într-o veselie chiar prin

locurile unde abia aruncaseră grenade atomice! Boussenard este valoros mai ales pentru stilul lui, inspirat din Jules Veme, foarte nervos şi incisiv. Iată, de exemplu, cum Dicky, regele reporterilor, eroul din Les gratteurs de ciel, ia note la propriul lui linşaj. Reporterul a fost luat drept spion al patronilor şi a fost făcut prizonier de muncitorii împinşi de foame la o grevă sălbatică: „Şi, cu magnificul lui sânge rece, el se apucă să scrie cât putea de repede, în fraze scurte, telegrafice: «Luat drept spion... actele pierdute... imposibil dovedesc identitate... (...) scriu cu greutate în învălmăşeală... cereaţi informaţii uluitoare... sunteţi servit!... Ah, nu-i la largul lui când mă intervievează! Dar mă exteriorizez şi mă dedublez... să-mi vină să cred până şi mie că pe altcineva vor să-l omoare! (...) Scriu... mă ţin cât pot de lanţul din mâna călăului... (...) Omul de jos îmi spune: Eşti gata? O să-mi împingă picioarele... să-mi pierd echilibrul... şi o să rămân atârnat de gât...

Omul de sus strigă: Go!

Iar eu îi dau carnetul, rugându-1 pe Dumnezeu să aibă grijă de sufletul meu.»”

în anul următor, 1908, un alt scriitor popular, Gustave Le Rouge, publică Le prisonnier de la planete Marş\ urmat, în 1909, de La guerre des Vampires[3]. Le Rouge s-a născut în iulie 1867 şi a murit în februarie 1938 la Paris. în afară de cariera de scriitor popular, a colaborat numeroşi ani la Le petit Parisien*. A frecventat scriitori ca Paul Verlaine, la bătrâneţe, sau Blaise Cendrars. Le prisonnier de la planete Mars este istoria unui tânăr inginer american, Robert Darvel, pe care energia psihică a unui brahman reuşeşte să-l expedieze, într-o cochilie protectoare, până la planeta Marte. Acolo, inginerul descoperă o viaţă umanoiodă,

[1] Cei care zgârie cerul -1. franc.

2

Prizonierul planetei Marte, Ed. Runa, 1993.

[3] Războiul vampirilor, Ed. Runa, 1993.

[4] Micul Paris -1. franc.

monştri înspăimântători şi, mai ales, creaturi înaripate care sug sânge, amintind de vampirii tradiţionali. în volumul al doilea, Darvel descoperă că aceşti vampiri sunt, la rândul lor, aserviţi unei creaturi cu puteri psihice imense, Marele Creier, pe care el îl atacă fără şovăire. Acesta, pentru a scăpa de inginer, îl reexpediază pe Pământ, unde îl urmează vreo duzină de vampiri. Vampirii vor, din contra, să-l aducă înapoi pe Marte, ca să-i ajute să lupte împotriva entităţii care-i stăpâneşte. Cu ajutorul unuia dintre prietenii lui şi în ciuda faptului că vampirii i-au răpit logodnica, Darvel reuşeşte să-i

extermine. Pământul e salvat. Iată, ca exemplu, un scurt pasaj în care Darvel distruge statuia unui erloor, adică a unui vampir, din mijlocul unui sat de marţieni umanoizi: „Robert zâmbi, îi linişti; apoi, hotărât să lovească o dată şi bine, smulse idolul de pe piedestalul lui, îl apucă de aripile de piele şi îl aruncă în mijlocul flăcărilor. Apoi tăie curelele care ţineau victimele destinate a fi sacrificate poftelor zeului nocturn. Nici un misionar n-a simţit vreodată atâta mândrie la distrugerea fetişurilor vreunui trib din centrul Africii. Totuşi, în ciuda gestului de vitejie care-1 făcuse să acţioneze, ca să zicem aşa, fară să se gândească, avea unele nelinişti cu privire la consecinţele actului său. Văzând cum cade statuia vampirului, cum alunecă în mijlocul flăcărilor, marţienii scoaseră un lung geamăt de spaimă, apoi mulţimea înghesuită rămase nemişcată şi tăcută. Chiar şi Aouya şi Eecoys se îndepărtară, cu un gest de groază. «Pentru un prim pas, se gândi Robert, poate că am mers puţin cam prea departe.»”

Un asemenea roman anunţa valul science-fantasy al anilor ’20 în Statele Unite şi rămâne citibil şi în zilele noastre. Nu tot aşa stau lucrurile cu faimosul foileton în optsprezece fascicole al lui Gustave Le Rouge, intitulat Le mysterieux docteur Cornelius[1], publicat în 1912 şi 1913. Este povestea unui savant nebun; prin invenţiile protagoniştilor povestirii, textul se apropie adesea de anticipaţia ştiinţifică. Am citit toate cele optsprezece prestaţii ale doctorului Cornelius, de la un capăt la celălalt, într-o vreme când mă gândeam să le reeditez pentru Clubul Cărţii Poliţiste. Dumnezeule din cer, ce plictiseală! Unul dintre episoade - nu mai ştiu dacă al

[1] Misteriosul doctor Cornelius -1. franc.

I şaisprezecelea sau al şaptesprezecelea - nici măcar nu are vreo y legătură cu tema generală a lucrării. în prima pagină a fascico- I lului, unul dintre personaje coboară de pe vapor la o escală, I trăieşte o aventură cu totul independentă de-a lungul întregului episod, apoi, la ultima pagină, se urcă din nou pe vapor, care îl I readuce, s-ar putea spune, pe valurile povestirii! Din acest motiv, I când mai aud ici-colo câte un amator vorbind cu tremur de emoţie I în glas despre Le mysterieux docteur Cornelius, nu mă pot împiedica să zâmbesc.

Jean de la Hire, pe numele lui adevărat contele Adolph d’Espie de la Hire, născut la 28 ianuarie 1878, mort în 1956, trece drept unul dintre maeştrii anticipaţiei ştiinţifice de dinainte de război. Este autorul a peste şase sute de nuvele şi romane! A debutat în literatura generală şi, foarte repede, a fost considerat | urmaşul lui Zola, cu un mare viitor literar. Dar împrejurările, şi mai ales succesul povestirii La roue fulgurante[1], roman de anticipaţie publicat în foileton în

cotidianul Le Matin[2], în 1908, l-au împins, poate fară voia lui, către literatura populară. De notat faptul că tema romanului citat are unele asemănări cu cea a operei lui Le Rouge, Le prisonnier de la planete Mars, dat fiind că, în ambele cazuri, forţa psihică e folosită pentru călătoriile de la o planetă la alta. Dar, în La roue fulgurante, călătoria Pământ-Mercur se face într-un fel de farfurie zburătoare, numită chiar „roata care fulgeră”, care ia de pe Pământ o serie de eşantioane[3]. Conducătorii roţii sunt fiinţe de lumină, cu un corp cilindric încununat de o sferă luminoasă. Niciodată nu vom afla de pe ce planetă au venit. Nu vom afla nici în ce scop au răpit câţiva pământeni şi de ce i-au dus pe Mercur. Graţie savantului orientalist, doctorul Ahmed-bei, care, prin puterea minţii, se transportă până la Mercur şi-i aduce înapoi pe pământenii exilaţi, fărădelegile roţii care fulgeră vor fi reparate: „Te-ai gândit în ce fel să ne întoarcem pe Pământ? - Nu, s mărturisesc, îngăimă Paul. - Va fi simplu. Suntem cinci fiinţe

[1] Roata care fulgeră -1. franc.

[2] Dimineaţa - 1. franc.

[3]Să mai notăm şi o altă invenţie de pur SF a autorului: monopedele, creaturi de pe Mercur, a căror descriere este destul de originală (n. aut.).

omeneşti, cu înfăţişări diverse şi care nu sunt cele ale noastre, excepţie făcând dumneavoastră, domnule Civrac, care v-aţi păstrat corpul până acum. Ei bine, va fi de ajuns să fac un efort de voinţă pentru ca cele cinci suflete ale noastre să-şi părăsească învelişul trupesc toate odată şi să zboare pe Pământ... Eu îmi voi regăsi corpul când voi ajunge la hotelul meu din parcul Monceau, dar voi patru, inclusiv domnişoara, va trebui să vă mulţumiţi cu ce trupuri vom avea la îndemână; le vom alege pe cele mai potrivite.” Şi, în fapt, la întoarcerea pe Pământ, doctorul Ahmed-bei o va reîncarna pe frumoasa Lolla în trupul unei tinere moarte, apoi îi va reîncarna şi pe domnul Civrac şi pe Francisco, valetul Lollei. Apoi, prin chirurgie estetică, îi va remodela pe Lolla şi pe Civrac după fotografiile lor, redându-le înfăţişarea anterioară. Numai Francisco, foarte urât înainte, preferă să-şi păstreze noul corp aşa cum este! încă un roman science-fantasy precursor, după cum se poate vedea. Ca şi cele două romane de anticipaţie ale lui Le Rouge, şi acesta se mai poate citi încă, dar nu fără un zâmbet de îngăduinţă.

Mai apoi, Jean de la Hire a creat un personaj, Nictalopul[1], pe numele lui adevărat Leo Saint-Clair, care a devenit eroul unei întregi serii de romane. Unele ţin mai curând de domeniul purei aventuri; printre ele voi cita La Captive du Demon[1] şi La princesse rouge\ apărute în 1931 (publicate mai întâi în

foileton, în Le Matin, sub titlul L'Antechrist[4], care sunt o alegorie a luptei între bine şi rău. „Saint-Clair nu ştia dacă, potrivit planurilor lui Leonid Zattan[5], trebuia să rămână la Issyk-Koul trei zile sau trei săptămâni. Oare când va avea loc şi de ce natură va fi încercarea la care Prinţul voia să-l supună pe fostul patron al 7iwms-ului ? Era deci important pentru Saint-Clair să acţioneze fără întârziere pentru a intra în legătură cu Sylvie Mac Dhul. (...) Şi n-ar trebui chiar să o ajute pe Sylvie Mac Dhul să evadeze, dacă prelungirea acestei captivităţi ar fi devenit pentru ea unul dintre acele pericole de care multe fete - şi captiva

[1] Persoană care poate vedea noaptea la fel de bine ca şi ziua.
[1] Prizoniera Demonului -1. franc.
[3] Prinţesa roşie -1. franc.
[4] Anticristul -1. franc.
[5] Adică Satan (n. aut.).

lui Zattan facea parte dintre ele - n-ar şovăi să se salveze prin sinucidere? (...) Nu-i trebuie multă vreme unui spirit cultivat ca să inventarieze sumar, dintr-o cantitate oarecum bine ordonată de cinci, şase mii de volume, cărţile care îl interesează. L6o Saint-Clair dibui curând istoria castelului Issyk-Koul. Ştia limba turcă. Admiră desenele şi acuarelele şi, cu multă îndemânare, şterpeli planul ansamblului, pe care-1 puse bine pentru a-1 studia, pe ascuns, în camera lui, prefacându-se că citeşte o carte oarecare.” După cum vedem, Nictalopul nu e un om obişnuit, departe de asta. Printre cele mai bune titluri din această serie, putem cita Titania, Belzebuth şi Gorillard, datând din anii 1929-1930. Jean de la Hire este oare, aşa cum gândesc unii, un mare scriitor francez pe nedrept nerecunoscut astăzi (era best-seller-ul nr. 1 înainte de război, ţinând cont de hiarii scriitori de literatură generală), sau poate, ca să reluăm expresia lui Roland Stragliati[1], n-a fost decât un autor popular de mâna a treia? Iată o întrebare la care mi-e foarte greu să răspund, cunoscând imperfect opera lui. Aş avea mai curând tendinţa să-l consider drept un scriitor rămas mai prejos de talentul lui. Opera lui nu are nici calitatea literară a lui Rosny, nici spiritul inventiv al lui Renard, ci se situează un pic mai sus de producţia unui simplu foiletonist.

Ajungem chiar acum la Maurice Renard (1875-1939); cariera lui pare să fi debutat în 1905; a publicat relativ puţine cărţi, în comparaţie cu autori ca La Hire sau Le Rouge, dar de o calitate constantă. în plus, Maurice Renard a fost unul dintre rarii autori francezi dinainte de război care a avut un interes real pentru anticipaţia ştiinţifică, întrucât i-a consacrat două articole şi i-a dedicat lui H.G. Wells primul său roman, Le docteur Lerne, sous-dieu[2], apărut în 1908. Când ştim că Jean de

la Hire îi dedicase La roue fulgurante lui Michel Z6vaco, înţelegem diferenţa. Romanul lui Maurice Renard se bazează pe grefele de organe. Geniul doctorului Lerne ajunge până la a crea făpturi jumătate animale, jumătate

[1] Mare autor de literatură populară şi de fantastic anglo-saxon. Binecunoscut pentru ferocitatea criticilor sale apărute în Fiction sub pseudonimul Bruno Wauters (n. aut.).

[2] Doctorul Lerne, sub-zeu -1. franc.

vegetale; dar un neamţ, asistentul lui Lerne, îşi asasinează maestrul, punându-le pe două ajutoare ale sale să grefeze propriul lui creier în interiorul craniului lui Lerne. Astfel, devine în ochii tuturor doctorul Lerne şi poate să se dedea nepedepsit unor acte împotriva naturii. Unui alt asistent al lui Lerne, fidel însă acestuia, i se va schimba creierul cu cel al unei căţele! Dar falsul Lerne vrea să meargă şi mai departe şi să reuşească transferuri de inteligenţă fară ajutorul chirurgiei. El reuşeşte atât de bine acest lucru, încât spiritul lui pătrunde într-un automobil, unde rămâne înţepenit definitiv. Rezumat astfel, subiectul pare nu prea serios; dar nu este aşa. Le docteur Lerne, sous-dieu este un roman ştiinţific de groază, a cărui atmosferă înspăimântătoare te captivează treptat şi nu-ţi mai dă drumul. De altfel, tonul lui Maurice Renard este mult mai puţin învechit decât stilul prea facil al lui Le Rouge sau La Hire. Iată două scurte extrase semnificative, între care primul al lui Maurice Renard: „Ea se întinse. Ţesătura se mulă pe rotunjimile ei, zvelte pe unde trebuie şi plinuţe la locul potrivit, şi pe cele două sfârcuri, dintre care unul ieşi la iveală, ca o stea de purpură uimită de propria-i frumuseţe, care s-ar aprinde dintr-o dată pe un cer strălucitor. Fără să vreau, am lovit masa, clătinând-o. (...) După ce servitoarea ieşi, ea se cuibări, friguroasă, sub cearşafuri. Avea pe chip expresia cuiva care a primit o veste bună. Iar un zeu înzestrat cu sex mi-ar fi plătit cu dreptul lui la veşnicie secunda care urmă. (...) Pendula bătea jumătatea după ora patru, când am plecat de la nesăţioasa mea iubită şi mi-am reluat drumul către Grey-l'Abbaye. Emma nu era în situaţia de a-mi spune adio: suspinând şi întinzându-se ca o pisică, se întorcea alene din insula dragostei.”

Să vedem acum relaţiile pe care le întreţine Lolla, eroina din La roue fulgurante de Jean de la Hire, cu iubitul ei: „El îi cotropi chipul cu sărutări, căutându-i buzele, pe care ea, din pudoare feciorelnică, şi le ferea...” Se vede distanţa care desparte aceşti doi scriitori, ale căror opere discutate au apărut în acelaşi an.

Le Pârii bleu \ apărut în 1910, este a doua capodoperă a lui Maurice Renard. L-am citit de mai multe ori, în epoci diferite,

şi

[1] Pericolul albastru -1. franc.

niciodată nu mi s-a părut învcchit. Punctul de plecare al romanului ; este din cele mai simple: oamenii dispar în mod misterios, ca sorbiţi de o forţă ce pare să vină din văzduh. Populaţia din regiunea unde a avut loc prima răpire îi botează pe presupuşii autori Sarvants. Incredibilul adevăr iese treptat la iveală: suntem pescuiţi. „Atunci a apărut pericolul albastru în toată grozăvia lui formidabilă, când s-a aflat cu certitudine că deasupra oamenilor, pe un glob invizibil, mai imens decât Pământul şi care-1 înconjoară din toate părţile, trăieşte o altă rasă de fiinţe inteligente, care se pare că ne-au atacat, rasă de temut prin poziţia, forţa, modul de viaţă, geniul şi invizibilitatea ei, ce ne transformau într-o hoardă de orbi împresuraţi şi vânaţi.” în fapt, Renard presupune că oamenii sunt creaturi marine, trăind în adâncimile oceanului atmosferic, ceea ce, din punct de vedere ştiinţific, este exact. Un om scos din atmosfera terestră moare ca un peşte scos din apă (un scafandru nu este oare comparabil cu un borcan?).

în 1920, Renard dă romanul lui cel mai cunoscut şi cel mai puţin bun, Les mains d'Orlac[1], care a fost obiectul mai multor adaptări cinematografice (este vorba de un pianist căruia i se grefează mâinile unui criminal şi care se crede împins la crimă de către ele). în 1928, Renard publică ultimul lui mare roman science fiction: Un homme chez les microbes[1]. Eroul acestei cărţi nu se poate căsători cu aleasa inimii lui, pentru că este prea mare. Un medic prieten îi dă o licoare destinată să-l micşoreze (desigur î inspirat din Alice în ţara minunilor), care trebuie să-l facă să piardă cincisprezece-douăzeci de centimetri din înălţime. Dar puterile licorii sunt mai mari decât se aştepta şi nefericitul se ' micşorează curând la câţiva milimetri, apoi ajunge de mărimea unui microb. Medicul şi juna logodnică înlăcrămată urmăresc micşorarea tânărului prin microscop. Dar instrumentul optic nu mai este suficient şi nefericitul dispare de tot. Va reapărea, cu toate acestea, după ce a vizitat o planetă din lumea subatomică - la fel ca şi Chimistul din The Girl in the Golden Atom, de Ray - Cummings, - planetă pe care a stat mai mult de şaizeci de ani (în

[1] Mâinile lui Orlac -1. franc.

[2] Un om în împărăţia microbilor -1. franc.

timpul local), înainte ca savanţii autohtoni să reuşească să-l trimită înapoi în lumea noastră. Romanul este interesant de citit, dar nu are originalitatea textelor Docteur Lerne sau Perii bleu \

Maurice Champagne, la fel ca şi Paul d’Ivoi, Căpitanul Danrit,

Comandantul de Wailly sau Rend Th6venin, a fost unul dintre foiletoniştii recunoscuţi ai revistei Journal des Voyages. El s-a născut în 1868 şi a murit în 1951. Voi reţine unul dintre titlurile lui, Les sondeurs d'abîmes[1], publicat iniţial în 1911. Subiectul este limpede anunţat încă din primele pagini: „Spunând acestea, inginerul îşi scoate din portofel un pergament îngălbenit, acoperit cu litere ciudate, pe care începe să le citească, sau, mai curând, să le traducă încet, cu jumătate de voce. Aplecaţi spre el, uimiţi, stupefiaţi, cei care-1 ascultă nu-şi pot crede auzului. Astfel, ei află că misterioasa cetate Lhassa nu este, aşa cum se crezuse până atunci, adevărata cetate sfântă a budismului. Adevărata, unica, necunoscută de nimeni, ascunsă de privirile profane, este îngropată în străfundurile pământului, sub munţii Himalaia”. Urmarea romanului decurge direct din aceste fapte. Inginerul şi prietenii săi pătrund într-un hău dintre munţii Himalaia şi ajung la cetatea interzisă, în ciuda pericolelor nenumărate şi a împotrivirii feroce a apărătorilor imperiului subteran. Trebuie să notăm că influenţa lui Jules Veme asupra lui Champagne este limpede: de pildă, inginerul ţine absolut să amintească numele tuturor călătorilor sau geografilor care au făcut ascensiunea diverşilor munţi himalaieni din vecinătate. Mai mult, ticurile de limbaj ale lui Veme, cum ar fi, de exemplu, acela de a-1 numi „un băiat excelent” pe un servitor, se regăsesc aproape la fiecare pagină. Asta nu-1 împiedică pe Champagne să fie un foiletonist plăcut de citit.

Îl vom întâlni pe părintele lui Arsene Lupin, Maurice Leblanc, care a scris două romane de anticipaţie ştiinţifică, Les trois yeux[3]

[1] De semnalat o curiozitate: tema din Un homme chez les microbes a fost folosită în Statele Unite, în acelaşi an, de R.F. Starzl. Este vorba de un text foarte scurt, Oul of Ihe Sub-Universe (Afară din subunivers), publicat în numărul din vara 1928 în Amazing Stories Quarlerly (n. aut.).

[2] Cei care sondează abisurile -1. franc.

[3] Cei trei ochi -1. franc.

în 1919 şi Le formidable evenement, în 1920[1]. Am avut ocazia să le public din nou în 1968, la Clubul Cărţii de Anticipaţie, şi ediţia în tiraj limitat s-a vândut foarte repede, ceea ce pare să indice că există în continuare o clientelă pentru aceste titluri. Mărturisesc că nu sunt prea entuziasmat de Le formidable evenement, roman cataclismic, care povesteşte dispariţia Mării Mânecii şi unirea Angliei cu Franţa prin pământurile ieşite din valuri. Singurul interes al volumului este acela că pune din nou în lumină ideea, deja întâlnită la Rosny şi la alţii, că un cataclism corespunde obligatoriu cu o

revoluţie socială, cu o revoltă a poporului împotriva ordinii stabilite. Les trois yeux, în schimb, este o carte mult mai originală, care rămâne perfect citibilă şi în zilele noastre. Romanul are ca temă comunicaţia interplanetară între Venus şi Pământ. Prima manifestare a acestei comunicări are loc în laboratorul unui profesor. El a acoperit cu o anumită substanţă o suprafaţă plană, care va primi imagini venite de pe Venus (în acel moment, profesorul nu ştie încă de unde vin): „S-a întâmplat brusc, pe loc. Imaginea a ţâşnit dintr-o lovitură din adâncul zidului. Da, ştiu, nici un spectacol nu ţâşneşte dintr-un zid, şi nici dintr-un strat de substanţă cenuşiu-închisă, care n-are mai mult de unul sau doi centimetri grosime. Redau aici senzaţia pe care am avut-o. (...) La urma urmei, ce! Când ne îndreptăm spre o oglindă, imaginea noastră nu ţâşneşte oare din străfundul acestui orizont, subit descoperit? Dar iată, nu era imaginea noastră, a unchiului Dorjeroux şi a mea. Nu se reflecta nimic, pentru că nu exista nimic de reflectat, şi nici un ecran reflector. Ceea ce vedeam era... erau, pe panou, trei figuri cu înfăţişare geometrică, semănând tot atât de bine cu nişte rotogoale prost trasate, ca şi cu nişte triunghiuri compuse din linii curbe. în centrul acestor figuri se înscria câte un cerc perfect, cu câte un punct mai negru în mijloc, ca un iris cu pupila lui.” Venusienii vor transmite mai întâi scene filmate în trecutul Pământului, ce vor.îngădui pământenilor să

[1] Gaston Leroux, autorul lui Rouletabille, a publicat şi el câteva lucrări de anticipaţie, cum ar fi La machine ă assassiner (Maşina de asasinat) apărut în 1924 (în care vedem un fel de robot animat de un creier omenesc), sau Le capitaine HYX(1929), mult prea copiat după 20.000 leghe sub mări (n. aut.).

asiste la evenimente istorice trecute. Apoi, locuitorii planetei Venus întorc „camera” asupra lor înşile, şi observatorii regăsesc acea simetrie triunghiulară, caracteristică vieţii pe Venus. Fireşte, furtul descoperirii savantului şi o poveste de dragoste se vor grefa pe această temă de roman SF, aşa cum e tradiţia la Leblanc.

Theo Varlet (1878-1938), un institutor cu idei de extremă stânga, ar fi putut deveni unul dintre cei mai buni autori de anticipaţie ştiinţifică dinainte de război, dar nu a găsit niciodată un public îndeajuns de numeros care să se intereseze de operele lui şi, din această cauză, producţia lui a rămas foarte redusă. Voi reţine aici epopeea sa marţiană în două volume, scrisă în colaborare cu Octave Joncquel: Les Titans du ciel[1], apărut în 1921, şi Vagonie de la Terre[1], publicat în anul următor. Varlet a pornit de la romanul lui Wells, descriere a invadării Pământului de către marţieni. Ca să echilibreze lucrurile, i-a adăugat pe jupiterieni, aceştia fiind prietenoşi,

dar prea îndepărtaţi ca să poată interveni în mod eficace în favoarea pământenilor. Marţienii trimit, deci, o serie de torpile, care distrug, unul câte unul, toate marile oraşe pământene. Să notăm că, şi pentru Varlet, cataclism înseamnă revoluţie: „Pe deasupra, această dezagregare politică a omenirii, revelatoare a dezordinii minţilor, a avut loc cu o simultaneitate uluitoare. (...) Am avut tot timpul să mă conving de asta în decursul funcţiunilor mele oficiale şi mai târziu, când am fost măturat, odată cu guvernul* de ciclonul vertiginos al panicii revoluţionare.” Cred cu adevărat un lucru: constanţa acestei idei arată că toţi aceşti autori aveau foarte puţină încredere în civilizaţia timpului lor şi simţeau că ea riscă să se prăbuşească la o zguduire cât de cât violentă. Dar să revenim la intriga acestui roman, în care asistăm la dezagregarea lentă, dar aproape completă a Pământului, văzută din Sovietul din Cassis (nu, nu este o glumă), unde eroul şi soţia lui s-au refugiat. Ajutorul soseşte în sfârşit de pe Jupiter, distrugând în mod radical orice urmă de viaţă de pe suprafaţa planetei Marte. Pământenii nu vor mai fi însă salvaţi, pentru că marţienii, care erau un soi de vampiri, cam ca

[1] Titanii cerului - 1. franc.

[2] Agonia Pământului - 1. franc.

cei imaginaţi de Gustave Le Rouge, au avut timp să emigreze pe Pământ şi să pătrundă în trupurile locuitorilor lui. „Ce-mi mai pasă, acum!... De ce să mă mai lupt, de-acum înainte? De ce să nu dorm şi să-mi las corpul Celuilalt?... Nu! Nu! Nu! Nu vreau! Nu vreau! (...) Nu! Celălalt mă va alunga pentru totdeauna din trupul meu, de îndată ce mă voi opri din scris, de îndată ce mă voi lăsa în voia somnului!... Iată, chipul mutilat al sfinxului se întunecă misterios sub umbrele asfinţitului... preaiubita mea fără de suflet geme de voluptate sub înteţirea Parftimului paradisiac... pelerinii somnambuli încep iarăşi să treacă... acolo sus, în donjonul lor sinistru şi pe piramide, magii de pe Marte, cu coame luminoase, în seara arzătoare, bat din aripile lor de lilieci, către orizonturile Pământului Făgăduinţei...” Al doilea volum povesteşte agonia Pământului, apoi izgonirea marţienilor, care sunt azvârliţi în Soare, ţel ultim al căutărilor lor, dar puţin mai brutal decât scontaseră ei.

Vom întâlni acum doi scriitori de literatură generală care nu s-au dat în lături să scrie lucrări de anticipaţie ştiinţifică, Claude Fantre şi Emest Pdrochon. Mai mult, au jucat jocul de-a binelea, spre deosebire de Anatole France care, în L’ile des Pingouins[1], sub pretextul unei opere utopice, a scris de fapt o alegorie politică. Astfel, Claude Farrâre (1876-1957) a publicat în 1924 o nuvelă intitulată Van 1937[1], cu un subiect apropiat de cel al romanului Le formidable evânement de Leblanc: cu greu ar

fi putut să-şi anunţe mai clar intenţia de a scrie anticipaţie. Dar cea mai bună lucrare a lui Farrere în acest gen a fost, cu siguranţă, La maison des hommes vivants[3], apărută în 1911. Aceşti „oameni vii” sunt nişte nemuritori, care l-au cunoscut pe contele de Saint-Germain şi au obţinut de la el secretul longevităţii. Un ofiţer, Charles-Andre Narcy, le surprinde secretul, dar devine prizonierul lor. „Bineînţeles, secretul nu este eficace decât cu condiţia să rămână secret. El trebuie să fie apanajul exclusiv al câtorva «oameni vii», iar gloata muritorilor n-ar trebui nici măcar să-i bănuiască existenţa. Esenţa

[1] Insula pinguinilor, Ed. pentru literatură şi artă, 1959, col. BPT.

[1] Anul 1937 -1. franc.

[3] Casa oamenilor vil -1. franc.

lui este aristocratică. Funcţionarea lui necesită aservirea unui mare număr de creaturi inferioare, care îndură oboseala, suferinţele şi pericolele, pentru profitul câtorva stăpâni. Prejudecăţile secolului prezent s-ar acomoda cu greu cu un asemenea dispreţ faţă de orice sensibilitate umanitară.” Iar căpitanul Narcy trebuie să cedeze dacă nu viaţa, atunci măcar fluidul lui vital, unuia dintre «oamenii vii». Când iese din casa lor, el s-a transformat într-un biet bătrân.

Emest Perochon, specialistul romanului ţărănesc, a ieşit complet din acest univers pentru a da, în 1925, Les hommes frinetiques[1]. Este un roman profund pesimist şi antiştiinţific, ceea ce nu ne va mira din partea unui literat: „Ştiinţe noi aveau să se nască: se puneau mari şi numeroase probleme, iar Harrison se întreba dacă nu ne vom găsi în faţa a cine ştie ce imens pericol. Deja, în cel de al III-lea şi al Vl-lea secol, biologia, medicina, psihologia îşi găsiseră, în mai multe rânduri, drumul închis. Oare lucrările îndrăzneţe ale fizicienilor din secolul al Vl-lea nu aveau să ducă omenirea pe marginea prăpastiei ? în acest început de secol, ştiinţa apărea, din nou, cu o neliniştitoare înfăţişare revoluţionară.” Este vorba, bineînţeles, de secolul lui Averine, situat într-un viitor îndepărtat. Ambiţia oamenilor, revendicările sociale („ziua de lucru de o oră sau moartea!”) şi armele înspăimântătoare, inventate de ştiinţa fizicienilor, vor distruge echilibrul precar al lumii. Va urma un război generalizat, în care vor apărea „sisteme feerice”, cărora nu li se cunoaşte definiţia exactă, dar care aduc omului transformări oribile şi mutaţii şi, cel mai adesea, moarte. Emest Pdrochon a scris, de fapt, un coşmar apocaliptic, în care omenirea regresează puţin câte puţin spre starea animalică: „Bărbaţii erau îngrozitori, dar femeile erau şi mai rele. Mai devreme sau

mai târziu, ele ajungeau la o stare de frenezie sângeroasă, la adevărate accese de turbare. (...) Uneori, adunate în bande, hărţuiau bărbaţii singuri, îi loveau cu o cruzime nemaipomenită şi îi mutilau. Aproape toate se dedau pe faţă la bestialităţi.” în cele din urmă, toată omenirea va deveni sterilă şi va dispărea, în afară de o nouă generaţie, născută din doi copii care stătuseră la adăpost de radiaţiile sistemelor feerice, într-un laborator special protejat. Se va naşte o nouă

[1] Oamenii frenetici -1. franc.

omenire, câmpenească, bucolică şi ignorând violenţa: „Sub enorma pace a cerului, ei îi povesteau Pământului pacificat despre tânăra speranţă a rasei cântătoare, leneşe şi blânde.” Aceasta este concluzia romanului Les hommes frenetiques.

Ne găsim acum în faţa cazului rarisim al unui romancier cu o operă extrem de vastă, care nu a fost niciodată publicat în volum! Timp de peste treizeci de ani, Jos6 Moselli a publicat romane-foileton în periodice ca L’Intrepide[1], L'Epatant[2], Le Petit Mustre, Cri-cri, ca şi în Sciences et Voyages. Primele au apărut către anul 1910, ultimele cu puţin înainte de moartea lui, în 1940. A trebuit ca Jacques Bergier să se decidă, în 1970, să-l publice în colecţia lui „Science fîction” la editura Rencontre, pentru ca Moselli să aibă, în fine, onoarea unei ediţii în volum. La fin d'Illa[3], datând din 1925, este romanul ales de Bergier, şi despre el vom vorbi aici. în 1875, pe o insuliţă din Pacific, un pescar de balene descoperă un manuscris scris cu litere necunoscute şi o bilă dintr-o materie violetă, foarte grea. Manuscrisul ajunge în mâinile unui profesor american, care reuşeşte să-l descifreze, după treizeci de ani de cercetări. Ne este dezvăluit conţinutul unei copii a acestui manuscris, pe care copie profesorul o trimisese unui amic. La 5 mai 1905, bucătăreasa profesorului aruncă bila violetă în cuptor, şi se ştie că, în acea zi, San-Francisco a fost pe jumătate distrus de un cutremur. Povestitorul, un savant pe nume Xie, locuitor al oraşului lila, ne spune povestea unei civilizaţii anterioare celei pe care o cunoaştem pe Pământ; vedem că două oraşe îşi dispută hegemonia: lila şi Nour. lila, deşi e mai mic, este mai puternic datorită posesiunii pietrei-zero, descoperită de savanţii cetăţii: este o substanţă capabilă să elibereze un soi de energie atomică. lila atacă Nour cu o flotă de maşinării zburătoare, care seamănă leit cu farfuriile zburătoare apărute în 1947, şi distruge aproape complet cetatea duşmană. Dar aceasta, la rândul ei, printr-un atac subteran, distruge lila. Xie pozează ca salvator al oraşului său, dar este condamnat să muncească într-o mină, din cauza invidiei unui alt

[1] îndrăzneţul -1. franc.

[1] Nemaipomenitul - 1. franc.
[3] Sfârşitul oraşului lila - 1. franc.

savant, sau cel puţin aşa pretinde el, căci îngâmfarea şi ura, de care dă dovadă Xi6 în fiecare frază, fac mărturia lui să pară foarte suspectă. în cele din urmă, Xi6 evadează şi se alătură oraşului Nour, unde duce o bucată de piatră-zero, cu care distruge lila. Aici se opreşte prima parte a traducerii care a scăpat din catastrofa oraşului San-Francisco, provocată, fără îndoială, de energia rămasă în piatra-zero păstrată de la civilizaţia illiană. Acest roman, astăzi cu o temă îndelung folosită, era foarte original pentru acea epocă, iar Josd Moselli dovedeşte în el calităţi remarcabile de prezicător: farfurii zburătoare, război atomic, savant transfug etc. Mai mult, din punctul de vedere al stilului, La fin d'Illa este unul din romanele cel mai puţin îmbătrânite ale acelei epoci.

Să cităm în treacăt un alt autor popular, Jean d'Agraives (1892-1951), care a publicat mai multe lucrări de anticipaţie, dintre care unele sunt pur şi simplu plagiate după opere anglo-saxone. Una dintre cărţile lui merită totuşi să fie citată, L'aviateur de Bonaparte[1], apărut în 1926, dat fiind că are în ea o idee amuzantă: succesele împăratului în timpul faimoasei lui campanii din Italia se datorează pur şi simplu faptului că dispunea de un avion de observaţie, care-1 informa asupra mişcărilor de trupe inamice. Avionul era propulsat, asemenea rachetelor, cu încărcături succesive de pulbere.

în acelaşi an, Librairie Hachette s-a hotărât să organizeze acordarea unui premiu Jules Veme, prin intermediul revistei Lectures pour tous. Premiul i-a fost acordat în 1927 lui Octave Belliard, pentru La petite-fille de Michel Strogoff[1]. Belliard a mai scris după aceea şi alte lucrări de anticipaţie ştiinţifică, din care reţinem Le petits hommes dans la pinede[3], apărut în 1929, care povesteşte crearea de către un savant genial a unei rase omeneşti de talie minusculă şi istoria unei iubiri dintre un om normal, povestitorul şi una din fetele ultrapitice. Dar să ne întoarcem la primul premiu Jules Verne, La petite-fille de Michel Strogoff. Trebuie să recunoaştem că lucrarea ne dezamăgeşte; partea de anticipaţie este foarte redusă, în comparaţie cu cea de aventură

[1] Aviatorul lui Bonaparte -1. franc.
[1] Nepoata lui Michel Strogoff -1. franc.
[3] Omuleţii din pădurea de pini -1. franc.

propriu-zisă. Este cu atât mai puţin interesantă pentru noi, cu cât se bazează pe inventarea televiziunii, lucru devenit foarte comun în ziua de azi. Acţiunea se desfăşoară în Uniunea Sovietică, unde câţiva englezi, conduşi de Sir Herbert Froggie,

încearcă să o elibereze pe una din fetele ţarului, scăpată din masacru. Ea a fost răpită de propriul frate al lui Sir Herbert, un savant genial, dar plin de instincte criminale. El este inventatorul unui post de televiziune, al cărui emiţător se găseşte în ascunzătoarea lui, undeva în Rusia, iar ecranul pe iahtul lui Sir Herbert. Acesta află aici că tânăra mare ducesă a supravieţuit şi se hotărăşte să încerce să o salveze. Cât despre nepoata lui Michel Strogoff, prenumită Sonia, dacă vă interesează, era evident un personaj pretext, în slujba autorului, menit să-l ajute să obţină premiul Jules Veme. Fapt este că a reuşit!

Leon Daudet (1867-1942) este cunoscut mai ales ca polemist de extremă dreapta şi partizan al restauraţiei monarhiei în Franţa. Dar el a scris şi mai multe romane de anticipaţie ştiinţifică, dintre care cel puţin unul este excelent: Le Napus, fliau de l'art 2227[1] (apărut în 1927): „Copila părea a avea doi ani sau doi ani şi jumătate; semăna cu un înger de porţelan roz, cu părul blond. Râdea şi păşea şui prin faţa picioarelor bunicului ei, clătinându-se cu graţie. Dintr-o dată, .am auzit un trosnet sec şi bătrânul a dispărut, ca dus de o forţă supranaturală. «Nu ma' e» zise fetiţa, depărtându-şi braţele drăgălaşe. «Nu ma' e, tata ma'e p'ecat, nu ma' e», repeta copila, parcă mândră de dispariţia bunicului şi de oamenii plini de groază şi uimire ce se îngrămădiseră în jurul acestui înspăimântător gol.” Aceasta este istoria primului om napusificat în public, sub ochii povestitorului. Era ziua de 3 mai 2227. Foarte ironic şi tăios, L6on Daudet povesteşte simplu cum s-a răspândit fenomenul pe întreg Pământul. Totuşi, romanul nu e cataclismic, el nu descrie nici o tulburare socială. Este adevărat că Daudet a avut grijă să nu vorbească de regele Franţei şi de preşedintele Republicii Britanice; pentru un monarhist atât de intransigent, sub domnia unui rege ordinele nu pot fi puse în discuţie. Autorul ne povesteşte, de asemenea, cum inamicii

[1] Napus, flagelul anului 2227 - 1. franc.

ereditari ai Franţei, nemţălăii au profitat de un incident diplomatic provocat de Napus pentru a declara război Franţei, dar napusijicarea unei mari armate germane a pus capăt speranţelor lor de cucerire. în cele din urmă, nu vom afla niciodată ce este Napus, pentru ce îşi alege unele victime şi le cruţă pe altele, iar romanul lui Daudet se încheie foarte logic prin napusijicarea povestitorului.

Acelaşi autor a fost mai puţin inspirat cu Les bacchantes[1] (apărut în 1931), în care-şi imaginează că descoperirea ştiinţifică a „undelor timpului” îngăduie proiecţia evenimentelor trecutului. Dar romanul este mai ales un studiu de moravuri, iar spre sfârşit apar unele personaje destul de

libertine, când evocă bacantele. Cât despre ştiinţă, L6on Daudet se arată pesimist în ceea ce priveşte efectele ei şi locul pe care-1 va ocupa în societatea viitorului: „Nu-i nimic, bătrâne, o să vadă urmaşii noştri, în această ordine de idei, multe lucruri pe care nu le-a prevăzut nebunul de Renan în Avenir de la Science[2], cu aristocraţii lui din laboratoarele universal respectate. Când or să înţeleagă câte rele şi catastrofe au ieşit sau sunt pe cale să iasă din eprubetele şi calculele noastre, oamenii, fraţii noştri, devastaţi de noi şi de urmaşii noştri, o să le facă bucăţi, o să ne distrugă efigiile cu o turbare mai mare decât cea a revoluţionarilor care au spart vitraliile, au incendiat bisericile şi au făcut praf statuile sfinţilor. Va fi marea invazie a barbarilor."

Ne vom opri acum la un alt scriitor de literatură generală, Andr6 Maurois (1885-1967). Maurois a publicat în 1928 Voyage au pays des Articoles, volumaş în care descrie o civilizaţie utopică, pierdută pe o insulă din Pacific, dar care e în special o alegorie menită să facă o critică socială a timpului său. Dimpotrivă, Le peseur d'ămes, în 1931, şi mai ales La machine ă lire les pensees[3], în 1937, sunt romane de anticipaţie pură. Volumul din urmă

[1] Bacantele -1. franc.

[2] Viitorul ştiinţei -1. franc.

[3] *> Călătorie în ţara Articolilor; Căntăritorul de suflete; Maşina de citit gândurile, în volumul Maşina de citit gândurile, Ed. Abatros, 1973, col. Fantastic-Club.

povesteşte despre inventarea psihografului, maşinărie care îngăduie să descoperi gândurile cele mai secrete ale unui individ şi să le înregistrezi, aşa cum se face cu discurile. Maurois a luat în considerare diversele posibilităţi pe care le-ar oferi un asemenea aparat (spionaj, şantaj, diplomaţie, moravuri etc.), dar practic nu le-a exploatat, căci, vizibil, nu credea nici el în ce scria! în cele > din urmă, psihograful lui e folosit mai ales în cadrul familiei, permiţându-le soţilor care se îndoiesc de tovarăşul/a de viaţă să-şi regăsească încrederea! Toate acestea nu înseamnă mare lucru, dar cartea se lasă totuşi citită fară plictiseală. La sfârşit, Maurois presupune că psihograful, după ce a fost comercializat în Statele Unite, cade repede în desuetudine, nemaiinteresând pe nimeni. Este oare un dezinteres din partea lui Maurois, sau necunoaşterea totală a mediilor militare, diplomatice şi de contraspionaj ? Oricum, neverosimilul concluziei lui nu pare să-l fi deranjat câtuşi de puţin.

Ajungem acum la un scriitor foarte interesant, belgianul Jean

Ray. Numele lui adevărat este Jean Raymond de Kremer; născut în 1887, el a murit în 1964, complet îmbibat cu rachiu de ienupăr. A avut mai multe pseudonime, dintre care cel mai cunoscut este John Flanders, cu care a semnat patru nuvele în Weird Tales. Ca şi Lovecraft, Jean Ray a scris povestiri pur fantastice, dar şi texte de science-fantasy foarte apropiate de Science fiction. Este cazul mai ales al seriei Harry Dickson, altădată de negăsit, dar pe care recentele reeditări au pus-o, din fericire, la îndemâna tuturor. Aceste Harry Dickson erau, la început, un plagiat german al aventurilor lui Sherlock Holmes. Prin 1930, lui Jean Ray i s-a încredinţat traducerea acestor texte. A găsit textele originale atât de slabe, încât a preferat să rescrie în întregime povestirile, luând ca punct de plecare ilustraţia de pe copertă. Există totuşi o diferenţă de vreo treizeci de ani între moda costumelor personajelor desenate şi epoca în care Jean Ray îşi plasează povestirii»; Toate aventurile detectivului „Harry Dickson, Sherlock Holmes-ul american” sunt, în principiu, aventuri poliţiste. Or, citindu-le, ne dăm seama că numai o minoritate a lor se situează în această categorie: celelalte sunt fie fantastice, fie realmente ştiinţifîco-fan- tastice. Astfel sunt Le temple de fer, Le chemin des dieux, La

râsurrection de la Gorgone, Le lit du diable[1]. Vom vorbi acum despre ultima povestire. La o licitaţie, Harry Dickson cumpără câteva cărţi aparţinând urmaşilor familiei Grestock. Aceasta avea un castel aşezat în mijlocul unui lac, lângă lanţul munţilor Grampiani, pe o insulă numită Grestock Island. Ceea ce Dickson citeşte în cărţi îl determină să se hotărască să plece imediat în Grampiani; dar, deja: „Harry Dickson întrezări doi obraji scobiţi şi murdari şi o privire ca două flăcări verzi, aţintindu-1 cu ură; o labă păroasă se sprijinea în fereastră.” Expediţia îi duce pe Dickson şi pe elevul lui, Tom Wills, mai departe decât ar fi crezut, în fapt dedesubtul pământurilor Angliei, unde dăinuie o adevărată civilizaţie de origine babiloniană: „Stăteau pe marginea unei cornişe înalte şi privirea li se afunda într-o vale adâncă, formidabilă. «Un oraş!» exclamă Tom. Un oraş... Un oraş, da, dar mai ales o cetate a coşmarului. Clădiri cu proporţii colosale se înălţau una după alta de-a lungul bulevardelor largi, pieţele publice erau de proporţii vaste.”

Dar Dickson e un om de acţiune; el aruncă bombe asupra acestei cetăţi ciclopice, care nu este alta decât vechiul Babilon. însă el şi Tom Wills nu scapă basma curată numai cu atât, pentru că mai au de înfruntat cel mai teribil adversar din străfunduri: „O femeie tânără şi înaltă, într-un lung veşmânt negru, pune jos bisturiul cu care a despicat trupul îndesat al unui canar mare, cenuşiu. (...) Dar şi tânăra femeie pare să înţeleagă. Ochii i

se cască, devin enormi, teribili, înspăimântători. Dickson e învins... Privirea aceasta de iad îi va înfrânge vajnica energie. Nu... Tom Wills e aici. (...) în clipa în care Harry Dickson se clatină, ca lovit de o forţă necunoscută, două fâşii de foc ţâşnesc pe deasupra umărului lui, şi femeia, atinsă în mijlocul frunţii, se prăbuşeşte. «Tom, gemu detectivul, mi-ai salvat viaţa... şi ai salvat lumea.» (...) 'Frumoasele trăsături ale Rheinei se topiră brusc; liniile chipului dispărură, pete negre apărură pe obraji, care se scobiră deodată, iar scobiturile deveniră găuri. «Ce se întâmplă?» întrebă Tom, tremurând. Harry Dickson răspunse cel mai enigmatic cu

[1] Templul de fier, Drumul zeilor, Reînvierea Gorgonei, Palul diavolului -

1. franc.

putinţă: «Rana[1], marea preoteasă a zeului Baal; asta a mai rămas din ... mumia ei.»" Aşadar, într-un foarte scurt fascicol, Jean Ray a reuşit să scrie totodată o anchetă poliţistă, o poveste cu suspans şi un adevărat roman ştiinţifîco-fantastic, cu o civilizaţie subterană, o omenire care a atins stadiul nemuririi şi cu o divinitate, zeul Baal, ţinută artificial în viaţă încă din epoca antediluviană! Cunosc puţini autori, indiferent de naţionalitate, care să fi fost capabili să facă aşa ceva.

Un alt roman foileton al lui Jean Ray merită să fie citat: este extraordinarul Malpertuis[1], apărut în 1943. Un savant pe jumătate nebun reuşeşte să domine energia încă existentă a zeilor Olimpului antic şi să o închidă în trupuri omeneşti. Astfel se desfăşoară evenimente înfiorătoare în atmosfera grea a unui oraş flamand, în care mic-burghezi cât se poate de obişnuiţi poartă în ei forţe ţeribile şi neomeneşti, care nu aşteaptă decât ocazia de a se dezlănţui. Figura frumoasei Euryale, ultima dintre Gorgone, luminează Malpertuis, casa blestemată, cu o lumină înspăimântătoare, care face din acest roman o capodoperă.

Cu Rene TWvenin revenim la a anticipaţia de la începutul secolului, ilustrată de Louis Boussenard şi de autorii din Journal des Voyages. Th6venin, născut la sfârşitul secolului trecut şi mort în 1967, a fost funcţionar la Muzeul de Ştiinţe Naturale. în ultimii ani ai vieţii şi-a renegat cu totul opera de anticipaţie, pe care a scris-o totuşi pe durata a treizeci de ani, din 1906 în 1936. Voi vorbi despre romanul lui, Les chasseurs d'hommes[3], apărut între octombrie 1929 - mai 1930, în Sciences et Voyages, probabil cea mai bună operă a sa. Mult înaintea faimosului Slan al lui van Vogt, Thevenin tratează aici tema supraomului şi a reacţiilor speciei noastre în faţa unei specii superioare. La început, nu sunt decât doi mutanţi, o pereche, într-o pădure africană. Ei sunt vânătorii de oameni,

căci trebuie să bea sânge omenesc pentru a

[1] în lumea oamenilor, Rana era cunoscută sub numele deformat Rheina (n. aut.).

[2] Este un nume propriu, dar nu fără semnificaţie: mal - rău (1. franc.), pertuiser - a străpunge (în franceza veche).

[3] Vânătorii de oameni -1. franc.

supravieţui, fără să fie în aceasta nici o urmă de vampirism. Un tânăr savant european şi iubita lui sunt capturaţi de ei şi ţinuţi prizonieri într-un fel de rai pământesc, închis între ziduri de energie: „în momentul precis în care voiam să păşesc în marginea crângului, ceva m-a oprit. Ceva. Cum să definesc acel ceva? Şocul produs de o explozie, propagat prin aer, dar al cărui efect ar fi durabil. Sau, dacă preferaţi, o pală de vânt irezistibil, limitată printr-un plan vertical care o opreşte într-un anumit loc, formând un zid, dincoace de care nu se simte nimic, dincolo de care este imposibil să treci. Mai simplu încă, un zid de aer ridicat în faţa mea, invizibil, un zid pe care nimic nu-1 arată, nimic nu-1 trădează vederii, decât rolul lui de zid, care este acela de a te împiedica să treci.” Ceea ce este mai ales interesant în romanul lui Thevenin, sunt raporturile ce se stabilesc între mutanţi şi oameni. Specia noastră se împarte imediat în două tabere: „câinii”, care acceptă să se lase domesticiţi şi recunosc superioritatea noilor veniţi şi „lupii”, care preferă să rămână sălbatici şi să lupte până la moarte. La sfârşitul romanului, un „lup” va ucide bărbatul mutant, iar femeia nu va scăpa decât datorită devotamentului „câinelui” ei, vreau să zic al unui om, propriul frate al celui care l-a omorât pe mutant. Deşi stilul lui e îmbătrânit întrucâtva, acest roman al lui Thevenin este o remarcabilă reuşită.

Voi cita, numaidecât după el, romanul lui A. Valerie, Sur l’autre face du monde[1], apărut tot în Sciences et Voyages, dar abia în 1935. Le pun astfel alături din grija pentru unitate, pentru că au fost amândouă reeditate împreună de curând, de către Gdrard Klein, în colecţia lui Ailleurs et demain classiques, sub titlul Sur l'autre face du monde et autres romans scientifiques de Sciences et Voyages. în plus, nimeni nu ştie cine este A. Valerie, şi unele indicii dau de bănuit că ar fi Thdvenin însuşi. Şi în acest caz, în ciuda îmbătrânirii stilului, tema rămâne de actualitate. Este descris un viitor îndepărtat, un viitor în care gheaţa a acoperit cea mai mare parte a Pământului şi împresoară ultima cetate a omului, cetatea guvernată de ştiinţă şi de cultura ştiinţifică. Totuşi, stăpânii ei găsesc că ar fi folositor să afle ce se întâmplă pe cealaltă

[1] Pe cealaltă faţă a lumii -1. franc.

faţă a Pământului, şi îl trimit acolo pe un tânăr zurbagiu, care şi-a permis să se îndoiască de ceea ce a învăţat. Asta înseamnă să împuşte doi iepuri dintr-o lovitură: vor scăpa definitiv de el, căci practic era trimis la moarte şi, pe de altă parte, poate că vor afla totuşi ceva! Dar tânărul dă peste alţi oameni, deveniţi mai primitivi, dar şi mai apţi să se adapteze noilor condiţii de viaţă de pe Pământ. De aceea, în înfruntarea finală cu savanţii din cetatea dintre gheţuri, barbarii vor triumfa şi, cum îi va spune marele maestru tânărului H6gyr, pe care crezuse că-l trimite la moarte: „Totul este pierdut! Legea noastră, H6gyr, suveranitatea noastră, giganticul nostru edificiu social şi moral nu existau decât pentru că aveam certitudinea că am aservit natura. Şi iată că, la fel ca milioanele de generaţii care ne-au precedat supunându-i-se, şi noi suntem obligaţi să-i recunoaştem puterea, ca şi cei mai primitivi dintre barbari, şi să mărturisim că, deasupra ştiinţei oamenilor, oricât ar fi ea de perfectă, oricât de perfectă va fi ea vreodată, există o ştiinţă mai înaltă, ale cărei reguli nu le vom putea reconstitui niciodată, pentru că ele depăşesc înţelegerea noastră omenească!”

Leon Groc (1882-1956) a scris mai multe romane de anticipaţie, dintre care cel puţin două îmi par a avea un cert interes. La revolte despierres[1], apărut în 1930, are o temă foarte ingenioasă: locuitorii Lunii sunt minerale radioactive. Un pământean intră în contact radio cu selenarii, iar unul dintre ei vine pe planeta noastră. Aici, un nebun pune mâna pe el şi începe să bombardeze Parisul, cu ajutorul pietrelor pe care le atrage corpul selenarului! Dar şi mai interesant este romanul Uunivers vagabond[1], pe care Leon Groc l-a scris în 1950, în colaborare cu soţia lui, Jacqueline Zom. Subiectul nu are nimic original: e vorba, din nou, de o astronavă care pleacă de pe Pământ, îndreptându-se spre Alfa Centaurului, şi la bordul căreia generaţiile se succed. Originalitatea ţine de viaţa cotidiană de la bordul acestei astronave. într-adevăr, la plecare se îmbarcă numai două perechi şi, printr-un sistem rigid de căsătorii între membrii familiei (în lipsa accidentelor şi a bolilor),

[1] Revolta pietrelor -1. franc.
[1] Universul vagabond -1. franc.

neamul se va perpetua neîntrerupt timp de aproape o mie de ani pământeni! în cele din urmă, descendenţii celor două familii iniţiale vor ajunge pe o planetă ce gravitează în jurul stelei Alfa din constelaţia Centaurului, unde vor găsi nişte făpturi ca un soi de pile atomice înzestrate cu raţiune, dar şi cu o mare agresivitate faţă de orice fiinţă din specia noastră. Radiaţiile acestor făpturi extraterestre îi fac sterili pe pământeni;

condamnaţi de-acum, ei se hotărăsc să aducă astronava lor, Cosmos, spre Pământ, ca să prevină oamenii de pericolul care-i pândeşte. Datorită eforturilor membrilor expediţiei, savanţi cu toţii, echipajul Cosmos-ului reuşeşte în chip extraordinar să prelungească viaţa unuia dintre ei, iar nava ajunge pe planeta-mamă cu un supravieţuitor la bord. Desigur că L'univers vagabond nu are aceeaşi valoare ca Non-stop de Brian Aldiss, dar rămâne un roman interesant.

La revolte des pierres datează din 1930 şi spre acest an se situează începutul sfârşitului anticipaţiei ştiinţifice franceze. Ar fi interesant de studiat, din punct de vedere sociologic, de ce, între 1870 şi 1930, societatea franceză a suscitat atâtea romane ştiinţifice şi de ce le-a respins după aceea atât de nemilos, le-a coborât chiar la nivelul unor copilării sau al unei subliteraturi. Dar nu acesta este scopul cărţii de faţă, care se vrea a fi numai o istorie. Un alt fenomen se produce, tot începând din anii ’30 - apariţia literaturii Science fiction americane, cunoscută deja de câţiva iniţiaţi, în special Georges H. Gallet, apoi Regis Messac, care sunt primii doi fani ai istoriei SF-ului francez. în 1934, Regis Messac a publicat la editura Fenetre Ouverte[1], (o editură măruntă, emanaţie a unei grupări de institutori), două romane scrise de el însuşi, Quinzinzinzili şi La cite des asphyxies\ precum şi La guerre du lierre de doctorul David H. Keller, o antologie de mai multe nuvele ale acestui autor american. Seria, botezată Les Hypermondes[3], nu a avut decât aceste trei apariţii şi s-a stins la sfârşitul anului 1937. R6gis Messac, născut în 1883 şi mort într-un lagăr de concentrare la începutul anului 1945, a fost unul dintre primii francezi care au

[1] Fereastră deschisă -1. franc.

[1] Cetatea asfixiaţilor -1. franc.

[3] Hiperlumile -1. franc.

studiat SF-ul ca gen literar specific; el a scris o serie de studii tematice asupra acestui subiect, dintre care doar unul a apărut în volum, Micromegas, în 1935. In sfârşit, Messac ne-a lăsat un roman postum, Valcretin, care a fost publicat abia în 1973! Dintre cele trei romane ale lui Messac, cel mai interesant este, incontestabil, Quinzinzinzili, care povesteşte cum a supravieţuit un om, însoţit de jumătate de duzină de copii, în regiunea Lozere, devastată după un război bacteorologic care a ucis cea mai mare parte a omenirii. Povestitorul din Quinzinzinzili este un personaj foarte interesant, căci refuză să-i înveţe până şi cel mai neînsemnat lucru pe copiii care-1 întovărăşesc; nu le împărtăşeşte nimic din cunoştinţele lui, pentru ca ei să nu fie molipsiţi de virusul civilizaţiei. El îşi păstrează pentru sine observaţiile. Iată un exemplu care dă

destul de bine o idee despre stilul virulent al autorului: „Fata stătu şi se văicări până seara, şi abia apoi binevoi să accepte să bea. împuţită rasă de femeie o să iasă din burta asta!” Cât despre Quinzinzinzili, o parodie ciudată a divinităţii, concepută de copiii care şi-au reinventat un limbaj complet diferit de cel al povestitorului, acesta este o deformare a expresiei Qui es in coelis (care eşti în ceruri). Dar să-i dăm mai bine cuvântul lui Messac: „Aceeaşi remarcă şi pentru Quinzinzinzili. Mă îndoiesc că vorbele latine să fi avut vreodată vreun sens pentru ei, în vreuna din epocile vieţii lor. Qui es in coelis este un şir de cuvinte ca o incantaţie şi nimic altceva. Acum este un nume propriu, numele zeului lor. Un zeu bizar şi copilăros. Este totodată moş Nicolae cu băţul şi moş Crăciun de la care aşteaptă toate bunătăţile, dar căruia ise atribuie, de asemenea, şi toate nenorocirile care-ţi cad pe cap. De fapt, la urma urmei, nu se prea deosebeşte de Iehova. Fără îndoială, religia este lucrul care a rezistat cel mai bine acestei catastrofe.” Şi povestitorul asistă, indiferent, la naşterea unei noi civilizaţii, poate tot atât de oribilă ca şi cea veche, dar total diferită. La sfârşitul romanului, nu-i mai rămâne decât să moară: „Eu, eu... nu mai ştiu. Nu mai ştiu cine sunt. Nici ce sunt, nici dacă sunt.
Oh! Şi, apoi...
Ce-mi pasă?
Nu-mi pasă. Quinzinzinzili!
Quinzinzinzili!”
449
Anul 1935 îl vede apărând pe ultimul scriitor important de romane ştiinţifice de dinainte de război: Jacques Spitz (1896-1963). Subiectul romanului său L'agonie du globe[1] este totuşi, perfe< t antiştiinţifîc: globul terestru se sparge în două jumătăţi care încep să se îndepărteze una de cealaltă, în timp ce supravieţuitorii se străduiesc să se salveze de consecinţele cataclismului pe una din cele două emisfere (toate acestea sunt absurde; în plus, valurile uriaşe, erupţiile vulcanice, cutremurele etc. ar fi şters obligatoriu orice urmă de viaţă de pe suprafaţa globului, pardon - a celor două emisfere). Anul următor, în 1936, Jacques Spitz ne dă un roman, poate nu cel mai bun, dar de departe cel mai cunoscut: Le.'! evades de Van 4000[1]. Tema lui esenţială este apropiată de cea dir La mort de la Terre, de Rosny aîne, întrucât Spitz presupune şi e că globul nostru se va răci. Oamenii sunt obligaţi să trăiască sub pământ, în oraşe în care totul este artificial. O adevărată dictatură ştiinţifică îi apasă, iar nefericiţii ale căror opinii (opinii ştiinţifice şi nu politice sau de altă natură) nu coincid cu cele ale ideologiei oficiale, sunt trimişi în exil la suprafaţă, pe străvechea insulă Sfănta-Elena. Cu toate acestea, o

rezistenţă se organizează în jurui unui savant care a inventat un mijloc de propulsare, ce ar permite unei rachete să plece de pe Pământ şi să ducă o pereche pe Venus. Unul dintre aceşti evadaţi din anul 4000 va fi preafrumoasa Evy, în sufletul căreia dragostea pentru ştiinţă a luat locul oricărui alt sentiment: „Uite, ieri seară am urcat la suprafaţă. Deasupra capului meu, pe cerul violet, lumile străluceau tăcute, cu o lumină incomparabilă. Păreau în aşteptare. Şi gândul că pe mine mă aşteaptă, acest gând mă înălţa deja spre ele. Venus lucea la orizont, în splendoarea ei liniştită. Dacă ajung acolo vie, sau dacă ea va primi doar cadavrul meu, nu contează. Gândeşte-te, să fiu prima muritoare care cutreieră cerurile, cea care poate primi o planetă în dar, să fiu fecioara a cărei cenuşă, pentru prima oară, nu se va amesteca aici cu cenuşile pământeşti, să am planeta Venus drept mormânt, sau să devin doamna Wasserman... bietul meu prieten, alegerea mea e făcută...” Liniştiţi-vă, odată ajunsă pe planeta

[1] Agonia globului -1. franc.

[1] Evadaţii din anul 4000 -1. franc.

vecină, ea se va umaniza puţintel faţă de tovarăşul ei de călătorie.

Două alte romane de Spitz îmi par a merita să fie citate: La guerre des mouches[1], publicat în 1938, în care autorul presupune că o mutaţie le face pe muşte inteligente; proliferarea lor le îngăduie să acopere Pământul şi să răpească omului supremaţia planetei; şi, în sfârşit, L'oeil du purgatoire[1], publicat în 1945, o povestire realmente originală, căreia nu-i văd vreun echivalent la nici un alt autor. Este povestea unui pictor, căruia un soi de savant nebun i-a inoculat un bacii ce afectează vederea şi dă ochiului puterea de a vedea nu în viitor, ci într-un prezent „îmbătrânit”. Să explicăm: când Poldonski, tristul erou al acestei aventuri, priveşte un copil, el vede un adolescent, apoi, pe măsură ce răul îl pătrunde mai adânc, vede un bătrân, apoi pur şi simplu un schelet. De-acum înainte, nefericitul va trăi un coşmar, întâlnindu-se la tot pasul cu schelete care i se adresează prietenos; este mai rău decât dacă ar fi orb, e scos complet în afara realităţii. Cum să facă dragoste cu tânăra lui iubită, când o vede ca pe o grămadă de oase? „Mai remarc că, văzând lucrurile aşa cum vor fi după moarte, ele îmi apar aşa cum, în mod normal, n-ar fi trebuit să le văd niciodată. N-ar fi trebuit să văd niciodată cadavrul meu, dar îl văd! E ca un ochi al purgatoriului, pe care îl plimb de-acum înainte prin lume.” Dar răul progresează încă, şi Poldonski se plimbă curând într-un univers alcătuit din praf, oasele sfarâmându-se de-a lungul anilor, în sfârşit, în ultimul stadiu, zăreşte forme albe, care par a fi sufletele celor vii. Când se

va întâlni cu propriul său suflet, pe care mai întâi nu-1 va recunoaşte, căci fiecare dintre noi se vede altfel decât este, atunci va şti că trecerea lui prin purgatoriu s-a încheiat: va putea în sfârşit să-şi găsească moartea.

Marcel Thiry, scriitor belgian născut în 1897, a scris bchec au temps[3] în 1938. Romanul nu a fost editat decât în 1945, dar mi se pare mai normal să vorbesc despre el la data redactării lui. Subiectul cărţii este simplu: ea povesteşte bătălia de la Waterloo. Pentru cazul în care un asemenea subiect nu vi s-ar părea o

[1] Războiul muştelor -1. franc.

[2] Ochiul purgatoriului -1. franc.

[3] Şah timpului -1. franc.

anticipaţie ştiinţifică tipică, dau cuvântul autorului: „Nu, nu vă înşală ochii, şi sunt tot atât de sigur de ceea ce scriu pe cât sunteţi dumneavoastră de siguri de contrariul; pentru mine, până la extraordinarul eveniment de acum patru luni, Waterloo era o victorie a francezilor, şi chiar cea mai strălucită dintre victoriile lui Napoleon. La Paris, gara la care opresc trenurile ce vin din Belgia se numea gara Waterloo, în timp ce la Londra, gara pe care dumneavoastră o numiţi Waterloo purta numele de gara Saint-George, după o piaţă nu prea cunoscută din apropiere.” Ei, da, fcchec au temps este deci o poveste cu universuri paralele, în care un inventator se străduieşte să răstoarne legile cauzalităţii şi ale permanenţei trecutului, încercând să modifice nu rezultatul bătăliei de la Waterloo, ci pur şi simplu, fapta unuia dintre strămoşii lui, care, din greşeală, i-a dat o informaţie falsă ducelui de Wellington, fâcându-1 astfel să ordone retragerea. Ceea ce n-a prevăzut inventatorul este că strămoşul lui, în noua ţesătură temporală, va fi ucis în timpul bătăliei şi deci nu va avea nici un copil. Ceea ce duce, în zilele noastre, la dispariţia celui care a manipulat timpul.

Anul 1939 ar fi putut fi anul unui nou început pentru literatura SF franceză. Fânul ei numărul 1, Georges H. Gallet, pe atunci foarte cunoscut de fandomul anglo-saxon, reuşise să determine Societatea periodicelor ilustrate Petit Parisien să accepte proiectul unui săptămânal de popularizare ştiinţifică, în care povestirilor SF li s-ar fi acordat un loc important. Titlul acestei reviste ar fi fost Conquetes[1] şi numărul 0 a apărut la 3 septembrie 1939. La această dată, Gallet purta uniformă şi Conquetes nu a avut niciodată un număr 1. în numărul de probă, erau prevăzute două romane SF, Le mystere de radio zero[1], semnat de comandantul Edmond Cazai, unul dintre pseudonimele lui Jean de la Hire, şi o traducere a unui roman al scriitorului britanic Festus Pragnell, Kilsona, lume atomică\

[1] Cuceriri -1. franc.
[1] Misterul radioului zero -1. franc.
[3] The Green Man of Graypec, în Wonder Stories - iulie-septembrie 1935. Li volum: The Green Man of Kilsona - Londra 1936 (n. aut.).

în timpul războiului, a apărut un singur scriitor important, cu siguranţă cel mai mare de la Rosny aînd încoace: Rend Barjavel. Barjavel s-a născut în 1911 şi, din 1943, când i-a apărut primul roman, Ravage[1], n-a încetat să ne dea regulat opere aparţinând mai mult sau mai puţin SF-ului. Ravage este un roman violent antiştiinţific, foarte marcat de războiul care se desfăşura în timpul redactării cărţii. Este, de altfel, destul de evident faptul că, pentru autor, ştiinţa înseamnă război şi distrugere: „Toate astea, zise el, sunt din vina noastră. Oamenii au eliberat forţe teribile, pe care natura le ţinea închise cu grijă. Ei au crezut că pot deveni stăpânii lor. Au numit acesta progres, dar e un progres accelerat către moarte. O bucată de vreme, folosesc aceste forţe ca să construiască; apoi, într-o bună zi, pentru că oamenii sunt oameni, adică nişte fiinţe în care răul domină binele, pentru că progresul moral al oamenilor nu a fost nici pe departe atât de rapid ca cel al ştiinţei lor, întorc ştiinţa către distrugere.” Acţiunea romanului Ravage se petrece deci în pragul unui nou război mondial, care totuşi nu va mai avea loc, din cauza unui fenomen fizic imprevizibil: electricitatea, sub forma ei utilizabilă, încetează complet să mai existe. S-a terminat cu lumina, cu ascensoarele, cu metroul, cu locomotivele electrice etc. în câteva zile civilizaţia se prăbuşeşte căci, ca şi pentru înaintaşii săi, şi pentru Barjavel cataclism înseamnă revoluţie. Parisul devine curând un imens câmp de măcel, în' care bande rivale jefuiesc, violează, ucid cu neruşinare. Eroul romanului, Franţois şi câţiva prieteni ai săi reuşesc să părăsească oraşul, croindu-şi drum cu ciomagul şi toporul. Să notăm că nu există nici un fel de sensibilitate afectată de Barjavel: când Franţois şi prietenii capturează doi criminali, îi execută fără milă, ştiind că a-i lăsa în urma lor echivalează cu propria lor condamnare la moarte. După o călătorie înspăimântătoare prin Franţa, ajunsă pradă haosului, epidemiei şi morţii, o parte din micul grup condus de Franşois va ajunge în sudul Franţei, unde va întemeia o nouă ordine de viaţă, bucolică, pastorală, total antiştiinţifică (sunt arse toate cărţile, în afară de cele de poezie). Ravage este o foarte frumoasă operă literară, în sensul deplin al cuvântului, manifest

[1] Ravagiu -1. franc.

reacţionară, dar care devansează preocupările tinerilor

scriitori americani ai epocii noastre, ce contestă la rândul lor maşinismul, ştiinţa şi societatea.

în anul următor, Brajavel publică Le voyageur imprudent[1], povestea deplasărilor în timp ale inventatorului unui scafandru temporal. Influenţa lui H.G. Wells şi a maşinilor lui de călătorit în timp este evidentă în această operă. în sfârşit, în 1948, Barjavel ne dă Le diable l'emporte[1], care evocă cel de-al treilea şi al patrulea război mondial, şi povesteşte despre construirea unei arce, îngropată la o mie cinci sute de metri adâncime sub catedrala Sacrd-Coeur, menită să salveze câteva specimene ale omenirii din noul holocaust care se anunţă; de data aceasta, bătălia se dă pentru stăpânirea asupra Lunii. Dedicaţia care deschide cartea este, de altfel, destul de semnificativă: „Bunicului nostru, nepotului nostru: omului cavernelor.” Le diable l'emporte se încheie cu distrugerea totală a omenirii, în afara unei perechi care, într-o rachetă, este trimisă spre stele.

în primăvara anului 1947, foarte tradiţionalistul ziar Figaro îşi îngăduie să publice un foileton, La chute dans le neant[3], al jurnalistului Marc Wersinger, foileton ce aparţine clar domeniului SF. Wersinger este un parizian, născut în 1909, care nu pare să fi recidivat în acest gen. La început, eroul lui Wersinger devine, în urma unui accident, un fel de supraom: el poate să-şi deformeze trupul, să-l mărească, să-l micşoreze, să-şi alungească membrele sau să se teleporteze unde-i e voia. Apoi romanul ia o altă direcţie şi îl vedem pe omul nostru cam ruşinat de puterile lui şi respingându-le, luptând împotriva lor. Regăsim atunci tema „omului care se micşorează”, mereu la modă de când cu The Girl in the Golden Atom de Ray Cummings, şi pe care a ilustrat-o în chip definitiv Richard Matheson în 1956 cu The Shrinking Man. Eroul din La chute dans le neant se crede mai întâi într-o lume extraterestră: „Totul, pe această stranie planetă, părea mărit în proporţii neverosimile, dar părea totuşi să aibă o oarecare analogie

[1] Călătorul imprudent - 1. franc.
[2] Să o ia naiba -1. franc.
[3] Căderea în neant -1. franc.

cu lucrurile de pe Pământ. (...) Şi, deodată, observă imense coloane verticale, al căror capăt, care aproape se pierdea în văzduh, purta un mare panou dreptunghiular. Robert fu uluit de această descoperire. Credea că în călătoria lui fantastică a fost transportat pe cine ştie ce planetă străină, ba chiar se gândise la unul dintre asteroizi, şi, când colo, pur şi simplu ajunsese la câteva zeci de metri de punctul de plecare, în grădina botanică, v ide fiecare plantă era etichetată cu grijă”. Să notăm întrebuin- ţ irea de către Marc Wersinger a expresiei

„călătorie fantastică”, t.evenită mult după aceea titlu al unui film, apoi al unui roman[1] pe care l-a scris Isaac Asimov inspirându-se din film, şi în care personajele sunt miniaturizate, apoi injectate în sângele unui om. Respingând happy-end-urile înaintaşilor săi Ray Cummings, Maurice Renard sau R.F. Starzl, Marc Wersinger îşi conduce cu mână de maestru romanul, până la concluzia tragică şi inevitabilă. Păcat că autorul nu a perseverat pe această cale.

Voi termina această trecere în revistă a anticipaţiei ştiinţifice franceze de ieri cu B.R. Bruss, un autor apărut pentru prima oară în 1946, şi despre care, teoretic, ar fi trebuit să vorbesc înainte de Wersinger, dar care reprezintă punctul de cotitură între romanul ştiinţific provenit de la Veme şi Rosny şi science fiction-ul made in France, pe care îl vom descoperi la începutul anilor ’50. 3.R. Bruss, pe numele lui adevărat Roger Blondei, s-a născut în 895. A ocupat un post ministerial în timpul guvernului de la Vichy. De aceea, la Eliberare, a fost obligat să scrie sub pseudonim pentru a putea publica în 1946, sub acest nou nume, Et la planete muta...[1], roman profetic despre riscurile de distrugere atomică a 'lobului nostru. Povestirea are două părţi: în prima, doi tineri arheologi pământeni văd un aerolit căzând nu departe de ei. Se reped acolo şi, în loc să găsească o piatră sau o bucată de fier meteoritic, descoperă un fel de „cufăr”, care vine de pe altă planetă şi conţine diverse obiecte, precum şi un text scris. Le vor trebui douăzeci de ani de cercetări pentru a reuşi să traducă acest text scris de un anume Morar, -text care ne va fi prezentat în partea a

[1] The Fantastic Voyage - 1966 (n. aut.)

[1] Şi planeta explodă... -1. franc.

doua a volumului. Este istoria descoperirii armei atomice şi totodată istoria rezultatului acestei descoperiri - distrugerea planetei Rhama. „Brechor, 2.8.2999. Cercetarea mea. Acum mi s-a făcut frică să merg până la capăt. Simt sub degetele mele forţe prizoniere, gata să se dezlănţuie dacă le fac ultimul semn. Mi-am verificat din nou toate calculele. Ştiu ce se va întâmpla. Sfârşitul Brechorului şi al meu. Niciodată vreun fragment de substanţă, pus cuminte într-un castronel, ca o pietricică, nu m-a impresionat atât de mult. Ce feerie înspăimântătoare! Câte secrete, profanate un pic mai mult în fiecare zi! (...) încotro merge specia noastră? Spre
o apoteoză, sau spre ce neant?”

Apparition des surhommes[1] a fost publicată în 1953, dar aparţine încă primei epoci de creaţie a autorului ei. Cartea a apărut cu o copertă absurdă, pe care vedem un monştru strângând în gheare o tânără în slip şi sutien, deşi nu e nici pomeneală

de aşa ceva în lucrarea lui B.R. Bruss. Dimpotrivă, Bruss a scris un roman frumos, de o mare elevaţie a gândirii, pe tema supraomului. Aceşti supraoameni sunt fiinţe omeneşti înaripate, de o frumuseţe divină. Ei îşi încep invazia paşnică a Pământului îngrădind o bucată din teritoriul comunei Neufchâtel cu un câmp de forţă care interzice şi accesul, şi evadarea. Ca şi în romanul lui Thevenin, Les chasseurs d'hommes, de îndată se produce o sciziune între oamenii ajunşi prizonieri, unii devin „câini”, ceilalţi devin „lupi”. Povestitorul, Bardin, este plin de devotament pentru Stăpân şi tovarăşa lui de viaţă, Superba, cei doi conducători ai supraoamenilor: „A venit un moment când Stăpânul a început să mă ia cu el pretutindeni. Şi asta a fost o fază destul de nouă în existenţa mea. Ai fi zis că prezenţa mea îi devenise indispensabilă. Mă chema în parc: «Bardin, Bardin!» Era o chemare veselă, familiară, dar cam pe acelaşi ton cu care ar fi strigat «Azor, Azor!». Iar eu dădeam fuga.” Şi în această carte, „lupii”, descrişi de Bardin ca nişte oameni josnici şi răi, îi vor distruge pe supraoameni, după ce au încercat zadarnic să le fure secretul. Reeditarea acestei lucrări de către Jacques Bergier, în colecţia sa de la editura Rencontre, i-a dat, în sfârşit, o prezentare demnă de valoarea ei literară şi de

[1] Apariţia supraoamenilor -1. franc.

locul ei în istoria literaturii science fiction franceze.

Am spus că B.R. Bruss reprezintă punctul de cotitură între cele două epoci ale SF-ului francez. Apparition des surhommes a fost publicată în 1953, dar, din luna septembrie a anului 1951, editura Fleuve Noir crease colecţia „Anticipation”, iar B.R. Bruss avea să devină unul din cei mai buni autori ai acesteia. Ceea ce ne aduce la ultimul capitol al lucrării.

2. SF-ul francez (1950-1984)

în acest din urmă capitol vom examina producţia franceză din 1950 încoace. Aceste pagini vor fi poate cel mai greu de redactat, pentru că, de-acum, nu mai sunt numai istoric, ci şi actor. Pe de altă parte, este cu atât mai greu să vorbeşti despre literatura science fiction franceză contemporană cu cât îi lipsesc încă autorii importanţi şi practic nu a dat cărţi cu adevărat mari. La trei decenii după valul cotropitor al operelor americane de la începutul anilor ’50, ea nu pare încă să-şi fi revenit din şoc. Totuşi, între 1954 şi 1959, se părea că o nouă formă de SF francez avea să (reuşească să se dezvolte, apoi, în cei doi-trei ani următori, totul s-a prăbuşit şi, practic, nu s-a mai întâmplat nimic până în anul 1972. Abia în decursul ultimului deceniu s-a schiţat o reînnoire a SF-ului francez.

Prima perioadă: 1950-1955

Existenţa unei bogate literaturi SF americane şi

posibilităţile conţinute în acest gen de literatură au fost evidenţiate de Claude Elsen, într-un articol publicat în 1950 în Le Figaro: „Literatura science fiction va înlocui oare romanul poliţist?” Articolul a fost scris ca urmare a unei întâlniri ale lui Elsen cu Georges H. Gallet,

I fânul din primele clipe al SF-ului. Entuziasmul lui Gallet, comunicat lui Claude Elsen, a ajuns până la marii editori, care s-au gândit atunci să creeze colecţii specializate.

în trimestru! al treilea al anului 1950, editura Stock a

457

publicat Umanoizii lui Jack Williamson, într-o serie botezata Science-Fiction, care, de altfel, nu a fost continuată. în acelaşi timp, Stephen Spriel, (pe numele lui adevărat Michel Pilotin) a reuşit, în sfârşit, să convingă editura Gallimard să-i încredinţeze conducerea unei colecţii de SF. Spun „în sfârşit”, pentru că Franşois Le Lionnais şi Jacques Bergier prezentaseră editurii un proiect asemănător încă din 1946.

Atunci, în ianuarie 1951, Librairie Hachette a scos Le Rayon Fantastique, depăşindu-şi concurenţii pe linia de sosire. Chiar G.H. Gallet conducea seria, după ce fusese contactat de Hachette în urma apariţiei unui articol al lui Claude Elsen. Dar Gallimard, pe vremea aceea, era asociată cu Hachette şi, decât să creeze o colecţie care să-i facă concurenţă, Gallimard a preferat să fuzioneze proiectul ei de colecţie cu Le Rayon Fantastique, iar colecţia a fost condusă de Gallet şi Stephen Spriel împreună. Primele şase titluri au fost publicate de Hachette, următoarele şase de Gallimard, care-şi compensa astfel întârzierea, al treisprezecelea a foSt publicat iarăşi de Hachette etc.

Cu această colecţie, cititorii francezi au descoperit marile opere americane ale anilor 1930-1950. Dar, încă de la început, a fost clar că între cei doi directori ai colecţiei exista o divergenţă de păreri. în mod logic, Gallet ar fi vrut să publice mai întâi operele mai vechi, mai abordabile, ca să pregătească publicul pentru romanele sofisticate şi complicate din perioada clasică. Dar Pilotin, amator mai nou de SF, nu aprecia decât operele recente. Ca urmare, publicul a fost curând derutat să vadă că space-opera sclipitoare din epoca de aur succed unor romane complexe de van Vogt şi Clarke.

în acea epocă s-a concretizat o mişcare de interes pentru science fiction. în martie 1951, în revista Critique\ Raymond Queneau a publicat un articol: „Un nou gen literar: ştiinţifico-ficţiunile” urmat curând, în octombrie a aceluiaşi an, de Boris Vian şi Stephen Spriel cu: „Un nou gen literar: science fiction-ul”, apărut în revista Temps modernes[2]. Alte articole consacrate SF-ului au

[1] Critica -1. franc.

2
Timpuri moderne -1. franc.

fost publicate între 1951 şi 1953 în numeroase reviste literare sub pana unor scriitori ca Michel Carrouges, Jacques Audiberti etc. în sfârşit, Michel Butor, în numărul din mai 1953 al revistei Cahiers du Sud[1], a publicat un studiu destul de slab informat: „Criza de creştere a SF-ului”. De altfel, Boris Vian a semnat, la începutul anului 1952, în săptămânalul France-Dimanche[2], o serie de traduceri ale unor excelente nuvele SF americane (Ray Bradbury, Murray Leinster etc.). Apoi, în numărul din 1 iunie 1953 al revistei Mercure de France, el a tradus remarcabila povestire a lui Lewis Padgett, Mimsy were the Borogoves, sub titlul, cu nimic inferior originalului, Tout smouales etaient des Borogoves[3]. După cum vedem, la începutul anilor ’50, o mişcare de interes se creare către science fiction care, în Franţa, o pornise pe un drum promiţător.

Pe de altă parte, apăruse o colecţie de SF popular, de origine aproape exclusiv franceză. începând din septembrie 1951, editura Fleuve Noir şi-a lansat seria Anticipation. Conducerea seriei i-a fost încredinţată lui Franşois Richard, unul dintre cei doi coautori ai primelor titluri publicate în colecţie şi formând saga Les conquerants de Tunivers* de F. Richard şi H. Bessiere. Franşois Richard s-a născut în aprilie 1913, prietenul lui, Henri Bessiere, în 1923. Ei au semnat şi romane de spionaj, sun pseudonimul F.H. Ribes, compus din iniţialele prenumelor lor şi din primele silabe ale numelor. în sfârşit, în colecţia Angoisse[s], Richard a semnat câteva lucrări cu numele D.H. Keller. Primul lor roman este în chip clar inspirat din anticipaţia ştiinţifică de dinainte de război şi nu datorează nimic SF-ului american; există şi un motiv valabil pentru asta: Les conquerants de /’univers a fost scris în 1941! Tema este simplă. Profesorul Benac, un tânăr inginer, un reporter american în tradiţia lui Jules Veme şi încă vreo două-trei

[1] Caietele sudului -1. franc.

[2] Franţa-Duminica - 1. franc.

[3] Boris Vian scrisese în 1947 un roman, L'ecume des jours (Spuma zilelor), absolut remarcabil şi legat direct de science fiction. La acea vreme, din nefericire, a trecut neobservat (n. aut.)

[4] Cuceritorii universului -1. franc.

[5] Nelinişte -1. franc.

personaje, între care o tânără englezoaică, se îmbarcă la bordul Meteorului, navă spaţială pusă la punct de profesor. Părăsesc Terra şi se duc pe faţa ascunsă a Lunii, unde descoperă animale antediluviene, cu care duc o luptă crâncenă. Merg apoi pe

planeta roşie, unde sunt primiţi cu prietenie de marţieni. O încercare de lovitură de stat le pune existenţa în primejdie şi ei trebuie să dea o mână de ajutor autorităţilor marţiene legale pentru restabilirea ordinii. Primul volum se încheie cu plecarea cuceritorilor universului spre Jupiter.

în afară de Richard - Bessiere, colecţia Anticipation nu a avut la început decât trei .autori, Jimmy Guieu, Jean-Gaston Vandel (sub numele de Vandel se ascund doi veri, mai cunoscuţi sub numele cu care şi-au semnat romanele de spionaj: Paul Kenny) şi autorul englez Vargo Statten (alias John Russel Feam). Cel mai bun autor al acestei perioade este Vandel - măcar până la numărul 33 al colecţiei unde îşi face apariţia B.R. Bruss.

Colecţia Le Rayon Fantastique, care nu editase decât autori anglo-saxoni, publică în 1954 o lucrare franceză, Ceux de nulle part[1] de Francis Carsac. Sub adevăratul său nume, Franţois Bordes, preda preistoria şi geologia la Universitatea din Bordeaux. S-a născut în 1919. Ceux de nulle part este o carte bună, cea mai bună lucrare a autorului ei[2] şi unul din cele zece sau douăsprezece volume care merită să fie luate în considerare, din această sumbră perioadă a SF-ului francez de după război. Este povestea unui tânăr doctor răpit la bordul unei farfurii zburătoare şi dus pe planeta roşie Hiss, de umanoizi cu piele verde. Aceştia se luptă pe viaţă şi pe moarte cu nişte creaturi metalice inteligente, mislikii, ce nu pot trăi decât la temperaturi apropiate de zero absolut. în consecinţă, mislikii sting sistematic toate stelele pe care le găsesc în porţiunile de spaţiu unde se stabilesc. Pământenii, consideraţi la început ca nişte fiinţe înapoiate şi inferioare, se dovedesc a fi preţioşi pentru studiul mislikilor, pentru că metabolismul lor le îngăduie să suporte fără necazuri radiaţiile emise de aceste fiinţe, radiaţii mortale pentru rasa hiss. Datorită tânărului medic, invazia

[1] Cei de nicăieri -1. franc.

[2] împreună cu Pour patrie, l'espace (Drept patrie - spaţiul) - 1962 (n. aut).

creaturilor metalice poate să fie respinsă. Acest scurt rezumat nu poate reda farmecul cărţii, foarte fundamentată psihologic, verosimilă din punct de vedere ştiinţific şi pasionantă din punct de vedere al aventurilor. Este una din cele mai bune space-opera franceze pe care le cunosc.

Primul tip de science fiction publicat în Fleuve Noir va culmina, în 1954, cu numărul 45 al colecţiei, L'homme de l'espace de Jimmy Guieu. Cu această ocazie Fleuve Noir a creat un Mare Premiu al romanului science fiction şi i l-a decernat. Jimmy Guieu s-a născut la 19 martie 1936 la Aix-en-Provence; din 1947 a început să se intereseze de problema farfuriilor

zburătoare, căreia îi găsim ecoul în primele sale romane SF. Este, de altfel, şi cazul romanului Uhomme de l'espace, unde se discută despre amestecul în treburile pământenilor a două feluri de fiinţe venite din spaţiu. Unii, cu aspect omenesc, încearcă să asigure protecţia planetei noastre fară să se facă remarcaţi; ceilalţi, nişte umanoizi verzi, veniţi de pe Deneb au, din contra, ideea de a cuceri Pământul. Astronavele ambelor grupuri sunt farfurii zburătoare, ceea ce explică apariţia acestui tip de nave pe cerul nostru. L'homme de l'espace a avut mare succes la apariţie, şi chiar dacă filosofia generală a operei este naivă, trebuie să recunoaştem că Guieu ştie să trezească interesul cititorului. Prima scenă a cărţii, de exemplu, este de-a dreptul captivantă: în timpul unui bal mascat, un om misterios venit din spaţiu (dar asta nu se ştie încă) ucide trei dansatori, în aparenţă fară nici un motiv. ‚Acest bărbat şi cele două femei, omorâţi de mine, nu erau dansatori, şi nu erau nici măcar bărbaţi sau femei, măcar în sensul pe care îl daţi voi cuvintelor. (...) Ceea ce credeaţi că e o vopsea verde cu care s-au dat pe corp era în realitate pielea lor. Şi ceea ce credeaţi că e un costum de bal mascat, nu era altceva decât haina lor obişnuită. (...) V-am spus că fiinţele astea nu erau oameni... au venit dintr-o altă lume!”

în anul 1954 a fost creată o nouă colecţie, Serie 2000[1], publicată de editura Metal şi consacrată în întregime scriitorilor francezi. Această colecţie a lansat în Franţa moda copertelor

[1] Seria 2000 -1. franc.

metalizate, care mai dăinuie şi acum. Din nefericire, editorul nu a fost capabil să-şi conducă bine afacerea, din punct de vedere comercial. Şi Serie 2000 a dispărut, după ce a publicat cam douăzeci de titluri. Ne vom opri o clipă la ea, pentru că această colecţie a avut, după părerea mea, o influenţă directă şi importantă asupra dezvoltării science fiction-ului francez. Presence du Futur[1] nu publicase până atunci decât traduceri, iar Rayon Fantastique abia editase, cu timiditate, primul ei autor francez, Francis Carsac. Serie 2000 a jucat un rol catalizator, care a trezit marilor colecţii interesul pentru autorii autohtoni. în plus, cei mai buni dintre ei, Henneberg, Dermeze, Versins, au fost imediat recuperaţi de revista Fiction care debuta atunci.

Cea mai importantă carte publicată de editura Metal a fost, incontestabil, La naissance des dieux[2], de Charles Henneberg, care a primit Marele Premiu al romanului de anticipaţie ştiinţifică (premiu decernat de editorul său şi care nu a mai fost atribuit după aceea). Charles Henneberg, născut în 1899 şi mort în 1959, era de origine germană. A fost un luptător - între

altele, a fost ostaş în Legiunea Străină - şi, în La naissance des dieux, se simte perfect dispreţul lui pentru intelectual, în raport cu soldatul sau astronautul. Cartea este foarte prost scrisă, dar are un elan epic fascinant. Tema ei este cea a unui sfârşit al lumii, din care nu scapă decât trei oameni: un savant, un astronaut şi un poet. Ei se trezesc pe o planetă necunoscută, pe care o botează Gea şi unde se pare că nu există viaţă, cu excepţia unui soi de ceaţă însufleţită. Poetul observă curând că, prin forţa spiritului, poate isca forme vii în ceaţă.

Potrivit ideologiei autorului, savantul şi astronautul creează animalele şi oamenii, poetul creează monştrii - şi opera sfârşeşte într-o viziune apocaliptică, prin care trece un suflu wagnerian. Fireşte că poetul, adică inteligenţa, va fi învins de astronaut, adică de forţă. Dar La naissance des dieux nu se limitează la această aventură; Henneberg a amestecat cu iscusinţă intriga cu teme venite din mitologia greacă şi din legendele nordice (ceea ce nu

[1] Prezenţa viitorului -1. franc.

[2] Naşterea zeilor -1. franc.

este întotdeauna foarte coerent), care dau o rezonanţă mai profundă operei. în sfârşit, o creatură mititică, feranula, semănând cu o pisică şi cu o broască, le spune oamenilor de pe Pământ că se găsesc în continuare pe aceeaşi planetă, şi că ea, Feranula, este ultimul lor urmaş, un urmaş devenit de-acum, într-un fel, strămoşul lor.

în aceeaşi colecţie şi tot în 1954, găsim Le titan de l'espace de Yves Dermdze. Născut la 19 februarie 1915, acest scriitor se numeşte, în realitate, Paul B6rato, dar a folosit în decursul carierei lui un număr stupefiant de pseudonime. Cele mai cunoscute sunt Paul Mystere, Francis Richard şi Paul B6ra. Le titan de l'espace nu a fost apreciat la justa lui valoare, din cauza asemănării temei cu povestea lui Zori din Fauna spafiului de van Vogt. De fapt, Dermeze şi-a scris cartea înaintea apariţiei lucrării americane în Franţa şi, de altminteri, nu înţelege engleza; aşa încât nu poate fi vorba decât de o întâmplare. Romanul narează povestea unei fiinţe-energie, Chob, care planează disperată prin vidul cosmic, în căutarea a ceva hrană, adică fiinţe-materie asimilabile. El le .descoperă sub forma echipajului unei rachete de explorare pământene. Pământul nu va cădea pradă, numai pentru atât, voracităţii lui Chob, pentru că şi planeta noastră are o fiinţă-energie, Akar, mai puţin puternică decât Chob, dar care încearcă totuşi să protejeze Terra aliindu-se cu pământenii. Asistăm atunci la o bătălie titanică, pe două nivele, care se încheie, desigur, cu un holocaust pe Pământ, dar şi cu eliminarea celor două fiinţe-energie şi cu eliberarea oamenilor. Un an mai târziu, Yves

Dermeze publica, în aceeaşi colecţie, Via Velpa, interesant roman pe tema nodurilor spaţiale.

Pietre Versins îşi face debutul tot la editura Metal, în 1954. Dacă facem efortul să recitim, de exemplu, Les etoiles ne s'en foutent pas[1] putem spune că n-a fost un debut prea convingător. Cartea se doreşte a fi o pledoarie împotriva rasismului, dar dă dovadă mai ales de un antiamericanism primitiv, care face ca reacţiile personajelor să pară absurde. Astfel, când căpitanul unei expediţii americane ajunge pe o planetă îndepărtată şi constată că un negru este conducătorul acesteia, îşi scoate pistolul şi' îl

[1] Stelelor le pasă -1. franc.

împuşcă. Bineînţeles că este imediat arestat: «,,N-aveţi dreptul! protestă Brun. Doar nu aveţi pretenţia să-i ating mâna negrului ăstuia împuţit!" începu să gesticuleze îri mod grotesc. „Ştiţi ce le facem, în ţara noastră, cioroilor de teapa voastră? (Vocea i se înălţă, pătrunzătoare.) îi batem, îi spânzurăm, aruncăm cu pietre în ei, nu le dăm nici un drept şi nici unul din ei n-ar îndrăzni să se atingă de un alb!"» Versins s-a născut în 1923[1]; arestat de germani în timpul războiului, a fost deportat într-un lagăr de concentrare. De la sfârşitul ostilităţilor, lucrează la o operă enormă, pe care are puţine şanse să o ducă la bun sfârşit, pentru că ar trebui să trăiască o sută de ani ca să o poată face: stabilirea unei „cronobibliografii tematice a ipotezelor raţionale din 2023 înainte de Iisus Hristos până la 2023 după Iisus". El a creat la Yverdon, în Elveţia, un muzeu al Science fîction-ului, La Maison d'Ailleurs[2], care va dăinui şi după moartea lui. Să-i aducem omagiul nostru, pentru că Pierre Versins este ultimul dintre marii nebuni literari pe care i-au cunoscut secolele în Franţa[3].

Pentru a termina cu acest an 1954 care a fost, de departe, cel mai bun an al Seriei 2000, să ne referim la Chute libre[4] de scriitorii belgieni Albert şi Jean Cremieux; urmarea acestui roman a apărut doi ani mai târziu sub titlul La parole perdue[5]. Sunt două bune romane SF, pe nedrept subestimate. în Chute libre, un funcţionar de pe planeta 54 este însărcinat să aducă pe planeta lui câteva specimene umane, pentru examinări ştiinţifice. Studierea contemporanilor noştri de către Teddy Karre, omul de pe planeta 54, le dă autorilor pretextul de a-şi exercita ironia sau critica, sau pur şi simplu umorul. Iată, de exemplu, cum este definit poetul Vaillon: „...apoi pisica apăru din nou la lucarna mansardei, ţinând în bot o pulpă de miel. O depuse pe masă, lângă poet. Domnul

[1] Pe numele lui adevărat Pierre Chamson, Versins este fratele vitreg al academicianului Andre Chamson (n. aut.).

[2] Casa de altundeva -1. franc.

[3] Versins a fost şi editorul celui mai bun fanzin apărut în Franţa (1956-1963). Era prezentat splendid şi textele publicate aveau întotdeauna un nivel profesionist (n. aut.).
Cădere liberă -1. franc.
[s] Cuvântul pierdut -1. franc.

Vaillon rosti, cu voce tare, un discurs de o mare elevaţie. îi mulţumi pisicii, Providenţei şi celor nouă muze. După care, prăji pulpa de miel. O tăie, mâncă o felioară mică, îi dădu o bucată pisicii. şi înveli restul în hârtie. Credeam că vroia astfel să-şi păstreze mai bine proviziile, dar Vaillon deschise uşa şi se duse, din mansardă în mansardă, să împartă aproape toată pulpa de miel. (...) Iată ce am scris pe fişa lui Vaillon: Agent activ al serviciului terestru de redistribuire". Şi toate sunt cam la fel în această fermecătoare poveste filosofică voltairiană, care totuşi se termină tragic. Racheta lui Teddy Karre, aducându-i pe oaspeţii Pământului înapoi pe planeta lor, se zdrobeşte de sol şi toţi ocupanţii sunt ucişi. Cel de-al doilea volum, La parole perdue, este mai sobru, el povestind căutarea spirituală a unui om care a regăsit însemnările lui Teddy Karr6 şi vrea să ajungă să se întâlnească în spirit cu Vaillon şi cu tovarăşii săi, dincolo de timp şi de moarte. El reuşeşte, după o aventură temporală extraordinară, din care cel puţin o scenă este demnă de o antologie: epurarea din dicţionar a tuturor cuvintelor în legătură cu mâncarea bună, într-un viitor în care oamenii nu mai au nimic de mâncare, în afară de câteva rădăcini şi ierburi!

Anul 1954 aduce dezvoltarea a două reviste consacrate SF-uIui, Fiction - publicată de editura Opta, al cărei număr 1 datează din octombrie 1953 şi Galaxie, care a debutat în luna următoare. La început, Galaxie, ca şi Rayon Fantastique, nu a publicat texte de autori francezi, ci s-a mulţumit să traducă, mutilându-le mai mult sau mai puţin, povestirile americane din revista-mamă. Nu tot aşa s-a întâmplat cu Fiction, condusă de Maurice Renault, asistat la primele numere de Jacques Bergier. Maurice Renault era un fanatic al romanelor poliţiste, nu de Science fiction; de mai mulţi ani el edita revista Mystere-Magazine. Când editorii americani ai acestui din urmă titlu au lansat The Magazine of Fantasy and Science Fiction, i-au propus, fireşte, lui Maurice Renault să o scoată şi în ediţie franceză. Acesta a acceptat, cerând dreptul de a include în ea şi un anumit număr de autori francezi. Astfel că, încă de la numărul 1, îi găsim în sumar pe Andre Maurois şi Guy de Maupassant.

Jacques Bergier, colaboratorul lui Renault, s-a născut la

Odessa, în 1912. Este un amator pasionat de Science fiction încă dinainte de război, fără ca totuşi să fî participat la fandom,

ca Georges H. Gallet şi Rigis Messac. în schimb, îi întâlnim semnătura la poşta cititorilor din revistele americane. Astfel, în numărul din septembrie 1937 al revistei Weird Tales, putem citi o lungă scrisoare a lui Bergier, în care deplânge moartea lui Lovecraft, com- parându-1 cu autori ca Edgar Allan Poe, Wells, Arthur Machen etc. Jacques Bergier este singurul francez, cel puţin din câte ştiu eu, care a citit cam tot ce a apărut în materie de literatură SF anglo-saxonă, franceză şi rusească, de la începutul secolului şi până acum! Nu trebuie să tragem din asta concluzia că posedă o colecţie fabuloasă, pentru că este un om de o generozitate excepţională şi dă orice carte pe care o are, din momentul în care a citit-o.

Pe de altă parte, Bergier, Michel Pilotin şi scriitorul belgian Jacques Stemberg formează un mic grup de fani, animat de Val6rie Schmidt, o tânără care tocmai descoperise SF-ul cu entu- ziasm. Ea a hotărât să creeze o librărie specializată la Paris, La Balance[1], a cărei deschidere a avut loc la sfârşitul anului 1953; aceasta a debutat printr-o expoziţie intitulată „Prezenţa viitorului”. La Balance a devenit curând locul de întâlnire al tuturor vechilor şi noilor iubitori de SF: scriitori ca Raymond Queneau şi Boris Vian, oameni de ştiinţă cum sunt Charles-Noel Martin, Francis Carsac, Franşois Le Lionnais precum şi amatori ca Pierre Versins, Philippe Curval sau tânărul Gerard Klein, pe atunci în vârstă de şaisprezece ani! Mai târziu, în 1957, librăria, botezată acum L'Atome[2] din cauza strâmtimii noului ei local, a primit cel de al doilea val de amatori SF: viitoarea echipă a revistei Satellite[3], Andrâ Ruellan, eu însumi, apoi, Jacques Goimard, Cheinisse etc. L'Atome a determinat apariţia multor vocaţii de autori de Science fiction, meritul principal revenindu-i Valeriei Schmidt care, cu inteligenţă şi umor, ştia să-i pună pe noii veniţi pe picior de egalitate cu cei „vechi” şi să-i integreze în viaţa grupului. Toţi autorii pe care avea să-i reveleze Fiction au defilat pe-acolo de-a

[1] Balanţa -1. franc.

[2] Atomul -1. franc.

[3] Satelit -1. franc.

lungul anilor, până în acea zi din 1962, când Valerie a vândut L'Atome şi farmecul s-a risipit.

în martie 1954, editura Denoel a reluat titlul expoziţiei de la librăria La Balance, Presence du Futur, pentru a lansa o nouă colecţie. Primele ei apariţii au fost strălucite şi au îngăduit publicului francez să descopere autori ca Ray Bradbury, H.P. Lovecraft, Alfred Bester şi Richard Matheson. De fapt, aceşti autori fuseseră reţinuţi de Michel Pilotin pentru a apărea în Rayon Fantastique dar, la Gallimard, s-a considerat că aceste cărţi sunt prea „literare” şi s-a hotărât să se creeze o altă

serie, de o mai înaltă calitate, la un alt editor din grupul de firme Denoel. Direcţia colecţiei i-a fost încredinţată lui Robert Kanters, dar primele titluri publicate în colecţia Presence du Futur au fost alese de Pilotin (Cronici marţiene, Culoarea căzută din cer etc.). între primele douăsprezece apariţii, parcă-mi amintesc că Robert Kanters s-a mulţumit să adauge lucrările fantastice ale lui Jean Ray şi ale lui Jean-Louis Bouquet, apoi culegerea lui Jean-Louis Curtis, Un saint au neon \ Colecţia a demarat greu, întrucât cărţile erau publicate în format mare şi vândute la un preţ ridicat. începând cu numărul 18, editorul a schimbat formula şi a trecut la formatul de buzunar, cu un preţ redus; în schimb imaginea de pe copertă, o cometă stilizată, colorată, pe fond alb, a rămas aceeaşi. A fost adevărata pornire a acestei serii, care avea să devină una dintre cele mai bune colecţii ale genului în Franţa.

Să revenim la epoca în care se forma echipa de la La Balance şi când revista Fiction publica primele sale numere. Nu vom fi uimiţi să-l vedem apărând în paginile ei pe Jacques Stemberg, unul dintre stâlpii grupului iniţial. Născut în 1923 în Belgia, Stemberg a făcut diverse meserii la Bruxelles (între care şi aceea de ambalator), înainte de a veni să-şi încerce norocul la Paris. A publicat mai întâi o mică antologie de povestiri neobişnuite, reunite sub titlul La geometrie dans l'impossible\ dintre care câteva au fost mai apoi reluate în Fiction. A scos după aceea, pentru revistă, o serie întreagă de nuvele SF sau numai bizare,

[1] Un sfânt de neon - 1. franc.

[2] Geometria în imposibil -1. franc.

într-un stil batjocoritor, foarte personal. Unul dintre cele mai bune exemple ale acestui stil poate fi găsit în Le navigateur[1], publicat puţin mai târziu în revistă (nr. 32 din iulie 1956). Textul povesteşte distrugerea planetei Arctur de către o fiinţă non-umană. El este cel care vorbeşte: „Ciudată lume, Arctur; ciudate creaturi, actufagii. I-am studiat vreme îndelungată, am intrat chiar în contact cu ei şi niciodată n-am reuşit să-i înţelegem. Poate că sunt singurii care au pătruns secretul acestei a patra dimensiuni, la care noi ne-am gândit atât de mult? Totuşi actufagii nu sunt creaturi imposibil de definit. Ştim că nu aparţin regnului vegetal. Şi nici regnului mineral. Sunt fiinţe vii, ca şi noi. Monstruoşi, fără îndoială, dar bipezi, mamifere, dotaţi cu anumite particularităţi pe care am putea să le definim. De asemenea, simt fiinţe gânditoare. Ca şi noi, ei cunosc principiile unor ştiinţe ca matematica, algebra sau geometria, dar au ţesut în ele teoreme uluitoare, al căror sens rămâne cu totul ascuns ochilor noştri. Şi totuşi, putem presupune că sunt logice, în ciuda aparenţei lor nebuneşti.

Logice, desigur, pentru că actufagii, plecând de la aceste fenomene, deducând corolare atât de extravagante, au conceput o lume care ne este de neînţeles, dar care, în mod evident, pare să aibă un sens.

(...) N-a fost decât o singură jerbă de căldură şi de lumină. Timp de o clipă, în acest spaţiu au fost doi sori. Unul de viaţă şi unul de moarte.

Soarele... aşa numeau actufagii astrul care le dădea viaţă...”

Să aruncăm, în fine, o privire asupra operelor unui autor de literatură generală, Pierre Boulle. Născut în 1912, el a făcut două incursiuni în SF[2], una în 1952, cu Les contes de Vabsurde[1], cealaltă în 1957, cu E = MC[2], povestire ce demistifică savanţii inventatori ai bombei atomice. Dar, mai ales, una dintre povestirile din Les contes de /’absurde merită să întârziem asupra ei. Ea se intitulează L'amour et la pesanteur[4] şi povesteşte cu haz

[1] Navigatorul -1. franc.

[2] Selecţii din ambele volume au apărut în Planeta maimuţelor, Ed. Univers, 1971, col. Meridiane, nr. 180.

[3] Povestirile absurde -1. franc.

[4] Dragostea şi gravitaţia, în Almanahul Planeta Şah.

peripeţiile unui cuplu de tineri căsătoriţi care încearcă să facă dragoste la bordul unei nave spaţiale, în stare de imponderabilitate. Tehnicienii de la NASA ar trebui să-i pună pe cobaii lor umani să facă acest tip de experienţă...

Am încheiat aici această primă perioadă a descoperirii SF-ului de către Franţa. Principalii autori anglo-saxoni sunt acum traduşi în franceză, la fel ca şi autorii de prestigiu, cum ar fi bunăoară Borges. La sfârşitul anului 1955, totul pare posibil pentru tânărul SF francez: apar în mod regulat noi autori, colecţiile se înmulţesc, se creează un public - încă limitat, dar fidel. O şcoală nouă pare să se formeze în creuzetul de la Fleuve Noir şi în cel de la Fiction.

Perioada a doua: 1956-1961

în decursul acestei perioade, un anumit număr de elemente ne vor face efectiv să gândim că se naşte un SF francez contemporan, în primul .rând, apariţia în Fiction a mai multor tineri autori promiţători, apoi crearea, în ianuarie, a unei a treia reviste, Satellite, realizată de amatori entuziaşti şi nesubordonată vreunei reviste americane. în sfârşit, efortul pe care îl face Rayon Fantastique pentru literatura autohtonă: creează un premiu Jules Veme şi, începând din 1958, începe să publice numeroşi autori francezi. Adunarea tuturor acestor tinere şi noi talente dă naştere, în mai 1959, primei antologii franceze de Science fiction, realizată de revista Fiction. Era absolut remarcabilă şi

trebuia, în intenţia autorilor ei, să marcheze adevăratul punct de pornire al literaturii SF franceze. Suntem siliţi să recunoaştem, astăzi, că nu s-a întâmplat aşa ceva.

în Fiction, Maurice Renault atrăsese pe cei mai buni autori ai editurii Metal, Charles Henneberg şi Yves Dermeze. Descoperise, de asemenea, un număr de tineri scriitori, Alain Doremieux în 1945, Philippe Curval în 1955, G6rard Klein în 1956 şi Julia Verlanger[1] în luna octombrie a aceluiaşi an. începând din noiembrie 1957, Maurice Renault a angajat ca secretar de redacţie pe unul

[1] Cu Les butles (Băşicile), carc rămâne cea mai bună operă a ei şi merită să fie menţionată (n. aut.).

dintre scriitorii pc care-i ajutase să debuteze, Alain Dordmieux. îl cunoştea deosebit de bine, pentru că erau vecini de palier. Doremieux, născut în 1933, a fost interesat încă din prima tinereţe de romanele poliţiste, apoi de povestirile fantastice şi, în sfârşit, de science fiction. înainte de a deveni secretar de redacţie la Fiction, lucrase deja cu directorul ei ca traducător, critic etc.

El a contribuit la diferenţierea revistei Fiction de revista-mamă de dincolo de Atlantic, dezvoltând considerabil partea critică a revistei, ceea ce nu făcuse nici o revistă americană sau engleză. Klein, Versins, Jacques Goimard, Demetre Ioakimidis, van Herp, Fereydoun Hoveyda[1] au putut astfel să publice studii importante, asupra a tot ce atingea, de aproape sau de departe, literatura science fiction. Ei au semnat şi numeroase articole despre operele sau despre autorii francezi şi străini. De exemplu, Jacques Goimard (istoric născut în 1934) a publicat un foarte lung articol respingând atacul lui Damon Knight împotriva romanului Lumea non-A, articol care a rămas un model al genului. Partea critică a revistei Fiction i-a dat acesteia un ton original, probabil foarte apreciat de amatori. în schimb, este sigur că nu a plăcut deloc fracţiunii celei mai largi şi mai puţin intelectuale, aceea a publicului.

între timp, în 1958, apar noi autori. în primul rând, un ciudat duo compus din Jacques Bergier şi Pierre Versins, care au semnat remarcabilul Solidarite[1] în iunie 1958, apoi Marcel Battin cu Un jour comme les autres\ în septembrie, şi Claude Cheinisse cu Juliette, în ianuarie 1959[4].

Doremieux a avut atunci ideea să publice un număr special Fiction, consacrat în întregime autorilor francezi care, după părerea lui, trebuiau să-i dea SF-ului francez impulsul necesar pentru a-şi lua cu adevărat zborul. Acest Fiction special a apărut în mai 1959 şi, în editorialul lui, Doremieux scria: „Asistăm,

[1] Scriitor şi literat iranian, care semna în general cu

pseudonimul F. Hoda (n. aut.).
[2] Solidaritate -1. franc.
[3] O zi ca toate celelalte -1. franc.
[4] Să mai notăm, de asemenea, un pic după aceea, sosirea Christinei Renard (n. aut.).

incontestabil, de câtăva vreme, la formarea a ceea ce putem numi o şcoală franceză de science fiction. (...) Simptomele acestui lucru sunt belşugul de manuscrise pe care le primim şi calitatea lor în continuă creştere. Ne pare interesant să facem, pentru prima oară,
o trecere în revistă a acestui domeniu în plină gestaţie.” Voi cita mai întâi pe principalii autori care au participat la acest număr, apoi ne vom opri mai îndelung asupra unora dintre texte. Iată numele: Rene Barjavel, Marcel Battin, Bergier şi Versins, Francis Carsac, Philippe Curval, Doremieux însuşi, Charles Henneberg, Michel Jansen (criticul belgian Jacques van Herp), Gdrard Klein, Kurt Steiner (Andr6 Ruellan), Jacques Stemberg, Claude Veillot şi Julia Verlanger. Multe texte erau bune sau chiar excelente. Menţionez: Columb de la Lune[1] de Ren6 Barjavel, un text poetic şi filosofic; nuvela lui Bergier şi Versins, cu titlul ultrascurt i, bazată pe teoria informaţiei şi Fond sonore[1] de Marcel Battin, care este un text destul de atroce povestind, la radio, o invazie a extratereştrilor, în vreme ce o familie de ţărani discută probleme de bani. Iată rezumatul ei în două replici: „Aici Bordeaux, R.T.F. în chiar acest moment în care vă vorbesc, o flotă de astronave zboară deasupra oraşului. Le văd pe fereastra studioului. Se... se îndreaptă spre... proiectează spre sol raze orbitoare de lumină. Ei... eu...” „Trosc!” (...) „Yvette, du-te şi stinge afurisitul ăla de radio, nu poţi scoate o vorbă de răul lui!”

Dar cele mai bune texte ale antologiei mi se par, incontestabil, Cest du biliard![3] de Philippe Curval şi La Vana[4] de Alain Doremieux. Curval (născut la 27 decembrie 1929) era pe vremea aceea un jucător fanatic de flipper, adică de biliard electric. El a presupus existenţa (de fapt improbabilă) unei lumi în care promovarea socială s-ar face în funcţie de partide jucate cu aparate electrice de biliard ultraperfecţionate, unele având chiar secţiuni temporale.
[1] Columb al Lunii - 1. franc.
[1] Fond sonor -1. franc.
[3]Floare la ureche! - Joc de cuvinte, întrucât în text e vorba şi de un biliard electronic.
[4] Vana - 1. franc.

„Dar te-ai găsit oare în faţa unei maşini supreme, i-ai încercat cele o mie de flippere, ai tras cu bila în cea de a

cincea sau a zecea dimensiune? Te-ai uitat pe vizorul intratemporal, pentru a analiza posibilităţile viitoare ale tragerii tale, perspective pe care numai un stop-flipp le-ar putea dezlănţui ? Cunoşti oare posibilităţile gamei lui de culoare, capcanele pe care le pun pantele inversate, bilele care se divizează? Te-ai gândit că primele rezultate ale tragerii tale nu-ţi ajung decât după trei ore şi că va trebui să joci douăzeci de partide diferite în douăzeci de lumi paralele? îţi imaginezi toată munca nebună a calculatoarelor electronice şi toate rezultatele pe care va trebui să le confrunţi între ele, înainte de a risca cea mai mică mişcare? Poţi să întrevezi dificultăţile care vor surveni atunci când bila ta va întâlni un „pop” negativ, un „spink” retroactiv?” Povestea se termină într-un delir logic: un jucător încearcă să joace o partidă cu maşina supremă, pentru a câştiga tronul de împărat al Pământului; el pierde partida. Când aparatul face „ping!”, planeta se dezintegrează.

La Vana de Alain Doremieux este o povestire de o cu totul altă natură, în nuanţe subtile, discretă şi veninoasă. Vana sunt animale domestice aduse de pe o planetă îndepărtată; sunt creaturi absolut stupide, dar blânde şi iubitoare. Principala lor caracteristică este morfologia lor: au trupuri de femei foarte frumoase! Vana sunt foarte bune de făcut dragoste cu ele şi, pe deasupra, mai sunt şi sţerile! Ca urmare, într-o perioadă de explozie demografică, s-a generalizat moda de a avea o vana până când împlineşti vârsta de treizeci de ani, înainte de a te resemna să-ţi iei o nevastă, în acest moment, s-a constatat că vana transmite omului, în clipa dragostei, un germen mortal; se dă ordin să fie ucise toate exemplarele aduse pe Pământ. Textul istoriseşte, în puţine cuvinte, povestea unui om, Slovic, şi a vanei lui, pe care a botezat-o Sylve: „Crainicul tăcu. Stând în pat, Slovic închise televizorul cu telecomanda. Rămase multă vreme nemişcat. Pe chipul lui nu se citea nimic. Când încercă să se ridice, avu senzaţia că pământul îi fuge de sub picioare. Nu se simţise niciodată atât de slăbit. Făcu câţiva paşi, agăţându-se de tot ce i se ivea în cale. Transpira groaznic. Sylve dormea pe un divan, în camera de alături. Slovic se apropie de ea şi o privi îndelung. Membrele îi tremurau de parcă ar fi avut 472 febră. Se aplecă şi atinse uşor, cu degetele, pielea Sylvei. Ea se trezi, îl privi cu ochii întredeschişi, de o blândeţe neomenească. «Sylve, mica mea Sylve», murmură el şi se culcă alături, lipindu-se de ea.”

Satellite a fost fondată în 1958. Directorul ei era Michel Benâtre (care scria sub pseudonimul Jean Cap), iar redactor-şef era Hervd Calixte (pe numele lui adevărat Patrice Rondard), Jacques Bergier era consilierul ei ştiinţific[1]. Coperta primului număr era deosebit de hidoasă, încă mai urâtă decât

fotomontajele care „împodobeau” copertele revistei Fiction; numai asta şi ar fi fost suficient pentru a rata lansarea revistei. Editorialul numărul 1 preciza: „Suntem nişte fanatici ai science fiction-ului. Vrem să le permitem şi altora să-şi facă o părere, să-şi revizuiască o judecată poate prea grăbită, prezentându-le în fiecare lună adevărata literatură science fiction. Cele mai multe dintre cărţile apărute în Franţa sub acest nume nu au, din păcate, nimic comun cu ea (sic). (...) Vrem să adunăm în jurul nostru un bloc omogen de amatori de literatură SF bună şi să pornim împreună la cucerirea Franţei. Iată ce suntem şi ce vrem să devenim.” Acest prim număr cuprindea două romane-foileton, unul de Poul Anderson, Povara cunoaşterii şi altul, o space-opera semnată de Mark Starr, pseudonim sub care se ascundeau Patrice Rondard, Gerard Klein şi Richard Chomet[2]. în sumarul acestui număr găsim nuvele de Stephan Wul, Jacques Stemberg, Julia Verlanger şi Jean Cap. După cinci sau şase numere, prezentarea revistei s-a mai îmbunătăţit, iar textele din primii doi ani au fost de un nivel foarte onorabil, de nivelul celor din Fiction. Printre ele, putem semnala o traducere din scriitorul rus Aleksandr Kazanţev, Insula în flăcări, publicată între iunie şi august 1958, şi al doilea roman al lui Charles Henneberg, Le chant des astronautes[3], publicat în lunile octombrie şi noiembrie ale aceluiaşi an. Un nou autor francez, Michel Demuth, şi-a făcut

[1] Un pic mai târziu, Gerard Klein a fost secretar de redacţie al revistei, iar Stephen Spriel - consilier literar (n. aut.).

[2] Ei au mai folosit şi un alt pseudonim, Frantois Pagery, a cărui cheie ne este dată de prenumele lor respcctive, Patrice, Gerard, Richard (n. aut.).

[3] Cântecul astronauţilor -1. franc.

debutul în revistă în aprilie 1958. A publicat în paginile ei vreo zece texte şi se poate spune, pe bună dreptate, că acolo s-a afirmat ca scriitor. în afară de el, toţi autorii care scriau de obicei în Fiction se regăsesc şi în Satellite', putem cita, între alţii, pe Francis Carsac cu cea mai bună povestire a lui, Genese[1], în 1958[2].

în afară de numeroasele sale apariţii lunare, Salellite a publicat două serii de traduceri de romane americane, în colecţia Les cahiers de la science-fiction[3] dintre care cele mai multe sunt foarte bune. Dar reuşita unei reviste nu ţine numai de entuziasmul redactorilor ei: sunt necesare măiestrie şi bani, şi amândouă le lipseau editorilor revistei Satellite. Lucrurile au început să se strice începând de la numărul 25 (ianuarie 1960), când revista s-a scindat în două: Satellite, pe de o parte şi Hypotheses*, de cealaltă parte, cele două semireviste

fiind plasate invers una faţă de alta, cu două coperte diferite. Când ajungeai la mijlocul revistei, trebuia, deci, să o întorci cu susul în jos şi să reiei lectura de la capătul celălalt! Dinspre partea ei, Hypotheses era o revistă consacrată articolelor ştiinţifice sau de pseudoştiinţă. Acest sistem ciudat a durat până la numărul 34, apoi lucrurile s-au degradat şi periodicitatea, formatul ca şi colaboratorii revistei au ajuns sub semnul incertitudinii. Numărul 47 - şi ultimul - a apărut în februarie 1963.

Pe partea ei, Galaxie, care până atunci nu publicase decât autori anglo-saxoni, s-a pornit, începând din 1954, să prezinte şi unii autori francezi. Unii erau transfugi de la Fleuve Noir (Kurt Steiner, Maurice Limat, Max-Andre Rayjean şi Jimmy Guieu), alţii veniseră de la Fiction (Gerard Klein, Julia Verlanger, Charles Henneberg). Michel Demuth, descoperit de Satellite, va publica în Galaxie în februarie 1959. Două curiozităţi: Leon Groc, autor al lucrării L'univers vagabond, publică aici ultima lui povestire de

[1] Geneză - 1. franc.

[2] Această povestire are ca subiect apariţia vieţii pe Pământ. într-un trecut îndepărtat, doi extratereştri ne vizitează planeta; ea este cu totul lipsită de viaţă, definitiv sterilă. Atunci, dezgustat, unul dintre vizitatori scuipă în mare, înainte de a pleca... (n. aut.).

[3] Caietele Science fiction-ului -1. franc.

[4] Ipoteze -1. franc.

anticipaţie, în februarie 1956 iar în 1958 vedem apărând în sumar, o dată şi numai o dată, numele lui Jacques Sadoul! Revista s-a stins la numărul 65, în aprilie 1959.

în decursul acestei perioade, Fleuve Noir continuă pe drumul pe care o apucase, cu autorii obişnuiţi ai editurii; voi semnala în treacăt un roman bun de B.R. Bruss, Bihil. El povesteşte întâlnirea pământenilor cu o fiinţă uriaşă care ar putea fi un zeu, dar are înţelepciunea de a nu fi decât o creatură superioară şi prietenoasă. Dar colecţia Anticipation ne prezintă mai ales trei noi autori de mare calitate: mai întâi Stephan Wul (care era, de fapt, un dentist pe nume Pierre Pairault, născut în 1922); el publică unsprezece romane între 1956 şi 1959, dintre care peste jumătate sunt excelente. în 1959, SF-ul încetează să-l mai intereseze pe Wul, acesta preferând să se consacre exercitării profesiunii sale. Printre cele mai bune titluri ale lui Wul, voi cita, în 1957, Oms en serie[1], asupra căruia vom reveni, şi Niourk. Pe Pământul devastat de un cataclism, pe care omenirea s-a redus la câteva triburi nomade hămesite şi primitive, dăinuie legenda despre Niourk (New York), fabulosul oraş al trecutului. Un copil negru, alungat din tribul

lui, regăseşte oraşul şi profită de învăţătura dată de maşinile şi roboţii lui. El poate astfel să-şi dovedească ştiinţa şi valoarea umană urmaşilor pământenilor, veniţi de pe Venus să viziteze planeta-mamă. în anul următor, a apărut Piege sur Zarkass[1], care povesteşte despre ciocnirea a două forme de cunoaştere, una întemeiată pe ştiinţă şi cealaltă pe magie. Tot în 1958, Wul a publicat Uorphelin de Perdide[3], povestea unui copil salvat, după ce tatăl lui a fost ucis de un roi de viespi pe planeta Perdide; romanul i-a nedumerit întrucâtva pe amatori, din cauza umorului neobişnuit al autorului. La festivalul filmului de la Cannes 1973, a fost prezentat un desen animat de lung metraj, La planete sauvage[4], care este o adaptare după Oms en serie şi al cărui autor, pentru partea grafică, este desenatorul Roland Topor. Acesta din

[1] Oms în serie -1. franc.
[2] Capcană pe Zarkass - 1. franc.
[3] Orfanul de pe Perdide -1. franc.
[4] Planeta sălbatică - l. franc.

urmă este mare amator de Science fiction şi, ca scriitor, este autorul unui roman oarecum apropiat de genul SF, Le locataire chimerique[1], precum şi a numeroase nuvele apărute în Fiction. Romanul lui Wul care a inspirat filmul lui Topor se petrece pe planeta rasei Draag, fiinţe umanoide gigantice. Strămoşii lor au vizitat odinioară Terra şi au adus cu ei oar ;ni (oms), bărbaţi şi femei, pentru a-i ţine ca animale de agren.ent, cum ţinem noi pisicile sau cobaii. Trebuie să precizăn ~ă aceasta se întâmplă într-un viitor îndepărtat şi că oamenii au regresat foarte tare în acele vremuri. Pe planeta draagilor, oms sunt foarte apreciaţi pentru blândeţea şi fidelitatea lor, ca şi pentru aptitudinea de a rosti câteva cuvinte. Dar, fară ca draagii să ştie, captivitatea a modificat fiinţa omenească, redându-i vioiciunea de altădată a minţii. Milioane de oms sălbatici au învăţat din nou să vorbească, au fugit din casele draagilor şi din crescătoriile lor şi trăiesc într-o libertate clandestină. Romanul istoriseşte povestea unui băiat care va deveni căpetenia oamenilor liberi, va disputa cu draagii supremaţia planetei şi îi va obliga să o împartă cu ei.

Kurt Steiner este pseudonimul doctorului Andre Ruellan, născut în august 1922 în regiunea pariziană. A debutat în V Magazine[1] în 1952, apoi a devenit unul din stâlpii colecţiei Angoisse a editurii Fleuve Noir. începând din 1958, numele lui a apărut în colecţia Anticipation a aceleiaşi edituri. Cele mai bune cărţi ale sale îmi par a fi Aux armes d'Ortog[3], publicat în 1960, urmat, nouă ani mai târziu, de Ortog et Ies tenebres*. Prima parte din Aux armes d'Ortog este absolut remarcabilă şi demnă de cele mai bune lucrări anglo-saxone. Cea de a doua e mai slabă,

căci

[1] Locatarul himeric -1. franc.

[2] Revista V - această revistă era condusă de George H. Gallet. In paginile ei, desenatorul Jean Claude Forest a creat personajul Barbarelta, în primăvara anului 1962 (nr. 566/2). Gallet îi dăduse mână liberă să creeze o eroină de bandă desenată, care să alieze erotismul cu SF-ul. Forest l-a combinat pe Flash Gordon cu Brigitte Bardot şi a obţinut-o pe fermecătoarea şi prea puţin virtuoasa Barbarclla. După accca, accst desenator a desenat pentru revista Fiction câteva din cele mai bune coperte ale ei (n. aut.).

[3] Blazonul lui Ortog -1. franc.

[4] Ortog şi tenebrele -1. franc.

evoluţia personajului Ortog (care dintr-un ciobănaş lipsit de învăţătură devine comandantul unei astronave ce conduce o dificilă explorare interstelară) este escamotată în câteva rânduri, ceea ce o face cam neverosimilă. în prima sa parte, Aux armes d'Ortog evocă, într-un chip fascinant, un Pământ pe care civilizaţia a dat înapoi, cu toate că se folosesc câteva arme ştiinţifice, şi unde societatea s-a întors la un stadiu feudal. în acest climat, un tânăr numit Ortog este distins de sopharcii oraşului (savanţii care conduc cetatea) şi se pomeneşte însărcinat cu o misiune importantă, în ciuda împotrivirii nobilimii şi a clerului. Problema pe care trebuie să o rezolve sopharcii este următoarea: bărbaţii, supravieţuitori ai războiului celor trei planete, în care „arma albastră” a şters aproape orice urmă de viaţă de pe suprafaţa planetei, mor acum din ce în ce mai tineri, fără să se poată descoperi originea acestei degenerări a rasei. Salvarea nu se află oare în unele legende străvechi, venite din stele? Rolul cavalerului Dâl Ortog va fi acela de a se duce să le verifice şi de a aduce Pământului soluţia la această problemă înspăimântătoare.

Tradiţia spune că urmarea la o carte e, de obicei, inferioară volumului iniţial. Nu tot aşa se întâmplă şi în acest caz, Ortog et Ies tenebres merge mult mai departe decât primul volum. Fără îndoială că, în nouă ani, intriga se copsese în mintea lui Ruellan. Ne aşteptam la o space-opera, dar am primit o mare operă mitologică, "o coborâre în infern a lui Dâl Ortog, într-o necronavă. La fel ca Orfeu, el nu reuşeşte să-şi smulgă iubita din tenebre şi romanul se sfârşeşte într-o notă de disperare tragică. Dar Andre Ruellan nu s-a mulţumit numai să adapteze mitul lui Orfeu, ci a avut o idee SF cu totul remarcabilă. în lumea pe care o credeam a morţii, există fiinţe vii, omologii noştri, dar care au o dimensiune în plus. Tot aşa, dincolo de acest univers, există încă unul, în care fiinţele au cinci dimensiuni. Moartea, aşa cum o concepem în lumea noastră, îi

îngăduie omologului nostru, adolescent în imperiul tenebrelor, să acceadă la starea adultă.

Gilles d'Argyre a publicat cinci romane la Fleuve Noir, primele trei formând o trilogie: Chirurgien d'une planete\ în

[1] Chirurgii planetari, Ed. Tiricrama, 1993.

1960, Les voiliers du soleil[1], în 1961 şi Le long voyage[1], în 1964. Acest pseudonim îl ascunde pe Glrard Klein, care se hotărâse să scrie SF comercial, pentru a câştiga bani (în latină, argint se spune argyrum, ceea ce ne dă cheia pseudonimului său). Dar un autor nu este niciodată stăpân pe opera lui[3] şi cel puţin unul dintre romanele lui de la Fleuve Noir, Les voiliers du soleil a fost mult superior tuturor lucrărilor scrise până atunci de Klein sub numele lui. Gdrard Klein s-a născut în 1937. Este economist şi s-a interesat de SF încă din adolescenţă. în Statele Unite, fără îndoială că ar fi devenit scriitor profesionist, dar marea mizerie a scriitorilor, în Franţa, l-a împiedicat să-şi realizeze acest vis. Klein, alături de alţi câţiva şi de mine însumi, face parte dintre acei amatori de SF care cred că e posibil să se dezvolte acest gen; el nu aşteaptă ca alţii să o facă în locul lui, ci îşi consacră întreaga energie acestui ţel. Astfel, a fost rând pe rând autor, critic în Fiction, conferenţiar, secretar de redacţie la Satellite etc. El conduce astăzi colecţia Ailleurs et Demain la editura Robert Laffont.

în primul volum al trilogiei sale, Chirurgien d'une planete, Gilles d'Argyre povesteşte cum nişte oameni hotărâţi, Georges Beyle, Gena d'Argyre etc. decid să transforme complet planeta Marte, înzestrând-o cu condiţii de locuit terestre. Ei reuşesc acest lucru, datorită unei mari descoperiri ştiinţifice, poarta în spaţiu, care este un transmiţător de materie, permiţând ca orice material să fie teleportat cu o viteză aproape infinită. în acest punct începe cel mai bun volum al trilogiei, Corăbiile soarelui. Aceste corăbii sunt întemeiate pe o idee foarte frumoasă, totodată ştiinţifică şi plină de poezie: „Căci marea navă era o corabie a soarelui. Semăna cu o floare, o imensă corolă deschisă, strălucitoare şi rotundă, de mai mulţi kilometri în diametru. Această floare era o pânză. Nu amintea deloc pânzele pătrate sau dreptunghiulare în care dădeau năvală vânturile Pământului. în spaţiu nu sufla nici

[1] Corăbiile soarelui -1. franc.

Călătoria cea lungă -1. franc.

[3] Un roman dc Klein, Le gambit des etoiles (Gambitul stelelor, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 27 - n. trad.) apăruse deja în Rayon Fantastique în 1958 (n. aut.).

cea mai mică briză. Singurul vânt care există în vid este emis

de soare: lumina. Lumina este formată din proiectile minuscule. Soarele emite tot timpul cantităţi colosale din aceste proiectile. Ele se propagă în linie dreaptă, deşi prezenţa unor mase considerabile le poate devia uşor cursa. Ele sunt capabile să lovească o suprafaţă şi s-o împingă, la fel cum vântul poate împinge o pânză.” La bordul acestei corăbii se află o fată, Ina d’Argyre, fiica Genei, eroina primului volum. Ina d’Argyre s-a îndrăgostit de un bărbat pe care nu l-a văzut niciodată, Jor Arian, un savant care trăieşte singur într-un laborator situat pe Ganymede. Ina îl iubeşte pentru scrierile lui, pentru ceea ce reprezintă şi mai ales pentru că i se pare că el se împotriveşte sclerozării Administraţiei, simbolizată de Georges Beyle. Dar, atunci când se găseşte în prezenţa lui Jor Arian, constată că nu e vorba de un om, ci de un gigantic calculator inteligent. Şi, când Ina d’Argyre întreabă: „Cine te-a construit? Răspunsul veni imediat, ineluctabil şi, în fond, evident: Georges Beyle.”[1] Dar Arian a încercat să o păcălească pe Ina, iar fata descoperă singură adevărul: Jor Arian, Georges Beyle şi calculatorul uriaş nu sunt decât o unică şi aceeaşi entitate, luptând în secret pentru a apăra sistemul solar de invadatori extratereştri.

Presence du Futur nu publicase mai întâi decât un singur text inedit, cel al lui Jean-Louis Curtis. După reeditarea câtorva clasici, Rene Barjavel, J.H. Rosny aîne etc. Kanters deschide colecţia tinerilor scriitori francezi: Jacques Stemberg, Jean Hougron, Jean Paulhac, Gerard Klein, Rene Sussan etc. Printre lucrările publicate, cel mai interesant îmi pare a fi Le signe du chien[2] de Hougron, o space-opera demnă de modelele americane.

în afara colecţiilor, la editura franco-elveţiană Jeheber, a apărut în 1956 un uimitor roman de Science fiction francez, Les soleils verts[3] de Henry Ward. Supracoperta dădea câteva precizări asupra autorului: „De cincisprezece ani a fost amestecat în toate marile afaceri internaţionale. Născut în 1913, este pasionat, încă

[1] Un asemenea răspuns trădează influenţa evidentă a lui van Vogt (n. aut.).

[2] Semnul câinelui -1.- franc.

[3] Sorii verzi - 1. franc.

din 1935, de ştiinţa atomică. Studiile lui sunt întrerupte de călătorii prin toată lumea. Două şederi, una în China, cealaltă în India, unde se împrieteneşte cu Mahatma Gandhi, îl marchează în mod special. Stabilit în Statele Unite, la Universitatea Columbia, o părăseşte pentru a deveni una din rotiţele esenţiale din mecanismul „războiului ştiinţific-tactic”. Când ostilităţile au luat sfârşit, s-a întors la cercetarea pură. I-a fost încredinţat cazul „sorilor verzi”. A petrecut cinci ani studiindu-1. Concluziile lui au fost primite mai întâi cu

scepticism, dar evenimentele cele mai recente i-au dat dreptate. Actualmente, locuieşte timp de şase luni pe an la New York şi şase luni la Saint-Paul-de-Vence, unde, continuând să mediteze la aventura ştiinţifică cea mai incredibilă din toate timpurile, pregăteşte o a doua lucrare, care va fi, de asemenea, un roman pasionant despre spaţiile interplanetare.” Pseudonimul şi această biografie delirantă îl ascundeau pe Henri Viard, autor de romane poliţiste umoristice, binecunoscute de cititorii colecţiei Sirie Noire[1]. Romanul Les soleils verts este scris pe tonul jurnalistic întrebuinţat pentru falsa biografie a autorului şi povesteşte cum un univers necunoscut a traversat timpul terestru, neutralizând, în timpul trecerii lui, stocurile de bombe atomice americane şi ruseşti, ceea ce le-a făcut pe fiecare dintre cele două ţări să creadă că adversara a găsit mijlocul de a o dezarma şi că se pregăteşte să o atace. Veridicitatea tonului e atât de pronunţată, încât unii cititori au crezut în realitatea faptelor povestite şi, dacă Les soleils verts ar fi fost publicat într-o colecţie cu o răspândire mai mare, probabil că „Henry Ward” ar fi avut un viitor strălucit.

Vom încheia această a doua perioadă a SF-ului francez cu Rayon Fantastique care, după cum am văzut, şi-a deschis de-acum porţile autorilor francezi. Adevăratul semnal de pornire a fost dat în 1958, prin reînvierea premiului Jules Veme, care era acordat pentru manuscris, lucrarea premiată fiind apoi publicată în colecţie. Prima recompensă de după război a fost obţinută de Serge Martel, cu L'adieu aux astres[1]. Este un roman mai apropiat de tradiţia lui Jules Veme decât de SF-ul american, şi această alegere, deşi

[1] Seria neagră -1. franc.

[2] Despărţirea de astre -1. franc.

logică pentru un premiu purtând numele acestui scriitor, i-a surprins întrucâtva pe amatori. Totuşi, lucrarea lui Serge Martel nu este lipsită de calităţi şi se degajă din ea un anume farmec nostalgic. Tema este foarte simplă: doi foşti piloţi de astronavă, ajunşi „târâtori” de câţiva ani buni, pentru că vârsta le interzice să mai zboare, vor fi scoşi definitiv la pensie. Atunci fură o rachetă şi încearcă să dea o ultimă raită prin sistemul solar. Urmăriţi de gardieni, trădaţi de moartea prietenilor pe care credeau că-i vor regăsi, bolnavi, cu racheta în stare critică, ei se vor azvârli, în cele din urmă, în miezul soarelui. L’adieu aux astres nu este, desigur, un mare roman, dar este o operă interesantă şi, în orice caz, mult superioară primului premiu Jules Veme pe care l-am semnalat în capitolul precedent, Nepoata lui Michel Strogoff.

în anul următor, premiul i-a fost acordat lui Daniel Drode, pentru Surface de la planete[1]. A fost, şi încă de departe, cea

mai bună carte din serie. Pe Pământul viitorului, cu siguranţă după un război atomic, fiecare om trăieşte izolat, într-un soi de celulă, hrănit din punct de vedere fizic cu tablete nutritive şi din punct de vedere intelectual printr-o maşină care provoacă „viziuni”, un fel de vise hipnotice. într-o bună zi, aerul condiţionat încetează să mai funcţioneze, tabletele nutritive nu mai vin şi viziunile nu mai apar. Un om trebuie să iasă din alveola lui, să înfrunte pericolele din exterior, să pună bazele unei noi civilizaţii. La ultima pagină a romanului aflăm că nu am asistat la o aventură reală, ci la viziuni programate. Originalitatea romanului constă în limbajul întrebuinţat de Daniel Drode, un limbaj a cărui decadenţă corespunde decăderii omenirii. De altfel, autorul şi-a explicat demersul, la câteva luni de la apariţia cărţii: „Limbajul unui personaj SF nu oglindeşte, de fapt, decât starea actuală a limbii, extinsă în mod abuziv la întregul viitor. Ca urmare a acestui anacronism flagrant, se formează un decalaj între vorbele unui personaj şi realitatea care-1 înconjoară. (...) Dacă romancierul vrea să procedeze logic, dacă merge'până la capătul gândirii lui, dacă vrea să creeze o anticipaţie totală, el trebuie să azvârle în viitor, dintr-o singură mişcare, şi tema şi psihologia personajelor (acest lucru nu s-a prea

[1] Suprafaţa planetei -1. franc.

făcut până acum) şi forma în care se mulează ficţiunea lui.” Iată deci un extras din Surface de la planete; vorbitorul este chiar „viziunea”: „Să ne gândim la cele mai sclipuimitoare înfiângeri ale raţiunii. Primo: observaţia curentă ne arată că Pământul ar fi plat. La primele subiecţiuni, făcute de vreun gânditor asupra ideii de sfericitate, qu’oncepţia celor vechi a răspuns, platificând: nu, nu, nu se poate merge cu capul în jos, nui curburăn suprafaţă, nui antipoz... ecce terra...” Iată şi o reflecţie asupra Pământului: „Terestra bilă, privită în cursa-i planetară, s-ar crede că scapă din coordonatele ei obligatorii. Un moment vă rog, asta nu-i decât o aparenţă. La măsura ăstei mase, fiecare dintre cele două princi- pale-direcţii ale spaţiului se rezolvă într-un filigran.

întoarce-trage, în jur, rutina moale.

Şi propria substanţă rotind neagră, albă, la ăst dublu exerciţiu fără îndoială ea îşi subţiază divagaţiile preliminare într-un spaţiu nedesţelenit.”[1] Dar, după câteva nuvele, Daniel Drode, care este profesor şi predă în sudul Franţei, s-a întors la elevii lui şi, din păcate, a abandonat literatura SF.

Celelalte premii Jules Veme au fost mai puţin interesante. Michel Jeury, sub pseudonimul Albert Higon, l-a obţinut în 1960 pentru un roman mediocru. în schimb, cu trei sau patru luni mai înainte, el publicase un alt roman în aceeaşi colecţie, Aux

etoiles du destin[1], cart nu era lipsit de interes. Este o space-opera, destul de asemănătoare cu Ceux de nulle part de Francis Carsac; cartea povesteşte despre doi pământeni luaţi la bordul unei farfurii zburătoare. Pământenii au fost răpiţi de nişte făpturi omeneşti, numite jelmaus, ale căror duşmani sunt glutonii, sau „sferele nearmonice”, cum le spun jelmausii. Remarcăm similitudinea cu mislikii. Şi în această carte, pământeanul va fi singurul care va putea suporta radiaţiile emise de glutoni şi va supravieţui. El va intra chiar în contact telepatic cu ei: .Atunci, un gând străin se

[1] De fapt, cercctările lui Drode le prefigurează pe cele ale mişpării new wave britanicc, dar amatorii şi majoritatea criticilor francezi nu au reacţionat pozitiv. Redacţia revistei Fiction nu a îndrăznit să se angajeze şi a pus sub recenzia romanului lui Drode semnătura Jnterim” (n. aut.).

[1] La stelele destinului -1. franc.

implantă în mintea mea, o frază uimitoare îmi răsună în creier, şi totuşi nu auzeam nici un cuvânt. «Afurisit vârtej coace apa verde...»” Mi se păru că tăcerea se adâncea, căpăta o calitate rară. Creierul necunoscut, care era în legătură cu al meu, repetă, cu şi mai multă forţă şi insistenţă: «Afurisit vârtej coace apa verde». Eliminarea glutonilor este totuşi mai ingenioasă decât cea a mislikilor, căci savanţii jelmaus observă că aceste creaturi trăiesc într-un timp inversat faţă de al nostru, adică urcă în timp, în contracurent. Pornind de la acest postulat de bază, Albert Higon ajunge la o revelaţie surprinzătoare în legătură cu originea glutonilor: „Le-am aruncat în aer vizuina, dar n-am putut să-i distrugem, pentru că ei există în trecutul nostru, care este viitorul lor. (...) Ah! Realitatea e mai ciudată decât vă închipuiţi. încercând să-i distrugem, i-am creat pe glutoni!”

Premiul pe anul 1961 i-a revenit lui Jerome Sdriel (pseudonim al lui Jacques Valide[1]), pentru Le sub-espace\ o space-opera lentă şi complicată. în aceeaşi epocă, Rayon Fantastique a publicat şi alte opere de Francis Carsac, toate de bună calitate, dar care n-au mai produs un şoc similar celui de la prima lui lucrare. în acest moment apar şi câteva opere semnate de Nathalie & Charles Henneberg, dintre care măcar una, La roşie du soleil[3], fusese redactată înainte de moartea lui Charles Henneberg. Văduva lui, a cărei existenţă nu fusese cunoscută până atunci, a declarat că a colaborat dintotdeauna cu soţul său şi că 6a redacta textele definitive ale lucrărilor lor; va continua deci singură opera începută. Foarte numeroşi amatori de SF s-au bucurat de veste şi şi-au revărsat asupra Nathaliei admiraţia pe care o nutreau pentru Charles. Dar cel puţin tot atâţia au respins-o, socotind că stilul soţiei nu are decât o

legătură îndepărtată cu stilul lui Henneberg din cartea lui cea mai bună, Le naissance des dieux. Personal,

[1] Valde este un savant, specialist în farfurii zburătoare, recunoscut pe plan mondial. El a publicat în Presence du Jiitur o altă lucrare SF, Le satellite sombre (;Satelitul întunecat), mult superioară cclci pentru care a primit premiul Jules Veme (n. aut.).

[2] Sub-spafiut -1. franc.

[3] Roua soarelui -1. franc.

îi consider pe Charles şi Nathalie Henneberg ca doi scriitori distincţi. Chiar dacă doamna Henneberg redacta romanele soţului ei, influenţa acestuia le conferea un ton foarte diferit de cele scrise numai de ea. Charles era caracterizat de simţul epicului, al mişcării şi de inventivitatea la nivelul scenariului; calităţile Nathaliei sunt limbajul mai bogat şi un cert talent poetic, care, de altfel se exprimă mai bine în genul fantastic decât în SF-ul propriu-zis.

A treia parte: 1962-1974

SF-ul francez părea de-acum să fi pornit bine. Căpătase dreptul de a avea un loc în toate colecţiile, chiar şi în cele rezervate până atunci numai scriitorilor anglo-saxoni. Dăduse dovadă de vitalitate, prin numărul special al revistei Fiction, şi un premiu încununa în fiecare an un nou talent. Or, toate acestea nu au fost decât un foc de paie, şi SF-ul francez s-a prăbuşit în deceniul ce a urmat, atât în calitate, cât şi în cantitate. Am citat cam douăzeci şi cinci de autori apăruţi între 1950 şi 1961; listei i se vor adăuga abia şapte scriitori, până în 1972! Se pune întrebarea: de ce? Gerard Klein a încercat să-i dea un răspuns într-un articol din Fiction[1]; la rândul meu, propun propria mea explicaţie.

Mai întâi, ca o scuză, trebuie să recunoaştem că au fost unele împrejurări neprielnice. Le Rayon Fantastique s-a stins în 1964, ceea ce i-a lipsit pe noii autori francezi de o bună parte a posibilităţilor lor de publicare. Să notăm că dispariţia acestei colecţii nu s-a datorat faptului că n-ar fi avut succes, ci unei grosolane greşeli de gestiune. Ne amintim că două edituri, Hachette şi Gallimard, publicau colecţia împreună. Nu numai că nu s-au înţeles între ele, ci mai mult, persoana însărcinată să ţină conturile nu şi-a făcut munca aşa cum trebuie şi, în 1963, a fost imposibil să se afle dacă această colecţie aduce beneficii sau dacă este deficitară. Rezultatul nu a fost cunoscut decât şapte ani mai târziu! Le Rayon Fantastique aducea mici beneficii şi fusese întreruptă degeaba[2]!

[1] Nr. 166, sept. 1967 (n. aut.).

[2] Cei doi editori mi-au confirmat faptul (n. aut.).

în al doilea rând, numărul special Fiction era, după părerea mea, prematur. Este simptomatic să analizăm sumarele numerelor care i-au urmat: calitatea nuvelelor franceze este în vizibilă scădere. Al doilea număr Fiction spicial, publicat în iunie 1960, a fost o eroare absolută, care i-a îndepărtat definitiv pe amatori de SF-ul francez.

în sfârşit, editorii francezi aveau o neîncredere crescândă în SF, pentru că se vindea prost, între 10,000 şi 15.000 de exemplare din Rayon Fantastique şi cam cu jumătate mai puţin din Prisence du futur. Drept urmare, directorii colecţiilor au preferat să recurgă la valori sigure, decât să acorde încredere unor tineri debutanţi francezi, ceea ce a îngustat şi mai mult posibilităţile autorilor!

Să examinăm acum câteva texte care au scăpat din acest naufragiu general. în 1962, premiul Jules Veme i-a fost atribuit lui Philippe Curval pentru Le ressac de l'espace[1]: nişte paraziţi superior evoluaţi, numiţi txalq, trebuie să pună stăpânire pe fiinţe inferioare (de exemplu oamenii), pentru a ajunge la o viaţă ideală, în care totul este numai armonie. Când invadează Pământul, câţiva oameni reuşesc să scape şi fug pe Venus. Mai târziu, aceşti pământeni emigraţi se întorc pe planeta mamă, încercând să o scape din robia txalqilor. Ei constată atunci că oamenii nu sunt câtuşi de puţin sclavii txalquilor şi că cele două specii trăiesc într-o armonioasă şi profitabilă simbioză.

Anul 1962 este marcat de apariţia în colecţia Rayon Fantastique a unui nou autor, Pierre Barbet, pe numele lui adevărat Claude Avice, doctor farmacist, născut la 16 mai 1925 la Mans. El a publicat două romane, dintre care cel mai bun este Babei 3805, care are ca temă proliferarea mutanţilor umani ca urmare a înmulţirii exploziilor stelelor, adică a novelor. Printre ultimele titluri ale colecţiei putem cita cele două romane ale Nathaliei Henneberg, Le sang des astres[1] şi La plaie[3], care nu sunt lipsite de calităţi - simţ epic şi poezie - dar sunt scrise cu o supraîncărcare de cuvinte preţioase şi rare, care fac ca

[1] Resacut spaţiului, Ed. Brâncuşi, 1992, col. Science fiction, nr. 4.

[2] Sângele astrelor -1. franc.

[3] Plaga -1. franc.

lectura lor să fie adeseori deosebit de enervantă[1].

Nu vom părăsi Rayon Fantastique fără să-i aducem un omagiu lui Georges H. Gallet pentru antologia lui Escale dans l'infini[2] (1954), care a dăruit publicului revelaţia a două capodopere, Shambleau de C.L. Moore şi Odiseea marţiană de Stanley Weinbaum[3].

în ceea ce o priveşte, colecţia Anticipation a editurii Fleuve Noir continuă publicarea sistematică a autorilor francezi. în

1963, Richard - Bessiere dau la iveală Les sept anneaux de Rhâa*, care este, poate, cea mai bună carte a lor. în orice caz, ea se bazează pe o idee originală, pe care n-am văzut-o niciodată tratată altundeva, şi anume că structura internă a Pământului este formată din şapte inele concentrice, care au îngăduit fiecare dezvoltarea unor forme de viaţă diferite. La întrebarea „unde suntem?”, pusă de exploratorii veniţi de pe Venus, loc în care civilizaţia umană s-a refugiat după cataclismul care a pustiit suprafaţa Pământului, un om răspunde: „Pe unul dintre numeroasele inele din care e compusă această planetă. Noi trăiam altădată chiar în interiorul globului. Numai globul vostru, fiind exterior, se găsea din această cauză în condiţii speciale şi cu totul excepţionale în raport cu celelalte, pentru că punea omenirea voastră în contact direct cu tot restul universului. Pentru noi situaţia era alta, căci spaţiul era limitat de bariera stâncoasă şi de netrecut a scoarţei voastre solide. A fost nevoie să aibă loc un cataclism al ultimului inel, pentru ca dizlocarea şi pulverizarea scoarţei să ne aducă brusc în aceleaşi condiţii naturale în care eraţi voi.” Exploratorii veniţi de pe Venus se afundă atunci în inelele interioare ale Pământului, rebotezat Rhea, călăuziţi de o entitate multiformă despre care nu ştim dacă vrea să-i salveze sau să-i piardă. Ei nu bănuiesc că, în ultimul inel, vor descoperi lumea Lucifer şi că romanul se va încheia cu o luptă

[1]Dc fapt, romanele lui Charles Henneberg erau, adesea, nu destul de lucrate, iar cele ale soţiei lui sunt prea lucrate (n. aut.).

[2] Escală în infinit -1. franc.

[3] Să cităm de asemenea, în anul 1962, cea de a doua operă importantă a lui Francis Carsac, Pour patrie, l'espace (Drept patrie, spaţiul) (n. aut.).

[4] Cele şapte inele ale Rheei -1. franc.

apocaliptică a binelui împotriva răului. Mult mai recent, aceiaşi autori ne-au dat un alt roman ambiţios, Concerto pour l'inconnu (opus 71)[1]. De data aceasta, originalitatea nu mai constă în temă, care este banală (o invazie a extratereştrilor distruge civilizaţia terestră), ci în naraţiune, romanul fiind conceput la fel ca o simfonie, începând cu un moderato, urmat de un andante, căruia îi urmează un allegro şi, în fine, un final fortissimo. Titlurile capitolelor îi indică cititorului în ce stare de spirit se cuvine să le citească pe fiecare: ritenuto, agitato etc. Păcat că acest efort de compunere nu a fost acompaniat de un efort corespunzător al scriiturii, totul în slujba unei teme originale.

în anul 1964 a debutat, în colecţia Angoisse, o bună serie de Science fiction datorată lui Andr6 Caroff. Primul titlu a fost

La sinistre Mme Atomos\ care povesteşte lupta dusă de o japoneză împotriva Statelor Unite, cu ajutorul unor arme superştiinţifice. Doamna Atomos stăpâneşte mijloacele de a însufleţi cadavrele, de a le conduce de la distanţă şi de a le folosi pentru a atomiza mulţimea. Fiecare persoană atomizată este un mort viu care, la rândul său, devine o sursă de radiaţii mortale. Astfel, de una singură, fata provoacă moartea a mai mult de două sute de persoane: „Se ştia că fata se numea Mabel Wrist şi că murise de patru zile. Se ştia că două sute de persoane fuseseră atomizate şi că Mabel purta pe piept un tatuaj teribil: Hiroshima, Nagasaki. Cu complimente din partea doamnei AtomosPână la urmă, doamna Atomos lansează un atac generalizat şi o adevărată maree umană de atomizaţi înaintează, semănând moartea în calea ei. în centrul New Yorkului asistăm la scene de panică şi oroare indescriptibile, înainte ca agenţii F.B.I. să reuşească să localizeze aparatul mânuit de slugile devotate ale doamnei Atomos şi să-l distrugă. Când atacă prima oară Statele Unite, doamna Atomos este în cele din urmă, respinsă, dar provoacă americanilor pierderi egale celor pe care le provocaseră şi ei poporului japonez în timpul războiului. Au urmat alte cincisprezece romane, inegale ca valoare, dar câteva au fost pasionante, în

[1] Concert pentru necunoscut (opus 71) -1. franc.

[1] Sinistra doamnă Atomos -1. franc.

special Mme Atomos seme la terreur[1] şi Miss Atomos.

Printre stâlpii colecţiei editurii Fleuve Noir îl regăsim pe Jimmy Guieu, care lăsase SF-ul deoparte câtăva vreme, pentru romanele de spionaj; ultimul lui roman mai interesant pare a fi L'ordre vert\ care nu se mai bazează pe farfuriile zburătoare, ci pe studiul ezoterismului!

B.R. Bruss rămâne unul dintre cei mai siguri garanţi ai calităţii colecţiei şi cred că, o dată cu La planete introuvable[3], publicată în 1968, ne-a dat cea mai bună operă a sa publicată sub auspiciile editurii Fleuve Noire. în carte este dezvoltată o idee foarte ingenioasă: cinci expediţii de recunoaştere sunt trimise, una după alta, pe aceeaşi planetă, numită Brull, după numele lui Arsene Brull, care a descoperit-o. Or, cele cinci rapoarte despre respectivele explorări nu au nici cel mai mic punct comun! Fauna, flora, locuitorii, continentele, chiar perioadele geologice diferă întru totul. Se hotărăşte să fie trimisă o a şasea expediţie, patronată de Institutul Galactic de Ştiinţe. Ea studiază planeta Brull şi prezintă un al şaselea raport, complet diferit de celelalte. Este o idee foarte frumoasă, căreia B.R. Bruss îi dă explicaţia următoare: planeta Brull era lumea natală a uneia dintre rasele cele mai evoluate din galaxie şi aceste fiinţe o făceau să se deplaseze necontenit

în timp, pentru satisfacerea turiştilor care vroiau să descopere o perioadă sau alta din antichitatea lor! Pe această temă deja complexă se grefează o luptă împotriva unor extratereştri ostili, pe care pământenii reuşesc să-i alunge, cu ajutorul locuitorilor adevăraţi ai planetei Brull.
Yves Dermeze părăsise SF-ul timp de câţiva ani, din cauza lipsei cererii. în mod special, cadrul prea convenţional al colecţiei Anticipation nu-i convenea. Dar colecţia evoluând, nu ne vom mira să-l regăsim aici sub pseudonimul Paul Bera (aproape numele lui adevărat, Paul Berato). Printre duzina de titluri pe care le-a publicat până acum, voi cita Race de conquerants*, apărut în *

[1] Doamna Atomos răspândeşte groaza -1. franc.
[2] Ordinul verde -1. franc.
[3] Planeta de negăsit - 1. franc.
[4] Rasă de cuceritori -1. franc.

1972, care este interesant. Romanul combină tema transferului mintal între o rasă galactică şi Pământ, cu cea a lumilor paralele. Povestitorul, Oliver, intră în contact cu mintea unui galk, rasă de cuceritori care trimit un ultimatum locuitorilor planetei Pământ, numiţi oeus. Dar este vorba de un Pământ paralel, căruia, bineînţeles, noi nu-i bănuim existenţa, în cele din urmă, galkul se transferă pe Pământul nostru, în locul lui Oliver, în timp ce acesta trece în lumea rasei oeus, unde, destul de paradoxal, reuşeşte să respingă invazia galkilor! Romanul povesteşte mai ales aventura lui Oliver pe Pământul nr.2, dar autorul nu s-a dat în lături de la satira socială, iar relaţiile galkului imigrat cu anumiţi reprezentanţi ai civilizaţiei noastre modeme (în special un gardian public) nu sunt lipsite de haz. în final, lucrurile se întorc la starea lor anterioară, spre marea tristeţe a lui Oliver, care se îndrăgostise de un locotenent din armata oeus, un locotenent la feminin, trebuie să precizăm: „Şi-atunci, în zilele în care mă plictisesc, în zilele acelea când regret - ce, oare? - că nu sunt decât un om de pe Pământul nostru, mă apropii de o fereastră, îmi reazem fruntea de geam şi, fără grabă, stăruitor, caut unghiul. Unghiul sub care ceea ce reflectă sticla nu este chiar acelaşi lucru cu ceea ce vezi tu însuţi. Se mai întâmplă să întrezăresc fantome, mai ales spre seară, când vreun nor întunecă soarele. (...) Căci ei sunt aici, ne înconjoară, trăiesc cu noi, fără ca ei să-şi dea seama de prezenţa noastră. CEus, scumpii mei oeus, semenii mei, fraţii mei”...[1]

După dispariţia colecţiei Rayon Fantastique, Pierre Barbet devine unul dintre cei mai importanţi autori ai editurii Fleuve Noir[2], la care a publicat deja mai mult de douăzeci de titluri, printre care voi cita Les maîtres des pulsars[3] şi, mai ales, în

1972, L'empire du Baphomet*. Istoria începe în Ţara Sfântă, în anul

[1] Aluzie la un poem de Baudelaire (Au lecteur în volumul Les fleurs du mat), în care poetul cântă supremaţia Plictisului printre toate celelalte păcate ale omenirii şi care se încheie cu cuvintele: „-Hypocrite lecteur, -mon semblable, - mon frere!”.

[2] El a mai publicat romane SF şi la alte edituri, sub pseudonimul David Mâine (n. aut.).

[3] Stăpânii puişorilor -1. franc.

* Imperiul lui Baphomet, Ed. Cristian & Ed. Antrax, f.a.

1118 al erei noastre, cu o navă spaţială care cade nu departe de cavalerul Hugues de Payns. Cavalerul se apropie de navă, crezând că e o piatră căzută din cer, şi se trezeşte faţă în feţă cu o creatură extraterestră, pe care o ia drept demon. Fiinţa, care cere să
i se spună Baphomet, reuşeşte să-l convingă pe Hugues că nu este o creatură a lui Satan şi face un soi de târg cu el. La cererea lui Baphomet, cavalerul se angajează să întemeieze Ordinul Templului[1], fără a bănui că extraterestrul vrea să pună stăpânire asupra Pământului prin mijlocirea lui. Povestirea este reluată în 1275; Guillaume de Beaujeu, Marele Maestru al Ordinului Templului, se află, la rândul lui, în Ţara Sfântă, unde situaţia îi dă bătăi de cap. în acest moment, istoria se îndepărtează de ceea ce ştim, întrucât, departe de a fi învins, Guillaume, mulţumită armelor lui Baphomet, îi înfrânge pe sarazini şi pune stăpânire pe locurile sfinte. El pleacă în cruciadă până în inima Asiei, împins, fără să ştie, de dorinţa de cucerire a lui Baphomet. Această povestire foarte interesantă, bazată pe tema universurilor paralele, a avut onoarea de a fi reţinută de Donald Wollheim, pentru a fi tradusă în Statele Unite.

începând din 1966, un nou cuplu de autori, J. şi D. Le May, şi-a făcut apariţia la Fleuve Noir. Acest pseudonim ascunde un inginer care poartă prenumele Jean şi pe soţia lui, Doris[2]. Această combinaţie de spirit ştiinţific şi de sensibilitate feminină dă rezultate excelente şi le conferă autorilor un loc cu totul original în colecţie. Printre cele vreo cincisprezece titluri publicate de ei, voi reţine Les creatures d'Ulnar[3], apărut în 1972, care începe în mod banal, printr-o simplă explorare spaţială a unui sistem de şapte planete, dar continuă într-un mod absolut neobişnuit. Mai întâi, o tânără femeie constată că talia i se subţiază, şoldurile i se împlinesc, capacitatea intelectuală îi sporeşte. Ceilalţi membri ai echipajului suferă şi ei aceleaşi transformări şi, curând, sunt capabili de creaţii mintale, creaţii reflectând fantasmele şi psihozele lor. în cele din urmă, ultimii membri ai echipajului,

rămaşi

[1] Istoria spune că Ordinul templierilor a fost Întemeiat în 1119 la Ierusalim, de către Hugues de Payns (n. aut.).

[2] Din 1976, Jean Le May îşi continuă singur opera (n. aut.).

[3] Creaturile de pe Ulnar -1. franc.

490

pe orbită în nava expediţiei pământene, asistă la un adevărat apocalips.

Am constatat, în aceşti din urmă ani, o primă înflorire de noi autori la Fleuve No**. Această editură pare să fi reuşit, în sfârşit, să creeze o şcoală de Science fiction franceză. Majoritatea componenţilor ei sunt autori amatori, medici, ingineri, profesori etc., care au început să scrie anticipaţie de plăcere. Printre cei care mi se par mai interesanţi, voi cita pe Louis Thirion, Robert Clauzei şi Alphonse Brutsche (pseudonim al lui Jean-Pierre Andrevon), dar cel mai bun este cu siguranţă Pierre Suragne, deja cunoscut, ca autor de romane destinate tineretului, sub numele lui real, Pierre Pelot. Suragne are deja câteva romane bune la activul său; La nef des dieux[1] nu este, poate, cel mai bun dintre ele, dar îmi place în chip special. Povestea e dublă: în primul rând, cea a unor piloţi pământeni, însărcinaţi cu o stranie misiune de explorare, în contextul politic al unui război rece; în al doilea rând, cea a doi supravieţuitori care se trezesc într-un oraş uriaş, populat de milioane de cadavre. Cele două acţiuni se unesc în final într-o revelaţie stupefiantă, dar perfect logică.

La Fiction, SF-ul francez a aţipit. Autorul numărul 1 este de-acum Michel Demuth, al cărui debut a avut loc în luna aprilie a anului 1958. El s-a născut în 1939 la Lyon, unde a exercitat mai întâi profesiunea de traducător din engleză. Vine la Paris la sfârşitul anului 1966, când Dorfmieux şi cu mine i-am propus să intre la editura Opta, ca secretar de redacţie.

între 1965 şi 1967, Demuth a publicat şapte povestiri aparţi-nând unei istorii a viitorului, al cărei titlu original este Les galaxiales[2] şi care trebuia să cuprindă douăzeci şi cinci de nuvele. Primele, Viti itranger[3] şi Le fief du filon[4] au apărut în numerele 140 şi 141 ale revistei Fiction (iulie şi august 1965). Cea de a doua era însoţită de un tabel cronologic al primelor treisprezece „Galaxii” proiectate. Această operă ambiţioasă a cunoscut o lungă

[1] Corabia zeilor -1. franc.

[2] Galaxialele -1. franc.

[3] Vara străină -1. franc.

[4] Moşia trădătorului -1. franc.

491

întrerupere din motive pe care le vom afla mai jos, dar a fost reluată de autor în cursul anului 1973 şi se pare că va fi dusă

cu bine până la capăt. Nu-mi este posibil să precizez cum vor fi „Galaxialele”, întrucât nu cunosc decât jumătate din ele, dar ceea ce a fost publicat ne lasă să întrevedem o lucrare demnă de cele mai bune producţii ale SF-ului francez. Dintre textele apărute, prefer La course de l'oiseau boum-boum[1] pe care o bănuiesc a fi fost inspirată de personajul desenelor animate de Tex Avery, pasărea Mi-Mi, care este întotdeauna urmărită de un coiot pe cât de şiret, pe atât de nenorocos. Michel Demuth, fie sub numele lui real, fie sub pseudonimul Jean-Michel Ferrer, a fost cu siguranţă cel mai important autor al revistei Fiction, până în 1962[2]. în 1967, editura Opta, care publica Fiction, a început, în fine, să mişte. La propunerea lui Alain Dorâmieux, Maurice Renault s-a hotărât să cumpere drepturile de autor pentru revista Galaxie, care nu mai apărea în Franţa din aprilie 1959, şi să o relanseze. Noua serie a debutat în mai 1964, dar, dată fiind rarefierea scriitorilor francezi, s-a luat decizia să se publice numai traduceri. în acelaşi an m-am angajat la această editură, mai întâi ca să iau conducerea revistei Mystere-Magazine. îl cunoşteam pe Maurice Renault de la publicarea, în 1960, a romanului meu Le Passion selon Satan[3], un roman fantasy inspirat din Lovecrafi, care nu avusese nici un succes comercial, dar mă făcuse cunoscut unui număr oarecare de profesionişti.[4] I-am propus imediat lui Maurice Renault să creeze un Club al Cărţii de Anticipaţie, aşa cum crease Clubul Cărţii Poliţiste, şi i-am sugerat să publice, ca prim titlu, trilogia Fundaţia de Isaac Asimov, din care nu apăruse decât prima parte în Rayon Fantastique. După aceea, am propus să se editeze, într-un singur

[1] Cursa păsării Bum-Bum, în CPSF seric veche, 1970, nr. 364-365.

[2] Demuth a folosit şi pseudonimul Jean Michel Chaponnay, cu care a semnat unele dintre copertele fotografice abstracte ale primelor Galaxie-bis. Celelalte, atribuite lui Bruce Wayne (numele eroului benzilor desenate Batman) erau făcute de mine (n. aut.).

[3] Patimile după Satan -1. franc.

[4]S-au vândut din acest roman 92 de exemplare! A trebuit să aştept reeditarea lui în 1978, la Jean Jacques Pauvert, apoi în colecţia editurii Tai Iu, pentru ca această carte să-şi găsească, în sfârşit, adevăratul ei public (n. aut.).

volum, Arsenalele din Isher de van Vogt şi urmarea sa inedită Fabricanţii de arme \ Am fost susţinut încă de la început de Alain Dordmieux, deşi el personal îi detesta pe Asimov şi van Vogt; a recunoscut totuşi că, din punct de vedere comercial, propunerea mea era întemeiată. Aşa încât, la 20 mai 1965, a apărut primul volum al Clubului Cărţii de Anticipaţie, tipărit

în 3800 de exemplare. Maurice Renault făcuse pariu cu mine că nu se vor vinde mai mult de 1000. Totalitatea tirajului s-a epuizat în mai puţin de şase luni şi, astăzi, acest prim volum se vinde cu peste opt sute cincizeci de franci la anticariat! Cărţile Clubului nefiind accesibile tuturor buzunarelor, am creat, în 1967, colecţia Galaxie-bis, al cărei rol era cel de a prezenta traduceri de romane anglo-saxone în stilul colecţiei Rayon Fantastique.

Dar, în anul 1967, climatul se schimbase la editura Opta. Maurice Renault se pensionase la începutul anului precedent, iar noua direcţie era interesată mai mult de agenţia de publicitate pe care o avea, decât de editură. La începutul anului 1968, am plecat de acolo şi am devenit director literar al editurii Jai lu. în 1969, Alain Doremieux şi-a dat demisia din funcţia de director literar al editurii, mulţumindu-se să asigure redactarea revistei Fiction, prin corespondenţă (a plecat din Paris şi s-a stabilit în Ţara Bascilor). A fost înlocuit mai întâi de Jacques Bergier şi Michel Demuth, apoi, în 1971, numai de Demuth. Acesta din urmă începuse din 1968 să se ocupe şi de revista Galaxie, şi toate aceste însărcinări redacţionale şi administrative explică de ce nu şi-a continuat seria Galaxiales. în 1972, el a creat la editura Opta o colecţie nouă, Antimonde[2], consacrată tinerilor autori anglo-saxoni.

Fiction şi-a schimbat formula în aprilie 1969, obţinând autorizaţia să publice texte americane alese din alte părţi decât din F & SF, cum se prevăzuse iniţial. Aceasta nu l-a împiedicat să-şi

[1] S-a organizat un referendum printre cititorii revistelor Fiction şi Galaxie, pentru a se afla ce titluri ar vrea să fie publicate la C.C.A. Lista primelor opt titluri cerute era identică cu cea pe care o pregătisem eu! Totuşi, volumul consacrat lui Sturgcon a trebuit să fie înlocuit cu două romane de C.L. Moore, iniţial neprevăzute, pentru că ne-au trebuit doi ani ca să obţinem dreptul de publicare al lui Sturgeon (n. aut.).

[2] Antilumea -1. franc.

piardă încet, încet, cititorii. La începuturile revistei Fiction, cea mai mare vânzare fusese de 16.000 de exemplare pe lună şi, treptat, vânzarea a scăzut sub 10.000 de exemplare. în această ultimă perioadă, s-au ivit numai patru autori de calitate: Daniel Walther în decembrie 1969, Guy Scovel (pseudonimul lui Jean-Pierre Fontana) în februarie 1966, Jean-Pierre Andrevon în mai 1968 şi Dominique Douay în februarie 1973.

Daniel Walther este un jurnalist francez născut în 1940, autorul a două duzini de nuvele şi al unui roman. Stilul lui

ezită între poezie şi violenţă, ceea ce ar fi trebuit să-l facă să devină un bun autor de science-fentasy. El este, pe de altă parte, un scriitor angajat politic, aşa cum apare în scurta sa povestire Flinguez-moi tout ga/[1], apărut în 1968.

„Eram mai mult de două mii, un regiment întreg cu căţel, cu purcel, şi cercetam centimetru cu centimetru regiunea colinelor pe cel de-al treilea continent H6cate, a şasea planetă gravitând în jurul Bdtelgeusei.” Dacă înlocuim H6cate cu Aurts şi B6telegeuse cu Algeria, vom căpăta o idee destul de precisă asupra intenţiilor autorului. Povestirea este relatată din unghiul de vedere al unui sergent, un băiat sensibil, care nu e de acord cu acest război de cotropire, dar este prins într-un angrenaj, în aşa fel încât trebuie să se supună ordinelor colonelului său, un moş Teacă fioros şi stupid. Când grupul sergentului întâlneşte un grup de indigeni neînarmaţi şi îi raportează colonelului, aflat la adăpost în cartierul lui general, acesta dă un singur răspuns: „Arde-mi-ţi-i pe toţi!!” Şi, cu toată repulsia sergentului de a da ordin să se deschidă focul, cu toate sentimentele lui umanitare, laşitatea şi frica vor fi mai puternice. „Şi, dintr-o dată, am fost cuprins de panică, închipuin- du-mi că poate ei se vor năpusti asupra noastră, ne vor umple de bale, ne vor acoperi cu masa lor monstruoasă, ne vor face să suferim cea mai josnică dintre morţi: «Spintecaţi-le burta!» am zbierat. Instantaneu, în noapte se împrăştiară jerbe de picături de căldură, albastre şi portocalii şi, aproape imediat după aceea, o pulbere hidoasă făcu să ne dea lacrimile. «Spintecaţi-i, împuşcaţi-i!»

[1] Arde-mi-ţi-i pe toţi!, în volumul Un pic de neant, Antologia SF-ului francez de V. Colin, Ed. Albatros, 1970.

Râdeam cu hohote isterice şi nu ne ajungeau degetele în graba în care apăsam pe trăgaci. Minirachetele scobeau cratere în magma vie care curgea neîncetat spre zid. Era oribil.” Acest text antimili- tarist al lui Daniel Walther este cu atât mai puternic cu cât el nu cade în greşeala de a denunţa făţiş războiul ci, din contra, se mulţumeşte doar să-l descrie, punându-i în lumină mecanismele hidoase şi înjositoare. Walther a încercat mai apoi să scrie romane, publicând în 1972 Mais Vespace... mais le temps... *. Putem spune însă că încercarea nu a fost prea convingătoare.

Jean-Pierre Fontana şi-a făcut mai întâi un nume în fandom, publicând, cu o răbdare de furnică, cel mai gros fanzin pe care mi-a fost dat să-l văd vreodată, Mercury. S-a gândit apoi că va putea trece în chip firesc la profesionalism, dar a fost nevoit să-şi 'piardă iluziile, pus în faţa imperativelor comerciale şi economice. Sub numele Guy Scovel, a publicat în Fiction un număr de povestiri, care dovedesc mai mult pasiunea lui pentru SF

decât un real talent de scriitor. Cu toate acestea, lectura romanului său intitulat Sheol mă îndeamnă să cred că ar putea deveni un scriitor interesant, o dată ce şi-ar rezolva problemele stilului. Lui Jean-Pierre Fontana îi datorăm organizarea primului Congres naţional de science fiction, care a avut loc în martie 1974, la Clermont-Ferrand.

Jean-Pierre Andrevon s-a născut în 1937, a făcut studii de desen şi locuieşte acum la Grenoble. S-a hotărât să devină autor profesionist de science fiction şi să trăiască de pe urma acestei munci, ceea ce pare a fi un rămăşag greu de ţinut. Totuşi, el pare să fi reuşit. Pentru a ajunge aici, a scris romane de heroic-fantasy[2] în colecţia Presence du Futur, space-opera în colecţia Anticipation a editurii Fleuve Noir, sub numele Alphonse Brutsche, nuvele foarte politizate în Fiction şi numeroase cronici literare semnate cu numele lui sau cu diverse pseudonime, în diferite reviste.

Povestirea lui, Megalomaniaque\ apărută în martie 1975 în Fiction, este de-a dreptul excelentă. Ea povesteşte cum autorul,

[1] Dar spaţiul... dar timpul... -1. franc.

[2] Primele lui romane, cum ar fi Ic temps des grandes chasses (Timpul marilor vânători), sunt destul de dulcege (n. aut.).

[3] Megaloman -1. franc.

jignit de faptul că textele lui apar mai rar în Fiction, îi asasinează unul după altul pe scriitorii francezi de SF, ca să nu mai rămână nimeni în afară de el; iar atunci, va folosi toate numele colegilor defuncţi, ca pseudonime: „Da; acum trebuie să fac o mică vizită prietenească la Cel care era cauza directă a acestei hecatombe. Cel al cărui dispreţ faţă de operele mele mă face să ridic securea dreptăţii (şi alte câteva arme). Cel care sperase o bucată de vreme să scape de mânia mea schimbându-şi numele cu cel al lui Serge-Andrd Bertrand[1]. Cel care...

Dar l-aţi recunoscut, desigur.

Locuia într-o cazemată părăsită, înălţată pe o faleză roşie care străjuia o lungă plajă pustie. în acest cuib de vultur îşi ascundea paranoia, agorafobia, mizantropia, introvertirea. îşi închipuia el oare că astfel va scăpa de mine? Ar fi fost o naivitate de necrezut.

Căzând din cer, am aterizat în faţa intrării cazematei. Avea să se joace ultima carte. Suspans insuportabil! Calculatorul-mamă, care mă sfătuise până atunci cu credinţă, nu-mi mai era de folos în acest asalt final. I-am dat liber cu blândeţe: Nu mai am nevoie de tine, Sadoul, am murmurat. Legătura cu el a încetat. Am ridicat pumnul şi am bătut în uşa metalică a construcţiei.” într-o notă, se precizează că S.A.D.O.U.L. înseamnă „Sistem Autonom de Organisme Util Lubrifiate”.

La congresul de la Angouleme, Dominique Douay a primit, pe

merit, premiul pentru cea mai bună nuvelă franceză, pentru Thomas, apărută în septembrie 1974 în Fiction. în ea, ni se povesteşte despre doi oameni, Alduce şi Thomas, care alunecă de pe bulevardul George-V într-un fel de non-univers, unde se întâlnesc cu o stripteuză de la Crazy Horse Salon, care a fost şi ea proiectată acolo. S-ar putea spune: un subiect deja întâlnit; câtuşi de puţin, pentru că povestirea basculează brusc şi descoperim că acest non-univers este un peisaj mintal al lui Alduce, care tocmai este psihanalizat în mod ştiinţific. Un peisaj mintal în care entitatea Thomas n-ar trebui să-şi găsească locul... O povestire demnă de o antologie.

în domeniul revistelor, se cuvine, în sfârşit, să semnalăm

[1] Pseudonimul lui Dordmieux la începutul anilor ’70 (n. aut.).

existenţa revistei Horizons du Fantastique, dedicată mai întâi numai cinematografului fantastic şi de groază, dar care, începând cu numărul 11, s-a consacrat în cea mai mare parte SF-ului. Revista, la început trimestrială, devenită lunară în iunie 1975, a publicat 36 de numere înainte de a dispărea, în acelaşi an 1975.

Vreau să spun acum câteva cuvinte despre lucrări de science fiction apărute în afara colecţiilor specializate şi care prezintă un anume interes. Mai întâi, La planete des singes[1], publicată în 1963, care îl readuce pe Pierre Boulle la genul pe care îl ilustrase deja în două rânduri. Cinematograful a popularizat intriga acestui roman, care povesteşte expediţia unor savanţi pământeni, în anul 2050, pe o planetă a stelei Betelgeuse. Acolo, rolurile omului şi ale maimuţei sunt inversate: maimuţele sunt creaturi înzestrate cu raţiune şi oamenii sunt animale de grădină zoologică. Bineînţeles, tema fusese tratată deja de L. Sprague de Camp şi de P. Schuyler Miller, în romanul lor Genus Homo[1], apărut în volum la începutul anilor ’50 şi bazat pe foiletonul lor publicat începând din martie 1941 în Super-science Stories. Dar romanul lui Pierre Boulle, povestire filosofică şi de aventuri totodată, se citeşte cu plăcere.

în 1968 îl regăsim pe Rene Barjavel, cu La nuit des temps\ care se numără printre cele mai bune opere ale sale. O expediţie polară franceză înregistrează un semnal care vine din străfundurile adânci ale gheţii, vechi de aproximativ 900.000 de ani. Sub patronajul UNESCO, se constituie o importantă misiune ştiinţifică, în scopul de a rezolva acest mister. Se topeşte gheaţa până la o adâncime de aproape un kilometru şi se descoperă o sferă de aur, conţinând aparate ştiinţifice necunoscute şi corpurile unui bărbat şi al unei femei, în stare de animaţie suspendată. Asemănarea, probabil întâmplătoare, cu Out of the Silence (Sfera de aur*), de Erle Cox, se opreşte

aici. Tânăra femeie, E16a, se trezeşte prima şi, pe măsură ce savanţii îi descifrează limbajul, în faţa ochilor noştri

[1] Planeta maimuţelor, în volumul cu acelaşi titlu, care mai cuprinde şi o selecţie de texte scurte, Ed. Univers, 1971, col. Meridiane, nr. 180.
Genul Om -1. latină.
[3] Noaptea timpurilor -1. franc.
* Titlul francez al lucrări Out of the Silence.

sc desfăşoară istoria poporului ei, a dragostei ei pentru Paîkan şi povestea redutabilului savant Coban, care a construit sfera. în paralel, între reprezentanţii diferitelor naţiuni din misiune au loc certuri sordide, fiecare acuzându-i pe ceilalţi că vor să acapareze descoperirile ştiinţifice ale civilizaţiei Eldei. Unii vor ajunge până la furtul înregistrărilor revelaţiilor tinerei femei, alţii vor încerca să-l asasineze pe Coban, chiar înainte de a se fi trezit. Dar adevărata dramă se joacă între cele trei personaje, dintre care numai două au supravieţuit secolelor: E16a, Paîkan, pe care ea îl iubeşte, şi Coban, pe care îl urăşte. Drama, pentru noi îngropată în străfundurile unui trecut dincolo de orice amintire, datează de ieri pentru ei şi îi duce, fără scăpare, la moarte.

în 1971, Charles Duits, scriitor de limbă franceză, de origine americană, publică Ptah Hotep, unul dintre cele mai bune romane bazate pe tema universurilor paralele, dacă nu chiar cel mai bun. într-adevăr, calităţilor intrigii de science-fantasy propriu-zise li se adaugă interesul limbii extraordinare în care este scrisă cartea. Alături de încercarea lui Daniel Drode, Surface de la planete, Ptah Hotep este una dintre cele mai perfecte reuşite de recrere a unui limbaj diferit de al nostru, care rămâne însă pe de-a-ntregul inteligibil. încă de la prima pagină, dedicaţia dă o idee despre stilul strălucitor şi complicat folosit de Charles Duits: „Lui Hagamon al IV-lea, fiu vizibil al Ouranei, Scump Zeilor majori şi minori, Stăpân al Lumii, Pontif, Azur al echităţii, Scut al Athenadei, Primul dintre rumieni etc.

din partea lui

Ptah Hotep, Geamăn divin al împăratului, Horian, Rege al Sichelului, Duce ereditar de Ham, Favorit al Phroditei, Iubit de înţelepţi, Patrician originar, Lucind, Triumfător în câmpia de la Natenbourg, Majestate.” Acţiunea se petrece pe Pământ, probabil spre epoca noastră, într-o civilizaţie în continuare dominată de un imperiu roman (mai curând rumian) decadent. Povestea este cea a unui tânăr patrician, Ptah Hotep, al cărui tată a fost asasinat şi care a fost deposedat de averea sa. înarmat numai cu sabia, dar călăuzit de oracole, el ajunge între primii demnitari ai imperiului. Tot romanul este întemeiat pe

utilizarea unei mitologii greco-romane deformate, amestecată cu reminiscenţe ale religiei lui Christos, 498
care a existat şi în acest univers paralel, dar nu a reuşit să detroneze cultul lui Jupiter şi al Junonei. Iată două scurte extrase în care este vorba chiar de aceasta din urmă: „Or, Houenonei cea cu coapse frumoase îi plăcea să se distreze cu bărbaţii. îi învăţa mângâierile şi celelalte arte ale Houenonei, muzica şi dansul. Dar îi învăţa şi secretul zeilor. (...) Iar Thana cea albastră, cu picioare lungi, o ura pe Houenona, din cauza lascivităţii ei. Athenada cu scut viu o ura, pentru că Houenona cea cu coapse frumoase îi învăţa pe oameni secretul zeilor.” Şi, mai departe: „Crucienii o adoră pe Houenona sub două forme: sub forma Miriei, ea este regina zeilor şi a îngerilor şi mama regelui zeilor, Is cel cu palme găurite, iar sub forma Magdalenei, este neruşinata şi lasciva.” Acest univers are, desigur, puncte comune cu al nostru, dar autorul nu spune niciodată explicit în ce moment s-au despărţit şi au luat-o în direcţii contrare. Câteva rare referiri la doi sateliţi dau de înţeles că motivul ar fi putut fi o catastrofă cosmică. Charles Duits are iscusinţa de a nu explica nimic, de a nu justifica nimic, de a scrie ca şi cum am trăi realmente sub domnia lui Hagamon al IV-lea, fiul vizibil al Ouranei, primul dintre rumieni.

Voi mai cita încă trei romane de literatură generală, primele două apărute în 1972; toate trei îşi împrumută tematica din domeniul science fiction. Primul este La vie sur Epsilon\ de Claude Ollier. Este vorba de patru astronauţi însărcinaţi cu explorarea planetei Epsilon; racheta lor are o pană şi ei rămân prizonieri în această lume necunoscută. Urmarea povestirii amestecă scene trecute şi prezente, rupând firul dramatic şi căutând să arate modificările psihice ale personajelor. Cartea e interesantă dar, din păcate, o strică stilul „literar”, pe cât de snob, pe atât de ineficient. Mult mai bun este romanul lui Robert Merle, Malevil[2], care povesteşte despre viaţa unui grup de oameni care au scăpat de moartea atomică pentru că trăgeau vin la sticle în pivniţele castelului Malevil. Nici o originalitate în privinţa temei, desigur, dar Merle a scris un bun roman postatomic, bine clădit şi destul de înfricoşător.

1 Viaţa pe Epsilon -1. franc.

2 Malevil, Ed. Univers.

Les hommes protegâs[1], tot de Robert Merle, a apărut în 1974. într-un viitor apropiat, o encefalită fulgerătoare ucide aproape toată populaţia bărbătească a Statelor Unite. Femeile, care sunt ferite de flagel, înlocuiesc bărbaţii în toate rolurile lor sociale, inclusiv preşedinţia Statelor Unite. Câţiva supravieţuitori sunt duşi la adăpost de epidemie, în zone

protejate şi, curând, nu mai sunt decât obiecte sexuale, râvnite de toată populaţia feminină. O lucrarea care atacă multe tab&uri şi care, sub haina satirei, este o critică acerbă a modului nostru de viaţă.

în cursul ultimilor ani, SF-ul a iscat o vastă mişcare de interes, la nivelul jurnaliştilor, al autorilor tradiţionali, al mediului academic, dar şi al publicului larg. A avut loc mai întâi expoziţia consacrată SF-ului, organizată de Kunsthalle din Berna la muzeul Artelor Decorative, între 28 noiembrie 1967 şi 26 februarie 1968. Ea a fost realizată de Harald Szeemann, cu colaborarea lui Pierre Versins, în special. Judecată cu multă severitate de redacţia revistei Fiction, ea a interesat, în schimb, un public destul de numeros. Apoi, în august 1968, Magazine Litteraire[1] a consacrat SF-ului un prim număr special. Redactorul-şef Jean-Jacques Brochier este el însuşi un amator competent şi a considerat că venise în sfârşit timpul ca SF-ul să fie făcut cunoscut publicului romanelor tradiţionale.

In noiembrie 1969, Gerard Klein şi-a împlinit, în fine, visul pe care îl nutrea de la vârsta de şaisprezece ani: acela de a crea şi a conduce o colecţie de prestigiu. Aceasta a fost Ailleurs et demain, la editura Robert Laffont. Klein, credincios ideilor sale, a hotărât să deschidă scriitorilor francezi porţile colecţiei, iar un an mai târziu a publicat Les seigneurs de la guerre[3], al cărui autor este. Acest demers, care a provocat multe surâsuri ironice, era datorat pur şi simplu faptului că G. Klein nu găsise nici un manuscris francez demn de a fi publicat şi nu voia ca în public să se acrediteze ideea că această colecţie este rezervată numai traducerilor.

[1] Bărbaţii protejaţi -1. franc.

[2] Revista literară -1. franc.

[3] Seniorii războiului, Ed. Univers, 1975, Colecţia romanelor ştiinţi- fico-fantastice, nr. 1; Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 2.

Seniorii războiului[1], care are ca temă esenţială lupta împotriva timpului, temă dragă autorului, este cu siguranţă cel mai bun roman al lui Klein şi era cu totul demn de onoarea de a deschide seria autorilor francezi în Ailleurs et demain. Jacques Stemberg i-a urmat în 1971 cu Futurs sans avenir[2], o culegere de nuvele printre care trebuie să semnalăm excelenta povestire intitulată Fin de siecle[3]. Cărţile acestei colecţii destul de scumpe se vând într-o medie 8.000-10.000 de exemplare, recordul aparţinând romanului Dune de Herbert Frank, vândut în 82.000 exemplare. Asemenea rezultate sunt absolut remarcabile, întrucât nici o colecţie scumpă de literatură generală nu are certitudinea de a vinde din romanele curente mai mult de 3.000 până la 5.000 exemplare.

Din 1973 încoace, Klein a putut să scoată mai multe cărţi excelente ale autorilor francezi. Mai întâi Le temps incertain* de Michel Jeury, care a obţinut premiul pentru cel mai bun roman la Congresul de la Clermont-Ferrand. Jeury este un om ciudat, un intelectual pur care, totuşi, a fost nevoit să lucreze ca muncitor agricol pentru a avea din ce să trăiască. Talentul lui, deja recompensat cu un premiu Jules Veme pe vremea când semna Albert Higon, după cum am văzut, este acum în sfârşit recunoscut. Unii chiar văd în el pe cel mai mare scriitor francez de SF, ceea ce mi se pare exagerat, întrucât, de pildă, încă nu s-a eliberat de influenţa lui Philip K. Dick. Totuşi, Le temps incertain este o carte remarcabilă despre aberaţiile temporale. Personajele retrăiesc neîncetat secvenţele privilegiate ale vieţii lor, abia distincte unele de celelalte. Aceste repetiţii neîncetate dau naştere unui climat sufocant, care are uneori accente kafkiene.

Cu Tunnel[5], Andre Ruellan îl ajunge din urmă pe Kurt Steiner. Dar cei doi scriitori nu diferă esenţial unul de celălalt.

[1] Această carte a avut foarte rara onoare de a fi fost tradusă în Statele Unite, la editura Doubleday şi publicată într-o ediţie scumpă (cartonată). Ea a fost primită destul de prost de critică (articol de Theodore Sturgeon în Galaxy, mai 1973) şi nu ştiu cum a întâmpinat-o publicul (n. aut.).

[2] Viitoruri fără viitor -1. franc.

[3] SJărşit de veac -1. franc.

[4] Timpul nesigur -1. franc.

[5] Tunelul - 1. franc.

Tunnel este oarecum ca o carte de Steiner, pe care autorul ar fi scris-o cu deosebită îngrijire, anumite pasaje sunt adevărate poeme în proză. Subiectul: un om fuge prin jungla formată de tonele de gunoaie care înconjură Parisul; fuga e atât mai primejdioasă cu cât omul trage după el cadavrul tinerei soţii; dar, mai norocos în această privinţă decât Dâl Ortog, el va reuşi să o readucă la viaţă.

Philippe Curval, de asemenea laureat al premiului Jules Veme, a obţinut premiul pentru cel mai bun roman la congresul de la Angouleme, pentru L'homme â rebours*. Cartea este, cu siguranţă, cea mai mare reuşită a lui. Este interesantă în chip special, pentru că nu datorează nimic SF-ului made in USA. Tema este, cu toate acestea, cea a universurilor paralele, dar tratată într-un mod cu totul nou şi având, pe deasupra, şi un dram de suprarealism.

Pe partea ei, colecţia Presence du Futur a dat la iveală recent doi autori interesanţi: Bemard Villaret şi Philip Goy. Villaret, parizian de origine, şi-a petrecut o mare parte din viaţă în insulele Pacificului; acum trăieşte la Bora-Bora. A

scris numeroase povestiri de călătorie. De altfel, romanele lui SF sunt caracterizate printr-un gust pentru exotism şi un cert simţ al aventurii; în schimb, au puţină originalitate tematică. Cea mai bună carte a lui îmi pare a fi Le chant de la coquille Kalasai[1], care povesteşte despre dezastrele provocate de introducerea culturii pământene pe o planetă edenică.

Philip Goy, foarte tânăr cercetător la C.N.R.S., (Centrul Naţional de Cercetări Ştiinţifice) şi-a făcut o intrare răsunătoare în SF cu Le pere eternei[3]. Un biolog, Jacob Sterdod (numele ascunde o glumă în legătură cu numele laureatului premiului Nobel, Jacques Monod: Mono-stereo, bineînţeles), a creat o fUndaţie care să exploateze descoperirile sale în domeniul informaticii şi al biologiei. Or, această fundaţie trebuie să rămână în mâinile urmaşilor lui, toţi fiind oameni supradotaţi. Regulile fundaţiei nu sunt scutite de rasism, dat fiind că le este interzis celor din familia

[1] Omul în răspăr - 1. franc.

[1] Cântecul cochiliei Kalasai -1. franc.

[3] Tatăl veşnic -1. franc.

Stdreod să se căsătorească cu femei de culoare, să aibă fiice etc. Influenţa familiei St6r6od este combătută, încă de la primele pagini ale cărţii, de un grup de terorişti care, strigând „Libertate-Egali- tate-Voluptate”, îi asasinează într-o veselie pe membrii familiei. O carte foarte originală, care ne dă mari speranţe în privinţa acestui tânăr autor, deşi cel de al doilea roman al său nu a îndeplinit promisiunile primului.

La începutul anului 1970, părăsind editura Opta şi, ca urmare, colecţiile Club des Livres d’Anticipation şi Galaxie-bis, am creat o serie SF de buzunar, în sânul colecţiei de mare răspândire Jai lu. Pentru a reuşi să impun acest gen ce se presupunea că nu interesează decât un public restrâns, am folosit o stratagemă: nu am înscris cuvintele „Science fiction” pe cărţi. Ajunsesem la concluzia că, mai mult decât genul propriu-zis, cuvântul era cel care îi respingea pe cititorii francezi, convinşi că vor găsi sub această denumire numai povestiri neroade pentru adolescenţi, sau povestiri ştiinţifice plictisitoare. Am publicat deci van Vogt, Clarke, Sturgeon, Simak, Lovecraft, Asimov etc., alături de autori cum ar fi Colette, Moravia, Mauriac sau Henry Troyat. Ideea era în aparenţă bună, pentru că marele public a reacţionat şi unele titluri au atins tiraje pe care le-am fi socotit imposibile în Franţa: astfel, 2001 - Odiseea spaţială de Clarke şi Lumea non-A de van Vogt au depăşit acum 320.000 de exemplare vândute. La ora aceasta, vânzarea medie a colecţiei depăşeşte un milion şi jumătate pe an; pentru comparaţie, semnalez că Rayon Fantastique a atins această cifră abia în doisprezece ani. Un asemenea

rezultat demonstrează că SF-ul a cucerit marele public şi că cititorii potenţiali sunt mult mai numeroşi decât ne-am fi închipuit. într-adevăr, astăzi colecţia este foarte cunoscută şi ambiguitatea creată de absenţa cuvintelor „science fiction” a dispărut. Astfel, am putut să editez o serie de treisprezece antologii consacrate vechilor reviste americane, care au tot atâta succes cât şi romanele. Or, este vorba în mod evident de SF, chiar şi în ochii publicului cel mai puţin priceput.

Ca urmare a succesului pe care l-au avut colecţia lui Klein şi a mea, numeroşi editori au luat-o pe urmele noastre. Mai întâi editura Marabout, care a încetat să mai includă SF-ul în colecţia sa de lucrări fantastice şi a creat o serie separată. Apoi a venit

rândul lui George H. Gallet şi al lui Jacques Bergier să creeze, la Albin Michel, o colecţie de SF de aventuri. Robert Louit, la Calmann-Lâvy, a preferat să editeze autori intelectuali, în seria Dimensions[1]. Chute Libre[1] s-a specializat în SF de şoc, adesea pornografic. Le Masque[3], Presses Pocket*, Livre de poche etc. au urmat mişcarea.

SF-ul a început, de asemenea, să invadeze benzile desenate; albumele publicate nici nu pot fi numărate. Revista Mâtal Hurlant[5], lansată de Les Humanoides associes[6] (Jean-Pierre Dionnet, Philippe Druillet şi Moebius, la început) a devenit astăzi o adevărată instituţie, în asemenea măsură încât are şi o ediţie americană, Heavy Metal[1]', faptul e destul de rar pentru a merita să fie semnalat.

La prima redactare a acestei cărţi, scriam următoarele rânduri: „Desigur, mi se pare că sunt astăzi prea multe cărţi pentru ca publicul să poată corespunde, din punct de vedere financiar. O perioadă de recesiune, în special pentru colecţiile scumpe, se poate prevedea de-acum până la sfârşitul anului 1975. După părerea mea, nu are importanţă, întrucât lucrul în adâncime a fost îndeplinit”. Aveam dreptate în ceea ce priveşte fondul, dar mă înşelam asupra amănuntelor: mişcarea era atât de amplă, încât recesiunea nu a apărut decât foarte încet (trei dintre colecţiile citate mai sus au dispărut abia în 1983 şi 1984). Pe de altă parte, colecţiile ieftine nu au rezistat mai bine decât celelalte, iar Marabout,

[1] Dimensiuni -1. franc.

[2] Cădere liberă -1. franc.

[3] Masca -1. franc.

[4] Lumea acorda puţine şanse colecţiei editurii Presses Pocket, în faţa celei lansate de Le Livre de Poche (Cartea de buzunar). Totuşi, mulţumită talentului lui Jacques Goimard, Presses Pocket şi-a întrecut repede concurenţa. Goimard a ştiut să confere colecţiei sale un aspect şi o personalitate, în principal prin

crearea seriei de Le Livre d'or (Cartea de aur), consacrată celor mai buni autori ai genului, dar şi prin publicarea unor antologii de heroic-fantasy sau de SF, germană, sovietică etc. Fiecare carte este însoţită de un remarcabil aparat critic (n. aut.).

[5] Metal urlând - L franc.

[6] Umanoizii asociaţi -1. franc.

[7] Metal greu - 1. engl.

Masque şi Le Livre de Poche au fost printre primele care au ajuns la pământ. Lucrurile s-au schimbat mult în decursul acestor ultimi ani.

A patra perioadă: 1975-1984

Această nouă perioadă va aduce, în fine, reînnoirea SF-ului francez. Dar numai după ce a scăpat de un pericol neprevăzut: acela de a se înşela asupra obiectivului. O mână de critici, autori şi fani (cel mai adesea aceiaşi) au avut ideea să reunească Science fiction-ul şi politica; voiau să uite de altundeva şi de mâine, pentru a vorbi de aici şi acum. Ei s-au dedat atunci la un adevărat terorism intelectual, aşa încât, după câteva luni de articole virulente şi de declaraţii răsunătoare, nu s-a mai vorbit despre nimic altceva decât despre tânărul SF politic francez. Trei editori au căzut în capcană şi au creat colecţii de acest tip. Publicul nu i-a urmat şi editorii-au dat faliment, după ce şi-au dat seama - cam târziu - că fuseseră victimele unei campanii de intoxicare. Cincisprezece sau douăzeci de persoane făcuseră zgomot cât o mie; SF-ul trecuse din texte în realitate!

Totul a început cu câteva nuvele şi articole, publicate ici şi colo de către nostalgicii mişcării din mai 1968. Apoi Daniel Walther a vrut să publice un volum de Viziuni periculoase francez, şi a scos antologia Les soleils noirs d’Arcadie[1] (Opta, 1975). Ţelul ei era limpede exprimat: să creeze o mişcare de ficţiune speculativă franţuzească, aşa cum exista una în Anglia şi - credeau unii - şi în Statele Unite. Nu s-a produs aşa ceva, critica şi fanii nu au reţinut decât textele politice. în aceeaşi lună iunie 1975, am lansat în Jai lu o revistă trimestrială de Science fiction, Univers, a cărei direcţie i-am încredinţat-o lui Yves Frdmion, întrucât voiam o revistă orientată spre aspectele mai modeme ale genului. Nu aveam cum să ghicesc atunci că aceste noi tendinţe vor dispărea peste câţiva ani, zdrobite de succesele doctorului Asimov sau ale lui Arthur C. Clarke! încă de la primul număr, Univers a inclus câteva texte politice (de Dominique Douay, Joel Houssin, Jacques

[1] Sorii negri din Arcadia -1. franc.

Boireau etc.), dar amestecate cu povestiri de tot felul. Un

tânăr fan şi critic, Bemard Blanc, a reuşit atunci să-l convingă pe editorul Kesselring să-i încredinţeze conducerea unei colecţii în care să nu se publice decât SF politic. Astfel s-a creat Ici et maintenant[1] în 1977. Primul titlu apărut a fost o antologie intitulată Ciel lourd beton froid[2] şi semnată „Colectiv nr. 1”. în textul de prezentare găseai fraze ca: „Francezi din cap până-n picioare. SF-ul din această carte nu va fi o sucursală a NATO”, sau „Explorare amănunţită a orizontului ’80: prim-plan cu centrale nucleare, tabere militare şi închisori secrete. Totul mişcă şi nu e trist. Sub extratereştri, pavajul!” în Planete socialiste[3], „Colectiv nr. 2” povestea instaurarea socialismului în Franţa: „Lenevim cu plăcere, vorbim cu florile şi cu legumele şi fumăm ţigări cu drog”. Ar fi prea uşor să ironizăm. Apoi, în octombrie 1977, o revistă trimestrială, Alerte[4] vine să întărească această colecţie. Sloganul ei: „La fiecare trei luni, SF-ul va trage aici un semnal de alarmă”. Editorialul este în întregime politic, de tendinţă ecologisto-stân- gistă. Opinii absolut respectabile, la urma urmei, dar de ce să te încăpăţânezi să le botezi SF?

Punctul culminant al acestei mişcări a fost, la începutul anului 1978, apariţia manifestului lui Bemard Blanc, Pourquoi fai tue Jules Verne[5], (Ed. Stock) care avea pretenţia de a povesti istoria noului şi tânărului SF francez. S-a văzut atunci că regele era gol: nu existau cititori de SF politic, aşa cum îl concepea Blanc. Alerte şi Ici et maintenant s-au stins la începutul anului 1980; o altă colecţie, lansată la editura Encre de acelaşi Blanc, a murit după trei sau patru apariţii.

Au trecut aproape cinci ani de-atunci şi putem să facem un bilanţ. Este, cu siguranţă, negativ în mare parte. Totuşi, nu în întregime : această mişcare a reVelat câţiva tineri autori talentaţi, Jean Pierre Hubert, Joel Houssin, Jacques Boireau, Joelle Wintrebert,

[1] Aici şi acum -1. franc.
[2] Cer greu, beton rece -1. franc.
[3] Planetă socialistă -1. franc.
[4] Alerta -1. franc.
[5] De ce l-am omorât pe Jules Verne -1. franc.

Maxime Benoît-Jeannin, Sylviane Corgiat şi Bruno Lecigne, între alţii. Ea a mai dat, de asemenea, şi câteva texte de calitate, cum sunt Retour au pays qui fut[1] de Jean-Pierre Hubert, în Planete socialiste, Les enfants d'Ibn Khaldoun[1] de Jacques Boireau, în Univers 07, şi culegerea lui Yves Frdmion Octobre, octobres[3], între altele. A silit marea presă să recunoască existenţa unui SF francez, chiar dacă acest SF nu era citit. Şi, mai ales, a permis crearea unui alt SF, pe ruinele acestei mişcări. Astăzi, îi regăsim pe Joel şi pe Daniel Walther la

Fleuve Noir, de pildă, pe Jean-Pierre Hubert la Presence du futur, pe Joelle Wintrebert la Jai lu. Din colecţiile ratate din cauză că se înşelaseră asupra obiectului activităţii lor, a ţâşnit o explozie de tinere talente, care au dat o transfuzie de sânge proaspăt celorlalte colecţii.

Căci celelalte serii au mers înainte în aceşti ultimi ani, mai ales de când Elisabeth Gille a luat conducerea la Presence du Futur în 1976 şi Patrick Siry la Fleuve Noir în 1978. Nu numai că au ştiut să-i recupereze pe autorii citaţi mai sus, dar au şi descoperit alţii noi. La rândul ei, colecţia Dimensions şi-a deschis porţile autorilor francezi care, pe de altă parte, continuau să apară în Ailleurs et demain, Jai lu sau Titres/SF*. Stimulaţi de climatul de emulaţie, vechii autori au continuat să scrie sau au reluat pana, astfel că au apărut noi romane de Curval, Kurt Steiner, Claude Veillot, Michel Jeury, Jean-Pierre Andrevon, Pierre Pelot (Suragne), G.J. Amaud, alături de „tinerii" Serge Brussolo, Jean-Marc Ligny, Dominique Douay, Patrice Duvic, Jacques Mondoloni sau Emmanuel Jouanne, pentru a nu-i cita decât pe principalii scriitori. Dacă-i punem alături de supravieţuitorii „noului SF politic francez", formează cu toţii un grup destul de numeros. Vom

[1] întoarcere în ţara care a fost -1. franc.

[1] Copiii lui Ibn Khaldoun -1. franc.

[3] Octombrie, octombrii -1. franc.

* Colccţie ciudată, rezultată din amestecul seriilor SF a editurilor Lattis şi Chute Libre, reeditată în dimensiuni de buzunar, sub conducerea Mariannei Lecontc, fosta redactoare-şcfă de la Horizons du Fantastique (Orizonturile fantasticului). Tocmai înccpusc să publice în mod regulat texte inedite, când mediocritatea vânzărilor a obligat-o să nu mai publice decât falşi Conan, până la dispariţia colecţiei (n. aut.).

examina acum mai îndeaproape câteva dintre operele lor.

Cred că Prâsence du futur a făcut o cotitură, o dată cu publicarea în 1978 a culegerii lui Philippe Curval Futurs au prâsent[1], compusă din şaptesprezece povestiri datorate unor tineri autori aproape necunoscuţi. Printre ei, Daniel Martinange, Pierre Ziegelmeyer, Danielle Femandez, Bruno Lecigne şi mai ales Jean-Marc Ligny şi Serge Brussolo, care au fost cei mai remarcaţi. Curval afirmă că nu a vrut să facă o antologie, ci un număr de revistă, fără periodicitate. El scrie: „Are întregul caracter improvizat, viu, nou, toată forţa agresivităţii pe care nu o tempereazăă nici un fel de militantism, ne vorbeşte despre prezent în termenii viitorului, se doreşte a fi totodată o meditaţie asupra societăţii noastre şi asupra individului prins în vârtejul propriilor mutaţii, dar şi o călătorie în absurd, un periplu prin universul dereglărilor

şi fantasmelor”. Futurs au present, alături de publicarea sistematică în Univers, din 1975 încoace, a autorilor debutanţi, a dat un impuls determinant noii generaţii.

Funnyway[1], textul lui Serge Brussolo extras din precedenta culegere, a căpătat Marele premiu al SF-ului francez, categorie nouă. Trei ani mai târziu, în 1981, Brussolo câştiga acelaşi premiu, dar la categoria roman, cu Vue en coupe d'un viile malade[3]. Acest nou scriitor, cel mai înzestrat din generaţia lui, născut în 1951, nu era amator de SF şi citise puţin, în acest domeniu, înainte de a simţi nevoia să scrie: poate asta e cauza pentru care scrierile lui au un sunet nou. Desigur, uneori se simt în ele anumite influenţe: ale lui Robbe-Grillet, Alfred Jarry sau chiar Horace Mac Coy, vizibile cu claritate în Funnyway, de exemplu, în schimb, tradiţionalele influenţe ale lui van Vogt sau Dick, plagă a literaturii franceze SF, sunt cu totul absente. Această abordare diferită a SF-ului îi dă lui Brussolo un ton original care, adăugat marilor calităţi ale stilului său, face din el scriitorul numărul 1 al momentului.

Vue en coupe d’un viile malade este un roman despre alienarea

[1] Viitoruri la prezent -1. franc.

[1] Funnyway, în JSF 163.

[3] Vedere în secţiune a unui oraş bolnav - 1. franc.

în marile metropole modeme, subiect deja tratat de numeroşi autori ai genului, Ballard şi Silverberg între alţii; dar textul lui Brussolo este diferit, desigur pentru că nu este impregnat de operele acestor scriitori. în acest roman, Brussolo porneşte de la ideea că, într-un mare oraş, calculatoarele care-1 administrează îi neglijează pe locuitorii prezenţi, preocupându-se numai de evoluţia rasei omeneşti, pe termen lung. O carte importantă.

După Artesis comment?[1], nuvelă foarte pesimistă, apărută în culegerea lui Curval, Jean-Marc Ligny (născut în 1956) trece la roman, cu Temps blancs[2] (1979), care nici el nu exprimă un optimism desăvârşit. Tema de bază se apropie de cea a romanului lui Brussolo, un oraş condus de calculatoare, dar asemănarea se opreşte aici. Calculatoarele lui Ligny nu se ocupă numai de administrarea oraşului şi a locuitorilor lui, ele administrează de asemenea vremea şi, în periferii, nu mai e vreme frumoasă pentru mutanţii care trăiesc acolo. Afară din oraş e frig, e zăpadă, e gheaţă şi bântuie haite de lupi albi telepaţi. Autorul are iscusinţa de a nu alege un erou unic, al cărui ţel ar reprezenta alegoric salvarea omenirii; dimpotrivă, el alege un grup de personaje cu motivaţii riguros contradictorii, demonstrând astfel că situaţia e fară ieşire. Unul vrea să ajungă într-un oraş, altul în periferii, alţii la ţară, în sud etc., iar ultimul aşteaptă venirea unor improbabili

extratereştri. Toate acestea nu simt deloc vesele.

Patrice Duvic nu face parte chiar din aceeaşi generaţie, întrucât s-a născut în 1946. A fost mai întâi fan activ şi a realizat numeroase interviuri cu mari autori americani, în timpul convenţiilor din Statele Unite. Romanul lui, Poisson-pilote[3] (1979) este inspirat în mod inteligent din scrierile importante ale lui van Vogt şi tratează cu iscusinţă teme clasice: călătorii temporale, relaţii simbiotice cu extratereştrii, telepatie. Eroul este un tânăr obişnuit, ajuns dintr-o dată obiect al interesului autorităţilor şi ţintă a unor ucigaşi plătiţi, care habar n-au de ce şi pentru cine trebuie să îl omoare. Tânărul va găsi răspunsul în propriul lui trecut.

[1] Artesis şi mai cum ? -1. franc.

[2] Timpuri albe -1. franc.

[3] Peşte-pilot -1. franc.

Din aceeaşi generaţie cu Duvic, Jean-Pierre Hubert (născut în 1941) este un autor destul de puţin popular, care îşi croieşte drum cu greutate. El a fost revelaţia cea mai interesantă a colecţiei Ici et maintenant şi, de-atunci, are dificultăţi să se adapteze normelor altor serii. Romanul său, Le champ du reveur[1] este o operă dominată de disperare, în care este descrisă o civilizaţie extraterestră tulburată şi contaminată de visele unei copile de pe Pământ, traumatizată de grozăviile celui de-al doilea război mondial. Hubert a renunţat la „Aici", dar vorbeşte în continuare de „Acum"; pesimismul, împins la o asemenea intensitate, adânceşte o prăpastie între cititor şi autor. Le champ du reveur este, desigur, un roman frumos, dar mărturisesc că prefer să citesc Poisson-pilote.

Elisabeth Vonarburg (născută în 1947) este o franţuzoaică stabilită de zece ani în Canada. Ea este astăzi redactoar-şef al revistei Solaris, care-i urmează fanzinului Requiem. Romanul ei, Le silence de la cite[1] (1981) se situează în tradiţia americană a SF-ului; stilul şi notaţiile psihologice aduc oarecum aminte de Kate Wilhelm. Paul, ultimul genetician, reuşeşte să facă să se nască o fată, Elisa. Ei trăiesc într-o cetate ultraprotejată. Afară sunt numai mutanţi. Pornind de la această temă clasică, Elisabeth Vonarburg a ştiut să creeze ceva nou, insistând asupra conştientizării situaţiei de către tânăra Elisa şi apoi asupra revoltei ei. Totuşi, după uciderea rituală a „tatălui" ei, care înnebuneşte, Elisa, hotărâtă să reia programul geneticienilor şi să încerce să repopuleze Pământul, se întreabă în ce măsură nu a fost şi ea manipulată. O emoţionantă întrebare asupra liberului-arbitru.

Cea mai recentă descoperire a colecţiei Prisence du futur, Emmanuel Jouanne, născut în 1960, îşi publică primul roman, Damiers imaginaires\ în 1982. Omul nu mai trăieşte pe Pământ, ci

în văzduh, iar locuinţele aeriene se deplasează în spaţiu ca pe o imensă tablă de şah. Aici intervine noţiunea de Joc, ca în Loteria solară a lui Dick: după cum se deplasează - ca urmare a unei mutări de joc - averea locuitorului casei aeriene se măreşte sau se

[1] Câmpia visătorului -1. franc.
[2] Liniştea cetăţii -1. franc.
[3] Table de şah imaginare -1. franc.

reduce la zero, influenţându-i astfel şi situaţia socială. Ce sunt aceste table de şah? Doi oameni încearcă să descopere acest lucru, dar nu există un răspuns definitiv. Romanul se citeşte destul de greu, pentru că incidente şi comentarii se inserează necontenit în corpul textului: sunt cugetările personajelor, şi procedeul este uneori cam enervant. în câţiva ani, debarasat de aceste manie- risme, Jouanne va exprima o gândire pe care o simţim originală şi puternică.

Ne vom întoarce acum un pic în timp, mai precis în iunie 1975, pentru a mai spune câteva cuvinte despre trimestrialul Univers, ce a asigurat legătura între „SF-ul politic" şi noii autori care apar astăzi în diverse colecţii. îmi este cu atât mai uşor să vorbesc despre Univers cu cât, deşi eu l-am editat, conducerea a fost asigurată de Yves Fremion timp de nouăsprezece numere, cu excepţia numerelor 01 şi 02, unde textele le-am ales eu, pentru că Frdmion nu preluase încă postul de conducere. Era o revistă trimestrială, publicată sub forma unei cărţi ieftine, format de buzunar (preţul: 5 franci) şi consacrată formelor celor mai noi ale SF-ului. Autorii francezi erau bine veniţi, astfel că Univers i-a publicat pe Dominique Douay, Joel Houssin, Pierre Ziegelmeyer, Jacques Boireau, Jean-Pierre Hubert, Joelle Wintrebert, Rene Durând, Daniel Martinange, Danielle Femandez, Sylviane Corgiat, Emmanuel Jouanne etc. Fără să-i uităm pe „bătrâni", Curval, Demuth, Jeury, Pelot, Andrevon, Walther, Ruellan etc. Frdmion a fost eclectic în alegerile făcute şi de o exigenţă riguroasă cu privire la calitate. Faptul de a fi publicat de el a devenit curând o consacrare mult dorită. Din păcate, publicarea sub formă de carte de buzunar impunea, în schimb, o obligaţie: aceea de a vinde minimum 30.000 exemplare, ceea ce corespunde pragului rentabilităţii la preţul mic al acestui tip de carte. Univers 01 a vândut cele cincizeci de mii de exemplare tipărite, apoi revista a pierdut zece mii de cititori între numerele 4 şi 5, fără să ne putem da seama din ce motiv. Apoi vânzările au scăzut progresiv, ajungând la nouăsprezece mii de exemplare la Univers 19, în decembrie 1979. Nu mai era posibil să continuăm. Am hotărât atunci să transform Univers într-o mare antologie anuală de genul „cele mai bune povestiri ale anului". Am asigurat direcţia pentru Univers 1980,

1981 şi 1982, apoi i-am dat ştafeta Joellei Wintrebert; să notăm că, şi în forma sa anuală, Univers nu a încetat să publice povestiri inedite ale tinerilor autori francezi.

Pentru că tot suntem la Jai lu, să mai rămânem aici un pic. în medie, colecţia continuă să vândă mai mult de un milion şi jumătate de exemplare în fiecare an[1], cu un vârf de vânzări de două milioane în 1982, datorat succesului cărţii E.T. - Extraterestrul şi al altor câtorva titluri/cinema. Public în ea puţini autori francezi, nu din motive economice, cum. mi se reproşează adesea, ci din lipsă de cărţi bune. Mi se pare necesar ca autorii francezi să dea dovadă de aceeaşi calitate şi acelaşi profesionalism ca şi anglo-saxonii; multe colecţii ar mai exista încă dacă ar fi avut aceeaşi exigenţă. Printre cărţile care mi se par deosebit de interesante, voi cita cele două romane ale lui Claude Veillot, un vechi autor al revistei Fiction, Misandra şi La machine de Balmer[1]. Primul a fost deja cumpărat de patru ori de cineaşti dornici să-l transpună în film şi, de fiecare dată, proiectul nu a putut fi dus până la capăt! Misandra povesteşte vânătoarea unui Viril (un bărbat) de către un grup de femei, într-o civilizaţie exclusiv feminină. La machine de Balmer este povestea unor oscilaţii temporale între 1925 şi zilele noastre; femeia iubită, Casandra, apare şi dispare... O poveste frumoasă, cu nimic datoare poncife- lor SF-ului american.

Am avut deja ocazia să vorbesc despre Galaxialele lui Michel Demuth: primul tom, apărut în 1976, i-a adus Marele Premiu al SF-ului francez; cel de-al doilea a ieşit în 1979, cel de-al treilea este încă în gestaţie.

în 1976, Dominique Douay publică un roman dificil, numit L'echiquier de la creation[3]; în el îi vedem pe Galaad şi Aumaire, regele alb şi regele negru, înfruntându-se pe o tablă de şah la dimensiunea unei planete, mai vedem şi un ţap care persecută şi o fiară care se trezeşte şi mai vedem şi un om care-şi urlă durerea într-un spital de pe Pământ.

[1] Rânduri serisc în 1984 -1. franc.

[2] Maşina lui Balmer -1. franc.

[3] Tabla de şah a creaţiunii -1. franc.

Michel Jeury întrebuinţase pseudonimul Albert Higon pentru romanele sale apărute în Rayon Fantastique. L-a reluat pentru două lucrări apărute la Jai lu, între care excelentul roman Le Jour des Voies[1] (1977). „La 21 ianuarie 2016, afirmă profetul Fargan Oulds, Căile se vor deschide şi vor elibera mii de oprimaţi dintr-o lume sărăcăcioasă şi suprapopulată”. Or, Fargan Oulds nu este decât un agitator în slujba puterii; totuşi, în preajma zilei de 21 ianuarie, numeroase fenomene ciudate apar pe

Pământ şi în văzduhuri. Şi dacă aceste căi ar fi reale?

Pierre Pelot, care a abandonat definitiv numele de Suragne, câştigă Marele Premiu al SF-ului francez pentru Delirium Circus, apărut în 1977. Este încă un roman despre alienarea omului într-o societate totalitară, dar Pelot a ştiut să reînnoiască total tema la nivelul elementelor narative. Citizen este actorul favorit al mediilor de informare, e bogat, celebru, toate ale lui sunt frumoase, soţia, casa, grădina, plaja lui privată. Dar marea este falsă, cerul nu-i decât peretele unei bule, iar soţia lui - o păpuşă electronică. Chiar şi arta lui Citizen se dovedeşte a fi o impostură, căci el îşi închipuie că este destul de puternic pentru a arunca masca şi a străbate dincolo de aparenţe. Dar ce înseamnă un actor, fie el şi celebru, confruntat cu forţele care ne guvernează?

L Epouvante[1] de Daniel Walther, apărut în 1979, a fost şi el încununat cu un Mare Premiu al SF-ului francez. Era un roman inspirat din nuvela La canonniere Epouvante\ publicată în Fiction. Acţiunea se petrece pe Celeano, planetă pierdută, unde o garnizoană pământeană se plictiseşte într-o somnolenţă noroioasă. Nu se întâmplă nimic pe Celeano. Totuşi, locotenentul Baird este neliniştit, voci fără trup îi vorbesc, vise erotice nu-i dau pace; când pleacă în sus pe firul fluviului Ez, la bordul navei Spaima, coşmarul se dezlănţuie. întâi, culege o tânără femeie foarte frumoasă, şi care pare să nu aibă alt ţel în viaţă decât senzualitatea, plăcerea şi răul. Apoi, păsările paşnice, crocodilii inofensivi atacă nava; în sfârşit, apar nişte umanoizi. în ciuda alegoriei vizând

[1] Ziua Căilor -1. franc.

[2] Spaima -1. franc.

[3] Canoniera Spaimă -1. franc.

războaiele coloniale şi în special cel din Vietnam, aspectul politic al cărţii nu prevalează, nici pe departe, asupra părţilor pur science fîction şi ansamblul formează o lucrare poetică şi vizionară.

Je suis une herbe[1] de Jacques Mondoloni, apărut în 1982, a fost cât pe ce să ia Marele Premiu, pe care autorul l-a obţinut în anul următor, la categoria nuvelă, pentru Papa I-er[1]. Tema este, evident, apropiată de cea din încă un pic de verdeaţă (în prima parte, Mai verde decât credeţi - Greener than You Think) de Ward Moore, dar este abil înnoită prin adăugarea unei critici politice a mijloacelor de informare puse în faţa unui eveniment care ameninţă structurile societăţii. O iarbă, pe care produsele chimice au făcut-o mutantă, distruge totul în calea ei. Autostrăzile sunt curând întrerupte şi oraşele sunt împresurate. Mondoloni a ştiut să evite capcana cărţii - catastrofa - şi să împingă tema până la ultimele consecinţe, cu mai mult curaj

decât o făcuse Ward Moore.

După o pornire greşită în Ici et Maintenent, Joelle Wintrebert a publicat, unul după altul, în 1983 şi 1984 două romane în Jai Lu, Les maîtres-feu[3] şi Chromoville. Este şi autoarea unor numeroase nuvele şi articole de critică literară şi cinematografică. Les maîtres-feu ne duce cu gândul la un Heinlein pentru tineret; domneşte în carte un climat vioi şi vesel care i-a lipsit foarte tare SF-ului francez. Lucrarea relatează aventurile unui saurian inteligent şi ale unei adolescente, fiica unui lingvist. Pasajul în care saurianul se întreabă dacă se cade să mănânce o fată care vorbeşte pe limba lui este o desfătare. Chromoville este mai ambiţios şi povesteşte cum câteva persoane sunt determinate, fără voia lor, să se unească şi să instige la revoluţie.

Am avut deja ocazia să-l prezint pe Jean-Pierre Andrevon, care îşi continuă o carieră fertilă la mai multe edituri. Astfel, înainte de a vorbi de ultima lui carte, se cuvine să amintim Le desert du monde[4] (Denoel, 1977), pe o temă clasică, sfârşitul

[1] Sunt o iarbă -1. franc.
[2] Papa Întâiul -1. franc.
[3] Stăpânii-foc -1. franc.
[4] Deşertul lumii -1. franc,

omului pe Pământ, roman care a făcut o bună impresie. Le travail du furet a Vinterieur du poulaillier[1] (1983) este un thriller SF care ne duce cu gândul la filmul Blade Runner; de fapt, este vorba de o convergenţă întâmplătoare, dat fiind că Andrevon nici nu văzuse filmul la vremea redactării acestei cărţi. Dihorul în chestiune este un ucigaş însărcinat de guvern să regularizeze numărul cetăţenilor din motive de stabilitate economică. Jos, dihorul, nu-şi pune nici o întrebare, primeşte listele şi ucide persoanele desemnate. într-o zi, găseşte pe listă numele fetei pe care o iubeşte. Meritul lui Andrevon constă în aceea că a ştiut să-şi imagineze un deznodământ cu totul original, foarte diferit de sfârşitul tradiţional al acestui tip de povestire.

Christian Ldourier publicase deja câteva romane bune, în special în Ailleurs et demain, la data când încheie cu strălucire anul 1984 al colecţiei fai lu, cu Ti-harnog. Cartea face dovada calităţilor de imaginaţie şi a talentului lui de scriitor. Un om, Tweren, este trimis ca observator pe o nouă planetă cu populaţie umanoidă. Maşinile care îi fac legătura cu lumea lui de origine se strică şi el se trezeşte izolat într-o societate formată din caste rigide. Se va crea pentru el o nouă castă, al cărei singurul membru va fi, casta vizitatorului. Tweren se împrieteneşte cu povestitorul şi se căsătoreşte cu fiica lui, dar curând unele caste încep să-l confunde cu un erou legendar, P’enn. Urmează o serie întreagă de aventuri, în decursul cărora Tweren îşi ia o a doua soţie, o „hore” - un fel

de amazoană tâlhăroaică. Susţinut de cele două soţii, el va începe lupta împotriva castelor.

Gdrard Klein publică puţini autori francezi în Ailleurs et demain, în primul rând din motive de exigenţă literară, în al doilea rând din necesităţi economice. O apariţie în colecţia cu celebra copertă metalizată este deci o consacrare pentru autor şi totodată o certitudine a calităţii pentru cititor. Astfel, doi autori francezi au obţinut premiul Apollo: Philippe Curval mai întâi, apoi Michel Jeury, pentru două romane apărute în Ailleurs et demain.

Cette chere humanite[1], publicat în 1976, a fost premiat în

[1] Munca dihorului înăuntrul coteţului -1. franc.

[1] Această scumpă omenire -1. franc.

anul următor. Philippe Curval imaginează un viitor apropiat, în care Marcom (fosta Europă a Pieţii Comune[1]) s-a separat de restul Pământului. A devenit o lume închisă, irespirabilă, apărată de o reţea electronică de nepătruns. Totuşi, un om, un izvoditor de vise, reuşeşte să lanseze un apel spre exterior, către Payvodes (ţările în curs de dezvoltare)[2]. Ca răspuns, un om din exterior va încerca să străpungă apărarea Marcom; ce va găsi oare, dincolo de ea? Pe această temă la limita politico-ficţiunii, Curval a scris o carte în care inteligenţa se întrece cu umorul şi al cărei deznodământ se dovedeşte a fi deosebit de ingenios[3].

>

înainte de a vorbi de premiul lui Jeury, să ne oprim puţin în 1978, când apare La maison du cygne* de Yves şi Ada Remy, adevăratul prim roman SF al acestui cuplu care se remarcase încă din 1968 prin cronica fantastică Les soldats de la mer[s]. Fiinţe venite din constelaţiile Lebedei şi Vulturului se înfruntă pe Terra, prin oameni interpuşi. Aceasta este tema generală a Casei lebedei. Romanul începe foarte interesant, în Mauritania, în deşert. Un arheolog construieşte acolo o casă ciudată, pentru a creşte în ea douăzeci şi cinci de copii de ambele sexe. El îi învaţă în special să-şi dezvolte facultăţile paranormale, pentru a se răspândi după aceea pe Pământ şi a apăra opera Lebedei. Dar o bănuială se face simţită: şi dacă această luptă între Lebădă şi Vultur n-ar fi decât o imensă mascaradă, menită să ascundă cu totul altceva? O carte scrisă cu multă sensibilitate.

L'orbe et la roue[6], apărut în 1982, i-a adus lui Michel Jeury premiul Apollo în 1983. Acţiunea se situează într-un univers numit „sfera lui Gowan”, în care seniorii Fusului şi inginerii Roţii îşi dispută supremaţia. Eroul cărţii, Mark Jervann, moare în lupta împotriva Fusului, la începutul cărţii, dar învie după zece mii de ani. încearcă să se revolte, refuză să devină o altă persoană şi este

[1] în franceză, Marche Commun.

[2] în franceză, Pays en voie de developpement.
[3] Cartea a primit premiul Apollo, decernat pentru prima oară unui autor francez (n. aut.).
[4] Casa lebedei -1. franc.
[5] Soldaţii mării -1. franc.
Fusul şi roata -1. franc.

aruncat în universul-umbră pentru alte douăzeci de secole. înviat iarăşi, de data aceasta pe planeta Faude, Mark Jervann va fi în măsură să arbitreze conflictul între Fus şi Roată, dar, de-acum, Jervann nu mai este singur în corpul lui, personalitatea lui s-a amestecat cu aceea a unui ucigaş aflat în slujba Roţii. Cu acest roman, Jeury se îndepărtează de influenţele dickiene şi dă o operă puternică şi foarte personală, care i-a adus un premiu binemeritat.

Emmanuel Jouanne îşi face apariţia în Ailleurs et demain cu Nuage[1], o fantezie de care nu s-ar fi dezis nici Fredric Brown sau Robert Sheckley. O astronavă e silită să aterizeze pe o mică planetă cu nimic deosebită, cel puţin în aparenţă. De fapt, Nuage este produsul unei experienţe ratate: ea se transformă după dorinţele inconştiente ale musafirilor ei. Curând, Nuage se arată a fi o planetă haioasă şi ucigătoare, unde numai Prune, fetiţa zburdalnică, are şanse să se adapteze. Juanne dă dovadă aici de multă vervă şi de mult umor: cu siguranţă că este un autor care trebuie urmărit.

Din 1978, când Patrick Siry a luat în mâinile sale colecţia Anticipation, asistăm la o mutaţie completă a acesteia. Praful de pe ea a fost spulberat, noilor talente li s-au deschis porţile, la fel şi noilor forme de SF. Este încă prematur să vorbim de o şcoală franceză a editurii Fleuve Noir, dar toate elementele sunt întrunite pentru a ajunge la asta. Scriitorii consacraţi produc în continuare cu acelaşi talent, şi voi cita, între alţii, pe Kurt Steiner cu romanul: Un passe-temps[1]; Jean-Louis Le May: Livradock le fou[3]; Pierre Barbet: Rome doit etre detruite[4]; Jimmy Guieu: Le fîls du ser- pent[5]; Richard -Bessiere: Avânt Ies deluges[6]; Paul Bera (Yves Dermeze): Uombre du tueur[1] etc. Dar să ne ocupăm acum de noii autori de la Anticipation, care, chiar dacă nu sunt toţi tineri, sunt deosebit de interesanţi.

[1] Nor - L franc.
[2] Ceva cu care să-ţi petreci timpul - 1. franc.
[3] Livradock nebunul -1. franc.
[4] Distrugeţi Roma! Ed. Savas Press, 1994, col. Science fiction, nr. 14.
[5] Fiul şarpelui -1. franc.
[6] înainte de potopuri -1. franc.
[7] Umbra ucigaşului -1. franc.

517

Primul apărut a fost Gilles Thomas, dar ar trebui să spun mai curând „prima apărută”, căci acest pseudonim o ascunde pe Julia Verlanger, una dintre cele mai talentate nuveliste din perioada de glorie a revistei Fiction. După câteva încercări nereuşite, ea a ştiut să-şi găsească stilul în roman, dând lucrări cu intrigi clasice, dar care se desfăşoară pe un fond descris foarte amănunţit. Să cităm, de exemplu, Les voies d'Almagiel[1], apărut în 1978, valoros mai ales prin zugrăvirea civilizaţiei de pe o planetă cu populaţie umană. Descrierea ciudată a obiceiului gajării şi a relaţiilor între Mastri şi cei daţi în gaj ne face să dăm uitării faptul că intriga este puţin cam convenţională. Este vorba despre un agent secret care luptă pentru păstrarea secretului unei seminemuriri; un tânăr gajat îl ajută să-şi ducă misiunea la capăt cu bine.

G.J. Amaud este un scriitor binecunoscut, datorită seriei poliţiste a editurii Fleuve Noir, dar nu s-a îndreptat către SF decât de curând. La compagnie des glaces[1], a fost o lovitură de maestru şi a fost urmată de numeroase cărţi care continuă povestirea (17 volume la începutul anului 1984)[3]. Ne aflăm pe Pământ, într-o nouă eră glaciară. Oraşele sunt protejate prin cupole, permanent deszăpezite de nişte oameni roşcaţi, cu sistemul pilos abundent, care sunt singurii capabili să reziste la frig. Deplasările nu se mai fac decât pe calea ferată; palate, cazarme, oraşe întregi sunt montate pe şine! Câteva companii feroviare îşi împart pământurile accesibile şi se războiesc nemilos între ele. în acest context, G.J. Amaud ne istoriseşte povestea glaciologului Lien Rag şi a prietenilor lui. Lien Rag vrea să înţeleagă misterul oamenilor roşcaţi şi să regăsească misterioasa „cale oblică”, despre care vorbeşte toată lumea, fară s-o fi întâlnit vreodată. O carte originală, pasionantă şi plină de idei; păcat că autorul a păstrat unele neglijenţe de stil moştenite din romanele poliţiste de la Fleuve

[1] Căile lui Almagiel -1. franc.

[2] Compania gheţurilor -1. franc.

[3] în final, seria avea să ajungă la 62 de volume, publicate între 1980-1990,
ce au făcut obiectul unei reeditări parţiale. în 1982, ciclul Compania gheţurilor a obţinut o menţiune specială în cadrul Marelui Premiu al SF-ului francez. De asemenea, în 1988, a obţinut premiul Apollo.

518

Noir. După acest prim volum, să nu pierdeţi Le sanctuaire des glaces[1]; apoi seria devine un pic repetitivă. O ultimă şi simpatică idee: în această lume a viitorului, unde tracţiunea electrică depinde de bunăvoinţa guvernatorului sau de securitatea militară, culmea rafinamentului este să posezi o

locomotivă cu aburi, singura care-ţi asigură independenţa.

Cine şi-ar fi putut închipui că Daniel Walther, dificilul şi elitistul Daniel Walther, ar fi putut publica vreodată în colecţia Anticipation? Eu nu, cu siguranţă, şi totuşi acestea sunt faptele: Walther a ştiut să-şi adapteze arta unei clientele mai populare, fără să renunţe nici la ideile, nici la exigenţele lui literare. Dintre cărţile sale apărute în Fleuve Noir, cea mai importantă operă, până acum, îmi pare a fi o trilogie de heroic-fantasy, compusă din Le livre de Swa[1] (1982), Le destin de Swa[3] (1982) şi La ligende de Swa* (1983). Swa este un băiat care suportă - mai curând decât capătă - învăţăturile profesorilor săi, într-o Citadelă închisă lumii exterioare. Ne aflăm Jntr-un viitor îndepărtat... care seamănă cu trecutul" precizează autorul, un viitor urmând unui holocaust atomic, în care nu mai dăinuie decât fărâme de cunoaştere. îndată ce se întâlneşte cu Chip-de-Urs, o fiinţă diformă şi mai mult decât semiomenească, Swa înţelege că nu va şovăi să-şi trădeze stăpânii, pentru a se elibera de jugul lor. Este începutul unei lupte împotriva lui Dmitr Vashar, Tetrarhul nopţii; este şi căutarea cunoaşterii conţinute în fabuloasa bibliotecă a oraşului subteran Mahagonny Dumdum.

Joel Houssin a reuşit şi el, în chip magnific, adaptarea la o colecţie care aparent nu era făcută pentru el. Mai întâi creator al interesantei serii Dobermann în Spicial Police, a apărut apoi în Anticipation, cu tot atâta succes. Cartea lui cea mai desăvârşită mi se pare a fi Blue[s] care, prin densitatea şi calitatea stilului ei, ar fi putut figura foarte bine într-o colecţie prestigioasă, cum ar fi

[1] Sanctuarul gheţurilor -1. franc.

[1] Cartea lui Swa -1. franc.

[3] Destinul lui Sea -1. franc.

[4] Legenda lui Swa -1. franc.

[5] Albastru -1. engl.

Ailleurs et demain. Blue este numele şefului bandei Patinatorilor, o bandă de bieţi amărâţi, care-şi împart zona cu alte grupuri rivale, numite Musuli, Sângeraţi, Bilari, Youvi etc. în faţa lor, un zid păzit de Neoane, în spatele acestui zid... nimeni nu ştie. Acesta e subiectul cărţii; cum un mic şef de bandă va trece peste rivalităţile tribale şi va reuni toate bandele, pentru a ataca zidul. Cu un subiect neînsemnat şi nu prea solid, Joel Houssin a reuşit mai mult decât o carte bună, a reuşit o carte adevărată.

Michel Jeury. Iată un alt autor pe care nu te-ai fi aşteptat să-l vezi apărând la Fleuve Noir! Totuşi, unul din scriitorii francezi cei mai intelectuali ai genului SF a devenit un adevărat stâlp al colecţiei Anticipation, încă din 1980. A

debutat cu un roman în două părţi, Les âcumeurs du silence[1], urmat de Le sombre eclat[2]. Acţiunea se desfăşoară în viitor, pe un Pământ pustiit demult de un Război de Nouă Minute. Pentru a decontamina solul, se ia hotărârea ca majoritatea populaţiei să fie plasată în hibernare artificială, în timp ce un mic grup de ţărani şi de nomazi va ocupa terenul, aşteptând trezirea stăpânilor. Juo Jombro, un ofiţer însărcinat cu supravegherea, este unul dintre „cei care culeg spuma liniştii” care încearcă să detecteze şi să distrugă orice urmă a tehnologiei de altădată. Brutalitatea cu care oamenii lui se poarta faţă de săteni îl revoltă; este arestat. Reuşeşte să fugă atunci când platforma lui zburătoare intră în luptă cu nava spaţială a unor oameni numiţi tehnoîs şi stabiliţi în nişte insule ale spaţiului, vecine cu Luna. Ushaîa, o tânără învăţătoare din sat, îl întâlneşte din întâmplare şi, împreună, vor încerca să pătrundă misterele civilizaţiei lor. Stăpânii există oare cu adevărat? Cei-Care-Dorm se vor trezi? Care este scopul final al Moratoriului? Povestirea lui Michel Jeury este bogată în întorsături neaşteptate, personajele sunt vii, te legi de ele şi le împărtăşeşti spaimele şi întrebările. De atunci Jeury a mai publicat şi alte romane bune în această colecţie, cum ar fi Goer de la Terre[3], fară ca asta să îl împiedice să publice lucrări mai complexe la alte edituri.

[1] Cei care culeg spuma liniştii -1. franc.

[2] Strălucirea întunecată - 1. franc.

[3] Goer de pe Pământ -1. franc.

în sfârşit, revelaţia colecţiei Prâsence du Futur, scriitorul Serge Brussolo, dă şi el colecţiei Anticipation o parte din operele lui. Una dintre cele mai reuşite îmi pare a fi Les semeurs d’abîmes[1] (1983). Această carte poate fi considerată drept al doilea volum al unei trilogii, pentru că în ea se regăsesc personajele apărute în Le puzzle de chair[1] şi pentru că va avea, cu siguranţă, o urmare; dar, aşa cum este, Les semeurs d’abîmes formează în sine un întreg independent. Moda tatuajului s-a răspândit, cu atât mai mult cu cât operaţia nu mai e dureroasă, datorită unei cemeli noi, de provenienţă necunoscută. Tatuajele sunt mobile şi alunecă neîncetat dintr-un punct într-altul al corpului. Apoi, într-o bună zi, tatuajele se fixează undeva şi se înfig în came, ucigându-i în suferinţe groaznice pe cei care le poartă. Romanul istoriseşte povestea unei tinere femei tatuate, care încearcă să-şi salveze viaţa, şi a doi bărbaţi, un zoolog şi un poliţist, care păzesc o ciudată turmă omenească. O turmă din care se scoate cerneala misterioasă. Pe măsură ce înaintează, povestirea lui Brussolo ia amploare: trece de la un fapt divers, cel al cemelu- rilor care ucid, la o dramă omenească, cea a Lisei, apoi la punerea în discuţie a viitorului

întregii rase umane. Un roman care te ţine în priză şi pe care-1 ţii minte, şi care i-a adus autorului său premiul Apollo 1984.

După ce am trecut în revistă colecţiile, să spunem două vorbe despre premiile care, în fiecare an, încununează o lucrare sau alta. Trebuie să ne întoarcem în 1971, epocă în care succesul SF-ului nu era pe deplin asigurat; am avut ideea să reabilitez acest tip de literatură în faţa marelui public, prin crearea unui premiu literar independent, care să fie atribuit în fiecare an unei lucrări din anul precedent. Numele premiului, Apollo, a fost dat în cinstea capsulei spaţiale Apollo 11, prima capsulă care a dus un om pe Lună. Juriul a fost compus din următorii scriitori: Ren6 Baijavel, Jacques Bergier, Jean-Jacques'Brochier, Michel Butor, Michel Demuth, Jacques Goimard, Francis Lacassin, Michel Lancelot, Franţois Le Lionnais, Alain Robbe-Grillet şi Jacques

[1] Semănătorii de abisuri -1. franc.

[2] Puzzle de came -1. franc.

Sadoul[1]. Primul premiu i-a fost atribuit în 1972 lui Roger Zelazny pentru Insula morţilor (The Isle of the Deact); de-atunci au mai fost premiaţi şapte autori americani, doi englezi şi trei francezi[2].

Lui Jean-Pierre Fontana îi revine meritul de a fi organizat primul congres al SF-ului francez, care s-a ţinut în martie 1974 la Clermont-Ferrand. De-atunci, se organizează în frecare an un congres în diferite oraşe. în paralel, Philippe Hupp prezintă un festival anual al SF-ului la Metz, unde invită cu regularitate autori străini, care îi pot întâlni în acest fel pe colegii lor francezi. începând cu primul congres din 1974, un juriu prezidat de Jean-Pierre Fontana decemează un Mare Premiu al SF-ului francez, care a devenit o recompensă mult dorită.

Trebuie, în sfârşit, să mai cităm emisiunea Temps X[3] a fraţilor Bogdanoff, care contribuie la popularizarea SF-ului la televiziune, adresându-se în special publicului adolescent.

în prima ediţie a acestei cărţi, am intitulat cele două capitole consacrate SF-ului francez respectiv: Ieri... şi mâine..., ca un omagiu adus lui Jules Veme, şi am încheiat al doilea capitol cu cuvintele: „SF-ul francez începe astăzi”. Cred că am fost un bun profet. Există acum un SF francez în plină expansiune, bogat în autori de calitate. Poate că ei vor aduce reînnoirea a cărei lipsă se simte atât de acut în SF-ul american actual.

Pentru noi, „mâine” a sosit, în sfârşit.

[1] Gerard Klein şi Pierre Boulle au refuzat să facă parte din juriu. O demisie şi câteva decese au modificat compoziţia juriului; şi-au făcut astfel intrarea Antoine Griset, Joelle Wintrebert, Christiane Sabatier, Jean-Michel Royer şi Stan

Barets (n. aut.).
[1] Aceste cifre sunt valabile până în anul 1984. După această dată, singurul autor francez care a obţinut premiul a fost Joci Houssin cu romanul Argentine (în anul 1990), de altfel ultimul laureat, premiul Apollo încetând a mai fi atribuit din 1991.
[3] Timpuri X-1. franc.

Iată-ne ajunşi la sfârşitul acestui studiu. Este o istorie parţială, după cum am anunţat în Introducere. Această carte nici nu este altceva, cu tot numărul considerabil de titluri şi de scriitori citaţi în cuprinsul ei. Numai în domeniul anglo-saxon, pe care l-am explorat totuşi cu multă grijă, a trebuit să omit un număr mare de autori secundari, dar cu o operă cantitativ importantă[1].

O altă omisiune, mai gravă de data aceasta, priveşte ţările mari producătoare de SF, cum ar fi Japonia şi India. Necunoaşterea limbii m-a ţinut departe şi nu am vrut să mă încred în studiile scrise de alţii. Dacă dăm crezare unor articole redactate de amatori japonezi şi traduse în engleză, această literatură s-ar fi dezvoltat în Japonia mai ales după război, sub influenţa americanilor, prin imitaţie. Aceasta este şi impresia pe care mi-a dat-o lectura câtorva nuvele japoneze traduse şi vizionarea filmelor de anticipaţie ale lui Inoshiro Honda. în schimb, se pare că există o remarcabilă literatură fantastică japoneză, mult mai tradiţională şi specifică. în ceea ce priveşte India, mi-au căzut în mână câteva traduceri în engleză ale unor romane ieftine: erau space-opera de tipul curent.

în ceea ce priveşte ţările din est, SF-ul a cunoscut o dezvoltare prodigioasă după război şi cele câteva traduceri în fianceză de care dispunem nu ne îngăduie să emitem o judecată de ansamblu asupra acestei literaturi. în cursul anului 1972, se pare că au apărut tot atâtea noutăţi în Uniunea Sovietică pe câte au apărut în Statele Unite! în timp ce scriam aceste rânduri, am primit douăsprezece numere ale unei reviste, Galaktika, publicată în Ungaria. în sumar, am recunoscut nume de autori americani, dar şi francezi. însă câte reviste şi colecţii nu ne rămân oare necunoscute?

O istorie parţială, am zis. într-adevăr, nimeni nu poate avea pretenţia să vorbească despre SF dacă nu-i place acest gen de
[1] Dc exemplu: E.C. Tubb, John Jakes, Lin Carter, Piers Anthony, H. Beam Piper, Mack Reynolds, Anne McCaffrey etc. (n. aut.).

literatură şi, oricum, este posibil să deteste unele dintre aspectele ei. Necazul e că ceea ce este ridicat în slăvi de unii, este făcut de ruşine de alţii! Astfel, cunosc fani pentru

care adevăratul SF s-a stins în jurul anului 1940, şi alţii pentru care SF-ul bun a început în 1967... întrucât fac parte dintre amatorii care n-au uitat trecutul, dar care nu dispreţuiesc producţiile prezentului, cred că am dat dovadă de o relativă obiectivitate. Desigur, gusturile mele m-au făcut, poate, să comit nedreptăţi faţă de unii autori[1], dar am tratat echitabil toate perioadele SF-ului, şi asta este esenţial, în definitiv.

Acestea fiind zise, ne mai rămâne să examinăm două, trei puncte. Şi, mai întâi, ce loc ocupă Science fiction-ul în literatura epocii noastre? Să nu ne lăsăm păcăliţi de atitudinea în general favorabilă a mediilor universitare sau jurnalistice la adresa literaturii SF, în Franţa. Ea se explică atât prin succesul comercial al genului, cât şi printr-un anume snobism.

în Statele Unite nu se întâmplă tot aşa. Desigur, SF-ul este studiat într-o sută de universităţi; dar acest fenomen nu atinge pe marii gânditori ai naţiei, pe paznicii ordinii morale. Astfel, în numărul din 29 noiembrie 1971 al revistei Newsweek, criticul literar Peter S. Prescott a consacrat SF-ului un articol pe cât de scurt, pe atât de excepţional. Criticul vede literatura Science fiction de dinainte de război ca pe nişte poveşti pentru copii, de nivelul celor care apar în benzile desenate; încearcă să reducă la zero SF-ul clasic, afirmând că a fost întotdeauna depăşit de descoperirile ştiinţei şi îi denunţă pe şarlatanii ca Ron Hubbard şi Campbell, care au acreditat valoarea ştiinţifică a unor mistificări ca dianetica. Să-l ascultăm acum cum vorbeşte despre SF-ul contemporan: „Literatura Science fiction s-a orientat acum către sex, religii sentimentale şi inepte experimentări stilistice. în privinţa religiilor sentimentale, ce se exprimă plăcut prin mijlocirea relaţiilor sexuale, nimic nu întrece în ţară străină[2]. O să spuneţi că nu se poate citi o asemenea păsărească fară să te apuce râsul,

[1] Iertare, Homer Eon Flint... iertare, Ursula LeGuin, Michael Moorcock, iertare... (n. aut.).

[2] Este vorba de romanul Stranger in the Strânge Land (Străin în fară străină), de Robert A. Heinlein.

dar sute de mii de adolescenţi reuşesc să o facă foarte bine, la fel ca şi o jumătate de milion de adulţi fără învăţătură, care apără ceea ce Harlan Ellison pretinde a fi o ,/evoluţie” în SF-ul de azi. (...) Autorii de Science fiction, la fel ca şi cei de romane poliţiste, continuă să aspire la respectabilitate şi încearcă să includă în tabăra lor orice scriere cu imaginaţie. De fapt, genul science fiction, ca şi pornografia, este arareori respectabil în sine, dar poate furniza unor adevăraţi scriitori teme ce pot fi folosite de literatura serioasă.”

Acest articol defineşte bine locul pe care îl ocupă SF-ul în literatura generală americană: nici un loc. De îndată ce un autor reuşeşte să iasă din ghetoul SF-ului, cum s-a întâmplat cu Kurt VonnegutJr acum câţiva ani, trebuie să-şi renege, într-un fel, originile de nemărturisit. în iulie 1973, în Playboy, Vonnegut se delimitează de autorii de science fiction şi declară că nu l-au interesat niciodată revistele de acest gen. Amalgamul de SF contemporan şi de literatură generală, dorit de un anumit număr de tineri autori, nu este deci previzibil, pe termen scurt, în Statele Unite. De altfel, poate că aşa e bine pentru SF, care în acest caz şi-ar pierde, fară îndoială, personalitatea.

Pe de altă parte, din punct de vedere economic, trebuie să recunoaştem că situaţia SF-ului în Statele Unite nu e atât de strălucită pe cât ar da de bănuit succesele lui Asimov sau ale lui Clarke. Revistele dispar una după alta şi, de îndată ce o colecţie încearcă să nu publice decât cărţi de calitate - cum ar fi, de pildă, Timescape a lui David Hartwell - editorii ei o opresc, din motive de rentabilitate. Se vând bine câţiva mari autori şi câteva serii de succes, asta-i tot; asta explică această frenezie a continuărilor, care a lovit SF-ul american în ultimii ani: este o încercare de a exploata şi cel mai mic succes, până la ultima fărâmă.

Dacă ne întrebăm acum care va fi viitorul SF-ului de dincolo de Atlantic, ar fi dificil să ghicim ce direcţie va lua. Spun „să ghicim” şi nu „să ne dăm seama”, pentru că semnele actuale nu indică decât formidabila întoarcere înapoi la care asistăm în acest moment. Dar, deşi le urăm viaţă lungă bunului doctor Asimov, lui Arthur C. Clarke sau lui van Vogt, putem să ne gândim, în mod rezonabil, că într-o bună zi ei vor dispărea. Şi atunci, ce se va

întâmpla? La urma urmei, Edgar Rice Burroughs, Robert Howard sau E.E. Doc Smith rămân în continuare tot atât de populari şi de citiţi.

Poate că îmi veţi spune că Burroughs, Howard, Smith sunt excepţii şi că amatorii de reviste citesc de-acum aproape în exclusivitate scriitori contemporani şi s-au degajat complet de influenţa autorilor din anii ’30, cum ar fi David H. Keller, Miles J. Breuer, M.D. sau Ross Rocklynne. Nu sunt chiar atât de sigur. De fapt, o simplă chestiune de aritmetică, iar problema se pune în termenii următori: la ora actuală, cititorii revistelor SF au oare mai adesea ocazia să citească nuvele de Harlan Ellison sau de James Sallis, de exemplu, decât de autori din anii ’30? între 1966 şi 1970, au apărut 32 de nuvele de Ellison şi 14 de Sallis. în aceiaşi ani, au apărut 31 de povestiri de doctorul Keller, 22 de Robert Howard, 16 de Murray

Leinster, 11 de Ross Rocklynne şi 8 de Miles J. Breuer M.D. Mulţi autori din anii ’30 - ba uneori şi din anii ’20 - au avut unele texte recent reeditate: Victor Rousseau, R.F. Starzl, G. Peyton Wertembaker, Francis Flagg, şi chiar căpitanul S.P. Meek şi Henry J. Kostkos. Editura care publică Amazing şi Fantastic a lansat din 1966 încoace un număr de reviste trimestriale compuse numai din reeditări: Thrilling Science Fiction, Astounding Stories Yearbook, Science-Fiction Adventure, Weird Mystery, SF Greats, The Strangest Stories Ever Told, Science Fiction Classics etc. Aceste reviste, dedicate numai vechilor texte, s-au vândut mai întâi mult mai bine decât Amazing sau Fantastic şi nu au dispărut decât din cauza proastei lor difuzări. Astăzi, vechii autori sunt reluaţi în Amazing.

în ediţia din 1973 a acestei cărţi, am continuat astfel: „Să ne înţelegem, eu nu pretind, evident, că SF-ul va face marşarier şi se va întoarce la izvoare”. Ar fi trebuit să pretind, pentru că SF-ul asta face, iar acest fenomen este probabil anunţat de fraza mea următoare: „Vreau numai să spun că SF-ul nu s-a separat încă de rădăcinile lui şi că literatura science fiction de mâine nu se va constitui numai pornind de la operele contemporane, ci pornind de la tot acest corpus al genului, de la primele Munsey Magazines. Este, de altfel, unul dintre motivele care m-au făcut să aplic calificativul „modernă” ansamblului acestei istorii, pentru că operele 526
anilor ’20, ’30 sau ’40 nu sunt numai amintiri ale trecutului, ci aparţin încă actualului curent al mişcării.” Nu credeam să am atâta dreptate şi azi e evident că SF-ul anilor ’80 este mult mai apropiat de cel al anilor ’40 decât de SF-ul din epoca antologiei Dangerous visions.

Acum se va produce, fară îndoială, fenomenul invers, iar SF-ul de mâine îşi va face o datorie din reintegrarea cuceririlor anilor ’70. Mă voi hazarda deci să prevăd o literatură science fiction clasică în teme, dar mai studiată şi mai bine scrisă în ceea ce priveşte forma. Autori ca Gene Wolfe şi Tanith Lee în genul heroic-fantasy sau John Varley şi A.A. Attanasio în SF îmi par a fi primii scriitori-tip ai noii generaţii. Am intima convingere că din această direcţie va veni reînnoirea.

Pentru toate aceste motive, nu cred că literatura science fiction şi literatura generală sunt pe cale să fuzioneze, departe de asta. Dimpotrivă, consider că SF-ul are de jucat un rol important şi" original în mişcarea literară a epocii noastre, căci poate este mai apt să reflecte prezentul decât literatura tradiţională. Pentru a trata problemele grave ale momentului, poluarea de pildă, scriitorii nu au decât două metode: studiul serios sau prezentarea problemei sub formă romanţată. Studiul nu va atinge decât o infimă fracţiune a publicului, în general cea care a fost deja convinsă de

gravitatea subiectului prin lectura ziarelor şi revistelor, ceea ce-i limitează considerabil eficienţa. Cât despre romanul tradiţional, acesta va fi şi mai puţin eficient în tratarea acestei probleme, pentru că poluarea, la ora actuală, încă nu a provocat drame suficient de spectaculoase pentru a trece de bariera indiferenţei omului de pe stradă care, pe de altă parte, este cititorul acestui gen de lucrări.

Numai literatura science fiction, care este capabilă să se joace cu factorul timp, sau să transporte evenimentele într-o altă lume şi astfel să umfle nemăsurat efectele (care vor veni - din păcate - cu siguranţă) diverselor poluări de care suferă globul nostru, va putea să frapeze suficient de mult cititorii indiferenţi şi să-i determine să înţeleagă gravitatea problemei. De aceea, nu ezit să consider literatura SF ca adevărata literatură a timpului nostru. într-adevăr, ea poate şă vehiculeze mesaje importante, care trebuie să pătrundă în conştiinţa contemporanilor noştri şi, totodată, să le dăruiască

evadarea totală celor pe care modul nostru de viaţă îi alienează prea mult şi care preferă să lase altora grija de a rezolva problemele momentului. SF-ul este, într-un caz ca şi în celălalt, o literatură a libertăţii, o literatură vie, o literatură pentru mâine.

La începutul acestei cărţi, vorbeam de primul roman science fiction pe care mi-a fost dat să-l citesc, Metallopolis, apărut în 1941 în săptămânalul Robinson. Scriam: „Dacă-mi aduc bine aminte, era descris un oraş metalic fabulos, populat de roboţi.” De-atunci, am avut curiozitatea să caut Metallopolis în colecţia mea de reviste Robinson şi să-l recitesc. Adevărul mă obligă să mărturisesc că n-am găsit nici un oraş metalic şi nici cel mai neînsemnat robot. Era vorba de un roman SF, dar tânăra mea minte, după aceea, a imaginat episoadele lui cele mai extraordinare. Putem găsi aici, cred, unul dintre elementele care au îngăduit SF-ului să se dezvolte ca gen literar autonom. Mai bine ca oricare alta, această literatură permite imaginaţiei amatorilor să recreeze, într-un vis cu ochii deschişi, minunile pe care le-a fost dat să le citească, să-şi prelungească lectura dincolo de limitele povestirii. Acesta este faimosul „sense of wonder” despre care vorbesc fanii de dincolo de Atlantic, „simţul miraculosului” care caracterizează un fan SF şi face din el mai mult decât un adevărat cititor, un fel de drogat ce se pierde cu totul în operele pe care le iubeşte.

Eu sunt unul dintre aceştia şi, de aceea, voi încheia lucrarea cu o mărturisire: această carte este, desigur, o istorie, dar înainte de toate este o istorie de dragoste, iubirea care ne uneşte pe mine şi literatura SF, de mai mult de patruzeci de ani, la bine şi la rău.

Anexă

Germania

După Franţa, Germania este, cu siguranţă, ţara din Europa occidentală în care SF-ul are cel mai mare succes. Mai mult, traducerile dintr-un scriitor german - sau mai bine zis un consorţiu de scriitori germani - bat toate recordurile vânzărilor în Statele Unite, cu seria Perry Rhodan.

Personajul Perry Rhodan este opera lui Walter Emsting - sub pseudonimul Clark Darlton. Aventurile lui sunt publicate în fascicule săptămânale, scrise de autori diferiţi, cei mai frecvent întâlniţi fiind K.H. Scheer, Kurt Brand, W.W. Shols, Kurt Mahr etc. în Franţa, fiecare volum publicat de Fleuve Noir reuneşte două episoade din foileton, traduse de J.H. Osterrath; în Statele Unite, apariţiile nu cuprind decât un episod german, tradus de Wendayne Ackerman, soţia lui Forrest J. Ackerman.

Această space-opera povesteşte aventurile maiorului Perry Rhodan prin toată galaxia. Pe când Rhodan comanda o rachetă lunară, a descoperit epava unei astronave de explorare a arkoni-zilor. El s-a aliat cu stelarii şi, datorită superiorităţii armelor lor, a impus crearea Statelor Unite ale Pământului. Apoi a cucerit secretul tinereţii, pe care îl căutau arkonizii. De atunci cutreieră neîncetat galaxia, dintr-o peripeţie în alta şi din aventură în aventură. Acest scurt rezumat ne arată că Perry Rhodan este o palidă copie a cunoscutelor space-opera din anii ’30, ale lui Edward Elmer Smith, Jack Williamson sau Edmond Hamilton. Ceea ce nu împiedică aceste povestiri să fie nişte best-seller-uri în Statele Unite, din 1974 încoace.

529

Herbert Franke este un autor german mult mai puţin cunoscut decât Clark Darlton, dar mult superior. Două dintre romanele lui au fost publicate în Franţa, Cuşca cu orhidee în Prhence du futur şi Zona zero[1] în Ailleurs et demain. auto ml este un profesor de ştiinţe naturale care, înainte de a lucra în industrie, a făcut cercetare ştiinţifică. Cuşca cu orhidee este o carte foarte pasionantă, datorită ingeniozităţii autorului. Descoperirea de noi$_v$ planete a devenit un joc sportiv. Două echipaje de tineri se întrec pe o planetă, încercând să-i descopere locuitorii. Or, încă de la prima încercare, tinerii sunt ucişi de o explozie, ceea ce nu-i împiedică a doua zi să o ia de la capăt. Fenomenul se produce de mai multe ori, multiplicând astfel misterul. Zona zero e o lucrare mai ambiţioasă. în viitor, Pământul a devenit un deşert radioactiv de nepătruns. Totuşi, e locuit. Lumea Liberă trimite o expediţie să ia contact cu oamenii din zona zero. La întoarcere, membrii expediţiei vor fi masacraţi sau vor trebui să fie eliminaţi de chiar cei care i-au trimis. „Lumea Liberă” poate că nu e chiar atât de liberă, iar trimişii în Zona zero făcuseră această

teribilă descoperire.[2]

Două excelente antologii, Demain l'Allemagne[3] (Opta) şi Le livre (Tor de la science-fiction allemande[4] (Presses-Pocket) ne îngăduie să cunoaştem astfel mai bine SF-ul de dincolo de Rin. Recomand în special citirea introducerii la Cartea de aur..., de Daniel Walther, care face bilanţul problemei.

Italia

Când am făcut prima alegere a textelor care trebuiau să figureze în Antologia literaturii SF (Ramsay, 1981), am selecţionat Noapte bună, Sophia[s] de Lino Aldani. Acest frumos text a

[1] Zona zero, Ed. Univers, 1988, Colecţia romanelor ştiinţifico-fantastice, 11.

[2] Acum câţiva ani, Le Rayon Fantastique a publicat un autor german, Friederich Freksa; romanul lui, Druso (1931) istoriseşte povestea planetei rătăcitoare Druso, populată cu insecte inteligente, care sfârşesc prin a înrobi omenirea (n. aut.).

[3] Mâine Germania -1. franc.

[4] Cartea de aur a SF-ului german -1. franc.

[s] Noapte bună, Sofia, în culegerea cu acelaşi titlu, Ed. Dacia, 1982.

fost ales ca un omagiu adus SF-ului italian, dar, din păcate, e atât de lung, încât a trebuit să fie sacrificat la selecţia finală. Noapte bună, Sophia este o ingenioasă variaţie pe tema din Minunata lume nouă, în care onirifilmul a înlocuit drogul; nici o realitate nu poate fi superioară filmului. Sophia, o stea a onirifilmului, pusă pe gânduri de sloganurile luptei de eliberare ale Ligii antivis, va începe să se îndoiască de dreptul clasei conducătoare de a manipula mulţimile. Stăpânii ei îşi vor da seama şi o vor împinge într-un onirifilm conceput special pentru ea şi care o va readuce pe calea cea bună. Scurta frază Noapte bună, Sophia dă o concluzie sfâşietoare povestirii.

Dar SF-ul italian nu se reduce la Lino Aldani, chiar dacă el este cel mai de seamă reprezentant al acestei literaturi. Ugo Malagitti, Vittorio Curtoni, Gianni Montanari, între alţii, merită să fie citaţi. De la război încoace, în Italia au apărut numeroase reviste, care au prezentat mai ales scriitori anglo-saxoni şi câţiva francezi, dar şi autori ai locului. Cea mai cunoscută este Galassia*, dar trebuie semnalate şi Futuro[2] şi Robot; în sfârşit, Urania a devenit, începând din 1957, o colecţie de romane populare, care a prezentat unele cărţi clasice ale genului.

SF-ul italian rămâne mai puţin cunoscut decât benzile desenate italiene, fără îndoială din cauză că nu a creat personaje atât de caracteristice pe cât sunt Diabolik, Isabella şi Uranella. Scopul SF-ului a fost mai ambiţios.

Iată două foarte bune antologii, care vă vor completa cunoştin-

•. Roland Stragliati, Fiction Special no.6 (Opta, 1964) şi Lino '■'■'ni şi Jean-Pierre Fontana, Le livre d'or de la science-Jiction :enne[3] (Presses Pocket, 1981).

America latină

Autorul argentinian Jorge Luis Borges este azi recunoscut ca mul dintre cei mai mari autori de literatură generală. Totuşi, o importantă parte a operei lui se leagă direct de Science fiction.

[1] Galaxia -1. ital.

[2] Viitorul -1. ital.

[3] Cartea de aur a SF-ului italian -1. franc.

Borges, născut în 1899, a colaborat la Nouvelle Revue frangaise[1] înainte de război. Culegerea lui de povestiri Ficciones[1] a fost tradusă în franceză în 1951. Nuvelele care o compuneau erau la limita între fantastic şi Science fiction, aşa cum s-a întâmplat şi cu Lovecraft, dar într-un stil cu totul diferit. Fără îndoială, din punct de vedere literar, Borges este cel mai mare scriitor care a abordat genul SF. Povestirile lui se bazează pe inteligenţă şi pe o extremă. sofisticare. Astfel, de pildă, povestirea Thon Uqbar Orbis Tertius (datând din 1940) are o temă clasică de science-fentasy - descoperirea unei civilizaţii dispărute. Dar aici nu avem nici o maşină fantastică să ne transporte, nici falie în timp sau în spaţiu care să ne azvârle într-acolo, nici măcar un vis prin care să o cunoaştem. „Datorez descoperirea Uqbar-ului conjuncţiei dintre o oglindă şi o enciclopedie. Oglinda umplea de nelinişte spaţiul din capătul unui coridor al unei vile de pe strada Goana din Ramos Mejia; enciclopedia poartă numele înşelător de The Anglo-american Cyclopaedia (New York, 1917). Este o retipărire identică, dar tot atât de plictisitoare, a volumului Encyclopedia Britannica din 1902. (...) Oglinda ne pândea din capătul îndepărtat al coridorului. Am descoperit (la o oră târzie din noapte, această descoperire este inevitabilă) că oglinzile au ceva monstruos în ele. Bioy Casares ne-a adus atunci aminte că un ereziarh din Uqbar declarase că oglinzile şi copulaţia sunt oribile, pentru că înmulţesc numărul oamenilor. L-am întrebat care este originea acestui memorabil gând, iar el mi-a răspuns că The Anglo-american Cyclopaedia îl consemnase în articolul despre Uqbar." în această enciclopedie, sau mai bine zis într-un exemplar unic, cedat de Adolfo Bioy Casares (un scriitor, prieten al autorului)[3], exemplar care are 921 de pagini în loc de 917, ca în ediţia normală, Borges va descoperi civilizaţia din Thon şi-i va afla cele mai cumplite secrete.

Biblioteca din Babei este un text scurt, scris în maniera

[1] Noua revistă franceză -1. franc.
[2] O parte dintre acestea au apărut în româneşte, în volumele Moartea şi busola (Ed. Univers, 1972, col. Meridiane, nr. 195) şi Cartea de nisip (Ed. Univers, 1983).
[3] Vezi mai jos (a aut).

caracteristică lui Borges, în aparenţă anodin, fiind descrierea unei biblioteci ideale, a cărei lectură vă va arunca într-un vertij infinit. „Universul (pe care alţii îl numesc bibliotecă) se compune dintr-un număr indefinit şi poate infinit de galerii exagonale, având în mijloc largi puţuri de aerisire, mărginite de balustrade foarte joase.” Incertitudinea se naşte deja din aceste câteva rânduri: ce este acest loc, descris astfel? Un univers? Simbolizarea lui? O bibliotecă? La urma urmei, orice ar fi, toate cărţile figurează în acel loc. Toate cele care pot fi concepute; biblioteca nu are două cărţi identice, dar totul se găseşte în ea: „Istoria amănunţită a viitorului, autobiografiile arhanghelilor, catalogul fidel al bibliotecii, mii şi mii de cataloage mincinoase, demonstraţiile falsităţii acestor cataloage, demonstraţia falsităţii catalogului veritabil, evanghelia gnostică a lui Basilide, comentariul acestei evanghelii, comentariul comentariului acestei evanghelii, povestirea veridică a morţii sale, traducerea fiecărei cărţi în toate limbile, interpolările fiecărei cărţi în toate cărţile.”

Loteria la Babilon, scris în 1941, este poate şi mai frumos în stil şi tot atât de înspăimântător ca şi celelalte texte ale lui Borges. Povestirea tratează problemele esenţiale ale liberului arbitru şi ale intervenţiei hazardului în viaţa omenească. Un hazard care, după Borges, nu este poate decât rezultatul unor gigantice loterii, care ne determină în fiecare dintre actele noastre: „Ca toţi oamenii din Babilon, am fost şi eu proconsul; ca toţi, sclav; am cunoscut astfel omnipotenţa, oprobriul, închisorile. Priviţi: la mâna dreaptă îmi lipseşte arătătorul. Priviţi: prin această ruptură a hainei vedeţi pe burta mea un tatuaj purpuriu; este cel de-al doilea simbol, Beth. în nopţile cu lună plină, această literă îmi dă puteri asupra oamenilor însemnaţi cu litera Ghimel, dar mă subordonează celor însemnaţi cu Aleph, care, în nopţile fară lună, trebuie să se supună celor din Ghimel. La asfinţitul zorilor, într-o grotă, am înjunghiat tauri sfinţi în faţa unei pietre negre. Pe timpul unui întreg an al lunii, am fost declarat invizibil: strigam şi nimeni nu mă auzea, furam pâine şi nu eram descăpăţânat. Am cunoscut ceea ce grecilor le rămâne ascuns: nesiguranţa. într-o încăpere de bronz, în faţa frânghiei tăcute a sugrumătorului, speranţa mi-a rămas credincioasă; în fluviul deliciilor, teama mi-a stat alături.” După

acest preambul, Borges presupune că toate actele oamenilor din Babilon sunt supuse în secret, rând pe rând, tragerii la sorţi ale unei gigantice loterii. Aceasta, la începuturi, le îngăduia numai să câştige niscaiva bani, aşa cum este obiceiul. Apoi, pentru a face jocul mai pasionant, loteria a instituit noroace „contrare”, astfel că, în loc să câştige averea aşteptată, oamenii puteau „câştiga” un an de închisoare, de pildă. Apoi, încetul cu încetul, compania care organiza loteria şi-a lărgit atribuţiile şi a început să supună actele şi destinul fiecărui om tragerilor la sorţi, devenite secrete. De-acum, soarta babilonienilor a început să fie strict determinată de Sorţi, iar viaţa omenească a devenit un infinit joc de noroc.

Dintre toţi scriitorii despre care am vorbit aici, Jorge Luis Borges este, cu siguranţă, cel mai mare, dar influenţa lui asupra SF-ului a fost marginală, aşa cum îi este şi opera, măcar în virtutea temelor alese, a modului lor de tratare şi, de asemenea, a barierei limbii, dat fiind că opera lui Borges este cunoscută în America de Nord şi Europa prin mijlocirea traducerilor din spaniolă.

în Thon Uqbar Orbis Tertius, Borges îl menţionează pe prietenul lui, Adolpho Bioy Casares. Or, în 1952, editura Robert Laffont publică un scurt roman al acestui autor: La invencion de Morel[1] (1940). Acest text a trecut neobservat de public, dar a făcut o puternică impresie în mediile literare ale Parisului, iar Alain Robbe-Grillet l-a comentat pe larg într-un articol. Mai apoi, Robbe-Grillet s-a inspirat din acest text, scriind scenariul filmului lui Alain Resnais L'annee passee â Marienbad[1]. Romanul lui Bioy Casares se petrece pe o insulă pustie, unde un evadat îşi găseşte refugiul. Or, brusc, insula nu mai este pustie: „Şi totuşi, într-o clipă, în această noapte apăsătoare de vară, coastele năpădite de buruieni ale colinei s-au umplut cu lume care dansează, se plimbă şi se scaldă în piscină, ca nişte oameni aflaţi în vacanţă şi veniţi de multă vreme la Los Teques sau la Marienbad.” Atunci povestitorul se ascunde şi îi pândeşte pe intruşi. Destul de ciudat,

[1] Invenţia lui Morel, în volumul Invenţia lui Morel şi Plan de evadar , Ed. Univers, 1976, col. Globus.

[2] Anul trecut la Marienbad -1. franc.

aceleaşi scene par a se repeta la intervale regulate, cu aceleaşi personaje, care repetă aceleaşi cuvinte. Omul sfârşeşte prin a înţelege, fiinţele pe care le vede sunt nişte imagini absolute, proiectate de un aparat inventat de unul dintre personaje, Morel. Acesta a filmat o săptămână din viaţa prietenilor lui pe insulă, fără ca ei să ştie. Când s-au despărţit, Morel le-a dezvăluit cumplitul adevăr: invenţia lui îi ucide încet pe cei cărora le-a captat imaginea. Povestitorul,

îndrăgostit de una din apariţiile feminine, pune în funcţiune aparatul lui Morel, pentru a se filma în supraimpresie lângă femeia pe care o iubeşte. Astfel se sinucide, dar imaginea lui accede la veşnicia dragostei.

Ţările din est

Prima lucrare de science fîction sovietică publicată în Franţa este, cu siguranţă, Noi[1] de Evghenii Zamiatin, apărută în 1921! Zamiatin (1884-1937) era inginer naval, dar s-a lăsat de această meserie pentru cea de scriitor. înscris în partidul comunist, s-a îndepărtat treptat de el şi a căzut pradă sâcâielilor administrative ale regimului sovietic.

Romanul fusese scris în 1920, dar publicarea lui nu a fost autorizată în URSS. în 1931, autorul i-a scris o scrisoare disperată lui Stalin, care, în urma intervenţiei lui Gorki, i-a permis lui Zamiatin să plece din Rusia. El a venit la Paris, unde s-a instalat, împreună cu soţia lui. Cazul lui îl prefigurează deja pe cel al lui Soljeniţîn; în registre diferite, opera lor a fost puternic marcată de reacţia împotriva regimului alienant şi dezumanizant din ţara lor.

Noi este o anticipaţie îndepărtată, peste 1000 de ani, şi se prezintă ca un memoriu întocmit de un inginer, D-503, pentru a celebra măreţia Statului Unic. Inginerul a construit o navă spaţială numită Integral, al cărei scop este următorul: „Este sarcina noastră să supunem jugului binefăcător al raţiunii toate fiinţele necunoscute locuitoare pe alte planete, care poate că se găsesc încă în starea sălbatică de libertate. Dacă ei nu vor înţelege că noi le aducem fericirea matematică şi exactă, datoria noastră este să-i

[1] Noi, Ed. Humanitas, 1991.

silim să fie fericiţi!” Dragostea neprevăzută a unei femei îl va convinge pe D-503 să conspire împotriva domniei raţiunii, dar acesta va fi supus unei operaţii şi va fi vindecat de ,.nebunie”, obstacol în calea fericirii lui perfecte.

Influenţa acestui roman asupra cărţii 1984 de George Orwell este evidentă şi, de altfel, recunoscută de acesta. Este totuşi demn ‘ de remarcat că Zamiatin a scris lucrarea în 1920, deci în timpul vieţii lui Lenin, pe când Orwell şi-a scris romanul abia în timpul stalinismului. Noi era deci o carte de anticipaţie şi totodată o carte profetică.

R.U.R.[1] de Karel Capele , scriitor ceh (1890-1938), este o comedie utopică; ea a fost reprezentată în Franţa, în 1924, la teatrul Comedie des Champs-tlysees. R.U.R. înseamnă Rossum's Universal Robots şi este pentru prima oară că apare cuvântul robot, derivat din cuvântul cehesc roboti, verb care înseamnă „a munci”. Dar atenţie, roboţii imaginaţi de Capek, fiinţe artificiale menite să înlocuiască omul la muncile cele mai

grele, sunt androizi şi nu făpturi mecanice. Astfel că o tânără, H61ene' Glory, venită să viziteze fabrica de roboţi, se va îndrăgosti de unul dintre ei, Primus, iar el va răspunde dragostei ei. Potrivit expresiei autorului, acest text este mai mult „o speculaţie asupra evenimentelor ce vor veni” decât o anticipaţie ştiinţifică. Dar roboţii au avut asemenea urmaşi în literatura Science fiction, încât era indispensabil să vorbim aici despre ei. Karel Capek a scris, de altfel, mai multe romane care sunt legate direct de SF, în special Război cu salamandrele[2] (1936), în care fiinţe marine inteligente îi dispută omului supremaţia asupra globului pământesc, limitându-i din ce în ce mai mult habitatul, provocând prăbuşirea regiunilor de coastă.

Textul lui R.U.R., care nu se mai găsea pe nicăieri, a fost retipărit în 1961 de Georges H. Gallet, în antologia Quatre pas d ns Vetrange[3], publicată în Rayon Fantastique. Aceeaşi colecţie

[1]R. U.R., în volumul K. Capck, Teatru, ELU, 1968, col. Teatru.

[2]Război cu salamandrele, Ed. pentru literatură, 1965, col. BPT, 1964, nr. 215; Ed. Tinerama, 1992.

[3] Patru paşi în împărăţia straniului -1. franc.

ne-a revelat mai mulţi autori din Europa centrală sau de est, cum ar. fi polonezul Stanislaw Lem (născut în 1921) cu Astronauţii[1], scris în 1951, care povesteşte descoperirea treptată, de către sxploratorii pământeni, a planetei Venus, pustiită de un război total. Exploratorii află că venusienii hotărâseră să elimine orice urmă de viaţă de pe Terra şi că războiul, care le distrusese civilizaţia, i-a împiedicat să facă acest lucru. în aceeaşi colecţie au apărut şi cei doi fraţi Arkadi şi Boris Strugaţki (Arkadi s-a născut în 1925 şi este specialist în limbi orientale; Boris, născut în 1933, este matematician şi fizician); lucrarea lor, întoarcerea[1], povesteşte întoarcerea a doi astronauţi ruşi care au făcut un salt de peste o sută cincizeci de ani în timp, încercând să depăşească viteza luminii; ei sunt confruntaţi cu o civilizaţie a viitorului, în care apar ca nişte fosile vii.

Cele câteva titluri apărute în Rayon Fantastique ne îngăduie să ne completăm cunoştinţele despre SF-ul sovietic, pe atunci în plin avânt. Acest gen literar a avut un succes considerabil în URSS după sfârşitul războiului, iar tirajele scriitorilor ruşi de SF se epuizau de îndată ce erau puse pe piaţă. Până atunci, SF-ul rusesc nu era cunoscut decât prin câteva apariţii în reviste, Insula în flăcări de Aleksandr Kazanţev în Satellite, Umbra trecutului de Ivan Efremov în Fiction, sau prin publicaţiile în limba franceză[3] ale editurii moscovite (Ediţii în limbi străine) care a publicat chiar două dintre cele mai bune apariţii ale lui Ivan Efremov, culegerea lui de nuvele Cor serpentis[4] şi Nebuloasa din Andromeda*. Efremov, născut în 1906,

este un savant specializat în paleontologie. Nebuloasa din Andromeda, publicat în 1957, povesteşte despre cucerirea spaţiului de către omenirea eliberată de contradicţiile ei interne şi orientată în întregime către viitor. De fapt, această cucerire este deja realizată în momentul în care Efremov îşi

[1] Apărut în româneşte la Ed. Tineretului, 1964.

[1] întoarcerea, Ed. Tineretului, 1964.

[3]Dar traduse de oameni care nu ştiau aproape nimic despre franceză! (n. aut.).

[4] Cor Serpentis, în CPSF serie veche, 1959, nr. 113-114.

[5] Nebuloasa din Andromeda, în voi. Ivan Efremov, Opere alese - voi. II, Ed. Tineretului, 1966.

începe romanul şi autorul este interesat mai ales de comunicaţiile interstelare. Lectura acestei opere e destul de plictisitoare pentru cititorul francez, căci toate personajele sunt „cumsecade” şi atât de pline de altruism, că ne fac să regretăm lipsa unuia din acei „răi” straşnici, cum ştiu să imagineze romanul popular sau banda desenată.

îl regăsim pe Stanislaw Lem în colecţia Presence du Futur, care i-a publicat capodopera Solaris[1] în 1966 şi Ciberiada[1] în anul următor. Solaris a fost scris în 1961; tema romanului nu este nouă în Science fîction, dat fiind că e vorba de imposibilitatea de comunicare cu o creatură extraterestră, cu toate că aceasta este inteligentă. Dar ideea, într-adevăr enormă, a lui Stanislaw Lem, ţine de natura acestui extraterestru: este pur şi simplu un gigantic creier-ocean protoplasmic, care acoperă planeta Solaris! Echipa de pământeni lucrează cu schimbul într-o bază, pe planetă, încercând să înţeleagă acest ocean şi, eventual, să intre în legătură cu el. Nu reuşesc, dar fantasmele iscate de oceanul-creier vor da naştere unor tulburări psihologice grave la oameni, dintre care câţiva vor fî determinaţi să se sinucidă. Este o operă foarte frumoasă, puternică şi totodată poetică, desigur mai lentă decât marile romane americane, dar tot atât de bogată şi rodnică.

La începutul anului 1975, lui Lem i se publică romanul Manuscris găsit într-o cadă de baie[3], la editura Calmann-L&vy. Este o operă destul de diferită de cele pe care ni le-a dat până acum acest autor. Povestirea, situată în viitorul nostru imediat, este comentată de îndepărtaţii noştri urmaşi, care văd în ea manifestările nebuniei civilizaţiei noastre. Practic, este vorba de goana după un agent secret, printr-un Pentagon subteran, pentru a se descoperi care ar putea fî misiunea cu care a fost însărcinat!

[1] Solaris, în CPSF scrie veche, nr. 311-317; Ed. Dacia, 1974; Ed. Savas Press, 1993, col. Orbita SF, nr. 1.

[2] Ciberiada, Ed. Albatros, 1976, col. Fantastic-Club; Ed.

Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 42 - ediţie integrală.

[3] în româneşte sub titlul Edificiul nebuniei absolute, Ed. Univers, 1995, Colecţia romanelor ştiinţă ,..<.aute.

Opera este clar inspirată din Kafka, dar cuprinde suficient aport personal pentru a rămâne demnă de interes; totuşi, are unele lungimi. în 1971, Lem publică un roman, Congresul de fiiturologie, şi o colecţie de nuvele, Memoriile lui Ijon Tichy, care au o tentă umoristică. Cele două lucrări îl au ca erou pe Ijon Tichy, purtător de cuvânt al omenirii naivei Sub masca unor descrieri comice ale viitorului, cele două lucrări sunt o critică destul de severă a civilizaţiei contemporane şi ar putea purta subtitlul: „Rapor: asupra stării avansate de degradare a universului”. Aceste două titluri au apărut în Dimensions, în 1976 şi respectiv în 1977. Aceeaşi colecţie a publicat, în 1978, Guturaiul (1976), roman care îmbină o intrigă poliţistă cu nişte elemente pur SF. Concluzia cărţii atinge metafizica.

Franz Kafka i-a inspirat şi pe fraţii Strugaţki în 1970, în Melcul pe pantă, publicat de Champ libre[1] în 1972. Dar Arkadi şi Boris Strugaţki şi-au scris capodopera, E greu să fii Dumnezeu, în 1964; o traducere în franceză a fost publicată în 1973 în colecţia Presence du Futur. Romanul descrie o societate inspirată de Spania inchiziţiei şi de Rusia stalinistă, pe o planetă numită Artanar. Institutul de Istorie Experimentală de pe Pământ trimite pe câţiva dintre urmaşii noştri, ca observatori. în comparaţie cu civilizaţia locală, puterea şi tehnologia lor ar putea face din ei nişte Dumnezei, dar... e greu să fii Dumnezeu. Cartea, remarcabilă din toate punctele de vedere, îi aşează pe fraţii Strugaţki în primul rând al scriitorilor genului.

în 1982, editura Fleuve Noir a avut curajul să creeze o colecţie rezervată în proporţie de cincizeci la sută SF-ului venit iin est. Aşa au fost publicate câteva cărţi ale fraţilor Strugaţki, dar

ii Adam e printre noi de Konrad Fialkowski, un autor şi amator polonez foarte activ; la fel şi Somnul paradoxal, de Zinovi Iurev, şi Sufletul lumii de Emţev şi Pamov, care prezintă tânărul SF sovietic. Am avut ocazia să-l întâlnesc pe Eremei Pamov la Congresul de la Stresa şi el m-a asigurat că genul literar L:P se bucură de o preferinţă constantă în ţara lui.

Trebuie să mai citez şi Cartea de aur a SF-ului sovietic

[1] Câmp liber -1. franc.

(Presses Pocket, 1984), antologie de Leonid Heller[1], care ne dă o imagine asupra stării actuale a fenomenului, dar a cărei intro-ducere se încheie, din păcate, într-o notă pesimistă: „Trebuie să aşteptăm să vedem ce urmează, dar totul dă de gândit că marea

epocă a SF-ului sovietic s-a terminat.” Să aşteptăm, deci.

[1] Trebuie să mai menţionez, de asemenea, două cărţi de studii dedicate SF-ului made in URSS: Despre SF-ul sovietic de Leonid Heller şi Lumile paralele ale SF-ului sovietic, de Jacqueline Lahanna, publicate amândouă de editura L'Âge d’homme din Lausanne (n. aut.).

Postfaţă

A încerca să scrii despre Science fiction după Jacques Sadoul se poate dovedi foarte uşor un act sinucigaş, într-atât de mare este erudiţia acestui om şi atât de răspicate se arată părerile sale în legătură cu o carte sau alta, despre un autor sau altul, un curent, o grupare literară, o perioadă sau o tendinţă care, de cele mai multe ori, nouă ne scapă neobservate sau (dacă nu) în orice caz nu ne spun mare lucru. Pentru cei care mai credeau că SF-ul este un domeniu marginal al culturii, la acest sfârşit de secol XX, volumul pe care tocmai l-aţi parţurs arată în mod clar că lucrurile stau cu totul altfel. într-adevăr, fie că ne place ori nu, science fîction-ul a pătruns în conştiinţa societăţii umane ca o nouă modalitate de a ne analiza, de a ne măsura cu noi înşine, la confluenţa dintre două milenii şi două tipuri de organizare socială, cea industrializată şi cea informaţională. Se afirmă îndeobşte (şi nu numai de către cei interesaţi!) că science fiction-ul este o literatură a viitorului şi asta nu atât prin faptul că descrie modalităţi de evoluţie a omului şi a civilizaţiei dezvoltate de acesta, cât mai ales prin prefigurarea consecinţelor pe care acţiunile noastre prezente le pot avea asupra amintitului viitor. Suntem, poate pentru prima dată în istorie, răspunzători de felul în care vor trăi (sau vor muri) urmaşii noştri, şi aceste cuvinte nu reprezintă deloc nişte simple vorbe goale. Literatură deschisă, prin excelenţă, SF-ul ne pregăteşte, la modul cel mai insidios cu putinţă, să întâmpinăm aşa cum se cuvine ceea ce un filosof numea (nu cu multă vreme în urmă) drept „şocul viitorului”.

Aceasta este teoria...

în practică, lucrurile stau cu mult mai prozaic. Lumea iubeşte science fiction-ul pentru partea sa de amuzament, de distracţie, de entertainment (cuvintele americane sunt acum la modă, nu?). Oamenii îşi doresc un exerciţiu de inteligenţă, un mod de evadare din cotidian (era să zic banal), o cale de a realiza măcar prin intermediul imaginaţiei ceea ce existenţa reală nu le permite să

înfăptuiască. Şi uite aşa, parşivul Science fiction ne duce, fără să ne dăm seama, înapoi la teorie. împotriva dorinţei noastre conştiente, el reuşeşte să ne facă să îndeplinim tot ce

şi-a propus. Suntem manipulaţi, şi habar n-avem! E mai ceva ca în politică...

Istoria... lui Sadoul are meritul de a ne arăta că această manipulare datează de aproape un secol. Prin „aiurelile” înfăţişate de scriitorii de Science fiction, conştiinţa colectivă a umanităţii a înregistrat o evoluţie spectaculoasă, mentalităţile au cunoscut un salt uriaş, cât despre ştiinţă... ce să mai vorbim? 99% din savanţii pe care i-a avut omenirea în decursul istoriei ei trăiesc (sau au trăit) în acest secol. La fel şi 99% din autorii de SF. Să fie oare o întâmplare?

Jacques Sadoul nu este un sfânt. Iubeşte şi urăşte cărţile de SF cu aceeaşi pasiune cu care un amant meridional îşi fericeşte iubita ce nu poate divorţa. El este bolnav, iremediabil bolnav, de ceea ce am putea numi sciencefictionită. Nu sunt mulţi asemenea lui. Dar, atâţia câţi or fi, societatea trebuie să le mulţumească. Datorită lor, progresul devine posibil. Datorită lor, viitorul nu mai reprezintă „un pod prea îndepărtat”...

Jacques Sadoul ne restituie Visul. Şi, o dată cu el, credinţa că acesta poate deveni realitate... Cât de mult vom şti să apreciem un asemenea gest, depinde numai de noi...

Ştefan Ghidoveanu mai, 1997

Index

— 1 —

— 2 —

— A —

— D —

— E —

— M —

572

Addenda
Principalii autori de SF de după 1984

în pofida temerilor exprimate de Jacques Sadoul, Science fiction-ul nu numai că nu a murit după 1984, dar a şi căpătat o nouă înfăţişare, prin intermediul unor curente cum ar fi cyberpunk-ul sau neoumanismul. Inspirându-se din tehnicile literare post-modemiste, noii autori de science fiction au contrazis părearea lui Jacques Sadoul că SF-ul e pe cale să ajungă într-o fundătură. Orientându-se cu predilecţie spre teme majore, folosind modalităţi artistice a căror maturitate nu mai trebuie discutată, scriitorii de SF de după 1984 au încercat să apropie genul de realizările similare obţinute în alte domenii ale culturii. Atenţi la transformările produse în cadrul societăţii, ei vor să facă inteligibil, cu o clipă mai devreme, un viitor care pare mai confuz ca oricând. Explozia informa-ţională, drogurile, crizele politice, impasul ecologic, necesitatea cuceririi cosmosului, izolarea tot mai pregnantă a individului în sânul societăţii simt tot atâtea motive pentru ca science fiction-ul să nu depună armele.

în continuare, vă prezentăm o serie de date despre principalii scriitori de science fiction afirmaţi după 1984, pe care le puteţi completa cu celelalte liste existente în Addenda.

Bear, Greg (Roy Dale) (n. 1951)

Fiul unui marinar, şi-a petrecut copilăria în Japonia, Texas, Rhode Island, Filipine şi Alaska. La nouă ani, a început să scrie, iar în 1967 i-a apărut prima povestire, în Famous Science Fiction. Din 1973 publică în mod regulat în mai toate revistele de SF americane. Primul lui roman, Hegira (1979), reuneşte elemente SF cu cele ale literaturii poliţiste. Povestirea Hardfought a primit Nebula în 1983, iar Blood Music (1983) şi Tangents (1986), Hugo şi Nebula. Cu lucrări precum Eon (1985) sau The Infinity Concerto (1984) a ajuns cunoscut ca un specialist al hard-sf-ului. Autor şi al unui roman horror, Psychlone (1979).

Brin, David (n. 1950)

Născut în Glcndale, California. A studiat la Şcoala Tehnică Superioară din California (licenţiat în astronomie, 1973), a

lucrat patru ani ca inginer într-un laborator de cercetări al unei firme din industria aeronautică. Docent în fizică şi astronomie la San Diego şi colaborator la California Space Institute. Din 1985, scriitor profesionist. Locuieşte în Santa Monica, California. A publicat romanele: Sundiver (1980), Startide Rising (1983), The Practise Effect (1984), The Uplift War (1985), The Postman (1985), Heart of the Cornet (1986, împreună cu Gregory Benford) şi o culegere de povestiri, The River of Time (1986). Unul dintre cei mai interesanţi noi autori, a câştigat cu Startide Rising trei premii: Nebula, Hugo şi Locus. The Practise Effect a primit premiul Balrog, iar The Postman - Locus, John W. Campbell Award şi a fost nominalizat pentru Hugo şi Nebula.

Butler, Octavia E.(Estelle) (n. 1947)

Una din cele mai valoroase scriitoare ale anilor ’80, provine din atelierul literar Clarion. Prima povestire i-a apărut în antologia Clarion (1970), sub titlul Crossover. A fost remarcată de Harlan Ellison, care a sprijinit-o financiar şi a recomandat-o editurilor. în 1976, i-a apărut romanul Pattemmaster, în care descrie o lume din viitorul îndepărtat, dominată de un grup cu puteri parapsihologice. Continuarea acestuia, Mind of my Mind, a apărut în 1977. Urmează Survivor (1978) şi Wild Seed (1980). Două schiţe, Speech Sound (1983) şi Bloodchild (1984) au primit premiul Hugo.

Card, Orson Scott (n. 1951)

Născut în Richland, Washington, şi-a petrecut copilăria în California. Misionar mormon în Brazilia, profesor la o şcoală de duminică în Salt Lake City. în 1975, vinde lui Ben Bova povestirea Ender's Game, rescrisă ca roman în 1985, pentru care primeşte premiile Hugo şi Nebula. A urmat romanul Speaker for the Dead, cu acelaşi succes, în anul următor, în anii ’80 a scris texte etice, a renunţat la credinţa mormonă şi a ţinut la convenţiile SF predici despre Umanismul secular, o religie fondată de el.

577

Charnas, Suzy McKee (n. 1939)

Născută la New York. A studiat muzica, arta şi istoria artei, a fost profesoară şi a lucrat pentru Corpul Prieteniei în Nigeria. Angajată in lupta împotriva drogurilor, consilier psihologic în spitale şi şcoli. în 1968, s-a căsătorit cu un avocat. Locuieşte din 1969 în Albuquerque, New Mexico. Primul roman, Walk to the End of the World, a apărut în 1974 şi descrie o societate postnucleară. Continuarea, Motherlines, a apărut în 1978. Lucrarea ei cea mai celebră este romanul soft-horror The Vampire Tapestry (1980). Un fragment al acestuia, The Unicorn Tapestry, a câştigat premiul Nebula în

1980 şi a fost dramatizat.
Dozois, Gardner R. (Raymond) (n. 1947)

Născut în Salem, Massachusetts. Ziarist militar la Nurenberg (1966-1969). Debut în 1966. Maestru al genului scurt. Peacemaker (1984) şi Morning Child (1985) au primit premiul Nebula. Romanul său, Strangers (1978), a fost nominalizat pentru Hugo. Autor de antologii (volume din seria Best Science Fiction Stories of the Year, pentru care a obţinut de mai multe ori premiul Hugo la categoria cel mai bun editor) şi redactor la revista Isaac Asimov's Science Fiction Magazine.
Effinger, George Alee (n. 1947)

Născut la Cleveland, Ohio. A studiat la Universitatea Yale şi, din 1970, a făcut parte din atelierul literar Clarion. în acelaşi an a vândut prima schiţă lui Harlan Ellison, pentru antologia The Last Dangerous Visions. Primul roman, What Entropy Means to Me, în 1972. Apoi: Relatives (1973), Those Gentle Voices (1976) şi, în colaborare cu Gardner Dozois, Nightmare Blue (1975). Două culegeri de povestiri: Mixed Feelings (1974) şi Irrational Numbers (1976). Romanul What Entropy Means to Me a fost nominalizat pentru Nebula, iar povestirea The City on the Sands (1973)'pentru Hugo. în acelaşi an, a ocupat locul doi în concursul pentru cel mai promiţător autor (premiul „John W. Campbell"), după Jerry Poumelle. Cu The Wolfes of Memory (1981) a îndeplinit speranţele puse în el, oferind un roman ambiţios despre
578
înălţarea omului spre adevăr şi Dumnezeu, o odisee îngrozitoare a unui personaj care se luptă cu amintirile.
Gerrold, David (n. 1944)

Pseudonimul lui Jerrold David Friedman, născut la Chicago. Academia de teatru (1967). Deşi autor de cărţi, a ajuns să scrie scenarii TV, având mult succes cu Trouble with Tribbles, din seria Star Trek. în 1971 a publicat, în colaborare cu Larry Niven, romanul The Flying Sorcerers. în 1972, trei cărţi: Yesterday's Children; When Harlie was One; Space Skimmer. în 1973, romanul The Man who Folded Himself a fost nominalizat pentru Nebula.
Gibson, William Ford (n. 1948)

Născut în Conway, Carolina de Sud. Romanul lui Gibson, Neuromancer, a deschis în SF o direcţie nouă, postmodemă, numită „cyberpunk". Neuromancer a câştigat în 1985 toate premiile anuale din SUA: Nebula, Hugo, Locus, Philip K. Dick Memorial Award. A studiat limba şi literatura engleză la Universitatea din Baja, California, obţinând titlul de Bachelor of Arts în 1976. Debut în 1977, cu Fragments of a Hologram Rose. Din 1981, povestiri strânse în volumul Burning Chrome. Neuromancer face parte dintr-o trilogie, alături de Count Zero şi Mona Lisa

Overdrive. Succesul a venit după ani de şomaj şi mizerie, timp în care el şi cei doi copii au fost întreţinuţi de soţie.
Resnick, Mike (Michael Diamond) (n. 1942)
Născut la Chicago, a studiat la Universitatea din Illinois. Din 1964, scriitor profesionist. A publicat, sub diferite pseudonime, numeroase romane (sex, groază, dragoste etc.) Primele povestiri SF în 1965, urmate de seria Ganymede (1967/68). în 1980, o novelizare a filmului Battlestar Galactica, apoi romanele The Soul Eater (1981), Walpurgis HI (1982). Influenţa lui Olaf Stapledon se manifestă în Birthright: The Book of Man (1982). Urmează două tetralogii, una umoristică, Tales of the Galactic Midway (1982/83) şi una erotică, Tales of the

Velvet Cornet (1984-86). Santiago: a Mith of the Far Future (1986) este lucrarea sa cea mai ambiţioasă.
Robinson, Kim Stanley (n. 1952)
Născut în Waukegan, Illinois. A studiat la San Diego literatura engleză şi a fost profesor la un colegiu din California. Primele povestiri i-au apărut la sfârşitul anilor ’70, dar a ajuns cunoscut cu povestirile Venice Drowned, To Leave a Mark şi Black Air (1984), nominalizate pentru Hugo şi Nebula. Ultima a câştigat World Fantasy Award. A obţinut un mare succes cu primul roman, The Wild Shore (1984), nominalizat pentru Nebula şi câştigător al premiului Locus. Al doilea roman, Icehenge denotă influenţa lui Dick, despre care a scris, de altfel, o disertaţie. Autor al trilogiei despre Marte, incluzând romanele Red Marş (premiul Nebula, 1993), Green Mars (premiul Hugo, 1994) şi Blue Mars.
Sargent, Pamela (n. 1948)
Născută în Ithaca, New York, licenţiată în filosofie, asistentă la Universitatea din New York. Prima povestire, Landed Minority, a apărut în 1970. Primul roman: ClonedLives (1976). între 1979 şi 1986, a publicat opt romane, dintre care The Golden Space (1982) şi The Alien Upstairs (1983) au avut mult succes. Povestirile ei au fost reunite în volumul Starshadows (1977). Antologatoare a lucrărilor scrise de femei în culegerile Women of Wonder (1975), More Women of Wonder (1976), The New Women of Wonder (1978).
Sheffield, Charles (n.1935)
Născut în Anglia, trăieşte acum în SUA. A studiat matematica şi fizica la Colegiul St. John din Cambridge. Preşedinte al Societăţii Astronautice Americane şi vicepreşedinte al Earth Satellite Corporation. A debutat cu schiţe la sfâşitul anilor ’70. Autor de hard-sf. A publicat până în prezent patru romane şi mai multe culegeri de povestiri, între care: The Web Between the Worlds (1979), Sight of the Proteus (1978), Erasmus Magister

(1982). Ultima conţine trei nuvele inspirate din viaţa lui Erasmus Darwin, tatăl lui Charles.

580

Shepard, Lucius (n. 1947)

N-a urmat nici o şcoală sau colegiu, a colindat cu părinţii lui toată lumea, a trăit în tinereţe opt ani în Europa şi Orientul Mijlociu, a lucrat doi ani în bazarul din Cairo (la o firmă de parfumuri), într-o fabrică de ţigări din Trier, şi a tăcut parte dintr-o formaţie muzicală din SUA (la clape). Lucrările sale au fost nominalizate pentru premii an de an, după cum urmează: Salvador - premiul Locus 1985, The Mart Who Painted the Dragon Grioule - Hugo şi Nebula 1985, A Traveler's Tale - Nebula 1985. în 1985 i s-a decernat premiul „John W. Campbell" pentru cel mai promiţător autor, iar în 1987, premiul Locus pentru R & R, care a obţinut şi Nebula. Descrie în roman implicarea SUA în război în America Centrală, soldaţii fiind drogaţi şi legaţi electronic cu consilierii militari, încât nu prea mai au contact cu lumea reală.

Willis, Connie (Constante E.) (n. 1945)

Născută în Denver, Colorado, a studiat engleza la Universitatea din Colorado de Nord. Până în 1981, profesoară, apoi scriitoare profesionistă. în 1980, schija ei Daisy, in the Sun a fost nominalizată pentru Hugo. A Letter from the Clearys şi povestirea Fire Watch au câştigat premiile Nebula în 1982, iar Fire Watch - Hugo în 1983. Textele scurte au fost strânse în volumul Fire Watch (1983). Romanul Doomsday Book a obţinut, în 1993, atât premiul Hugo cât şi Nebula.

Premiile Hugo si premiile Nebula

Considerate dacă nu o încununare, măcar o consacrare a activităţii unui autor de SF din domeniul anglo- saxon, premiile HUGO şi NEBULA au constituit, de-a lungul anilor, subiectul unor aprige dispute, controverse, contestări (sau adulări, după caz!), atât din partea scriitorilor, cât şi a cititorilor. Asigurând succesul comercial, ele nu reprezintă întotdeauna şi o garanţie a valorii literare de înalt nivel, multe lucrări excepţionale rămânând (ca şi în situaţia premiului Nobel pentru scriitori, de altfel) în afara listelor de premiere. Oricum ar fi însă, premiile Hugo (acordate începând din 1953) şi Nebula (din 1966 încoace) radiografiază destul de exact situaţia la un moment dat a

581

SF-ului de peste ocean şi asta este, poate, suficient, americanii fiind (şi în acest domeniu) lideri mondiali incontestabili.

Vă propunem, aşadar, lista integrală a lucrărilor de beletristică (inclusiv non-ficţiune) distinse cu aceste premii, o listă adusă la zi şi completată cu traducerile româneşti,

acolo unde acestea există.

Reamintim că, autorii americani fiind plătiţi la cuvânt, categoriile la care se decemează premiile simt următoarele: roman - peste 40.000 de cuvinte; nuvelă - între 17.500 şi 40.000 de cuvinte; nuveletă
- între 7.500 şi 17.500 de cuvinte; povestire - sub 7.500 de cuvinte. în cazul premiilor Hugo, au existat mai multe modificări ale regulamentului de-a lungul anilor, astfel că, excepţie făcând romanul, celelalte categorii au fost uneori cumulate, alteori mai puţine, ele apărând sub titulajtura de „proză scurtă”, până în 1972. Din 1973 s-a revenit la clasificarea menţionată. în 1954, nu au existat premii Hugo. De asemenea, pentru textele sub 40.000 de cuvinte, premiile s-au acordat începând cu 1955.

O ultimă menţiune: premiile Hugo se acordă pentru lucrările apărute în anul precedent (1997, să zicem, pentru lucrări din 1996). Premiul Nebula poartă denumirea anului în care a apărut lucrarea premiată (cel din 1997 se va numi premiul Nebula 1996), astfel că dacă în 1997 acelaşi roman sau text scurt obţine ambele premii, palmaresul său va fi următorul: HUGO 1997, NEBULA 1996. (Pentru exemplificare, romanul Dune al lui Frank Herbert, apărut în 1965, a obţinut premiul Hugo
1966 şi premiul Nebula 1965, chiar dacă ambele s-au decernat în 1966!)

Premiile HUGO

Romane

1953: Alfred Bester - THE DEMOLISHED MAN (Omul demolat, Ed. Pygmalion, 1994, col. Cyborg, nr. 1)

1955: Mark Clifton & Frank Riley - THEY ’D RATHER BE RIGHT (Maşina eternităţii, Ed. Cristian, 1992, col. HUGO Award)

1956: Robert A. Heinlein - DOUBLE STAR (Stea dublă, Ed. Cristian, 1992, col. HUGO Award)

1957: Premiul nu s-a acordat

1958: Fritz Leiber - THE BIG TIME

1959: James Blish - A CASE OF CONSCIENCE (Un caz de conştiinţă, Ed. Cristian, 1992, col. HUGO Award)

1960: Robert A. Heinlein - STARSHIP TROOPERS (Infanteria stelară, Ed. Cristian, 1993, col. HUGO Award)

1961: Walter M. Miller Jr. - A CANTICLE FOR LEIBOWITZ (Cantică pentru Leibowitz, Ed. Fahrenheit, 1996)

1962: Robert A. Heinlein - STRANGER IN A STRÂNGE LAND (în curs de apariţie la Editura Vremea)

1963: Philip K. Dick - THE MAN IN THE HIGH CASTLE (Omul din castelul înalt, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 68)

1964: Clifford D. Simak - WAY STATION (Halta, Ed. Pygmalion, 1995, col. Cyborg, nr. 5)

1965: Fritz Leiber - THE WANDERER 1966: Roger Zelazny - THIS IMMORTAL (...AND CALL ME CONRAD) (Nemuritorul, Ed. Pygmalion, 1994, col. Cyborg, nr. 2), la egalitate cu: Frank Herbert - DUNE (Dune,
Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 6-7)
1967: Robert A. Heinlein - THE MOONIS A HARSH MISTRESS (Luna e o doamnă crudă, Ed. Vremea, 1997, col. Super-fiction) 1968: Roger Zelazny - LORD OF LIGHT (Domn al luminii,
Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 85)
1969: John Brunner - STAND ON ZANZIBAR (Zanzibar, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 86)
1970: Ursula K. LeGuin - THE LEFT HAND OF DARKNESS (Mâna stângă a întunericului, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 36) 1971: Lany Niven - RINGWORLD
1972: Philip Jose Farmer - TO YOUR SCATTERED BODIES GO (Lumea fluviului. înapoi la trupurile voastre răzleţite,
Ed. Nemira, 1996, col. Nautilus, nr. 116)
1973: Isaac Asimov - THE GODS THEMSELVES (Zeii înşişi,
Ed. Teora, 1993, col. SF, nr. 1)
1974: Arthur C. Clarke - RENDEZVOUS WITH RAMA (Rendezvous cu Rama, Ed. Multistar, 1991, col. Dimensiuni, nr. 1)
1975: Ursula K. LeGuin - THE DISPOSSESSED (Deposedaţii,
Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 61)
1976: Joe Haldeman - THE FOREVER WAR
1977: Kate Wilheim - WHERE LATE THE SWEET BIRDS SANG
(Unde cândva, suave păsări cântătoare..., Ed. Pygmalion, 1994, col. Cyborg, nr. 3)
1978: Frederik Pohl - GATEWAY (Poarta, Ed. Pygmalion, 1996, col. Cyborg, nr. 10)
1979: Vonda N. Mclntyre - DREAMSNAKE 1980: Arthur C. Clarke - THE FOUNTAINS OF PARADISE (Fântânile paradisului, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 7)
1981: Joan D. Vinge - THE SNOW QUEEN (Regina zăpezilor,
Ed. Pygmalion, 1996, col. Cyborg, nr. 12-13)
1982: C.J. Cherryh - DOWNBELOW STATION 1983: Isaac Asimov - FOUNDATION’S EDGE (Marginea fundaţiei, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 44)
1984: David Brin - STARTIDE RISING
1985: William Gibson - NEUROMANCER (Neuromantul, Ed. Cristian Plus, 1994, col. HUGO Award)
1986: Orson Scott Card - ENDER’S GAME (Jocul lui Ender,
Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 56)
1987: Orson Scott Card - SPEAKER FOR THE DEAD (Vorbitor în numele morţilor, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 63)
1988: David Brin - THE UPLIFT WAR 1989: C.J. Cherryh - CYTEEN
1990: Dan Simmons - HYPERION 1991: Lois McMaster Bujold - THE VOR GAME 1992: Lois McMaster Bujold - BARRAYAR 1993: Vemor Vinge

- A FIRE UPON THE DEEP, la egalitate cu: Connie Willis - DOOMSDAY BOOK 1994: Kim Stanley Robinson - GREEN MARS 1995: Lois McMaster Bujold - MIRROR DANCE
Proză scurtă (până in 1972)
1955: Nuveletă = Walter M. Miller Jr. - THE DARFSTELLAR
Povestire = Eric Frank Russell - ALLAMAGOOSA 1956: Nuveletă = Murray Leinster - EXPLORATION TE AM
Povestire = Arthur C. Clarke - THE STAR (Steaua, în culegerea Artele marţiale modeme, Ed. Celelalte cuvinte, 1990)
1957: Premiul nu s-a acordat
1958: Povestire = Avram Davidson - OR ALL THE SE AS WITH 584 OYSTERS (Mimetism, în JSF, nr. 165)
1959: Nuveletă = Clifford D. Simak - THE BIG FRONT YARD (Poarta care duce dincolo, în CPSF seria veche, nr. 333-335) Povestire = Robert Bloch - THAT HELL-BOUND TRAIN 1960: Proză scurtă = Daniel Keycs - FLOWERS FOR ALGERNON (Flori pentru Algernon, în Almanahul Anticipaţia, 1983)
1961: Povestire = Poul Anderson - THE LONGEST VOYAGE •
1962: Proză scurtă = Brian W. Aldiss - THE HOTHOUSE SERIES (sub formă de roman, Sera, Ed. Porto-Franco, 1991, col. Icar) 1963: Proză scurtă = Jack Vance - THE DRAGON MASTERS 1964: Povestire = Poul Anderson - NO TRUCE WITH KINGS 1965: Proză scurtă = Gordon R. Dickson - SOLDIER, ASK NOT 1966: Proză scurtă = Harlan Ellison - „REPENT, HARLEQUIN!” SAID THE TICKTOCKMAN (Căieşte-te Arlechin!, în culegerea Antares 2, Ed. Baricada, 1992)
1967: Nuveletă = Jack Vance - THE LAST CASTLE
Povestire = Larry Niven - NEUTRON STAR (Steaua neutro- nică, în culegerea Cronici metagalactice, Ed. Tehnică, 1990)
1968: Nuvelă = Anne McCaffrey - WEYR SEARCH, la egalitate cu: Philip Jose Farmer - RIDERS OF THE PURPLE WAGE Nuveletă = Fritz Leiber - GONNA ROLL THE BONES ‘ Povestire = Harlan Ellison -1HAVE NO MOUTH AND I MUST SCREAM (N-am gură şi trebuie să urlu!, în revista String, nr. 1/1990)
1969: Nuvelă = Robert Silverberg - NIGHTWINGS (Aripi in noapte, în culegerea Pasagerii de R. Silveiberg, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 19)
Nuveletă = Poul Anderson - THE SHARING OF FLESH Povestire = Harlan Ellison - THE BEAST THAT SHOUTED LOVE AT THE HEART OF THE WORLD (Fiara care-şi striga iubirea spre inima lumii, în revistele String, nr. 2/1990 sau Helion, 1991)
1970: Nuvelă = Fritz Leiber - SHIP OF SHADOWS (Corabia umbrelor, în Almanahul Anticipaţia, 1993)
Povestire - Samuel R. Delany - TIME CONSIDERED AS A HELIX OF SEMI-PRECIOUS STONES (Timpul considerat ca o spirală de pietre preţioase, în JSF, nr. 45-46)

1971: Nuvelă = Fritz Leiber - ILL MET IN LANKHMAR

Povestire = Theodore Sturgeon - SLOW SCULPTURE (Sculptură lentă, în Almanahul Anticipaţia, 1988)
1972: Nuvelă = Poul Anderson - THE QUEEN OF AIR AND DARKNESS (Crăiasa neantului şi-a nopţii, în Almanahul Anticipaţia, 1991)
Povestire = Larry Niven - INCONSTANT MOON (înşelătoare, Luna..., în Almanahul Ştiinţă şi anticipaţie, 1993)
Nuvele (începând din 1973)
1973: Ursula K. LeGuin - THE WORD FOR WORLD IS FOREST (Lumii îi spuneau pădure, Ed. Mondial, 1993)
1974: James Tiptree Jr - THE GIRL WHO WAS PLUGGED IN
1975: George R.R. Martin - A SONG FOR LYA (Un cântec pentru Lya, în Almanahul Anticipaţia, 1995)
1976: Roger Zelazny - HOME IS THE HANGMAN 1977: Spider Robinson - BY ANY OTHER NAME, la egalitate cu : James Tiptree Jr - HOUSTON, HOUSTON, DO YOU READ? (Houston, Houston, mă auzi?, în Almanahul Anticipaţia, 1993) 1978: Spider & Jeanne Robinson - STARDANCE 1979: John Varley - THE PERSISTENCE OF VISION 1980: Barry B. Longyear - ENEMY MINE (Duşmanul, Ed. Orion, 1990) 1981: Gordon R. Dickson - LOST DORSAI 1982: Poul Anderson - THE SATURN GAME 1983: Joanna Russ - SOULS 1984: Timothy Zahn - CASCADE POINT 1985: John Varley - PRESS ENTER ■ (Apasă tasta enter, în Almanahul Anticipaţia, 1994)
1986: Roger Zelazny - TWENTY-FOUR VIEWS OF MOUNT FUJI, BY HOKUSAI
1987: Robert Silverberg - GILGAMESH IN THE OUTBACK 1988: Orson Scott Card - EYE FOR EYE 1989: Connie Willis - THE LAST OF THE WINNEBAGOS 1990: Lois McMaster Bujold - THE MOUNTAINS OF MOURNING 1991: Joe Haldeman - THE HEMINGWAY HOAX 1992: Nancy Kress - BEGGARS IN SPAIN (Cerşetori în Spania, în Almanahul Anticipaţia, 1994)
586
1993: Lucius Shepard - BARNADE BILL THE SPACER 1994: Harry Turtledove - DOWN IN THE BOTTOMLANDS 1995: Mike Resnick - SEVEN VIEWS OF OLDUVAI GORGE
Nuvelete (începând din 1973)
1973: Poul Anderson - GOAT SONG
1974: Harlan Ellison - THE DEATHBIRD (Pasărea morţii, în JSF, nr. 68) 1975: Harlan Ellison - ADRIFT JUST OFF THE ISLETS OF LANGERHANS: LATITUDE 38°54’N, LONGITUDE 77°00’13”W
1976: Larry Niven - THE BORDERLAND OF SOL 1977: Isaac Asimov - THE BICENTENNIAL MAN (Omul bicentenar, în culegerea Povestiri ciberrobotice, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986)
1978: Joan D. Vinge - EYES OF AMBER 1979: Poul Anderson - HUNTER’S MOON 1980: George R.R. Martin - SANDKINGS (Regii nisipurilor, în Almanahul Anticipaţia, 1984)
1981: Gordon R. Dickson - THE CLOAK AND THE STAFF 1982: Roger

Zelazny - UNICORN VARIATION 1983: Connie Willis - FIRE WATCH
1984: Greg Bear - BLOOD MUSIC (Muzica sângelui, în Almanahul Anticipaţia, 1993)
1985: Octavia E. Butler - BLOODCHILD (Copil de sânge, în JSF, nr. 105)
1986: Harlan Ellison - PALADIN OF THE LOST HOUR 1987: Roger Zelazny - PERMAFROST
1988: Ursula K. LeGuin - BUFFÂLO GALS, WON'T YOU COME OUT TONIGHT 1989: George Alee Effmger - SCHRODINGER'S KITTEN 1990: Robert Silverberg - ENTER A SOLDIER, ENTER ANOTHER (Introducem un soldat. Apoi: încă un soldat, în antologia Poarta timpului, Ed. Nemira, 1993, col. Nautilus, nr. 24)
1991: Michael D. Resnick - THE MANAMOUKI 1992: Isaac Asimov - GOLD (Aur, în JSF, nr. 17)
1993: Janet Kagan - THE NUTRACKER COUP
1994: Charles Sheffield - GEORGIA ON MY MIND (Georgia on My

Mind, în Almanahul Anticipaţia, 1996)
1995: David Gerrold - THE MARŢIAN CHILD
Povestiri (începând din 1973)
1973: R.A. Lafferty- EUREMA'S DAM, la egalitate cu: Frederik Pohl & C.M. Kombluth - THE MEETING 1974: Ursula K. LeGuin - THE ONES WHO WALK AWAY FROM OMELAS (Cei care pleacă din Omelas'în JSF, nr. 132)
1975: Larry Nivcn - THE HOLE MAN (Omul black-hole, în revista String, nr. 3/1992)
1976: Fritz Leiber - CATCH THAT ZEPPELIN!
1977: Joe Haldeman - TRICENTENNIAL (Tricentenar, în revista String, nr. 2/1990)
1978: Harlan Ellison - JEFFTYIS FIVE (Jejfty, în JSF, nr. 53, 54, 56) 1979: C.J. Chenyji - CASSANDRA (Cassandra, în Almanahul România literară, 1987)
1980: George R.R. Martin - THE WAY OF CROSS AND DRAGON (Calea crucii şi a dragonului, în JSF, nr. 93)
1981: Clifford D. Simak - GROTTO OF THE DANCING DEER 1982: John Varley - THE PUSHER
1983: Spider Robinson - MELANCHOLY ELEPHANTS (Melancolia elefanfilor, în Almanahul Anticipaţia, 1993)
1984: Octavia E. Butler - SPEECH SOUNDS (Sunetele vorbirii, în JSF, nr. 120)
1985: David Brin - THE CRYSTAL SPHERES (Sferele de cristal, în JSF, nr. 126)
1986: Frederik Pohl - FERMI AND FROST 1987: Greg Bear - TANGENTS
1988: Lawrence Watt-Evans - WHYI LEFT HARRY'S ALL-NIGHT HAMBURGERS 1989: Michael D. Resnick - KIRINYAGA 1990: Suzy McKee Chamas - BOOBS 1991: Terry Bisson - BEARS DISCOVER FIRE 1992: Geof&ey A. Landis - A WALK IN THE SUN (O plimbare la soare, în

CPSF Anticipaţia, nr. 504)
1993: Connie Willis - EVEN THE QUEEN 1994: Connie Willis - DEATH ON THE NILE
588
1995: Joc Haldeman - NONE TO BLIND Non-flcţiune
1980: Peter Nicholls, editor - THE SCIENCE FICTION ENC Y CLOPEDIA 1981: Cari Sagan - COSMOS (ştiinţă popularizată)
1982: Stephen King - DANSE MACABRE (eseu despre literatura horror) 1983: James E. Gunn - ISAAC ASIMOV - THE FOUNDATIONS OF SCIENCE FICTION 1984: Donald H. Tuck - THE ENCYCLOPEDIA OF SCIENCE
FICTION AND FANTASY: VOLUME 3 - MISCELLANEOUS 1985: Jack Williamson - WONDER'S CHILD: MY LIFE IN SCIENCE FICTION (autobiografie)
1986: Tom Weller - SCIENCE MADE STUPID 1987: Brian W. Aldiss şi David Wingrove - TRILLION YEAR SPREE 1988: Michael Whelan - MICHAEL WHELAN'S WORKS OF WONDER (album)
1989: Samuel R. Delany - THE MOTION OF LIGHT IN WATER (autobiografie)
1990: Alexei & Cory Panshin - THE WORLD BEYOND THE HILL 1991: Orson Scott Card - HOW TO WRITE SCIENCE FICTION AND FANTASY
1992: Charles Addams - THE WORLD OF CHARLES ADDAMS 1993: Harry Warner - A WEALTH OF FABLE 1994: John Ciute & Peter Nicholls - THE ENCYCLOPEDIA OF SCIENCE FICTION (ediţia a Il-a)
1995: Isaac Asimov -1, ASIMOV: A MEMOIR (autobiografie)
Premiul NEBULA
Romane
1965: Frank Herbert - DUNE (Dune, Ed. Nemira, 1992, col. Nautilus, nr. 6-7)
1966: Daniel Keyes - FLOWERS FOR ALGERNON, la egalitate cu: Samuel R. Delany - BABEL-17 1967: Samuel R. Delany - THE EINSTEININTERSECTION
589
(.Intersecfia Einstein, Ed. Pygmalion, 1995, col. Cyborg, nr. 6)'
1968: Alexei Panshin - RITE OF PASSAGE (Ritual de trecere, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 6)
1969: Ursula K. LeGuin - THE LEFT HAND OF DARKNESS (Mâna stângă a întunericului, Ed. Nemira, 1994, Col. Nautilus, nr. 36) 1970: Larry Niven - RINGWORLD 1971: Robert Silverberg - A TIME OF CHANGBS (Timp al schimbărilor, Ed. Pygmalion, 1995, col. Cyborg, nr. 7)
1972: Isaac Asimov - THE GODS THEMSELVES (Zeii înşişi, Ed. Teora, 1993, col. SF, nr. 1)
1973: Arthur C. Clarke - RENDEZVOUS WITH RAMA (Rendezvous cu Rama, Ed. Multistar, 1991, col. Dimensiuni, nr. 1)
1974: Ursula K. LeGuin - THE DISPOSSESSED (Deposedaţii,

Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 61)
1975: Joe Haldeman - THE FOREVER WAR 1976: Frederik Pohl - MAN PLUS
1977: Frederik Pohl - GATEWAY (Poarta, Ed. Pygmalion, 1996, col. Cyborg, nr. 10)
1978: Vonda N. Mclntyre - DREAMSNAKE
1979: Arthur C. Clarke - THE FOUNTAINS OF PARADISE
(Fântânile paradisului, Ed. Multistar, 1993, col. Dimensiuni, nr. 7)
1980: Gregory Benford - TIMESCAPE (Natură moartă cu timp, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 84)
1981: Gene Wolfe - THE CLAW OF THE CONCILIATOR 1982: Michael Bishop - NO ENEMY BUT TIME 1983 : David Brin - STARTIDE RISING
1984: William Gibson - NEUROMANCER (JNeurornantul, Ed. Cristian Plus, 1994, col. Hugo Award)
1985: Orson Scott Card - ENDER’S GAME (Jocul lui Ender, Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 56)
1986: Orson Scott Card - SPEAKER FOR THE DEAD (Vorbitor în numele morţilor, Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 63)
1987: Pat Murphy - THE FALLING WOMAN
1988: Lois McMaster Bujold - FALLING FREE
1989: Elizabeth Ann Scarborough - THE HEALER’S WAR
1990: Ursula K. LeGuin - TEHANU: THE LAST BOOK OF
590
EARTHSEA
1991: Michael Swanwick - STATIONS OF THE TIDE 1992: Connie Willis - DOOMSDAY BOOK
1993: Kim Stanley Robinson - RED MARS (Marte-Roşu, Ed. Nemira, 1996, col. Nautilus, nr. 78)
1994: Greg Bear - MOVING MARS
Nuvele
1965: Brian W. Aldiss - THE SALIVA TREE, la egalitate cu: Roger Zelazny - HE WHO SHAPES (Plăsmuitorul, în antologia Imperiul oglinzilor strâmbe, Ed. Adevărul SA, 1993)
1966: Jack Vance - THE LAST CAS(TLE 1967: Michael Moorcock - BEHOLD THE MAN (Ecce Homo, în Almanahul Anticipaţia, 1995)
1968: Anne McCaffrey - DRAGONRIDER 1969: Harlan Ellison - A BOY AND HIS DOG 1970: Fritz Leiber - ILL MET IN LANKHMAR 1971: Katherine MacLean - THE MISSING MAN 1972: Arthur C. Clarke - A MEETING WITH MEDUSA 1973: Gene Wolfe - THE DEATH OF DR. ISLAND (1Moartea doctorului Island, în CPSF Anticipaţia, nr. 534-535)
1974: Robert Silverberg - BORN WITH THE DEAD
1975: Roger Zelazny - HOME IS THE HANGMAN
1976: James Tiptree Jr. - HOUSTON, HOUSTON, DO YOU READ ? (.Houston, Houston, mă auzi?, în Almanahul Anticipaţia, 1993)
1977: Spider & Jeanne Robinson - STARDANCE 1978: John Varley - THE PERSISTENCE OF VISION 1979: Barry B. Longyear - ENEMY MINE

(Duşmanul, Ed. Orion, 1990) 1980: Suzy McKee Chamas - UNICORN TAPESTRY 1981: Poul Anderson - THE SATURN GAME 1982: John Kessel - ANOTHER ORPHAN
1983 : Greg Bear - HARDFOUGHT (Luptă acerbă, în Almanahul Anticipaţia, 1996)
1984: John Varley - PRESS ENTER ■ (Apasă tasta enter, în Almanahul Anticipaţia, 1994)
1985: Robert Silverberg - SAILING TO BYZANTIUM 1986: Lucius Shepard - R & R
591
1987: Kim Stanley Robinson - THE BLIND GEOMETER 1988: Connie Willis - THE LAST OF THE WINNEBAGOS 1989: Lois McMaster Bujold - THE MOUNTAINS OF MOURNING 1990: Joe Haldeman - THE HEMINGWAY HO AX 1991: Nancy Kress - BEGGARS ÎN SPAIN (Cerşetori in Spania, în Almanahul Anticipaţia, 1994)
1992: James Morrow - CITY OF TRUTH
1993: Jack Cady - THE NIGHT WE BURIED ROAD DOG
1994: Mike Resnick - SEVEN VIEWS OF OLDUVAI GORGE
Nuvelete
1965: Roger Zelazny - THE DOORS OF HIS FACE, THE LAMPS OF HIS MOUTH 1966: Gordon R. Dickson - CALL HIM LORD 1967: Fritz Leiber - GONNA ROLL THE BONES 1968: Richard Wilson - MOTHER TO THE WORLD 1969: Samuel R. Delany - TIME CONSIDERED AS A HELIX OF SEMI-PRECIOUS STONES (Timpul considerat ca o spirală de pietre preţioase, în JSF, nr. 45-46)
1970: Theodore Sturgeon - SLOW SCULPTURE (Sculptură lentă, în Almanahul Anticipaţia, 1988)
1971: Poul Anderson - THE QUEEN OF AIR AND DARKNESS (Crăiasa neantului şi-a nopţii, în Almanahul Anticipaţia, 1991)
1972: Poul Anderson - GOAT SONG 1973: Vonda Mclntyre - OF MIST, AND GRASS, AND SAND (Ceafă, Iarbă şi Nisip, în CPSF Anticipaţia, nr. 528/529)
1974: Gregory Benford & Gordon Eklund - IF THE STARS ARE GODS
1975: Tom Reamy - SAN DIEGO LIGHTFOOT SUE 1976: Isaac Asimov - THE BICENTENNIAL MAN (Omul bicentenar, în culegerea Povestiri ciberrobotice, Ed. Ştiinţifică şi enciclopedică, 1986)
1977: Raccoona Sheldon (James Tiptree Jr) - THE SCREWFLY SOLUTION (Veriga slabă, în revista Orion, nr. 6/1994)
1978: Charles L. Grant - A GLOW OF CANDLES, A UNICORN’S EYE
1979: George R. R. Martin - SANDKINGS (Regii nisipurilor, în Almanahul Anticipaţia, 1984)
592
1980: Howard Waldrop - THE UGLY CHICKENS; (Orătăniile slute, în JSF, nr. 125)
1981: Michael Bishop - THE QUICKENING 1982: Connie Willis - FIRE WATCH
1983: Greg Bear - BLOOD MUSIC (Muzica sângelui, în Almanahul

Anticipaţia, 1993)
1984: Octavia E. Butler - BLOODCHILD (Copil de sânge, în JSF, nr. 105)
1985: George R. R. Martin - PORTRAITS OF HIS CHILDREN
1986: Kate Wilhelm - THE GIRL WHO FELL INTO THE SKY
1987: Pat Murphy - RACHEL ÎN LOVE
1988: George Alee Effmger - SCHRODINGER'S KITTEN
1989: Connie Willis - AT THE RIALTO
1990: Ted Chiang - TOWER OF BABYLON {Turnul BabUonului, în CPSF Anticipaţia, nr. 506)
1991: Mike Conner - GUIDE DOG (Căinele-călăuză, în JSF, nr. 80)
1992: Pamela Sargent - DANNY GOES TO MARS 1993: Charles Sheffield - GEORGIA ON MY MIND (Georgia on My Mind, în Almanahul Anticipaţia, 1996)
1994: David Gerrold - THE MARŢIAN CHILD
Povestiri
1965: Harlan Ellison - "REPENT HARLEQUIN!" SAID THE TICKTOCKMAN (Căieşte-te, Arlechin!, în culegerea Antares 2, Ed. Baricada, 1992)
1966: Richard McKenna - THE SECRET PLACE
1967: Samuel R. Delany - AYE, AND GOMORRAH... (Gomora, în JSF, nr. 44)
1968: Kate Wilhelm - THE PLANNERS
1969: Robert Silverberg - PASSENGERS (Pasagerii, în revista Nautilus, nr. 1/1992)
1970: Premiul nu s-a acordat
1971: Robert Silverberg - GOOD NEWS FROM THE VATICAN (Veşti bune de la Vatican, în Almanahul Anticipaţia, 1985)
1972: Joanna Russ - WHEN IT CHANGED (Vremea schimbărilor, în JSF, nr. 101)
1973: James Tiptree Jr - LOVE IS THE PLAN, THE PLAN IS DEATH (Iubire e planul, Planul e moarte, în CPSF Anticipaţia, nr. 531)
593
1974: Ursula K. LeGuin - THE DAY BEFORE THE REVOLUTION 1975: Fritz Leiber - CATCH THAT ZEPPELIN!
1976: Charles L. Grant - A CROWD OF SHADOWS
1977: Harlan Ellison - JEFFTY IS FIVE (Jeffty, în JSF, nr. 53, 54, 56)
1978: Edward Bryant - STONE
1979: Edward Bryant - giANTS (Furnicile gigantice, în JSF, nr. 114-115) 1980: Clifford D. Simak - GROTTO OF THE DANCING DEER
1981: Lisa Tuttle - THE BONE FLUTE 1982: Connie Willis - A LETTER FROM THE CLEARYS (O scrisoare de la familia Cleary, în JSF, nr. 22)
1983: Gardner Dozois - THE PEACEMAKER 1984: Gardner Dozois - MORNING CHILD (Copilul dimineţii, în Almanahul Anticipaţia,

1986)
1985: Nancy Kress - OUT OF ALL THEM BRIGHT STARS
1986: Greg Bear - TANGENTS
1987: Kate Wilhehn - FOREVER YOURS, ANNA
1988: James MOTTOW - BIBLE STORIES FOR ADULTS, NO. 17:
THE DELUGE 1989: Geoffrey A. Landis - RIPPLES IN THE DIRAC SE A 1990: Terry Bisson - BEARS DISCOVER FIRE 1991: Alan Brennert - MA QUI (Ma Qui, în JSF, nr. 95)
1992: Connie Willis - EVEN THE QUEEN 1993: Joe Haldeman - GRAVES (Morminte, în revista Helion, nr. 2/1994)
1994: Martha Soukup - A DEFENSE OF THE SOCIAL CONTRACTS
Premiul APOLLO

înfiinţat în 1971, la iniţiativa lui Jacques Sadoul, în ideca de a reabilita literatura SF în spiritul marelui public din Franţa, într-o perioadă în care genul era destul de nesigur.

Numele premiului a fost dat în onoarea navei Apollo 11, care a depus, pentru prima dată în istoria umanităţii, un astronaut pe solul lunar.

Conceput ca o distincţie literară independentă, Premiul Apollo s-a acordat începând cu 1972 până în 1990, unei opere (originale sau traduse) apărute în Franţa în anul precedent.

594

Deşi în majoritatea cazurilor câştigătorii au fost scriitori anglo-saxoni, cinci autori francezi au reuşit „să pătrundă” în palmares, demonstrând şi pe această cale vitalitatea SF-ului european, mai elevat şi mai literar decât cel de limbă engleză.

în 1991, Premiul Apollo dispare din motive financiare, după ce vreme de aproape două decenii a reuşit să contribuie în mod decisiv la afirmarea respectabilităţii genului Science fiction.

Listă integrală
1972: Roger Zelazny - ISLE OF THE DEAD (1969)
(Insula morţilor)
1973: John Brunner - STAND ON ZANZIBAR (1968) (Zanzibar,
Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 86)
1974: Norman Spinrad - IRON DREAM (1972) (Visul de fier,
Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 48)
1975: Ian Watson - THE EMBEDDING (1973) (încâlceala)
1976: Robert Silverberg - NIGHTWINGS (1969) (Aripile nopţii)
1977: Philippe Curval - CETTE CHERE HUMANITE (1976) (Această
dragă omenire)
1978: Frank Hubert - HELLSTROM’S HIVE (1973) (Roiul luiHellstrom) 1979: Frederik Pohl - GATEWAY (1977) (Poarta, Ed. Pygmalion,
1996, col. Cyborg, nr. 10)
1980: John Varley - PERSISTENCE OF VISION (1978) (Persistenţa
imaginii)
1981: Kate Wilhelm - JUNIPER TIME (1979) (Vremea ienupărului)

1982: Scott Baker - SYMBIOTE'S CROWN (1978) (Idiotul - rege)
1983: Michel Jeury - L'ORBE ET LA ROUE (1982) (Fusul şi roată)
1984: Serge Brussolo - LES SSMEURS D'ABÎMES (1983) (Cultivatorii de abisuri)
1985: Gene Wolfe - THE CITADEL OF THE AUTARCH (1983) (Citadela autarhului)
1986: Greg Bear - BLOOD MUSIC (1985) (Muzica sângelui)
1987: Tim Powers - THE ANUBIS GATE (1983) (Porţile lui Anubis)
1988: GJ. Amaud - LA COMPAGNIE DES GLACES (1980-1990, 62 de volume) (Compania gheţurilor)
1989: Jonathan Carroll - LE PAYS DU FOU RIRE (Ţara râsului nebun) 1990: Joel Houssin - ARGENTINE (1989) (Argentina)

595

GRAND PRIX DE L 'IMA GINAIRE (Marele premiu al SF-ului francez)

Creat în 1974, din iniţiativa lui Jean-Pierre Fontana, Marele premiu al SF-ului francez, al cărui juriu se compune din critici, librari, autori şi editori, este actualmente cea mai veche distincţie decernată în interiorul Hexagonului, pentru domeniul care ne interesează.

în 1992, acest premiu, strict franţuzesc la origine, a profitat de dispariţia Premiului Apollo pentru a include în palmaresul său şi autorii străini. Cu această ocazie, el s-a transformat în Marele Premiu al Imaginarului, o titulatură în mod deschis federalistă, sub care se adăpostesc SF-ul, fantasticul, insolitul şi fantasy-ul.

Romane

1974: Michel Jeury - LE TEMPS INCERTAIN (Timpul nesigur)
1975: Philippe Curval - L'HOMME Â REBOURS (Omul inversat)
1976: Philip Goy - LE LIVRE MACHINE (menţiune specială) (Cartea-maşină)
1977: Michel Demuth - LES GALAXIALES (Galaxialele)
1978: Pierre Pelot - DELIRIUM CIRCUS (Arena halucinaţiilor)
1979: Y. & A. Remy - LA MAISON DU CYGNE (Casa lebedei)
1980: Daniel Walther - L'fiPOUVANTE (Spaima)
1981: Serge Brussolo - VUE EN COUPE D'UNE VILLE MALADE (Privire în secţiune asupra unui oraş bolnav)
1982: Elisabeth Vonarburg - LE SILENCE DE LA CIT£ (Liniştea cetăţii)
1983: Pierre Billon - L'ENFANT DU CINQUEME NORD (Copilul celui de-al cincilea Nord)
1984: Jean-Pierre Hubert - LE CHAMP DU REVEUR (Câmpul visătorului)
1985: Andre Ruellan - MliMO (Memo)
1986: Joel Houssin - LES VAUTOURS (Vulturii)
1987: Antoine Volodine - RITUEL DU MfiPRIS (Ceremonia dispreţului)
1988: Serge Brussolo - OPERATION SERRURES CARNIVORES

(Lacăte carnivore, Ed. Savas Press, 1994, col. Science fiction, nr. 12)
596
1989: Joelle Wintrebert - LE CR£ATEUR CHIM£RIQUE (Creatorul fantomatic)
1990: Jean-Pierre Andrevon - ăUKRAN (Sukran)
1991: Francis Berthelot - RIVAGE DES INTOUCHABLES (Ţărmul inaccesibililor)
1992: Domeniul francez: Joel Houssin - LE TEMPS DU TWIST (Vremea twistului)
Domeniul străin: Robert McCammon - L’HEURE DU LOUP (Ora lupului)
1993: Domeniul francez: Ayerdhal - DEMAIN, UNE OASIS (Mâine, o oază)
Domeniul străin: Garfîeld Reeves-Stevens - LA DANSE DU SCALP (Dansul scalpului)
1994: Domeniul francez: Pierre Bordage - LES GUERRIERS DU SILENCE (Războinicii liniştii)
Domeniul străin: Jack Finney - LE VOYAGE DE SIMON MORLEY (Călătoria lui Simon Morley)
1995: Domeniul francez: Laurent Genefort - ARAGO (Arago)
Nuvele
1974: Gerard Klein - REHABILITATION (Reabilitare, în Almanahul Anticipaţia, 1983 sau în antologia SF-ului francez Valea timpului pierdut, Ed. De Vest, 1993)
1975: Dominique Douay - THOMAS
1976: (Colectiv) - LES SOLEILS NOIRS D’ARCADIE
(Sorii negri ai Arcadiei - antologie de Daniel Walther)
1977: Philip Goy - RETOUR Ă LA TERRE DEFINITIF (întoarcere definitivă pe Terra)
1978: Yves Fremion - PETITE MORTE, PETITE AMIE (Micuţă moartă, micuţă prietenă)
1979: Serge Brussolo - FUNNYWAY (Funnyway, în JSF, nr. 163)
1980: Pierre Giuliani - LES HAUTES PLAINES (Câmpiile înalte)
1981: Bruno Lecigne - LA FEMME-ESCARGOT ALLANT AU BOUT DU MONDE (Femeia-melc care mergea la capătul lumii)
1982: Jean-Pierre Hubert - GELATINE (Gelatină)
1983: Jacques Mondoloni - PAPA 1‟ (Papa întâiul)
597
1984: Jean-Claude Dunyach - LES NAGEURS DE SABLE (înotătorii de nisip)
1985: Ren6 Sussan - UN FILS DE PROMETH£E (Unul dintre fiii lui Prometeu)
1986: Charles Dobzynski - LE COMMERCE DES MONDES (Comerţul lumilor)
1987: Gerard Klein - MEMOIRE VIVE, MEMOIRE MORTE (Memorie vie, memorie moartă)
1988: (Grupul LIMITE) - LE PARC ZOONIRIQUE Parcul zooniric -

antologie colectivă)
1989: Richard Canal - ETOILE (Stea)
1990: Colette Fayard - LES CHASSEURS AU BORD DE LA NUIT (Vânătorii la marginea nopţii)
1991: Raymond Milesi - EXTRA-MUROS (Extra-muros)
1992: Alain Doremieux - M'fiVEILLER Â NOUVEAU PRES DE TOI, MON AMOUR (Să mă trezesc din nou lângă tine, dragostea mea)
1993: Wildy Petoud - ACCIDENT D'AMOUR (Accident din dragoste)
1994: Katherine Quenot - UNE (Una)

Science fiction-ul românesc

Lucrări de referinţă

A. Mircea Opri\k - Anticipaţia românească (Ed. Dacia, 1994)

Echivalentul românesc al Istoriei... lui Sadoul, cu deosebirea că e realizată mai mult din punct de vedere al criticului, decât al istoricului literar. Cea mai completă trecere în revistă (până acum) a evoluţiei genului la noi, care face inutil orice sinopsis am încerca în continuare, în puţinele pagini ale acestei addenda. Deşi lucrarea a fost publicată într-un tiraj bibliofil insignifiant (100 de exemplare!), nu trebuie să vă faceţi griji: principalele biblioteci de răsunet din România sunt în posesia câte unui exemplar, ce poate fi consultat, studiat, comentat (după cum ne-a asigurat însuşi domnul Opriţă!), în aşteptarea republicării într-o ediţie de masă.

598

B. Ion Hobana - Vârsta de aur a anticipaţiei româneşti (Ed. Tineretului, 1969)

Cornel Robu - Timpul este umbra noastră (Ed. Dacia, 1991)

Două antologii comentate, consacrate - prima: SF-ului de până la război, cea de a doua: Science fiction-ului apărut de-atunci încoace, până în 1990. Practicând în fapt formula istoriei literare sau a eseului, exemplificate cu texte literare, ambele antologii oferă o imagine concretă a ceea ce Anticipaţia românească a domnului M. Opriţă analizează doar la nivel teoretic.

C. Florin Manolescu - Literatura S.F. (Ed. Univers, 1980) - cap. XI, S.F. în România

Ion Hobana - Science fiction. autori, cărţi, idei, voi. I (Ed. Emi- nescu, 1983) - partea a Il-a, Pagini dintr-o istorie a anticipaţiei româneşti

Sinteze despre fenomenul literar SF românesc, completând în mod extrem de interesant (şi util!), din perspectivă istorică, tabelul evoluţiei science fiction-ului în ţara noastră.

Beletristică

Dacă, după ce aţi parcurs lucrările de referinţă menţionate (sau înainte, după cum vă vine mai bine!), doriţi să vă faceţi o imagine reală şi concretă a nivelului la care se situează SF-ul românesc prin comparaţie cu literatura străină, vă recomandăm

următoarea selecţie de titluri, structurată după cum urmează:

A. Precursorii (în ordinea cronologică a primei ediţii)
B. Epoca modernă (în ordinea alfabetică a autorilor)
C. Antologii şi culegeri (în ordinea cronologică a apariţiei)

A. Precursorii

Victor Anestin - în anul 4000 sau O călătorie la Venus (1899, reeditat 1986)
Henric Stahl - Un român în Lună (1914, reeditat 1958, 1966)
Felix Aderca - Oraşele înecate (1937, reeditat sub titlul Oraşele scufundate în 1966, 1993)
Oscar Lemnaru - Omul şi umbra (1946, reeditat 1975)

B. Epoca modernă

- Anania, George - Test de fiabilitate (1981)
- Anania, George şi Bărbulescu, Romulus - Doando (1965, reeditat 1993); Ferma oamenilor de piatră (1969, reeditat 1990); Paralela enigmă (1973, reeditat 1991)
- Aramă, Horia - Cosmonautul cel trist (1967); Ţărmul interzis (1972);
Verde Aixa (1976)
- Baciu, Camil - Planeta cubică (1964); Maşina destinului (1966); Grădina zeilor (1968)
- Bărbulescu, Romulus - Catharsis (1983)
- Bufnilă, Ovidiu - Jazzonia (1992); Moartea purpurie (1995)
- Bugariu, Voicu - Vocile vikingilor (1970); Lumea lui Als Ob (1981)
- Cărăşel, Aurel (sub pseudonimul Harry T. Francis) - Vânătoare de
noapte (1995)
- Colin, Vladimir - A zecea lume (1964); Viitorul al doilea (1966);
Capcanele timpului (1972); Babei (1978, reeditat 1992)
- Corn, Sebastian A. - 2484 Quirinale Ave. (1995); Aquarius (1995)
- Cremene, Mioara - Mărirea şi decăderea planetei Globus (1968)
- Crohmălniceanu, Ovid. S. - Istorii insolite (1980); Alte istorii insolite
(1986)
- Cubleşan, Constantin - Iarba cerului (1974); Paradoxala întoarcere
(1978)
- Dorian, Dorel - Ficţiuni pentru revolver şi orchestră (1970, reeditat
1995)
- Dragomir, Mihu - Povestiri deocamdată fantastice (1962, reeditat
1968)

-Fărcăşan, Sergiu - O iubire în anul 41042 (1960, reeditat 1966);
Atacul cesiumiştilor (1963); Maşina de rupt prieteniile (1968);
Vă caută un taur (1970)
-Genescu, Silviu - Tdela SFÂRŞIT(1994)
-Grămescu, Mihail -Aporisticon (1981); Phreeria (1991);
Săritorii în
gol (1994)
-Kembach, Victor Luntrea sublimă (1961, reeditat 1968, 1993);
Povestiri ciudate (1967)
-Leb, Peter - Euthanasie (1992)
600
-Mânzatu, Ion - Paradoxala aventură (1962)
-Merişca, Dan - Revoltă în labirint (1996)
-Negoiţă, Tudor - Verificaţi ipoteza Nessus! (1980); Cutia
Pandorei
(1986); Când zeii conspiră (1991)
-Nor, Radu - Mister în zece ipostaze (1971)
-Opriţă, Mircea - Nopţile memoriei (1973); Adevărul despre
himere
. (1976); Figurine de ceară (1978); Semnul licornului (1980)
-Păun, Gheorghe - Sfera paralelă (1984); Generoasele cercuri
(1988);
1994 (1993)
-Popescu, Cristian Tudor - Planetarium (1987)
-Rogoz, Adrian - Omul şi năluca (1965); Preţul secant al genunii
(1974)
-Săsărman, Gheorghe - Oracolul (1969); Cuadratura cercului
(1975);
Himera (1979); 2000 (1982); Cupa de cucută (1994)
-Scorobete, Miron - Femeia venită de sus (1971)
-Şerbănescu, Mircea - Uluitoarea transmigraţie (1968);
Misterioasa
sirenă (1972)
-Ştefan, I. M. şi Nor, Radu - Drum printre aştri (1954, reeditat
1956);
Robinsoni pe planeta oceanelor (1958)
-Ştefănescu, Sorin - Zee (1982); Şamanul (1994)
-Ungureanu, Alexandru - Marele prag (1984)
-Ungureanu, Dănuţ - Marilyn Monroe pe o curbă închisă (1993);
Aşteptând în Ghermana (1993)
C. Antologii şi culegeri
** * - Pe lungimea de undă a cosmosului (Ed. Tineretului, 1967)
** * - întâmplări din veacul XXI (Ed. Scrisul românesc, 1974)
** * - Oameni şi stele (Ed. Albatros, 1975, col. Fantastic-Club)
** * - O falie în timp (Ed. Eminescu, 1976)
** * - Povestiri ştiinţifico-fantastice (Ed. Ion Creangă, 1976)

** * - Alte întâmplări din veacul XXI (Ed. Scrisul românesc, 1977)
** * - Fugă în spaţiu-timp (Ed. Ion Creangă, 1981, col. Biblioteca pentru toţi copiii)
** * - a. O antologie a anticipaţiei româneşti (Ed. Scrisul românesc, 1982)
** * - Oplanetă numită anticipaţie (Ed. Junimea, 1985)
601
-Avertisment pentru linişteа planetei (Ed. Albatros, 1988, col. Fantastic-Club)
- La orizont, această constelaţie (Ed. Albatros, 1990, col. Fantastic-Club)
-Anatomia unei secunde (Ed. Facla, 1990)
- Antologia science fiction Nemira ’94 (Ed. Nemira, 1994, col. Nautilus, nr. 49)
-Antologia science fiction Nemira ’95 (Ed. Nemira, 1995, col. Nautilus, nr. 81-82)
- Motocentauri pe acoperişul lumii (Ed. Karmat Press, 1995)
- Antologia science fiction Nemira ’96 (Ed. Nemira, 1996, col. Nautilus, nr. 102-103)
- S. Antologie de literatură fantastică şi science fiction (Ed. Vlad & Vlad, 1996)

Bibliografie

Aldiss (Brian): Billion Years Spree (Doubleday, 1973).
Aldiss (Brian): The Science Fiction Art (Bounty Books, 1975 - Trad. Science-Fiction: Graphismes S-F, Delville).
Aldiss (Brian) et Harrison (Harry): Hell’s Cartographers (Weindenfeld and Nicolson, 1975).
Allard (Yvon): Paraliteratures (Bibliotheque naţionale du Quebec, 1979).
Amis (Kingsley): New Maps ofHell (1960, Trad. L 'univers de la science-fiction, Payot, 1962).
Ash (Brian): Who is Who in Science Fiction? (Taplinger Pub. Co. 1976).
Ash (Brian): The Visual Encyclopedia of Science Fiction (Pan Books, 1977, Trad. Encyclopedie visuelle de la science-fiction, Albin Michel).
Bailey (J.O.): Pilgrims through Space and Time (Argus Book Inc., 1947).
Barron (Neil): Anatomy ofWonder: Science Fiction (Bowker, 1976).
Baudin (Henri): La Science-Fiction (Bordas, 1971).
Bergier (Jacques): Admirations (Christian Bourgois, 1970).
Bleiler (Everett F.): The Checklist of Fantastic Literature (Fax collector’s editions, 1972).
Bogdanoff (Igor et Grishka): Clefspour la science-fiction

(Seghers, 1976).
Bogdanoff (Igor et Grishka): L'Effet science-fiction (Laffont, 1979).
Bridenne (Jean-Jacques): La litterature frangaise d'imagination scientifique (Editions G-A. Dassonville, 1950).
Cidoncha (Carlos Sainz): Historia de la ciencia ficcion en Espana (Sala editorial, 1976).
Cordesse (Gerard): La nouvelle science-fiction americaine (Aubier, 1984).
Cosem (Michel): Decouvrir la science-fiction (Seghers, 1976).
Del Rey (Lester): The Science Fiction Art (1926-1954) (Random House, 1975. Trad. L'art de la science-fiction, Chene, s.d.).
Del Rey (Lester): The World of Science Fiction (Ballantine, 1979).
Diffloth (Gerard): La science-fiction (Gamma-Presse, 1964).
Durie (Alistair): Weird Tales (Jupiter Books, 1979).
Eizkman (Boris): Science-fiction et capitalisme (Mame, 1973).
Frewin (Boris): One Hundred Years of Science Fiction Illustration (Jupiter Books, 1974).
Guraud (Henri): Demons et merveilles de la science-fiction (Julliard, 1974).
Gunn (James): Alternate Worlds (A & W Visual library, 1975).
603
Harrison Harty: Greai Balls of Fire (Pierrot Publ. Ltd., 1977. Trad. La queue de la comâte, Humanoi'des associds, 1978).
Holdstock (Robert): Encyclopedia of Science Fiction (Octopus, 1978).
Klein (Gerard): Malaise dans la science-fiction (L'aube enclavee, 1977).
Kombluth (Cyril M.): The Science Fiction Novei (Advent, 1959).
Kyle (David): A Pictorial History of Science Fiction (Hamlyn Publishing Group Ltd., 1976).
Kyle (David): The Illustrated Book of Science Fiction Ideas and Dreams (Hamlyn Publishing Group Ltd., 1976).
Lester (Colin): The International Science Fiction Yearbook (Pierrot Publishing Ltd., 1978).
Lundwall (Sam): Science-Fiction: What is all about (Ace Books, 1971).
Moscowitz (Sam): The Immortal Storm (1954) (Hyperion Press, 1974).
Moscowitz (Sam): Explorers of the Infinite (1963) (Hyperion Press, 1974).
Moscowitz (Sam): Seekers ofTomorrow (1966) (Hyperion Press, 1974).
Moscowitz (Sam): Under the Moons of Mars: a History and Anthology of the «Scientific Românce» (Hoit, Rinehart & Winston, 1970).

Nicholls (Peter): The Encyclopedia of Science Fiction (Granada, 1979).
Rey (Pierre K.) et Thomas (Pascal J.): La nouvelle science-fiction americaine (A & A Infos, n° 72 bis, 1981).
Rogers (Alva): A Requiem for Astounding (Advent, 1964).
Rottensteiner (Franz): The Science Fiction Book (Thames & Hudson, 1975).
Sadoul (Jacques): Hier, l'an 2000 (Denoel, 1973).
Stemberg (Jacques): Un succursale du fantastique nommee science-fiction (Le Terrain Vague, 1958).
Stover (Leon E.): La Science-Fiction americaine (Aubier-Montaigne, 1972).
Suvin (Darko): Pour une poetique de la science-fiction (Presses de l'Universite du Quebec, 1977).
Tuck (Donald): The Encyclopedia of Science Fiction and Fantasy through 1968 (Advent. Tome I: 1974, Tome II: 1978).
VanHerp (Jacques): Panorama de la science-fiction (Gerard-Marabout, 1973).
Versins (Pierre): Encyclopedie de l 'Utopie, des Voyages extraordinaires et de la Science-Fiction (L'Age d'homme, 1972).
Warner (Jr. Harry): All Our Yesterdays (Advent, 1969).
Wollheim (Donald A.): The Universe Makers, Harper and Row, 1971

CUPRINS

Cărţi apărute la Editura Vremea

12. Th. Sturgeon - NESTEMATE VISĂTOARE Th. Sturgeon - MAI MULT DECÂT OAMENI A.E. van Vogt - SOARELE SUBTERAN A.E. van Vogt - SILKIE A.E. van Vogt - RĂTĂCITORI PRINTRE STELE .A.E. van Vogt - CASA VEŞNICIEI A.E. van Vogt - STĂPÂNII TIMPULUI A.E. van Vogt - LUPTA PENTRU VEŞNICIE A.E. van Vogt - INVADATORII A.E. van Vogt - RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA RULILOR A.E. van Vogt - OMUL CU O MIE DE NUME A.E. van Vogt - FAUNA SPAŢIULUI A.E. van Vogt - ÎNTUNERIC PE DIAMONDIA Ira Levin - UN COPIL PENTRU ROSEMARY Ira Levin - O ZI PERFECTĂ H.P. Lovecrafit - MONSTRUL DIN PRAG R. Heinlein - LUNA E O DOAMNĂ CRUDĂ

Cărţi în curs de apariţie la Editura Vremea

A.E. van Vogt - CUCERIREA KIBERULUI Jacques Sadoul - TEZAURUL ALCHIMIŞTILOR R. Heinlein - STRĂIN ÎN ŢARĂ STRĂINĂ

Editura VREMEA M.C. IMEX Consilier editorial - Silvia Colfescu Bucureşti, sector 4 Piaţa Naţiunilor Unite nr. 3-5 Bl. A et. 5 / 40 telefon 3.35.81.31 fax 3.11.02.19

Tiparul executat la SOGEND - Focşani Coli tipar: 38 Hârtie offset A, 60 gr./m^2, format 16/84/54

Gen al literaturii născut în forma sa modernă la sfârşitul secolului trecut, SF-ul a cunoscut în secolul nostru o dezvoltare explozivă, ajungând lectura preferată a milioane de cititori, în fata acestui adevărat ocean de scrieri, chiar şi un cunoscător se poate simţi dezorientat.
S-a ivit astfel nevoia unei lucrări care să-i dea cititorului o imagine a apariţiei în timp a celor mai însemnate texte, o idee asupra valorii scriitorilor, într-un cuvânt să-l ajute să se orienteze în jungla SF-ului modern.
ISTORIA SF-ULUI MODERN a lui Jacques Sadoul răspunde multor întrebări. Autorul ne prezintă, în ordine cronologică, toate operele SF importante; nu-i scapă nici un scriitor de seamă; nu lasă nepovestită nici o lucrare SF valoroasă. Alături de rezumatul operelor apar întotdeauna mici schiţe biografice ale autorilor lor.
în fapt, Sadoul ne povesteşte cu un asemenea umor şi cu atâta vioiciune imensele lui lecturi, încât ISTORIA... se citeşte cu nesaţ, ca un roman poliţist. Astfel că, închizând cartea, cititorul îşi va face o idee de ansamblu asupra fenomenului SF, a marilor săi scriitori şi a operelor care nu trebuie să-i lipsească din bibliotecă, dar, în acelaşi timp, nu se va putea stăpâni să nu reia, de la prima filă, fascinanta aventură a acestui gen literar al secolului nostru.
Volumul este completat cu scurte biografii ale celor mai importanţi scriitori de SF afirmaţi după 1984, listele la zi ale laureaţilor premiilor Hugo, Nebula, Apollo, Marele premiu al SF-ului francez, precum şi o prezentare a unor lucrări de referinţă ale autorilor români de SF.
Un index în care apar în ordine alfabetică toţi scriitorii şi toate operele figurând în text încheie volumul, constituindu-se într-un îndreptar preţios pentru iubitorii genului, librari, bibliotecari.
ISBN 973-9162-72-X
Preţ Lei 39.000